

ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

นาง กาญจน์ นทีวุฒิกุล

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE LOGIC OF MULTI-USE OF PUBLIC OPEN SPACES IN CHIANG MAI CITY

Mrs. Kan Nathiwutthikun

สถาบันวิทยบริการ

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Urban and Regional Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic year 2007

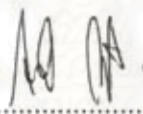
Copyright of Chulalongkorn University

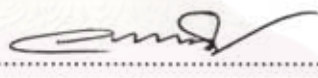
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ตระกาะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่
โดย นางกาญจน์ นทีวุฒิกุล
สาขาวิชา การวางแผนภาคและเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณศิลป์ พีรพันธุ์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชศรี ภัคดีสุขเจริญ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาสัย)

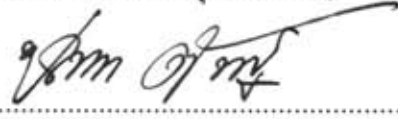
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.อภิวัฒน์ รัตนวราหะ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณศิลป์ พีรพันธุ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชศรี ภัคดีสุขเจริญ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.นิรมล กุลศิริสมบัติ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรานอม ตันสุวานนท์)

กาญจน์ นทีวุฒิมกุล : ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่. (THE LOGIC OF MULTI-USE OF PUBLIC OPEN SPACES IN CHIANG MAI CITY) อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณศิลป์ พิรพันธุ์, อาจารย์ที่ปรึกษา
ร่วม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชศรี ภัคดีสุขเจริญ, 438 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาเหตุผลการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่ โดยพิจารณาองค์ประกอบความหลากหลายของคน ความหลากหลายของเวลา ความหลากหลายของกิจกรรม มีสมมุติฐานการวิจัยว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้อย่างอเนกประโยชน์ มี 3 ประการ คือ คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ โครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองและผู้ใช้ ซึ่งมีปัจจัยรองได้แก่ ปัจจัยกายภาพ ปัจจัยสังคม และปัจจัยเศรษฐกิจ ตามแนวคิดของ Jane Jacobs, William H. Whyte และ Jan Gehl โดยแบ่งปัจจัยต่างๆ ที่มีระดับอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่แตกต่างกัน 3 ระดับ คือ น้อย ปานกลาง และมาก

วิธีวิจัยประกอบด้วย การสำรวจพื้นที่ว่างสาธารณะ 42 แห่งในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ นำมาวิเคราะห์ด้วยตารางเมตริกซ์ การวิเคราะห์โครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองด้วยเทคนิคการซ้อนทับแผนที่ และเทคนิคภาพและพื้นที่ การแบ่งกลุ่มพื้นที่ศึกษาโดยใช้เกณฑ์ของ ย่าน ประโยชน์ใช้สอย การจัดตั้งและดำเนินการพื้นที่ จากนั้นจึงคัดเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะ 3 พื้นที่ได้แก่ 1) ถนนคนเดินราชดำเนิน 2) บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส และ 3) บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อศึกษารายละเอียดผู้ใช้โดยแบบสอบถาม

ผลของการวิจัยพบว่า ปัจจัยทั้ง 3 ประการ คือคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ โครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองและผู้ใช้มีความสัมพันธ์กัน ทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะมีการใช้อย่างอเนกประโยชน์แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ตามสมมุติฐาน นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์แตกต่างกัน 3 ระดับ กล่าวคือ ระดับแรกคือปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ปัจจัยคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ด้านกายภาพ ระดับสองคือปัจจัยสนับสนุนได้แก่ ปัจจัยคุณลักษณะเฉพาะพื้นที่ด้านสังคมและเศรษฐกิจรอบพื้นที่ และโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองด้านความหนาแน่น การใช้ประโยชน์ที่ดิน และขนาดบล็อกที่ดิน ระดับสุดท้ายที่มีอิทธิพลสูงสุดคือปัจจัยดึงดูดได้แก่ คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ด้านสังคมและเศรษฐกิจในพื้นที่ และปัจจัยโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองด้านโครงข่าย ย่าน ที่ตั้งของกิจกรรมเศรษฐกิจ และที่ตั้งของกิจกรรมสังคมวัฒนธรรม ข้อค้นพบสำคัญของการวิจัยนี้คือ พื้นที่ว่างสาธารณะจะเกิดการใช้อย่างอเนกประโยชน์ขึ้นได้ จะต้องมีปัจจัยหลายประการรวมกัน ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยดึงดูด

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
สาขาวิชา การวางแผนภาคและเมือง
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

467 44019 25: MAJOR URBAN AND REGIONAL PLANNING

KEY WORD: LOGIC / MULTI-USE OF PUBLIC OPEN SPACE / CHIANG MAI CITY

KAN NATHIWUTTHIKUN: THE LOGIC OF MULTI-USE OF PUBLIC OPEN SPACES IN CHIANG MAI CITY. ADVISOR: ASSOC. PROF. WANNASILPA PEERAPUN, Ph.D., CO-ADVISOR: ASSIST. PROF. KHAISRI PAKSUKCHARERN, Ph.D., 438 pp.

This study aims to define the logic of the multi-use of public open space in Chiang Mai City by taking into account of human diversity, time diversity and activity diversity. The study hypothesis is that there are three relevant factors in multi-use, namely specific characteristics of space, urban morphological structure and users together with physical, social and economic sub-factors. This concurs with the concepts expressed by Jane Jacobs, William H. Whyte and Jan Gehl. Factors exerting influences on the use of space are grouped at three levels, low, middle and high.

The research methodology consists of surveying forty-two public open spaces in Chiang Mai City, then conducting a matrix analysis and studying the urban morphological structure with Overlay Mapping techniques and Figure and Ground techniques respectively. The study areas are divided according to districts, functions, setting and management of spaces. Subsequently, three public open spaces namely, the Ratchadamnoen pedestrian Street, Warorot Market Street and the footpath behind Chiang Mai University were chosen in order to conduct a detailed study of users through a questionnaire.

The study reveals that the three factors --specific characteristics of space, urban morphological structure and users-- are meaningfully related. They account for the multi-use of public open spaces according to their locations in line with the study hypothesis. In addition, they exert influences on the multi-use of public open space at three levels. At the first level lies a basic factor, namely the specific physical characteristics of space. The second level concerns support factors namely specific social and economic characteristics of the surrounding areas and the urban morphological structure in terms of density, land use and plot sizes. At the third level are the most influential factors, that is, the attraction factors, namely specific social and economic characteristics of a given space, the urban morphological structure with network, district and locations of economic, social and cultural activities as sub-factors. The most important finding of this study is that the effective multi-use of public open space depends on the suitable combination of the basic factor, support factors and attraction factors.

Department Urban and Regional Planning
Field of study Urban and Regional Planning
Academic year 2007

Student's signature.....
Advisor's signature.....
Co-advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่นที่ 2 ปีงบประมาณ 2550 และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษา จึงขอพระขอบคุณมา ณ. โอกาสนี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วย การให้คำปรึกษาข้อคิดเห็น ความช่วยเหลือและเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ของรองศาสตราจารย์ ดร.วรรณศิลป์ พีระพันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชศรี ภัคดีสุขเจริญ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสองท่านที่ให้คำแนะนำและให้กำลังใจตลอดระยะเวลาที่ศึกษาวิจัย นำไปสู่การค้นคว้าวิจัยจนสำเร็จขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพพันธ์ ตาปนานนท์ อดีตอาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้ความรู้ด้านการค้นคว้าวิจัยในช่วงทำโครงร่างวิทยานิพนธ์ รวมถึงคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.อภิวัฒน์ รัตนวราหะ อาจารย์ ดร.นิรมล กุลศรีสมบัติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรานอม ต้นสุขานนท์ ที่ให้คำแนะนำอันมีค่าและเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดารณี ถวิลพิพัฒน์ กุล และ คณาจารย์ภาควิชาการวางแผนภาคและเมืองทุกท่านที่ให้ความรู้ตลอดระยะเวลาการศึกษา

งานวิจัยนี้ยังได้รับความอนุเคราะห์และคำปรึกษาด้านต่างๆ จากบุคคลต่อไปนี้
อ.ศิริชัย ธนทิพย์ รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ ดร.นิวัตร ต้นตยานุสรณ์ ดร.วิลาวัลย์ ภมรสวรรณ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ภาควิชาฯ คุณกุลยา ชุมเกษตรและ คุณแสงจันทร์ ประโยชน์วณิช น้องอดีตนิสิตปริญญาโทหลายท่านผู้ให้ข้อมูลด้านต่างๆดังนี้ มานัส ศรีวณิช เบญญารุจี มณีวรรณ นิภาภรณ์ แสนสุภา เพิ่มศักดิ์ พูลพร วิศาล ชูประดิษฐ์ สกฤษชัย ต้นติเศรณี ผู้ช่วยเหลือในด้านแผนที่ สุกัญญา กันธะวงศ์ ผู้ที่ช่วยเก็บข้อมูลภาคสนาม นักศึกษาจากคณะภูมิศาสตร์ ม.ช. และนักศึกษา คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน ที่อาจจะกล่าวถึงไม่หมดในที่นี้และหน่วยงานต่างๆที่สนับสนุนข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนคณาจารย์คณะศิลปกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ ที่รับภาระงานในขณะที่ยังศึกษา รวมทั้งกำลังใจจาก คุณณฤดี เคียงศิริ คุณปรัชมาศ ลัญชานนท์ ลักษณะ สัมมานิติ และเพื่อนพี่น้องนิสิตปริญญาเอกทุกคน

ขอขอบคุณทุกคนในครอบครัว ที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและให้กำลังใจ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจในความเสียสละเวลาอันมีค่าของทุกคนอย่างยิ่ง ตลอดระยะเวลาศึกษา 5 ปีที่ผ่านมา รวมทั้งขอขอบคุณผู้เป็นกำลังใจตลอดเวลาที่นั่งทำงาน สุดท้ายที่สุดขอขอบคุณสำหรับทุกอย่างที่นำข้าพเจ้าผ่านพ้นระยะเวลา 5 ปีอันยาวนานมาสู่จุดหมายนี้ได้ ความรู้และวิชาการศึกษาที่ข้าพเจ้าได้รับจาก “จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย” ขอมอบให้กับการทำงานเพื่อการศึกษาของคนรุ่นต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนที่.....	ฒ
สารบัญแผนภูมิ.....	ต
สารบัญรูปภาพ.....	ธ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	5
1.3 สมมุติฐานของการวิจัย.....	6
1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.6 คำศัพท์และคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
1.8 ขั้นตอนการวิจัย.....	11
1.9 โครงสร้างของการวิจัย.....	12
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
2.1 พัฒนาของการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะ.....	14
2.1.1 พื้นที่ว่างสาธารณะในยุคแบบแผนประเพณี (Traditional Era).....	14
2.1.2 พื้นที่ว่างสาธารณะยุคสมัยใหม่ (Modern Era).....	15
2.1.3 ยุคปัจจุบัน (Present Time).....	16
2.1.4 แนวคิดความเป็นสถานที่และย่านมรดกประวัติศาสตร์.....	19
2.2 ประเภทและความสำคัญของพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีต่อเมือง.....	23
2.2.1 พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทพื้นที่ (Space).....	23
2.2.2 พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทถนน บาทวิถี.....	28

	หน้า
2.2.3 พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทสวน.....	30
2.3 นิยามของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์.....	32
2.3.1 ความหลากหลาย (Diversity).....	32
2.3.2 ความหลากหลายทางสังคมเศรษฐกิจ.....	35
2.4 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์.....	40
2.4.1 ปัจจัยด้านกายภาพ.....	41
2.4.2 ปัจจัยสังคม.....	53
2.4.3 ปัจจัยเศรษฐกิจ.....	56
2.5 เทคนิคการวิเคราะห์.....	58
2.5.1 ทฤษฎีภาพและพื้น (Figure and Ground Theory).....	58
2.5.2 เทคนิคการทับซ้อนแผนที่ (Overlay Mapping).....	60
2.5.3.เทคนิคการศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้.....	60
2.6 สรุปกรอบแนวคิดตรรกะการใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์.....	61
บทที่ 3 ระเบียบวิจัย	65
3.1 วิธีการวิจัยและการออกแบบวิจัย.....	65
3.1.1 การออกแบบการวิจัย.....	65
3.1.2 วิธีการวิจัย.....	66
3.2 ตัวแปร ปัจจัย ที่ใช้ในการศึกษา.....	73
3.2.1 การศึกษาการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ.....	73
3.2.2 คุณลักษณะเฉพาะ (Specific Characteristics of Space) ของพื้นที่ว่างสาธารณะ.....	76
3.2.3 การศึกษาระดับเมืองด้านโครงสร้างเชิงสัญญาณของเมือง.....	79
3.2.4 การศึกษาผู้ใช้พื้นที่ด้วยแบบสอบถาม.....	81
3.3 การแบ่งกลุ่มพื้นที่ การคัดเลือกพื้นที่ศึกษา.....	89
3.3.1 การแบ่งกลุ่มพื้นที่.....	89
3.3.2 การคัดเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะตัวอย่าง.....	91
3.4 การคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	92
3.4.1 การสุ่มตัวอย่าง.....	92
3.4.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง.....	93
3.5 วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	94

3.5.1	เทคนิคที่ใช้ในการศึกษาด้านโครงสร้างเชิงฐานวิทย์ของเมือง.....	94
3.5.2	เทคนิคที่ใช้ในการศึกษาผู้ใช้พื้นที่ด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ.....	96
3.5.3	เทคนิคอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิจัย.....	96
บทที่ 4	สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาและพื้นที่วางสาธารณะในเมืองเชียงใหม่	99
4.1	สภาพทั่วไปของเมืองเชียงใหม่.....	99
4.1.1	ประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่.....	99
4.1.2	สภาพทั่วไปเมืองเชียงใหม่ยุคปัจจุบัน.....	103
4.2	ประชากรและการใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	104
4.2.1	ประชากรและความหนาแน่น.....	104
4.2.2	การใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	108
4.3	โครงข่ายการสัญจรของเมืองเชียงใหม่	112
4.3.1	ระบบโครงข่าย.....	112
4.4	กิจกรรมเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและย่านเมืองเชียงใหม่.....	117
4.4.1	ข้อมูลเศรษฐกิจ.....	117
4.4.2	ด้านการท่องเที่ยวและย่านสำคัญของเมือง.....	121
4.4.3	อภิปรัชญาสัญลักษณ์ทั่วไปของเมืองเชียงใหม่.....	130
4.5	พื้นที่วางสาธารณะในเมืองเชียงใหม่.....	133
4.5.1	พัฒนาการด้านพื้นที่วางสาธารณะในเมืองเชียงใหม่.....	133
4.5.2	สภาพปัจจุบันทั่วไปพื้นที่วางสาธารณะในเมืองเชียงใหม่.....	140
บทที่ 5	การวิเคราะห์การใช้พื้นที่วางสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์	169
5.1	การสำรวจและวิเคราะห์การใช้และคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่วางสาธารณะ...	169
5.1.1	ผลการสำรวจการใช้พื้นที่วางสาธารณะ.....	170
5.1.2	อภิปรัชญาข้อค้นพบเกี่ยวกับคุณลักษณะของพื้นที่.....	185
5.2	การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างของเมืองเชียงใหม่โดยเทคนิคซ้อนทับแผนที่.....	188
5.2.1	ความสัมพันธ์ของย่านและการใช้พื้นที่วางสาธารณะ.....	192
5.2.2	ความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นประชากรและการใช้พื้นที่วาง สาธารณะ.....	196
5.2.3	ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้พื้นที่วาง สาธารณะ.....	200

5.2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างโครงข่ายและการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ.....	203
5.2.5 ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ.....	212
5.2.6 ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะกับกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ของเมือง.....	219
5.3 การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานของพื้นที่.....	225
5.3.1 การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานพื้นที่ด้านการใช้ ประโยชน์ที่ดิน.....	227
5.3.2 การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานพื้นที่ด้านความหนาแน่น ของมวลอาคารต่อพื้นที่.....	236
5.3.3 การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานพื้นที่ด้านรูปแบบ แปลงที่ดิน.....	259
5.3.4 การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานพื้นที่ด้านรูปแบบถนน.....	260
5.4 ข้อค้นพบตรรกะการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์.....	263
บทที่ 6 การวิเคราะห์การศึกษาด้านผู้ใช้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ	267
6.1 การจัดกลุ่มพื้นที่และการคัดเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อการศึกษา.....	267
6.1.1 การจัดกลุ่มพื้นที่.....	267
6.1.2 การคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่างเพื่อเป็นพื้นที่ศึกษา.....	277
6.2 ภาพรวมพื้นที่ว่างสาธารณะและผู้ใช้.....	279
6.2.1 ภาพรวมพื้นที่ตัวอย่างศึกษา.....	279
6.2.2 ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะกับตัวแปรส่วนบุคคล.....	296
6.2.3 ภูมิหลังการปฏิสัมพันธ์ในพื้นที่ว่างสาธารณะ.....	300
6.2.4 พฤติกรรมการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะทั่วไปของเมืองเชียงใหม่.....	306
6.3 เหตุผลส่วนบุคคลของผู้ใช้ในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ.....	312
6.3.1 เหตุผลด้านกายภาพ.....	312
6.3.2 เหตุผลด้านสังคม.....	313
6.3.3 เหตุผลด้านเศรษฐกิจ.....	323
6.4 รูปแบบการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ.....	324
6.4.1 อัตราการสัญจร.....	324
6.4.2 รูปแบบการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ.....	335
6.5 สรุปผลการวิเคราะห์ด้านผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ.....	347

6.5.1	ผลกระทบของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์.....	347
6.5.2	อภิปรายข้อค้นพบเกี่ยวกับผู้ใช้.....	352
บทที่ 7	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	356
7.1	ผลสรุปจากการศึกษา.....	356
7.1.1	เงื่อนไขพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์.....	356
7.1.2	ผลกระทบของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์.....	359
7.1.3	ระดับอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ.....	373
7.2	สรุปข้อค้นพบของการวิจัย.....	377
7.2.1	แบบจำลองคุกกี (Cookie Model).....	378
7.2.2	แบบจำลองเค้ก (Cake Model).....	380
7.3	ข้อเสนอแนะ.....	384
7.3.1	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะ.....	384
7.3.2	ข้อเสนอแนะด้านการศึกษาวิจัย.....	389
	รายการอ้างอิง.....	390
	ภาคผนวก.....	396
	ภาคผนวก ก-1 แบบสอบถาม.....	397
	ภาคผนวก ก-2 QUESTIONNAIRE.....	403
	ภาคผนวก ก-3 แบบสำรวจภาคสนาม.....	410
	ภาคผนวก ก-4 แบบสำรวจภาคสนาม.....	411
	ภาคผนวก ก-5 แบบบันทึกการนับคน.....	412
	ภาคผนวก ข.แผนที่บทที่4.....	413
	ภาคผนวก ค-1การนับผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ถนนคนเดินราชดำเนิน.....	425
	ภาคผนวก ค-2 การนับผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ บาทวิถีถนนสุขเทพหลัง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.....	425
	ภาคผนวก ค-3 การนับผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส.....	426
	ภาคผนวก ง.ตารางวิเคราะห์ข้อมูลบทที่ 6.....	427
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	438

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1-1	โครงสร้างเนื้อหาของงานวิจัย.....	12
ตารางที่ 3-1	การออกแบบวิจัย ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนก ประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่.....	69
ตารางที่ 3-2	แบบสอบถามเหตุผลและวัตถุประสงค์ที่ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ.....	86
ตารางที่ 3-3	แบบสอบถามกิจกรรมที่ทำในพื้นที่ว่างสาธารณะ.....	87
ตารางที่ 3-4	แบบสอบถามความรู้สึกด้านต่างเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ว่าง สาธารณะ.....	87
ตารางที่ 3-5	แบบสอบถามความรู้สึกด้านต่างๆเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ว่าง สาธารณะ.....	88
ตารางที่ 3-6	กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ขนาดกลุ่มตัวอย่างตาม Yamane ที่ 95%	94
ตารางที่ 4-1	ลำดับการตั้งถิ่นฐานในประวัติศาสตร์.....	101
ตารางที่ 4-2	จำนวนประชากรจำแนกรายตำบลในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ปีพ.ศ. 2547.....	107
ตารางที่ 4-3	ความหนาแน่นประชากรรายตำบลในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ปีพ.ศ. 2547.....	108
ตารางที่ 4-4	การใช้ที่ดินเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2508-2546.....	109
ตารางที่ 4-5	ปริมาณการจราจรบนถนนสายหลักเขตเมือง พ.ศ. 2546.....	115
ตารางที่ 4-6	จำนวนรถสองแถวและผู้เดินทางด้วยรถสองแถวบนถนนสายหลักในเขต เมือง.....	116
ตารางที่ 4-7	สรุปจำนวนโรงแรม และผู้เยี่ยมเยือน พ.ศ. 2543 – 2547.....	118
ตารางที่ 4-8	สรุปจำนวนสถานประกอบการและสถานบริการในเขตเทศบาลนคร เชียงใหม่พ.ศ.2547.....	119
ตารางที่ 4-9	ระดับชั้นของสวนสาธารณะในเมืองเชียงใหม่.....	160
ตารางที่ 4-10	จำนวนพื้นที่ตำบลและครัวเรือน ประชากรและพื้นที่สวนต่อคน.....	161
ตารางที่ 4-11	พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ พื้นที่ศึกษารวม 42 พื้นที่แบ่งตาม หน้าที่ใช้สอยพื้นที่ 1. แบบจัตุรัสและพลาซ่าพื้นที่ว่าง (Square, Plaza and Leftover) 2. แบบถนนและบาทวิถี(Street and Path) 3. แบบ สวนสาธารณะ ริมน้ำ สนามกีฬา (Park and Waterfront).....	166

ตารางที่ 5-1	การสำรวจโดย “Check List” การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ จำนวน42พื้นที่.....	174
ตารางที่ 5-2	การสำรวจโดย “Check List” การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ จำนวน42พื้นที่เรียงลำดับการใช้อย่างอเนกประโยชน์.....	175
ตารางที่ 5-3	การสำรวจโดย “Check List” การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ จำนวน42พื้นที่เรียงลำดับการใช้อย่างอเนกประโยชน์ตามหน้าที่ใช้สอย	176
ตารางที่ 5-4	การสำรวจการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่แยกตามย่านและ เรียงตามลำดับการใช้อย่างอเนกประโยชน์ในแต่ละย่าน.....	191
ตารางที่ 5-5	การใช้ประโยชน์ที่ดินรอบพื้นที่และความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง รอบพื้นที่รัศมี500เมตร.....	225
ตารางที่ 5-6	ตรรกะโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองและของพื้นที่ และการใช้พื้นที่ว่าง สาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่.....	266
ตารางที่ 6-1	การแบ่งกลุ่มพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ 42 พื้นที่เรียงจากอเนก ประโยชน์มากไปน้อย.....	273
ตารางที่ 6-2	เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่างเพื่อเป็นพื้นที่ตัวแทนศึกษาใน รายละเอียด.....	278
ตารางที่ 6-3	เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะตัวอย่างถนนคนเดินราชดำเนิน เพื่อ การศึกษาในรายละเอียดเก็บแบบสอบถาม.....	281
ตารางที่ 6-4	เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะตัวอย่างบาทวิถีและถนนย่านตลาด วโรรส เพื่อทำการศึกษาในรายละเอียดเก็บแบบสอบถาม.....	286
ตารางที่ 6-5	เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะตัวอย่างบาทวิถีและถนนย่าน ตลาดวโรรส เพื่อทำการศึกษาในรายละเอียดเก็บแบบสอบถาม.....	291
ตารางที่ 6-6	เปรียบเทียบภาพรวมของย่านพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 พื้นที่.....	294
ตารางที่ 6-7	จำนวนร้อยละของผู้ใช้พื้นที่จำแนกตามเพศอายุ สถานภาพ.....	297
ตารางที่ 6-8	จำนวนร้อยละของผู้ใช้พื้นที่จำแนกตามอาชีพ การศึกษา รายได้ และที่อยู่ อาศัยปัจจุบัน.....	299
ตารางที่ 6-9	จำนวนร้อยละของผู้ใช้พื้นที่จำแนกตามภูมิหลังการใช้พื้นที่และการ ปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน.....	302
ตารางที่ 6-10	การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร.....	303
ตารางที่ 6-11	ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์.....	347

ตารางที่ 6-12	ตรรกะระดับอิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่าง อเนกประโยชน์.....	351
ตารางที่ 7-1	ระดับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ คุณลักษณะเฉพาะ ของพื้นที่ 42 พื้นที่ และจำนวนพื้นที่ที่มีโครงสร้างเชิงฐานดี.....	361

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนที่

	หน้า
แผนที่ 1-1	ตำแหน่งพื้นที่ว่างสาธารณะที่ศึกษาในเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน 42 พื้นที่ ศึกษา..... 7
แผนที่ 4-1	ความหนาแน่นประชากรรายตำบลในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2547..... 106
แผนที่ 4-2	การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2546..... 110
แผนที่ 4-3	โครงข่ายคมนาคมในเมืองเชียงใหม่..... 114
แผนที่ 4-4	ที่ตั้งรวมของกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจต่างๆ ในเขตเทศบาลนคร เชียงใหม่ พ.ศ.2550..... 120
แผนที่ 4-5	เส้นทางขบวนแห่งงานประเพณี และสถานที่จัดงานเทศกาลของ เมืองเชียงใหม่..... 122
แผนที่ 4-6	ย่าน (Districts) สำคัญในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ประกอบด้วยย่าน กำแพงเมือง ชั้นในย่านกำแพงเมืองชั้นนอก ย่านในเมืองด้านเหนือ ย่านใน เมือง ด้านตะวันออก ย่านในเมืองด้านใต้ ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือ ย่านตะวันตก ย่านเหนือตอนบน และศูนย์ราชการ..... 132
แผนที่ 4-7	พื้นที่ว่างสาธารณะทั้งหมดในเมืองจำนวน42 พื้นที่ ในเขตเทศบาลนคร เชียงใหม่ และพื้นที่ศูนย์ราชการ ต.ช้างเผือก..... 168
แผนที่ 5-1	ตำแหน่งพื้นที่ว่างสาธารณะที่ศึกษาในเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน 42 พื้นที่ ที่ ทำการสำรวจ..... 172
แผนที่ 5-2	ระดับความหลากหลายหรือการใช้อย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่... 182
แผนที่ 5-3	ระดับคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่..... 183
แผนที่ 5-4	ค่าการใช้อย่างอเนกประโยชน์และคุณลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะ ใน เชียงใหม่ในปัจจุบัน..... 184
แผนที่ 5-5	ความสัมพันธ์ระหว่างย่านในเมืองเชียงใหม่และการใช้อย่างอเนกประโยชน์ 194
แผนที่ 5-6	ความสัมพันธ์ระหว่างย่านในเมืองเชียงใหม่และความหลากหลายของ คน เวลา และ กิจกรรม..... 195
แผนที่ 5-7	ความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นของประชากรในเมืองเชียงใหม่และ การใช้อย่างอเนกประโยชน์..... 198
แผนที่ 5-8	ความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นของประชากรในเมืองเชียงใหม่และ

	ความหลากหลายของคน เวลา และ กิจกรรม.....	199
แผนที่ 5-9	ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมืองเชียงใหม่และการใช้ อย่างอเนกประโยชน์.....	201
แผนที่ 5-10	ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมืองเชียงใหม่และความ หลากหลายของ คน เวลา และ กิจกรรม.....	202
แผนที่ 5-11	ความสัมพันธ์ระหว่างโครงข่ายในเมืองเชียงใหม่และการใช้อย่างอเนก ประโยชน์.....	205
แผนที่ 5-12	ความสัมพันธ์ระหว่างโครงข่ายและความหลากหลายของ คน เวลา และ กิจกรรม.....	206
แผนที่ 5-13	ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการจราจรในเมืองเชียงใหม่และการใช้อย่าง อเนกประโยชน์.....	208
แผนที่ 5-14	ความสัมพันธ์ระหว่างโครงข่ายและความหลากหลายของ คน เวลา และ กิจกรรม.....	209
แผนที่ 5-15	ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณขนส่งสาธารณะในเมืองเชียงใหม่และการใช้ อย่างอเนกประโยชน์.....	210
แผนที่ 5-16	ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณขนส่งสาธารณะและความหลากหลาย คน เวลา กิจกรรม.....	211
แผนที่ 5-17	ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งของสถานศึกษา โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และสถานที่ราชการในเมืองเชียงใหม่และการใช้อย่างอเนก ประโยชน์.....	214
แผนที่ 5-18	ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งของร้านธนาคาร ตลาด และห้างสรรพสินค้าใน เมืองเชียงใหม่และการใช้อย่างอเนกประโยชน์.....	215
แผนที่ 5-19	ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งของร้านอาหาร ร้านกาแฟ และสถานบันเทิงใน เมืองเชียงใหม่และการใช้อย่างอเนกประโยชน์.....	216
แผนที่ 5-20	ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งของโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์ในเมืองเชียงใหม่และ การใช้อย่างอเนกประโยชน์.....	217
แผนที่ 5-21	ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งของกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจในเมืองเชียงใหม่และ การใช้อย่างอเนกประโยชน์.....	218
แผนที่ 5-22	ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งตำแหน่งวัดต่างๆ สถานที่สำคัญทาง ประวัติศาสตร์ (Heritage Place) ในเมืองเชียงใหม่และการใช้อย่างอเนก	

	หน้า
	220
แผนที่ 5-23	221
แผนที่ 5-24	232
แผนที่ 5-25	233
แผนที่ 5-26	234
แผนที่ 5-27	235
แผนที่ 5-28	255
แผนที่ 5-29	256
แผนที่ 5-30	257
แผนที่ 5-31	258

สารบัญแผนภูมิ

		หน้า
แผนภูมิที่ 1-1	ลำดับขั้นตอนการวิจัย.....	13
แผนภูมิที่ 2-1	ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม พฤติกรรม และระบบของกิจกรรม และระบบของ การจัดตั้งสภาพแวดล้อมมนุษย์สร้าง	37
แผนภูมิที่ 2-2	ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังทางวัฒนธรรม ระบบกิจกรรมและระบบที่ จัดตั้งพื้นที่.....	38
แผนภูมิที่ 2-3	องค์ประกอบของการศึกษาฐานฐานวิทยาเมือง (Urban Morphology)	42
แผนภูมิที่ 2-4	แนวคิดตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์.....	64
แผนภูมิที่ 3-1	ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	66
แผนภูมิที่ 3-2	ขั้นตอนและระดับการวิจัย 1.ระดับพื้นที่ 2. ระดับเมือง 3. ระดับผู้ใช้.....	67
แผนภูมิที่ 3-3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	72
แผนภูมิที่ 3-4	องค์ประกอบความหลากหลายของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนก ประโยชน์	75
แผนภูมิที่ 3-5	ตัวแปรและปัจจัยด้านคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ว่างสาธารณะ.....	78
แผนภูมิที่ 3-6	ตัวแปรของแต่ละบุคคลและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ	82
แผนภูมิที่ 3-7	ปัจจัยย่อยของแต่ละปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ของผู้ใช้แต่ละบุคคล (individual user)	83
แผนภูมิที่ 3-8	ลักษณะการจัดชั้นภูมิที่ถูกต้องในการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้น.....	92
แผนภูมิที่ 3-9	ลักษณะการจัดกลุ่มประชากรตามช่วงเวลา.....	93
แผนภูมิที่ 5-1	ปัจจัยของคุณลักษณะพื้นที่ที่ทำให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนก ประโยชน์.....	187
แผนภูมิที่ 5-2	ปัจจัยโครงสร้างเชิงฐานฐานของเมืองที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่าง สาธารณะอย่างอเนกประโยชน์.....	224
แผนภูมิที่ 6-1	ภูมิหลังการการความถี่การปฏิสัมพันธ์และทำกิจกรรมในพื้นที่ว่าง สาธารณะ.....	302
แผนภูมิที่ 6-2	ตัวแปรของผู้ใช้ที่มีผลต่อการทำกิจกรรมในที่สาธารณะของคนในระดับ ต่างๆ.....	305
แผนภูมิที่ 6-3	กิจกรรมในที่สาธารณะระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับบุคคล (individual level) ระดับผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด (relationship level) และระดับสาธารณะ หรือระดับสังคม (social level)กับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ด้วย.....	305

หน้า

แผนภูมิที่ 6-4	ช่วงเวลาของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่นิยมไปมาก.....	307
แผนภูมิที่ 6-5	ช่วงเวลาของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะพื้นที่ศึกษา.....	307
แผนภูมิที่ 6-6	ช่วงเวลาของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่นิยมไปมาก.....	308
แผนภูมิที่ 6-7	ช่วงเวลาของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะพื้นที่ศึกษา.....	308
แผนภูมิที่ 6-8	ความถี่ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่นิยมไปมาก.....	309
แผนภูมิที่ 6-9	ความถี่ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะพื้นที่ศึกษา.....	309
แผนภูมิที่ 6-10	บุคคลที่ไปพื้นที่ว่างสาธารณะด้วยในพื้นที่นิยมไปมาก.....	310
แผนภูมิที่ 6-11	บุคคลที่ไปพื้นที่ว่างสาธารณะด้วยในพื้นที่ศึกษา.....	310
แผนภูมิที่ 6-12	จุดประสงค์ที่ไปพื้นที่ว่างสาธารณะที่นิยมไปมาก.....	311
แผนภูมิที่ 6-13	การเดินทางไปพื้นที่ว่างสาธารณะพื้นที่ศึกษา.....	311
แผนภูมิที่ 6-14	เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านคุณลักษณะที่ตั้ง.....	312
แผนภูมิที่ 6-15	เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านคุณลักษณะย่าน-แหล่งพื้นที่...	313
แผนภูมิที่ 6-16	เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านผู้คนในสถานที่.....	314
แผนภูมิที่ 6-17	เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านความเป็นสถานที่.....	315
แผนภูมิที่ 6-18	เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านกิจกรรมประจำวัน.....	316
แผนภูมิที่ 6-19	เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านกิจกรรมทางเลือก.....	316
แผนภูมิที่ 6-20	เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านกิจกรรมสังคม.....	317
แผนภูมิที่ 6-21	เหตุผลด้านผลพลอยได้ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ.....	317
แผนภูมิที่ 6-22	การรับรู้และทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมพื้นที่ว่างสาธารณะตัวอย่างศึกษา ของผู้ใช้ในเมืองเชียงใหม่.....	322
แผนภูมิที่ 6-23	การรับรู้และทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมพื้นที่ว่างสาธารณะถนนคนเดินราช ดำเนินของนักท่องเที่ยวต่างชาติ.....	322
แผนภูมิที่ 6-24	เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านสินค้าและบริการ.....	323
แผนภูมิที่ 6-25	เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านสิ่งดึงดูดและประโยชน์ใช้สอย เชิง เศรษฐกิจรอบพื้นที่.....	324
แผนภูมิที่ 6-26	ค่าเฉลี่ยอัตราการสัญจรเดินเท้าของผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะผ่านประตูตาม ช่วงเวลาต่างๆของถนนคนเดินราชดำเนิน.....	325
แผนภูมิที่ 6-27	การเปรียบเทียบอัตราการสัญจรของผู้ใช้ผ่านประตู (Gate) ต่างๆ เข้าไปใน สถานที่ถนนคนเดินราชดำเนินตามช่วงเวลา.....	325
แผนภูมิที่ 6-28	การเปรียบเทียบอัตราการสัญจรของผู้ใช้ผ่านเส้นทางต่างๆบนถนนคนเดิน	

หน้า

	ราชดำเนินตามช่วงเวลา.....	326
แผนภูมิที่ 6-29	ค่าเฉลี่ยอัตราการสัญจรเดินเท้าของผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ตามช่วงเวลา ต่างๆ ของบาทวิถีและถนน ตลาดวโรรส	329
แผนภูมิที่ 6-30	การเปรียบเทียบอัตราการสัญจรของผู้ใช้ ผ่านประตู (Gate) ต่างๆ เข้าไป ในสถานที่บนบาทวิถีและถนนตลาดวโรรสตามช่วงเวลา.....	330
แผนภูมิที่ 6-31	การเปรียบเทียบอัตราการสัญจรของผู้ใช้ผ่านเส้นทางต่างๆบนบาทวิถีและ ถนน ตลาดวโรรสตามช่วงเวลา.....	330
แผนภูมิที่ 6-32	ค่าเฉลี่ยอัตราการสัญจรเดินเท้าของผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ตามช่วงเวลา ต่างของบาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.....	332
แผนภูมิที่ 6-33	การเปรียบเทียบอัตราการสัญจรของผู้ใช้ผ่านประตู (Gate) ต่างๆ เข้าไปใน สถานที่บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามช่วงเวลา.....	333
แผนภูมิที่ 6-34	การเปรียบเทียบอัตราการสัญจรตามเส้นทางต่างๆ บาทวิถีหลัง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามช่วงเวลา.....	333
แผนภูมิที่ 6-35	ปัจจัยของผู้ใช้พื้นที่ที่ทำให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์.....	353
แผนภูมิที่ 7-1	องค์ประกอบของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์.....	357
แผนภูมิที่ 7-2	องค์ประกอบปัจจัยโครงสร้างเชิงสัญญาณที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่าง สาธารณะอย่างอเนกประโยชน์.....	367
แผนภูมิที่ 7-3	แบบจำลองคุกกี (Cookie Model) แสดงระดับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ อย่างอเนกประโยชน์บนย่านต่างๆ ของเมือง.....	379
แผนภูมิที่ 7-4	แบบจำลองเค้ก (Cake Model) ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพล ต่อพื้นที่ว่าง สาธารณะ มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ โครงสร้างเชิง สัญญาณของเมือง คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ และผู้ใช้.....	381
แผนภูมิที่ 7-5	แนวทางการจัดทำพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์โดย พิจารณาย่านและระดับอิทธิพลของปัจจัยจากองค์ประกอบ 3 ประการ.....	387
แผนภูมิที่ 7-6	ระดับอิทธิพลของปัจจัยผู้ใช้.....	388

สารบัญรูปภาพ

		หน้า
รูปที่ 2-1	แผนภูมิขององค์ประกอบของเมืองของ Lynch, K. ที่คนจดจำได้จาก บาทวิถี (paths) ขอบเขต (edges) ย่าน (district) ชุมทาง (nodes) จุดหมายตา (landmark).....	20
รูปที่ 2-2	ความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งและมวลอาคารของ Giambattista Nolli(1784) ในเมืองโรม.....	59
รูปที่ 3-1	การคัดเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะตัวอย่าง.....	91
รูปที่ 3-2	การนำภาพ “การแสดงด้วยภาพ” (graphic) พื้นที่ว่างสาธารณะทับซ้อนแผนที่ (OverMapping).....	95
รูปที่ 3-3	วิธีการตั้งด่านหรือจุดนับ (gate) เพื่อนับคนใช้พื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนิน	97
รูปที่ 3-4	รูปแบบการเลือกเส้นทางสัญจรของคนเดินเท้าในพื้นที่ว่างสาธารณะ.....	97
รูปที่ 4-1	เวียงเชียงใหม่ที่เป็นศูนย์กลางและมีเวียงบริวารล้อมรอบ.....	100
รูปที่ 4-2	ลักษณะองค์ประกอบของเมืองและตลาด บนแผนที่ปัจจุบัน.....	102
รูปที่ 4-3	ภาพกำแพงดิน คูเมือง และป้อม ล้อมรอบเขตกำแพงชั้นในเมืองเชียงใหม่.....	102
รูปที่ 4-4	สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วัด และพื้นที่บริเวณเขตกำแพงเมืองชั้นใน	124
รูปที่ 4-5	อาคารร้านค้า ชุมชน และถนนคนเดินวัวลายย่านกำแพงเมืองชั้นนอก.....	125
รูปที่ 4-6	สภาพพื้นที่ อาคาร ตลาด กิจกรรม ย่านการค้าใจกลางเมือง.....	126
รูปที่ 4-7	สภาพพื้นที่ อาคาร กิจกรรม ย่านในเมือง.....	128
รูปที่ 4-8	ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านตะวันตกของเมือง.....	129
รูปที่ 4-9	สวนสุขภาพและศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ในย่านศูนย์ราชการหรือย่านเหนือตอนบน.....	130
รูปที่ 4-10	ซ้าย: ผังหมู่บ้านยุคแรก ขวา: ผังหมู่บ้านเมื่อมีวัด.....	136
รูปที่ 4-11	การใช้พื้นที่บนลานแบบอดีตและปัจจุบันของชาวเอเชีย.....	137
รูปที่ 4-12	พัฒนาการพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ ยุคแบบแผนประเพณี ยุคสมัยใหม่ และยุคปัจจุบัน.....	141
รูปที่ 4-13	พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทจัตุรัสและองค์ประกอบเมือง.....	142
รูปที่ 4-14	พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทพื้นที่โล่งว่างภาพในกลุ่มอาคาร.....	144
รูปที่ 4-15	พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทลานที่ว่าง.....	147
รูปที่ 4-16	พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทถนนคนเดิน.....	150

รูปที่ 4-17	พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทบาทวิถี.....	153
รูปที่ 4-18	พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทบาทวิถี.....	155
รูปที่ 4-19	พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทพื้นที่ว่างในลักษณะแนวยาวริมน้ำ.....	157
รูปที่ 4-20	พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทสวนสาธารณะ.....	159
รูปที่ 4-21	พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทสวนขนาดเล็ก.....	165
รูปที่ 5-1	ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐาน ด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ ย่านกำแพงเมืองชั้นใน (Inner Wall) หรือเขตในคูเมือง และพื้นที่ว่างสาธารณะ 1) ช่วงประตูท่าแพ 2) ช่วงประตูเชียงใหม่ 3) บาทวิถีถนนคนเดินราชดำเนิน 4) ช่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ 5) สวนบวหาด.....	237
รูปที่ 5-2	ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ ย่านกำแพงเมืองชั้นใน (Inner Wall) ค่าเฉลี่ยประมาณ 5.63 : 10กลุ่ม 1-5) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์.....	238
รูปที่ 5-3	ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐาน ด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ ย่านกำแพงเมืองชั้นใน (Inner Wall) หรือเขตในคูเมือง และพื้นที่ว่าง สาธารณะ 1) ประตูสวนดอก 2) สองปากฝั่งคูเมือง 3) ประตูช้างเผือก 4) ประตูสวนปรุง.....	239
รูปที่ 5-4	“ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ในรัศมี 500 เมตร รอบพื้นที่ว่างสาธารณะ บริเวณเขตกำแพงเมืองชั้นใน มีลักษณะอัตราส่วนมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างหนาแน่นมาก ค่าเฉลี่ยประมาณ 5.63 : 10 กลุ่ม 1-4) มีการใช้งานไม่อเนกประโยชน์.....	240
รูปที่ 5-5	ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ ย่านกำแพงเมืองชั้นนอก(Outer Wall) และพื้นที่ว่างสาธารณะ 1) พื้นที่เลียบบคลองแม่ข่าและลำคูไหว 2) พลาซ่าสุวิวงศ์ บุคเซนเตอร์ 3) ช่วงวัดนันทาราม 4) สวนกาญจนาภิเษก 5) ถนนคนเดิน ชุมชนวัวลาย.....	241
รูปที่ 5-6	“ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ในรัศมี 500 เมตร รอบพื้นที่ว่างสาธารณะ บริเวณเขตกำแพงเมืองชั้นนอก มีลักษณะอัตราส่วนมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างหนาแน่น ค่าเฉลี่ย ประมาณ 4.1 : 10 กลุ่ม 2,3,5) นี้มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ กลุ่ม1,4) มีการใช้งานอย่างไม่อเนกประโยชน์.....	242

รูปที่ 5-7	ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐาน ด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมือง 1) พื้นที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ 2) บาทวิถีถนนลอยเคราะห์ 3) บาทวิถีและ ถนนตลาดวโรรส 4) พลาซ่าเชียงใหม่พลาวิลเลียน 5) บาทวิถีถนนไนท์บาซาร์ 6) ลานอาคารตลาดอนุสาร.....	244
รูปที่ 5-8	“ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ในรัศมี 500 เมตร รอบพื้นที่ว่างสาธารณะบริเวณย่านการค้าใจกลางเมือง มีลักษณะอัตราส่วนมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างหนาแน่นมาก ค่าเฉลี่ยประมาณ 5.0: 10 กลุ่ม 1-6) นี้มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์มาก.....	245
รูปที่ 5-9	ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐาน ด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมือง (C.B.D.) และพื้นที่ว่างสาธารณะ 1) พื้นที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ 2) บาทวิถีถนนลอยเคราะห์ 3) บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส 4) พลาซ่าเชียงใหม่พลาวิลเลียน 5) บาทวิถีถนนไนท์บาซาร์ 6) ลานอาคารตลาดอนุสาร.....	246
รูปที่ 5-10	“ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ในรัศมี 500 เมตร รอบพื้นที่ว่างสาธารณะบริเวณ เขตย่านการค้าใจกลางเมือง มีลักษณะอัตราส่วนมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างหนาแน่นมาก ค่าเฉลี่ยประมาณ 5.0 : 10 กลุ่ม 1-4) มีการใช้อย่างไม่อเนกประโยชน์.....	247
รูปที่ 5-11	ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ย่านในเมืองและพื้นที่ว่างสาธารณะ 1) แผงลอยใต้รุ่งช้างเผือก 2) สนามกีฬาเทศบาลฯ 3) สวนหยาด 4) สถานสถาปนกิจสันติธรรม 5) ถนนคนเดินถนนบำรุงราษฎร์ 6) สวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ	249
รูปที่ 5-12	“ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ในรัศมี 500 เมตร รอบพื้นที่ว่างสาธารณะบริเวณเขตย่านในเมือง มีลักษณะอัตราส่วนมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างหนาแน่นปานกลาง ค่าเฉลี่ยประมาณ 4 : 10 กลุ่ม 1,4,5) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ปานกลาง 2, 3, 6) มีการใช้งานอย่างไม่อเนกประโยชน์.....	250
รูปที่ 5-13	ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านด้านตะวันตกและย่านศูนย์ราชการหรือด้านเหนือตอนบน และพื้นที่ว่างสาธารณะ 1) พลาซ่ากาดสวนแก้ว 2) ช่างบ้านช่างเคียน 3) ซอยระหว่างตึกตรงข้าม ม.ช. 4) ลาน	

	สินค้าห่วยแก้วพลาซ่า 5) สวนสุขภาพสมเด็จพระศรีนครินทร์ 6) บาทวิถี ถนนนิมมานเหมินท์.....	251
รูปที่ 5-14	“ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ในรัศมี 500 เมตร รอบพื้นที่ว่าง สาธารณะ บริเวณเขตย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านตะวันตก มี ลักษณะอัตรามวลอาคารต่อพื้นที่ว่างหนาแน่นน้อย ค่าเฉลี่ยประมาณ 2 : 10 กลุ่ม 1-6 มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์มาก.....	252
รูปที่ 5-15	ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านด้านตะวันตกและย่านศูนย์ ราชการหรือด้านเหนือตอนบน และพื้นที่ว่างสาธารณะ1) บาทวิถีหน้า ม.ช. 2) บาทวิถีปากซอยช่างเคียน 3) แผงลอยใต้รุ่งหน้าวัดเจ็ดยอด 4) บาทวิถี ถนนสุเทพหลัง ม.ช. 5) สวนสุขภาพห่วยแก้ว 6) สวนหลวงล้านนา ร.9.....	253
รูปที่ 5-16	“ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ในรัศมี 500 เมตร รอบพื้นที่ว่าง สาธารณะ บริเวณย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และศูนย์ราชการมีลักษณะ อัตรามวลอาคารต่อพื้นที่ว่างหนาแน่นน้อย ค่าเฉลี่ยประมาณ 2 : 1 กลุ่ม 1-4)มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ปานกลางถึงมาก และ 6) มีคนใช้ อย่างอเนกประโยชน์น้อย ส่วน 5) ไม่มีผู้ใช้.....	254
รูปที่ 6-1	พื้นที่ถนนคนเดินท่าแพ (รูปขวามือ) ย้ายมายังถนนคนเดินราชดำเนินใน ปัจจุบัน (รูป ซ้ายมือ).....	280
รูปที่ 6-2	พื้นที่ว่างสาธารณะถนนคนเดินราชดำเนิน และสถานที่สำคัญในพื้นที่.....	282
รูปที่ 6-3	เส้นทางพื้นที่ว่างสาธารณะถนนคนเดินราชดำเนิน และสถานที่สนับสนุน ดึงดูดในและรอบพื้นที่.....	283
รูปที่ 6-4	กิจกรรมต่างๆบนถนนคนเดินราชดำเนินที่สนับสนุนดึงดูดมาใช้กันอย่างอเนก ประโยชน์.....	284
รูปที่ 6-5	พื้นที่ว่างสาธารณะบาทวิถีและถนนตลาดวโรรส และสถานที่สำคัญในพื้นที่	287
รูปที่ 6-6	เส้นทางพื้นที่ว่างสาธารณะถนนคนเดินราชดำเนิน และสถานที่สนับสนุน ดึงดูดในและรอบพื้นที่ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจในเวลากลางวัน.....	288
รูปที่ 6-7	กิจกรรมต่างๆบนถนนใกล้เคียงที่สนับสนุนและดึงดูด และ การใช้พื้นที่ว่าง สาธารณะบาทวิถีถนนตลาดวโรรสการใช้กันอย่างอเนกประโยชน์ในเวลา กลางคืน.....	289

รูปที่ 6-8	เส้นทางพื้นที่ว่างสาธารณะบาทวิถีถนนสุเทพหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถานที่สนับสนุนดึงดูดในและรอบพื้นที่ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจในเวลากลางคืน.....	292
รูปที่ 6-9	กิจกรรมต่างๆบนถนนใกล้เคียงที่สนับสนุนและดึงดูด และ การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะบาทวิถีถนนสุเทพหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการใช้อย่างมีประสิทธิภาพประโยชน์ในเวลา กลางคืน.....	293
รูปที่ 6-10	อัตราการสัญจรถนนคนเดินราชดำเนิน คนจะกระจายตัวอยู่ทั่วพื้นที่ตั้งแต่ประตู ท่าแพ จนถึงสี่แยกกลางเวียง 1.เวลาเย็น 2. เวลาค่ำ 3.เวลาดีก.....	327
รูปที่ 6-11	อัตราการสัญจรถนนคนเดินราชดำเนิน คนจะกระจายตัวอยู่บริเวณกลางพื้นที่หนาแน่นมากบริเวณสี่แยกกลางเวียง ส่วนปลายทางหรือต้นทางเข้าคนจะลดลง ดังบริเวณวัดพระสิงห์และอนุสาวรีย์ 3กษัตริย์ 1.เวลาเย็น 2. เวลาค่ำ 3. เวลาดีก	328
รูปที่ 6-12	อัตราการสัญจรบาทวิถีและถนนย่านตลาดวโรรส เวลาเช้ากระจุกตัวหน้าลานที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ และถนนวิษยานนท์และตรอกเชื่อมกับถนนช่วงเมรุ ตรอกเล่าใจ้ว ส่วนเส้นทางอื่นๆน้อยกว่า.....	331
รูปที่ 6-13	อัตราการสัญจรบาทวิถีและถนนตลาดวโรรส เวลาบ่ายคนจะกระจายตัวอยู่ทั่วพื้นที่และอยู่ในพื้นที่ตลาดวโรรส และตลาดต้นลำไยมากกว่าบริเวณบาทวิถีและถนน.....	331
รูปที่ 6-14	อัตราการสัญจรบาทวิถีและถนนตลาดวโรรส เวลาดีก กระจุกตัวแถวถนนวิษยานนท์และลานที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ ถนนข้างม่อย.....	332
รูปที่ 6-15	อัตราการสัญจรบาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ตามช่วงเวลา บน: เวลาเย็นหนาแน่นเป็นช่วงๆ บริเวณประตูศึกษาศาสตร์ และประตูเกษตร ล่าง: เวลาค่ำหนาแน่นบริเวณปากซอยวัดอุโมงค์.....	334
รูปที่ 6-16	อัตราการสัญจรบาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เวลาดีกจะหนาแน่นบริเวณประตูเกษตร.....	335
รูปที่ 6-17	อัตราการสัญจรถนนคนเดินราชดำเนิน เส้นทางวันสัมภาษณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	337
รูปที่ 6-18	อัตราการสัญจรถนนคนเดินราชดำเนิน เส้นทางประจำ.....	338
รูปที่ 6-19	อัตราการสัญจรบาทวิถีและถนนตลาดวโรรส เส้นทางวันสัมภาษณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	339

หน้า

รูปที่ 6-20	อัตราการสูญจรรยาภีและถนนตลาดวโรรส เส้นทางประจำ.....	340
รูปที่ 6-21	อัตราการสูญจรรยาภีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เส้นทางวันสัมภษณ	341
รูปที่ 6-22	อัตราการสูญจรรยาภีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เส้นทางประจำ.....	342
รูปที่ 6-23	อัตราการสูญจรรยาภีและจุดหยุดทำกิจกรรมของผู้ใช้ถนนคนเดินราชดำเนิน บริเวณอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์	344
รูปที่ 6-24	อัตราการสูญจรรยาภีและจุดหยุดทำกิจกรรมของผู้ใช้ถนนคนเดินราชดำเนิน 1.บริเวณสี่แยกกลางเวียง 2. บริเวณวัดสำเภา วัดพันอ้น และวัดหมื่นล้าน	345
รูปที่ 6-25	อัตราการสูญจรรยาภีและจุดหยุดทำกิจกรรมของผู้ใช้ 1. ภาภีตลาดวโรรส 2. ภาภีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.....	346
รูปที่ 6-26	อัตราการสูญจรรยาภีและจุดหยุดทำกิจกรรมของผู้ใช้ ภาภีหลัง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่บริเวณประตูคณะเกษตรศาสตร์.....	347

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่” เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ที่มีลักษณะการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ หรือการใช้พื้นที่โดยกลุ่มคนที่หลากหลาย ในช่วงเวลาที่ความหลากหลาย และความหลากหลายกิจกรรม โดยศึกษาทั้งมิติโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองและมิติเชิงสังคม ของพื้นที่ว่างสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่จำนวน 42 พื้นที่ โดยเริ่มต้นศึกษาด้านคุณลักษณะของพื้นที่ที่มีผลทำให้เกิดการใช้พื้นที่อย่างอเนกประโยชน์ ศึกษาด้านโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับระดับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ แล้วเลือกพื้นที่ศึกษาตัวอย่าง เพื่อศึกษาเหตุผลที่ผู้ใช้พื้นที่ ตลอดจนรูปแบบของการใช้พื้นที่ ผลของบูรณาการการวิเคราะห์จะนำไปสู่การค้นพบตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ สามารถนำไปใช้ เป็นความรู้ด้านการวางผังและออกแบบเมือง ที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในพื้นที่ว่างสาธารณะมากยิ่งขึ้น และนำไปสู่การใช้งานพื้นที่ว่างสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การออกแบบและวางผังเมืองโดยเน้นพื้นที่ว่างสาธารณะมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะพื้นที่ว่างสาธารณะที่ประสบความสำเร็จ มีการใช้งานที่หลากหลายและมีชีวิตชีวาก่อให้เกิดผลดีและมีความสำคัญต่อเมืองหลายประการ ดังนี้ ทางด้านกายภาพ หากมีพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานดีแล้ว จะมีแนวโน้มให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในพื้นที่กำลังพัฒนา นอกจากนั้นพื้นที่นั้นยังเป็นจุดดึงดูดกิจกรรมอื่นของเมือง เช่น การค้าและบริการ ดึงดูดคนมายังพื้นที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้น หากนำพื้นที่ว่างเปล่าหรือพื้นที่ร้างไม่มีการใช้งานกลับมาใช้เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะจะเป็นการใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่า ถ้าพื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีตั้งอยู่ใจกลางเมืองจะฟื้นฟูใจกลางเมืองที่ซบเซาให้มีชีวิต ส่วนด้านสังคมพื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีนั้นช่วยฟื้นฟูพื้นที่วัฒนธรรมของเมือง สะท้อนและรักษาเอกลักษณ์วิถีชีวิตชุมชน ทั้งสถาปัตยกรรมและศิลปหัตถกรรม เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะใช้สอยในชีวิตประจำวัน นอกจากนั้นยังเป็นพื้นที่สำหรับการจัดงานเทศกาล ทำให้เมืองมีชีวิตชีวา ข้อดีในเชิงเศรษฐกิจของพื้นที่ว่างสาธารณะที่ประสบความสำเร็จในย่านการค้าใจกลางเมือง ทำให้เศรษฐกิจโดยรวมพื้นที่นั้นคึกคักเติบโต อีกทั้งยังสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น หากพื้นที่ว่างสาธารณะนั้นมีสีสันตื่นต่อนักช้อปปิ้ง จะเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เมืองและดึงดูดการลงทุนโดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว นอกจากนั้นพื้นที่เหล่านี้มีการค้าขายในพื้นที่

ว่างสาธารณะเป็นโอกาสสำหรับการสร้างงานและการซื้อหาสินค้าราคาถูก เป็นการสร้างเศรษฐกิจหน่วยเล็กๆนอกระบบ ได้แก่ หาบเร่ แผงลอย บริการนวด สินค้าหัตถกรรมชาวบ้าน ซึ่งมีผลขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระบบให้มีความคึกคัก เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ธนาคาร ที่อยู่รายรอบพื้นที่

นอกจากนั้นตัวพื้นที่ว่างสาธารณะเองยังเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจและนันทนาการ พื้นที่แสดงออกทางวัฒนธรรม และเป็นพื้นที่ที่คนมาปฏิสัมพันธ์กัน สร้างความร่วมมือในชุมชนทั้งเครือข่ายและสร้างอาสาสมัคร ลดการเกิดอาชญากรรม สร้างความปลอดภัยให้แก่คนเดินเท้า ปรับปรุงสภาพแวดล้อมสร้างสุขภาพลักษณะของพื้นที่สาธารณะ เพิ่มการใช้ขนส่งสาธารณะ หากการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะดีมีผู้ใช้งานมากแล้ว จะทำให้ใจกลางเมืองมีความรู้สึกถึงประวัติศาสตร์เมือง มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์สะท้อนภาพของเมือง ดึงดูดการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจคึกคัก มีความยั่งยืน มีความหลากหลาย มีความหนาแน่นและมีศิลปะสาธารณะ (PPS : Project for Public Spaces, 2007) ดังนั้นพื้นที่ว่างสาธารณะที่เหมาะสมกับการใช้งานและประสบความสำเร็จจึงเป็นผลได้ต่อเมือง อีกทั้งพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ หากถูกทิ้งไว้รกร้างมักก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ต้นทุนในการบำรุงรักษาสูงไม่คุ้มค่ากับการใช้งาน อาจจะเป็นพื้นที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา เช่น ปัญหาด้านความปลอดภัย ปัญหาสุขภาพ ปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ดังนั้นหากสามารถหาเครื่องมือหรือแนวทางที่สามารถตอบได้ว่าการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะนั้น จะเป็นพื้นที่ว่างที่มีคนมาใช้งานมากหลายหลาย สร้างความคุ้มค่า มีประโยชน์การใช้งานได้ดี ทำให้ปัญหาพื้นที่ว่างรกร้างไม่มีประสิทธิภาพหมดไป อีกทั้งยังสร้างผลได้ต่อเมืองมากมายดังกล่าว

ปัญหาประเด็นด้านการวางผังเมืองในปัจจุบันนี้ บทเรียนจากการปฏิบัติการวางผังเมืองยังเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก นับตั้งยุคสมัยใหม่เป็นต้นมา สิ่งที่มีมักก่อให้เกิดผลเสียต่อพื้นที่ว่างสาธารณะในระดับเมืองมีหลายประการ Lennard and Lennard (1995: 217-223) กล่าวถึงปรากฏการณ์เมืองกระจัดกระจาย (Urban Sprawl City) ลัทธิอุดมคติสถาปัตยกรรม ที่พยายามสร้างสถาปัตยกรรมที่ยิ่งใหญ่แยกตัวออกจากสภาพแวดล้อม ทำลายความต่อเนื่องของเนื้อเมือง (urban tissue) นำไปสู่เมืองที่กระจัดกระจายและสับสนวุ่นวาย ความล้มเหลวของการเชื่อมต่อที่ซับซ้อนระหว่างกายภาพและสังคม เมืองที่เน้นไปสู่ทุนนิยมด้วยแนวคิด เมืองเสมือนเป็นเครื่องจักรเศรษฐกิจ (The City as an Economic Machine) เมืองจึงเต็มไปด้วยตึกสูง ชุมชนละแวกบ้านถูกทำลาย การสร้างถนนทางหลวง (highway) เพื่อการขนส่งสินค้า และการเดินทางจากบ้านไปที่ทำงานในย่านชานเมือง พื้นที่ว่างสาธารณะกลายเป็นพื้นที่จอตลอดยนต์ การสร้างการเคหะชุมชนจำนวนมากที่มีคุณภาพต่ำ สถาปัตยกรรมที่ขาดความเชื่อมโยงกับบริบทของเมือง ความเชื่อมโยงกับธรรมชาติและ คุณลักษณะของเนื้อเมือง การละทิ้งอาณาเขตสาธารณะ การแยกโซนของเมืองด้วยหน้าที่ใช้สอยเดียวในพื้นที่ ย่านการค้า เคหะการ บริการ สถานที่พักผ่อน การศึกษา และวัฒนธรรม ถ้าสุดคือเทคโนโลยี

คอมพิวเตอร์ บางคนก็กล่าวว่าการติดต่อทางคอมพิวเตอร์นำไปสู่ “การตายของเมือง” นักคิด Lennard and Lennard กล่าวว่าเป็นสิ่งอันตรายที่คนไม่ได้เข้าใจความสำคัญของพื้นที่ว่างสาธารณะ และยังพัฒนาการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์แทนพื้นที่สาธารณะมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

ในด้านแนวคิดทฤษฎีการวางผังและการออกแบบพื้นที่ว่างสาธารณะ จากการศึกษาในอดีต ยังมีช่องว่างของการศึกษาอยู่ เพราะแนวความคิดที่สนับสนุนให้เกิดความสำเร็จในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ในอดีตได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มแนวคิดศึกษาด้านกายภาพ และกลุ่มแนวคิดศึกษาด้านสังคม กลุ่มที่ศึกษาด้านกายภาพ จากเริ่มแรกการศึกษาเน้นที่พื้นที่ขนาดเล็กและให้ความสนใจด้านพื้นที่เป็นสำคัญ เช่นการศึกษาด้านการเข้าถึงพื้นที่ทั้งทางกายและทางสายตา รูปทรงและขนาด การปิดล้อม ดังเช่นแนวคิดของ Sitte (1889) และ Zucker (1959) แนวคิดยุคนี้สนใจเรื่องทัศนวิสัยและความสวยงาม นักคิด Cullen (1975) ได้ให้ความสนใจผลของทัศนวิสัยที่เกิดขึ้นระหว่างการเข้าสู่ตัวพื้นที่เป็นต้น นักคิดอีกกลุ่มการศึกษาสนใจศึกษาพื้นที่ระดับใหญ่ กล่าวคือให้ความสนใจในพื้นที่ระดับเมือง โดยศึกษาด้านโครงสร้างเชิงสัณฐานจากเนื้อเมือง โครงข่าย ดังงานของ Cozen (1960) และ Trancik (1986) อย่างไรก็ตามการศึกษาด้านกายภาพยังไม่เพียงพอ ที่จะอธิบายความรู้ในเรื่องพื้นที่ว่างสาธารณะได้อย่างครอบคลุม นักคิดยุคต่อมาอีกกลุ่มหนึ่งได้ให้ความสนใจด้านสังคม (social) มากยิ่งขึ้น กลุ่มศึกษาด้านสังคมนี้ เน้นทางด้านศึกษาเกี่ยวกับคนเป็นสำคัญ เช่นการศึกษาด้านพฤติกรรม การรับรู้ ทัศนคติ การปฏิสัมพันธ์ของคนกับสภาพแวดล้อม หรือการสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการติดต่อสื่อสารปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ตลอดจนให้ความสำคัญของกิจกรรมบนพื้นที่ ดังเช่นงานเขียนของ Jacobs (1961), Whyte (1980) และ Gehl (1971) นักคิดที่ให้ความเห็นว่าพื้นที่และสังคมนั้นปฏิสัมพันธ์กัน ดังเช่นแนวคิดของ Hillier and Hanson (1984) อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และสังคมว่ามีความเชื่อมโยงกัน โดยใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์ คำนวณการเข้าถึงพื้นที่ที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์การจัดวางตัวของเมือง (urban configuration) และการจัดวางตัวของพื้นที่ (spatial configuration) นอกจากนี้การศึกษายังขยายไปยังรายละเอียดต่างๆ และแนวทางหลากหลายมากขึ้น ปัจจัยอื่น เช่น ที่ตั้ง สภาพแวดล้อม ผู้ใช้พื้นที่ นักคิด Pushkarev and Zupan (1975) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเดินทาง และความหนาแน่นของเมือง ที่มีผลต่อผู้เดินเท้าในพื้นที่สาธารณะ ดังนั้นหากการสร้างสภาพแวดล้อมไม่พอเหมาะกับการใช้ชีวิตของผู้ใช้ ทำให้พื้นที่นั้นไม่มีคนใช้งาน จะเห็นว่าเหตุผลของการใช้พื้นที่นั้นส่วนที่เกี่ยวข้องหลายระดับ ทั้ง กายภาพ สังคมและตัวผู้ใช้เองต่างมีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะทั้งสิ้น แต่เดิมนั้นยังไม่พอการศึกษาต่อๆมา ได้ให้ความสำคัญต่อแนวคิดเชิงเศรษฐกิจร่วมด้วย ดังแนวคิดให้ความสำคัญต่อพื้นที่ว่างสาธารณะฐานะพื้นที่เศรษฐกิจ นักคิด Crawford (1999, 2005) สนใจการสร้างพื้นที่ถนนให้เป็นพื้นที่สำหรับขายสินค้าบนลานหรือหาบเร่ ทำให้เมืองมีชีวิตชีวา เป็นพื้นที่

สาธารณะที่ไม่เป็นทางการ เป็นพื้นที่สาธารณะในชีวิตประจำวัน เป็นพื้นที่ที่สร้างความดึงดูดใจและสะท้อนภาพวิถีชีวิตของเมืองนั้น และมีผลได้เชิงเศรษฐกิจแบบไม่เป็นทางการ

จะเห็นว่าในอดีตเริ่มแรกนักคิดสนใจการศึกษาในพื้นที่ ต่อมาตอนหลังนักคิดทั้งหลายให้ความสำคัญระหว่างกายภาพและสังคมและเศรษฐกิจ และพยายามอธิบายว่าทั้ง 3 ด้านมีความเชื่อมโยงกัน เป็นส่วนสำคัญในการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะ การศึกษาวิจัยแต่ละงาน พยายามอธิบายว่าอะไรเป็นส่วนสำคัญ ที่เป็นหัวใจทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะประสบความสำเร็จ ในด้านสร้างการใช้พื้นที่ให้คนมาใช้มาก แต่ไม่ได้อธิบายถึงความแตกต่างของแต่ละปัจจัยว่าปัจจัยที่มีอิทธิพล ในสร้างพื้นที่ให้ประสบความสำเร็จแต่ละตัวมีระดับอิทธิพลแตกต่างกันอย่างไร ดังนั้นเมื่อนำไปใช้จึงมีบางพื้นที่เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ บางพื้นที่ก็ไม่เกิดการใช้อย่างอเนกประโยชน์ จึงมีช่องว่างของการศึกษาอยู่ ความสงสัยว่าพื้นที่บางแห่งอาจจะมีเหตุผลทางด้านกายภาพเป็นสำคัญ ในขณะที่อีกพื้นที่หนึ่งอาจจะมีเหตุผลด้านสังคมเป็นสำคัญ หรืออาจจะมีทั้งสองด้านเป็นสาเหตุสำคัญ นอกจากนั้นระหว่างกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ อะไรเป็นส่วนสำคัญในการสร้างการใช้พื้นที่มากกว่ากัน แม้ว่าการศึกษาต่อมาจนถึงปัจจุบัน ได้ขยายมิติไปศึกษาถึงความเกี่ยวข้องของสังคมและเศรษฐกิจกับพื้นที่แล้วก็ตาม แนวคิดในการศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะ ยังขาดข้อเสนอถึงความแตกต่างของปัจจัยต่างๆว่า ปัจจัยอะไรที่เป็นปัจจัยจำเป็นและปัจจัยอะไรที่เป็นตัวเร่ง ทำให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมากกว่ากัน จึงเป็นจุดประสงค์ของการวิจัยที่จะตอบคำถามเหล่านี้

การศึกษานี้เลือกพื้นที่ศึกษาเมืองเชียงใหม่เพราะเมืองมีความน่าสนใจ ด้วยเป็นเมืองศูนย์กลางภาคเหนือที่สำคัญหลายด้าน เหตุผลสนับสนุนต่างๆที่เป็นประเด็นสำคัญมีรายละเอียดดังนี้

1. เหตุผลด้านกายภาพ ด้วยเมืองปัจจุบันตั้งอยู่บนเมืองประวัติศาสตร์ ดังนั้นการตั้งถิ่นฐานเมืองจึงมีโครงสร้างเชิงสัณฐานที่ทับซ้อนกันมาหลายยุคหลายสมัย ทั้งระบบโครงข่ายระบบถนน (network system) และโครงสร้างต่างๆของเมือง (urban structure) ที่ผู้วิจัยคิดว่ามีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญ เป็นเหตุผลเบื้องต้นที่เชื่อมโยงระดับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

2. เหตุผลด้านหน้าที่ใช้สอย พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่มีจำนวนมากมายหลากหลายแบบทั้ง จัตุรัส องค์ประกอบของเมือง สวนสาธารณะ พื้นที่ว่าง ลาน พลาซ่า พื้นที่ว่างระหว่างอาคาร บาทวิถี ถนนคนเดิน มีลักษณะการใช้งานอย่างหลากหลายกิจกรรม หลากหลายวัตถุประสงค์ หลากหลายกลุ่มคน หลากหลายเวลา ทำให้เมืองมีชีวิตชีวาและดึงดูดเศรษฐกิจโดยรอบพื้นที่นั้น

3. เหตุผลด้านสังคม เชียงใหม่เป็นเมืองที่มีการใช้พื้นที่ว่างเป็นพื้นที่ทางสังคม ใช้พบปะสังสรรค์ กิจกรรมวัฒนธรรมประเพณี งานเทศกาลต่างๆ ที่มีกิจกรรมการใช้งานอย่างมีสีสันและชีวิตชีวา เป็นลักษณะสังคมชาวบ้านที่เป็นมิตร สืบทอดกันมาอย่างมีเอกลักษณ์โดดเด่น ตลอดจนการดำเนินวิถีชีวิตทางสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์กันมาก นอกจากนั้นสภาพสังคมของคนเชียงใหม่ในปัจจุบันที่

ประกอบด้วยคนหลากหลาย มีลักษณะเฉพาะทางสังคมของการใช้พื้นที่แตกต่างกันในแต่ละแห่ง เช่นพื้นที่ย่านมรดกวัฒนธรรม พื้นที่ย่านการค้า พื้นที่ย่านนักศึกษา เกิดรูปแบบหลากหลาย มีทั้งเป็นทั้งพื้นที่ว่างสาธารณะเก่าแก่ตั้งแต่สมัยโบราณ พื้นที่ว่างสาธารณะร่วมสมัยที่ใช้งานในวิถีชีวิตประจำวัน มีความน่าสนใจสำหรับการศึกษาวิจัย

4. เหตุผลด้านปรากฏการณ์ พื้นที่ว่างสาธารณะหลายแห่งไม่ได้วางแผน (unplanned) ให้ใช้ เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะกลับถูกใช้งานหลากหลายอย่างอเนกประโยชน์ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้เกิดขึ้นเองจาก ความต้องการของคนใช้ในบริเวณนั้น เมื่อภาวะการณ์เหมาะสมจึงเกิดเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะ

5. เหตุผลด้านการจัดการ พื้นที่ว่างสาธารณะโดยทั่วไปหลายแห่งมีการใช้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า รกร้างว่างเปล่า แต่ยังมีกรสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อนันทนาการเพิ่มมากขึ้น จำนวนสวน สาธารณะที่เทศบาลจัดหา 16 แห่ง มีพื้นที่บางแห่งที่มีการใช้ของประชาชน แต่ก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

6. เหตุผลด้านสนับสนุนด้านนโยบายท้องถิ่น เทศบาลนครเชียงใหม่ให้ความสนใจและมีการวางแผนเรื่องพื้นที่ว่างสาธารณะมากเมื่อเทียบกับเมืองอื่นๆ จากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็น หลักสำคัญ รัฐบาลเริ่มมีโครงการฟื้นฟูเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น โครงการถนนคนเดิน ราชดำเนิน ถนนคนเดินย่านวัวลาย ทำให้พื้นที่โดยรอบบริเวณนั้นที่เคยเป็นใจกลางเมืองที่ชบเซา กลับมามีชีวิตชีวา และประสบความสำเร็จในการใช้พื้นที่ดึงดูดคนมาใช้จำนวนหลายหมื่นคนต่อ สัปดาห์

1.2 คำถามการวิจัย

การศึกษานี้ ต้องการค้นหาตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมือง เชียงใหม่ มีคำถามดังนี้ พื้นที่ว่างสาธารณะมีการใช้อย่างอเนกประโยชน์แตกต่างกันอย่างไร และมี ตรรกะอะไรที่เกี่ยวข้องสนับสนุนและเชื่อมโยงอยู่เบื้องหลัง จึงทำให้เกิดการใช้อย่างอเนกประโยชน์ใน เมืองเชียงใหม่ โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องคือ

1. ลักษณะการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่
2. ตรรกะด้านคุณลักษณะเฉพาะ (specific characteristics of space) ทั้งกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่
3. ตรรกะของโครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาของเมือง (urban morphological structure) ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงและมีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่
4. ตรรกะของผู้ใช้พื้นที่ส่งผลต่อพฤติกรรม และรูปแบบการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนก ประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ นักคิดต่างๆ ได้เสนอว่ามีปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะถูกใช้งาน ซึ่งมีทั้งปัจจัยด้านกายภาพ ปัจจัยสังคม และปัจจัยเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้มีนักคิดเสนอว่าปัจจัยด้านใดมีน้ำหนักความสำคัญมากกว่าปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นเหตุผลให้พื้นที่ว่างสาธารณะมีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ ในการศึกษาครั้งนี้ สมมุติฐานว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมี 3 ประการคือ ลักษณะเฉพาะของพื้นที่ว่างสาธารณะ โครงสร้างเชิงสัดส่วนฐานของเมือง และผู้ใช้พื้นที่ ซึ่งเป็นเหตุผลเชื่อมโยงกัน มีปัจจัยรองหลายปัจจัยประกอบด้วย ปัจจัยกายภาพ ปัจจัยเศรษฐกิจและปัจจัยสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อพื้นที่หลายระดับได้แก่ น้อย ปานกลาง และมาก มีเงื่อนไขเชื่อมโยงกันคือปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยเป็นปัจจัยจำเป็นพื้นฐาน และปัจจัยที่มีอิทธิพลมากเป็นปัจจัยเร่งที่มีผลทำให้เกิดการใช้พื้นที่อเนกประโยชน์ ด้วยอิทธิพลของปัจจัยต่อพื้นที่ที่แตกต่างกันนี้ทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะมีการใช้อย่างอเนกประโยชน์มากน้อยแตกต่างกันในแต่ละแห่ง

1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ศึกษาารูปแบบและการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ของพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีในเมืองเชียงใหม่ และความสัมพันธ์กับคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่
2. ศึกษาโครงสร้างเชิงสัดส่วนฐานของเมืองเชียงใหม่ ที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ว่างสาธารณะแต่ละแห่ง ตลอดจนความเกี่ยวข้องและผลที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่
3. ศึกษาลักษณะของผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ รวมถึงตัวแปรและปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นเหตุผลของการมาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะของประชาชน
4. ศึกษาความเชื่อมโยงของคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ โครงสร้างเชิงสัดส่วนฐานของเมือง และผู้ใช้พื้นที่ คำนวาระดับปัจจัยซึ่งมีอิทธิพลต่อพื้นที่ที่แตกต่างกัน ที่เป็นปัจจัยจำเป็นพื้นฐานและปัจจัยตัวเร่ง เพื่ออธิบายเหตุผลของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของพื้นที่ศึกษาในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และบางส่วนของพื้นที่ตำบลข้างเผือก ซึ่งเป็นพื้นที่เนื้อเมืองต่อเนื่องกัน ประกอบด้วยพื้นที่ว่างสาธารณะจำนวน 42 แห่ง เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่ตั้งอยู่ภายนอกอาคารทั้งหมด เป็นทั้งพื้นที่ว่างสาธารณะจากการวางแผนของรัฐฯ พื้นที่ว่างสาธารณะของเอกชน และพื้นที่ว่างสาธารณะที่เกิดขึ้นเองไม่ได้จัดตั้งขึ้นมา

แผนที่ 1-1 ตำแหน่งพื้นที่ว่างสาธารณะของเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบันที่จะศึกษา 42 พื้นที่

ขอบเขตของเนื้อหา ทำการศึกษา 3 ระดับ 1) ระดับพื้นที่ (spatial level) 2) ระดับเมือง (urban level) 3) ระดับผู้ใช้ (users level) กล่าวคือในตอนแรก ศึกษาในระดับพื้นที่ เก็บข้อมูลการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ วิเคราะห์ตรรกะระดับพื้นที่ก่อน ต่อจากนั้นวิเคราะห์ศึกษาระดับใหญ่คือศึกษาระดับเมือง ด้านกายภาพในมิติของโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง แล้วศึกษาลงลึกถึงรายละเอียดในมิติด้านสังคมเป็นการศึกษาระดับผู้ใช้พื้นที่จริง พื้นที่ว่างสาธารณะที่ทำการศึกษานี้ ไม่รวมถึงพื้นที่ว่างสาธารณะที่อยู่ในตัว เนื่องจากมีรูปแบบกิจกรรมการใช้สอยหลักแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ นอกจากนั้นไม่ศึกษาถึงขนาดของพื้นที่ เพราะจากการสำรวจเบื้องต้นของพื้นที่ต่างๆ แม้มีขนาดแตกต่างกันแต่ระดับการใช้งานไม่ว่าพื้นที่เล็กหรือพื้นที่ใหญ่ก็มีการใช้ทั้งมากและน้อยทั้งสองพื้นที่ ซึ่งมีเงื่อนไขอื่นๆแตกต่างกัน (ดูบทที่ 2 อธิบายเรื่องขนาด)

1.6 คำศัพท์และคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาของเมือง (Urban Morphological Structure)

หมายถึง การศึกษาเชิงกายภาพของพื้นที่ ภูมิประเทศ ลักษณะเด่นของที่ตั้ง องค์ประกอบต่างๆของเมือง โครงสร้างเมือง ความหนาแน่นของประชากร การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง บล็อกของที่ดิน ลักษณะโครงข่ายของการสัญจร และ ลักษณะของย่านที่โดดเด่นของเมือง

พื้นที่ว่างสาธารณะภาวะการณ์ (Spontaneous Public Open Space)

หมายถึงพื้นที่ว่างในชุมชนหรือตามตรอก ซอกซอย หรือแม้แต่ถนนที่สถานการณ์เอื้อให้เกิดการใช้พื้นที่ พื้นที่ว่างสาธารณะนี้เกิดขึ้นเอง ปราศจากการจัดตั้งของรัฐบาลหรือเอกชน เป็นพื้นที่ที่มีภาวะเหมาะสม ประชาชนในพื้นที่จึงมารวมตัวกันใช้ในชีวิตประจำวันตามสัญชาตญาณ เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะอย่างไม่เป็นทางการ แต่มีการใช้พื้นที่ที่คึกคักตามสภาพแวดล้อมของแต่ละแห่ง และการใช้พื้นที่ยังขึ้นอยู่กับ การอนุญาตให้ใช้ของทางการ หรือเจ้าของพื้นที่

ตรรกะ (Logic)

หมายถึง การศึกษาหลักการของการให้เหตุผล การศึกษาโครงสร้างของข้อวินิจฉัย ซึ่งถูกจำแนกจากเนื้อหาสาระที่บรรจุอยู่ การศึกษาโครงสร้างของวิธีการศึกษา และการมีหลักฐานในการอนุมานเหตุผล (The American Heritage@ Dictionary of English Language, Fourth Edition: 2006) ซึ่งคำว่า Logic นั้นมีที่มาจากภาษากรีก หมายถึงการศึกษาถึงหลักการของเหตุผลที่ถูกต้อง Tarski (1901-1983) กล่าวว่า ตรรกะ เป็นชื่อของวิทยาการที่ใช้วิเคราะห์ความหมายแนวคิดทั่วไปของวิทยาศาสตร์ ดังนั้นในการศึกษานี้ตรรกะจึงหมายถึง วิทยาการหลักการวิเคราะห์ หลักการเหตุผล การอนุมานเหตุผล การค้นคว้าหาสิ่งที่สนับสนุนสิ่งที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงอยู่เบื้องหลัง และเป็นความเป็นจริงที่ถูกต้อง

พื้นที่ว่างสาธารณะ (Public Open Space)

หมายถึง พื้นที่โล่งว่างที่เป็นเจ้าของโดยสาธารณะ ตั้งอยู่ในเมืองที่คนต่างเข้าใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมต่างๆโดยตัดเทียมกัน เช่นการพักผ่อน การกีฬา การพบปะพูดคุยกัน การค้าขายบนลานหรือเป็นสถานที่เล่นของเด็กๆ โดยใช้พื้นที่ว่างส่วนต่างๆ ถนน บาทวิถี พื้นที่ระหว่างอาคาร สวนสาธารณะ จากการที่เป็นพื้นที่สำคัญใกล้ชิดกับการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนนั้น รายงาน "Lord Rogers' Urban Task Force Report" (1999) เขียนว่า "พื้นที่โล่งว่างเมืองไม่ควรให้โดดเดี่ยว ถนนสวนสาธารณะหรือจัตุรัส ควรเป็นพื้นที่มีชีวิตชีวาของภูมิทัศน์เมือง มีหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยที่เฉพาะเจาะจง เป็นดังสถานที่รับแขกกลางแจ้งของชุมชนละแวกบ้าน เป็นสถานที่ผ่อนคลาย และสำราญใจในการชมเมือง สถานที่ชุมนุมเพื่อกิจกรรมที่หลากหลายแตกต่างกัน เช่น รับประทานอาหารกลางแจ้ง สิ่งบันเทิงบนถนน กีฬา พื้นที่เล่น สถานที่ชุมนุมของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์ใช้สอยทางการเมือง สิ่งสำคัญคือเป็นสถานที่ของการเดินหรือนั่งข้างนอก พื้นที่สาธารณะจะดีที่สุดเมื่อตั้งอยู่กลางความสัมพันธ์ของพื้นที่ (space) และผู้คน (people) ที่อาศัยและทำงานอยู่รอบๆพื้นที่

นั้น” นักคิดออกแบบชุมชนเมืองคนสำคัญคือ Lynch (1963:3) ได้อธิบายคำจำกัดความของคำว่า พื้นที่ว่างสาธารณะเมืองไม่เพียงอยู่ในรูปของรูปทรง (form) ของพื้นที่ เท่านั้นแต่ให้ความหมายในรูปของหน้าที่ใช้สอย (function) จึงจำกัดความหมายพื้นที่ว่างสาธารณะว่าเป็น พื้นที่ว่างภายนอกอาคาร ที่เปิดกว้างให้ใช้อย่างอิสระและมีกิจกรรม การสัญจร การสำรวจได้ด้วยการมองเห็น เป็นพื้นที่เพื่อประชาชนจำนวนมากของเมือง ความสำคัญของพื้นที่ยังคงอยู่ที่พื้นที่รูปทรงและหน้าที่ใช้สอย การสัญจรของผู้คนในการสังเกตเมือง Cohen (1999) ให้ความหมายว่า พื้นที่สาธารณะ (public space) เป็นสถานที่ผู้มาเยี่ยมเยียนหรือท่องเที่ยวจะพบเห็นวิถีชีวิตในเมืองและวัฒนธรรม สามารถอธิบายได้จากความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่สาธารณะกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม พื้นที่ว่างเมืองจะสร้างจากรูปร่างสิ่งต่างๆของชีวิตเมืองที่เติบโต ความสำคัญของวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของพื้นที่ด้วย

สรุปพื้นที่ว่างสาธารณะในการศึกษานี้หมายถึงเป็นพื้นที่โล่งกลางแจ้ง มีรูปร่างและหน้าที่ใช้สอย (form & function) ซึ่งหน้าที่ใช้สอยนั้นจะบรรจุกิจกรรมต่างๆไว้ สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้โดยตัดเทียมกัน ทำให้เป็นสถานที่ชุมนุมของคน เป็นพื้นที่ที่ขับเคลื่อนด้วยสังคมชุมชนชาวบ้านอย่างเป็นอิสระ เป็นสถานที่ซึ่งทุกคนสามารถเข้าร่วมได้และเป็นประโยชน์ต่อผลได้ชุมชน เป็นสถานที่ผู้มาเยี่ยมเยียนจะพบเห็นวิถีชีวิตในเมืองและวัฒนธรรม พื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีให้ความสำคัญของพื้นที่และกิจกรรม โดยเน้นให้พื้นที่และคนมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งความสัมพันธ์ของพื้นที่ (space) และผู้คน (people) นั้น ทำให้สถานที่มีความหมาย โดยมีสัญลักษณ์และคุณค่าเฉพาะของสถานที่ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม สื่อให้เห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมในประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น

การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะแบบอเนกประโยชน์ (Multi-use Public Open Space)

หมายถึงพื้นที่ว่างที่มีการใช้งานหลากหลาย เป็นพื้นที่มีคนมากมีวิถีชีวิต ดึงดูดเศรษฐกิจให้เติบโต เป็นพื้นที่คนปฏิสัมพันธ์กันมาก ควรมีคุณลักษณะคุณภาพเชิงกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ ที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามพื้นที่ว่างสาธารณะยังมีการใช้งานที่แตกต่างกัน แม้จะเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะก็ตาม บางแห่งจะมีการใช้ประโยชน์เดียว ส่วนที่เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ จะต้องประกอบด้วยปัจจัยอื่นๆเพิ่มขึ้นได้แก่ ความหลากหลายของคน ความหลากหลายของกิจกรรม และความหลากหลายของเวลา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ความหลากหลายของคน (Diversities of People)

หมายถึงพื้นที่ว่างสาธารณะที่ประกอบด้วยคนมาใช้พื้นที่หลากหลาย ได้แก่ ความหลากหลายของ กลุ่มคน วัย เพศ สถานะ ลักษณะคน และระดับชั้นของคน หลากหลายอาชีพ หลากหลายระดับรายได้ ส่งเสริมให้มีการใช้งานการร่วมกันของคนที่หลากหลาย ควรตระหนัก

ลักษณะกายภาพของสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดความหลากหลาย (Whyte,1980, Gehl,2001) ในพื้นที่ส่วนสำคัญที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

ความหลากหลายของกิจกรรม (Diversities of Activities)

พื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีควรมีกิจกรรมหลากหลาย Gehl, (2001) ได้แบ่งแยกกิจกรรมออกเป็น 3 ระดับได้แก่ กิจกรรมจำเป็น กิจกรรมทางเลือก และกิจกรรมทางสังคม ใน “Life between Building” เขากล่าวถึงหน้าที่ใช้สอย (functionally) โครงสร้างสังคมสนับสนุนโดยการจัดตั้งพื้นที่ชุมชนทั้งในอาคารและนอกอาคาร ที่มีระดับหลากหลายโครงสร้างลำดับชั้น (the hierarchical structure) หน้าที่ใช้สอยหลัก (major function) รวมถึงขอบเขตของชีวิตระหว่างอาคาร กิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ไม่ได้วางแผนไว้ (the daily unplanned activities) การสัญจรของคนเดินถนน (pedestrian traffic) การหยุดสั้นๆ กิจกรรมสังคมเรียบง่าย สร้างโอกาสที่จะทำกิจกรรมและการตอบสนอง (reaction) เขาอธิบายว่าแนวคิดกิจกรรมที่ดีที่สุดคือ ในชีวิตประจำวันด้วยสถานการณ์ที่ธรรมดา พื้นที่ของการใช้ในชีวิตประจำวันในพื้นที่อยู่อาศัย จึงควรมีแนวคิดความต้องการในพื้นที่ว่างสาธารณะ ประกอบด้วยสถานภาพเพื่อกิจกรรมจำเป็นภายนอกอาคาร (necessary outdoor activities) สถานภาพเพื่อกิจกรรมทางเลือกหรือกิจกรรมพักผ่อน (optional, recreation activities) และสถานภาพของกิจกรรมทางสังคม (social activities) ดังนั้นการศึกษานี้จึงหมายถึงกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมในชีวิตประจำวัน กิจกรรมทางเลือก กิจกรรมทางสังคม นอกจากนั้นหลากหลายรูปแบบของกิจกรรม กิจกรรมเดี่ยวหรือกิจกรรมกลุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การพบปะ ปฏิสัมพันธ์กันในพื้นที่ว่างสาธารณะของคนที่ไม่รู้จักกัน โดยเข้าร่วมการเฉลิมฉลองเทศกาลประเพณีศาสนา พื้นที่สาธารณะตามปกติของผู้คนทั่วไป ผู้ใช้จะมีอารมณ์ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นอารมณ์โศกเศร้าหรือสนุกสนาน ร้องเพลง เดิน เต้น ร่วมกัน แม้บางประสบการณ์เพื่อความเพลิดเพลินล้วนๆ นำไปสู่ความภูมิใจการแลกเปลี่ยนประสบการณ์มนุษย์ การเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ (event) กลายเป็นสิ่งโดดเด่นของชีวิตเมือง (urban life) ของคนที่อาศัยอยู่

ความหลากหลายของเวลา (Diversities of Time)

หมายถึงพื้นที่ว่างสาธารณะควรมีการใช้หลากหลายเวลาที่แตกต่างกัน (Whyte, 1980, Gehl, 2001) จากความหลากหลายของกิจกรรมที่กล่าวมาแล้ว Golledge and Stimson (1997) กล่าวว่าระบบกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ มีทั้งในระดับบุคคล (Individual Level) และระดับกลุ่ม (group level) ซึ่งประกอบด้วยเวลา (time of and activity) แบ่งเป็นช่วงระยะเวลาของการทำกิจกรรม (duration) และ เวลาที่ทำการกิจกรรม (time of occurrence) Gehl (2001:11) กล่าวถึงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทำให้คนใช้ระยะเวลาในพื้นที่ยาวนานขึ้นโอกาสของการเกิดกิจกรรมทาง

สังคมยิ่งมากขึ้น นอกจากนั้นยังรวมถึงความถี่ของการใช้พื้นที่ว่างด้วย ยิ่งพื้นที่ว่างดีการใช้ก็มากขึ้น ความหลากหลายเวลาที่จะมาก

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลของการวิจัยช่วยให้ค้นพบองค์ความรู้ต่อยอดทฤษฎีเดิม สร้างความเข้าใจลักษณะเฉพาะของพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ ตลอดจนอิทธิพลโครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาของเมือง และลักษณะเฉพาะทางสังคมเศรษฐกิจที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ นำไปสู่ส่งเสริมและสนับสนุนพื้นที่ว่างสาธารณะอย่างถูกต้อง
2. เพื่อเป็นแนวทางที่จะพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีอยู่ ให้เกิดการใช้อย่างอเนกประโยชน์ นำไปสู่การสร้างประสิทธิภาพและชีวิตชีวาของพื้นที่ และกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนในเมืองคึกคักและเติบโตยิ่งขึ้น
3. ข้อค้นพบและผลสรุปจะนำไปใช้ประโยชน์ต่อการศึกษาทางด้านทฤษฎีผังเมือง และการออกแบบเมือง ตลอดจนผู้สนใจ หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งระดับนโยบายและระดับท้องถิ่น ด้านการวางผังเมือง การออกแบบเมืองและการวางแผนพัฒนาเมืองต่อไป

1.8 ขั้นตอนการวิจัย

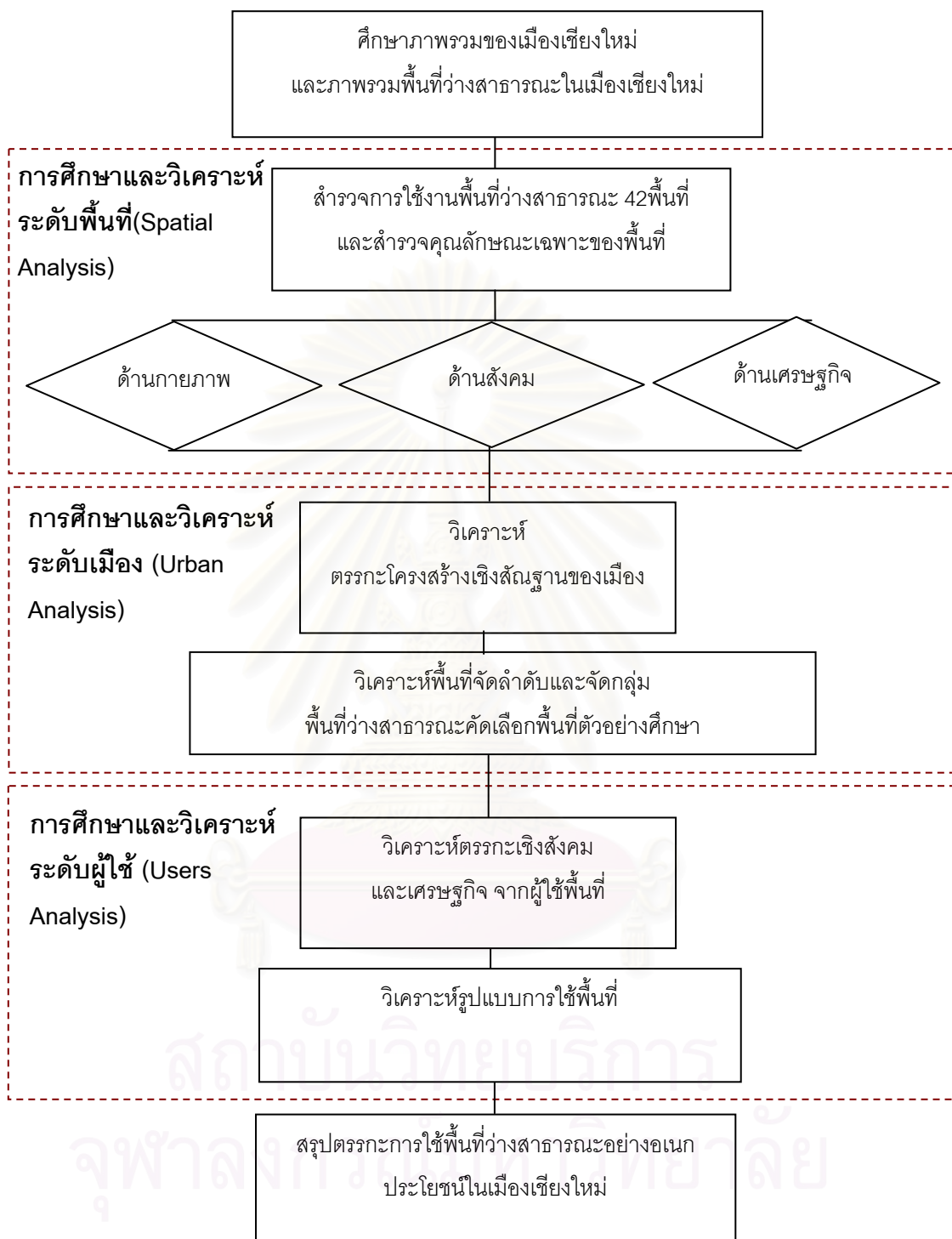
1. ศึกษาภาพรวมของพื้นที่ศึกษาเมืองเชียงใหม่และพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่
2. ศึกษารูปแบบการใช้งาน และคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ ในปัจจุบันทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และกายภาพ โดยทำการสำรวจพื้นที่ว่างสาธารณะทั้งหมด 42 พื้นที่ด้วยเทคนิคตารางเมตริกซ์ ถึงการใช้อย่างอเนกประโยชน์ซึ่งเป็นผลของพื้นที่ แล้วทำการหาสาเหตุด้วยคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ นำผลการวิเคราะห์บนตารางสำรวจพื้นที่ (Site Survey Matrix Table) เป็นการวิเคราะห์ระดับพื้นที่
3. วิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง ด้วยเทคนิคการทับซ้อนแผนที่ (Overlay Mapping) และเทคนิคภาพและพื้น (Figure and Ground) เป็นการวิเคราะห์ระดับเมือง
4. วิเคราะห์เพื่อจัดลำดับและจัดกลุ่มพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ คัดเลือกพื้นที่เพื่อเป็นตัวอย่งศึกษา
5. วิเคราะห์ลงลึกถึงรายละเอียดผู้ใช้พื้นที่ ทั้งข้อมูลส่วนบุคคล กิจกรรมและวัตถุประสงค์ พฤติกรรมและทัศนคติการใช้พื้นที่ ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นการวิเคราะห์ระดับผู้ใช้
6. สรุปผลการศึกษา ข้อค้นพบทางทฤษฎี และข้อเสนอแนะทางนโยบาย ข้อเสนอแนะงานวิจัยต่อไป

1.9 โครงสร้างของการวิจัย

ในการศึกษานี้มีเนื้อหาทั้งหมด 7 บท ในแต่ละบทจะประกอบด้วยเนื้อหาที่สอดคล้องกันตามลำดับดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1-1 โครงสร้างเนื้อหาของงานวิจัย

โครงสร้างเนื้อหาการศึกษาวิจัย				
บทที่1	ที่มาและความสำคัญของปัญหา ภูมิปรายแนวคิดของทฤษฎี เป้าหมายของการศึกษา สมมุติฐานและคำถามของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น ข้อจำกัดของการวิจัย คำศัพท์และคำจำกัด ความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ โครงสร้างของการวิจัย			
บทที่2-3	บทที่4	บทที่5	บทที่6	บทที่7
บทที่ 2.การทบทวน แนวคิดทฤษฎีและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิดในการ วิจัย บทที่ 3.ระเบียบวิธี วิจัย	สภาพทั่วไปของพื้นที่ เมืองเชียงใหม่ และพื้นที่ว่าง สาธารณะในเมือง เชียงใหม่	การวิเคราะห์พื้นที่ และคุณลักษณะ เฉพาะ และ การวิเคราะห์ โครงสร้างเชิง สัณฐานของเมือง เชียงใหม่ที่มีผลต่อ การใช้พื้นที่ว่าง สาธารณะ	การวิเคราะห์เชิง สังคมด้านการใช้ พื้นที่ว่าง สาธารณะจาก ผู้ใช้ในพื้นที่ ตัวอย่างศึกษา	สรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ
	ทราบลักษณะ โครงสร้างของเมือง และสภาพประโยชน์ ใช้สอยของการใช้ พื้นที่ว่างสาธารณะใน เมืองเชียงใหม่	ข้อค้นพบเหตุผลที่ อิทธิพลที่มีผลมา จากลักษณะเฉพาะ ของพื้นที่และ โครงสร้างเชิง สัณฐานของเมือง	ข้อค้นพบเหตุผลที่ มีอิทธิพลต่อการ ใช้พื้นที่จากผู้ใช้	ข้อค้นพบเชิง ทฤษฎีและ ข้อเสนอแนะเชิง นโยบาย ข้อเสนอแนะเชิง การวิจัย

แผนภูมิที่ 1-1 แสดงลำดับขั้นตอนการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ว่างสาธารณะ ในประเด็นลำดับของพัฒนาการของการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะ ประเภทและคุณลักษณะทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ ของพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานแบบอเนกประโยชน์ ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ประเมินศักยภาพของพื้นที่ว่างสาธารณะ ทางด้านลักษณะเชิงสัญญาณ สังคม เศรษฐกิจ รวมถึงโดยผู้ใช้พื้นที่ และรูปแบบการใช้พื้นที่ เพื่อนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่องตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่ การทบทวนวรรณกรรมทั้งหมด แบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนตัว่างๆดังนี้

ส่วนที่ 1 พัฒนาการของการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะ

ส่วนที่ 2 ประเภทและความสำคัญของพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีต่อเมือง

ส่วนที่ 3 นิยามของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

ส่วนที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

ส่วนที่ 5 อภิปรายและสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 พัฒนาการของการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะ

พัฒนาการของการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะแบ่งออกเป็น 3 ยุคสมัย ได้แก่ ยุคแบบแผนประเพณี ยุคสมัยใหม่และยุคปัจจุบัน

2.1.1 พื้นที่ว่างสาธารณะยุคแบบแผนประเพณี (Traditional Era)

พัฒนาการของการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะยุคแรกระหว่างคริสต์ศักราช 50-1500 เป็นพื้นที่ของเมืองต่างๆที่เติบโตในลักษณะเชิงแบบแผนประเพณี ดังตัวอย่างของจัตุรัส เดลแคมโป (the Piazza del Campo) ในเมืองเซียนา (Siana) มีลักษณะการออกแบบที่เน้นการสร้างความงามและความสมบูรณ์แบบเพื่อความเป็นสถาบันเมือง ตลอดจนเน้นประโยชน์ใช้สอยและความหมายของพื้นที่ ได้แก่ ถนนและจัตุรัส ต่อมาถึงสมัยกรีกและโรมัน ในคริสต์ศตวรรษที่ 15-17 หรือยุคกลาง (Medieval Era) เน้นการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะของจัตุรัส (square) โดยตั้งอยู่ในตำแหน่งที่สำคัญของเมือง เช่น ศูนย์กลางเมืองและทางเข้าเมืองเป็นต้น ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ยุคสมัยเรอเนสซองส์ (Renaissance era) มีหลักการวางผังเมืองที่เน้นความงาม และสถาปัตยกรรมที่สร้างเอกลักษณ์เมือง เช่นเมืองในยุคสมัยโรมัน มี "สวนประทุม" หรือ "ฟอรัม" (forum) เป็นองค์ประกอบสำคัญของ

เมืองที่สนับสนุนการดำเนินชีวิตสาธารณะ (public life) “ฟอรัม” เปรียบเสมือนเป็นพื้นที่รองรับหัวใจของการบริหารเมือง มักได้รับการออกแบบให้สว่างงามโดยการสร้างอาคารล้อมรอบตัว “ฟอรัม” เกิดเป็นจัตุรัสมีแนวผนังด้านหน้าอาคาร (building façade) ทำหน้าที่เป็นเปลือกห่อหุ้มรอบด้านของจัตุรัสนั้นๆ ตลอดจนมีการสร้าง อนุสาวรีย์ น้ำพุ ธงประดับ เป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยเน้นการปิดล้อม (enclosure) และการมีศูนย์กลาง (nucleus) นักคิด Sitte (1889 ดู Carmona: 142-143) ศึกษาคุณลักษณะของการมองเห็น (visual quality) และความงาม (aesthetics) เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของพื้นที่ว่างสาธารณะในยุคนี้ ต่อมานักคิด Zucker (1959: 75-111) ผู้ศึกษาเกี่ยวกับเมืองและจัตุรัส ในมิติของสถาปนิกที่วิเคราะห์พื้นที่ว่างของจัตุรัสในรูปของปริมาตร 3 มิติ อภิปรายว่าพื้นที่ว่างสาธารณะในยุคนี้ได้ถูกออกแบบโดยเน้นเรื่องสุนทรียภาพของความงาม สัดส่วนการเปิดโล่งของจัตุรัสสู่อาคารโดยรอบ เน้นการสร้างความงามผ่านสถาปัตยกรรมล้อมรอบพื้นที่ว่างสาธารณะที่สมบูรณ์แบบและสว่างงาม เป็นทัศนียภาพภาพรวมเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างสถาปัตยกรรมและพื้นที่ว่างสาธารณะที่สร้างเพื่อความเป็น “สถาบัน” ของเมือง คือเป็นพื้นที่ทางสังคมที่วางแผนโดยผู้ปกครองเมืองเป็นหลัก และมีประชาชนเป็นผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นสถานที่ใช้สำหรับกิจกรรมของเมืองและเป็นสถานที่ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างแพร่หลาย

2.1.2 พื้นที่ว่างสาธารณะยุคสมัยใหม่ (Modern Era)

พัฒนาการสร้างเมืองในยุคต่อมาสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ราวปีคริสต์ศักราช 1930 เป็นต้นมา ได้รับอิทธิพลของยุค “สมัยใหม่” (Modern Era) หรือ ยุคที่เน้นประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก (Functionalism) โดยมีแนวทางการออกแบบเป็นแบบ “สากลนิยม” (International Style) (Trancik, 1986: 21) ยุคนี้เน้นการสร้างเมืองที่มีสุขภาพและลักษณะกายภาพที่ดี ให้ความสำคัญของการเปิดพื้นที่ให้ได้รับและถ่ายเทอากาศและแสงแดด เน้นรูปแบบของการแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินรูปแบบต่างๆ ออกจากกัน เพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน และการให้บริการต่างๆ พื้นที่ว่างสาธารณะในยุคนี้ มักถูกสร้างในรูปแบบของสวนสาธารณะ (public park) อย่างไรก็ตาม มีประเด็นที่น่าสังเกตคือ การออกแบบพื้นที่ว่างสาธารณะดังกล่าว ไม่ได้อ้างอิงถึงความสำคัญของชีวิตสังคมและมุมมองของมนุษย์ผู้ใช้พื้นที่ มักพบว่าเมืองในยุคนี้มักมีกลุ่มอาคารตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยวที่มีระยะห่างกันมาก ส่งผลให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์น้อยลง มีการเติบโตของเมืองไร้การควบคุมโดยเฉพาะในพื้นที่ชานเมือง ทำให้ผู้คนต้องพึ่งพาการสัญจรด้วยยานพาหนะมากกว่าการเดินทาง ส่งผลกระทบต่อการเกิดกิจกรรมกลางแจ้งหรือบนพื้นที่ว่างสาธารณะ กลุ่มนักคิดที่ขับเคลื่อนการออกแบบในยุคนี้ที่สำคัญมี 3 กลุ่มหลักได้แก่ กลุ่มบาวเฮาส์ (The Bauhaus) ในประเทศเยอรมัน กลุ่มเดอสติลจ์ (De Stijl) ในประเทศฮอลแลนด์ และกลุ่มของสถาปนิกนาม เลอคอร์บิวซีเยอร์ (Le Corbusier) จากฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1967 เลอคอร์บิวซีเยอร์ ได้เขียนหนังสือชื่อ “The

Radiant City” โดยเสนอข้อวิจิจฉัยในการสร้างเมืองที่ตรงกันข้ามแนวคิดในยุคนั้น กล่าวคือเขาเสนอการกระจายความเป็นศูนย์กลาง (Decentralization) และการพัฒนาย่านชานเมือง (Suburbanization) ที่เน้นการสร้างสถาปัตยกรรมแยกตัวเป็นเอกเทศ โดยเป็นอาคารเดี่ยวล้อมรอบด้วยพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ ถนนเส้นทางตรงสู่อาคารเพื่อการเข้าถึงที่สั้นที่สุด เป็นช่องทางที่สัญจรอย่างมีประสิทธิภาพ ที่ไม่เน้นการปฏิสัมพันธ์ของคนในเมือง จนเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ ยุคนี้เป็นยุคที่พื้นที่ว่างสาธารณะลดน้อยถอยลงจนไม่มีความสำคัญอีกต่อไป การพัฒนาในแนวนั้นแพร่หลายไปทั่วในกลุ่มประเทศแถบสแกนดิเนเวีย สหรัฐอเมริกา แคนาดา และออสเตรเลีย โดยกิจกรรมกลางแจ้งต่างๆ มักเกิดขึ้นเป็นกลุ่มย่อยๆ ภายในพื้นที่ส่วนบุคคลมากกว่าในพื้นที่สาธารณะ สาเหตุมาจากถนนและการจราจร ซึ่งทำให้เกิดการกระจายตัวของคนและกิจกรรม มีการสร้างพื้นที่จอดรถยนต์ขนาดใหญ่มากสำหรับศูนย์การค้า แหล่งช้อปปิ้งมอลล์ขนาดใหญ่กลายเป็นสถานที่สาธารณะที่คนใช้พบปะปฏิสัมพันธ์กัน การสร้างเมืองในยุคนี้ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตบนพื้นที่ว่างสาธารณะ

2.1.3 ยุคปัจจุบัน (Present Time)

การเกิดขึ้นของกลุ่มนักออกแบบเมือง (urban designer) ในยุคคริสต์ทศวรรษ 1950 ในอเมริกาเหนือ เรียกว่า “civic design” หรือ การออกแบบเกี่ยวกับเมือง กลุ่ม “the City Beautiful Movement” ซึ่งสนใจในการออกแบบที่นั่ง และการออกแบบอาคารของเมืองขนาดใหญ่ เช่น ศาลาว่าการ หอศิลปะ หอดนตรี โรงละคร พิพิธภัณฑ์ และความสัมพันธ์ของอาคารเหล่านี้กับพื้นที่โล่งว่างสาธารณะ ซึ่งตระหนักในคุณภาพของการดำเนินชีวิตสาธารณะ(public realm) ทั้งในมิติทางกายภาพและมิติทางสังคม และการสร้างความเป็นสถานที่ (place making) เพื่อประชาชนจะมีความสุขและใช้พื้นที่เหล่านี้ ในปี ค.ศ.1961 นักคิด Jacobs ยืนยันว่าแนวคิดเมืองหรือชุมชนละแวกบ้าน เป็นเรื่องใหญ่กว่าปัญหาสถาปัตยกรรม เพราะมันเป็นตัวแทนแห่งศิลปะของชีวิตในเวลานั้น Jacobs เป็นนักคิดคนต้นๆที่หันมาสนใจประเด็นเชิงสังคมของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ได้โจมตีแนวคิดแบบสมัยใหม่ในการวางผังเมือง (Jacobs, 1961: 386) เสนอให้เน้นประโยชน์ใช้สอยทางสังคม ในมุมมองของการใช้ถนน บาทวิถี และสวนสาธารณะว่า มีบทบาทสำคัญเป็นพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของชุมชน สร้างการติดต่อ (contract) เกิดขึ้นตามร้านค้าชุมชนหัวมุมถนน แนวคิด Jacobs เป็นแนวคิดเริ่มแรกของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะบนบาทวิถี ต่างจากการใช้พื้นที่แนวคิดแบบแผนประเพณีที่การดำเนินชีวิตสาธารณะเกิดขึ้นในจัตุรัสเมือง และการใช้ชีวิตในสวนสาธารณะในแนวคิดสมัยใหม่ ทำให้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก งานเขียน “The Death and Life of Great American Cities” ของ Jacobs ได้ถูกนำมากล่าวอ้างถึงอย่างต่อเนื่องในฐานะเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดด้านนี้ ซึ่งเน้นบทบาทของกิจกรรมของมนุษย์และสถานที่ที่สังคมปฏิสัมพันธ์กัน แนวคิดการใช้พื้นที่และกิจกรรม การใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสานความหลากหลายและความหนาแน่น

อย่างไรก็ตาม Jacobs ไม่ได้ทำการทดลองวิจัย เสนอแต่เพียงงานเขียนที่ขาดการทดลอง ในยุคนี้ การศึกษาแนวคิดพื้นที่ว่างสาธารณะได้พัฒนาต่ออย่างรวดเร็วจากในอดีต นักคิด Gibberd (1969) ในงานเขียน "Town Design" การศึกษาประติมากรรม ของอาคารและพื้นที่ว่าง ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ เป็นเพียงการศึกษาด้านการมองเห็นภาพและระดับความงาม งานของนักคิด Cullen (1975) ใน งานเขียน "Townscape" ให้ความสนใจในองค์ประกอบของภูมิทัศน์เมืองทั้งระดับใหญ่ และระดับเล็ก นักออกแบบ Rowe and Koetter (1978) ในงานเขียน "Collage City" มีการอธิบายถึงปรัชญาของอาคารและพื้นที่เปิดโล่ง ผลต่อเมืองในด้านการออกแบบและการพัฒนาสนใจด้านกิจกรรมของคน การปฏิสัมพันธ์ การควบคุม และคุณค่า แต่ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับผู้ใช้พื้นที่โดยตรง Rob and Krier ได้เน้นเรื่องสัดส่วนมนุษย์ กิจกรรม 24 ชั่วโมงในพื้นที่ว่างเมือง เน้นในความงามและพื้นที่ ด้วยคุณภาพของอาคารหลากหลายรูปทรง และอธิบายถึงการแบ่งกลุ่มโครงสร้างเชิงสัณฐานของพื้นที่ว่างเมือง รูปร่างและการจัดวางตัวของเมือง (configurations) เป็นรูปแบบต่างๆ แต่ยังขาดการอธิบายที่ชัดเจนความสัมพันธ์ของกิจกรรมและประสบการณ์ของพื้นที่ Rossi ได้ใช้เครื่องมืออธิบายความสำคัญของโครงสร้างในการใช้ที่ดินกับบริบทเศรษฐศาสตร์และประวัติศาสตร์สังคม แต่ก็ไม่ได้อธิบายถึงการที่พื้นที่ของคน เน้นสถาปัตยกรรมและเครื่องมือสำหรับวิเคราะห์การใช้พื้นที่ของคนทั่วไป OECD (1974, Organization for Economic Cooperation and Development) ได้เสนอเอกสาร "Street for People" แสดงรายละเอียดของผู้เดินเท้า (pedestrians) ในใจกลางเมืองต่างๆของยุโรป รวมทั้งนโยบายและการวางผังแนวทางการจัดการ มากกว่าการออกแบบ ในยุคนี้การศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะได้เน้นไปยังเรื่องผู้เดินเท้าเพื่อใช้เครื่องมือนี้ประยุกต์เป็นการสัญจรมากขึ้น จนกระทั่งงานของ Gehl ในปี 1968 ได้เสนอการศึกษาที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เดินเท้าในเมือง โคเปนเฮเกน (Copenhagen) หลังจากนั้นงานเขียนของ Pushkarev and Zupan (1975) ใน "Urban Space for Pedestrians" เป็นงานวิเคราะห์ที่สำคัญเกี่ยวกับผู้เดินเท้าบนถนนและพลาซ่า อีกทั้งยังมีนักคิดที่สนใจทางด้านกิจกรรมที่มีขึ้นบนพื้นที่ว่างสาธารณะคือ นักคิด Whyte (1980) ศึกษาเกี่ยวกับสังคมชีวิตของผู้คนในพื้นที่ว่างประเภท "พลาซ่า" ในเมืองนิวยอร์กซิตี้ และได้เสนองานเขียน "The Social Life of Small Urban Spaces" เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้คนใช้และไม่ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ด้วยการใช้การใช้ฟิล์มถ่ายภาพ วิเคราะห์พฤติกรรมต่างๆของผู้ใช้ หลังจากงานของ Whyte แล้วนักคิดต่างๆหันมาสนใจเรื่องของพฤติกรรมของคนบนพื้นที่ว่างสาธารณะ ด้วยเครื่องมือต่างๆ เช่นภาพถ่ายในช่วงเวลาต่างๆ การออกไปสอบถามผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมากขึ้น (Marcus and Francis, 1990: 12) นักคิดยุคต่อมา ได้เขียนหนังสือในประเด็นเกี่ยวกับคนใช้พื้นที่ว่างสาธารณะของเมืองมากยิ่งขึ้น นักคิด Lennard and Lennard (1995) เสนอในประเด็นเกี่ยวกับเมืองน่าอยู่ อธิบายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของเมืองที่มีต่อมนุษย์ เน้นในเรื่องผู้เดินเท้าเป็นสำคัญ ตลอดจนการจัดประชุมนานาชาติ ในประเด็นการสร้าง

“เมืองน่าอยู่” จนกระทั่งงานของนักคิด Gehl (1996) “Life Between Building” ต้นฉบับภาษาเดนมาร์กซึ่งเขียนเมื่อ 1971 ได้ตีพิมพ์เผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษในปี 1987 และยังตีพิมพ์ซ้ำในปี 1996, 2001 Gehl เสนอกิจกรรมของมนุษย์ที่ใช้ชีวิตภายนอกอาคารหลายระดับ การใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะประจำวันซึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมมนุษย์สร้าง (Gehl,1996: 11) อภิปรายกิจกรรมเรียบง่ายของการเดิน การยืนและการนั่งในพื้นที่ระหว่างอาคาร ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ว่างสาธารณะด้านการจัดการ และโปรแกรมต่างๆของพื้นที่สาธารณะใจกลางเมือง องค์กรเอกขนนาม “Project for Public Space” (1979) ได้เสนอเอกสารชื่อ “Managing Downtown Public Space” เป็นคู่มือเกี่ยวกับเอกชนและภาคสาธารณะจะทำงานร่วมกันอย่างไรให้เมืองน่าอยู่ ปลอดภัย มีชีวิตชีวาและบำรุงรักษาพื้นที่ว่างสาธารณะใจกลางเมืองและพื้นที่ที่ถูกใช้มากโดยส่วนรวม ด้วยการสร้างโปรแกรมล้อเซ็น หาบเร่ ตลาดนัดเกษตรกร และอื่นๆ จากพัฒนาการแนวคิดต่างของนักคิดเหล่านี้ทำให้เกิดการใช้งานพื้นที่ว่างสาธารณะบนพื้นที่ว่างของเมืองมากขึ้นเป็นลำดับ

การศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะปัจจุบันได้ขยายวงกว้างไปในเชิงสังคมมากขึ้น นักคิด Rapoport (1977) ศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลังทางวัฒนธรรมและระบบกิจกรรมที่มีผลต่อระบบพื้นที่ และให้ความสนใจภูมิหลังของการตั้งถิ่นฐาน ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของคน ที่ทำให้พื้นที่นั้นมีเอกลักษณ์แตกต่างจากพื้นที่อื่น เพื่ออธิบายว่าวัฒนธรรมเหล่านั้นส่งผลต่อกิจกรรมวิถีชีวิตของคน และก่อตั้งระบบพื้นที่อย่างไร Rapoport ได้อธิบายถึงบทบาทของนักออกแบบเมืองว่า ไม่เพียงแต่การสร้างพื้นที่ (space) เท่านั้น แต่ยังสรรสร้างสถานที่ (place) ผ่านการสังเคราะห์ขององค์ประกอบของสภาพแวดล้อมและสังคม เป้าหมายเพื่อให้สอดคล้องกับกายภาพกับบริบทวัฒนธรรม และความต้องการของผู้ใช้ในขณะนั้นมากที่สุด ยุคของการสร้างความเป็นสถานที่ (making place) เพื่อประชาชน เป็นการปฏิวัติการออกแบบและวางผัง ในปี ค.ศ.1988 Buchanan อภิปรายว่าการออกแบบเมืองเป็นหัวใจของการสร้างสถานที่ โดยไม่ควรเฉพาะเจาะจงแต่เพียงเรื่องของพื้นที่ แต่ควรให้ความสำคัญแก่กิจกรรม (activities) และเหตุการณ์ (events) มากกว่า ในการสร้างความเป็นไปได้ของความเป็นสถานที่ การสร้างความเป็นสถานที่ยังผนวกไปถึงแนวคิดเศรษฐกิจบนพื้นที่ว่างสาธารณะ Hillier and Hanson (1984) ได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ “Space syntax” เพื่ออธิบายความเชื่อมโยงของพื้นที่และสังคม จากระดับการติดต่อและการเข้าถึงพื้นที่ทางสายตา โดยผ่านกระบวนการที่เป็นวิทยาศาสตร์มากยิ่งขึ้น หลังจากนักคิดเน้นทางประเด็นสังคมแล้ว ก็เริ่มมีการนำเสนอประเด็นเศรษฐกิจเกี่ยวกับพื้นที่ว่างสาธารณะดัง นักคิด Crawford (1999) ได้อภิปรายถึงแนวคิดการใช้พื้นที่ถนน พื้นที่ว่างเปล่าให้เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อการค้าขายแบบไม่เป็นทางการ เป็นวิถีชีวิตของชุมชนที่สะท้อนภาพวัฒนธรรมถิ่นนั้น และสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้มีชีวิต และนักคิดอีกมากมายที่ทำการศึกษาในรายละเอียดปลีกย่อยในมิติต่างๆ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่างๆของพื้นที่ว่างสาธารณะในปัจจุบัน

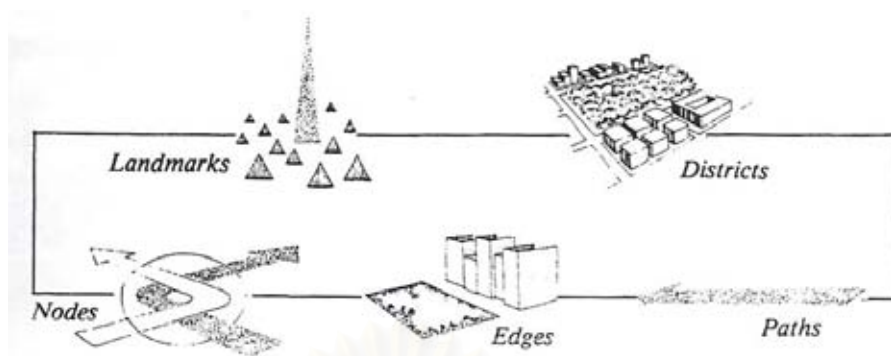
การสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะในยุคปัจจุบัน เห็นได้ว่าให้ความสำคัญทั้ง 3 ด้านคือ ด้านมิติกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม มาบูรณาการร่วมกันจึงจะทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะประสบความสำเร็จ นอกจากนั้น ยังมีแนวคิดอื่นที่เกี่ยวข้องในการศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะ ที่ส่งผลต่อการใช้พื้นที่ทางอ้อม กล่าวคือไม่ได้เป็นทฤษฎีการศึกษาบนพื้นที่ว่างสาธารณะ แต่เป็นความเกี่ยวข้องของพื้นที่กับย่านที่ส่งผลต่อระดับการใช้พื้นที่

2.1.4 แนวคิดความเป็นสถานที่และย่านมรดกประวัติศาสตร์

2.1.4.1 ทฤษฎีความเป็นสถานที่ (Place Theory)

นักคิดทฤษฎีความเป็นสถานที่ (Place Theory) คนสำคัญคือ Lynch (1960) แนวคิดของเขาในงานเขียน “Image of the City” เสนอเครื่องมือและทฤษฎีการออกแบบเมืองในยุคคริสต์ทศวรรษ 1960 ทฤษฎีของ Lynch มีหลักการเพื่อการออกแบบเมืองได้แก่ 1) การอ่านออกได้ (legibility) จินตภาพของเมืองวัดผลได้จากผู้ใช้และถนน 2) โครงสร้างและอัตลักษณ์ (structure and identity) จำแนกรูปแบบความสอดคล้องของบล็อกเมือง อาคาร และ พื้นที่ว่าง 3) จินตภาพ (imageability) การรับรู้การสัญจรของผู้ใช้ และประสบการณ์ของคนบนพื้นที่เมือง Lynch กล่าวว่าพื้นที่เมืองที่ประสบความสำเร็จ จะต้องมีสิ่งเหล่านี้เรียกว่า “องค์ประกอบของรูปทรงเมือง” (element of urban form) เกิดขึ้นจากเอกลักษณ์ของเมืองที่มีปัจจัยสำคัญ ได้แก่ บาทวิถี (paths) ขอบเขต (edges) ย่าน (district) ชุมทาง (nodes) จุดหมายตา (landmark)

Lynch (1960) ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับกายภาพและสภาพแวดล้อมเมืองนั้น โดยใช้การรับรู้ของประชาชนเป็นเครื่องมือวัดผล เขาเห็นว่าการจดจำได้ของผู้ที่อาศัยในเมืองนั้นเป็นผลมาจากกายภาพของสภาพแวดล้อมเมือง สถานที่ที่มีความเป็นลักษณะเฉพาะ (unique) ด้วยคุณลักษณะสภาพแวดล้อม Norberg-Schulz (1979: 7) ให้ความเห็นว่าเกิดจาก 1) วัสดุ รูปร่าง พื้นผิว และสี 2) เกิดจากวัฒนธรรมแก่นแท้ที่ฝังตัวอยู่ ร่องรอยของการใช้งานที่ผ่านกาลเวลา ความเชื่อมโยงของระบบสถานที่ที่คงเดิม ซึ่งพัฒนาจากสังคมและวัฒนธรรมของที่แห่งนั้นเอง สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะสร้างบริบทของอารมณ์ความรู้สึก (emotion) มากกว่าความเป็นเพียงกายภาพเท่านั้น Transcik (1986: 114-115) อภิปรายว่าการสร้างบริบทสถานที่ให้มีเอกลักษณ์ จะต้องการค้นคว้าอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์พื้นถิ่น ความรู้สึก (feelings) และความต้องการของประชาชน งานหัตถกรรมประเพณี วัสดุพื้นเมือง การเมืองและเศรษฐกิจของชุมชน Lynch (1972: 99, 241) อภิปรายว่าแต่ละท้องถิ่น ดูเหมือนว่าต่อเนื่องกับอดีตที่ผ่านมาไม่นาน และยังคงต่อเนื่องกับอนาคตอันใกล้ ทุกสถานที่สร้างการพัฒนาที่สามารถคาดการณ์อนาคตและมีจุดมุ่งหมาย นักคิดทฤษฎีสถานที่หลายคนเห็นว่าแนวคิดนี้มีคุณค่าเช่นกัน

รูปที่ 2-1 แผนภูมิของ องค์ประกอบของเมืองของ Lynch, K. ที่คนจดจำเมืองได้จาก บาทวิถี (paths) ขอบเขต (edges) ย่าน (district) ชุมทาง (nodes) จุดหมายตา (landmark) ที่มา: Finding Lost Space, Trancik (1986: 113,115)

2.1.4.2 ย่านมรดกประวัติศาสตร์ (Heritage Place) และพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองตะวันออก

นอกจากพื้นที่ว่างในชีวิตประจำวันแล้ว พื้นที่ว่างในย่านประวัติศาสตร์ ต่างมีความสำคัญ นอกเหนือจากการนำพื้นที่ว่างสาธารณะมาเป็นหัวใจของการสร้างชีวิตเมืองแล้ว ในเมืองประวัติศาสตร์หรือย่านมรดก ยังใช้เป็นพื้นที่สร้างและดึงดูดนักท่องเที่ยวอีกด้วย ความสำคัญของเมืองประวัติศาสตร์ต่างๆ ได้นำพื้นที่ว่างสาธารณะที่เป็นมรดกเมืองมาสร้างกิจกรรมสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ให้กับเมือง Ashworth and Tunbridge (1990: 52-58) อภิปรายถึงสิ่งดึงดูดขั้นปฐมภูมิ (primary attraction) เช่น มรดกประวัติศาสตร์ จัตุรัส พิพิธภัณฑน์ ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจจะไม่เสียค่าใช้จ่ายหรือเสียค่าบัตรเข้าชมเพียงเล็กน้อย และเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวตั้งใจมาเยี่ยมชม แต่สิ่งที่สร้างรายได้ให้แก่เมืองประวัติศาสตร์คือ สิ่งดึงดูดขั้นทุติยภูมิ (secondary attraction) ได้แก่ ร้านอาหาร ภัตตาคาร ร้านสินค้าที่ระลึก และแหล่งช้อปปิ้ง ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนมากใช้เวลาและเงินจำนวนมากในสถานที่เหล่านี้ บทบาทของเมืองท่องเที่ยวประวัติศาสตร์คือ รูปทรงกายภาพของเมืองและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวควบคู่กัน ความสำคัญของแนวคิดเมืองท่องเที่ยวประวัติศาสตร์คือความเชื่อมโยงระหว่างประวัติศาสตร์และการใช้สอยเมือง เพราะนักท่องเที่ยวต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย ดังนั้นจึงต้องมีทั้งการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการใช้แบบตั้งใจในสถานที่ดึงดูดปฐมภูมิ ได้แก่ ย่านท่องเที่ยวมรดก-วัฒนธรรมประเพณี และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการใช้ตามเหตุการณ์ สำหรับสถานที่ดึงดูดแบบทุติยภูมิได้แก่ในย่านร้านอาหาร สถานบันเทิง ความสำคัญของย่านมรดกที่ดึงดูดมาจากคุณค่าของสถานที่ ดังที่

Tiesdell (1996) ให้ความเห็นถึงการตีค่าอาคารอนุรักษ์ด้วยคุณค่าด้านต่างๆ อาทิ ด้วยคุณค่าความงามที่โดดเด่นหายาก คุณค่าของสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานหลายยุคสมัย คุณค่าของความหลากหลายที่แตกต่างกันกับอาคารโดยรอบ เช่นในย่านศูนย์กลางการค้าใจกลางเมือง คุณค่าอาคารที่มีประโยชน์ใช้สอยหลากหลาย คุณค่าของความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมและมรดก เอกลักษณะที่โดดเด่นเป็น “ความรู้สึกแห่งสถานที่” (sense of place) เป็นสิ่งดึงดูดเศรษฐกิจการค้าได้ ดังนั้นตัวอย่างการพัฒนาเมืองมรดกและการท่องเที่ยวของเมืองในแถบเอเชีย มีอยู่ 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เมืองที่ยังคงก้าวไปอย่างช้าๆ มีวัฒนธรรมดั้งเดิมสูง เป็นสถานที่มรดกประวัติศาสตร์และการอนุรักษ์ที่สำคัญ ได้แก่ เมือง ลีเจียง หลวงพระบาง กัมปุง ฮานอย กับเมืองที่มีการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจรุดหน้า ได้แก่ มาเก๊า ฮองกง สิงคโปร์ ดังต่อไปนี้

เมืองลีเจียง ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นตัวอย่างของการพัฒนาพื้นที่ประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์ ลีเจียงเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่ยาวนานกว่า 1000 ปี ต่อมา ภายหลังจากเกิดแผ่นดินไหว เมืองได้ถูกสร้างและพัฒนาใหม่ ลีเจียงได้รับการสถาปนาเป็นเมืองมรดกโลก (the World Heritage cities) มีโครงสร้างเป็นเมืองประวัติศาสตร์ เอกลักษณะของเมืองคือการอยู่เป็นคู่ขนาน (duality) ระหว่างอาณาเขตของจิตวิญญาณและอาณาเขตของการอยู่อาศัย (Spiritual territory and living territory) สถานที่เฉลิมฉลองและสถานที่ในชีวิตประจำวัน สถานที่ที่มนุษย์สร้างและสถานที่ธรรมชาติ (Zhang and Yamamura, 2003, GFH, 2008) จึงทำให้พื้นที่อยู่อาศัยของชาวลีเจียงทับซ้อนกับองค์ประกอบที่ซับซ้อนหลายองค์ประกอบ

หลวงพระบาง ประเทศลาว ในปีค.ศ. 1975 เมืองถูกปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทำให้ถนนและร้านรวงได้ถูกปิดเจียบ้าง จนกล่าวว่าเป็นเมืองของจิตวิญญาณ (ghost town) จนกระทั่งเริ่มเปลี่ยนแปลงใน ค.ศ.1990 รัฐบาลได้เปลี่ยนความคิดใหม่และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจ เมืองกลายเป็นสถานที่กลับพื้นมามีชีวิตอีกครั้ง ความงามของหลวงพระบางคือประเพณีเก่าแก่ เอกลักษณะและความโดดเด่นด้าน วัฒนธรรมและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา พระ ช่างทอง การทอผ้า รูปแบบวัฒนธรรมประเพณีที่เก่าแก่และสถาปัตยกรรมมรดกของเมือง เป็นจุดขายของการท่องเที่ยว บริเวณตลาดจะมี “Talat Dara” เป็นศูนย์วัฒนธรรมเยาวชน ใช้ทำกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีลาว ซึ่งวิถีชีวิตลาวได้ถูกอนุรักษ์ไว้จากความสำคัญของการท่องเที่ยว การกลับมาใช้ชีวิตอีกครั้งของเมือง จนกระทั่งได้รับเป็นเมืองมรดกโลกจากองค์การยูเนสโก ในการปรับปรุงพระราชวังเก่าแก่ ปรับปรุงบ้านเรือนตามแบบแผนต้นแบบเดิมของสถาปัตยกรรมลาว ได้รับความสำเร็จและเป็นบทบาทสำคัญในการรักษาสถาปัตยกรรม การซ่อมบ้านเรือนในเขตอนุรักษ์เป็นแบบแท้ดั้งเดิม เช่น คุ่มวัง “the house of Lung Khamlek” ด้วยความร่วมมือจากชาวบ้านและพระสงฆ์(Engelmann, 1997)

พื้นที่ในย่านโอลด์ ควอเตอร์ (Old Quarter) ของเมืองฮานอย ประเทศเวียดนาม เป็นย่านมรดกประวัติศาสตร์ ประสบความสำเร็จในบทบาทการเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณทับซ้อนด้วยที่อยู่อาศัยปัจจุบัน เช่นเดียวกับเมืองเชียงใหม่พื้นที่ประวัติศาสตร์และย่านเก่าแก่เป็นพื้นที่ใจกลางเมืองในปัจจุบัน ย่านนี้เรียกว่า “ถนน 36 อาชีพ” (the 36 Streets) เป็นสถานที่ส่งเสริมศิลปหัตถกรรมของเมือง นโยบายการวางแผนเมืองมรดกของเวียดนาม ได้ชี้ให้เห็นผลดีของกลุ่มช่างฝีมือที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน เพื่อผลเชิงเศรษฐกิจในการทำมาหากิน ขณะเดียวกันเป็นการรวมตัวของเครือข่ายและมีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งช่างฝีมือเหล่านี้มาจากหมู่บ้านเดียวกัน เมื่อมาอาศัยในเมือง จึงรวมกันสร้างงานฝีมือเพื่อขายและเป็นสถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว (Cohen, 1994) ในพื้นที่ถนนนี้มีการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะบาทวิถีในทุกห้องแถว ใช้เป็นพื้นที่พบปะรับแขก พูดคุยกับเพื่อนบ้าน และที่นั่งรับประทานอาหาร นั่งพักผ่อน และทำงานบทบาทวิถีหน้าบ้าน

เมือง กัมปุง (Kampung) เป็นบริเวณพื้นที่เมืองชั้นในของกรุงยอคจากาตาร์ (Yoryakata) ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นเมืองเล็กๆมีบทบาทสำคัญด้านประวัติศาสตร์และการเมืองด้วยนโยบายการพัฒนาเมืองของภาครัฐ จึงทำให้พื้นที่เหล่านี้ได้รับผลกระทบถูกทำลายและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว Harady (1994: 209-255) เสนอแนวคิดในการอนุรักษ์เมืองที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมโดยการศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐาน และรูปแบบการทำกิจกรรมที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมชนพื้นเมืองชาวดัตช์และชาวจีนควบคู่กัน Harady เชื่อว่าการรักษากิจกรรมจะเชื่อมโยงกับการใช้พื้นที่ ทำให้วิถีชีวิตของชุมชนจะไม่สูญหาย

สำหรับกรณีเมืองสมัยใหม่ตะวันออก ตัวอย่างเมืองฮ่องกงซึ่งเป็นเมืองท่าที่เป็นเมืองธุรกิจที่สำคัญแห่งหนึ่ง การวางแผนสร้างความยั่งยืนมีอิทธิพลภายใต้ผลได้เชิงเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดินของเนื้อเมือง พื้นที่ว่างสาธารณะ และการแสดงแสงสีเสียงริมอ่าวเป็นต้น การท่องเที่ยวฮ่องกงเน้นเรื่อง ย่านช้อปปิ้งและการท่องเที่ยววิถีชีวิตของฮ่องกง เช่น เน้นที่อาหารท้องถิ่น ตลาดเช้า-ค่ำ หยก สิ่งทอ เป็นต้น ตลาดของฮ่องกงมีเอกลักษณ์ต่างจากที่อื่นๆ แบ่งเป็นตลาดต่างๆ ได้แก่ ตลาดนก ตลาดดอกไม้ ตลาดหยก ตลาดผู้หญิง ในอดีตฮ่องกงเป็นพื้นที่ที่ดึงดูดคนจำนวนมากเดินขั้วไขว่เป็นชีวิตชีวาของเมือง จากความเจริญและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ถนนในใจกลางเมืองหนาแน่นด้วยจราจรที่คับคั่ง ไม่มีความสะดวกสบายสำหรับผู้เดินถนน ในย่านคอสเวย์เบย์ (the Causeway Bay) หน่วยงานการขนส่งของเมือง (the Transport Department) จึงได้ปิดถนนสำหรับยานยนต์ย่านใจกลางเมือง 10 ย่าน บางแห่งปิดเป็นการถาวรบางแห่งปิดเป็นการชั่วคราว ได้แบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งในย่านช้อปปิ้งเซ็นเตอร์เพื่อสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับการเดินโดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดการใช้ชีวิตบนถนน (street life) ที่เต็มไปด้วยชีวิตชีวา (Project for Public Space, 2008)

เมืองสิงคโปร์พัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะในแนวทางเพื่อเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับฮ่องกง เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาเมืองด้านต่างๆ อาทิ การสร้างเศรษฐกิจให้คึกคัก การสร้างวิถีชีวิตในชุมชนที่อยู่อาศัย และการประชาสัมพันธ์ของพื้นที่ที่เปิดการพัฒนาใหม่ หรือเพื่อการสร้างพื้นที่ดึงดูดแห่งใหม่ในพื้นที่ที่มีความเจริญเติบโตแล้ว รวมทั้งสร้างสีสันให้กับพื้นที่ที่มีความเจริญสูงสุด เช่น ถนนออรัชาด (Orchard) และ CBD ของเมือง โดยได้สร้างพื้นที่ถนนคนเดินใต้ดิน (underground pedestrians) เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงและการประสานการติดต่อการขนส่ง (Integrated Transportation) ด้านการเดินมากยิ่งขึ้นจากเดิมที่มี 3 แห่งสร้างเพิ่มขึ้นอีก 8 แห่งในขณะที่ย่านไชน่าทาวน์และย่านลิตเติลอินเดีย เป็นการท่องเที่ยวเชิงมรดกเมือง ที่สะท้อนภาพผู้อาศัยและสีสันของการค้าขายรวมถึงชีวิตบนท้องถนนอย่างมีชีวิตชีวา Huo and Heng (2004) อภิปรายถึงนโยบายสาธารณะการออกแบบและคุณภาพของพื้นที่ว่างสาธารณะ ดังกฎหมายในปี 1966 ผลพื้นที่ว่างสาธารณะกลายเป็น State – Business Driven Public Spaces, or SBDPS ที่พัฒนาเพื่อเป้าหมายเศรษฐกิจเป็นสำคัญ (Huo and Heng, 2008, URA, 2004)

จากตัวอย่างเมืองต่างๆในเอเชียเหล่านี้ จะเห็นว่าลี้เจียงเน้นการอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อของคนท้องถิ่น ส่วนหลวงพระบางเน้นการฟื้นฟูสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่นของลาวแท้ดั้งเดิม ส่วนเมืองกัมพูงใช้กิจกรรมวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีนและดัทซ์ เพื่อเป็นการรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ฮานอยรวมช่างฝีมือไว้ในถนน 36 อาชีพและวิถีชีวิตบนบาทวิถีในย่านโอรด์ควอเตอร์ เป็นการรักษาเมืองเก่าและการสร้างสีสันวิถีชีวิตหน้าบ้านและการปฏิสัมพันธ์บนถนนให้มีชีวิตชีวา และการมีศาลเจ้าที่ชาวบ้านไปกราบไหว้เป็นศูนย์รวมของชาวบ้าน ฮ่องกงเน้นตลาดและการช้อปปิ้ง แก้ไขปัญหาการจราจรจ่อแจด้วยการปิดเส้นทางถนนบางสายเพื่อเป็นถนนคนเดิน และสิงคโปร์ใช้ถนนคนเดินใต้ดิน เพื่อการสร้างชีวิตชีวาของคนเดินและการเชื่อมโยงพื้นที่เมืองให้ติดต่อกัน สำหรับเมืองเชียงใหม่เครื่องมือของการท่องเที่ยว เน้นการเดินทางในเขตกำแพงเมืองเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านมรดกของเมือง อาศัยศักยภาพเดิมของพื้นที่ที่มีโบราณสถานเก่าแก่และวัดจำนวนมากเป็นสิ่งดึงดูด กิจกรรมถนนคนเดินที่เทศบาลมีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวของเมือง หากผลได้ของผู้ใช้ถนนคนเดินนอกจากนักท่องเที่ยวแล้วยังเป็นประชาชนในเมืองเชียงใหม่ที่มาใช้พื้นที่ จะเห็นว่าทุกเมืองที่มีพื้นที่มรดกและย่านอนุรักษ์ต่างๆ ซึ่งสถานที่มรดกมักเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะหรือเป็นองค์ประกอบของเมือง ที่เป็นแม่เหล็กทางวัฒนธรรมดึงดูดนักท่องเที่ยว

2.2 ประเภทและความสำคัญพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีต่อเมือง

2.2.1 พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทพื้นที่ (Space)

2.2.1.1.จัตุรัส (Square)

มิติด้านผังเมือง Zucker (1959,1970: 75-111) เป็นผู้ศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะในแบบแผนประเพณี ได้ให้ความหมายพื้นที่ว่างสาธารณะว่าเป็นพื้นที่ว่างเมือง เกิดจากการสร้างเมืองและวางผังเมือง (city planning) ในประวัติศาสตร์ตามแบบแผนประเพณี มีการสร้างพื้นที่ว่างเมืองเป็นองค์ประกอบของเมืองที่สำคัญ ได้แก่ จัตุรัส หรือ พลาซ่า (square or plaza) Moughtin (1995) ได้ให้ความหมายจัตุรัส หรือ พลาซ่า ว่าเป็นพื้นที่ล้อมรอบด้วยกรอบผนังอาคาร เพื่อให้ประโยชน์หลายประการ สำหรับประชาชนจำนวนมาก ดังเช่น “St. Mark’s Square” ในเมืองเวนิซเป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ในความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ อาคารต่างๆโดยรอบ และการเปิดโล่งของท้องฟ้า สนองตอบความต้องการทางอารมณ์ ความนึกคิดและการออกแบบ ให้เป็นสถานที่ของผู้คน (people place) เป็นรูปทรงศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อการดำเนินชีวิตสาธารณะอย่างไม่เป็นทางการ (informal public life) Sitte (1889 อ้างถึงใน Carmona, 2003: 19) เป็นคนแรกๆที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของพื้นที่ว่างสาธารณะด้วยการวิเคราะห์การมองเห็น (visual) และคุณลักษณะของความงาม (aesthetic) ของจัตุรัสเมืองแบบยุโรป ซึ่งได้ให้หลักการของความงามไว้ดังนี้ การปิดล้อม การตั้งสง่าของประติมากรรม รูปร่างของจัตุรัส และอนุสาวรีย์ นักคิด Zucker (1959, 1970) เสนอในงานเขียน “Town and Square” เป็นผู้ศึกษารูปแบบและสัญลักษณ์ (typology) ของพื้นที่ว่างและจัตุรัสของเมือง ด้วยเครื่องมือการสังเกตภาพอย่างง่าย ๆ เพื่อแสดงถึงการปิดล้อม (enclosure) และแกนกลาง (nucleus) ของจัตุรัส ชี้ให้เห็นชนิดของจัตุรัส และความเชื่อมโยงของการปิดล้อมแบบต่างๆ อภิปรายเกี่ยวกับ ความงามที่สัมพันธ์กับจัตุรัส ในจัตุรัสหลายแห่งเช่น “Pizza San Pietro” ในโรม และ “Pizza San Marco” ใน เวนิส ว่าเป็นศิลปะอย่างแท้จริง เป็นเพราะความสัมพันธ์ที่เป็นเอกลักษณ์ระหว่างการเปิดพื้นที่ของจัตุรัสกับอาคารรอบด้าน และท้องฟ้าเหนือจัตุรัสที่มีอิทธิพลต่อสร้างประสบการณ์ทางอารมณ์ Zucker ได้แบ่งชนิดของจัตุรัสเมืองเช่น จัตุรัสที่ปิดล้อม (the close square) อย่างสมบูรณ์ มีเพียงถนนวิ่งตรงเข้าไปยังจัตุรัส ล้อมรอบด้วยหน้ากอกอาคาร (facade) ที่เหมือนกัน จัตุรัสอิทธิพล (the dominate square) เป็นจัตุรัสที่มีพื้นที่ตรงหน้ากลุ่มอาคาร เป็นสิ่งที่สร้างความรู้สึกแห่งสถานที่นั้น ตลอดจนโครงสร้างล้อมรอบเชื่อมโยงกับจัตุรัส อาจจะมีน้ำพุ หรือสิ่งโดดเด่น เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของสถานที่นั้นดัง “Piazza di Trevi” ในโรมเป็นจัตุรัสที่สร้างความเป็นศูนย์กลาง (the nuclear square) จัตุรัสกลุ่ม (grouped square) จัตุรัสที่มีรูปร่างไม่แน่นอน (the amorphous square) เป็นจัตุรัสที่แตกต่างจากที่กล่าวไปแล้ว ไม่มีรูปทรงที่แน่นอน และแยกประเภทกลุ่มของพื้นที่ว่างสาธารณะของ โบสถ์ ตลาด ที่อยู่อาศัย เชื่อมต่อกันเป็นลักษณะอาเขต สรุปรูปเป็นประเภทได้ดังนี้ 1) จัตุรัสตลาด (market square) 2) จัตุรัสตลาดที่มีลักษณะขยายออกไปสองข้าง (market square as a lateral expansion) 3) จัตุรัสบริเวณประตูเมือง (square at the town gate) มีลักษณะเป็นตลาดที่ชาวชนบทนำสินค้าเข้ามาขายในเมือง หรือบางครั้งอาจจะเป็นเพียงเส้นทาง

เชื่อมต่อกันนั้น 4) จัตุรัสใจกลางเมือง (square at the center of the town) 5) ลานหน้าโบสถ์ (parvis) จัตุรัสที่อยู่หน้าอาคารโบสถ์ที่มีเพียงอาคารเดียว

กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในจัตุรัสนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าเป็น ชีวิตเมือง (urban life) ในอดีตหน้าที่ใช้สอยของจัตุรัสตามความเห็นของ Moughtin (1992: 87-88) กิจกรรมที่สำคัญที่ทำให้พื้นที่นั้นมีชีวิตชีวาและการดึงดูดต่อสายตา Alberti (1986: 173) กล่าวว่าควรมีจัตุรัสบางแห่ง วางใน ส่วนที่แตกต่างกันของเมือง เพื่อเป็นสถานที่ของพ่อค้าเพื่อใช้ค้าขายในยามสงบ บ้างเพื่อออกกำลัง ภายสำหรับคนหนุ่ม และบ้างก็เพื่อเป็นที่เก็บของยามศึกสงคราม โดยแยกประเภทจัตุรัสที่เคยเป็น ตลาดและเกี่ยวข้องกับโซนของเมือง ตลาดทองคำ เงิน พืช และสัตว์ ไม้ และอื่นๆ แต่ละแห่งก็มี สถานที่ในเมืองและมีรูปแบบที่โดดเด่นแตกต่างกัน Sitte (1889) ได้ชี้ให้เห็นสถานที่จำนวนมาก ใน ยุคกลางและยุคเรอเนอซองส์ (the Middle Age and the Renaissance) ว่าจัตุรัสเป็นแหล่งของ ความมีชีวิตชีวา และหน้าที่ใช้สอยของจัตุรัสเมืองเพื่อการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน การติดต่อ เชื่อมโยงระหว่างจัตุรัสต่างๆและอาคารสาธารณะโดยรอบ ทำให้พื้นที่บางแห่งมีความหมายสำคัญ กลายเป็นศูนย์กลาง หรือเป็นสถานที่ถ่ายเทสินค้า ใช้สำหรับค้าขายซ้อนทับกันกับหน้าที่ใช้สอยอื่น แสดงให้เห็นถึงพื้นที่ทางสังคมและเศรษฐกิจที่บนจัตุรัสเดียวกัน จึงเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่สำคัญ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นพื้นที่สะท้อนความงามทางสถาปัตยกรรมและการวางผังเมือง เป็นที่ตั้ง อนุสาวรีย์ และมุ่งหมายให้มีกิจกรรมบนพื้นที่ เพื่อการติดต่อปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ตลาดการค้า การเมืองและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร Cohen (1999: 195) กล่าวถึงการให้ประโยชน์ที่ดินบริเวณจัตุรัส เมือง จะต้องเป็นพื้นที่การค้า ที่อยู่อาศัยผสมผสานกัน จะเกิดการใช้จัตุรัสเป็นพื้นที่สำหรับกิจกรรม นันทนาการ หน้าที่ใช้สอยทางสังคม และรองรับนักท่องเที่ยว

2.2.1.2 พลาซ่า (Plaza)

พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทพลาซ่า เป็นพื้นที่ว่างที่เชื่อมติดกับถนน และ บาทวิถี บางแห่งทำบาทวิถีให้กว้างออกไปเชื่อมติดกับพื้นที่ว่างหน้าอาคาร เป็นพื้นที่ใช้สำหรับงาน เวลาสั้นๆ เช่นนั่ง นิ่งคอย นัดพบ หรือมอง ซึ่งส่วนมากผู้ชายจะใช้พื้นที่นี้มากกว่าผู้หญิง (Marcus and Francis, 1990: 15) ซึ่งมีหลายลักษณะ Marcus and Francis แบ่งประเภทพลาซ่าดังนี้

พลาซ่าถนน (The Street Plaza) เป็นพลาซ่าชิดทางเดินมีกำแพงขอบอยู่ชิด บาทวิถีสำหรับนั่ง หรือเป็นพลาซ่ากว้าง เป็นสถานที่พักคอยรถประจำทาง อาจจะมีที่นั่ง มีซุ้มหลังคา พลาซ่าที่ทำหน้าที่เป็นจุดเชื่อมของผู้เดินเท้า เป็นทางผ่านกลางแจ้ง และทางเชื่อมระหว่างอาคาร ส่วนมากใช้เพื่อการเดินสัญจร สำหรับพลาซ่าที่มุมถนนสองเส้นพบกัน อาจใช้เพื่อหลบแดดระหว่าง พักเที่ยง ส่วนพลาซ่าหน้าอาคาร เป็นบาทวิถีที่ขยายกว้างจากตัวอาคาร อาจจะมีที่นั่งหรือม้านั่ง

พลาซ่าโถงบริษัท (The Corporate Foyer) ตั้งอยู่หน้าอาคารองค์กรขนาดใหญ่ที่มีลักษณะเป็นอาคารสูง ใช้เพื่อความสง่างามและภาพลักษณ์อาคาร เป็นโถงทางเข้าอาคารส่วนมากมักเป็นของเอกชน แต่สาธารณชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ แต่อาจจะปิดหลังเวลาทำการ ใช้ในลักษณะตกแต่งทางเข้า อาจจะมีลักษณะแคบหรือมีหลังคาคลุมที่ชักชวนให้คนอยากใช้มากขึ้น และอาจมีที่นั่งหรือน้ำพุ ส่วนมากตกแต่งด้วยวัสดุหรูหรา เป็นสาเหตุที่สถานที่บางแห่งไม่ต้องการให้คนไม่พึงประสงค์ (undesirables) มาใช้พื้นที่นี้ โดยต้องการให้เป็นเพียงทางเพื่อการสัญจรเท่านั้น จึงมีออกแบบป้องกันไม่ให้คนเหล่านี้มาใช้พื้นที่ เช่น ใช้วิธีการยกระดับพื้นให้สูงขึ้นกว่าบาทวิถีริมถนน

พลาซ่าปอดสีเขียวของเมือง (The Urban Oasis) เป็นพลาซ่าที่มีต้นไม้มากจัดพื้นที่ไม่ให้มีเสียงรบกวน และหลีกเลี่ยงกิจกรรมของเมือง เป็นพื้นที่รับประทานอาหารเที่ยง อ่านหนังสือ การสังสรรค์ พื้นที่ชนิดนี้จะดึงดูดผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย และถ้ายิ่งเขียวจะยิ่งเป็นพื้นที่คุณภาพสูง หรือพื้นที่สำหรับอาหารเที่ยง โดยอาจเป็นพลาซ่าที่แยกจากระดับถนนด้วยกำแพงบางส่วน มีที่นั่ง และมีต้นไม้มาก อาจจะมีร้านกาแฟเล็กๆ หรือร้านอาหารแบบเอาออล (take out)

พลาซ่าหน้าท่า (The Transit Foyer) ทำหน้าที่เป็นโถงเปลี่ยนวิธีการเดินทาง สร้างเพื่อการเข้าถึงอาคารผู้โดยสารของการขนส่งสาธารณะ แม้ว่าจะไม่ได้ชักชวนให้มีกิจกรรม เป็นเพียงเส้นทางสัญจร แต่บางครั้งกลับมีคนมาแสดง มีล้อเข็นขายสินค้า และมีคนจับกลุ่มดูการแสดง ดังเช่น บริเวณทางเข้าสถานีรถไฟใต้ดิน สถานีขนส่งรถประจำทาง

พลาซ่าพื้นที่สาธารณะ (The Ground Public Place) เป็นพลาซ่าคล้ายกับจัตุรัส ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างหลากหลาย ดึงดูดผู้ใช้ด้วยระยะห่างและความหลากหลายของทั้งอายุ เพศ และเชื้อชาติ มักมีพื้นที่ใหญ่และเป็นศูนย์รวมกิจกรรม มีผู้คนมากในยามเที่ยง เป็นพื้นที่สัญจรผ่าน มีร้านกาแฟกลางแจ้ง บางครั้งบางครั้งอาจจะมีการแสดงดนตรี ศิลปะ นิทรรศการ การชุมนุม มักเป็นพื้นที่สาธารณะสมบัติและอยู่ใจกลางของเมือง เป็นสถานที่จัดงานประจำปี และมีผู้มาเยี่ยมชม มีลักษณะต่างๆดังนี้ “พลาซ่าเมือง” (the city plaza) เป็นสถานที่ศูนย์กลาง มองเห็นได้ง่าย และมักมีการกำหนดตารางกิจกรรม เช่นการแสดงดนตรี การแสดงโชว์ หรือชุมนุมทางการเมือง Marcus and Francis เห็นว่า “จัตุรัสเมือง” (city square) ก็ถูกจัดให้อยู่ในประเภทพลาซ่า อาจจะมีอนุสาวรีย์ น้ำพุ ดึงดูดผู้คนจำนวนมากด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย

2.2.1.3 พื้นที่ว่างเปล่า (Leftover Space)

พื้นที่ว่างเปล่า มักเป็นพื้นที่ว่างที่รอการพัฒนาหรือพื้นที่ลักษณะเช่น พื้นที่ว่างสาธารณะกลางชุมชน พื้นที่กรังว่างเปล่า พื้นที่ว่างสาธารณะของภาครัฐ ลานว่างในพื้นที่สาธารณะของรัฐบาลท้องถิ่น พื้นที่เหล่านี้หากเป็นพื้นที่ภายในชุมชนจะเป็นพื้นที่ชาวบ้านมารวมตัวกัน หากเป็นของเอกชนก็มักจะเป็นพื้นที่เพื่อรอการพัฒนา ถูกนำมาใช้เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะ

ชั่วคราว ซึ่งนักคิด Lim (2002: 385) เห็นว่าพื้นที่สาธารณะประเภทนี้เป็นพื้นที่ขับเคลื่อนด้วยสังคมชาวบ้าน (social space) มักเรียกว่า “พื้นที่ประชาคม” (local civil society) นักเขียนอื่นเรียกแตกต่างกันออกไปเช่น “Life Space” (Friedmann, 1988) “Life world” (Cho, 2002) “Free space” (Boyer 1986, 1992) “Community free space” (King and Hustedde, 1993) อ้างถึงใน Douglass and Ho, 2002: 346) เป็นพื้นที่เหมาะแก่การใช้เป็นสถานที่ชุมนุม เพื่อความร่วมมือกันของชุมชน การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางความคิดเห็นอิสระที่แตกต่างกัน ความหลากหลายของประชาชนที่มีความแตกต่างกันในเชื้อชาติและการดำเนินชีวิต ทุกคนสามารถเข้าร่วมได้ ประชาชนจะสามารถเรียนรู้เอกลักษณ์กลุ่ม มีความเคารพตนเอง มีทักษะสาธารณะและคุณค่าของการร่วมมือกัน ทำให้เกิดผลได้ของชุมชนตามแนวคิดของ Putnam (1994) ในงานเขียน “Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community” ที่มักถูกหยิบยกมาเป็นตัวอย่างประเด็นการสานสัมพันธ์ของคนที่อยู่ในชุมชน ช่วยให้เกิดผลดีต่อชุมชนตนเอง นักคิด Crawford อภิปรายถึงสังคมนิยมในเมืองลอสแอนเจลิส (Los Angeles) การค้าขายริมถนนทางเดิน (side walk) และการใช้พื้นที่ว่างเหล่านี้ เป็นการติดต่อทางธุรกิจ (transaction) ที่เกิดขึ้นบนสนามหญ้าและในพื้นที่โล่งกว้างเปล่าของเมืองที่กระจายตัว (sprawl city) การเปลี่ยนแปลงเกาะกลาง ริมบาทวิถี และสนามหญ้า สู่การเป็นพื้นที่การค้าขายที่สามารถดึงดูดลูกค้าในทุกระดับและชนชาติ ทำให้บาทวิถีริมถนนและการค้าขายบนลานเป็นการอธิบายใหม่ของโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม Crawford ได้เสนองานเขียน “Blurring the Boundaries: Public Space and Public Life” อภิปรายว่า กิจกรรมเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ (informal economy) นี้เผยให้เห็นจิตวิญญาณชุมชน Crawford คิดว่าสิ่งเหล่านี้จะให้ประสิทธิผลที่ดีที่สุด และได้วิจารณ์เมืองในประวัติศาสตร์ ซึ่งส่วนมากมักจะผลาญพื้นที่สาธารณะ ประกอบกับผลจากการตายของจัตุรัสเมืองและสวนสาธารณะรูปแบบแผนประเพณี ที่เชิญให้ชุมชนมาพบปฏิสัมพันธ์กันเป็นเพียงวาทกรรม (discourse) ในทางตรงกันข้าม การค้าขายสินค้าริมถนนและบนลานในพื้นที่ที่ไม่คาดหมาย ได้เปลี่ยนพื้นที่สาธารณะไปสู่ร้านค้าที่ไม่เป็นทางการ (unofficial shop) เป็นการอธิบายใหม่ของพื้นที่สาธารณะไปสู่พื้นที่ในชีวิตประจำวัน (everyday space) กิจกรรมเหล่านั้นสามารถดำเนินบนบาทวิถี พื้นที่รกร้าง สนามลานหน้าบ้าน แม้ว่า Crotti (1989, อ้างถึงใน Khaisri Paksukcharern, 2003: 65) นิยามพื้นที่เหล่านี้ว่า “พื้นที่ไม่มีศักยภาพ” (weak area) “พื้นที่ไม่ใช้” (underused area) “พื้นที่ว่างเปล่าของเมือง” (empty urban space) “ที่เปล่าประโยชน์ของเมือง” (urban void) แต่ Crawford อภิปรายว่า พื้นที่เหล่านี้พบเห็นทั่วไปอันไม่เป็นที่ปรารถนาของผู้คน กลับเปลี่ยนแปลงไปสู่พื้นที่ที่มีชีวิตชีวา สร้างสีสันให้แก่เมือง ด้วยการใช้เป็นพื้นที่พาณิชยกรรมในชีวิตประจำวัน โดยชื่นชมว่าเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมนี้ช่วยให้เข้าใจพื้นที่ และกระบวนการเป็นเมือง (urban process) ให้ย้อนทบทวนความคิดใหม่ว่า อะไรคือสิ่งที่พึงปรารถนาและแนะนำความเป็นไปได้ มีประโยชน์ (useful) ของการออกแบบอย่างแท้จริง

2.2.2 พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทถนน บาทวิถี

2.2.2.1 ถนน (Street)

ถนนมีความหมายแตกต่างจากทางหลวง (Road) วัตถุประสงค์พื้นฐานของทางหลวงสำหรับการสัญจรของรถ Cohen (1999: 191) อธิบายถึงถนนมีข้อกำหนดทางกายภาพของขนาด ความกว้าง บาทวิถี มุมถนน และการเปลี่ยนความยาว มีหน้าที่ใช้สอยสำหรับเมือง เพื่อการเชื่อมโยงระหว่างลำดับชั้น (hierarchy) ของเมือง ชนิดของการเชื่อมโยงขึ้นกับคุณภาพการจราจรที่ตั้งของแหล่งบริการของเมือง การใช้ถนนยังรวมถึงต้นไม้สองข้างถนนด้วย ดังนั้น ถนนจึงมีคุณภาพมากกว่าทางหลวงด้วยความหลากหลายต่างๆ ได้แก่ ทัศนียภาพที่หยุดนิ่งหรือเร่งเร็ว การปิดล้อมและการเปิด ความยาวหรือสั้น กว้างหรือแคบ ตรงหรือคดเคี้ยว การมีรูปทรงหรือไม่มีรูปทรงของสถาปัตยกรรม ในการศึกษาเรามองถนนเป็นพื้นที่เชิงสังคม ถนนที่ประสบความสำเร็จนั้นแตกต่างออกไป มากกว่าเพียงการมองเห็นหรือความงาม แต่ใส่ใจในด้านความเชื่อมโยงของบทบาทพื้นที่ทางสังคม ระบบการสัญจรและโครงข่ายถนนซึ่ง Appleyard (1981) และ Jacobs (1961) ย้ำถึงบทบาทของถนนในฐานะที่เป็นพื้นที่คุณภาพของการดำเนินชีวิตสาธารณะ พร้อมทั้งเห็นว่า ถนนและบาทวิถีสามารถใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางสังคม ซึ่งต่างจากถนนที่เป็นองค์ประกอบทัศนวิสัยความงาม ดังยุค “The City Beautiful era” บทบาทถนนเป็นตัวต่อเชื่อมของอาณาเขตสาธารณะของประชาชน ดังนั้น ถนนไม่ได้เป็นเพียงทางสัญจรของรถ แต่เป็นถนนสำหรับผู้เดินเท้า (pedestrian) Buchanan (1988: 32) ตำหนึถึงถนนที่สูญเสียหน้าที่ใช้สอยและวัตถุประสงค์ของการใช้ถนนเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะ ถ้าหากสนใจเพียงการสัญจรของรถยนต์เท่านั้น จากสาเหตุที่รถยนต์มีผลต่อการผู้เดินเท้า จึงเกิดแนวคิดของถนนแบ่งปัน (shared streets) เพื่อสร้างการบูรณาการระหว่างกิจกรรมของผู้เดินเท้ากับการสัญจรของรถยนต์บนพื้นผิวถนนเดียวกัน ความสำคัญของการสัญจรของคนเดินถนน เป็นแนวคิดของการให้ถนนเป็นพื้นที่สังคม (street as social space) เป็นสัญลักษณ์ความสัมพันธ์ระหว่างการสัญจรของคนเดินถนนกับการแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในทางตรงกันข้าม การสัญจรโดยทางรถยนต์เป็นการเดินทางเพียงอย่างเดียว ไม่ได้สร้างโอกาสของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเดินเท้าจะสร้างกิจกรรมสังคมเกิดขึ้นตลอดเส้นทางที่เดินไป Carmona and Heath (2003: 67)

2.2.2.2 ถนนคนเดิน (Walking Street)

Sorkin (1992 อ้างถึงใน Carmona, 2003) อภิปรายว่าในกระบวนการเป็นเมืองของอเมริกาและประเทศอื่นๆ ใจกลางเมืองเก่าเหล่านั้นมีถนนสายหลัก (Main Street) เป็นที่ตั้งของแหล่งช้อปปิ้ง ซึ่งเป็นพื้นที่เมือง (Urban Space) และเป็นสัญลักษณ์ของเมือง เป็นสถานที่ซึ่ง

เหล่าเพื่อนบ้านมาพบปะกัน ขณะเดียวกันผู้คนไปจับจ่ายซื้อของในสถานที่นี้ก็กลายเป็นส่วนหนึ่งกับชีวิตเมือง Lennard and Lennard (1995: 93) กล่าวถึงในสถานที่ถนนสายหลักมีความหลากหลายทางทัศนคติของชุมชน การดำเนินชีวิตบนถนนจะสร้างความดึงดูดและความกระตือรือร้นมีชีวิตชีวา ผู้คนจะมีการพัฒนาทางสังคมที่ซับซ้อนซึ่งสนับสนุนการปฏิสัมพันธ์ การสังเกตการณ์ของคนแปลกหน้าต่างถิ่น ถนนสายนี้จึงเสมือนเป็นห้องรับแขก ไม่นานมานี้แนวคิดเกี่ยวกับเมืองได้ให้ความสนใจต่อถนนสายหลัก ให้กลับคืนสู่การเป็นถนนคนเดินอีกครั้ง จากถนนที่เคยเป็นที่รวมของยวดยาน การเปลี่ยนแปลงถนนให้กลายเป็นห้างสรรพสินค้าแบบเปิดโล่ง (open air department stores) สร้างกำไรให้เมืองมากยิ่งขึ้น แนวคิด “ถนนคนเดินช้อปปิ้ง” (Pedestrian Shopping Street) ได้เริ่มขึ้นก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ราวคริสต์ทศวรรษที่ 1930 “Limbecker Strasse” ใน “Essen” ได้พัฒนาขึ้นต่อมาที่ “Kassel” ในปี ค.ศ. 1948 ภายหลังสงครามโลกได้เกิดขึ้นในหลายเมือง เช่น “Conventry” และ “Bristol” ในอังกฤษ “Rotterdam” ในเนเธอร์แลนด์ ช้อปปิ้งมอลล์ของเมืองในอเมริกา ได้รับอิทธิพลของแนวคิดของถนนคนเดินช้อปปิ้งนี้ โดยได้เข้าเป็นโซนนิ่งของถนนสายหลักในใจกลางเมือง เพื่อเป้าหมายทางการค้าเป็นสำคัญ และออกแบบถนนสายหลักเพื่อการขาย การสร้างซุ้มขายสินค้า (Kiosks) ด้วยการประดับประดาแสง มีต้นไม้ ม้านั่งและกิจกรรมสำหรับเด็ก การย้ายบาทวิถีออกไปและถนนมักจะปูด้วยคอนกรีตบล็อก ห้างขนาดใหญ่มักจะอยู่บนถนนสายนี้ และถนนถูกสร้างให้เชื่อมโยงกับจุดที่ตั้งสำคัญ ผลที่ได้รับและคาดหวังจากถนนช้อปปิ้งมีสองประการ กล่าวคือ ประการแรก คนชอบสังคม ประการที่สอง นักวางแผนเชื่อว่าสถาปัตยกรรมในประวัติศาสตร์ที่มีเอกลักษณ์บนถนนจะสร้างความประทับใจ ซึ่งทั้งสองประการนี้ ไม่อาจเกิดขึ้นได้จากการสัญจรโดยทางรถยนต์

ในคริสต์ทศวรรษที่ 1970 แนวคิดของถนนคนเดินได้พัฒนามากขึ้น แนวคิดถนนและจัตุรัส เป็นสถานที่นัดพบและผู้คนใช้เวลา เดิน พุดคุยและมองผู้คน แนวคิดนี้เกิดจากลักษณะเฉพาะของโครงข่ายของถนนคนเดินเล็กๆ ที่อยู่ติดกับถนนคนเดินขนาดใหญ่ ผู้คนสามารถเดินในใจกลางเมืองซึ่งเป็นลักษณะเมืองประวัติศาสตร์ ผนังด้านหน้าของอาคารต่างๆ ทัศนียภาพของถนน น้ำพุ พื้นยกระดับ วิสัยทัศน์ของถนนคนเดินจะเน้นชุมชนเป็นหนึ่งเดียว และดึงดูดคนกลับมาอาศัยอยู่ใจกลางเมืองอีกครั้ง การสร้างสาธารณูปการใหม่ มุมมองนี้ เมืองได้รับผลดีจากการบูรณาการร่วมกัน การผสมผสานการใช้งานเมืองจาก การเดินทางไปทำงาน ช้อปปิ้ง และอื่นๆ สามารถเป็นไปได้ด้วยการเดินเท้า Bernard Winkler ได้ออกแบบเมือง “Munich” และ “Nurnberg” เมืองในยุโรปจำนวนมากต้องการให้ใจกลางเมืองกลับมีชีวิตชีวา ได้หวนมาออกแบบให้ใจกลางเมืองมีพื้นที่ส่วนหนึ่งปราศจากการจราจร (Traffic free) โดยไม่เพียงเฉพาะแต่ถนนสายหลักเท่านั้น แต่ยังรวมถึงถนนเล็กๆที่เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกัน ก่อเกิดการสร้างงาน การช้อปปิ้ง และกิจกรรมอื่นที่น่าสนใจ ตัวอย่างถนนที่ประสบความสำเร็จ คือเมืองโคเปนเฮเกน (Copenhagen) ในปี ค.ศ. 1962 ถนนปลอดรถยนต์ได้เกิดขึ้นในใจกลางเมือง จาก 15,800 ตารางเมตร เพิ่มเป็น 100,000 ตารางเมตร

ในปี ค.ศ. 1996 Gehl ได้ทำการศึกษาถนนคนเดินนี้ในปีค.ศ.1968 แสดงถึงความนิยมในถนนผู้เดินเท้าสายใหม่ี่ว่าเป็นถนนชอปปิง ในปี ค.ศ.1986 การศึกษาแสดงถึงการเติบโตและพื้นที่ที่คึกคักยิ่งขึ้น ด้วยวัฒนธรรมของเมือง และการดำเนินชีวิตสาธารณะอย่างไม่เป็นทางการ ในปีค.ศ.1995 การศึกษาแสดงถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบัน ถนนคนเดินเหล่านี้ร้านค้าแพที่มีที่นั่งนอกรถมาถึง 5,000 ที่นั่ง ขยายการบริการจาก 3 เดือนเป็น 7 เดือน แม้ว่าไม่ได้อยู่ในช่วงฤดูร้อนก็ตาม (Gehl and Gemzo, 2000: 57 อ้างโดย Carmona,2003: 209) นอกจากนั้น ยังมีการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงระดับของการสัญจรของผู้เดินเท้า จากการย้ายการสัญจรของรถยนต์ออกไปในปี ค.ศ. 1971 ด้วยการปิดถนนในเวนิส เพื่อใช้สถานที่เป็นการเฉลิมฉลองคริสต์มาส ระยะทาง 9 บล็อก เป็นเวลา 30 วัน ได้ผลว่าปริมาณคนเดินเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 80 ดังนั้น จึงได้ออกมาตรการห้ามรถยนต์วิ่งเป็นการถาวร (OECD 1974: 4, อ้างโดย Marcus and Francis, 1990: 30)

2.2.2.3 บาทวิถี (Path)

บาทวิถีและถนนทั้งในย่านพาณิชย์กรรม ในย่านใจกลางเมือง และย่านที่อยู่อาศัยแบบแผนประเพณี เป็นพื้นที่ประชาสังคม ได้แก่ การเดินไปทำงาน จั๊บจ่ายใช้สอย และเดินเล่น ชมดูสินค้าที่จัดโชว์ไว้หน้าร้านในย่านการค้า Jacobs (1961: 66-84) กล่าวถึงผลได้จากการใช้บาทวิถีในการติดต่อและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความสำเร็จของละแวกเพื่อนบ้าน เกิดจากความสมดุลของการสัญจรและระดับของการติดต่อระหว่างคนอยู่อาศัย ความสุขใจและการได้รับความช่วยเหลือจากคนที่อยู่รอบๆ พื้นที่เมืองที่ขาดชีวิตบนบาทวิถีจะทำให้เพื่อนบ้านอยู่อย่างโดดเดี่ยว โดยความรู้สึกสนุกสนานของคนอยู่อาศัยในเมืองจะขึ้นอยู่กับ การติดต่อระหว่างเพื่อนบ้าน การแบ่งปันการใช้พื้นที่ถนนเชื้อเชิญให้คนติดต่อกัน การพบปะหน้ากันในพื้นที่ส่วนรวมมักส่งผลดีต่อสังคม ในอดีต พื้นที่บาทวิถีเป็นพื้นที่จั๊บจ่ายใช้สอยของชุมชน ที่ผสมผสานทั้งผู้คนและหน้าที่ใช้สอยอื่นๆ ดังเช่น เมืองฮานอย ประเทศเวียดนาม ชาวบ้านร้านค้าจะใช้พื้นที่ว่างระหว่างอาคารกับถนน เป็นเสมือนห้องนั่งเล่น ห้องพักผ่อนส่วนตัว ในขณะที่ร้านค้าเหล่านั้นยังคงดำเนินธุรกิจอยู่ ทำให้ถนนในเมืองฮานอยเต็มไปด้วยผู้คนออกมานั่งตามบาทวิถี ตลอดจนเป็นพื้นที่ร้านอาหารริมทาง สร้างชีวิตและการค้าบนบาทวิถีอย่างคึกคักมีชีวิตชีวา

2.2.3 พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทสวน

2.2.3.1 พื้นที่เลียบริมแม่น้ำ (WATER FRONT)

ลักษณะของพื้นที่เลียบริมแม่น้ำเป็นพื้นที่เกิดขึ้นตามภูมิประเทศธรรมชาติ มีรูปทรงเป็นแนวยาวแสดงขอบเขตของพื้นที่ระหว่างแผ่นดินและแม่น้ำ มักเป็นพื้นที่ซึ่งมีโอกาสของ

การใช้เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นสถานที่เพื่อการพักผ่อน การชมวิวทิวทัศน์ เพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลินใจ ประกอบกิจกรรมสันทนาการ (recreation) ต่างๆ เพื่อการผจญภัย เพื่อเป็นพื้นที่ ประกอบกิจกรรมทางสังคม และเป็นสถานที่แวะพักระหว่างการเดินทาง ทำให้พื้นที่ริมแม่น้ำในใจ กลางเมืองยังเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญ PPS (Project for Public Space,2550) ได้เสนอแนวความคิดการทำ ให้พื้นที่ริมแม่น้ำมีคุณค่า โดยการสร้างเป้าหมายเพื่อสาธารณะ ด้วยมุมมองที่ชุมชนมีส่วนร่วม ความ หลากหลายของปลายทาง ความเชื่อมโยงของจุดหมายปลายทาง ทางเข้าถึงอย่างเหมาะสม การเปิด ใช้งานให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนนั้น มีกิจกรรมตลอด 24 ชั่วโมงทั้งกลางวันกลางคืน ไม่ควรมี การพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัยบริเวณนั้น เพราะพื้นที่จะเต็มไปด้วยผู้คนทั้งกลางวันกลางคืน พื้นที่เลียบริมน้ำ ยังเป็นสถานที่จัดงานเฉลิมฉลอง การแสดงพลุ การแสดงดนตรีและกิจกรรมครีกครื้นอื่น ๆ อาจเป็น ตลาดขายสินค้า หรือ ตลาดนัด อย่างไรก็ตาม พื้นที่นี้ไม่ควรเป็นจุดหมายปลายทาง แต่เป็นจุดเชื่อม ของเนื้อเมือง ซึ่งเชื่อมระหว่างจุดหมายปลายทางหลักต่างๆ (link major destinations) ดังเช่น กล ยุทธ์ของเมือง Helsinki, Stockholm, Sydney, and Baltimore ด้วยการสร้างโปรแกรมเพื่อให้คนเข้า ร่วมกิจกรรมในพื้นที่ว่างสาธารณะ สนับสนุนให้ใช้การขนส่งสาธารณะและกีดกันไม่ให้ใช้การเดินทาง โดยรถยนต์ สร้างร้านค้าริมถนนคนเดิน (pedestrian promenades) จัดเส้นทางจักรยาน (bike lanes) จัดกิจกรรมตามฤดูกาลบูรณาการเข้ากับจุดหมายปลายทาง การสร้างอาคารที่โดดเด่นเป็น เอกลักษณะและมีบริการอย่างหลากหลาย มีพื้นที่สำหรับการนั่งรอหรือเดินเตร็ดเตร่ การจัดการเป็น หัวใจของการสร้างและบำรุงรักษาพื้นที่ริมน้ำ และการสร้างโปรแกรมของกิจกรรมและงานเทศกาล งานเหตุการณ์สำคัญ (event) ตลอดทั้งปี พื้นที่ริมน้ำสามารถใช้แบบจำลองของการพัฒนาพื้นที่ย่าน ธุรกิจ (model of the Business Improvement Districts) ซึ่งประสบความสำเร็จในใจกลางเมือง ต่างๆได้

2.2.3.2 สวนสาธารณะ (Park)

Wilkinson (1983: 184 อ้างถึงโดย Niwat Tantayanusorn, 2003) ศึกษา ธรรมชาติลักษณะสวนสาธารณะตามแบบแผนประเพณีและพื้นที่ว่างสาธารณะ มีสมมุติฐานว่าใคร เป็นผู้ใช้พื้นที่ กิจกรรมอะไรที่คนจะทำบนพื้นที่ และระยะทางเท่าไรที่คนต้องการจะเดินทางไปใช้ พื้นที่นั้น ผลที่ได้เป็นรูปแบบลำดับชั้นของสวนสาธารณะ ลำดับชั้นของสวนสาธารณะแสดงถึง คุณลักษณะและการจัดลำดับ ซึ่งขึ้นอยู่กับสิ่งต่างๆ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก ขอบเขตการ ให้บริการ ความถี่ของการให้บริการและปัจจัยอื่นๆ (Lockhart, 1974: 77, Hjelte and Shivers,1971: 362 อ้างถึงโดย Niwat Tantayanusorn, 2003: 128) Niwat Tantayanusorn ศึกษา การใช้สวนสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ และแบ่งลำดับชั้นของสวนทั้ง 11 แห่ง ได้ดังต่อไปนี้

สวนระดับภาค (Regional park) สวนมักอยู่ในเมืองขนาดใหญ่ หรือพื้นที่อนุรักษ์ และเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ เป็นลักษณะสวนเลียนแบบธรรมชาติ เป็นสถานที่วิจัยค้นคว้า เพื่อใช้ศึกษาธรรมชาติ หรือสงวนรักษาพันธุ์ไม้ สัตว์ อาจจะมีสวนสัตว์ภายในสวน มีสถานที่ตั้งแคมป์ ปิกนิก พักผ่อนหย่อนใจ ท่องเที่ยว และกิจกรรมต่างๆ เช่น ดูนก ตกปลา เดินป่า เป็นต้น ขนาดของสวนมากกว่า 1,160,000 ตารางเมตร บริการประชาชนในเขตเมืองและรอบเมือง และจังหวัดใกล้เคียง ความถี่ในการใช้พื้นที่เป็นช่วงสุดสัปดาห์ ระยะเวลาที่ใช้เป็นเวลานาน

สวนระดับเมือง (City park) สวนที่ให้บริการระดับเมืองเป็นสวนที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีสิ่งสวยงามเช่นสระน้ำ หรือน้ำพุ มีกิจกรรมต่างๆ นันทนาการ สถานที่รับประทานอาหาร ที่จอดรถ หรือสถานที่ใช้สอยเฉพาะด้าน ขนาดของสวนมากกว่า 160,000 ตารางเมตร บริการประชาชนในเขตเมืองและรอบเมือง ความถี่ในการใช้พื้นที่เป็นช่วงสุดสัปดาห์ ระยะเวลาที่ใช้เป็นเวลานาน

สวนระดับชุมชน (Community park) หรือระดับย่าน (District park) เป็นสวนที่มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับประชาชน รวมถึงเป็นศูนย์กลางนันทนาการของย่าน ขนาดของสวน 20,000 ตารางเมตร รัศมีของการให้บริการ 1,500-2,500 เมตร บริการประชาชนราว 1500 ครอบครัว ความถี่ในการใช้บริการทุกวันระยะเวลาที่ใช้ ไปใช้เป็นเวลานานมากกว่า 1 ชั่วโมง

สวนระดับชุมชนละแวกบ้าน (Neighborhood park) เป็นพื้นที่ขนาดเล็ก เพื่อสนับสนุนโรงเรียน ชุมชนละแวกบ้าน เพื่อกิจกรรมนันทนาการ เล่นกีฬาสนามเด็กเล่น ที่พบปะของชุมชน ขนาด รัศมีของการให้บริการ 800 เมตรหรือเดินถึงภายใน 5-10 นาที บริการประชาชน 800-1,000 คน ความถี่ในการใช้บริการ ทุกวัน ระยะเวลาที่ใช้สั้นๆ เป็นนันทนาการหรือไม่กี่ชั่วโมง

สวนขนาดเล็ก (Small park) เป็นพื้นที่ว่างขนาดเล็ก ประมาณ 200 ตารางเมตร เพื่อเป็นสถานที่นั่งพักผ่อน นั่งชั่วคราว พบปะ คอยคนหรือดูผู้คนไปมา ระยะทาง 4-5 บล็อกหรือน้อยกว่า 800 เมตร บริการประชาชนราว 200-300 คน ความถี่ในการใช้บริการทุกวัน ระยะเวลาที่ใช้ ระยะเวลาสั้นๆเป็นนันทนาการหรือไม่กี่ชั่วโมง

2.3 นิยามของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

2.3.1 ความหลากหลาย (Diversity)

Moughtin (1992: 87) กล่าวว่าในเมืองต้องการพื้นที่เพื่อจัดตั้งอาคารประชาคม สถานที่พบปะสังสรรค์ สถานที่สำหรับการเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ตามวาระสำคัญ พื้นที่สำหรับความบันเทิง เช่นโรงละคร โรงภาพยนตร์ ภัตตาคาร คาเฟ่ พื้นที่และถนนสำหรับช้อปปิ้ง อาเขต (arcade) และตลาด ได้แก่ พื้นที่รอบกลุ่มอาคารสำนักงาน พื้นที่กิ่งสาธารณะในชุมชนที่มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก พื้นที่ที่เชื่อมกับสี่แยกที่มีการจราจรของเมือง บางพื้นที่ตั้งอยู่กลาง

เมืองเพื่อเป็นศูนย์กลางของสถานที่นั้น ในขณะที่บางแห่งเพื่อหน้าที่ใช้สอยของเมือง การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ซึ่งได้ให้คำจำกัดความเบื้องต้นในบทที่ 1 แล้วนั้น ยังมีประเด็นสำคัญของความหลากหลายด้านต่างๆอีก Lennard and Lennard (1995: 84-85) ความหลากหลายเกิดขึ้นได้จากคนมองดูคน การพบปะกันในที่สาธารณะ การพูดคุยสนทนาเรื่องสำคัญ และการดำเนินชีวิตสังคม กิจกรรมเหล่านี้เป็นการสร้างสังคมบนพื้นที่ว่างสาธารณะ ผู้คนที่แตกต่างกันทำให้มีความหลากหลายของวัตถุประสงค์ในชีวิตของประชาชน และการแลกเปลี่ยนระหว่างเด็กกับคนสูงอายุ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าของการดำเนินชีวิตสาธารณะ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของพื้นที่ว่างที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ ความหลากหลายประกอบด้วยหลัก 3 ประการคือ คน เวลา และกิจกรรม ดังรายละเอียดของนักคิดต่างๆดังต่อไปนี้

2.3.1.1 ความหลากหลายของคน (Diversities of People)

Jacobs (1961) เสนอให้เน้นประโยชน์ใช้สอยทางสังคม ในมุมมองการใช้ถนน พาหุวิถี และสวนสาธารณะ ให้มีบทบาทสำคัญเป็นพื้นที่ปฏิสัมพันธ์กันของชุมชน ในการติดต่อ (contract) ที่เกิดขึ้นตามร้านค้าชุมชนหัวมุมถนน ความหลากหลายของคนจะขึ้นอยู่กับระดับการติดต่อ Project for Public Space (1978) และ Marcus (1975-1988) ดูใน Marcus and Francis, 1990: 22) พบว่ายิ่งมีคนใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมากเท่าไร อายุและเพศของผู้ใช้จะได้ผลแตกต่างกัน กล่าวคือถ้ามีคนใช้มาก ความหลากหลายของเพศ และความหลากหลายของวัยจะมากยิ่งขึ้น Carr (1992: 119) พบว่าบางคนพอใจเพียงนั่งดูผู้คน แต่บางคนต้องการที่จะติดต่อคนอื่นมากกว่านั้น ไม่ว่าจะเพื่อน ญาติหรือคนแปลกหน้า ดังนั้นการออกแบบพื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีจะสร้างการติดต่อโดยสัญชาตญาณทันที Gehl (1996: 19) กล่าวถึงความสำคัญของการเปลี่ยนจากการอยู่คนเดียวไปสู่การเข้าร่วมกันของผู้คน ระดับของการติดต่อและความถี่ หากสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารไม่เอื้อแล้ว ภาวการณ์รวมตัวกันจะหายไป ดังนั้นความสำเร็จของพื้นที่จึงขึ้นอยู่กับระดับต่างๆของการเข้าร่วมของคนที่หลากหลาย และความอิสระของการติดต่อ Whyte (1980: 94) เรียกว่ากระบวนการ “ไทรแองกูเลชัน” (Triangulation) กระบวนการภายนอกที่กระตุ้น และเชื่อมโยงระหว่างผู้คนและคนแปลกหน้าอย่างฉับพลัน การพูดคุยกับคนอื่นที่แปลกหน้าราวกับเป็นคนรู้จักกันในพื้นที่ว่างสาธารณะ การสร้างองค์ประกอบที่แตกต่าง เช่น ม้านั่ง โต๊ะพับ น้ำพุ รูปปั้น ล้อเข็นขายกาแฟ สามารถสร้างการปฏิสัมพันธ์ของผู้คนได้

2.3.1.2 ความหลากหลายเวลา (Diversities of Time)

Garnham (1985) อภิปรายว่ากิจกรรม พิจารณาจากความถี่ของการประกอบกิจกรรมของผู้คนในชุมชน ทั้งในรายวันและฤดูกาล นักคิด Golledge and Stimson (1997) รูปแบบของกิจกรรม (Structure of activities pattern) ของคนในชุมชนมีหลายระดับเวลา ทั้งระดับ

วัน สัปดาห์ ฤดูกาล และช่วงชีวิต กิจกรรมที่เกิดขึ้นทำให้เกิดบทบาทโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่นั้น นอกจากนั้นความหลากหลายเวลาขึ้นอยู่กับภูมิอากาศด้วย หากภูมิอากาศดี ความหลากหลายของเวลาจะยิ่งมีมากขึ้น รวมทั้งระดับของแสงแดด ลม ความชื้น และฝนอีกด้วย Lynch (1981: 452 อ้างถึงใน Carmona, 2003: 195) กล่าวถึงเวลากิจกรรมมีความสำคัญมากพอๆกับพื้นที่ กิจกรรม Jacobs (1961: 162) ได้กล่าวถึงการปรากฏตัวของคนในชุมชนในเวลาที่แตกต่างกัน ตามมุมมองตลอดทั้งวัน และทุกๆวันในตลอดสัปดาห์ การสร้างการใช้อาคารแบบผสมผสาน ทำให้เกิดความหลากหลายของเวลา

2.3.1.3 ความหลากหลายของกิจกรรม (Diversities of Activities)

นักคิด Chapin (1972: 221-253 อ้างถึงใน วิลาวัณย์ ภมรสุวรรณ) อภิปรายว่า ระบบกิจกรรมเป็นพฤติกรรมของบุคคล ครอบครัว สถาบัน ที่ปรากฏขึ้นและเกิดการใช้พื้นที่ ซึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมเชิงที่ตั้ง (Location behavior) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ 1) กิจกรรมเชิงธุรกิจ (Firm activities) เป็นกิจกรรม ที่ก่อให้เกิดผลผลิต ได้แก่ กิจกรรมการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ 2) กิจกรรมเชิงสถาบัน (Institute activities) เป็นกิจกรรมทางสังคมที่เกิดจากการรวมกลุ่มของผู้คนกลุ่มต่างๆในชุมชน 3) กิจกรรมบุคคลและครอบครัว (Individual and household activities) เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการอยู่อาศัย ได้แก่ กิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน กิจกรรมการพบปะสังสรรค์ และการนันทนาการ เป็นต้น กิจกรรมต่างๆ ที่สร้างชีวิตชีวาให้แก่กลุ่มอาคาร ซึ่งมีทั้งหน้าที่ใช้สอยหลักหรือหน้าที่ใช้สอยชั่วคราว ในฤดูกาลต่างๆพื้นที่เหล่านี้จะเป็นสถานที่ที่คนชอบมาใช้พื้นที่เหล่านี้จะปฏิสัมพันธ์กับทุกคนที่ใช้พื้นที่และคนที่ผ่านไปมาทำให้เกิดการสื่อสารขึ้น พื้นที่จะแสดงถึงเวลาและกิจกรรมของการเฉลิมฉลอง การเผยแพร่ข่าวสาร สถานที่นัดพบและค้าขายสินค้าลดราคาประจำปี เป็นต้น นักคิด Golledge and Stimson (1997) ได้แยกลักษณะกิจกรรมออกเป็นระดับกิจกรรมเดี่ยว (individual level) และระดับกลุ่ม (group level) ขึ้นอยู่กับชนิดกิจกรรมและเวลา นอกจากนั้น กิจกรรมยังขึ้นอยู่กับลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม (socio-economic) สภาพแวดล้อมของที่ตั้ง ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในถิ่นที่อยู่ ช่างชีวิต และโอกาสในการทำกิจกรรม เกิดเป็นโครงสร้างรูปแบบของกิจกรรม (Structure of activities pattern) Gehl (1998: 17-31) ได้เสนอแนวคิดการใช้ชีวิตระหว่างอาคาร “ Life Between Building” ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่เหล่านี้ที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมหลากหลายระดับ ทั้งระดับบุคคล ไปจนถึงการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่ง Gehl เชื่อว่าการออกแบบสภาพแวดล้อมที่ดีจะสามารถสร้างโอกาสของการติดต่อ ได้เสนอกิจกรรมของมนุษย์ที่ใช้ชีวิตภายนอกอาคารหลายระดับ ได้แก่ กิจกรรมในชีวิตประจำวัน (necessary activities) กิจกรรมทางเลือก (optional activities) และกิจกรรมทางสังคม (social activities) Marcus and Francis (1990: 24) ศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองซีdney ออสเตรเลีย

ด้วยแบบสอบถามผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในย่านคนทำงาน โดยร้อยละ80เป็นคนอายุน้อยกว่า 30 ปี ถึงสิ่งที่ทำให้อยากไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ พบว่า ร้อยละ62 เพราะอยากพักผ่อน ร้อยละ22 เพื่อไปรับประทานอาหาร และร้อยละ10 เพื่อไปเดิน ดังนั้น จึงควรมีกิจกรรมหลากหลายทางเลือกเพื่อรองรับความต้องการของผู้ใช้ Garnham (1985: 1-7 อ้างถึงใน วิลาวัณย์ ภมรสวรรณ) อภิปรายว่า กิจกรรมที่สังเกตได้และหน้าที่ใช้สอย (observation activities) แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่ ได้แก่ ภาพลักษณ์ของพื้นที่ที่สังเกตได้จากการประกอบกิจกรรม มีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน ทำให้เกิดเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่นั้นๆ เช่น การใช้สอยอาคาร สถานที่ ที่ดิน ระดับของกิจกรรมเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่ากิจกรรมใดเป็นกิจกรรมหลักของชุมชน ที่คนให้ความสำคัญและทำเป็นประจำ ไม่ว่าจะเป็กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม

2.3.2 ความหลากหลายทางสังคมเศรษฐกิจ

แนวคิดการสร้างสถานที่ (place making) แนวคิดนี้ได้ถูกมาอ้างอิงใช้ในการออกแบบเมือง และการจัดการอาณาเขตสาธารณะ นิยามของพื้นที่อาณาเขตสาธารณะ (public realm) ซึ่งอธิบายขอบเขตนอกเหนือออกไปจากด้านกายภาพ พื้นที่สาธารณะหน้าอาคาร พื้นที่ระหว่างหน้าบ้าน กิจกรรมภายในและระหว่างพื้นที่ การจัดการกิจกรรม สิ่งที่จะได้รับผลกระทบจากการใช้ของอาคารเองและอาณาบริเวณส่วนตัว กลุ่มที่เน้นแนวคิดการสร้างสถานที่ได้ถูกเรียกว่ากลุ่ม แนวคิด “ผังเมืองใหม่” (New Urbanism) ในยุคครึ่งหลังของทศวรรษ 1980 และช่วงต้นของคริสต์ทศวรรษ 1990 “แนวคิดชุมชนละแวกบ้านใหม่” (the Neo-traditional neighborhood: NTDs) เป็นแนวคิดการสร้างชุมชนละแวกบ้านที่สมบูรณ์ ด้วยแนวคิดของเขตชุมชน เช่น แบบแผนชุมชนละแวกบ้านดั้งเดิม การมีเส้นทางคนเดินถนนเล็กๆ (pedestrian pocket) การพัฒนาบริเวณที่ตั้ง จุดเปลี่ยนวิธีการเดินทาง ความสัมพันธ์กับความเชื่อมโยงของการเดินทาง ความหนาแน่นที่เหมาะสมกับการสร้างระบบการขนส่งสาธารณะ ซึ่งเป็นการบรรจบกันของแนวคิด รวมถึงการสร้างพื้นที่ส่วนกลางเพื่อให้เกิดการใช้แบบผสมผสาน การกำหนดขอบเขตของย่านใจกลางเมือง การจัดถนนคนเดินขนาดเล็กๆ ในจุดเปลี่ยนวิธีการเดินทางและพื้นที่ว่างสาธารณะระบบการเปิดโล่ง นอกจากนั้น ยังตระหนักถึงการวางแผนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผลงานศิลปอาคารกับการสร้างชุมชน ในยุคนี้ยังขยายไปถึงเศรษฐกิจของชุมชน ความยั่งยืนและความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน นักคิด Crawford (1999) ได้อภิปรายถึงแนวคิดการใช้พื้นที่ถนนและพื้นที่ว่างเปล่าเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อการค้าขายแบบไม่เป็นทางการ เป็นวิถีชีวิตของชุมชนสะท้อนภาพวัฒนธรรมถิ่นนั้น และสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้มีชีวิตชีวา

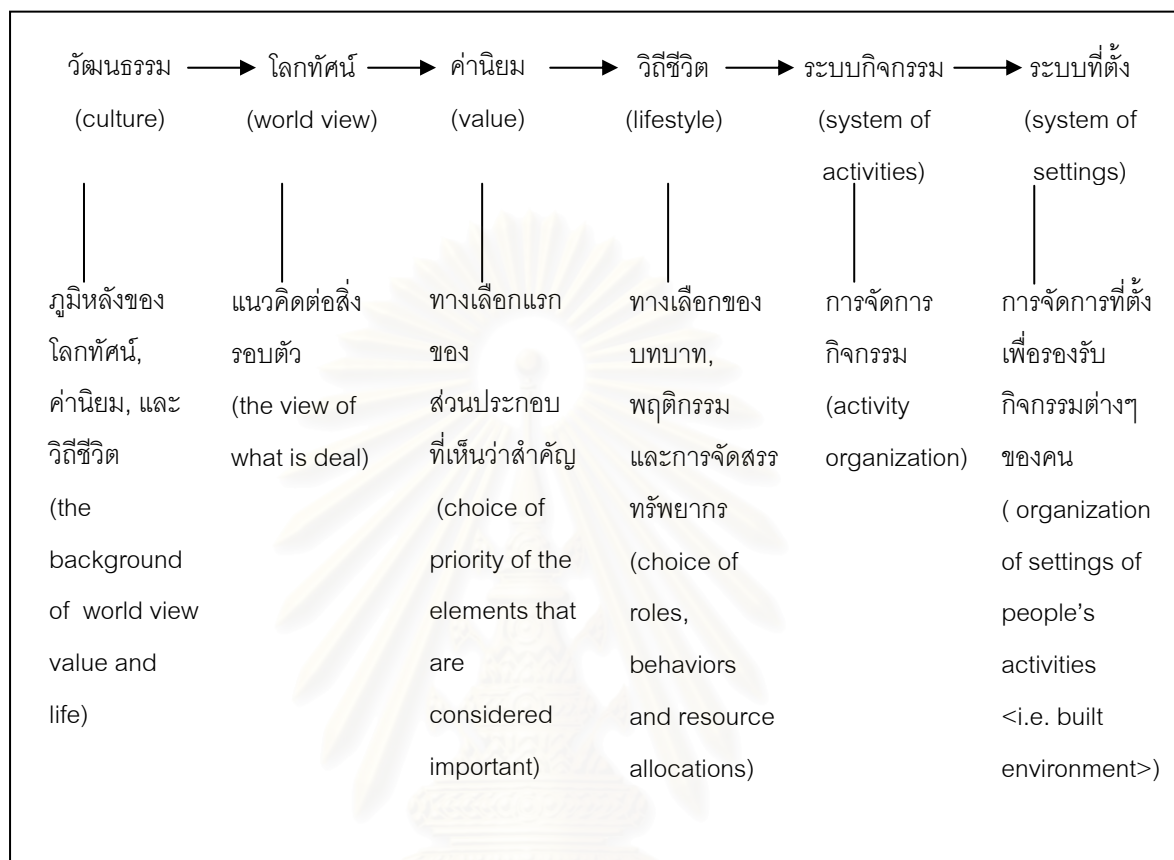
2.3.2.1 แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิต กิจกรรมและการใช้พื้นที่

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า การศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะนั้น พบว่าบทบาทของพื้นที่และสังคมเป็นหัวใจสำคัญของการใช้พื้นที่ และมีลักษณะของการปฏิสัมพันธ์แบบสองทาง กล่าวคือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับพื้นที่และระหว่างพื้นที่กับสังคม จึงทำให้ลักษณะทางด้านกายภาพมีผลต่อพฤติกรรมการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะนั้น และลักษณะสังคมมักมาจากวัฒนธรรม การรับรู้ และบริบทของสถานที่ตั้ง แนวคิดของพื้นที่และสังคมจึงเป็นแนวคิดที่โดดเด่นและสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด วัฒนธรรมของสภาพแวดล้อมจะสนองตอบทันทีกับการจัดตั้งด้านกายภาพ ทฤษฎีของ Rapoport (1977) ได้แสดงถึงการเชื่อมโยงกันของความสัมพันธ์ทั้งด้านกายภาพและด้านสังคม เขาอภิปรายว่า สังคม วัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนและเชื่อมโยงกับลักษณะทางด้านกายภาพที่ปรากฏ และทำให้พื้นที่นั้นมีเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของชุมชน สามารถอธิบายได้จากความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนระหว่าง 1) วัฒนธรรม 2) ระบบกิจกรรม 3) ระบบที่ตั้ง โดยองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ ถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ชุมชนแต่ละแห่งมีอัตลักษณ์ของตนเองที่แตกต่างกันออกไป ดังรายละเอียด

1. วัฒนธรรม (Culture) วัฒนธรรมนั้นมีอยู่ 2 ลักษณะใหญ่คือ 1) วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม ได้แก่สิ่งของที่สร้างขึ้นในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยผ่านวิถีชีวิต กิจกรรม เช่น บ้านเรือน วัด สิ่งของเครื่องใช้ สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม 2) วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ภาษาพูด ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม โลกทัศน์ และประเพณี Rapoport เห็นว่า วิถีชีวิต การทำกิจกรรม และการใช้พื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กัน ดังแผนภูมิ 2-2 จากภาพ พิจารณาจากซ้ายไปขวา เริ่มอธิบายจากภูมิหลังทางวัฒนธรรม ส่งผลต่อโลกทัศน์ สร้างเป็นคุณค่าและเกิดเป็นวิถีชีวิต สิ่งเหล่านี้ ก่อตัวเป็นระบบกิจกรรมของมนุษย์ ซึ่งระบบของกิจกรรมนี้จะส่งผลต่อไป ทำให้เกิดระบบการจัดตั้งพื้นที่ หมายถึงกายภาพและองค์ประกอบพื้นที่ของวัฒนธรรมนั่นเอง ได้แก่ การสืบทอดกันมาจากชุมชนรุ่นก่อนส่งต่อกันมา ส่งผลต่อความคิดและทัศนคติต่อสภาพแวดล้อม

2. ระบบกิจกรรม Chapin (1972: 221-253) ให้ความเห็นว่า ระบบกิจกรรมเป็นพฤติกรรมของบุคคล ครอบครัว สถาบัน ที่เกิดขึ้นและปรากฏให้เห็นในรูปแบบทางพื้นที่หรือการใช้พื้นที่ ซึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมเชิงที่ตั้ง (location behavior) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ 1) กิจกรรมเชิงธุรกิจ (firm activities) เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลผลิต ได้แก่ กิจกรรมการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ 2) กิจกรรมเชิงสถาบัน (institute activities) เป็นกิจกรรมทางสังคมที่เกิดจากการรวมกลุ่มของคนกลุ่มต่างๆภายในชุมชน ได้แก่ กิจกรรมการพัฒนาชุมชน กิจกรรมพื้นฐานของชุมชน และกิจกรรมเพื่อสวัสดิการเฉพาะกลุ่ม 3) กิจกรรมบุคคลและครอบครัว (individual and household activities) เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการอยู่อาศัย ได้แก่ กิจกรรมในชีวิตประจำวัน กิจกรรมการพบปะ

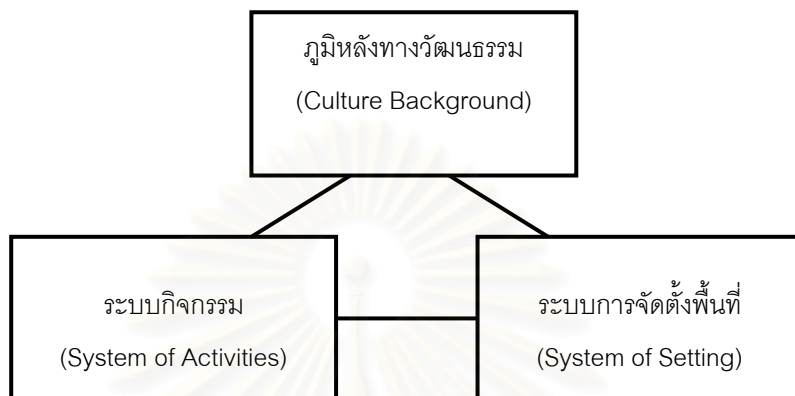
สังสรรค์ และการนัดพบกัน เป็นต้น องค์ประกอบของกิจกรรมนั้นประกอบด้วย แหล่งประกอบกิจกรรม ประเภทกิจกรรม และระบบกิจกรรม เป็นสิ่งที่ซ่อนอยู่ในวิถีชีวิต และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ครอบครัว และสังคม Rapoport (1977: 478) เห็นว่ากิจกรรมนั้นถูกถ่ายทอดโดยตรงจากวิถี

แผนภูมิ 2-1 : ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม พฤติกรรม กับระบบของกิจกรรม และระบบของการจัดตั้งสภาพแวดล้อมมนุษย์สร้าง ที่มา: Rapoport, 1977.

ชีวิตและภูมิหลังทางวัฒนธรรม สิ่งสำคัญคือระบบกิจกรรมไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากพื้นที่ที่ใช้ทำกิจกรรมและเวลา Golledge and Stimson (1997: 288-289) ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า กิจกรรมยังขึ้นอยู่กับ ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม (Socio-economic) สภาพแวดล้อมของที่ตั้ง ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในถิ่นที่อยู่ นั้น ช่วงเวลาของชีวิต และโอกาสในการทำกิจกรรม เกิดเป็นโครงสร้างรูปแบบของกิจกรรม (structure of activities pattern) ของคนในชุมชน ในระดับวัน สัปดาห์ ฤดูกาล และช่วงชีวิต จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นทำให้เกิดบทบาทโดดเด่นกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่นั้น การเกิดกิจกรรมจะขึ้นอยู่กับโอกาส มีนักคิดด้านการออกแบบวางผังพื้นที่ Gehl (1996: 11-16) ได้เสนอว่า โอกาสของการพบปะกันในชีวิตประจำวันภายในพื้นที่สาธารณะของเมืองย่านพื้นที่พักอาศัย พิจารณาจากความสัมพันธ์ของรูปแบบการติดต่อและการเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางสังคม จากการติดต่อพื้นฐานที่นำไปสู่ความซับซ้อน และอารมณ์ของการเข้าร่วม ดังแนวคิดนี้ รูปแบบของความเข้มข้นของการติดต่อหลายระดับโอกาสนั้น มีหลายระดับ

ดังนี้ คือ จากการติดต่อที่เข้มข้นน้อยที่สุดไปยังระดับที่มีการติดต่อที่เข้มข้นมากที่สุด ซึ่ง Gehl (1996: 17) อภิปรายโอกาสของการพัฒนา (opportunity of development) ว่าสัมพันธ์กันกับระดับด้านกายภาพ (physical framework) ด้านหน้าที่ใช้สอยสาธารณะ (function of public) การมีส่วนร่วมของชุมชน (social Participating)

แผนภูมิ 2-2 : ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังทางวัฒนธรรม ระบบกิจกรรมและระบบที่จัดตั้งพื้นที่

ที่มา : Rapoport, A. (1977)

3) ระบบการจัดตั้งพื้นที่และการใช้พื้นที่ (system of setting) Rapoport (1977: 479-480) ได้เสนอความคิดเรื่องระบบการจัดตั้งพื้นที่เป็นการจัดการพื้นที่ หรือการจัดตั้งพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมของคน หรือกลุ่มในสังคม ซึ่งระบบกิจกรรมนั้นสัมพันธ์กับระบบการจัดตั้งพื้นที่ Rapoport เชื่อว่าการพิจารณาระบบกิจกรรมทำให้เข้าใจรูปแบบการใช้พื้นที่ ตลอดจนพื้นที่ว่างสาธารณะในย่านละแวกบ้านของชุมชนเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีความหมาย ความเป็นมา เรื่องราวแฝงอยู่เช่นความมั่นคง วิถีชีวิต ค่านิยมและความเชื่อ วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้การจัดระเบียบพื้นที่หรือการจัดตั้งพื้นที่มีเหตุผลซ่อนอยู่เบื้องหลังมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ในที่สุดเกิดเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่นั้นๆ

2.3.2.2 ลักษณะกิจกรรมบนพื้นที่ว่างสาธารณะ

กิจกรรมเป็นผลที่เกิดจากสภาพแวดล้อมดังที่ Whyte (1970) และ Gehl (1996) ได้ศึกษาไว้ ในการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นจึงได้เข้าไปทำการสำรวจพื้นที่ถึงกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมที่คนปฏิสัมพันธ์กัน ได้แก่การมองคน การพบปะกัน และการสนทนา ในเบื้องต้น คนมักจะปฏิสัมพันธ์ในรูปพื้นฐานคือ การมองคน ระดับที่สูงกว่าคือ การพบปะคนโดยไม่ได้ตั้งใจ และระดับสุดท้ายคือ การสนทนากัน Jacobs (1961) เน้นย้ำถึงการติดต่อคนในชุมชนตามถนน หน้าบ้านใน

สวนของชุมชน กิจกรรมในชีวิตประจำวัน ตามร้านค้า ห้างมถน เป็นผลได้ต่อสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน

1. การมองคน (People Watching)

มนุษย์ทั้งหมดในเมืองมีการดำเนินชีวิตอันหลากหลาย โดยมีการผสมผสานกับวัฒนธรรมและประสบการณ์ มีพฤติกรรมแตกต่างกันและมีการแบ่งปันกัน (Ward, 1976: 37 อ้างถึงโดย Lennard and Lennard, 1995: 84) คนและเพื่อนหรือคนคุ้นเคยมักจะมองดูคนอื่น การสังเกตร่วมกันสร้างกลุ่มคนดูและเป็นพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผู้ชายและผู้หญิงมักสำรวจดูคู่ของตนหรือมักจะชอบมองคนที่มีบุคลิกน่าสนใจ คนแก่จะนึกถึงตนเองเวลามองและสังเกตคนหนุ่มสาว ปฏิกริยาสนองตอบต่อการสังเกตการดำเนินชีวิตในที่สาธารณะ จะเป็นตัวเร่งความทรงจำและจินตนาการความเพ้อฝัน การมองคนนั่งหรือเดินในที่สาธารณะ คนที่มาแสดงจินตนาการหรือแสดงให้ผู้ชม ทำให้เขาต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่มคนนั้น และพยายามแสดงบทบาทตัวตนของเขาออกมาเป็นพิเศษ Whyte (1981: 24-36) อภิปรายถึงการที่ผู้ชายชอบไปนั่งมองผู้หญิง เดินผ่านไปมาในพลาซ่า และ Whyte และ Gehl (2001) กล่าวถึงความสำคัญของการนั่งมองคนที่เดินผ่านไปมา เป็นกิจกรรมที่ดึงดูดคนให้มาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ยังมีจำนวนคนนั่งมองมากเท่าไร ยิ่งหมายถึงความมีชีวิตชีวาและความสำเร็จของพื้นที่นั้นมีเพิ่มมากขึ้น

2. การพบปะในที่สาธารณะ (Meeting in Public)

พื้นที่สาธารณะ มักจะสร้างโอกาสของการสื่อสารและการพบปะเพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน เพื่อนที่ทำงาน คนคุ้นเคย หรืออื่นๆ แบบไม่ตั้งใจ ขึ้นอยู่กับประเภทของพื้นที่สาธารณะที่ตั้งอยู่ในเมืองว่า สนับสนุนหรือขัดขวางการดำเนินชีวิตสาธารณะ การพบปะกันในที่สาธารณะ สนับสนุนความรู้สึกของความเป็นสถานที่ (sense of place) ความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ (sense of ownership) อธิบายได้จากพื้นที่สาธารณะที่ผู้คนชอบมากกว่า พวกเขาจะใช้พื้นที่นั้นเป็นประจำจนกระทั่งเริ่มเกิดความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ Lennard, and Lennard (1995: 25-28, 85) การสบตา ได้ยินเสียง และมองเห็นเป็นการสร้างสังคมบนพื้นที่ว่างสาธารณะ

3. การสนทนา (Conversation)

แนวคิดของการสนับสนุนให้สนทนากับคนอื่นในพื้นที่ว่างสาธารณะ เพราะการสนทนาจะนำไปสู่การเข้าร่วมกับคนอื่น และสร้างโอกาสของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การสนทนาในที่สาธารณะเป็นการสื่อสาร คือการแลกเปลี่ยนกับคนอื่นที่พูดคุยร่วมกันหรือผู้ถูกกล่าวถึงทั้งในเรื่องชีวิตครอบครัว สถานะภาพการทำงาน สุขภาพที่เป็นอยู่ การเงิน การวางแผนและความหวังและอื่นๆ ที่จะกลายเป็นความรู้สาธารณะ (public knowledge) ในท่ามกลางผู้ใช้พื้นที่ว่าง

สาธารณะ นอกจากนั้นการแลกเปลี่ยนกันช่วยสร้างสัมพันธภาพ และมีมิตรภาพของเครือข่าย และกลายเป็นทุนทางสังคมท่ามกลางสมาชิกของชุมชน นักจิตวิทยา Arendt (1958 อ้างถึงใน Lennard and Lennard, 1995: 85) กล่าวว่า เราคือมนุษย์ที่ดำเนินอยู่บนโลกและด้วยพวกเราเองเพื่อโลก เพราะโลกสร้างโดยมนุษย์ และกลายเป็นเสียงของมนุษย์ในโลก บางครั้งการสนทนาในที่สาธารณะกลายเป็น “การซุบซิบ” การซุบซิบถึงคนรวมถึงการแสดงออกถึงความสนใจสังคม หรือ ความอยากรู้อยากเห็นว่าซุบซิบเกี่ยวกับอะไร การสนทนานั้นนำไปสู่ความใส่ใจในการดำรงอยู่ของคนเหล่านั้น การเข้าร่วมสนทนาในวงกว้างของกลุ่มคนต่างๆ เพิ่มความสามารถการสื่อสารระหว่าง เด็กและผู้ใหญ่ เพื่อนสนิท คนคุ้นเคยอย่างไม่เป็นทางการ คนแปลกหน้า ไม่ว่าจะภูมิหลังสังคมหรือมุมมองแตกต่างกัน เมื่อได้รับความหลากหลายของคนอื่นที่ปฏิสัมพันธ์และสังคมด้วย ก่อเกิดการติดต่อและการสื่อสารที่กว้างในท่ามกลางกลุ่มคนอื่น ซึ่งเราไม่ได้เกี่ยวข้องในชีวิตสังคมประจำวัน

4. มุมมองที่หลากหลาย (Multiple Perspective)

การติดต่อทางสังคมระหว่างบุคคลของคน เชื่อมโยงกับระดับของความสัมพันธภาพของการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งสังคม (social setting) คนบางคนไม่สามารถโดดเด่นได้เนื่องจากสถานทางสังคมในชุมชนของเขา บางคนรู้สึกถูกกดขี่เช่นเสมียน คนรับใช้ แม่บ้าน ความหลากหลายของความสัมพันธ์ ซึ่งแสดงออกแตกต่างจากลักษณะของเขาเองในเวลาปกติ คนพบปะกันและปะทะกันในที่สาธารณะเช่น เพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน ผู้ปกครอง คนทำงานด้วยกัน ทำธุรกิจร่วมกัน หรือเป็นเพียงคนใช้พื้นที่ส่วนกลางรวมกันในพื้นที่สาธารณะ ในพื้นที่สาธารณะไม่มีขีดค้นทางพฤติกรรมคนอาจจะร่วมวงกันในเรื่องอาหาร ดื่ม พักผ่อน พบเพื่อน พุดคุยหรือร่วมวงกันทางการเมือง การเฉลิมฉลอง ความบันเทิง พิธีการโอกาสพิเศษและอื่นๆ ในระหว่างการสังคมชั่วคราวนี้ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมเทศกาล คนจะสัมพันธ์กันโดยอัตโนมัติและมีความรู้สึกอยากจะเล่น กลายเป็นผู้แสดงในที่สาธารณะ เช่นการเต้นรำ การร้องเพลง การแสดงบนถนน ร่วมเล่นดนตรีหรือเข้าร่วมในเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้นเร้าใจ

2.4 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

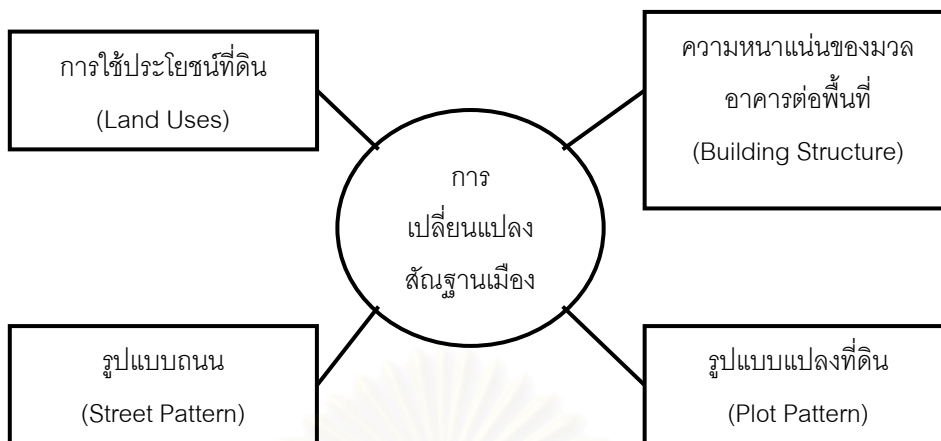
ตามที่พบเห็นทั่วไปพื้นที่ว่างสาธารณะแต่ละแห่งมีคนนิยมใช้มากน้อยแตกต่างกัน ดังงานของ Whyte (1990) แม้กระทั่งพื้นที่ว่างของพลาซ่าที่อยู่ตรงกันข้ามกันก็ยังพบว่าแห่งหนึ่งมีคนนิยมใช้มาก ในขณะที่อีกแห่งหนึ่งคนนิยมใช้น้อย เนื่องจากพื้นที่ทั้งสองมีความแตกต่างกันในรายละเอียด บางแห่งที่เดิมไม่มีผู้ใช้เมื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมบางอย่าง แล้วคนก็กลับมาใช้มากดังในแมนฮัตตัน นิวยอร์กซิตี้ อาคาร the Seagram Building ซึ่งออกแบบโดย Mies Van der Rohe ในปี 1957 เป็นที่นิยมของหมู่คนทำงาน นักท่องเที่ยวและนักช้อปปิ้ง คนเดินสัญจรไปมาต่างจับจอง

พื้นที่พลาซ่าเต็มไปหมด ในขณะที่อาคารบางแห่งกลับร้างไม่มีผู้คน เพราะไม่มีที่นั่งภายในพื้นที่ และไม่มีกิจกรรมสำหรับผู้คน ดังนั้นการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อให้คนใช้มาก จึงต้องมีปัจจัยต่างๆ มาสนับสนุนพื้นที่นั้น พื้นที่จะต้องมีคุณภาพและคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่ดี มีประเด็นสำคัญ แบ่งเป็นด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจดังต่อไปนี้

2.4.1 ปัจจัยด้านกายภาพ

2.4.1.1 ปัจจัยด้านกายภาพระดับเมือง

โครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาของเมือง (urban morphological structure) เป็นการวิเคราะห์เมืองในระดับใหญ่ (large scale) ถึงลักษณะของโครงสร้างของเมืองทั้งเมือง ด้วยการศึกษารูปทรง (form) และรูปร่าง (shape) ของการตั้งถิ่นฐาน การสนใจในลักษณะสัณฐานของเมือง เพื่อช่วยให้ผู้วางผังเมืองเห็นรูปแบบการพัฒนาของท้องถิ่นและกระบวนการเปลี่ยนแปลง เป็นการทำงานขั้นพื้นฐานในเรื่องพื้นที่เชิงกายภาพ Conzen (1960) ได้พิจารณาจากองค์ประกอบคือ การใช้ประโยชน์ที่ดิน ความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ รูปแบบแปลงที่ดิน และ รูปแบบถนน เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาที่ผ่านไป แต่ถนนจะเป็นองค์ประกอบที่คงอยู่มากที่สุด ความเห็นของ Cohen (1999: 130-212) ลักษณะโครงสร้างของเมืองที่สร้างเอกลักษณ์เป็นหลักการของเมืองอนุรักษ์ พิจารณาองค์ประกอบของโครงสร้างจากปัจจัยได้ ดังนี้ โครงข่ายเมือง (urban web) ย่าน (district) บล็อกช่วงถนน (block) ดังนั้นในการศึกษานี้จึงใช้ Conzen และ Cohen ประกอบกัน ดังนี้รายละเอียดของการใช้ประโยชน์ที่ดิน ความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ รูปแบบแปลงที่ดิน รูปแบบถนนหรือโครงข่ายเมือง และย่านนักคิด Jacobs (1961: 406) ได้อภิปรายถึงกิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมทางเศรษฐกิจว่า เป็นส่วนทำให้เมืองไม่เจียบเหगाแต่คึกคักมีชีวิตชีวา จึงต้องพิจารณาระบบเศรษฐกิจในระบบใหญ่ โดยใช้เครื่องมือศึกษาดังนักคิด Trancik (1986) ศึกษาเมืองในมิติโครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาของเมือง (the morphological dimension) โดยการใช้ทฤษฎีและเทคนิคของภาพและพื้น (figure and ground) ในการศึกษาโครงสร้างเชิงสัณฐาน ค้นพบความสำคัญของพื้นที่ว่างเมืองว่า จะมีลักษณะที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของเมือง มีความหนาแน่นของการใช้ประโยชน์ ที่ดินมาก มีลักษณะโครงสร้างของอาคารที่หนาแน่น ลักษณะของแปลงที่ดินสัมพันธ์กับที่ตั้ง มีขนาดที่เหมาะสม ซึ่งเครื่องมืออธิบายได้เพียง 2 มิติ คือภาพของความหนาแน่นอาคาร การกระจุกตัวของอาคารและลักษณะโครงข่ายเท่านั้น ดังนั้นจึงใช้เทคนิค การทับซ้อนแผนที่เพิ่มขึ้นเพื่อศึกษาลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐาน (ดูรายละเอียด 2.5.1 และ 2.5.2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของย่านและการรวมตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และปริมาณการสัญจร

แผนภูมิที่ 2-3 : องค์ประกอบของการศึกษาสัณฐานวิทยาเมือง (Urban Morphology)

ที่มา Conzen, M. P. (1960)

1. ความหนาแน่น (Density)

ความหนาแน่นที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพเมือง และการใช้ระบบขนส่งสาธารณะ อย่างไรก็ตามความหนาแน่นมีผลดีด้านการประหยัดพลังงาน การมีประสิทธิภาพของการจัดการด้านสาธารณูปการของเทศบาล เมืองที่หนาแน่นจะมีการใช้ระบบขนส่งสาธารณะ เพราะมีผู้ใช้มากเพียงพอ ความหนาแน่นมีความเกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ กล่าวกันว่ายิ่งมีความหนาแน่นมาก พื้นที่ว่างสาธารณะก็จะประสบความสำเร็จ ด้วยมีจำนวนผู้ใช้มากขึ้น Jacobs (1961: 109) และ Pushkarev and Zupan (1975: 23) เพราะเป็นการเพิ่มอุปสงค์ของการใช้พื้นที่จากผู้อาศัยที่หนาแน่น พื้นที่ในโซนที่อนุญาตให้มีการอยู่อาศัยหนาแน่นสูงได้ คนจะเพิ่มมากขึ้นและคนเดินถนนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากจากความจุของอาคาร เพราะการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ต่อชั้นในโซนที่อนุญาต และการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก (amenity) Pushkarev and Zupan (อ้างแล้ว, 32)อธิบายถึงระดับของคนเดินที่เกิดจากการไปใช้สถานที่ประเภทร้านอาหาร การบริการ ซูเปอร์มาร์เก็ต จะเกิดการเดินทางตลอดเวลา นอกจากนั้นที่อยู่อาศัยที่หนาแน่นมากไม่มีที่พักผ่อนอย่างเพียงพอ ราคาที่ดินสูงทำให้หน่วยที่อยู่อาศัยมีขนาดเล็ก ความจำเป็นในการพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อเป็นพื้นที่พักผ่อนจึงถูกใช้มาก

2. การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Use)

รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ทำให้เกิดผลดีต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ คือการใช้ที่ดินแบบผสมผสาน Jacobs (1961: 162-3, 347) อภิปรายว่าการทำให้ชุมชนมีชีวิตชวา

ขึ้นอยู่กับการทำงานที่ซับซ้อนและสอดประสานของกิจกรรม รวมถึงความหลากหลายของประโยชน์ใช้สอย โดยความเข้าใจว่า เมื่อต้องการองค์ประกอบของการผสมผสานของการใช้ถนนและย่านโดยต้องมีเงื่อนไขที่เพื่อทำให้เกิดดังนี้ ย่านจะต้องมีประโยชน์ใช้สอยหลายอย่าง บล็อกมีขนาดสั้นโอกาสของการเลี้ยงที่ถนนมีมาก การผสมผสานของอาคารหลายยุคสมัย และความหนาแน่นของคนอย่างเพียงพอการผสมผสานอย่างค่อยเป็นค่อยไปจะสร้างความคงที่ให้กับพื้นที่นั้น และการใช้ระยะเวลาในการผสมผสานจะทำให้ปริมาณประชากรคงที่และมีความหลากหลายของประชากร การศึกษาของ Chidister (อ้างถึงใน Marcus and Francis, 1990: 18) พบว่าถ้าที่ตั้งอยู่ในย่านที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินหลากหลาย ทั้งสำนักงานและร้านค้าอยู่ร่วมกัน จะมีผลต่อการใช้พลาซ่าบ่อยที่สุด Lennard and Lennard (1995: 164) กล่าวถึงการผสมผสานการใช้งานอาคาร (mix of building uses) ด้วยร้านค้าและธุรกิจ ร้านค้าที่ตั้งอยู่ตรงข้ามพื้นที่ว่างสาธารณะมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตสาธารณะ ร้านค้าและธุรกิจบางร้านสร้างชีวิตชีวาให้กับชุมชนและตัวเองเกิดเป็นชีวิตสาธารณะ นอกจากนั้นแล้วการผสมผสานกับที่ทำงาน (workplace) เพื่อลดเวลาในการเดินทางของผู้อาศัย นอกจากนั้นยังเป็นสิ่งสำคัญของการสร้างทางคนเดิน ทางจักรยาน และการขนส่งสาธารณะให้มากขึ้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนส่งเสริมให้เกิดการติดต่อทางสังคม ความหลากหลายทางสังคมจะทำให้คนปรากฏตัวในเวลาต่างๆกันซึ่ง Jacobs (1961: 109, 406) และ Lennard and Lennard (1995: 161) เห็นเช่นเดียวกัน แนวคิดการสร้างการก่อสร้างที่อยู่อาศัยใจกลางเมืองจะทำให้ไม่เป็นเมืองร้างในยามกลางคืน

3. โครงข่าย (Network)

รูปแบบขอบเขตของการสร้างเครือข่ายพื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นหลักและองค์ประกอบที่สำคัญในแนวคิดของโครงข่ายเมือง ดังนั้นพื้นที่ว่างสาธารณะและโครงข่ายเมือง (Urban Web) จึงมีความสำคัญต่อกันอย่างมาก Sitte (1889: อ้างถึงใน Carmona, 2003: 67) พื้นที่ว่างสาธารณะมีความเชื่อมโยงกับเนื้อเมือง ถนนและสิ่งปลูกสร้างอาคาร รวมถึงการเข้าถึง (access) รูปแบบถนนที่อยู่ในเมืองและโครงข่ายของพื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นหัวใจสำคัญของโครงข่ายเมือง แสดงการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะของส่วนบุคคล ลักษณะโครงข่ายพื้นที่ว่างสาธารณะ (the public space network) ที่ทับซ้อนกับอาณาเขตพื้นที่สัญจร (movement space) และพื้นที่ทางสังคม (social space) (Carmona and Heath, 2003: 67) Pushkarev and Zupan (1975: 26, 64, 173) อธิบายถึงการเข้าถึงพื้นที่ที่เป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนพิจารณาจาก 3 มิติได้แก่ จำนวนชนิดของการขนส่ง แนวโน้มของประชาชนที่จะใช้การขนส่งเหล่านั้น ลักษณะภูมิประเทศที่เปิดโอกาสให้มีจุดหมายปลายทาง (destination) เพื่อสร้างการเกิดของการเดินทาง ดังนั้นหากลักษณะโครงข่ายเอื้อให้เกิดการเดินทาง ชนิดการขนส่งอย่างหลากหลายทางเลือก และมีจุดดึงดูด ย่อมเกิดการ

เดินทางเข้าถึงพื้นที่มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ลักษณะโครงข่ายเข้าถึงไม่ได้หมายถึงระดับการสัญจรหนาแน่น การจราจรติดขัด จากการศึกษาของ Appleyard and Lintell (1970-1971 อ้างถึงใน Gehl, 2001) ระดับของการสัญจรที่มากทำให้การติดต่อน้อย และระดับการสัญจรที่เบาบางทำให้เกิดการติดต่อกันมากกว่า จึงต้องแยกกว่าระดับการเข้าถึงกับระดับความหนาแน่นจราจรนั้นแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามความหนาแน่นของการจราจรนั้นเป็นปกติของใจกลางเมือง เพราะถนนใจกลางเมืองมีขนาดเล็กกว่า Lennard and Lennard (1995: 31) กล่าวถึงพื้นที่ล้อมรอบด้วยโครงข่ายของคนเดินเท้า เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการตั้งพื้นที่ว่างสาธารณะ และ Jacobs กล่าวถึงขนาดของบล็อกช่วงถนนที่เล็กมีโอกาสน้อยที่มุมถนนบ่อย ครั้ง

4. ขนาดแปลงที่ดิน (Plot Pattern)

ขนาดของแปลงที่ดินคือ พื้นที่ที่อยู่ระหว่างถนน Cohen (1999: 179-187) ได้ให้ความคิดเห็นว่า เหตุผลของการดำเนินชีวิตของเมือง คือความชัดเจนของถนน รูปแบบ ขนาด และความเชื่อมโยงกับโครงสร้างเมืองที่ชัดเจน บล็อกของย่านสร้างและกำหนดถนน เพื่อตอบสนองความต้องการของคน ความชัดเจนช่วยรักษาพื้นที่เพื่อให้คนมาพบปะกัน หากขาดพื้นที่ส่วนกลางเหล่านี้ เมืองจะขาดธรรมชาติและขาดการดำเนินชีวิตสาธารณะแบบไม่เป็นทางการ Jacobs (1961: 162-163, 406) อภิปรายย้ำหลายครั้งถึงขนาดของบล็อกที่มีขนาดสั้น จะทำให้เกิดโอกาสของการเลี้ยงที่ถนนบ่อยครั้ง และเป็นจุดที่คนมักชอบยืน นัดพบ หรือติดต่อกันที่ตรงทางแยกถนนสองสายตัดกันเสมอ รวมทั้ง Marcus and Francis (1990: 18) ก็เห็นเรื่องถนนตัดกันเหมาะสำหรับที่ตั้งของพื้นที่ว่างสาธารณะ Cohen (1999: 137) บล็อกเป็นสิ่งคงที่ของชีวิตในเมือง

2.4.1.2 ปัจจัยกายภาพระดับพื้นที่

1. การเข้าถึงพื้นที่ (Accessibility)

เส้นทางถนนคนเดินควรเป็นพื้นที่ปราศจากยานยนต์ ซึ่งสมาชิกในสังคมเข้าร่วมอย่างทัดเทียมกันในการดำเนินชีวิตสาธารณะอย่างปลอดภัย และสะดวกสบาย (Uhlig, 1979: 8 อ้างถึงใน Lennard and Lennard, 1995: 30,77-80) เส้นทางโครงข่ายคนเดินถนน สามารถเข้าถึงสถานที่ของเมืองได้ทัดเทียมทุกคน โดยเฉพาะเด็ก คนแก่ และคนพิการ ควรพิจารณาเป็นกลุ่มแรก เพราะคนหนุ่มสาวสามารถเข้าถึงพื้นที่ว่างสาธารณะได้โดยสะดวก และควรให้ความสำคัญการเข้าถึงของผู้สูงอายุให้ได้ยิน ฟัง ซึ่งกันและกันได้อย่างดี จึงควรสร้างเส้นทางโครงข่ายที่สะดวกปลอดภัยต่อสมาชิกทุกคนในสังคมให้เข้าถึงได้ง่าย การสัญจรไม่ติดขัด ไม่สร้างอันตราย การสร้างเส้นทางคนเดินถนนที่แยกจากเส้นทางรถวิ่ง และเชื่อมโยงกับส่วนต่างๆของเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่

ต้องพิจารณา และชนิดของการขนส่งมีผลต่อการเข้าถึงเช่นกัน จึงต้องให้เกิดความสมดุลของการขนส่ง เช่นควรมีการขนส่งสำหรับนักท่องเที่ยวด้วยการใช้จักรยานและการเดิน

นักคิด Gibberd (1969) พื้นที่ว่างสาธารณะจะมีคนใช้มากหากมีการสัญจรสูง นักคิด Whyte (1980:21-22) ความหนาแน่นการสัญจรของผู้เดินเท้าและระดับการเข้าถึงพื้นที่ได้สะดวก นำไปสู่ความสำเร็จของการใช้พลาซ่า นักคิด Pushkarev and Zupan (1975: 62, 163-165) ศึกษาเกี่ยวกับผู้เดินเท้า (pedestrians) พื้นที่ว่างสาธารณะที่มีเส้นทางสัญจรของผู้เดินเท้าเดินผ่านกลาง จะมีคนใช้มากกว่าเส้นทางเดินด้านข้าง จากการศึกษาของพลาซ่าในแมนฮัตตันชี้ให้เห็นว่า ถ้าระดับพลาซากับถนนเป็นระดับเดียวกัน คนจะเข้าไปยังพื้นที่นั้นร้อยละ 30-60 และจะเพิ่มมากขึ้นถ้าตั้งอยู่หัวมุมถนน หากมีขนาดแคบและมีสิ่งกีดขวางระหว่างบาทวิถีกับพลาซ่าคนจะลดลง คนจะเข้าไปในพลาซ่าเพียงร้อยละ 18 ทำให้พื้นที่ไม่มีชีวิตชีวา ความแตกต่างของการเปลี่ยนระดับ Pushkarev and Zupan พบว่าอาคารตรงกันข้ามกันมีผู้ใช้อาคาร โดยมีผู้ใช้ต่างกัน เมื่อมีระดับต่างกันทำให้เป็นสิ่งกีดขวาง(Barrier) the Lever House ร้อยละ 76 และอาคาร the CBS building มีผู้ใช้เพียงร้อยละ 3 และชี้ให้เห็นว่าพลาซ่าไม่ควรเป็นเพียงพื้นที่ผ่านเท่านั้น แต่ควรเป็นพื้นที่ให้ผู้ใช้หยุดอยู่ภายในพื้นที่ช่วงเวลาหนึ่งด้วย นักคิด Carr (1992: 138) อภิปรายถึงการเข้าถึงพื้นที่มี 3 รูปแบบคือการเข้าถึงโดยทางสายตา ทางกายภาพ และทางสัญลักษณ์ นักคิด Appleyard (อ้างถึงใน Carr: 1993: 140) ชี้ให้เห็นถึงการให้ถนนเป็นพื้นที่แบ่งปันร่วมกันระหว่างคนเดินถนนและยานยนต์ ยิ่งไปกว่านั้น คนเดินถนนมีสิทธิบนถนนเหนือกว่ามอเตอร์ไซค์และยานยนต์ ด้วยการออกแบบถนนใหม่ ทำให้ยานยนต์สัญจรช้าลง และให้เอื้อเพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์สำหรับคนเดินถนน การสร้างผลได้เพิ่มขึ้นจากคนเดินถนนให้เข้าถึงชุมชนละแวกบ้าน ผลกระทบของยานยนต์จะลดชีวิตบนท้องถนน Appleyard ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับถนน จากระดับความหนาแน่นของจราจรที่แตกต่างกันกับความรู้สึกของผู้อยู่อาศัย และความรู้สึกของชีวิตสาธารณะ คุณภาพของถนนในศตวรรษที่ 19 ไม่ได้ดงามอีกทั้ง ถนนสกปรก เสียงดัง และวุ่นวาย อย่างไรก็ตามความวุ่นวายของความหนาแน่นจราจร ชัดแย้งกับการเข้าถึงพื้นที่ ด้วยลักษณะโครงข่ายที่ดีหากตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการสัญจรสูง ตั้งอยู่ใจกลางเมืองเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นไปได้ของการเข้าถึงมากและมีชีวิตชีวา จึงเป็นการอภิปรายที่ขัดแย้งกัน มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ในประเด็นความหนาแน่นของระดับการสัญจร

2. ที่ตั้ง จุดดึงดูด เส้นทางการดึงดูด (Location)

พื้นที่ว่างสาธารณะในประวัติศาสตร์ เป็นพื้นที่บริการชีวิตชุมชนละแวกบ้าน ใจกลางเมือง โดยส่วนใหญ่มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่ขนาดเล็ก ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนหรือสถานที่ที่เป็นหัวใจของเมือง จัตุรัสฝั่งตะวันออกในใจกลางโครงข่ายนั้น ดังเช่น ใน “Strasbourg Place de la Cathedral” ถนนคนเดินที่นำพื้นที่มาสร้างใหม่ของ “Petite France” เชื่อมกับถนนคนเดิน “the

newly pedestrianized Place Kleber” มีความซับซ้อนของพื้นที่ สะท้อนเอกลักษณ์ของเมือง มีคุณลักษณะที่ดีของพื้นที่ได้แก่ ขนาดเล็กตั้งอยู่ใจกลางชุมชน ตั้งอยู่ที่จุดตัดของเส้นทางสัญจรผ่านชุมชนละแวกบ้าน และเป็นสถานที่พบปะและใช้โดยคนหลายกลุ่ม เข้าถึงโดยตรงจากผู้อาศัยโดยรอบและมีขอบเขตของชุมชนเจ้าของ มีความสะดวกสบายด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการในชีวิตประจำวัน หรือพื้นฐานของทุกคนในชุมชนละแวกบ้าน ดังเช่น “the Venetian campo” Lennard and Lennard (1995: 30-33) กล่าวว่าพื้นที่ว่างสาธารณะที่ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนหรือใจกลางเมือง เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมเพราะใจกลางเมืองมีหน้าที่ใช้สอยมากประกอบกับเป็นสัญลักษณ์ คนสามารถเข้าถึงได้จากทุกทิศทาง ครอบคลุมด้วยอาคารสำนักงานวัฒนธรรมและประโยชน์ใช้สอยของที่อยู่อาศัย เป็นพื้นที่คนอยากใช้มากที่สุดในสัปดาห์ นอกจากนั้นการเป็นใจกลางเมือง ย่อมมีอาคารประวัติศาสตร์ และอนุสาวรีย์ นักคิด Jacobs (1961: 109, 406); Marcus and Francis (1990: 18) และ Lennard and Lennard เห็นว่าเส้นทางที่มีถนน 2 เส้นตัดกัน เป็นสถานที่ดึงดูดให้เป็นที่นัดพบที่มุงถนนนั้น ดัง “Venetian campo” เป็นเส้นทางผ่านและเป็นเส้นทางดูคน ทั้งบาทวิถีและพลาซ่า ที่ตั้งเหล่านี้มีความเป็นไปได้และมีการใช้งานมากที่สุด พื้นที่จะไม่ถูกใช้เป็นทางผ่านได้แก่มุงถนนที่มีการเปลี่ยนระดับระหว่างถนนกับพื้นที่ พื้นที่ที่ตั้งอยู่กลางบล็อกที่มีการจราจรผ่านทะลุไป นอกเสียจากว่าออกแบบให้เป็นพื้นที่พลาซ่าแบบปอดสีเขียวที่เงียบสงบ ที่ตั้งกลางบล็อกที่ไม่สามารถทะลุผ่านไปยังอีกบล็อกได้ หรือเป็นซอยตัน พื้นที่ที่มีเส้นทางบาทวิถียาว เป็นต้น ทางสัญจรและที่นั่งเป็นข้อขัดแย้งกันสำหรับพื้นที่ต้องการความสงบเช่นพลาซ่าแบบสวนสีเขียว (oasis park) Lennard and Lennard เองเห็นว่ากลางบล็อกระหว่างอาคารที่มีชีวิตชีวา เป็นพื้นที่รวมองค์ประกอบก็เป็นอีกแห่งที่เหมาะสม สำหรับ Cranz (1984 อ้างโดย Marcus and Francis, 1990: 24) พบว่าที่ตั้งของพื้นที่ถ้าตั้งอยู่ใกล้ที่ทำงาน โรงแรม ร้านค้า จะดึงดูดคนหลายวัยและหลายเชื้อชาติ มีการใช้ดีสำหรับคนที่มาเป็นครั้งแรก ดังนั้นจึงต้องตั้งอยู่ใจกลางเมือง ผลการศึกษาของ Dornbusch and Gelb (1977, อ้างถึงใน Marcus and Francis, 1990: 25) พบว่าพื้นที่ที่มองเห็นจะมีคนใช้พื้นที่นั้นมากกว่า นอกจากนั้นพื้นที่ใกล้ชุมชนละแวกบ้านจะมีคนใช้พื้นที่นั้นมากกว่า ส่วนพื้นที่ว่างที่ห่างจากสายตาชุมชนจะมีคนใช้น้อยกว่า ระยะทางมีผลต่อการใช้พื้นที่ว่าง จากการศึกษา Marcus and Francis (1990: 25) พื้นที่พลาซ่า 8 แห่งในใจกลางเมืองซานฟรานซิสโก พบว่าผู้ใช้จะใช้พื้นที่ที่มีระยะที่ตั้งที่เดินไม่ไกลเกิน 4 นาที หรือ 2.5 บล็อก ดังPushkarev and Zupan (1975) ก็เห็นเช่นเดียวกัน

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities)

Gehl (2001: 33-49) อภิปรายว่ากิจกรรมกลางแจ้งขึ้นอยู่กับคุณภาพของ

พื้นที่ว่างสาธารณะ และ Whyte (1980) ได้เสนอเหตุผลที่คนมาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะจำนวนมากว่า จะต้องมียอดประกอบที่สนับสนุน ถนนที่มีชีวิตชีวา เน้นในปัจจุบัน ที่นั่ง สิ่งอำนวยความสะดวก อาหาร เครื่องดื่ม สาธารณูปการ เทศกาลงานรื่นเริง สภาพแวดล้อมภูมิอากาศที่เหมาะสม Lennard and Lennard (1995: 157) อธิบายถึง ภัตตาคารและร้านอาหารกลางแจ้ง เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างหนึ่งที่ทำให้คนชอบไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิน ดื่มนั่งสบายๆ ผู้คนเดินผ่านไปมา และร้านอาหารแฟริมถนนเป็นอีกภาพหนึ่งที่ดึงดูดคนในสถานที่ท่องเที่ยว และสถานที่สำคัญดัง โต๊ะเก้าอี้ควรสะดวกในการเคลื่อนย้าย เพื่อความยืดหยุ่นของจำนวนคนต่อโต๊ะและระยะห่างระหว่างบุคคล และยังสามารสร้างโอกาสพูดคุยกันระหว่างคนแปลกหน้า ตำแหน่งที่ตั้งที่ดีที่สุดของร้าน คือที่ตั้งที่อยู่ตรงพื้นที่สาธารณะที่มีชีวิตชีวาที่สุด ปราศจากเสียงดังและการจราจร และจุดตัดของเส้นทางผู้เดินเท้าใจกลางเมือง เส้นทางจากโรงแรมและถนนขอบปั้ง ตลาดนัดและตลาดเกษตรกร นอกจากนี้โต๊ะเก้าอี้แล้วยังจำเป็นต้องมีรั้วป้องกันแสงแดด เต็นท์ หากเป็นพื้นที่ลมแรงต้องมีการป้องกันด้วย

3. พื้นที่สำหรับนั่ง (Sitting space)

Whyte (1980: 28-30) อธิบายถึงเหตุผลคนใช้พลาซ่าเพราะว่า ต้องการนั่งดูคน นั่งพัก นั่งนัดพบ เป็นต้น พฤติกรรมของคนจะนั่งก็ต่อเมื่อมีที่ให้นั่ง คนชอบเพราะได้สังคม ควรมีที่นั่งด้านหน้าหรือด้านใน หรือด้านข้างที่สบาย ที่ร่มที่มีแดด นั่งเป็นกลุ่มหรือนั่งคนเดียว มีหลากหลายอิริยาบถให้นั่ง นั่งนาน นั่งแปะ กึ่งนั่งกึ่งยืน หรือทั้งเอนตัวได้ ที่นั่งควรมีปริมาณร้อยละ 6-10 ของพื้นที่ว่างสาธารณะ Whyte ได้ทำการศึกษาผู้ใช้พบว่า ที่นั่งมีความสำคัญที่สุด ส่วนอาหาร น้ำพุ โต๊ะ แสงแดด ร่มเงา ต้นไม้ เป็นสิ่งต้องการด้วย แต่ที่นั่งนั้นเป็นความสะดวกสบายที่จัดหาได้ง่ายที่สุด และจำนวนของที่นั่งจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการออกแบบพื้นที่ Lennard and Lennard (1995: 159) กล่าวถึงตำแหน่งที่คนชอบนั่งในร้านอาหาร คือที่รู้สึกว่่านั่งสบายและมุมที่เหมาะสมสำหรับการชมวิวของชีวิตสาธารณะ มองคนไปมา เด็กอาจจะชอบนั่งบนเสาด้ายที่กั้นยานยนต์ บางคนชอบนั่งตรงทางเข้าออก บางคนชอบนั่งตามหลัง ที่นั่งจะเป็นอุปกรณ์ที่ทำให้คนอยู่ในพื้นที่ว่างสาธารณะนานขึ้น ที่นั่งเป็นปัจจัยการสร้างความสำเร็จของพื้นที่ว่างสาธารณะอย่างหนึ่ง ดังนั้นจะต้องมีทางเลือกของที่นั่ง เพื่อสร้างโอกาสต่างๆกันของคนใช้พื้นที่ Marcus and Francis (1990: 35) กล่าวถึงที่นั่งว่าควรมีขนาดสั้นป้องกันคนรอนแรมมายึดพื้นที่นอน ผู้ที่นั่งพักมีหลายลักษณะได้แก่ คนมาคอยรถโดยสาร คนมานั่งดูคนผ่านไปมา คนต้องการพักเท้าจากการเดิน จึงควรมีที่นั่งสองข้างที่สามารถแหวะพักได้ทันใด ผู้ใช้ส่วนมากไม่นั่งใกล้เส้นทางเดินหรือบาทวิถีหรือทางเข้าอาคาร กลุ่มคนเล็กๆที่มาด้วยกัน หรือคู่รักมักจะนั่งแยกตัวออกไป PPS (1975) ศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะใน Chase Manhattan Plaza พบว่าในวันที่อากาศดี ที่นั่งที่เห็นคนเดินผ่านไปมา จะมีกลุ่มคนเฝ้าดูคน (people

watcher) เต็มไปหมดในพื้นที่ย่อยมุมของพื้นที่ว่างสาธารณะ the Pine- Liberty และ the Nassau- Liberty ดังนั้นในการศึกษาผู้เดินเท้าจึงต้องให้ความสนใจในพื้นที่ย่อยที่พลุกพล่าน ที่ตั้งอยู่ในมุมแบบนี้

Gehl (2001: 161-163) กล่าวว่าที่นั่งมีหลายระดับ ที่นั่งพื้นฐาน (primary seating) คือม้านั่งยาว (bench) จะไม่ว่างในช่วงเวลาที่เป็นช่วงใช้งานสูงที่สุด ผู้ใช้คือนักท่องเที่ยว นักเรียน และนักช้อปปิ้ง ดังนั้นจึงต้องมีที่นั่งระดับรอง (secondary seating) คือระดับ กำแพงเตี้ย ขอบกำแพงหนา ที่พอให้นั่งได้ การออกแบบให้รู้สึกไม่โดดเดี่ยว ซึ่งควรมีปริมาณร้อยละ 50 ของที่นั่งทั้งหมดในพลาซ่า รูปแบบของที่นั่งควรมีหลากหลายทางเลือก รวมทั้งที่ตั้ง รูปแบบของการนั่ง ขนาด ที่นั่ง ที่เอน บางแห่งคนชอบนั่งม้านั่งยาว และบันได กระถางต้นไม้แนวยาว ส่วนมากนิยมม้านั่งที่ยาว 3-6 ฟุต ไม่มีทำแขนและมีความลึก 2 ด้าน จะสร้างสังคมกลุ่มหลากหลาย ทั้ง 2 คนหรือกลุ่มใหญ่ ทางเลือกที่นั่งอีกแบบคือ ร้านกาแฟริมบาทวิถี (sidewalk café) คนชอบนั่งเพราะมีโอกาสของการพบปะคนรู้จัก มองคนผ่านไปมา ดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นโอกาสการได้ยิน ได้เห็น ได้คุยกับผู้อื่น ร้านกาแฟริมบาทวิถีจึงเป็นสถานที่ดึงดูดใจกลางเมืองและถนนคนเดิน

4. แสงสว่าง (Lighting)

แสงสว่างเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพื้นที่ว่างสาธารณะ มีหน้าที่สำคัญสองประการ ประการแรกคือเน้นหน้าที่ใช้สอยพื้นฐานในการส่องสว่างเพื่อการสัญจรไปมา ให้เกิดความสะดวกและไม่ให้เกิดอันตรายกับผู้ใช้จากการใช้สถานที่เอง ตลอดจนป้องกันอาชญากรรม และโอกาสเกิดความไม่ปลอดภัยจากผู้ไม่หวังดี เช่น กลุ่มวัยรุ่น คนเร่ร่อน และพวกติดยาเสพติด หากพื้นที่มีแสงสว่างจะทำให้คนเกิดความรู้สึกปลอดภัย และทำให้คนอยากใช้พื้นที่มากกว่าพื้นที่มืดสลัว ประการต่อมาแสงสว่างที่มีหน้าที่อีกระดับหนึ่งได้แก่ การสร้างสรรค์การออกแบบด้วยแสงสว่างประดิษฐ์ (artificial lighting) เพื่อสร้างอารมณ์ความรู้สึกต่างๆต่อสถานที่ เรียกว่า การออกแบบแสงสว่าง (lighting design) ในพื้นที่ว่างสาธารณะการออกแบบแสงสว่างเป็นสิ่งจำเป็นและให้ประโยชน์เช่น ความสวยงามและการสร้างเอกลักษณ์ของสถานที่ สร้างความประทับใจของผู้มาเยี่ยมชม เน้นความเป็นสถาบันของสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ (heritage place) หรืออนุสาวรีย์ (monument) การเน้นเส้นทางเดินยาวของการเชื่อมต่อระหว่างสถานที่สำคัญแต่ละแห่ง เพื่อความเชื่อมโยงของสถานที่ (linkage of place) ความเชื่อมต่อของการออกแบบแสงสว่างเพื่อแสดงถึงขอบเขตของย่านนั้น การเน้นแสงสีเพื่อเน้นจุดสนใจและจุดดึงดูด การออกแบบเพื่อสื่อถึงฤดูกาลและเทศกาลงานเฉลิมฉลอง การตกแต่งสถานที่เพื่อความสวยงามในโอกาสพิเศษ การส่องสว่างของต้นไม้และภูมิทัศน์ การใช้แสงสว่างเพื่อสร้างอารมณ์ความรู้สึกสนุกสนานหรือ ความรู้สึกถึงความศรัทธาและสะท้อนใจในสถานที่เคารพ (spirit of place) เป็นต้น

5. ความปลอดภัย (Safety)

Lennard and Lennard (1995: 161) อภิปรายถึงการมองเห็นและตกทาย คนรู้จักคนแปลกหน้าบ่อยครั้ง ดังที่คนใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชนกระทำ การตกทาย การพยักหน้า การรวมกลุ่ม บางครั้งบางครั้งนำไปสู่การสนทนา เป็นขั้นตอนของการสนับสนุนความรู้สึก ความเป็นเจ้าของ (sense of belonging) และความรู้สึกของชุมชน (sense of community) ความปลอดภัยสามารถสร้างขึ้นได้จากความรู้สึกของชุมชน ด้วยการช่วยกันสอดส่องดูแล หากมีคนแปลกหน้าเข้ามาคนในชุมชนรับรู้ได้ การติดต่อปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนยิ่งมาก ยิ่งเกิดความปลอดภัย และการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความห่วงใยและแบ่งปันซึ่งกันและกันในชุมชน สร้างความปลอดภัยให้ชุมชนยิ่งขึ้นมากกว่าการอยู่แบบห่างเหินต่างคนต่างอยู่ Jacobs (1961) เรียกความปลอดภัยที่เกิดขึ้นจากการให้เด็กเล็กเล่นอยู่ตามถนนในชุมชน มากกว่าในสวนสาธารณะว่ามีความปลอดภัย เพราะมีผู้ปกครองสามารถมองเห็นเด็กๆ เหล่านั้นได้ว่าเป็น “ดวงตาแห่งถนน” หรือ “Eye of Street” Jacobs สนับสนุนให้การสร้างสภาพแวดล้อมที่คนแปลกหน้าจะต้องเผชิญหน้ากับคนในชุมชน เป็นการสร้างความปลอดภัยมากกว่าการปิดกั้นไม่ให้คนแปลกหน้าเข้ามาถึงพื้นที่ อย่างไรก็ตามการมีป้อมยามและป้อมตำรวจในจุดสำคัญนั้นมีความจำเป็นในระดับพื้นฐาน ซึ่งรัฐบาลท้องถิ่นควรเป็นผู้จัดหาและบริการประชาชน นอกจากนั้นคนเร่ร่อน ชี้อหิวาต์ คนไร้บ้าน (undesirables) เป็นปัญหาด้านความปลอดภัย ทำให้คนไม่อยากจะใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ White (1980: 60) อภิปรายถึงการแก้ปัญหาด้วยการสร้างให้พื้นที่นั้นดึงดูดคนมากๆ คนเร่ร่อนก็จะย้ายไปยังที่อื่น กรณีพลาซ่า อาคาร “the New York Telephone building” ซึ่งมีคนเร่ร่อนมาจับจองพื้นที่ ประธานบริษัทได้ให้เอาโต๊ะเก้าอี้ และเปิดบริการบุฟเฟต์ ผลปรากฏว่าทำให้คนทำงานมาใช้อย่างเพลิดเพลิน ทำให้พื้นที่มีชีวิตชีวา คนเร่ร่อนก็ย้ายไปที่อื่นๆ

6. ภูมิทัศน์ และ นันทนาการ (Landscape and Recreation Space)

Lennard and Lennard (1995: 42, 93) ให้ระมัดระวังสนใจในเรื่องอาคารรอบๆพื้นที่ ความสัมพันธ์ระหว่างกันของคุณภาพเฉพาะของพื้นที่ ด้วย รูปปั้น น้ำพุ เฟอรินเจอร์ถนน และการปูผิวพื้นของเส้นทางเดินและต้นไม้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะนั้นประสบความสำเร็จมีผู้ใช้มาก พื้นที่ว่างเมืองควรมีการออกแบบพื้นผิวถนน ในความแตกต่างหลากหลายระดับ หรือที่ตั้งของวัตถุ หรืออนุสาวรีย์ ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ พื้นที่ที่เป็นส่วนบุคคล พื้นที่ของการรวมกลุ่มทำกิจกรรม ความสะดวกสบายของคนที่มา นั่งชมคนอื่น เปิดให้การเคลื่อนไหวสัญจรได้อย่างอิสระไปยังส่วนอื่นๆ ผู้คนมักจะชอบพบปะสังสรรค์อย่างธรรมชาติและมีสถานที่เพื่อพักผ่อน Cullen (1980: 104) กล่าวถึงการใช้อาคารประกอบจุดรวมความสนใจเป็นจุดศูนย์กลาง เป็นจุดความทรงจำและจุดโดดเด่นจากรอบๆพื้นที่นั้น เป็นที่นัดพบและจับกลุ่มกัน จุดสนใจ น้ำพุ หรือที่กั้น

ทางเดิน Lennard and Lennard (1995: 26-27), Marcus and Francis (1990: 25) พบว่าคนชอบไปใช้พื้นที่เพราะเป็นพื้นที่สีเขียว จำนวนร้อยละ 41 ต้องการพักผ่อนจากการทำงาน คนมักชอบชุมนุมรอบสิ่งประดิษฐ์ ได้แก่ ม้านั่งยาว ระดับ ขอบต้นไม้ รอบๆองค์ประกอบจุดรวมสำคัญ ซึ่งอาจจะเป็นน้ำพุ หรือรูปปั้น คนจะรวมตัวตามสถานที่คนอื่นอยู่มากๆ ดังนั้นพื้นที่ว่างสาธารณะจึงจะเป็นสถานที่ที่มีกิจกรรมคนหยุดอยู่กับที่ ไม่ใช่เป็นเพียงเส้นทางคนเดินเท้า จึงจำเป็นต้องมีที่นั่งพัก ที่เอน และที่พิง Whyte (1980: 47) อภิปรายว่าองค์ประกอบของน้ำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของพลาซ่า ความสำคัญของการมองเห็นและความรู้สึก (look and feel) ที่ได้รับจากน้ำ ซึ่งมีหลายรูปแบบทั้งน้ำตก น้ำพุ ม่านน้ำ น้ำไหลเอื่อยๆ ไหลเร็ว สระที่สร้างความสงบ เป็นต้น

อุปกรณ์นันทนาการจะเป็นเครื่องส่งเสริมการเล่นของคน Ellis (1973: 23-79) ได้ศึกษาดังนี้แนวคิดในแบบคลาสสิกการเล่นเป็นการพักผ่อน การใช้พลังงาน การฝึกซ้อมของกิจกรรมการแข่งขัน เป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่ง แนวคิดการเล่นในยุคหลังมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการให้รางวัลจากการทำงาน เพื่อความสำเร็จที่ไม่ได้รับจากการทำงาน เพื่อระบายอารมณ์ความรู้สึก เล่น ระบายความไม่พอใจลดความเครียด พัฒนาการการเติบโตในเด็ก สร้างแนวคิด เกิดกระบวนการการเรียนรู้ ส่วนแนวคิดสมัยใหม่การเล่นเพื่อเป็นการกระตุ้นการปฏิสัมพันธ์จากสภาพแวดล้อม ต้องการสร้างผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม จะเห็นว่าแนวคิดแตกต่างไปมีพัฒนาการภายในจิตใจก่อนแล้วออกมาเป็นพฤติกรรมจากส่วนบุคคล พัฒนาการไปยังสภาพแวดล้อมตามลำดับ Lennard and Lennard (1995: 97-102) อภิปรายถึงเด็กจะได้รับประโยชน์และมีส่วนร่วมควรมีลักษณะต่อไปนี้ การสร้างสังคมและกายภาพที่สนับสนุนความไว้วางใจและความรู้สึกถึงความยุติธรรม ผู้ใหญ่ต้องรับรองปกป้องให้เด็กมีความปลอดภัย การออกแบบให้มีการติดต่อระหว่างบุคคลที่แตกต่างวัยและภูมิหลังของสังคม โอกาสในการสังเกตผู้คนจากหลากหลายภูมิหลัง ผู้ใหญ่และเด็กในการทำกิจกรรมหลากหลายและมีความสัมพันธ์กันทางสังคม ผู้ใหญ่ตอบสนองทั้งเด็กในความปกครองของตนรวมถึงเด็กอื่นๆด้วย การยอมรับคุณค่าและบทบาทของเด็กและเยาวชนในเหตุการณ์ชุมชนและพิธีทางการ การอยู่แบบสัญจรไปมาและทำงานรวมกันมีการเข้าถึงซึ่งกันและกันระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ในการสร้างสภาพแวดล้อมมนุษย์สร้าง งานศิลปะสาธารณะ (public art) มีสิ่งดึงดูดในการเรียนรู้ธรรมชาติในรูปแบบต่างๆ ที่เด็กสามารถเข้าใจและเรียนรู้วิถีธรรมชาติ

2.4.1.3 ปัจจัยที่มีโอกาสเป็นปัจจัยลบ

ปัจจัยต่างๆเหล่านี้เป็นปัจจัยที่อ่อนไหวควบคุมยาก เพราะเกิดจากรวมชาติหรือผู้อื่น ไม่สามารถกำหนดหรือควบคุมได้ แต่การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันกระทบกับความรู้สึกของผู้ใช้พื้นที่แล้วทำให้มีผลลบต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะได้แก่ปัจจัยต่อไปนี้

1. ภูมิอากาศ (Climate)

Gehl (1999) ให้ความเห็นว่า กิจกรรมกลางแจ้งควรมีการป้องกันจาก ภูมิอากาศ แดด ลม สร้างสภาพสบายกายเหมาะสำหรับการอยู่กลางแจ้ง ควรมีต้นไม้และขอบแนว ต้นไม้ที่เหมาะสมในจุดที่จำเป็น ควรสร้างความรู้สึกร่างกายและความรู้สึกเชิงจิตวิทยา ให้ผล ต่อการอยู่ในพื้นที่ด้วยความรู้สึกที่สำคัญใจ พื้นที่ว่างสาธารณะควรออกแบบเพื่อให้คนอยู่ในพื้นที่ ได้ใช้พื้นที่แบบหยุดกับทที่ (stationary use) ซึ่งจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อเป็นพื้นที่สบาย (comfort zone) ที่มีสภาพอากาศที่มีกายภาพสุขสบายอยู่ในร่ม หลักการของปัจจัยความสะดวกสบายนอกอาคาร คือการป้องกันและจัดหาอุปกรณ์ที่ทำให้ อุณหภูมิ ความชื้น แสงแดด และลม เหมาะสมใช้งานได้ดี Marcus and Francis (1990: 25) ถ้าหากสิ่งต่างๆเหล่านี้ไม่เหมาะสมจะทำให้เป็นปัจจัยลบต่อการ ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

2. คนเร่ร่อน (Undesirables)

บางครั้งพื้นที่ว่างสาธารณะมักเกิดอาชญากรรมขึ้น และมีความไม่ปลอดภัย รวมทั้งคนเร่ร่อน คนขี้เหล้า คนพเนจรไม่มีบ้าน ซึ่ง Whyte (1980: 60-65) กล่าวว่า เป็น ปัญหาใหญ่ที่สุดปัญหาเดียว ที่คนทำงานส่วนมากกลัวคนเร่ร่อน ซึ่งพื้นที่ไหนดึงดูดคนมาใช้มากก็ยิ่ง ดึงดูดคนเร่ร่อนด้วย Marcus and Francis (1990: 25) กล่าวว่าพื้นที่ว่างสาธารณะมักเชื้อเชิญให้ คนใช้งานมาก การได้ผลดีมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็จะมีขยะมาก พื้นที่ว่างสาธารณะบางแห่งจึง ออกแบบให้คนนั่งแบบชั่วคราว เพื่อป้องกันคนเร่ร่อน มาใช้พื้นที่เพื่ออยู่อาศัย ทำให้คนไม่กล้าใช้ พื้นที่ว่างสาธารณะเหล่านั้น จากการศึกษาของ Whyte ในพลาซ่าของ “the Telephone Company's building” ที่ถนน 42 nd Street ตัดกับ The Avenue of Americas พื้นที่ที่ถูกคนเร่ร่อนใช้ John R. Mulhearn ประธานบริษัท จิ้งเอาโต๊ะ แก้อื้อ และร้านอาหารมาตั้ง ทำให้คนจำนวนมากมาใช้พื้นที่ เหล่าคนพเนจรก็ย้ายไป ดังนั้นคนเหล่านี้จะยึดพื้นที่ว่างนี้ไว้เป็นพื้นที่ส่วนตัว ทางแก้ไขต้องให้ คนมาใช้พื้นที่ที่มากขึ้น เป็นพื้นที่กระตือรือร้นก็จะช่วยได้

การสร้างความปลอดภัยจากสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ Jacobs (1961) เสนอให้การมองเห็นภายในชุมชนเป็นการสร้างความปลอดภัย จากการสร้างสภาพแวดล้อมชุมชน ให้คนแปลกหน้าเผชิญหน้ากับผู้อาศัย ในขณะที่ Newman (1972) เสนอให้ป้องกันคนแปลกหน้า ด้วยการตรวจตรา Hillier and Hanson (1984: 140) เห็นด้วยกับวิธีการของ Jacobs แต่กลับเห็นว่า ว่าวิธีการของพื้นที่ป้องกัน (defensible space) นั้นไม่ได้ผล อย่างไรก็ตามหากการสร้าง สภาพแวดล้อมตามหลักการของ Jacobs นั้นเกิดขึ้นไม่ได้ การสร้างการตรวจตราจึงเป็นมาตรการ รองที่ควรทำดีกว่าไม่มีความรู้สึกถึงความปลอดภัย ผู้ใช้ก็จะไม่อบอุ่นใจในการใช้สถานที่

2.4.1.4 การรับรู้สภาพแวดล้อม

1. การมองเห็น (Visibility)

คริสต์ทศวรรษที่ 1940-1950 นักคิด Cullen แนวคิด “ภูมิทัศน์เมือง” (townscape) ได้มีบทบาทสำคัญในการศึกษาพัฒนาสภาพแวดล้อมเมือง การศึกษาของ Cullen (1975) สนใจในคุณภาพของทัศนวิสัย เขาอธิบายถึงพลังที่เพิ่มขึ้นจากความดึงดูดใจที่เกิดขึ้นจากการมองเห็นในเมืองทั้งจากผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยี่ยมชม การมองเห็นมีผลต่อผู้ใช้พื้นที่ ยิ่งมองเห็นพื้นที่และกิจกรรมการเคลื่อนไหวมากคนยิ่งใช้พื้นที่เหล่านั้นมาก ซึ่ง Carr (1992: 138) ถือว่าการเข้าถึงทางสายตาทำให้คนตัดสินใจได้ว่า พื้นที่นั้นสบายสำหรับผู้ใช้และปลอดภัยหรือไม่ มีการศึกษาจำนวนมากชี้ให้เห็นถึงระดับการมองเห็นมีความสำคัญต่อการใช้พื้นที่ Jacobs(1961) กล่าวถึงการมองเห็นทำให้สร้างความปลอดภัยและคนอยากใช้พื้นที่ Whyte (1980) Hiller (1986) อภิปรายการมองเห็นสัมพันธ์กับระดับการใช้พื้นที่ Marcus and Francis(1995) ยิ่งระดับการมองเห็นมากคนยิ่งใช้พื้นที่มาก

2. ขนาด (Size)

ขนาดของพื้นที่ว่างสาธารณะที่เหมาะสม Lynch (1971) ได้แนะนำขนาด 40 ฟุตถึง 80 ฟุต ที่ให้ความรู้สึกถึงสัดส่วนมนุษย์ (human scale) ที่ทำให้เกิดความรู้สึกปิดล้อม Gehl เสนอขนาดมากที่สุด 70 - 100 เมตรหรือ 230-330 ฟุต เป็นระยะทางที่ไกลที่สุดที่จะมองเห็นเหตุการณ์ งานแสดงได้ ระยะที่มองเห็นอารมณ์สีหน้าได้ คือระยะ 20 - 25 เมตร หรือ 65 - 80 ฟุต Marcus and Francis (1990:19) กล่าวว่า เป็นความยุ่งยากในการตัดสินใจเรื่องขนาดในขณะที่ตัวแปรด้านที่ตั้งและบริบทเปลี่ยนแปลง จึงไม่สามารถเปรียบเทียบเรื่องขนาดของพื้นที่ว่างได้ ดังนั้นในการศึกษานี้ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับขนาด Lennard and Lennard (1995: 33) กลับเห็นว่าขนาดที่พอเหมาะคือขนาดที่พื้นที่มีชีวิตสังคม เป็นพื้นที่ใช้ในเหตุการณ์ชีวิตประจำวัน นอกจากนั้นพื้นที่ยังควรพอที่จะบรรจุกิจกรรมต่างๆรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกลงไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นต้นไม้ที่นั่ง ล้อเข็น และ สิ่งบันเทิง ในช่วงเศรษฐกิจซบเซา กิจกรรมตลาดนัดจะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจมากขึ้น

3. การปิดล้อมพื้นที่ (Enclosure Space)

การออกแบบแนวแบบแผนประเพณีของพื้นที่ว่างภายในกลุ่มอาคาร ถูกออกแบบมาให้เกิดพื้นที่ว่างตรงกลางจากแนวคิดของการปิดล้อมพื้นที่ เพื่อให้การออกแบบสร้างความรู้สึกของความเป็นอาณาเขตและการมองเห็นการปิดล้อม ดังที่ Sitte (1979: 20) อ้างถึงโดย Cullen, 1980: 25) เน้นเรื่องขนาดของการปิดล้อมมีผลต่อพื้นที่ “หลักการสำคัญของห้องและจัตุรัสคือคุณภาพของการปิดล้อมพื้นที่” นอกจากนั้น พื้นที่สาธารณะจะรู้สึกถึงความเป็นสถานที่ (Sense

of place) จากคุณลักษณะของการปิดล้อม พื้นที่อุดมคติโดยอาคารล้อมรอบหรือรูปร่างของผนังที่ส่งเสริมท้องฟ้า คือคุณภาพของการมองเห็น การปิดล้อมสร้างขึ้นเพื่อมุ่งเน้นความสนใจที่คนและเหตุการณ์ในพื้นที่นั้น Cullen (1975) ได้เสนอกระบวนการประสบการณ์การมองเห็นอย่างเป็นลำดับขณะเดินผ่านพื้นที่ Lennard and Lennard (1995: 33) พื้นที่ว่างสาธารณะจะผลได้มากขึ้นด้วยความรู้สึกถึงความเป็นสถานที่ จากคุณภาพของการปิดล้อมพื้นที่ Gehl (2001: 43) ยกตัวอย่างของการปิดล้อมที่ดีว่า “the piazza del Campo” การปิดล้อมเกี่ยวกับที่ตั้งต้องการ การป้องกันแดด และภูมิอากาศ รูปทรงการปิดล้อมมีรูปตัดเป็นทรงรูปถ้วย มีน้ำพุ ใช้เป็นสถานที่นัดพบ เป็นที่รับแขกของประชาชนตั้งแต่สร้างจนถึงปัจจุบัน

2.4.2 ปัจจัยสังคม

2.4.2.1 คน (People)

Whyte พบว่า (1980: 13) สิ่งที่ตั้งใจดูคือการติดต่อผู้คนในพื้นที่ยี่สิบสี่ชั่วโมงในชีวิตและกิจกรรม ซึ่งคนส่วนมากเลือกที่นั่งที่ติดกับเส้นทางเดินของคนเดินถนน ทำให้พวกเขาสังเกตคนอื่นที่เดินไปมา หลีกเลียงที่จะสบสายตา เป็นการเข้าร่วมแบบเงียบสงบ ประเด็นเรื่องเพศนั้นมีความแตกต่างกันในเพศชายและเพศหญิง ผู้ชายมักมีอิทธิพลในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมากกว่าผู้หญิง ในพื้นที่ว่างสาธารณะใจกลางเมือง ผู้หญิงจะใช้น้อยกว่าหรือมาเป็นกลุ่ม Whyte (1980: 18) พบว่ามีความแตกต่างของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ เพศชายจะใช้มากกว่าเพศหญิง 2-3 เท่า และผู้ชายมักนิยมนั่งขอบของถนนหรือกำแพง จับกลุ่มเพื่อมองคนเดินผ่านไปมาโดยเฉพาะผู้หญิง ส่วนผู้หญิงจะเลือกที่นั่งลึกเข้าไปด้านใน เป็นส่วนตัวมากกว่า Mosingo (1984, อ้างถึงใน Marcus and Francis, 1990: 22) ใช้แผนที่และแบบสอบถามพบว่าชายและหญิงใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในมิติต่างกัน ผู้หญิงใช้พื้นที่ว่างสาธารณะใจกลางเมืองน้อยเพราะว่าอ่อนไหวต่อสภาพแวดล้อม เช่นเสียง ฝุ่น ครัน ความสกปรก ผู้หญิงเดินระยะสั้นกว่าผู้ชาย และไม่ต้องการแสดงตัว (display) ระยะห่างระหว่างบุคคล (personal space) ของผู้หญิงที่นั่งในพื้นที่ว่างสาธารณะก็จะห่างกว่าผู้ชายนั่งเป็น 2 เท่า ผู้หญิงต้องการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะสีเขียวมากกว่า ในขณะที่ผู้ชายต้องการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อปฏิสัมพันธ์

2.4.2.2 สังคมวัฒนธรรมบนพื้นที่ว่างสาธารณะ

1. โปรแกรม (Programmed)

พื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการดำเนินการที่ดี จะมีการสร้างโปรแกรมตลอดปีในแต่ละฤดูกาลที่สอดคล้องกันกับกิจกรรม บางแห่งมีการเปิดตลาดในพลาซ่าเมือง หรือ สวนเพื่อดึงดูด

นักจับจ่ายสินค้า (shoppers) ที่ปกติไม่ได้เดินทางหรือใช้เส้นทางนั้น นักจับจ่ายจะอุดหนุนร้านค้าใกล้เคียง ดังนั้นโปรแกรมจะทำให้พื้นที่ใจกลางเมืองมีแรงดึงดูดมากขึ้น Tyburchy and Sommer (1973) ในปี 1973 หอการค้าแห่งเมือง Syracuse รัฐ New York อเมริกาได้ทดลองอย่างเป็นทางการในการปิดถนนบล็อกหนึ่งทุกวันอังคารในปลายฤดูใบไม้ผลิจนถึงฤดูฝน มีการบันทึกว่ามีผู้มาถึง 12,000 คน ในวันตลาดนัดเกษตรกร ใช้เป็นสถานที่หาเสียงของนักการเมือง Hess (1974 อ้างถึงใน Sommer, 1989: 62) พื้นที่เหล่านี้ควรเชื่อมโยงกับโปรแกรมของพื้นที่ว่างสาธารณะอื่นๆในเมือง การจัดการของภาครัฐบาลท้องถิ่น ในแต่ละเมืองต่างมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เทศบาลจึงควรมีการจัดโปรแกรมที่สอดคล้องกับฤดูกาลและงานประเพณี เป็นโอกาสของการดำเนินชีวิตวัฒนธรรมชุมชนจากพื้นที่ว่างสาธารณะใจกลางเมืองตลอดจนการฟื้นฟูชีวิตที่รุ่งเรือง (revitalized) ในใจกลางเมืองที่ซบเซาลง เนื่องจากการเคลื่อนย้ายของเขตเศรษฐกิจและกิจกรรมเศรษฐกิจไปที่อื่น การสร้างโปรแกรมต่างๆจะช่วยให้พื้นที่ใจกลางเมืองกลับมีชีวิตชีวาและดึงดูดเศรษฐกิจอีกครั้ง เรียกว่า “การชุบชีวิตชีวาใจกลางเมือง” (revitalizing downtown)

2. เทศกาลและเหตุการณ์สำคัญ (Events)

ย่านมรดกในเมืองแถบยุโรปก่อนสมัยยุคกลาง พบว่าตลาดเป็นใจกลางของสังคมเมืองและชีวิตเศรษฐกิจ และการสัญจรส่วนใหญ่เป็นการเดินด้วยเท้า ขนาดของเมืองจึงมีความหนาแน่นมาก มีการใช้งานอาคารหลากหลายร่วมกัน พื้นที่รอบๆตลาดสด ถนนมีความเป็นส่วนตัวและมีชีวิตชีวา เต็มไปด้วยการติดต่อทางสังคม ตลาดรวมถึงอาคารที่แวดล้อมสร้างความรู้สึกของการปิดล้อม มีจุดสนใจเช่นน้ำพุ รอบๆร้านค้าและพื้นที่ธุรกิจมีที่อาศัยอยู่ด้านบน และมีเหตุการณ์ (event) หลากหลายที่เกิดขึ้นร่วมกับตลาด ได้แก่ เทศกาลบันเทิง เทศกาลศาสนา เทศกาลชุมชน สร้างอารยธรรมให้แก่การดำเนินชีวิตสังคมสาธารณะ (public social life) พื้นที่ความสำเร็จ หน้าที่และประสบการณ์ทางสังคมดังนี้ ครอบคลุมสมาชิกในชุมชนทุกระดับโดยเฉพาะ เด็ก คนแก่ และคนพิการ ผู้ใช้พื้นที่บ่อยเป็นประจำ มักจะเป็นคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณนั้น เหตุการณ์ต่างๆจะสร้างความรู้สึกของความเป็นเจ้าของโดยชุมชน ทำให้คนรู้สึกสำคัญและสนับสนุนความเคารพตนเอง สร้างความเบิกบานใจ เหตุการณ์ทำให้มีความหมายและความทรงจำเป็นสถานที่คนมารวมตัวกันในกิจกรรมต่างๆ สร้างความเป็นไปได้ที่คนหลากหลายมาอยู่ในพื้นที่ในยามว่าง แต่ละคนสร้างโอกาสการสื่อสารโดยตรง ทั้งทางสายตา เสียง การจดจำหน้า เป็นพื้นที่ใจกลางเมืองเพื่อประชาชน สังคมและชีวิตวัฒนธรรม สร้างแรงบันดาลใจของความเป็นเจ้าของ (citizenship) และความรู้สึกของการเป็นผู้มีส่วนร่วม (participant) Whyte (1980: 94) และ Lennard and Lennard (1995: 130) อภิปรายถึงขบวนการที่คนไม่รู้จักรักกันพูดคุยกันโดยธรรมชาติอย่างสนิทสนมและเป็นกันเอง ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อเข้าร่วมเหตุการณ์เดียวกันในงานเทศกาล เรียกกระบวนการนั้นว่า “Triangulation” เทศกาลเป็น

สิ่งที่คนในชุมชนต้องการ เพราะได้สนุกสนาน หัวเราะเปลือยเปลือยกับขบวนพาเหรด ดนตรี การเต้นรำ คนแปลกหน้า เพื่อน และคนในชุมชนมีโอกาสได้กิน ดื่ม พูดคุย หัวเราะ ซึ่งกันและกัน Gehl (2001: 52) ยกตัวอย่างถนนในกรุงโคเปนเฮเกน นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงถนนคนเดินในปี 1962 เป็นต้นมา คนก็ใช้ถนนมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ชีวิตเมืองเติบโตขึ้น ประชาชนนิยมงานเทศกาลและงานคานีวัลมาก ก่อนหน้านั้นคนในเมืองนั้นไม่เชื่อว่าจะเกิดขึ้นได้อย่างไรในใจกลางเมืองนี้ คนชอบถนนนี้มาก และทำให้เกิดกิจกรรมในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น เวลาผ่านไป 15 ปีถนนนี้ไม่ได้ทำให้เมืองเติบโตขึ้น แต่สร้างกิจกรรมเมืองมีชีวิตชีวามากขึ้น

งานเขียนของ Lynch (1972: 83-89) ใน What time is this place? ได้กล่าวถึงความรู้สึกเปลือยเปลือยในเทศกาลที่สำคัญ การถูกจดจำ รับรู้สถานที่และเทศกาล สามารถถูกออกแบบให้เกิดการรับรู้ถึงความยิ่งใหญ่ของเวลาในปัจจุบัน การรับรู้ที่นั้นเกิดจากเอกลักษณ์ของกิจกรรมที่โดดเด่น การจัดขบวนแห่ ผู้ชม ตลาด สถานที่ช่วงเวลาพิเศษ ด้วยการเปลี่ยนดอกไม้ตามฤดูกาล การประดับประดาแสงไฟสวยงาม การตกแต่งประดับประดา การจัดกิจกรรมการเล่นมากมาย การเตรียมงานเป็นพิเศษ ช่วยสนับสนุนการเฉลิมฉลองได้ เช่น ขบวนแห่งานประเพณี การจัดมหรหรรรมดนตรี การจัดการสาธิตของหน่วยงาน งานฉลองวันหยุดนักขัตฤกษ์ ในถนนควรมีการจัดงานแสดงเล็ก ๆ หรือเทศกาลของกลุ่มคนเล็ก ๆ ตามวาระพิเศษ หรือเพื่อการรำลึกต่างๆ ควรมีการเตรียมเกมส์ การละเล่น อาหาร Lynch ให้ความเห็นว่าควรมีการจัดงานเพิ่มมากขึ้น ไม่ใช่ลดน้อยลงเช่นทุกวันนี้ ในเวลาที่คนจดจ่ออยู่กับความรู้สึกสภาพแวดล้อมที่เผชิญอยู่ในงาน ทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ เกิดความรู้สึกเป็นอยู่มีตัวตน พื้นที่ว่างสาธารณะที่ตั้งอยู่บนเส้นทางเหล่านั้นเป็นจุดสังเกตการณ์ เป็นสถานที่ร่วมอย่างฉับพลัน เป็นพื้นที่คนจำนวนมากมารวมตัวกัน เส้นทางมักให้ถูกเลือกให้อยู่ใจกลางเมือง เป็นเส้นทางสำคัญและมีความเกี่ยวโยงทางประวัติศาสตร์ เป็นการรำลึกของผู้คนและทำให้ย้อนไปยังอดีตที่ได้รับประสบการณ์ร่วมกัน

3. เอกลักษณ์ของพื้นที่ (Identity of Place)

เอกลักษณ์ของพื้นที่มักอยู่ในหลากหลายคำศัพท์ เช่น “sense of place” “spirit of place” หรือ “unique place” หรือ “characteristic of place” นักคิด Lennard and Lennard (1995: 1-4) อภิปรายว่า จิตวิญญาณของเมืองไม่ได้สะท้อนเฉพาะลักษณะอาคารหากหมายถึง ความสัมพันธ์ของอาคารซึ่งกันและกันและพื้นที่ว่างระหว่างอาคารเหล่านั้น เพื่อชีวิตสังคม (social life) ในประเทศแถบยุโรปได้รื้อฟื้นอาคารที่ถูกทำลายในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อรักษาประวัติศาสตร์ และเอกลักษณ์ทางสายตา เป็นกระบวนการสร้างสังคมและชีวิตชุมชน (social and community life) ในถิ่นที่อยู่อาศัย เอกลักษณ์ของเมืองสะท้อนจากสถาปัตยกรรมและถนนตลอดจนพื้นที่โล่งว่าง นอกจากนั้นยังมาจากการสร้างความรู้สึกเป็นเอกลักษณ์ (sense of identity) ของผู้อยู่

อาศัยได้แก่ วัสดุอาคารและสี ประเภทของขนาดของรูปทรง ขนาดของแปลงที่ดิน เส้นขอบฟ้า และขนาดของพื้นที่สาธารณะและพื้นที่กึ่งสาธารณะ ลักษณะเฉพาะของอาคารและสถานที่ เอกลักษณะ และความหมาย (Meaning) ต่อเมือง โดยการสร้าง พื้นที่สาธารณะถนน จัตุรัส ที่เต็มไปด้วยการติดต่อทางสังคม การเชื่อมโยงและการสนทนาของประชาชน การอนุรักษ์เป็นการรักษาเอกลักษณ์ของเมือง Cohen (1999: 130-212) หลักการขององค์ประกอบเมือง การสร้างโครงสร้างเมือง องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ย่าน บล็อกเมือง ถนน จัตุรัส ตลาดและการปูพื้นถนน จุดสังเกตหรือจุดชมวิว นักคิด Lennard and Lennard (1995: 161) อภิปรายว่าเอกลักษณ์ของชุมชน คือการติดต่อสถานที่ที่มีชีวิตสังคม การแบ่งปันกันทั้งในระดับครอบครัว เพื่อน โดยให้ชีวิตของคนอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นเป็นสิ่งแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของสถานที่นั้น เอกลักษณ์จึงเกี่ยวข้องกับหลายมิติ ได้แก่ การปิดล้อมของที่ตั้งของสถานที่ประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของเมืองนั้นๆ สถาปัตยกรรมของอาคารที่ให้ความเพลิดเพลินใจ เกี่ยวข้องกับความสุข และการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมที่ใช้สถานที่นั้น เช่นโรงละคร ธนาคาร พิพิธภัณฑ์ ที่ตั้งของประวัติศาสตร์ ศิลปะ สาธารณะควรนำเสนอความทรงจำของรากชุมชน เหตุการณ์สำคัญของประวัติศาสตร์เมือง และความสำคัญของสถานที่แห่งนั้นในกิจกรรม เช่นการค้า งานฝีมือ หรือตลาดนัด ที่ตั้งอยู่บนสถานที่นั้น เพื่อเป็นจิตภาพว่าคนจะทำอะไร ซึ่งแสดงออกจากแหล่งกำเนิดของความภาคภูมิใจ งานศิลปะที่เตือนเหตุการณ์ช่วยสร้างความรู้สึกของชุมชนและการแบ่งปันมรดกร่วมกัน รวมถึงศิลปะสาธารณะ (Public Art) สื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์ประเพณีและศาสนาของท้องถิ่นนั้น ความเป็นพื้นถิ่น (local individuals) การเฉลิมฉลองพื้นถิ่น งานกวี ตำนานและนิทาน ต่างสื่อสารออกมาในงานศิลปะสาธารณะ

2.4.3 ปัจจัยเศรษฐกิจ

Crawford (1999) ร้านค้าหาบเรริมถนนจะช่วยให้การกลับมาของชีวิตชีวาของเมือง สร้างแนวคิดเศรษฐกิจแบบคู่ขนาน การค้าขายริมถนนทางเดิน (side walk) เป็นการติดต่อทางธุรกิจ (transaction) ที่ปรากฏบนพื้นสนามหญ้า และในพื้นที่โล่งกว้างเปล่า การเปลี่ยนแปลงเกาะกลาง ริมบาทวิถี และหน้าสนามหญ้า สู่อากาศเป็นพื้นที่การค้าขายสามารถดึงดูดลูกค้าในทุกระดับและชนชาติ ทำให้หาบเรริมถนนและค้าขายบนลานเป็นการอธิบายโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมวิธีใหม่

2.4.3.1 เศรษฐกิจนอกระบบ (Informal Economy)

Lennard and Lennard (1995: 167) ชีวิตสังคมมักเกิดขึ้นในร้านค้าเช่น ร้านขายของชำ เครื่องเขียน ขายยา ที่คนต้องการในชีวิตประจำวันปกติและบริการที่คนใช้บ่อยเช่น

ร้านตัดผม ซักกรีด ไพรชณีย์ เป็นต้น Marcus and Francis (1990: 18) และ Gibberd (1990: 98-105) อธิบายว่า การจัดวางสินค้า (Display) ในพื้นที่สาธารณะ ตลอดจนการนำสินค้ามาวางขายริมถนนและในตลาดเพื่อจูงใจคนเดินผ่านไปมา สร้างการจูงใจให้คนเดินผ่านไปมา ซึ่งสังเกตจากระยะก้าวของคนเดินผ่านไปมาจะรู้สึกสบายไม่รีบร้อน การหยุดชะงักชั่วคราวเมื่อเกิดความสนใจและผู้ซื้อสนใจศึกษา โอกาสของการสนทนาเกิดขึ้นง่าย ๆ ระหว่างผู้ซื้อผู้ชาย มองเห็นความรู้สึกเป็นมิตรมากขึ้น นำไปสู่การแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้ซื้อผู้ชายสินค้า Marcus and Francis (1990: 24) ศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองซิดนีย์ ออสเตรเลีย สอบถามผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในย่านคนทำงาน ซึ่งเป็นคนอายุน้อยกว่า 30 ปี ถึงสิ่งที่ทำให้อยากไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ พบว่าเพราะอยากพักผ่อน ร้อยละ 62 ไปกินร้อยละ 22 และเดินร้อยละ 10 และเมื่อถามว่าต้องการให้มีอะไรเพิ่มมากขึ้น คำตอบคือ ร้านอาหารกลางแจ้ง ร้านกาแฟ ล้อเซ็น โรงละครกลางแจ้ง ดนตรี และมีที่นั่งให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นเศรษฐกิจยังรวมถึง พวกหาบเร่บนท้องถนน (street vendor) ตลาดเกษตรกร (farmers' market) เป็นผลได้จากการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะแบบชั่วคราว เมืองค์ประกอบหน้าที่ใช้สอย ต่อไปนี้คือ การสร้างโครงสร้างหลังคาอย่างง่าย ๆ บนที่ตั้งที่ว่างเปล่าเหมาะสม ตารางเวลา กำหนดเปิดขาย ผู้บริโภค หาบเร่ สินค้า ประเพณี องค์ประกอบที่ตั้ง การค้าขายแบบนี้มีผลได้ต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม เพราะไม่มีค่าเช่าหรือมีค่าเช่าเพียงเล็กน้อยในการบำรุงรักษา ทำให้สินค้ามีราคาถูก มีผลดีเพราะคนขายมักเป็นผู้มีรายได้น้อย จึงเป็นโอกาสของการจ้างงานนอกระบบ นอกจากนั้นราคาสินค้าถูก ยังเป็นทางเลือกของการบริโภคสินค้าของผู้มีรายได้น้อย เกษตรกรสามารถนำสินค้าจากไร่มาขายโดยตรงกับผู้บริโภค เมื่อคนในชุมชนมีเศรษฐกิจดีเศรษฐกิจในระบบก็จะถูกขับเคลื่อน เพราะคนจะนำเงินไปใช้ในสินค้าบริการและระบบธนาคารเป็นพลวัตรต่อไป ดังที่ Sommer (1989: 61) อธิบายว่าลักษณะการค้าเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากเพราะช่วยเพิ่มพูนทุน (capital surplus) ในระบบมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นเป็นการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจจากเกษตรกรกับผู้บริโภคโดยตรง ข้อดีสำหรับผู้บริโภคคือ สินค้ามีราคาถูก หลากหลาย สดและเป็นกันเอง มีบรรยากาศดีเหมือนกัน และ Lennard and Lennard (1995: 33) ให้ความเห็นว่าเป็นช่วงเศรษฐกิจซบเซากิจกรรมตลาดนัดจะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจมากขึ้น

Gibberd (1990: 101-105) ชี้ให้เห็นความสำคัญของการจัดวางสินค้าและการตกแต่งหน้าร้าน ความต่อเนื่องของการใช้สินค้าหรือตกแต่งหน้าร้าน การสร้างถนนสองข้างที่น่าสนใจเท่าๆกันและสามารถเดินข้ามถนนไปมาได้ การปูทางเท้ากว้างสำหรับขบวนพาเหรดต่างๆ เดิน และความสามารถจอดรถที่มาซื้อสินค้าได้ ดังเช่นการจัดวางสินค้าของเกษตรกร พ่อค้าแม่ค้านำมาจัดวางให้ดึงดูดใจ ภาชนะตะกร้าจัดวางให้สดใหม่ มีมากมายหลากหลาย คนขายจะรู้จักผู้ซื้อสิ่งเหล่านี้เป็นบรรยากาศดึงดูดใจในการจับจ่ายสินค้า Lennard and Lennard (1995: 138) กล่าวถึงบทบาทสำคัญของพ่อค้าหาบเร่ทั้งหลายว่า เป็นเสมือนเจ้าบ้านในพื้นที่ว่างสาธารณะ การ

สนทนา สร้างความเป็นอยู่ที่ดี มีตัวตน สร้างมิตรภาพให้กับคนในชุมชน คนสูงวัยมักรอคอยตลาดนัด เพราะรู้สึกมีความหมาย Whyte (1980: 50-53) กล่าวถึงส่วนหนึ่งของความสำเร็จของการใช้พลาซ่ามีคนมากมายใช้บริการของล้อเข็นขายอาหารเหล่านี้ นอกจากนี้เข็นหาบเร่แล้ว หน้าร้านยังเป็นจุดหนึ่งที่สร้างความมีชีวิตของย่านการค้า Gehl (2001: 30) กล่าวถึงการพฤติกรรมของคนมักจะหยุดหน้าร้านที่ตกแต่งสวยงาม Whyte (1980: 57) ฤกษ์แจสำคัญของคน จะต้องมีร้านค้าปลีก การตกแต่งหน้าร้าน (windows display) ป้าย ที่ดึงดูดความสนใจใน ตลอดจนทางเข้าร้านค้าเหล่านี้ จะสร้างชีวิตชีวาความคึกคักให้กับย่านนั้น

2.4.3.2 เศรษฐกิจรอบพื้นที่ (Economic Location)

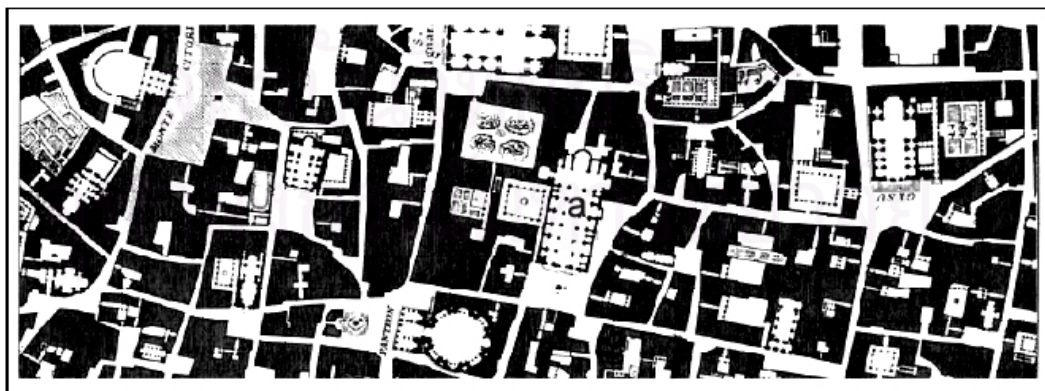
Jacobs (1961: 309) และ Pushkarev and Zupan (1975: 119-195) เห็นว่าการออกแบบเมืองจะต้องไม่มีหน้าที่ใช้สอยเดียว ไม่ว่าจะเป็พื้นที่การค้าล้วนๆ หรือจัตุรัสของที่อยู่อาศัย พลาซ่าของย่านธุรกิจ หรือพื้นที่ว่างเมืองเพื่อการฉลอง พื้นที่เมืองน่าอยู่จะต้องอ้างถึงการใช้สอยแบบอเนกประโยชน์ (Multi - functional) สิ่งอำนวยความสะดวกมีการใช้หลายอย่าง เช่น โรงแรม โรงเรียน ธนาคาร ตลาด ร้านสะดวกซื้อ ซูเปอร์สโตร์หรือห้างสรรพสินค้า ย่านการค้าสำคัญ ตลาดกลางคืน ตลาดแผงลอยกลางคืน หลักการรวมองค์ประกอบพื้นที่ใช้สอย สร้างพื้นที่เมืองให้มีชีวิตชีวา Mumford ได้ปฏิเสธหลักการจัดโซนนิ่งในปัจจุบันที่ขาดความหลากหลาย Marcus and Francis (1990: 18) ระบุที่ตั้งพลาซ่าที่ดีจะดึงดูดผู้ใช้ที่หลากหลาย ควรตั้งอยู่ในย่านที่ผสมผสานของโรงแรมและอพาตเมนต์ หรือสำนักงานที่หรูหรา เพื่อดึงดูดคนที่มาทำงาน นักท่องเที่ยว และครอบครัว อีกทั้งตั้งอยู่ใกล้ที่ทำงาน โรงแรมและร้านค้า จะดึงดูดคน Lennard and Lennard (1995: 164) กล่าวถึงร้านค้าและที่อยู่อาศัยรวมกันจะสนับสนุนให้เกิดการดำเนินชีวิตชุมชน เพราะพ่อค้าและผู้อาศัยจะสนิทสนมเป็นเพื่อนกัน

2.5 เทคนิคการวิเคราะห์

2.5.1 ทฤษฎีภาพและพื้น (Figure and Ground Theory)

คือการศึกษารูปร่าง(form) และรูปร่าง (shape) ของการตั้งถิ่นฐาน ในการศึกษานี้สนใจในลักษณะสัณฐานของเมือง ตามแนวคิดขององค์ประกอบของการศึกษาสัณฐานวิทยาเมือง (Urban Morphology) ด้วยเทคนิคภาพและพื้น (Figure and Ground Theory) เครื่องมือนี้ Giambattista Nolli (1736: 48 อ้างโดย Carmona, 2003: 273) ใช้ศึกษาเมืองโรม เพื่อศึกษาการเข้าถึงพื้นที่ด้วยอาคารสีขาวและพื้นที่ว่างสีดำหมายถึงอาคาร จะเห็นความสัมพันธ์ของกลุ่มอาคารและที่ว่าง เครื่องมือนี้มีผู้ใช้อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน นักคิด Rowe และ Koetter (1978: 50-

85) ได้ศึกษาการพัฒนาเมืองใหม่บนเมืองที่มีลักษณะโครงสร้างเมืองประวัติศาสตร์ โดยทำการสำรวจที่ Cornell University ตั้งแต่ตอนต้นของคริสต์ทศวรรษที่1960 นำเสนอในงานเขียน “Collage City” ซึ่งพัฒนาจากแนวคิดของ Aldo Rossi และ “the Italian Rationalist School” ในกลางช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1960 ตามด้วยนักคิด Rob และ Leon Krier เสนอในหนังสือ Urban Space วิเคราะห์พื้นที่เมืองและพัฒนาภูมิประเทศ (topology) ของจัตุรัสเมือง จะเห็นได้ว่าการศึกษาโครงสร้างพื้นฐานของเมืองจำนวนมากต่อเนื่องกันดังกล่าวใช้เครื่องมือ ภาพและพื้น ในงานของ Trancik (1986) เสนอใน “Finding The Lost Space” ศึกษาเกี่ยวกับเมืองและการวางแผนที่ตั้ง ใช้เพื่อการศึกษาพื้นฐานวิทยาเมืองที่สำคัญ ได้ใช้เทคนิค “ฟิกเกอร์แอนด์กราวนด์” หรือ “ภาพและพื้น” เป็นเทคนิคสำคัญ เพื่อใช้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างมวลของสิ่งก่อสร้าง ที่เรียกว่า “ภาพ” (Figure) กับพื้นที่ว่างที่มีช่องเปิดเชื่อมโยงถึงกัน ที่เรียกว่า “พื้น” (Ground) เป็นเครื่องมือที่ใช้อธิบายลักษณะรูปร่างของเมือง ความแตกต่างของพื้นที่ว่าง วิธีการนี้นำไปสู่ความเข้าใจรูปทรงของเมือง ที่ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่มอาคารกับพื้นที่ว่าง ในรายละเอียดของเทคนิคภาพและพื้น อธิบายถึงการใช้ที่ดิน โครงสร้างอาคาร แปลงที่ดินและลักษณะโครงข่าย การทับซ้อนของโครงสร้างพื้นฐานและอาคาร ตลอดจนแปลงของที่ดินที่เกิดจากการตั้งถิ่นฐานเริ่มแรก และพัฒนาการต่อมานบนพื้นที่เดิม เมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองของยุคสมัยต่างๆทับซ้อนกัน จึงเป็นสาเหตุของการใช้งานที่หลากหลายบนพื้นฐานที่ทับซ้อนนั้น ข้อจำกัดของทฤษฎีนี้คือมีลักษณะคงที่ (static) และเป็นมโนทัศน์แบบสองมิติ (2 dimensions) ของพื้นที่ว่าง จึงต้องศึกษาร่วมกับองค์ประกอบอื่นต่อไป แม้จะมีจุดอ่อนของเครื่องมือดังกล่าว แต่สามารถใช้อธิบายในมุมมองแปลนได้อย่างชัดเจนถึงรูปแบบและโครงสร้างของเมือง ซึ่งในการศึกษานี้ได้ใช้เครื่องมือแบบสอบถามศึกษาในมิติสังคมประกอบกัน

รูปที่ 2-2 : ความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งและมวลอาคารของ Giambattista Nolli(1784) ในเมืองโรม (Trancik, R.,1986:99)

2.5.2 เทคนิคการทับซ้อนแผนที่ (Overlay)

การศึกษาเมืองด้วยแผนที่ที่มีขนาดและสัดส่วนเท่ากัน แสดงชั้นต่างๆที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์แตกต่างกัน ทับซ้อนกันบนพื้นที่เดียวกัน ด้วยข้อมูลจากการสำรวจ ช่วยชี้ให้เห็นพื้นที่และที่ตั้งปัจจุบัน การพัฒนาที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ Moughtin (1999: 70) ต่อมามีการใช้คอมพิวเตอร์ด้าน Geographic Information Systems (GIS) ด้วยแผนที่ชั้น (layer) ต่างหลายชั้น จากข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม นำมารวมกันหรือเปรียบเทียบกัน เช่น ข้อมูลด้านประชากร รูปแบบสังคม ระดับการจราจร ระดับมลพิษ สภาพแวดล้อมทรัพยากร การใช้ประโยชน์ที่ดินรวมถึงองค์ประกอบอื่นๆที่สำคัญ เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากในการวิเคราะห์และออกแบบเมือง นิยมใช้มากในปัจจุบัน

2.5.3.เทคนิคการศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้

White (1980: 16) ใช้การบันทึกด้วยภาพยนตร์ ด้วยเวลาต่างๆคาบเกี่ยวกัน วิธีนี้มีข้อจำกัดคือจะต้องมีกล้องติดตามคน หากคนออกจากกรอบของกล้องก็จะมองไม่เห็นพฤติกรรมของคนเหล่านั้นต่อไป วิธีนี้จึงเหมาะสำหรับการศึกษาในพื้นที่เจาะจง พื้นที่แคบๆ ซึ่งของ Whyte ใช้ศึกษาในพลาซ่า สามารถครอบคลุมพื้นที่ขนาดเล็กได้ ในการศึกษาเลือกพื้นที่กว้างและต้องการศึกษาเส้นทางยาวไม่เหมาะสมที่จะใช้วิธีการนี้ การศึกษา “Node and Place” ในสถานีรถไฟของกรุงลอนดอน Khaisri Parksukcharen (2003: 97) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสัญจรของผู้ใช้ เพื่อทราบเส้นทางและจุดดึงดูดของผู้ใช้ ด้วยวิธีติดตามคนเป็นเวลา 3 นาทีจนกว่าผู้ใช้ออกจากพื้นที่หรือหยุดทำกิจกรรมอื่นนานกว่า 5 นาที ซึ่งเป็นการศึกษาพื้นที่ที่มีระยะทางสั้น 200 เมตร ทำให้ทราบเส้นทางและจุดดึงดูดที่จะใช้พื้นที่ หากศึกษาพื้นที่ที่มีระยะทางยาว เช่นถนนคนเดินในเชียงใหม่ระยะทางเป็นกิโลเมตรการติดตามจะยุ่งยากมากขึ้น นอกจากนั้นจะต้องใช้เวลานานขึ้นในการติดตาม แต่เทคนิคของการเขียนแผนที่ดังที่ Khaisri Parksukcharen ใช้เป็นวิธีการที่แสดงออกได้ชัดเจนถึงน้ำหนักความเข้มข้นของจุดที่หยุดทำกิจกรรม และความชัดเจนของเส้นทางที่เลือกเดินในพื้นที่ว่างสาธารณะอธิบายถึงเส้นทางและจุดดึงดูดที่เป็นเหตุผลของผู้ใช้พื้นที่ ดังนั้นจึงต้องหาเทคนิคในการศึกษาเพื่อทราบพฤติกรรมตลอดเส้นทางและตลอดเวลาที่คนใช้พื้นที่นั้น จากวิธีการของนักคิด Lynch (1960) ใช้ศึกษาจิตภาพของเมืองบอสตัน เจอร์ซี ลอสแอนเจลิสวิธี ด้วยจดจำจากจิตภาพของผู้ใช้ซึ่งได้อธิบายในเรื่องทฤษฎีความเป็นสถานที่ไปแล้วนั้น ปรานอม ต้นสุขานันท์ (2007: 13) กล่าวว่าวิธีการของ Lynch เป็นแนวทางการศึกษาจิตภาพของเมืองที่ชัดเจนที่สุดแนวทางหนึ่งถึงปัจจุบัน และได้ใช้ศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองขอนแก่น ด้วยวิธีการของ Lynch ให้ประชาชนเขียนแผนที่จิตภาพจากการจดจำได้ แล้วนำมาทับซ้อนกันหาองค์ประกอบที่คนส่วนใหญ่ใช้อ้างอิงจดจำวิธีการนี้มีข้อดีเหมาะสำหรับการศึกษาพื้นที่ที่กว้างๆ เช่นหมู่บ้านหรือเมืองทั้งเมือง โดยการทบทวน

ความจำ จากการอ่านเมืองและการจดจำได้ในจิตภาพของผู้ใช้ ดังนั้นหากเราให้ผู้ใช้เขียนเส้นทางจากการจดจำแทนการติดตามผู้ใช้โดยไม่รู้สึกตัวแบบ Khaisri Parksukcharen ก็จะได้เส้นทางที่ครอบคลุม และการจดจำได้ถึงจุดที่หยุดทำกิจกรรมเป็นประจำในวันปกติ ยังหมายถึงกิจกรรมที่เขาทำบนพื้นที่บ่อยๆจนจดจำได้ จึงเหมาะสำหรับการศึกษาพฤติกรรมเส้นทางสัญจรและจุดหยุดทำกิจกรรมในการวิจัยนี้

2.6 สรุปกรอบแนวคิดตรรกะการใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดพื้นที่ว่างสาธารณะในอดีตที่มุ่งเน้นความสำคัญของกายภาพพื้นที่ มาสู่แนวคิดในปัจจุบันที่ให้ความสนใจสังคมและเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ในการศึกษาวิจัยเห็นว่า ความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ พื้นที่ว่างสาธารณะ โครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง และผู้ใช้ เป็นเหตุผลที่เกี่ยวข้องกัน มีปฏิสัมพันธ์กันและเป็นเหตุผลที่ทำให้คนไปใช้ และในแต่ละองค์ประกอบนั้นมีปัจจัยปลีกย่อยดังหัวข้อที่ 2.4 ที่มีทั้งปัจจัยกายภาพ ปัจจัยสังคม และปัจจัยเศรษฐกิจ ที่มีอิทธิพลต่อผู้ใช้พื้นที่ให้มาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ จนทำให้เกิดความแตกต่างของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะแต่ละพื้นที่ที่มากน้อยแตกต่างกัน ทำให้บางพื้นที่ประสบความสำเร็จมีชีวิตชีวา เป็นที่ต้องการใช้ของผู้คน

เริ่มแรกของการสร้างพื้นที่จะต้องมีพื้นที่ว่างก่อน พื้นที่จึงเป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญ ของพื้นที่ว่างสาธารณะ ความแตกต่างของแต่ละพื้นที่คือคุณลักษณะเฉพาะของตัวพื้นที่ เป็นคุณสมบัติที่ติดตัว (attribute) ของพื้นที่ ดังนั้นปัจจัยกายภาพที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก Whyte (1980) และ Gehl (2001) ได้อธิบายไว้จึงมีความสำคัญเป็นอันดับเบื้องต้น ความแตกต่างของสิ่งอำนวยความสะดวกมีผลต่อผู้ใช้ เพราะคนจะใช้พื้นที่ที่ก่อเมื่อคนรู้สึกสะดวกสบาย อย่างไรก็ตามพื้นที่นั้นตั้งอยู่บนที่ตั้งที่แตกต่างกัน เกิดการเข้าถึงพื้นที่ที่แตกต่างกัน เพราะความได้เปรียบเสียเปรียบของที่ตั้งระบบการขนส่งของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน ลักษณะโครงข่ายแตกต่างกันในแต่ละจุดของเมือง ใจกลางเมืองย่อมมีการเข้าถึงดีกว่าชานเมือง โครงสร้างของเมืองจึงเข้ามามีบทบาทต่อพื้นที่ว่างสาธารณะ นอกจากนั้นที่ตั้งไม่เพียงแต่เป็นศักยภาพของการเข้าถึง ที่ตั้งนั้นยังอยู่ในย่านที่มีความโดดเด่นแตกต่างกัน ย่านเป็นลักษณะของความโดดเด่น (distinct) ที่อธิบายสภาพแวดล้อมของรอบพื้นที่ และภูมิหลังของพื้นที่ที่แตกต่างกันในแต่ละย่าน เกี่ยวพันกับกิจกรรมและการจัดตั้งพื้นที่ตามที่ Rapoport (1977) อธิบายไว้ ย่านประวัติศาสตร์จะมีบริบทที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม สถาปัตยกรรม ทำศึนียภาพ จิตภาพของพื้นที่ เหล่านี้หล่อหลอมเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ย่านการค้าความสำคัญของเศรษฐกิจการค้า สีสันชีวิตชีวาที่เกิดจากการติดต่อปฏิสัมพันธ์ในระหว่างการค้าติดต่อ ชื่อชาย การปฏิสัมพันธ์กันจากการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่ง Jacobs (1961) อธิบายไว้ ว่าทำให้เกิดเป็นชีวิตชีวาของเมืองในย่าน ความแตกต่างของในเมืองกับนอกเมืองยังรวมถึงความหนาแน่น

ความหนาแน่นที่แตกต่างกัน สร้างอุปสงค์ของพื้นที่ต่างกัน เพราะจำนวนคนมากย่อมส่งผลให้ผู้ใช้พื้นที่มากเป็นสัดส่วนตามกัน การใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสานมีส่วนดีต่อการใช้พื้นที่เพราะสร้างหน้าที่ใช้สอยแตกต่างกัน เกิดการใช้ในเวลาและประโยชน์ต่างๆกันของคนกลุ่มต่างกัน ความแตกต่างของที่ตั้งเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมยังส่งผลต่อการใช้พื้นที่ วัฒนธรรมนั้นเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และพื้นที่มรดก พื้นที่เหล่านี้ดึงดูดนักท่องเที่ยวจึงมีการพัฒนาพื้นที่มาเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะ ส่วนที่ตั้งของเศรษฐกิจการกระจุกตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจทำให้พื้นที่นั้นเกิดการติดต่อ เกิดการเดินทาง เพื่อซื้อสินค้าและบริการ กิจกรรมต่างๆเหล่านี้สร้างกิจกรรมตลอดการเดินทางโดยเฉพาะการเดินทาง สร้างกิจกรรมการปฏิสัมพันธ์ระดับต่างๆ เกิดเป็นรูปแบบของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะดังนั้นในการศึกษานี้จึงแบ่งความเชื่อมโยงของเหตุและผลจาก 3 องค์ประกอบดังกล่าวมาแล้วคือ พื้นที่ว่างสาธารณะ เมือง และผู้ใช้ โดยใช้แนวคิดของ Whyte และ Gehl ที่ให้ความสำคัญของกายภาพและปัจจัยสภาพแวดล้อมในการสร้างพื้นที่ ส่วน Jacobs และ Gehl แนวคิดของการสร้างพื้นที่จากกิจกรรมสังคมที่เกิดจากการดำเนินชีวิตและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

การศึกษารูปแบบของพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ จำเป็นต้องสร้างเงื่อนไขของพื้นที่ก่อน เพื่อจะได้ทราบว่าพื้นที่แบบใดต้องการศึกษาหาเหตุผลเบื้องหลัง ด้วยแนวคิดของ Jacobs (1961) พื้นที่นั้นจะต้องเป็นพื้นที่หลากหลายคน เวลา กิจกรรม และแนวคิดของพื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีจะต้องมีคนออกมาทำกิจกรรมหลายระดับ และเต็มไปด้วยชีวิตชีวาทางสังคม จึงจะถือว่าพื้นที่นั้นมีคุณสมบัติของพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ ใช้แนวคิดของ Gehl (1971) ได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมบนพื้นที่ กิจกรรมในชีวิตประจำวันและกิจกรรมทางเลือก กิจกรรมทางสังคมนั้นใช้เป็นตัวอธิบายความหลากหลายด้านกิจกรรม โดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบความหลากหลายดังหัวข้อ 2.3

การศึกษาระดับพื้นที่ ด้วยคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ด้วยปัจจัยต่าง แบ่งออกเป็น ปัจจัยกายภาพ ปัจจัยสังคม ปัจจัยเศรษฐกิจ โดยปัจจัยกายภาพแบ่งออกเป็นการเข้าถึงพื้นที่ การเข้าถึงพื้นที่อธิบายที่ตั้ง และสิ่งอำนวยความสะดวกอธิบายกายภาพบนตัวพื้นที่ ดังอธิบายไว้ใน 2.4.1.2 และ 2.4.1.3 ปัจจัยทางสังคมสร้างปัจจัยจากกิจกรรมบนพื้นที่โดยเน้นกิจกรรมทางวัฒนธรรม โปรแกรม และเอกลักษณ์ ดังอธิบายรายละเอียดในหัวข้อ 2.4.2 ซึ่งเป็นผลมาจากแต่ละย่านมีลักษณะสังคมและลักษณะเศรษฐกิจที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ตามที่นักคิด Jacobs และ Puahkarev and Zupan (1975) ได้อธิบายไว้ ด้านเศรษฐกิจเลือกปัจจัยสินค้าและที่ตั้งกิจกรรมเศรษฐกิจรอบพื้นที่เป็นตัววัดคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจ ดังอธิบายในหัวข้อ 2.4.3

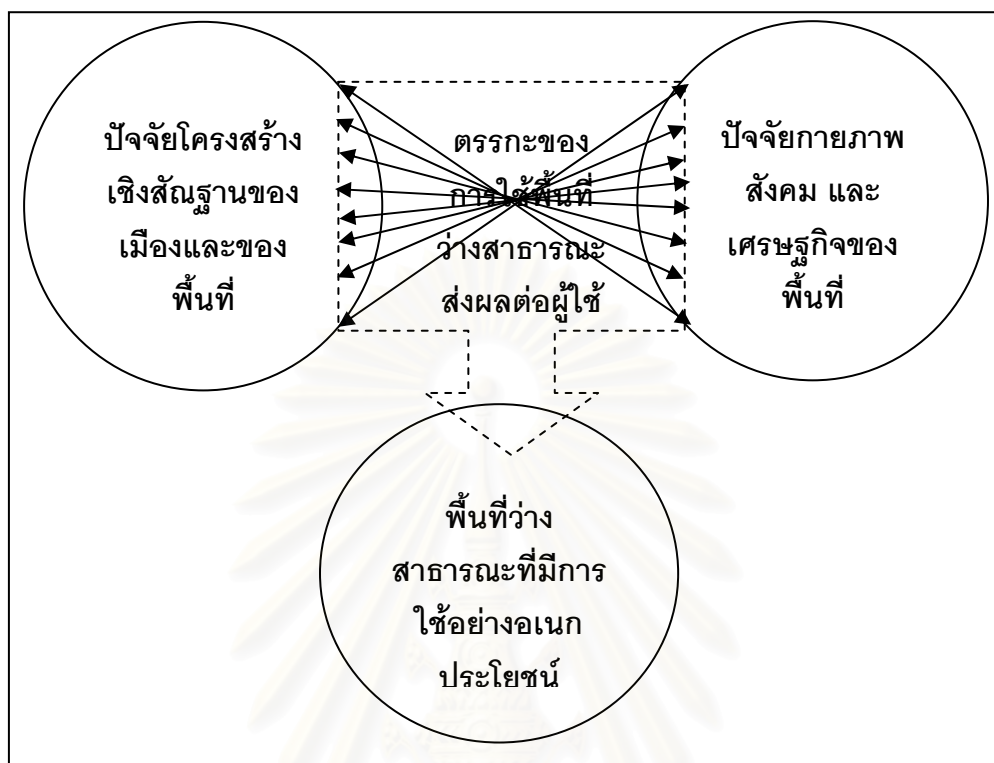
การวิเคราะห์โครงสร้างเชิงสัณฐาน ซึ่งคิดว่าเป็นส่วนสนับสนุนและเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ การศึกษานี้จึงได้ใช้แนวคิดของ Cozen (1960) ผู้เสนอหลักในการวิเคราะห์พื้นที่ที่มีมิติโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง ให้พิจารณาจาก การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง (building structure) รูปแบบของแปลงที่ดิน และรูปแบบถนน เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะตัวแปรหลักๆ มีความชัดเจน ใช้พิจารณาในการศึกษาด้านการวางผังเมือง นอกจากนี้ยังเพิ่มการศึกษาตัวแปรด้านที่ตั้งของกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจและเชิงสังคม ทั้ง Whyte (1980) Jacobs (1961) Pushkarev and Zupan (1975) กล่าวว่าหน้าที่ใช้สอยเหล่านี้สร้างพื้นที่ชีวิตชีวาของเมือง สร้างสำหรับผู้อาศัยอยู่หนาแน่นในเมือง นำไปสู่การใช้พื้นที่มากขึ้นจากอุปสงค์ และ Marcus and Francis (1990) กล่าวถึงการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่ประสบความสำเร็จหากตั้งอยู่บนพื้นที่กิจกรรมเศรษฐกิจดังกล่าวมาแล้ว โดยใช้เครื่องมือการช้อนทับแผนที่ ซึ่งเหมาะสำหรับการศึกษาภาพรวมของเมืองขนาดใหญ่ และใช้เครื่องมือเดียวกับนักคิด Trancik (1986) คือเทคนิคทฤษฎีภาพและพื้นที่ ศึกษาในระดับโครงสร้างเชิงสัณฐานพื้นที่ เป็นเครื่องมือที่ใช้อธิบายความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ และลักษณะที่โดดเด่นแตกต่างกันในแต่ละย่าน องค์ประกอบของโครงข่ายถนนต่างๆ แม้ว่าเครื่องมือนี้จะเป็นการศึกษาเพียง 2 มิติก็ตาม แต่สำหรับการศึกษาโครงสร้างเชิงสัณฐานในการวิจัยนี้ ต้องการศึกษาในด้านความหนาแน่นของเมืองที่มีผลต่อระดับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ และมองโครงข่ายการเข้าถึงในลักษณะที่ตั้งเชิงกายภาพของความเป็นย่านที่โดดเด่น จึงเลือกเทคนิคภาพและพื้นที่ด้วยวิธีวิเคราะห์

การวิเคราะห์ส่วนด้านผู้ใช้ ทำการศึกษาหาเหตุผลเชื่อมโยงกับปัจจัยทั้งสองด้านที่กล่าวมาแล้วว่ามีส่วนสำคัญอย่างไร โดยผู้ใช้ที่เป็นผู้ตอบคำถามว่า ปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นส่วนสำคัญและเป็นเหตุผลที่ทำให้ต้องไปใช้พื้นที่ ตลอดจนทำการศึกษาเกี่ยวกับตัวผู้ใช้ถึงภูมิหลังของการทำกิจกรรม ระดับต่างๆ ในพื้นที่ว่างสาธารณะ ที่แตกต่างกันในวัย เพศ สถานภาพ รายได้ การศึกษา ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน รวมทั้งเหตุผลของคนในการใช้พื้นที่ทั้งกายภาพที่ตั้ง คุณลักษณะของย่าน พฤติกรรมและกิจกรรมต่างๆ ที่ไปทำบนพื้นที่ ทศนคติที่มีต่อพื้นที่ ผลของการใช้พื้นที่ด้วยเส้นทางและจุดที่หยุดทำกิจกรรม ดังการทบทวนในปัจจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อ 2.4

ดังนั้นในการศึกษาตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ จึงมีแนวคิดวางแผนภูมิที่ 2 - 4 ด้านซ้ายแสดงปัจจัยโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยกายภาพสังคมและเศรษฐกิจของพื้นที่ หรือคุณลักษณะของพื้นที่ที่อยู่ด้านขวา การปฏิสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองสิ่งนั้นส่งผลต่อผู้ใช้แต่ละคน (กลางบน) ซึ่งมีปัจจัยตัวแปรที่แตกต่างกันได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา ระดับรายได้ และถิ่นที่อยู่อาศัย สะท้อนผลออกมาเป็นการใช้พื้นที่ กิจกรรม พฤติกรรม ทศนคติต่อพื้นที่ ดังนั้นผลของเหตุทั้งด้านซ้ายและขวาที่มีต่อผู้ใช้ สะท้อนเส้นทางและจุดดึงดูดบนพื้นที่ กิจกรรมต่างๆ ที่กระทำบนพื้นที่ว่างสาธารณะ เมื่อเหตุด้านโครงสร้างของเมืองปัจจัยดี (ด้านซ้าย) ผสมกับเหตุปัจจัยของพื้นที่ดี (ด้านขวา) จึงส่งผลเป็นรูปแบบการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ (ด้านล่าง) ซึ่งการศึกษานี้จะทำการพิสูจน์ความสัมพันธ์และระดับอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ที่เป็นปัจจัยย่อยของแต่ละองค์ประกอบ ที่เป็นเหตุผลทำให้ผู้ใช้ไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

อย่างหลากหลายคน หลากหลายเวลา หลากหลายกิจกรรม จนเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้กันอย่าง
อเนกประโยชน์

แผนภูมิ 2-4 แนวคิดผลกระทบของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษา “ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่” ในบทนี้เป็น การอธิบาย ระเบียบวิธีวิจัย และการออกแบบวิธีวิจัย นับตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษา ข้อมูลตัวแปรเทคนิคที่ใช้ในการศึกษาแบบต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็นหมวดต่างๆและรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 3.1 วิธีการการวิจัยและการออกแบบวิจัย
- 3.2 ตัวแปร ปัจจัย ที่ใช้ในการศึกษา
- 3.3 การแบ่งกลุ่มพื้นที่ การคัดเลือกพื้นที่ศึกษา
- 3.4 การคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง
- 3.5 วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิธีการการวิจัยและการออกแบบวิจัย

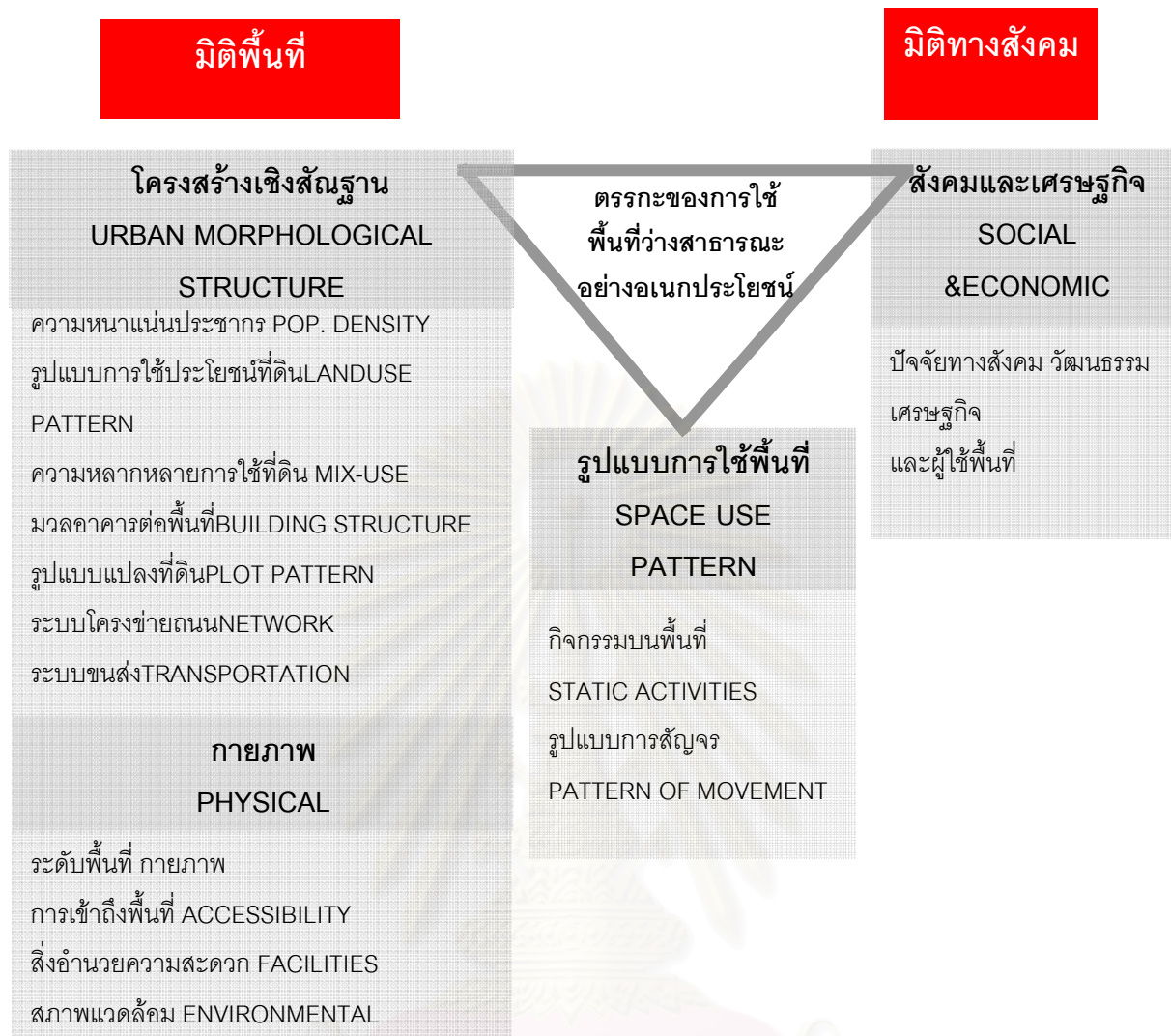
3.1.1 การออกแบบการวิจัย

จากการรวบรวมแนวคิดต่างๆของนักคิดที่ผ่านมานในบทที่ 2 และการสร้างกรอบแนวคิด (conceptualization) ต้นแบบ (original) สำหรับการวิจัยนี้ดังในหัวข้อที่ 2.6 มีการออกแบบและขั้นตอนดังต่อไปนี้

วิธีการวิจัยพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ เป็นการค้นคว้าจากผลก่อนแล้วจึงค่อยสืบไปหาเหตุเป็นลำดับต่อไป เริ่มแรกทำการศึกษาค้นหาพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีคุณสมบัติที่ต้องการคือมีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ก่อน หลังจากนั้นค้นคว้าหาสาเหตุของการเกิดซึ่งในระดับพื้นที่นั้นคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป็นเหตุผลเบื้องต้น ที่สามารถค้นหาได้จากตัวพื้นที่นั้นๆ การพิจารณาลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ประกอบด้วยคุณลักษณะเชิงกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ ที่สนับสนุนอยู่จึงทำให้เกิดรูปแบบการใช้แตกต่างกัน ตามลักษณะเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป ในขั้นตอนนี้จะได้ตรรกะของการใช้จากคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่

ลำดับต่อไปค้นคว้าหาเหตุผลที่เชื่อมโยงกับระบบของเมือง ได้แก่ศึกษาลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองที่ส่งผลและมีอิทธิพลต่อตัวพื้นที่ ทำให้พื้นที่มีลักษณะการใช้งานที่โดดเด่นแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่

ลำดับสุดท้ายเหตุผลสำคัญคือตัวผู้ใช้พื้นที่ ซึ่งแต่ละบุคคลย่อมมีเหตุผลที่แตกต่างกันในการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ จึงจำเป็นต้องค้นหาเหตุผลของแต่ละบุคคลว่าเกิดจากสาเหตุอะไรอย่างไรก็ตามเหตุผลต่างๆของแต่ละบุคคล

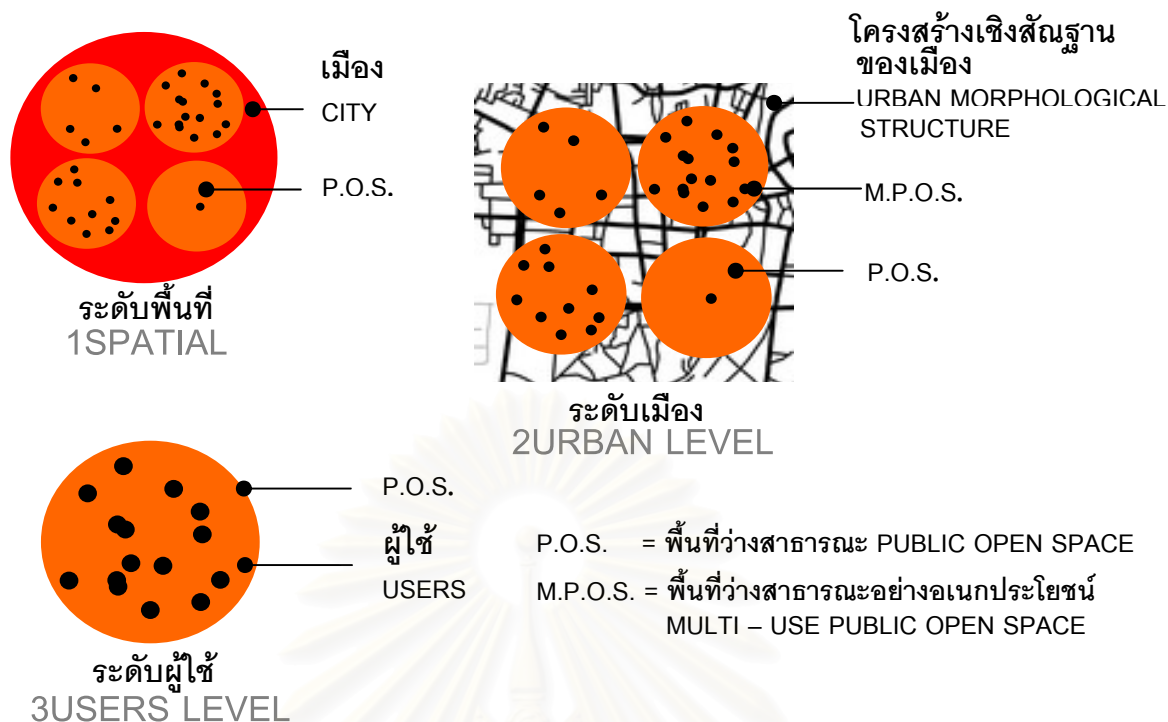
แผนภูมิ 3-1 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

เชื่อมโยงกับลักษณะโครงสร้างและลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ผนวกกับตัวแปรของบุคคลแต่ละคนที่แตกต่างกันตาม เพศ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา และที่อยู่อาศัย

จากเหตุผลส่วนตัวบุคคลผู้ใช้พื้นที่นั้น สะท้อนออกมาในรูปของรูปแบบการใช้พื้นที่ ได้แก่ เวลา ระยะเวลา ความถี่ เส้นทาง และจุดหยุดทำกิจกรรม ในพื้นที่ดังนั้นก็จึงมีวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1.2 วิธีการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการศึกษาที่กล่าวมาแล้วนั้น ขั้นตอนสำคัญของการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ แต่ละส่วนเป็นการศึกษาแตกต่างกัน 3 ระดับ ขั้นตอน 1) ระดับพื้นที่ 2) ระดับเมือง 3) ระดับผู้ใช้ ดังแผนภูมิที่ 3-2

แผนภูมิ 3-2 ขั้นตอนและระดับการวิจัย 1.ระดับพื้นที่ 2. ระดับเมือง 3. ระดับผู้ใช้

3.1.2.1 ขั้นตอนแรก

แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ 1) ศึกษาการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะและ 2) ศึกษาคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ดังนี้

ส่วนที่ 1) การสำรวจการใช้อย่างอนเนกประโยชน์ ประกอบด้วยองค์ ประกอบหลักได้แก่ ความหลากหลายคน เวลา และกิจกรรม แต่ละองค์ประกอบยังมีองค์ประกอบย่อยอีก นำตารางเมตริกซ์องค์ประกอบไปสำรวจพื้นที่จริงแต่ละพื้นที่ บันทึกเก็บข้อมูลจะได้คะแนนการใช้ อย่างอนเนกประโยชน์ โดยการนับรวมทุกองค์ประกอบย่อยรวมกันเรียกว่า “การใช้อย่างอนเนกประโยชน์” ส่วนการพิจารณาในรายละเอียด จากองค์ประกอบย่อยของแต่ละองค์ประกอบหลัก เรียกว่า “ความหลากหลาย” โดยคิดคะแนนเป็นร้อยละ เนื่องจากองค์ประกอบย่อยแต่ละตัวขององค์ประกอบหลักมีจำนวนไม่เท่ากัน

ส่วนที่ 2) ศึกษาวิเคราะห์ ด้านคุณลักษณะของพื้นที่มี ปัจจัยหลัก 3 ด้าน คือปัจจัยเชิงกายภาพ ปัจจัยเชิงสังคมวัฒนธรรม และปัจจัยเชิงเศรษฐกิจ นำตารางเมตริกซ์ของ ปัจจัยย่อยทุกปัจจัยไปสำรวจพื้นที่จริงแต่ละพื้นที่ บันทึกเก็บข้อมูลจะได้คะแนนคุณลักษณะเฉพาะของสถานที่ โดยการนับคะแนนรวมทุกปัจจัยย่อยรวมกัน เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุตัวพื้นที่ที่ทำให้เกิดการใช้อย่างอนเนกประโยชน์ ส่วนการวิเคราะห์ในรายละเอียด วิเคราะห์จากปัจจัยย่อยของแต่ละ ปัจจัยหลักโดยคิดคะแนนเป็นร้อยละ เนื่องจากปัจจัยย่อยแต่ละตัวของปัจจัยหลักมีจำนวนไม่เท่ากัน

3.1.2.2 ขั้นตอนที่สอง

เป็นการศึกษาพื้นที่ระบบใหญ่ด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์และโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง ด้วยเทคนิคการซ้อนทับแผนที่ โดยการวิเคราะห์การใช้พื้นที่ 2 ส่วน ส่วนที่ 1) วิเคราะห์ภาพรวม “การใช้ตัวอย่างอเนกประโยชน์” โดยพิจารณาจากคะแนนรวมการใช้ตัวอย่างอเนกประโยชน์ โดยนำคะแนนรวมของค่าความหลากหลายรวมกันทั้งหมด ถือเป็นค่าของการใช้ตัวอย่างอเนกประโยชน์ ส่วนที่ 2) วิเคราะห์ “ความหลากหลาย” พิจารณาจากรายละเอียดจากคะแนนขององค์ประกอบย่อย ด้านความหลากหลาย คน เวลา และกิจกรรม ซึ่งทั้งสองแบบ นำคะแนนมาแปลงเป็น “การแสดงด้วยภาพ” (Graphic) เมื่อได้ภาพคะแนนการใช้พื้นที่ทั้ง 2 แบบนำไปทับซ้อนกันแผนที่โครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง วิเคราะห์โครงสร้างของเมืองด้านต่าง ได้แก่ ย่าน ความหนาแน่นประชากร การใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายที่ตั้งกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม

หลังจากนั้นพิจารณาโครงสร้างเชิงสัณฐานของพื้นที่ ด้วยเทคนิคทฤษฎีภาพและพื้น (Figure and Ground) โดยพิจารณาโครงสร้างเชิงสัณฐานรอบพื้นที่รัศมี 500 เมตร ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ รูปแบบแปลงที่ดิน โครงข่าย ซึ่งต่างจากระบบโครงสร้างของเมืองด้วยการทับซ้อนแผนที่จะดูในภาพรวม ในส่วนนี้จะพิจารณาในพื้นที่รอบพื้นที่ว่างสาธารณะ

การแบ่งกลุ่มพื้นที่ เพื่อคัดเลือกพื้นที่ศึกษา จากการวิเคราะห์ตรรกะด้านคุณลักษณะของพื้นที่ และวิเคราะห์ตรรกะโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง และโครงสร้างเชิงสัณฐานของพื้นที่ของพื้นที่ว่างสาธารณะทั้งหมดในเมืองเชียงใหม่ จำนวน 42 พื้นที่แล้ว นำมาจัดกลุ่มแยกประเภทของพื้นที่ว่างสาธารณะโดยพิจารณาจาก 1) กลุ่มพื้นที่ตามย่าน 2) กลุ่มพื้นที่แบ่งตามลักษณะหน้าที่ใช้สอยพื้นที่ 3) กลุ่มพื้นที่แบ่งตามลักษณะการเกิดขึ้นของพื้นที่และการดำเนินการ นั้นเป็นขั้นตอนการคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่างศึกษา

3.1.2.3 ขั้นตอนที่สาม

เป็นการศึกษาผู้ใช้ในพื้นที่ตัวอย่างลงลึกถึงรายละเอียด ขั้นตอนนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1) ประกอบด้วยการศึกษาเหตุผลของผู้ใช้พื้นที่ ว่ามีสาเหตุจากอะไร โดยวิธีการสัมภาษณ์โดยแบบสอบถาม บนพื้นที่ตัวอย่างที่คัดเลือก โดยพิจารณาจากตัวแปรข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ วิเคราะห์ภูมิหลังการใช้พื้นที่ วิเคราะห์การใช้พื้นที่ที่ทำการสัมภาษณ์ถึงเหตุผลวัตถุประสงค์ พฤติกรรม และทัศนคติ ทั้งด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ ที่ส่งผลให้ใช้พื้นที่

มากนัก้อยอย่างไร หลังจากนั้นนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยสถิติ แบบร้อยละ และไคร์สแควร์ ด้วยโปรแกรม SPSS

ส่วนที่ 2) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ด้านรูปแบบการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ เก็บข้อมูลด้านอัตราการใช้พื้นที่ ด้วยวิธีการตั้งประตูนับ (gate) และการบันทึกข้อมูลในตาราง ศึกษาวิเคราะห์แผนที่เส้นทางที่เลือกเดิน (tracking map) และจุดหยุดทำกิจกรรมของผู้ใช้ (users) วิเคราะห์ผู้ใช้พื้นที่เลือกเส้นทางเดิน และจุดหยุดทำกิจกรรมอยู่กับที่ ด้วยวิธีการเขียนแผนที่ของผู้ใช้ในแผนที่แบบสอบถาม นำมาเขียนแผนที่รวมในโปรแกรม Arc View นำมาวิเคราะห์รูปแบบของกิจกรรมบนพื้นที่

ทั้งสามขั้นตอนนำไปสู่การวิเคราะห์และประมวลผลการศึกษา จากระบบเล็กคือระบบพื้นที่ วิเคราะห์เหตุผลคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่และโครงสร้างเชิงสัณฐานของพื้นที่ศึกษาระบบใหญ่คือระบบเมืองเหตุผลด้านโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง ผลของระบบทั้งสองเป็นเหตุผลให้ผู้ใช้พื้นที่ตัดสินใจการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ นำไปสู่สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะการวิจัย

ตารางที่ 3-1 การออกแบบวิจัย ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมือง
เชียงใหม่

วัตถุประสงค์	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ/วิธีการ	ผลที่ได้
1.ศึกษารูปแบบเฉพาะของพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่				
1.1 ศึกษาประเภทพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่	- ประเภทของพื้นที่ว่างสาธารณะตามการใช้และสภาพการใช้งานปัจจุบัน	- การสำรวจสถานที่จริง (Site Survey) 42 พื้นที่	- ถ่ายภาพบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพ	- รูปแบบการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ตามลักษณะการใช้สอย(function)
1.2 ศึกษาการใช้อย่างอเนกประโยชน์	การสำรวจความหลากหลายด้าน 1.คน 2. เวลา 3.กิจกรรม	- การสำรวจสถานที่จริง (Site Survey)	- นำข้อมูลวิเคราะห์บน ตารางเมตริกซ์ (Matrix Table)	- ระดับการใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์
1.ศึกษาคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่	- ลักษณะกายภาพ สังคมและวัฒนธรรม และเศรษฐกิจพื้นที่	- การสำรวจสถานที่จริง (Site Survey)	- ตารางเมตริกซ์ (Matrix Table)	- ตรรกะและระดับอิทธิพลของปัจจัยคุณลักษณะเฉพาะ

วัตถุประสงค์	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ/วิธีการ	ผลที่ได้
<p>2. ศึกษาด้านโครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาของเมือง (The Urban Morphological Structure) ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ว่างสาธารณะอย่างไร ลักษณะแบบไหนทำให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์</p>				
<p>2.1 ศึกษาลักษณะโครงสร้างของเมือง</p>	<p>- สํารวจย่านและข้อมูลของพื้นฐานของเมือง</p> <p>1.ความหนาแน่นประชากร</p> <p>2.การใช้ประโยชน์ที่ดิน</p> <p>3.โครงข่ายการสัญจร</p> <p>4.การสำรวจที่ตั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจและกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม</p>	<p>- ข้อมูลเอกสาร</p> <p>- เทศบาล กรมโยธาธิการและผังเมือง</p> <p>- หน่วยงานสารสนเทศภูมิศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่</p> <p>- วิทยานิพนธ์และเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง</p> <p>- เมืองเชียงใหม่</p> <p>- แผนที่การท่อง เที่ยว</p> <p>- การสำรวจพื้นที่จริง</p>	<p>- ทำแผนที่ข้อมูล</p> <p>- ซ้อนทับแผนที่ GIS (GIS. Over Lay Mapping) ของโครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาเมือง ทับซ้อนข้อมูลการใช้ประโยชน์</p>	<p>- ตระกะโครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาของเมือง</p> <p>- ระดับอิทธิพลของปัจจัยเชิงโครงสร้างสัณฐานวิทยาของเมืองที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่</p>
<p>2.2 ศึกษาความโครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาของพื้นที่</p> <p>- การใช้ประโยชน์อาคาร</p> <p>- ความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่</p> <p>- รูปแบบแปลงที่ดิน</p> <p>- รูปแบบโครงข่าย</p>	<p>- แผนที่ภาพและพื้น (Figure and Ground)</p>	<p>- แผนที่การใช้ประโยชน์อาคาร</p> <p>- แผนที่อาคาร (Building Structure)</p> <p>- แผนที่โครงข่าย</p>	<p>- เทคนิคภาพและพื้น (Figure and Ground Analysis Technique) ในรัศมีการเดิน 500 เมตรรอบพื้นที่ว่างสาธารณะ</p>	<p>- ตระกะโครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาของพื้นที่</p> <p>- ระดับอิทธิพลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์</p>

วัตถุประสงค์	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ/วิธีการ	ผลที่ได้
3. ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่กับผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในบริบทของเมืองเชียงใหม่ ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไร ปัจจัยอะไรทำให้พื้นที่เหล่านั้นมีการใช้งานอย่างหลากหลายมีชีวิตชีวา				
3.1 ศึกษาการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะจากผู้ในพื้นที่ในขณะอยู่ในพื้นที่ศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลส่วนตัวผู้ใช้ - ข้อมูลการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่ทำการสำรวจ - เหตุผลและวัตถุประสงค์ของการมาใช้ - พฤติกรรมการใช้พื้นที่และทัศนคติที่มีต่อพื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ - แบ่งพื้นที่ตามย่านต่างๆที่แตกต่างกันของเมืองเลือกพื้นที่ศึกษา - แบ่งประชากรตามช่วงเวลาที่ใช้พื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบสอบถาม (Questionnaire) 	<ul style="list-style-type: none"> - ตรวจเชิงสังคม - เหตุผลส่วนบุคคลของผู้ใช้ - พฤติกรรม - วัตถุประสงค์ เหตุผล และทัศนคติของผู้ใช้พื้นที่ - ระดับอิทธิพลของเหตุผลแต่ละปัจจัย
3.2 ตัวแปรส่วนบุคคล	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลส่วนบุคคล - ข้อมูลภูมิหลังของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ 	<ul style="list-style-type: none"> - แบ่งตามผู้ใช้บริการ - ผู้อาศัยในพื้นที่คนนอกพื้นที่แม่คำ 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบสอบถาม (Questionnaire) 	<ul style="list-style-type: none"> - ตัวแปรของผู้ใช้ที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ
3.3 รูปแบบการใช้พื้นที่ของแต่ละบุคคล	<ul style="list-style-type: none"> - แผนที่เส้นทางเดิน (Tracking map) - จุดหยุดทำกิจกรรมของผู้ใช้ (Stationary activities) 	<ul style="list-style-type: none"> - นักท่องเที่ยว - 3.จำนวน - แบบสอบถาม - ใช้วิธีของ Yamane 	<ul style="list-style-type: none"> - แผนที่เส้นทางที่เลือกเดิน (Tracking Map) และจุดหยุด ของผู้ใช้ 1.เส้นทางที่ใช้ในวันสัมภาษณ์ 2.เส้นทางที่ใช้และจุดที่หยุดเป็นประจำ 	<ul style="list-style-type: none"> - ตรวจส่วนบุคคลในเหตุผลในการเลือกเส้นทางและเหตุผลในการหยุดทำกิจกรรม - เส้นทางดึงดูด - จุดกิจกรรมดึงดูด

แผนภูมิ 3-3 วิธีดำเนินการวิจัย

3.2 ตัวแปร ปัจจัย ที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษานี้ได้แบ่งการวิเคราะห์ ตระรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ ในเมืองเชียงใหม่ออกเป็นส่วนใหญ่ 3 ส่วนคือ 1) ศึกษาระดับพื้นที่เหตุผล จากการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ และคุณลักษณะของพื้นที่ว่างสาธารณะ 2) ศึกษาระดับเมืองด้วยเหตุผลจากโครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาเมือง 3) การศึกษาระดับผู้ใช้เหตุผลจากด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ

3.2.1 การศึกษาการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

เป็นการศึกษาระดับพื้นที่ ทำการศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ทั้งหมด 42 พื้นที่ แบ่งออกเป็น 3 ด้านได้แก่ ความหลากหลายของคน ความหลากหลายของเวลา ความหลากหลายของกิจกรรม โดยมีตัวแปรต่างๆดังแผนภูมิที่ 3-4 เพื่อสรุปผลของการใช้พื้นที่ที่มีความแตกต่างกันอย่างไร โดยอธิบายผลของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ จากการสังเกตพื้นที่ว่างสาธารณะนำผลไปวิเคราะห์ตารางเมตริกซ์ ในตารางดังภาคผนวก ค. ถึงผลที่พบเห็นในพื้นที่ว่าง

นำผลไปวิเคราะห์ตารางเมตริกซ์ ในตารางดังภาคผนวก ค. ถึงผลที่พบเห็นในพื้นที่ว่างสาธารณะการให้น้ำหนัก ให้ค่าโดย “ใช่” และ “ไม่ใช่.” หากมีพื้นที่ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้จะให้ค่า “ใช่” ด้วย ● หากไม่มีคุณสมบัติจะให้ค่า “ไม่ใช่” ○ กรณีมีคนจำนวนน้อยมากๆจากค่าเฉลี่ยต่อพื้นที่ถือว่าไม่มี นำผลการสำรวจทำตาราง วิเคราะห์ผลจากข้อมูลพื้นที่ในตาราง (Site Matrix Table) ต่อไป

การศึกษาการใช้อย่างอเนกประโยชน์ตัวแปร ปัจจัยมีดังต่อไปนี้

3.2.1.1 ความหลากหลายของคน

จากหัวข้อ 2.3.1.1 ความคิดเห็น Whyte (1980), Gehl (2001) พื้นที่ว่างสาธารณะของเมืองที่ส่งเสริมให้มีการใช้งานการร่วม (co-presence) กันของผู้คนที่หลากหลาย (diverse persons) ในพื้นที่สามารถสังเกตคนในช่วงเวลาต่างๆ ว่า เป็นคนกลุ่มใดใช้ วัยใด เพศชายหรือหญิง และมีสถานะเป็นอย่างไร ในการศึกษานี้ได้ทำการสำรวจพื้นที่ว่างสาธารณะด้านความหลากหลายของคน โดยพิจารณาองค์ประกอบย่อยของความหลากหลายของคน จากแนวคิดของ Whyte ที่สังเกตกลุ่มคนต่างๆในพื้นที่ว่างสาธารณะ การแบ่งชั้นของวัยมาจากการจำแนกวัยของประชากรทั่วไปทางสังคม นอกจากนั้นลักษณะของคนและกลุ่มคน ผู้วิจัยเสนอเพิ่มเติมจากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น พบว่ามีกลุ่มผู้ใช้พื้นที่หลากหลายลักษณะและสถานะของคน ดังนั้นพิจารณาความหลากหลายของคนด้วยองค์ประกอบย่อยดังต่อไปนี้

1.1 ความหลากหลายของวัย แบ่งช่วงอายุ ได้แก่ เด็กเล็ก 1-11 ปี วัยรุ่น 12-19 หนุ่มสาว 20-30ปี ผู้ใหญ่31-60ปี คนแก่ มากกว่า 60ปี

1.2 ความหลากหลายของเพศ แบ่งเพศ ได้แก่ เพศชาย เพศหญิง

1.3 ความหลากหลายของลักษณะคน ได้แก่ คนผ่านไปมา คนมาจับจ่ายใช้สอย คนมาขายสินค้าและบริการ

1.4 ความหลากหลายของสถานะกลุ่มคน ได้แก่ คนในพื้นที่ คนมาเดินเล่น คนนอกพื้นที่หรือคนทำงาน นักท่องเที่ยวในและต่างประเทศ เนื่องจากการสำรวจเบื้องต้นโดยการสังเกต ดังนั้นสถานะทางเศรษฐกิจและสถานะทางสังคมในเชิงลึกที่ไม่สามารถสังเกตด้วยการสังเกต จึงต้องเก็บข้อมูลลงลึกรายละเอียดด้วยการสัมภาษณ์แบบสอบถามในขั้นตอนศึกษาผู้ใช้พื้นที่

3.2.1.2 ความหลากหลายของเวลา

จากการทบทวนหัวข้อ 2.3.1.2 ระบบกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ นักคิดต่างๆ อภิปรายว่าขึ้นอยู่กับชนิดของกิจกรรมนอกจากนั้นระบบกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ แบ่งเป็นช่วงเวลาของการทำกิจกรรม และเวลาที่ทำกิจกรรม ดังนั้นการศึกษานี้มีการสำรวจการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านความหลากหลายเวลา ดังต่อไปนี้

2.1 ความหลากหลายของเวลา ได้แก่ เช้า กลางวัน เย็น กลางคืน

2.2 ความหลากหลายของวัน ได้แก่ วันทำงาน วันสุดสัปดาห์ เทศกาลประจำปี

2.3 ความหลากหลายของวัน ได้แก่ ระยะเวลา ใช้ระยะเวลาสั้นๆ ใช้ระยะเวลานาน

3.2.1.3 ความหลากหลายของกิจกรรม

จากความหลากหลายของกิจกรรมหัวข้อ 2.3.1.3 กล่าวถึงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทำให้คนใช้เวลาในพื้นที่ยาวนานขึ้นโอกาสของการเกิดกิจกรรมทางสังคมยิ่งมากขึ้น ดังนั้นจึงสำรวจองค์ประกอบด้านลักษณะกิจกรรม ดังนี้

3.1 กิจกรรมใช้ชีวิตประจำวัน ได้แก่ กิจกรรมช้อปปิ้งบนพื้นที่เดียวกัน กิจกรรม

ต่างๆแยกกันในแต่ละส่วนของพื้นที่ กิจกรรมจุดเปลี่ยนการสัญจร กิจกรรมจุดหมายปลายทาง กิจกรรมจุดสัญจรไปยังพื้นที่อื่น

3.2 กิจกรรมทางเลือก ได้แก่ มหรสพการแสดง ซอเป็๋ง, ซุปเปอร์มาเก็ต, ตลาด,ร้านค้า รับประทานอาหารเครื่องดื่ม นันทนาการ กีฬา บันเทิง งานอดิเรก อ่านหนังสือ

3.3 กิจกรรมทางสังคม ได้แก่ นั่งมอง พักชั่วคราว นั่ง/ยืนคุย จับกลุ่มคุยกัน

ล้อมวงชมการแสดง

แผนภูมิ 3-4 องค์ประกอบความหลากหลายของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอนเนกประโยชน์

จากการวิเคราะห์ตัวแปรเหล่านี้ จะได้คุณสมบัติของพื้นที่ว่างสาธารณะแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม คือมีคุณสมบัติอนเนกประโยชน์มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และไม่มี การให้อ่างอนเนกประโยชน์ พื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอนเนกประโยชน์ จะต้องมีคุณสมบัติ 3 ข้อขึ้นไปคือ ความหลากหลายคน ความหลากหลายเวลา ความหลากหลายกิจกรรม

หลังจากการแบ่งคุณสมบัติอเนกประโยชน์ของพื้นที่แล้ว ลำดับต่อไปเป็นการสำรวจ (survey) คุณลักษณะของพื้นที่โดยการสังเกตและบันทึกตารางเมตริกซ์ บนพื้นที่ทั้งหมด

3.2.2 คุณลักษณะเฉพาะ(Specific Characteristics of Space) ของพื้นที่ว่างสาธารณะ

ทำการศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ทั้งหมด 42 พื้นที่ แบ่งออกเป็น 3 ด้านได้แก่ คุณลักษณะทางกายภาพ คุณลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม คุณลักษณะทางเศรษฐกิจ โดยมีตัวแปรต่างๆดังแผนภูมิที่ 3-5 เพื่อสรุปผลว่าแต่ละพื้นที่มีคุณลักษณะเฉพาะอย่างไรจึงทำให้ระดับการใช้พื้นที่ที่มีความแตกต่างกันอย่างไร โดยอธิบายผลของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ จากการสังเกตพื้นที่ว่างสาธารณะนำไปเช็คลิสต์ (Check List) ในตารางดังภาคผนวก ง. ถึงผลที่พบเห็นในพื้นที่ว่างสาธารณะการให้น้ำหนัก ให้ค่าโดย “ใช่” และ “ไม่ใช่.”หากมีพื้นที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้จะให้ค่า “ใช่” ด้วย ● หากไม่มีคุณสมบัติจะให้ค่า “ไม่ใช่” ○กรณีมีคนจำนวนน้อยมากๆ จากค่าเฉลี่ยต่อพื้นที่ถือว่าไม่มี นำผลการสำรวจทำตาราง วิเคราะห์ผลจากข้อมูลพื้นที่ในตาราง (Site Matrix Table) ต่อไป

การศึกษาคูณสมบัติหรือลักษณะเฉพาะของตัวพื้นที่ว่ามีคุณสมบัติอย่างไร จึงทำให้พื้นที่นั้นเกิดการใช้อย่างหลากหลายได้ โดยมีปัจจัยดังนี้

3.2.2.1 คุณลักษณะทางกายภาพ

พื้นที่ว่างสาธารณะในพื้นที่ฐานจะต้องมีกายภาพที่ดี ดัง Whyte (1980) อธิบายถึงพื้นที่ว่างจะต้องมีการเข้าถึงพื้นที่สะดวก ไม่มีสิ่งกีดขวางการเข้าถึงพื้นที่ นอกจากนั้นการเข้าถึงพื้นที่หลายระดับทั้งการเดินเท้า และยานพาหนะต่างๆ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ ด้วยขนส่งสาธารณะก็เป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนให้คนใช้พื้นที่ นอกจากการเข้าถึงพื้นที่แล้วสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นการจัดตั้งพื้นที่ด้วยองค์กรชุมชนและกลุ่มคนต่างๆตลอดจนภาครัฐ ที่จะช่วยให้ความสะดวกสบายแก่ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ทั้งที่นั่ง ร่มเงา ห้องน้ำและอุปกรณ์ต่างๆเป็นต้น การศึกษานี้จึงวัดปัจจัยด้านกายภาพดังต่อไปนี้

1.1 การเข้าถึงพื้นที่ ได้แก่ เข้าถึงได้โดยสะดวก ไม่มีสิ่งกีดขวาง (Barrier) เข้าถึงโดยการเดินเท้า การเข้าถึงโดยจักรยาน การเข้าถึงโดยมอเตอร์ไซด์ การเข้าถึงโดยรถประจำทาง การเข้าถึงโดยรถโดยสารสาธารณะ (รถสีล้อแดง) การเข้าถึงโดยรถยนต์ เส้นทางเชื่อมโยงกับชุมทาง (node) อยู่ในพื้นที่โครงข่ายดี (good network)

1.2 สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ป้ายบอกทาง มีสัญลักษณ์ชัดเจน มีห้องน้ำ สาธารณะ มีเฟอร์นิเจอร์กลางแจ้ง มีแสงสว่างพอเพียง มีป้อมยาม มีสวนและที่พักผ่อน มีอุปกรณ์ เครื่องเล่น นันทนาการ

3.2.2.2 คุณลักษณะทางสังคมบนพื้นที่ว่างสาธารณะ

Rapoport (1977) อภิปรายถึงการจัดตั้งพื้นที่ที่จะประกอบด้วย ภายภาพสังคม วัฒนธรรม ดังนั้นในการศึกษานี้จึงเห็นว่าปัจจัยที่ทำให้คนมาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างสำคัญปัจจัยหนึ่งจึงเป็นเรื่องของคุณลักษณะเชิงวัฒนธรรม ที่ปรากฏอยู่บนพื้นที่นั้นๆซึ่งมีผลต่อการใช้พื้นที่ทั้งสองทางทั้งพื้นที่มีต่อผู้ใช้ และผู้ใช้มีต่อพื้นที่

กิจกรรมทางวัฒนธรรมบนพื้นที่ว่างสาธารณะต่างๆโดยเฉพาะเมืองเชียงใหม่มีลักษณะของการแสดงออกทางวัฒนธรรมสูง ทั้งการแสดงศิลปหัตถกรรม การแต่งกาย และภาษาพื้นเมืองตลอดจนการแสดง ดนตรี มหรสพต่างๆ สิ่งต่างๆเหล่านี้แสดงออกถึงความเป็นพื้นที่ถิ่น (local individual) ซึ่งในพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่จะปรากฏเป็นบางพื้นที่ เฉพาะในเขตกำแพงเมืองเก่ามากกว่าพื้นที่เมืองใหม่มหาวิทยาลัยที่ไม่มีสิ่งต่างๆเหล่านี้

การมีงานเทศกาล เหตุการณ์ (events) ตลอดจนโปรแกรมต่างๆ ทั้งเทศกาล บันเทิง เทศกาลชุมชน สร้างอารยธรรมให้กับชีวิตสังคมสาธารณะ เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆบนพื้นที่ตามมา ในเชียงใหม่มีการจัดงานในฤดูกาลต่างตลอดทั้งปี ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานประเพณีของเมือง

เอกลักษณ์ของเมืองสะท้อนจากสถาปัตยกรรม และผู้อยู่อาศัยสร้างความรู้สึกที่มีเอกลักษณ์ (sense of identity) วัสดุอาคารสี ขนาดและรูปทรงสถาปัตยกรรม ตลอดจนการตกแต่งประดับประดาสถานที่การให้แสงสว่างเชิงการออกแบบเพื่อความสวยงาม เพิ่มขึ้นจากหน้าที่ใช้สอย Lynch (1961) ได้ให้ความสำคัญด้านเส้นขอบ บาทวิถี ชุมทาง จุดหมายตาย่าน นอกจากนั้นเชียงใหม่เป็นเมืองเก่าในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรมจึงประกอบด้วยวัดวาอารามต่างๆที่สำคัญและที่สวยงาม และถนนบางสายยังคงมีเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอยู่นอกจากนั้นประเพณีต่างๆของเชียงใหม่ยังมีการตกแต่งสถานที่โดดเด่นแตกต่างกันอีกด้วย ดังนั้นการศึกษานี้จึงพิจารณาปัจจัยดังนี้

2.1 กิจกรรมทางวัฒนธรรม ได้แก่ การแสดง ศิลปะ หัตถกรรม งานฝีมือ การแต่งกาย ภาษาพื้นเมือง การแสดงออกทางศิลปวัฒนธรรม การแสดงดนตรีและมหรสพการแสดง อีสาระ ผู้แสดงมาแสดงเอง โฆษณาประชาสัมพันธ์ กิจกรรมชุมชน

2.2 โปรแกรม ได้แก่ กิจกรรมดึงดูดใจ การจัดงานตามเทศกาล ฤดูกาล

2.3 เอกลักษณ์พื้นที่ ได้แก่ เส้นขอบ บาทวิถี ชุมทาง จุดหมายตาย่าน พิพิธภัณฑสถาน การจัดการทิวทัศน์ชั่วคราว มีย่านโบราณ มีวัดสวยงาม, วัดสำคัญ มีสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น การจัดสถานที่ตามประเพณี, สถานที่โดดเด่นมีเอกลักษณ์ มีการออกแบบประดับประดาแสงสว่าง

แผนภูมิ 3-5 ตัวแปรและปัจจัยด้านคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ว่างสาธารณะ

3.2.2.3 คุณลักษณะทางเศรษฐกิจบนพื้นที่และรอบๆพื้นที่ว่างสาธารณะ

Crawford (1999) มีแนวคิดถึงพื้นที่ว่างเพื่อทำให้ชุมชนมีชีวิตชีวา

เศรษฐกิจชุมชนเจริญเติบโต ด้วยการค้าขายบนลาน ริมหาดวิถี นอกจากนั้นพื้นที่โดยรอบมีการใช้แบบผสมผสาน Jacobs (1960) มีแนวคิดพื้นที่เศรษฐกิจชุมชนมีชีวิตชีวาด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบผสมผสาน พื้นที่เศรษฐกิจดึงดูดด้วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในการศึกษาวิจัยวัดด้วย ปัจจัยดังต่อไปนี้

3.1 ชนิดสินค้า ได้แก่ สินค้ามีคุณภาพและหลากหลาย สินค้าพื้นฐานในชีวิตประจำวัน สินค้าเกษตร สินค้าราคาถูก สินค้ามือสอง สินค้าตัดถกรมพื้นบ้าน

3.2 การจัดวาง ได้แก่ รถเข็นหาบเร่ เคลื่อนย้ายได้ วางบนลาน ชุมชขายสินค้า เฟิงชั่วคราว ตั้งโต๊ะหน้าร้าน การจัดตกแต่งหน้าร้าน (window display) และการจัดวางสินค้าโชว์

3.3 บริการรอบพื้นที่ ได้แก่ ธนาคารบริเวณใกล้เคียง โรงเรียน สถานศึกษามหาวิทยาลัย โรงแรมและที่พัก บริเวณใกล้เคียง ตลาดบริเวณใกล้เคียง ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์สโตร์ พลาซ่า บริเวณใกล้เคียง ร้านสะดวกซื้อบริเวณใกล้เคียง

ทั้งความเป็นอเนกประโยชน์และคุณลักษณะเฉพาะนี้ สามารถอธิบายถึงผลและสาเหตุของการใช้พื้นที่ได้ในตัวพื้นที่เองด้วยการสำรวจของผู้ศึกษาวิจัยแล้ว จากนั้นจึงจำเป็นค้นคว้าลึกขึ้นไปถึง โครงสร้างระดับใหญ่ขึ้นคือโครงสร้างเมืองหรือลักษณะเฉพาะของเมือง เพื่ออธิบายถึงเหตุผลโครงสร้างของเมืองที่ส่งอิทธิพลต่อตัวพื้นที่ว่างสาธารณะนั้นๆ ดังหัวข้อต่อไป

3.2.3 การศึกษาระดับเมืองด้านโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง

เป็นการศึกษาตัวแปร ปัจจัย เพื่ออธิบายสาเหตุอันเกิดจากโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง ที่ส่งผลและมีอิทธิพลต่อตัวพื้นที่แต่ละพื้นที่ให้เกิดปรากฏการณ์การใช้งานที่แตกต่างกัน

3.2.3.1 การศึกษาเชิงสัณฐานวิทยาเมือง (Urban Morphology)

การศึกษาโครงสร้างสัณฐานของเมืองเป็นการศึกษาถึงระบบเมือง ตั้งแต่ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของเมืองเชียงใหม่ การเปลี่ยนแปลงการเป็นเมืองจนถึงสภาพในปัจจุบัน ดังในหัวข้อ 2.4.1.1 โดยตัวแปรที่ใช้ในการศึกษานี้ตามแนวคิดของ Conzen (1960) ได้แก่ 1) การใช้ประโยชน์ที่ดิน 2) ความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง 3) รูปแบบแปลงที่ดิน และ 4) รูปแบบโครงข่ายถนน นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้เพิ่มปัจจัยระดับเมืองอีก 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ย่าน 2) ที่ตั้งกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจของเมือง 3) ที่ตั้งกิจกรรมเชิงสังคมวัฒนธรรม เพิ่มเติมจากแนวคิดของ Conzen อีกด้วยเนื่องจากเมืองเชียงใหม่มีลักษณะพิเศษโดดเด่นในด้านที่ตั้งดังกล่าว ดูจากแผนที่ในบทที่ 4 กล่าวถึงโครงสร้างเมืองในภาพรวมของย่าน ที่ตั้งกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจของเมืองและสังคมวัฒนธรรม

ขั้นตอนแรกเป็นการศึกษาเมืองในระดับภาพรวม โดยใช้เทคนิคการทับซ้อนแผนที่ เพื่อศึกษาในระดับภาพใหญ่ดังรายละเอียดดังหัวข้อ 2.4.2 และ 3.5.1.2 วิธีการนำการใช้อย่างอเนกประโยชน์ด้วยการแสดงด้วยภาพ ไปทับซ้อนแผนที่กับปัจจัยต่างๆดังต่อไปนี้ ได้แก่ ประชากร การใช้ประโยชน์ที่ดิน ลักษณะโครงข่ายและปริมาณการจราจรและการขนส่งสาธารณะ รวมทั้งพิจารณาปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจ ซึ่งไม่สามารถอธิบายในรายละเอียดของการศึกษาด้วยทฤษฎีและเทคนิคภาพและพื้น จึงนำมาวิเคราะห์ด้วยการทับซ้อนบนแผนที่ ได้แก่ ตำแหน่งของปัจจัยที่ตั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และปัจจัยเหตุการณ์เชิงสังคมวัฒนธรรมของเมือง คือเส้นทางขบวนแห่ต่างๆ ของงานเทศกาลและงานประเพณีของเมืองเชียงใหม่ หลังจากนั้นวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์กับปัจจัยต่างดังกล่าว

ขั้นตอนที่สอง ใช้เทคนิควิธีการตามแนวคิดของ Transcik (1986) เป็นทฤษฎีที่ใช้สำหรับการออกแบบเมือง คือ ทฤษฎีและเทคนิคภาพและพื้น แม้ว่าเครื่องมือนี้เป็นการวิเคราะห์ 2 มิติ ดังรายละเอียดดังหัวข้อ 2.4.1 และ 3.5.1.1 ซึ่งการศึกษาด้านสังคมจะใช้แบบสอบถามร่วมดังอธิบายในหัวข้อ 3.2.4 ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาโครงสร้างเชิงสัณฐานในระดับรัศมีพื้นที่ 500 เมตรเพื่อดูการจัดวางตัวของพื้นที่ว่างสาธารณะและรอบๆ ใกล้เคียงพื้นที่ซึ่งมีอิทธิพลในระดับการเดิน ระยะทาง 500 เมตรเป็นระยะทางที่ Gehl (2001: 139) อภิปรายว่าระยะทางที่คนปกติทั่วไปยอมรับได้ในการเดิน คือ 400-500 เมตร สำหรับคนชรา และเด็ก หรือคนที่สุขภาพไม่ปกติจะยอมรับได้ในระยะสั้นกว่านี้

3.2.3.2 ตัวแปร ปัจจัย ทางด้านกายภาพ

ตัวแปรและข้อมูลจากการทบทวนในบทที่ 2 ดังนี้

ข้อมูลในอดีต 1.ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน

ข้อมูลปัจจุบัน 1) ความหนาแน่นประชากร 2) การใช้ประโยชน์ที่ดิน 3) รูปแบบโครงข่ายถนนปัจจุบันเชียงใหม่ 4) ความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่

ข้อมูลที่จะใช้คือ แผนที่ แผนที่ GIS แผนที่ภาพและพื้น

แหล่งข้อมูลกายภาพ กรมโยธาธิการจังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และการสำรวจจากสถานที่จริง

แหล่งข้อมูลประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน ลักษณะองค์ประกอบของเมืองเชียงใหม่ ลักษณะสถาปัตยกรรม ค้นคว้าจากการสำรวจและการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร ตำรา ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2.3.3. ตัวแปร ปัจจัย ด้านสังคม

1. ที่ตั้งของโบราณสถานวัดสำคัญ การตั้งถิ่นฐานประวัติศาสตร์ และคุ้มเวียง สถานที่มรดกทางวัฒนธรรม
2. เส้นทางของขบวนแห่งานเทศกาลและงานประเพณี

3.2.3.4 ตัวแปร ปัจจัย ด้านเศรษฐกิจ

ตำแหน่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แบ่งเป็น 4 หมวดได้แก่ 1) สถานราชการ และองค์กรบริการ สถาบันการศึกษา 2) ตลาด ธนาคาร ห้างสรรพสินค้า 3) โรงแรมและเกสต์เฮ้าส์ 4) ร้านอาหาร ร้านกาแฟ สถาบันบันเทิง

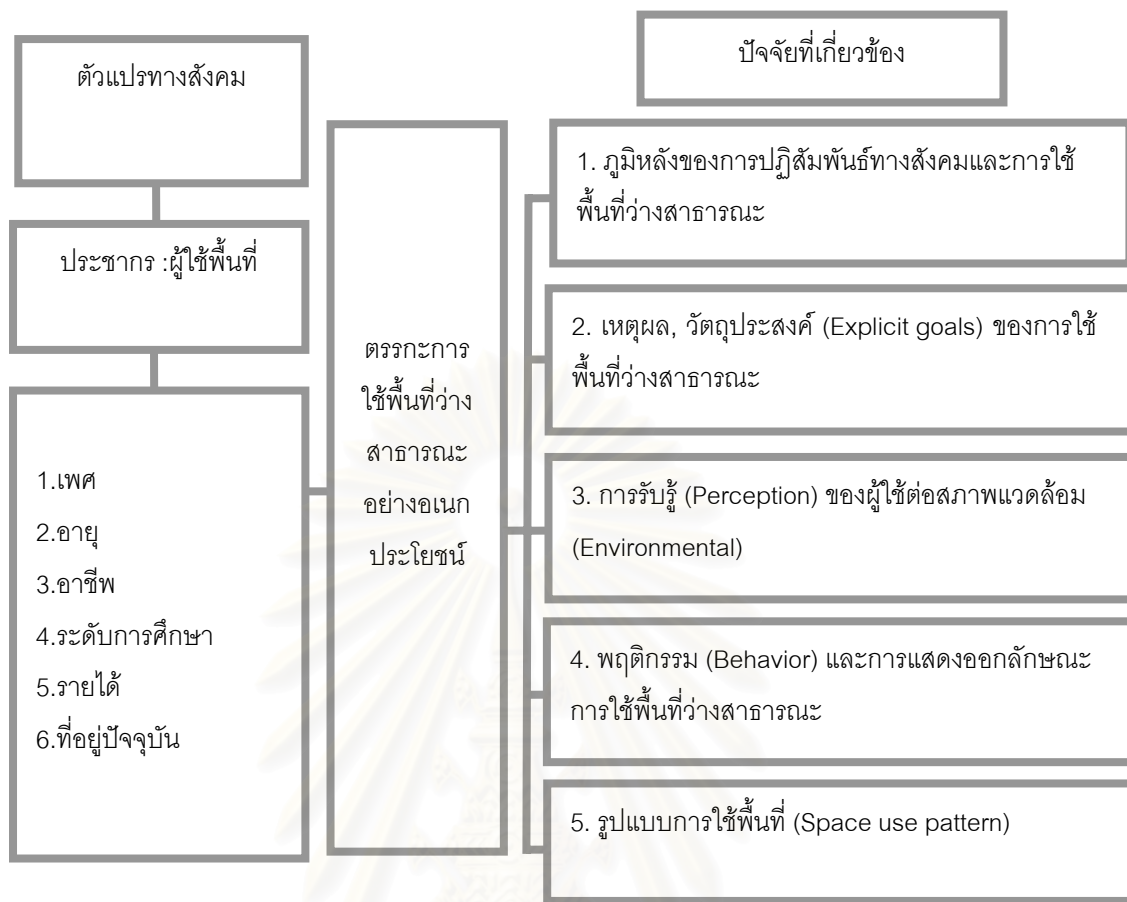
ดังนั้นในการศึกษาตัวแปรและปัจจัยต่างๆเหล่านี้ ทำให้เข้าใจพื้นที่ในระดับโครงสร้างของเมืองว่ามีปฏิสัมพันธ์กับแต่ละพื้นที่ว่างสาธารณะอย่างไร อะไรมีอิทธิพลต่อพื้นที่เหล่านั้นทั้ง 42 พื้นที่ หลังจากนั้นจึงเข้าไปศึกษาพื้นที่ตัวอย่างดังรายละเอียดหัวข้อต่อไป

3.2.4 การศึกษาผู้ใช้พื้นที่ด้วยแบบสอบถาม

เพื่อความเข้าใจตัวพื้นที่ดียิ่งขึ้น ตัวแปรที่สำคัญที่ไม่อาจจะละเลยได้ คือ “ผู้ใช้พื้นที่” (users) ซึ่งคำตอบของผู้ใช้พื้นที่ใช้อธิบายสาเหตุอันเกิดจากผู้พื้นที่แต่ละคน ถึงความต้องการใช้พื้นที่จากปัจจัยส่วนบุคคล ความคิดที่แตกต่างกันออกไปของแต่ละคนตามภูมิหลังที่ติดตัวมา คิดเห็นแต่ละบุคคลจะสะท้อนภาพรวมของประชาชนทั้งหมดที่ใช้พื้นที่เหล่านั้น เป็นการสำรวจบนสถานที่จริงทำให้ได้ผลใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ดังนั้นตัวแปรและปัจจัยต่างๆในหัวข้อ 2.4 ได้ถูกนำไปใช้ในแบบสอบถามสำหรับการศึกษาที่ดังต่อไปนี้

3.2.4.1 การศึกษาตัวแปร ปัจจัยด้านผู้ใช้พื้นที่

อธิบายสาเหตุเกิดจากภูมิหลังที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ ในชีวิตประจำวัน และการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ที่ทำการสำรวจถึงเหตุผลและการแสดงออกของการใช้พื้นที่ว่าง เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่กับสังคมจากผู้พื้นที่ ด้านภูมิหลังทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ สถานะทางสังคมของผู้ใช้และเศรษฐกิจในพื้นที่ โดยศึกษาจากพื้นที่ที่คัดเลือกเป็นตัวอย่างในการศึกษา แหล่งของข้อมูลในส่วนนี้เป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ บนพื้นที่ แยกย่อยออกเป็นปัจจัยด้านต่างๆและตลอดจนมีตัวแปรและข้อมูล เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ที่อยู่ปัจจุบันดังแผนภูมิที่ 3-6

แผนภูมิ 3-6 ตัวแปรของแต่ละบุคคลและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

แผนภูมิ 3-7 ปัจจัยย่อยของแต่ละปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะของผู้ใช้แต่ละบุคคล (individual user)

โดยมีรายละเอียดแบบสอบถามดังต่อไปนี้

3.2.4.2 ภูมิหลังการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในชีวิตประจำวัน

แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

1. ระดับบุคคลคือ ทำกิจกรรมคนเดียวร่วมกับในเหตุการณ์กับผู้อื่นในสังคม
นำไปตั้งคำถามคือ

1. ไปช้อปปิ้ง-ดูสินค้าตามห้างร้าน ตลาด ร้านค้า พื้นที่สาธารณะบ่อยแค่ไหน
2. ไปทำกิจกรรมกลางแจ้ง นันทนาการ เล่นกีฬา เดินเล่น อื่นๆบ่อยแค่ไหน

2. ระดับทำกิจกรรมกับเพื่อนไปด้วยกันในพื้นที่ว่างสาธารณะ
นำไปตั้งคำถามคือ

3. ไปพบปะเพื่อนทำกิจกรรม รับประทานอาหาร กินกาแฟ พุดคุย อื่นๆบ่อยแค่ไหน
4. ไปพบปะญาติพี่น้อง ทำกิจกรรม รับประทานอาหาร อื่นๆบ่อยแค่ไหน

3. ระดับทำกิจกรรมเดียวกันกับคนอื่น ๆ ในสังคมอาจจะรู้จักกันหรือไม่ก็ได้

ซึ่งเป็นระดับสูงที่สุด

นำไปตั้งคำถามคือ

5. ไปทำกิจกรรมศาสนา ประเพณี ความเชื่อ งานเทศกาลต่างๆบ่อยแค่ไหน
6. ทักทายกับคนในชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่บ่อยแค่ไหน
7. ไปจับกลุ่มคุยกันในที่สาธารณะ ร้านกาแฟ ตลาด หน้าบ้าน ร้านขายของบ่อยแค่ไหน

3.2.4.3. ตัวแปรด้านเหตุผลส่วนบุคคล

พฤติกรรมการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

- รายชื่อ
- พื้นที่ว่างสาธารณะที่ท่านชอบไปใช้ในเชียงใหม่ โดยดูรูปแบบที่ตั้งและ
 - ชื่อสถานที่ที่ชอบไป เป็นประจำ และสถานที่ที่สัมผัสยาก แยกถามเป็น 2 ชุดเพื่อดูวันที่ทำเป็นประจำ ส่วนพื้นที่สัมผัสยากเพื่อสะท้อนเหตุการณ์จริง

- ช่วงเวลาที่ไป

คำตอบให้เลือกคือ

☐ 1. ช่วงเช้า 6.00-9.00 น.
☐ 2. ช่วงสาย 9.01-12.00 น.
☐ 3. ช่วงบ่าย 12.01-13.30 น.
☐ 4. ช่วงบ่าย 13.31-17.00 น.

☐ 5. ช่วงเย็น 17.01-19.30 น.
☐ 6. ค่ำ 19.30-24.00 น.
☐ 7. อื่นๆ

- ระยะเวลาที่อยู่ในสถานที่

คำตอบให้เลือกคือ

☐ 1. น้อยกว่า 1 ชั่วโมง
☐ 2. 1-2 ชั่วโมง
☐ 3. 3-4 ชั่วโมง
☐ 4. 4 ชั่วโมงขึ้นไป

- ความถี่ที่ไป

คำตอบให้เลือกคือ

☐ 1. ทุกวัน
☐ 2. 2-4 ครั้งต่อสัปดาห์
☐ 3. 1 ครั้งต่อสัปดาห์
☐ 4. 1-3 ครั้งต่อเดือน
☐ 5. น้อยกว่าเดือนละครั้ง

- บุคคลที่ไปด้วย.....

- จุดประสงค์ที่ไป.....

- วิธีการเดินทาง

คำตอบให้เลือกคือ

☐ 1. เดินมา
☐ 2. จักรยาน
☐ 3. มอเตอร์ไซด์
☐ 4. รถยนต์
☐ 5. รถขนส่งสาธารณะ รถแดง รถประจำทาง

3.2.4.4 ตัวแปรด้านเหตุผลและวัตถุประสงค์ ได้แก่

ที่ตั้ง ย่าน สินค้าและบริการ สิ่งดึงดูดและประโยชน์ใช้สอย คุณลักษณะของผู้คนในพื้นที่ คุณลักษณะความเป็นสถานที่ นำไปตั้งคำถามและคำตอบดังตารางที่ 3-2

ตาราง 3-2 แบบสอบถามเหตุผลและวัตถุประสงค์ที่ไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

1.คุณลักษณะที่ตั้ง	2.คุณลักษณะของย่าน	3.คุณลักษณะของสินค้าและบริการ	4.คุณลักษณะสิ่งดึงดูดและประโยชน์ใช้สอย	5.คุณลักษณะของผู้คนในพื้นที่	6.คุณลักษณะของความเป็นสถานที่
☐ 1.ใกล้ที่อาศัย	☐ 1. แหล่งของถูก	☐ 1.อาหาร เครื่องดื่ม	☐ 1.ธนาคาร	☐ 1.ผู้คนมากมาย หลากหลาย	☐ 1.สถานที่ ออกแบบสวยงาม
☐ 2.อยู่ใกล้ชุมชน	☐ 2. แหล่งของหายาก	☐ 2.ของใช้ในบ้านของใช้ในชีวิตประจำวัน	☐ 2.ร้านสะดวกซื้อ	☐ 2.ผู้คนในสถานที่สนุกสนานเป็นกันเอง	☐ 2.พื้นที่ประวัติศาสตร์โบราณสถาน มีคุณค่า
☐ 3.อยู่ใจกลางเมือง	☐ 3. แหล่งของแปลกใหม่	☐ 3.ของสะสมที่ระลึก	☐ 3.ตลาด	☐ 3.วิถีชีวิตของผู้คนพื้นถิ่น	☐ 3.สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
☐ 4.ใกล้ขนส่งสาธารณะ	☐ 4. แหล่งของทันสมัย	☐ 4.งานศิลปะ	☐ 4.โรงเรียน	☐ 4.วิถีชีวิตของผู้คนทันสมัย	☐ 4.วิถีชีวิตชุมชนมีเอกลักษณ์
☐ 5.ใกล้ที่ทำงาน	☐ 5. แหล่งของหลากหลาย	☐ 5.ของพื้นเมือง	☐ 5.ห้างสรรพสินค้า	☐ 5.ผู้คนในสถานที่รู้สึกอิสระเสรี	☐ 5.ความมีชีวิตชีวาทางเศรษฐกิจ
☐ 6.ทางผ่าน	☐ 6. แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ	☐ 6.สินค้าหัตถกรรม	☐ 6.ร้านอาหาร	☐ 6.ความหลากหลายวัย	☐ 6.ความมีชีวิตชีวาทางสังคม
☐ 7.เข้าถึงพื้นที่โดยสะดวก	☐ 7.แหล่งท่องเที่ยว	☐ 7.สินค้าเกษตรพืชผักสด	☐ 7.ร้านกาแฟ	☐ 7.ความหลากหลายของฐานะ รายได้	☐ 7.ความชัดเจนของเอกลักษณ์วัฒนธรรม
☐ 8.อื่นๆ	☐ 8.แหล่งกิน	☐ 8.ของที่ไม่มีขายในชุมชน	☐ 8.สถาบันบันเทิง	☐ 8.ความหลากหลายเชื้อชาติของผู้คน	☐ 8.วัสดุและสีสีนของสถานที่ บาทวิถีโดดเด่น
	☐ 9.แหล่งช้อปปิ้ง		☐ 9.นันทนาการกีฬา		☐ 9.ร้านค้าตกแต่งสวยงาม
	☐ 10.แหล่งย่านอนุรักษ์		☐ 10.อื่นๆ		

3.2.4.5 กิจกรรมและพฤติกรรมการใช้พื้นที่

1. กิจกรรมในชีวิตประจำวัน
2. กิจกรรมทางเลือก
3. กิจกรรมทางด้านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนพื้นที่
4. ผลพลอยได้

ป้ายและสัญลักษณ์		-2	-1	0	1	2	
5. ที่นั่งพัก	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐	เหมาะสม
6. ร่มเงา ภูมิอากาศ	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐	เหมาะสม
7. แสงสว่างและไฟฟ้า	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐	เหมาะสม
8. สาธารณูปการ ห้องน้ำ โทรศัพท์ ประปา	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐	เหมาะสม
การสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่		-2	-1	0	1	2	
9. ทางเดินเท้า	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐	เหมาะสม
10. ทางจักรยาน	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐	เหมาะสม
11. ที่จอดยานพาหนะ	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐	เหมาะสม
12. รถประจำทาง รถเมล์ รถแดง	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐	เหมาะสม
ระดับความเป็นสถานที่ (place)		-2	-1	0	1	2	
13. ลักษณะการปิดล้อมของพื้นที่	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐	เหมาะสม
14. จุดสังเกต จุดหมายตา	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐	เหมาะสม
15. การจดจำได้ รู้ทิศทางของเส้นทาง	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐	เหมาะสม
16. ความหมายของพื้นที่	น้อย	☐	☐	☐	☐	☐	มาก
17. เอกลักษณ์ของพื้นที่	น้อย	☐	☐	☐	☐	☐	มาก

5. ความประทับใจในสถานที่ที่ใช้

ตาราง 3-5 แบบสอบถามความรู้สึกด้านต่างๆเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ว่างสาธารณะ

ประทับใจน้อย	☐	☐	☐	☐	☐	ประทับใจมาก
	-2	-1	0	1	2	

3.2.4.7. รูปแบบการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ (Space use pattern)

เป็นการศึกษาถึงเหตุผลด้วยการวิเคราะห์รูปแบบการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างหลากหลาย โดยการศึกษาผู้ที่กำลังใช้พื้นที่นั้นอยู่ในขณะที่เข้าไปทำการเก็บข้อมูล โดยให้เขียนแผนที่ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ทั้งเส้นทางและจุดที่หยุดทำกิจกรรมกับที่ในวันสัมภาษณ์ และเขียนแผนที่ในวันปกติที่ใช้ประจำ ดังอธิบายในหัวข้อ 2.4.3 และ 3.5.3.2 เพื่ออธิบายเส้นทางดึงดูด และกิจกรรมดึงดูดใจ ที่ทำให้ผู้ใช้เลือกใช้พื้นที่และสะท้อนรูปแบบการใช้พื้นที่ของแต่ละบุคคลได้แก่ 1) เส้นทางที่เลือก 2) จุดหยุดทำกิจกรรมอยู่กับที่

สรุปปัจจัยและตัวแปรของการศึกษานี้มีจำนวนมาก เนื่องจากความต้องการอธิบายความเข้าใจของพื้นที่หลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นตัวคุณสมบัติของพื้นที่เอง ระบบโครงสร้างของเมือง และสุดท้ายคือผู้ใช้พื้นที่เองต่างเป็นตัวที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่เหล่านั้น

3.3 การแบ่งกลุ่มพื้นที่ การคัดเลือกพื้นที่ศึกษา

เนื่องจากพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่จากการสำรวจมีถึง 42 พื้นที่ ในการศึกษาวิจัยลงลึกถึงรายละเอียด จึงต้องคัดเลือกพื้นที่ศึกษาเป็นตัวอย่างกรณีศึกษา (case study) โดยการแบ่งกลุ่มเพื่อแสดงกลุ่มพื้นที่ทั้งหมดว่ามีกี่ประเภท แล้วจึงเลือกตัวแทนที่มีคุณสมบัติสะท้อนภาพรวมของพื้นที่แต่ละประเภทมาศึกษา การคัดเลือกพื้นที่จัดเรียงคุณภาพของพื้นที่ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หลังจากนั้นเลือกพื้นที่ที่ดีที่สุดเหมาะสมกับการศึกษา

3.3.1 การแบ่งกลุ่มพื้นที่

การแบ่งกลุ่มพื้นที่ว่างสาธารณะจากการทบทวนวรรณกรรม แล้วไปสำรวจพื้นที่ศึกษาจะพบว่าคุณสมบัติของพื้นที่ว่างสาธารณะนั้นแตกต่างกัน มีหลากหลาย ในศึกษานี้จึงได้จัดแบ่งกลุ่มพื้นที่จากการทบทวนวรรณกรรมและการสำรวจเบื้องต้นของพื้นที่ว่างสาธารณะสามารถแบ่งกลุ่มได้ดังต่อไปนี้

3.3.1.1 กลุ่มพื้นที่แบ่งตามประเภทลักษณะการใช้สอย (Function)

พื้นที่ในกลุ่มนี้หมายถึงพื้นที่ว่างสาธารณะตามลักษณะองค์ประกอบของหน้าที่ใช้สอย ซึ่งพื้นที่ว่างสาธารณะจากการทบทวนวรรณกรรมแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ได้แก่ จัตุรัสและพลาซ่า ถนน และสวนสาธารณะ ในศึกษานี้จากการสังเกตเบื้องต้นพบว่ามีการใช้สอยที่แตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อยจึงแบ่งกลุ่มหน้าที่ใช้สอยแยกย่อยเป็น 6 กลุ่มซึ่งเสนอรายละเอียดในหัวข้อ 2.2 ดังนั้นกลุ่มพื้นที่ว่างสาธารณะแบ่งตามหน้าที่ใช้สอย ได้แก่

1. จัตุรัสและองค์ประกอบของเมือง (Square and Urban Element)
2. พลาซ่าและพื้นที่ระหว่างอาคาร (Plaza and Inner Block Void)
3. ถนนคนเดิน (Walking Street)
4. บาทวิถี (Path)
5. ลานที่ว่าง (Leftover Space)
6. สวนสาธารณะและพื้นที่ริมน้ำ (Park and Water Front)

3.3.1.2 กลุ่มพื้นที่แบ่งตามลักษณะการเกิดขึ้นของพื้นที่และการดำเนินการ

จากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น สังเกตพบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะนั้นมีความแตกต่างกันในการจัดตั้ง (setting) พื้นที่รวมถึงการดำเนินการ (operating) พื้นที่ว่างสาธารณะจำนวนหนึ่งเกิดจากนโยบายและการวางแผนของรัฐบาล โดยเทศบาลท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งพื้นที่และดูแลบำรุงรักษา แต่บางแห่งเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีรูปแบบแตกต่างออกไป กล่าวคือแม้ภาครัฐจะเป็นเจ้าของโดยกรรมสิทธิ์สาธารณะ แต่พื้นที่ใช้งานเกิดขึ้นเองเป็นไปตามตามสัญชาตญาณ (spontaneous) ตามความต้องการ (need) สนองตอบความจำเป็นใช้พื้นที่ เมื่อมีภาวะการณ์ที่เหมาะสมทั้งกายภาพ สังคม เศรษฐกิจพื้นที่ที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติจากผู้ใช้ในท้องถิ่นนั้น ดังนั้นลักษณะของการจัดตั้งพื้นที่และลักษณะการจัดการและดำเนินการออกเป็น 3 แบบคือ

1. เกิดจากการวางแผนของภาครัฐบาล (Planned Public Open Space)
2. เกิดขึ้นเองตามภาวะการณ์ (Spontaneous Public Open Space)
3. พื้นที่ของเอกชน (Private Public Open Space)

3.3.1.3 กลุ่มพื้นที่แบ่งตามลักษณะย่าน

เกิดจากลักษณะโครงสร้างของเมืองในการตั้งถิ่นฐานเริ่มแรก จากลักษณะภูมิประเทศ และ พัฒนาการต่อมาเป็นลักษณะโครงสร้างของโครงข่าย ที่มีลักษณะเฉพาะของย่านที่โดดเด่นแตกต่างกัน ตามพัฒนาการของเมือง แบ่งออกได้ดังนี้

1. ย่านเมืองเก่ากำแพงเมืองชั้นใน (Inner Wall)

มีลักษณะโครงข่ายเป็นแบบตารางกริดในเขตคูเมืองชั้นใน

2. ย่านกำแพงเมืองชั้นนอก (Outer wall)

เกิดจากขอบเขตคูคันดินเก่า ตามเส้นทางคลองแม่ข่าย และลำคูไหว

3. ย่านการค้าใจกลางเมือง (C.B.D.: Central Business District)

เป็นย่านการค้าเชื่อมระหว่างกำแพงเมืองชั้นใน ไปทางทิศตะวันออกจากประตูท่าแพ จนถึงริมแม่น้ำปิง

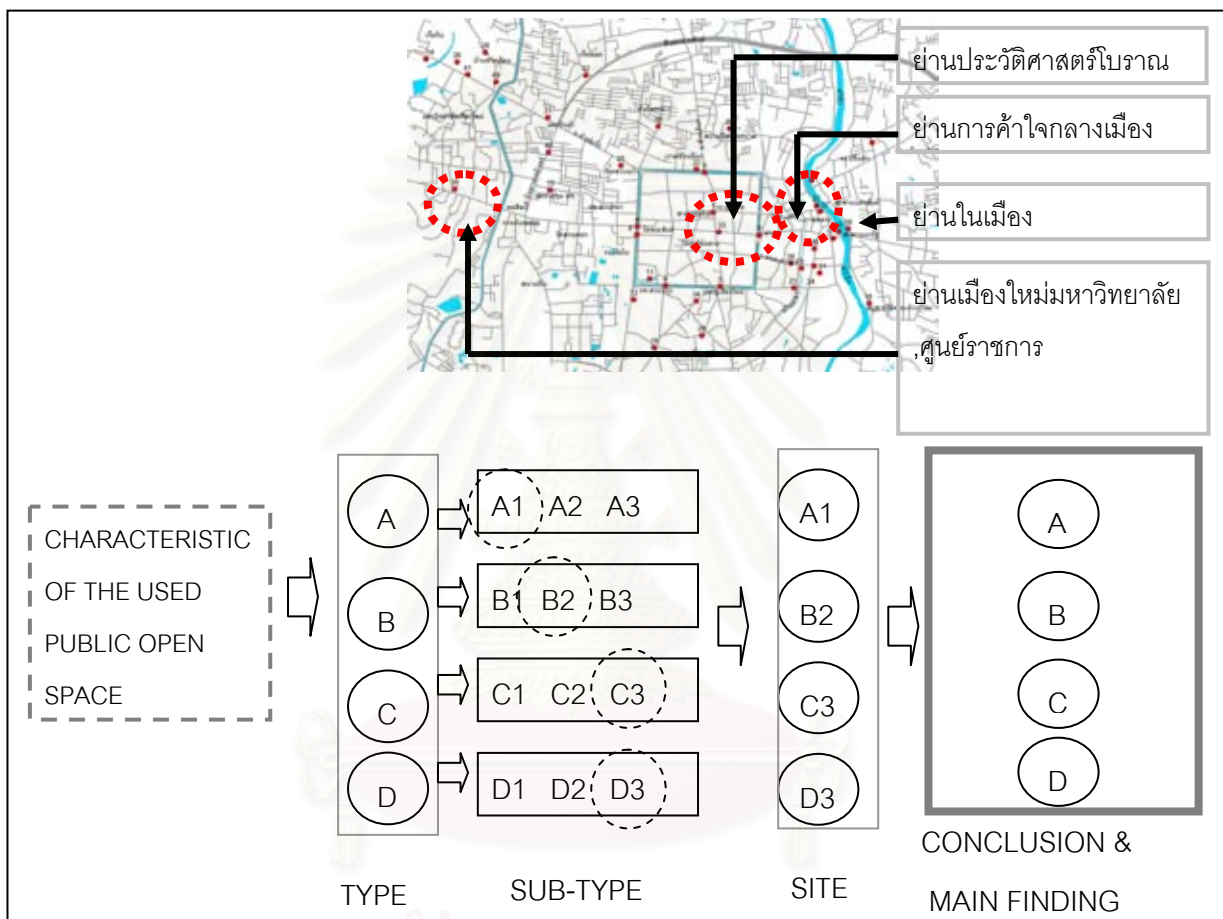
4. ย่านในเมือง

พื้นที่ต่อเนื่องจากกำแพงเมืองด้านเหนือ ด้านตะวันออก และด้านใต้ขยายตัวไปตามทิศถนนรัศมี เป็นพื้นที่รัศมีถึงวงแหวนชั้นที่ 1 ถนนสุขุมวิทไฮเวย์เชียงใหม่-ลำปาง

5. ย่านมหาวิทยาลัย และย่านศูนย์ราชการ

บริเวณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือด้านตะวันตกของเมือง จากเขตคูเมืองเก่าไปจนถึงเชิงดอยสุเทพ มีถนนขนานข้างเป็นขอบเขต 2 สายคือถนนสุเทพ และถนนห้วยแก้ว

เมื่อแบ่งกลุ่มพื้นที่แล้ว หลังจากนั้นทำการเรียงลำดับคุณภาพของแต่ละพื้นที่เพื่อทำการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้เราจะเห็นว่าพื้นที่ว่างสาธารณะยังมีการใช้งานที่แตกต่างกัน บางแห่งใช้เพียงประโยชน์เดียว บางกลุ่มคน หรือ บางเวลา แต่บางแห่งมีการใช้งานที่หลากหลาย มีคนใช้พื้นที่หลายกลุ่ม หลากหลายกิจกรรม และหลากหลายเวลาที่ซ้อนบนพื้นที่เดียวกัน จากการสำรวจภาพรวมของพื้นที่ต่างๆ โดยการประเมินแบบเบื้องต้นของคุณภาพของพื้นที่ทั้งเชิงกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่างศึกษาดังบทต่อไป

รูปที่ 3-1 การคัดเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะตัวอย่าง
ที่มา : ปรับรูปแบบจาก วิลาวัดย์ ภมรสวรรณ, 2548

3.3.2 การคัดเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะตัวอย่าง

การคัดเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะตัวอย่าง เพื่อเป็นตัวแทนศึกษาในชั้นรายละเอียดนั้น จำเป็นต้องเลือกพื้นที่ที่สามารถเป็นตัวแทนอธิบายปรากฏการณ์ และตรรกะที่อยู่เบื้องหลังได้โดยเป็นตัวอย่างที่สะท้อนภาพรวมของพื้นที่ทั้งหมด จากการแบ่งกลุ่มในหัวข้อ 3.3.1 โดยพิจารณาความเหมาะสมสำหรับสภาพการณ์ในปัจจุบัน รวมถึงความพร้อมของข้อมูลจำนวนประชากร ความน่าสนใจหรือความแตกต่างของพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นพื้นที่ดึงดูดเศรษฐกิจ การมี

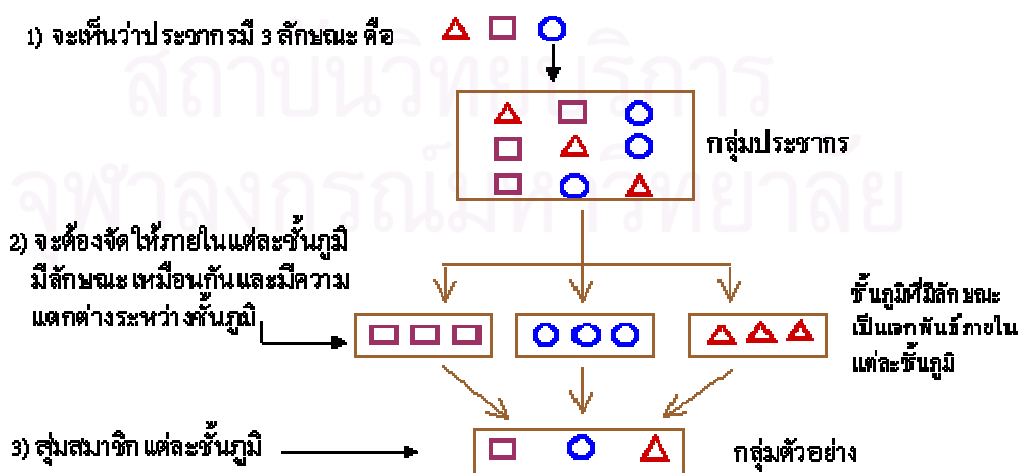
เอกลักษณ์ที่โดดเด่นและมีคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ และประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษาพื้นที่นั้นเป็นสำคัญ มีเกณฑ์มาตรฐานในการวัดดังต่อไปนี้

1. แยกประเภทพื้นที่ว่างสาธารณะรูปแบบต่างๆ ได้แก่ 1) พื้นที่ว่างสาธารณะตามแบบแผนประเพณี 2) พื้นที่ว่างสาธารณะสมัยใหม่ 3) พื้นที่ว่างสาธารณะร่วมสมัย
2. ตั้งอยู่บนย่านสำคัญ 1) ย่านประวัติศาสตร์มรดกของเมือง 2) ย่านการค้าใจกลางเมือง 3) ย่านในเมือง 4) ย่านเมืองใหม่และเมืองมหาวิทยาลัย
3. ลักษณะของพื้นที่ว่างสาธารณะที่แตกต่างกันตามการใช้งาน (Function) เพื่อให้เป็นพื้นที่ตัวแทนของแต่ละพื้นที่ว่าง
4. การใช้เกณฑ์ความสำคัญในระดับที่มี ผลกระทบต่อการพัฒนาเมือง คือเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่า มีผลต่อประชาชน ท้องถิ่นชุมชน นโยบายเทศบาลและการท่องเที่ยว การกระตุ้นเศรษฐกิจทั้งในและนอกระบบมาพิจารณาร่วม

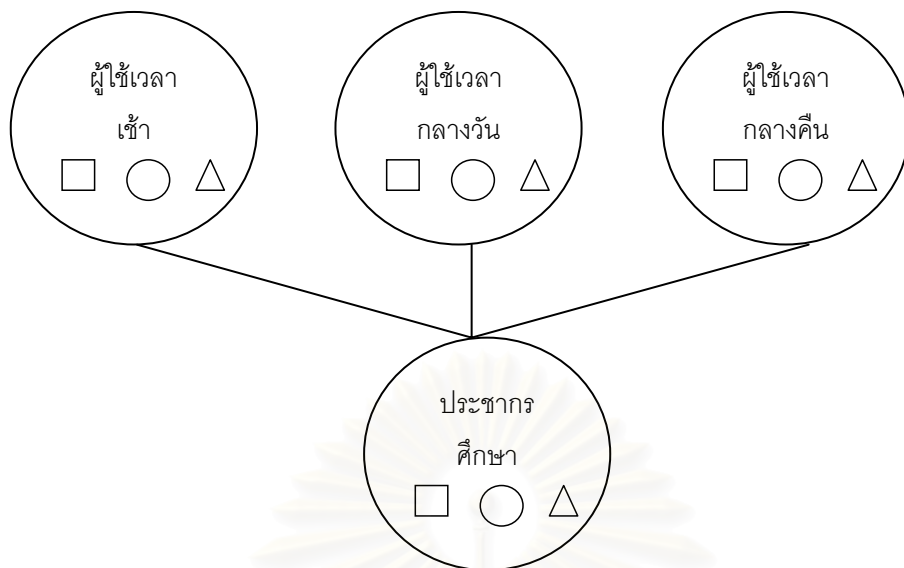
3.4 การคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง

3.4.1 การสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ในการศึกษาเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรในกรณีที่ประชากรอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เมื่อสุ่มได้จะนำสมาชิกในกลุ่มมาศึกษาทั้งหมด นอกจากนั้นยังแยกเก็บตามช่วงเวลาที่แตกต่างกันของผู้ใช้กลุ่มใหญ่ๆในแต่ละกลุ่ม ที่มีลักษณะความหลากหลายของเวลาที่แตกต่างกัน ในแต่ละพื้นที่ดังแผนภูมิที่ 3-9

แผนภูมิ 3-8 ลักษณะการจัดชั้นภูมิที่ถูกต้องในการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ

แผนภูมิ 3-9 ลักษณะการจัดกลุ่มประชากรตามช่วงเวลา

3.4.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษานี้ ได้ใช้การกำหนดขนาดของตัวอย่างตามแนวคิดของ Yamane นี้ นิยมใช้กับข้อมูลระดับช่วงมาตรา (Interval scale) และระดับอัตราส่วนมาตรา (Ratio scale) ซึ่ง Yamane จะกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % และ 99 % ในการศึกษานี้ได้เลือกใช้ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % การใช้พิจารณาว่าจะให้ความเชื่อมั่นเป็น 95 % ต้องสามารถประมาณขนาดของประชากร (N) ได้ กำหนดความคลาดเคลื่อนที่ผู้วิจัยยอมรับได้ ที่ $\pm 5\%$

สูตรของ Yamane (1973: 725)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง (0.05 หรือ 0.01)

N = ขนาดของประชากร n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ที่มา: ชัยสิทธิ์ เจริญประเสริฐ, (2537)

ในการศึกษานี้ได้เลือกใช้ขนาดตัวอย่างตามแนวคิดของ Yamane กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % ซึ่งขนาดตัวอย่างตามความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ สำหรับการสำรวจข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในพื้นที่ตัวอย่างศึกษา

ตารางที่ 3-6 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ขนาดกลุ่มตัวอย่างตาม Yamane ที่ 95%

จำนวนผู้ใช้ทั้งหมด	ราชดำเนิน		วโรรส		หลังม.ช.		รวมทั้งหมด	
	68,480 คน		47,040 คน		10,212 คน		125,732 คน	
ชาวไทย	89	คน	100	คน	50	คน	239	คน
ชาวต่างชาติ	30	คน	-	คน	-	คน	50	คน
ประชากรตัวอย่าง	119	คน	100	คน	50	คน	289	คน
รวม								

หมายเหตุ : จำนวนผู้ใช้ทั้งหมดจากการนับบนพื้นที่ศึกษาจริง ด้วยการตั้งจุดหรือประตูนับ (gate) วิธีการตามหัวข้อ 3.5.3.1

3.5 วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนั้นเทคนิคและการวิเคราะห์ข้อมูลจึงมีความแตกต่างกันในแต่ละส่วนได้แก่

- เทคนิคที่ใช้ในการศึกษาด้านโครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาของเมือง
- เทคนิคที่ใช้ในการศึกษาผู้ใช้พื้นที่ด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ
- เทคนิคที่ใช้ในการศึกษารูปแบบการใช้พื้นที่

3.5.1 เทคนิคที่ใช้ในการศึกษาด้านโครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาของเมือง

การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง (Urban Morphological Structure) เป็นการนำแผนที่ โดยโปรแกรม Arc View มาสร้างด้วยเทคนิคการซ้อนทับแผนที่ (Overlay Mapping) และเทคนิคภาพและพื้น (Figure and Ground) เพื่อนำมาวิเคราะห์ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวของชุมชน และการการใช้ประโยชน์ที่ดิน ความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ ขนาดแปลงที่ดิน ลักษณะโครงข่ายเพื่อนำมาเปรียบเทียบกันในแต่ละพื้นที่วางสาธารณะว่ามีลักษณะรูปแบบที่โดดเด่นหรือแตกต่างกันอย่างไรในแต่ละย่านที่โดดเด่นของเมือง เพื่อวิเคราะห์เหตุผลที่เชื่อมโยงถึงการใช้พื้นที่วางสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

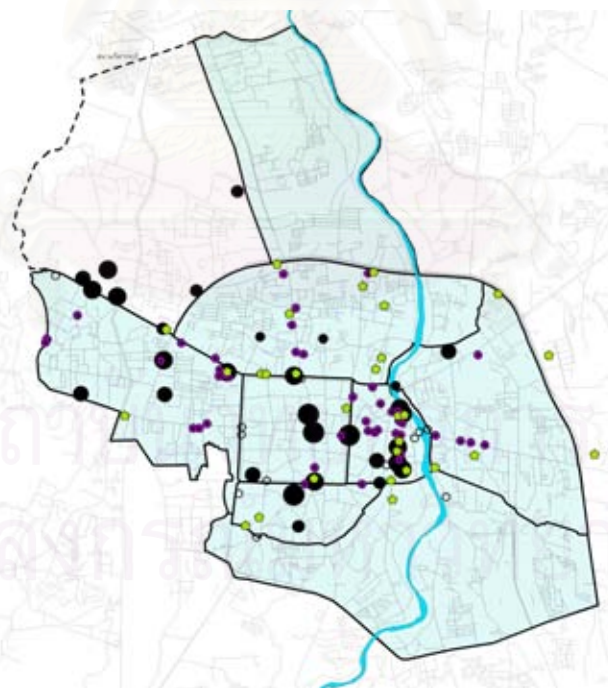
3.5.1.1 เทคนิคภาพและพื้น (Figure and Ground Theory)

วิธีการคือใช้แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายถนน และมวลอาคาร โดยให้สีดำเป็นภาพ (figure) ของอาคาร ส่วนสีขาวเป็นพื้น (ground) จะมองเห็นความแตกต่างของภาพและพื้นเป็นสีขาวและสีดำ ทำให้สามารถวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของการใช้ประโยชน์ที่ดินและลักษณะ เฉพาะของโครงข่ายที่เป็นตารางกริด (grid) หรือเป็นธรรมชาติ (organic) ตัวอย่างการใช้

เครื่องมือทฤษฎีนี้เพื่อดูปรากฏการณ์โครงสร้างเมือง โดยมองจากภาพหรือผังและพื้นที่ จะเห็นรูปแบบ (pattern) ระหว่างพื้นที่ว่างที่เป็นแนวของถนนและกลุ่มของเมือง (urban mass) การกำหนดสนาม (field) ของกลุ่มอาคาร (solids) และที่ว่าง (voids) จะทำให้เกิดรูปแบบของเมือง ที่เรียกว่าเนื้อเมือง ดังกล่าวนั้นการพิจารณารูปแบบการกระจายตัวของเนื้อเมือง ทำให้เห็นความเป็นกลุ่ม ย่าน ของเมืองทั้งหมด และลักษณะของพื้นที่ว่างที่ปรากฏ หลังจากนั้นคำนวณพื้นที่ของอาคาร ด้วยโปรแกรม Arch View และเลือกพื้นที่ว่าง นำมาคำนวณสัดส่วนของมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง จะทราบความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง เพื่อนำผลไปวิเคราะห์เปรียบเทียบแต่ละพื้นที่

3.5.1.2 การซ้อนทับแผนที่ (Overlay Mapping)

วิธีทำแผนภาพเชิงซ้อน(Overlay Method) หรือ การซ้อนทับแผนที่ เป็นวิธีการประเมินผลที่ทำได้รวดเร็ว โดยใช้วิธีการซ้อนทับข้อมูลแผนที่ เช่นพื้นที่ว่างสาธารณะกับลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ตั้งของกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นต้น ระดับความถูกต้องหรือความน่าเชื่อถือของผลที่ได้รับขึ้นอยู่กับ ความถูกต้องของข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ การวิเคราะห์แบบนี้มีการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เหมาะสำหรับการวิเคราะห์เชิงพื้นที่

รูปที่ 3-2 การนำภาพ “การแสดงด้วยภาพ” (graphic) พื้นที่ว่างสาธารณะทับซ้อนแผนที่ (Overlay Mapping)

3.5.2 เทคนิคที่ใช้ในการศึกษาผู้ใช้พื้นที่ด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติจากแบบสอบถามข้อมูลเชิงเศรษฐกิจ และสังคม จากแบบสอบถามมาแปรผลทางสถิติ โดยเป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมจากแบบสอบถามที่มาจากการสัมภาษณ์ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ ในพื้นที่ที่เลือกทำการศึกษา ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงตัวเลข นำมาคำนวณโดยโปรแกรมทางสถิติเพื่อการวิจัย เพื่อหาค่าทางสถิติต่างๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์การแจกแจงตัวแปร (Cross tabulation test) เพื่อนำมาอธิบายเชิงปริมาณและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรย่อยต่างๆ ในตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สถิติที่ใช้ได้แก่

1. สถิติเชิงพรรณนาเป็นการอธิบายถึงลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลที่เก็บรวบรวมแสดงผลเป็นค่าร้อยละ (Percentage)

2. สถิติแบบ Non Parametric โดยใช้ค่าสถิติ Chi-square เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยกำหนดระดับนัยสำคัญ 0.05

$$\text{ด้วย } \chi^2 = \sum \frac{(O-E)^2}{E} \quad \text{สูตรทดสอบไคสแควร์}$$

โดย O_i แทนความถี่ที่สังเกตได้ และ E_i แทนความถี่ที่คาดหวัง

3.5.3 เทคนิคอื่นๆที่ใช้ในการวิจัย

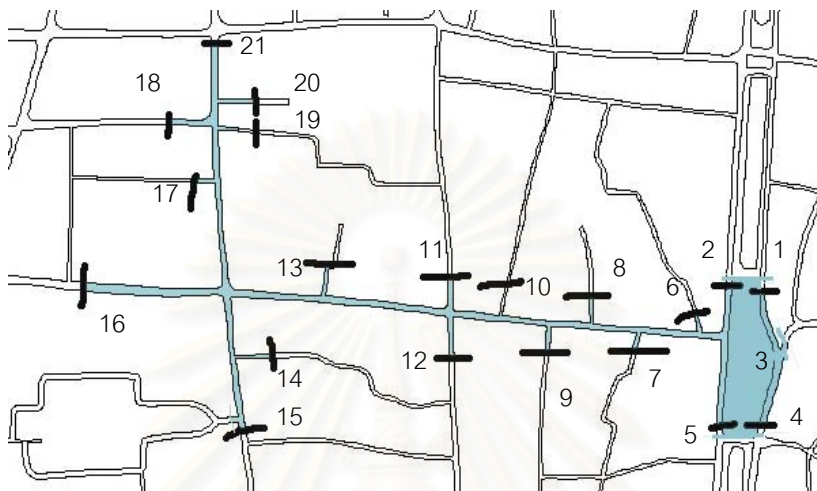
3.5.3.1 การนับคน

การตั้งด่านหรือจุดนับ (gate) และวิธีการนับคนใช้พื้นที่ ทำการตั้งจุดนับ โดยกำหนด ตำแหน่งของด่านในบริเวณทางเข้าออกทุกทางบนพื้นที่ว่างสาธารณะนั้น รวมถึงทางเข้าออกหลักที่เข้าสู่พื้นที่ศึกษา แล้วให้คนยืนนับประจำด่านเป็นระยะเวลา 5 นาที ทุกประตู ทุกชั่วโมง นำมาหาค่าเฉลี่ยตลอดชั่วโมง และนำมาหาค่าเฉลี่ยต่อวัน ตลอดระยะเวลาที่มีการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะเหล่านั้นตำแหน่งการตั้งด่านหรือจุดนับ ดังภาพ 3-3

3.5.3.2 การเขียนแผนที่ของผู้ใช้

การศึกษานี้ได้ให้ผู้ใช้พื้นที่ ลากเส้นทางที่ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่ทำการเก็บแบบสอบถามนั้น บนแผนที่ที่สร้างไว้ให้บนกระดาษ ขนาด A4 เพื่อบันทึกเส้นทางการเดิน และจุดหยุดทำกิจกรรมของแต่ละบุคคลตลอดเวลาที่ใช้พื้นที่ตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการใช้พื้นที่ว่าเส้นทางใดเป็นเส้นทางดึงดูดและจุดใดบ้างที่เป็นจุดดึงดูด โดยการเขียนแผนที่ในวันที่ตอบแบบสอบถามและในวันปกติที่เคยมาใช้เป็นประจำ อาศัยความจำจากการใช้พื้นที่นั้นเป็นประจำใน

วันอื่นๆปกติในชีวิตประจำวัน ซึ่งผลของเส้นทางในอดีตจะเป็นการยืนยันเส้นทางที่ใช้บ่อย จุดที่หยุดบ่อยจนจดจำได้ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ดีกว่าข้อมูลในวันที่ตอบแบบสอบถามเพราะในวันนั้นอาจจะมีบางเส้นทางหรือบางจุดไม่ได้ไป แต่จุดในอดีตเป็นจุดที่กระทำบ่อยจนจำได้แน่นอน หลักจากนั้นนำมาเขียนเส้นทางและจุดหยุดทำกิจกรรมในโปรแกรม Arc View ดังตัวอย่างรูปที่ 3 - 4

รูปที่ 3-3 วิธีการตั้งด่านหรือจุดนับ (gate) เพื่อนับคนใช้พื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนิน

รูปที่ 3-4 รูปแบบการเลือกเส้นทางสัญจรของคนเดินเท้าในพื้นที่ว่างสาธารณะ
ที่มา: สกูลชัย ตันติเศรณี: 2549

สรุปการออกแบบวิธีวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนทำได้แก่ ขั้นตอน 1) การศึกษาระดับพื้นที่ถึงรูปแบบลักษณะการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ ในพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่จำนวน 42 แห่ง และศึกษาเหตุผลของคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ตัวแปรที่ใช้ได้แก่ปัจจัยกายภาพด้านการเข้าถึงพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยทางสังคมด้านกิจกรรมสังคมวัฒนธรรมโปรแกรม และเอกลักษณ์ของพื้นที่ ปัจจัยเศรษฐกิจด้านสินค้า การจัดวางสินค้าและเศรษฐกิจรอบ

พื้นที่ วิเคราะห์ด้วยดาวรางเมตริกซ์ ขั้นตอนที่ 2) การศึกษาระดับเมืองถึงลักษณะความสัมพันธ์ของพื้นที่ว่างสาธารณะกับลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง เพื่อวิเคราะห์เหตุผลที่โครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองมีต่อพื้นที่ว่างสาธารณะนั้นๆ ตัวแปรที่ใช้ศึกษาคือความหนาแน่นประชากร การใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่าย รูปแบบแปลงที่ดิน และย่าน ที่ตั้งกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ ที่ตั้งกิจกรรมเชิงสังคมวัฒนธรรมของเมือง ใช้เทคนิควิเคราะห์ด้วยการซ้อนทับแผนที่ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และเทคนิคภาพและพื้น ในรัศมี 500 เมตรรอบพื้นที่ หลังจากนั้นแบ่งกลุ่มพื้นที่ด้วยย่าน ประโยชน์ใช้สอย และการจัดตั้งและการดำเนินการของพื้นที่ เพื่อคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่างศึกษาในรายละเอียดผู้ใช้

ขั้นตอน 3) การศึกษาผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะเป็นการวิเคราะห์เชิงสังคม ของผู้ใช้พื้นที่ที่มีตัวแปร เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ที่อยู่ปัจจุบัน และเหตุผลวัตถุประสงค์การไปใช้พื้นที่ ตลอดจนพฤติกรรม การทำกิจกรรม และทัศนคติต่างๆ ที่มีผลต่อการไปใช้พื้นที่ ด้วยเทคนิคแบบสอบถาม และศึกษาเส้นทางและจุดทำกิจกรรมบนพื้นที่เพื่อต้องการทราบเส้นทางดึงดูดและกิจกรรมดึงดูดของผู้ใช้พื้นที่ ด้วยเทคนิคการเขียนแผนที่โดยผู้ใช้ ในวันสัมภาษณ์และจากการจดจำในวันปกติที่ใช้เป็นประจำ หลังจากศึกษาทั้ง 3 ขั้นตอนแล้วนำไปวิเคราะห์บูรณาการร่วมกันถึงเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอนนกะประโยชน์ เพื่อนำไปสร้างแบบจำลองสำหรับผู้วางผังและออกแบบพื้นที่ว่างสาธารณะนำไปใช้ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของเมืองและพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่

ในบทนี้ส่วนแรกจะกล่าวถึงการศึกษาด้านสภาพทั่วไปของเมืองเชียงใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ตั้งแต่ประวัติศาสตร์จนถึงสภาพปัจจุบัน เพื่อทราบถึงภาพรวมของพื้นที่ ในส่วนที่สองจะเป็นสภาพทั่วไปของพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 4.1 สภาพทั่วไปของเมืองเชียงใหม่
- 4.2 ความหนาแน่นประชากรและการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- 4.3 โครงข่ายการสัญจรของเมืองเชียงใหม่
- 4.4 กิจกรรมเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และย่านของเมืองเชียงใหม่
- 4.5 พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน

4.1. สภาพทั่วไปของเมืองเชียงใหม่

4.1.1 ประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่

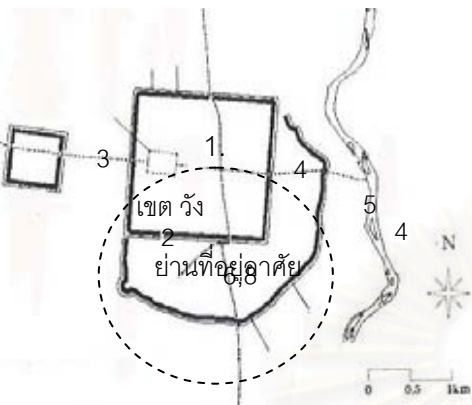

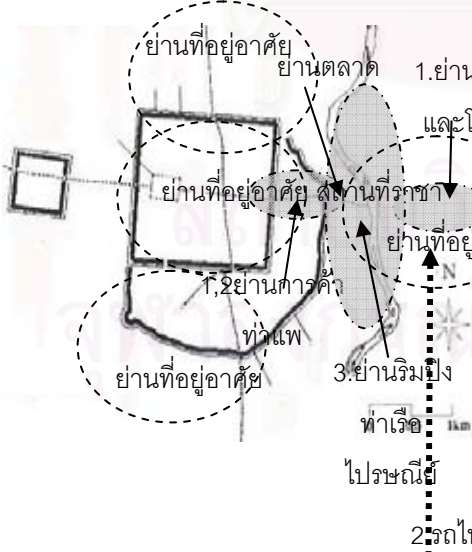
เชียงใหม่เป็นเมืองอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา เป็นเมืองที่มีความรุ่งเรืองทั้งศิลปวัฒนธรรมและความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่จึงได้ชื่อว่าเป็นเมือง "ล้านนา หมายถึง ดินแดนที่มีนาจำนวนนับล้าน" ประวัติศาสตร์การก่อตั้งเมืองเชียงใหม่เริ่มจากในสมัยพระเจ้ามังราย ซึ่งเดิมเป็นกษัตริย์ของแคว้นโยนกโปรดให้สร้างเมืองขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1839 เพื่อให้เป็นเมืองที่สมบูรณ์แบบ ชื่อว่า นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ (สุรพล ดำริห์กุล, 2545) การก่อตั้งเมืองเชียงใหม่มีลักษณะที่ชัดเจนคือ กำหนดหัวเวียงอยู่ทางทิศเหนือซึ่งถือเป็นทิศมงคล ระดับความสูงของภูมิประเทศมากกว่าด้านอื่นๆ ทิศใต้สภาพพื้นที่ลาดต่ำ สายน้ำไหลลงทางใต้ ทิศตะวันตกติดกับภูเขา มีเขตป่าติดกับเชิงดอยสุเทพ หน้าเมืองหันไปทางแม่น้ำปิงด้านประตูท่าแพ หรือประตูเชียงเรือก ใช้แม่น้ำปิงเป็นเส้นทางคมนาคม ทำให้พื้นที่ด้านตะวันออกของเมืองที่มีบทบาททางเศรษฐกิจมากกว่าพื้นที่ด้านอื่นๆ เมื่อแรกสร้างเมืองเชียงใหม่กำแพงเมืองมีขนาดกว้าง 900 วา ยาว 1000 วา มีคูน้ำล้อมรอบ กว้างประมาณ 30 เมตร ลึก 4 เมตร ยาวประมาณ 6,120 เมตร (ฮันส์ เพนธ์, 2529: 10-14) มีประตูเมือง 5 ประตู ทิศละประตูยกเว้นทิศใต้มี 2 ประตูเขตกำแพงเมืองชั้นในของเวียง เรียกว่า "เวียงแก้ว" เป็นที่ตั้งของหอคำ หรือพระราชวัง คู่มของเจ้านาย บ้านขุนนาง และไพร่พลที่มีฝีมือประณีต ที่ทำการราชการ "เสาชินทิล" หรือหลักเมือง วัดวาอารามที่สำคัญ และตลาดของเมือง (สุรพล ดำริห์กุล, 2545: 27-29) แกนของเมืองได้แก่แนวเหนือใต้และตะวันออกตะวันตก เป็นถนนสายหลักสองสายตัดกัน ดังรูปที่ 4-1 โครงข่ายสัญจรภายในเมือง ถนนภายในเป็น

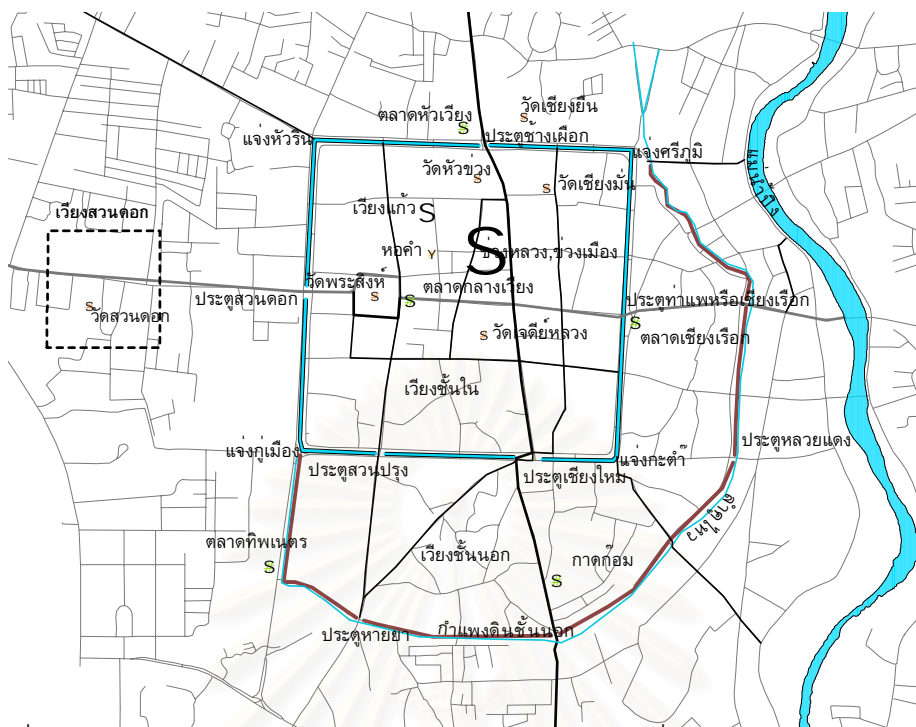
ระบบตารางกริดที่สอดคล้องกับรูปทรงของเมือง และทางเข้าออกประตูเมือง ถนนจะแบ่งพื้นที่เมืองออกเป็นบล็อกขนาดใหญ่ แนวแกนทั้งสองนี้มีวัดที่สำคัญหลายวัด จุดตัดของแกนที่กลางเวียงถือเป็นจุดศูนย์กลางเมือง คือบริเวณ “ช่วงหลวง” ซึ่งเป็นจัตุรัส (square) ของเมืองมีลักษณะเป็นลานอเนกประสงค์ใจกลางเมือง ถัดจากเมืองออกไปเป็นกำแพงดินชั้นนอก มีลักษณะตามแนวธรรมชาติล้อมเมืองด้านใต้ตามลำน้ำแม่เข้าด้านตะวันออกและ ลำคูไหลเชื่อมกับหนองน้ำทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ล้อมกลับมายังกำแพงเมืองมุมด้านตะวันตกเฉียงใต้ เขตกำแพงเมืองชั้นนอกรูปเกือกม้าเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของคนพื้นเมืองและ ชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆที่ถูกกวาดต้อนมาในเมือง ได้แก่ ลื้อ ยอง เชน มอญ เงี้ยว ส้อ พม่า ยวนเชียงแสน ชาวน่าน ชาวแพว ระบบโครงข่ายสัญจรในพื้นที่ส่วนนี้จะมีเพียงไม่กี่เส้นทาง ภายในเป็นถนนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ขนาดถนนเล็กเล็ดเลาะไปตามสภาพพื้นที่ ภายในกำแพงเมืองทั้งชั้นในและชั้นนอกมีชุมชนหลายแห่ง แต่ละแห่งจะมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีถนนสายหลักและสายรองเชื่อมชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกัน ถนนหลักจะตัดกันเป็นตาราง ส่วน ถนนซอยมีทั้งทางตรงและคดเคี้ยวตามภูมิประเทศเนื่องมาจากการวางตัวอิสระ

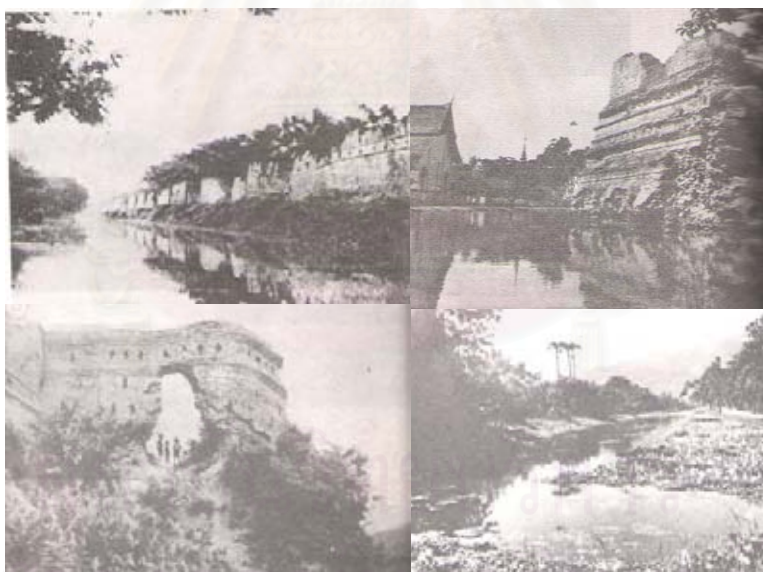
รูปที่ 4-1 เวียงเชียงใหม่ที่เป็นศูนย์กลางและมีเวียงบริวารล้อมรอบ

ตารางที่ 4-1 ลำดับการตั้งถิ่นฐานในประวัติศาสตร์

แผนผังการตั้งถิ่นฐาน	ลำดับการตั้งถิ่นฐาน
	<p>ยุคแรก พ.ศ.1839</p> <ol style="list-style-type: none"> เขตกำแพงเมืองชั้นในที่อยู่ของกษัตริย์ กาด ช่วงหลวง เขตกำแพงเมืองชั้นนอกที่อยู่ของไพร่ เพลยกวาดต้อน ชุมชนช่างฝีมือ เขตป่า เวียงสวนดอก ทิศตะวันออกไปทางแม่น้ำปิงด้านประตูท่าแพหรือประตูเชียงเรือก เป็นทิศที่มีการค้าขายและคมนาคมขนส่งกับต่างเมือง พ่อค้าต่างเมืองนั้นมาตั้งถิ่นฐานโดยพำนักบริเวณนอกกำแพงชั้นนอกไปจนถึงสองฝั่งแม่น้ำปิง
	<p>พื้นที่ว่างสาธารณะ ตลาด</p> <p>การค้ายุคแรกพ่อค้าเงี้ยวหรือไทใหญ่เป็นพ่อค้าควบคุมสินค้าในภาคสำคัญๆ เช่น</p> <ol style="list-style-type: none"> กาดกลางเวียง กาดทิพนตร ย่านท่าแพ กาดเชียงเรือก ย่านริมแม่น้ำปิง
	<p>ยุคพ.ศ.2398 พ่อค้าจีนและพ่อค้ายุโรป มีชชันนารี</p> <ol style="list-style-type: none"> พ.ศ. 2398 ได้มีการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง สยามประเทศต้องเปิดการค้าแบบเสรีกับชาติตะวันตก พ่อค้าชาวตะวันตก ชาวจีน ชาวพม่า ปรับการค้าทางเรือมาตั้งกิจการและร้านค้าในตลาดริมสองฝากแม่น้ำปิง พ.ศ.2459 มีการสร้างถนนเชื่อมเมืองต่างๆ และทางรถไฟมาถึงเมืองเชียงใหม่ในปีพ.ศ.2464 ขุนนางจากส่วนกลางกรุงเทพฯ บริเวณริมแม่น้ำปิง ศาลต่างประเทศไปรษณีย์แม่ปิง สถานกงสุลอังกฤษ สถานกงสุลฝรั่งเศส สถานกงสุลสหรัฐอเมริกา สำนักงานกรมป่าไม้ <p>(ปรับจากต้นฉบับแผนที่จากสุเมธ ชุมสาย 1988 หน้า 153 อ้างถึงใน Niwat Tantayanusorn, 2003)</p>

รูปที่ 4-2 ลักษณะองค์ประกอบของเมืองและตลาด บนแผนที่ปัจจุบัน

รูปที่ 4-3 ภาพกำแพงดิน คูเมือง และป้อม ล้อมรอบเขตกำแพงชั้นในเมืองเชียงใหม่

ที่มา บุญเสริม สาตราภัย: ประมวลภาพกำแพงประตู ป้อม ของเชียงใหม่ในอดีต พ.ศ.2442

ของหมู่บ้าน ลักษณะของชุมชนมี 2 ลักษณะกล่าวคือกระจุกคือตัวแน่นบนที่ดอน เพราะในฤดูน้ำหลากเชียงใหม่จะมีพื้นที่น้ำท่วมบริเวณริมแม่น้ำเสมอ และชุมชนแบบก่อตัวเป็นเส้นแถบ ติดกับสันพนังธรรมชาติของลำน้ำ ใช้แหล่งน้ำในการทำมาหากินและการเดินทาง ส่วนชุมชนภายนอกกำแพงขยายตัวไปทุกทิศทุกทาง ยกเว้นทิศตะวันตกติดกับภูเขา ไม่มีการขยายตัวของชุมชน

วัดสำคัญอยู่ภายในเขตกำแพงเมือง เช่น วัดเชียงมั่น วัดเจดีย์หลวง วัดพระสิงห์ ซึ่งตั้งอยู่ในตำแหน่งสำคัญของผังเมืองตามแนวแกนที่มาจากทิศตะวันออกประตูท่าแพ จะตรงเข้ามายังวัดพระสิงห์ วัดเจดีย์หลวงเป็นที่ตั้งของใจกลางเมือง แต่ละยุคสมัยต่างมีการสร้างวัดเพิ่มมากขึ้นตามลำดับของการขยายตัวของชุมชน ที่ใช้วัดเป็นศูนย์กลางของแต่ละย่าน ดังรูปที่ 4-6 และรูปที่ 4-7

ตลาดในยุคเริ่มแรกของการสร้างเมืองเชียงใหม่ ถูกสร้างพร้อมกับเมือง สภาพทั่วไปสันนิษฐานว่าเป็นลานโล่งรองรับกิจกรรมการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า บริเวณหน้าวัดพระสิงห์ จนถึงสี่แยกกลางเวียง สมัยพระเจ้ากือนา พ.ศ.1898-1928 พบตลาด 3 แห่ง ดังแผนที่ 4-2 ได้แก่ ตลาดกลางเวียง ตั้งอยู่ใจกลางเมือง กาดหัวเวียง คือบริเวณตลาดข้างเผือกในปัจจุบันและ ตลาดเชียงเรือก ในตลาดจะเป็นสินค้าเกษตรมาจากหมู่บ้านโดยรอบ เป็นลักษณะตลาดที่ประตูเมือง และสินค้าที่มาจากเมืองท่าตอนล่าง

การเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่อย่างมาก ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ่อค้าเงินมาประกอบการค้าตามเส้นทางรถไฟ ในปีพ.ศ. 2398 ได้มีการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง เปิดการค้าแบบเสรีกับชาติตะวันตก ซึ่งเข้ามาดำเนินกิจการและผูกขาดการค้าระหว่างประเทศ เริ่มมีชุมชนประกอบกิจการค้าในบริเวณกำแพงชั้นนอก และสองฟากฝั่งแม่น้ำปิงขยายไปถึงสถานีรถไฟหนองประทีป ในปี พ.ศ.2459 มีการสร้างถนนเชื่อมเมืองต่างๆ และในปีพ.ศ.2464 มีการสร้างทางรถไฟมาถึงเมืองเชียงใหม่ ชุมชนชาติต่างได้ตั้งถิ่นฐานกระจายในเมืองเชียงใหม่หลายแห่ง ได้แก่ ชุมชนบ้านฮ่อและชุมชนอินเดียอยู่ถนนช้างคลาน ชุมชนชาวตะวันตกอยู่บริเวณสองฝั่งแม่น้ำปิง ชุมชนคริสเตียนอยู่บริเวณหนองเส็ง ชาวราชการอยู่บริเวณริมแม่น้ำปิงฝั่งตะวันตก โดยมีศาลากลางว่าราชการที่บริเวณหอคำเดิมของพระเจ้ากาวิโลรสใจกลางช่วงหลวง การเปลี่ยนแปลงเมืองเชียงใหม่ยังคงเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเมื่ออยู่ภายใต้การปกครองของกรุงรัตนโกสินทร์ จนกระทั่งประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองหลัง พ.ศ.2475 การพัฒนาเมืองอยู่ภายใต้กรอบการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-7 เชียงใหม่ได้รับการพัฒนาด้านเป็นเมืองหลัก เป็นศูนย์กลางด้านการค้า การเงิน สาธารณะสุข การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของศิลปวัฒนธรรมและมรดกประวัติศาสตร์ รายได้ของเมืองจึงมาจากการท่องเที่ยวและส่งผลกระทบต่อนโยบายขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองจวบจนปัจจุบัน

4.1.2 สภาพทั่วไปเมืองเชียงใหม่ยุคปัจจุบัน

4.1.2.1 เขตเทศบาลนครเชียงใหม่

เทศบาลนครเชียงใหม่ เดิมเป็นสุขาภิบาลเมืองเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2458 ขึ้นตรงต่อมณฑลพายัพ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2475 จึงยกฐานะขึ้นเป็น “เทศบาลนครเชียงใหม่” เป็น

เทศบาลนครแห่งแรกในประเทศไทย มีพื้นที่ 17.50 ตารางกิโลเมตร ความเจริญของเมืองเชียงใหม่ได้แพร่ขยายออกไปรอบๆบริเวณคูเมืองเดิม โดยมีการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ ศูนย์การค้า และที่ดินจัดสรร ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) รัฐบาลมีนโยบายเร่งกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค เชียงใหม่ได้รับเลือกให้เป็นเมืองหลักของภาคเหนือตอนบน เพื่อเป็นศูนย์กลางการกระจายการพัฒนาออกจากเขตเมืองหลวง เทศบาลนครเชียงใหม่จึงมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ดึงดูดให้ผู้คนอพยพเข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนในเขตเทศบาลหนาแน่นและขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2526 เทศบาลนครเชียงใหม่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงมหาดไทยให้ขยายเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ออกเป็น 40.216 ตารางกิโลเมตร

4.1.2.2 ที่ตั้งตำบล

เทศบาลนครเชียงใหม่มีพื้นที่รับผิดชอบ 40.216 ตารางกิโลเมตร
ครอบคลุม 14 ตำบล มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลสันผีเสื้อ ตำบลฟ้าฮ่ามและอำเภอแมริม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลหนองป่าครั่งและตำบลฟ้าฮ่ามบางส่วน

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลหนองหอยและตำบลป่าแดด

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อุทยานแห่งชาติป่าดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัด

เชียงใหม่(ดูภาคผนวก ข. แผนที่ ข-1)

4.1.2.3 ภูมิอากาศ

จังหวัดเชียงใหม่ มีสภาพอากาศเย็นตลอดปี มีอุณหภูมิอยู่ระหว่าง 12.5 - 38.0 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยระหว่างร้อยละ 52.1 - 92.5 แบ่งได้เป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม - พฤษภาคม ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน - ตุลาคม ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ เนื่องจากเชียงใหม่อยู่ทางตอนเหนือของประเทศ จึงมีอากาศเย็นสบายกว่าพื้นที่อื่นๆของประเทศ เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนนิยมมาท่องเที่ยวเทศกาลต่างๆในเมืองเชียงใหม่

4.2 ประชากรและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

4.2.1 ประชากรและความหนาแน่น

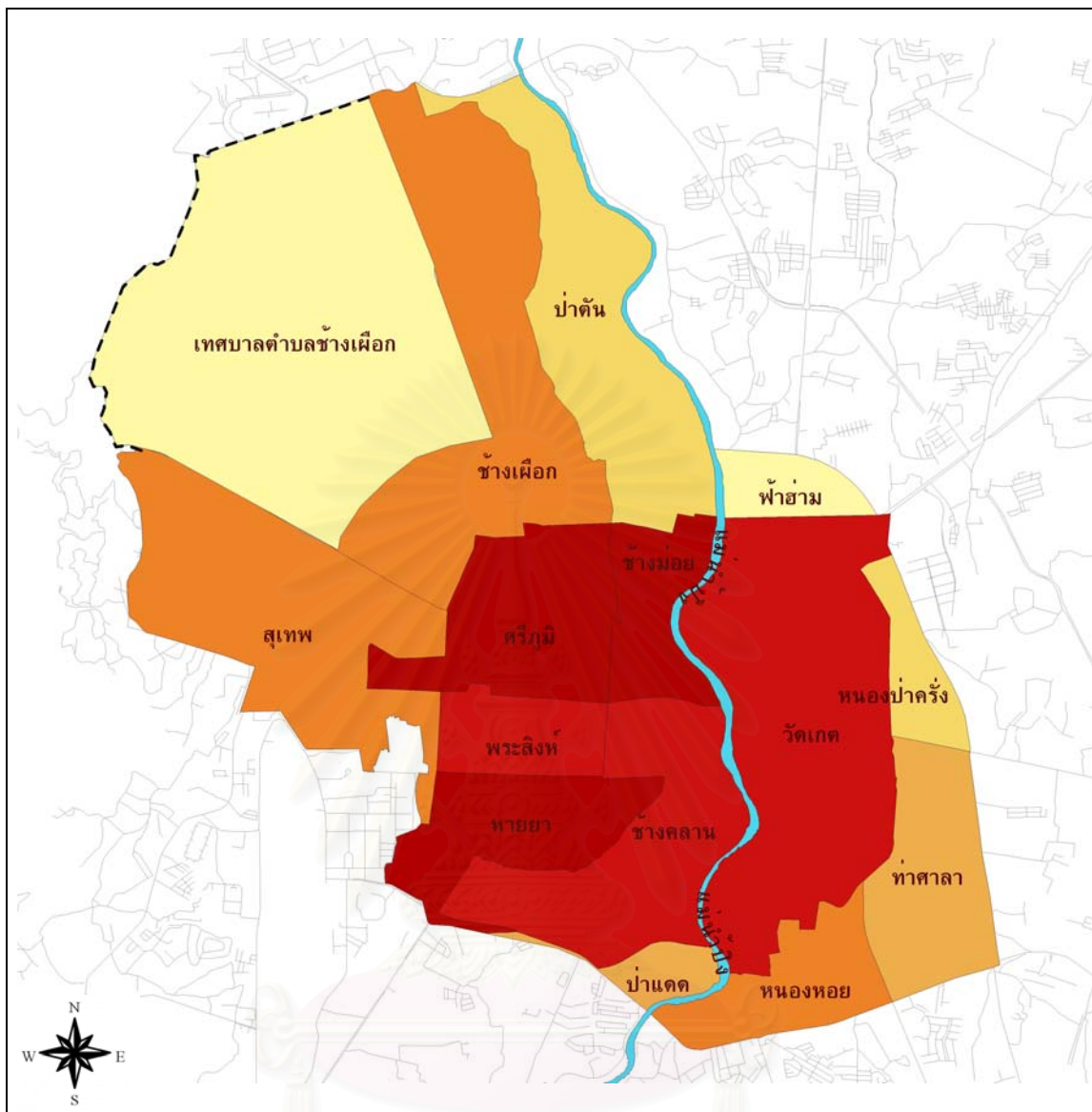
4.2.1.1 ขนาดประชากร

จากข้อมูลสถิติประชากรจำแนกรายตำบลในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.

2547 พบว่าตำบลที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดคือ ตำบลวัดเกตมีจำนวนประชากร 25,199 คน รองลงมาคือตำบลช้างคลานมีจำนวนประชากร 24,069 คน และตำบลสุเทพมีจำนวนประชากร 19,603 คน ส่วนตำบลที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุดคือตำบลฟ้าฮ่ามมีจำนวนประชากร 1,115 คน ตำบลหนองป่าครั่งมีจำนวนประชากร 1,742 คน และตำบลป่าแดดมีจำนวนประชากร 1,993 คน ตามลำดับ จากจำนวนประชากรทั้งหมดสามารถจัดกลุ่มตำบลที่มีจำนวนประชากรมากไปหาน้อยได้ 5 กลุ่มดังตารางที่ 4-2

4.2.1.2 ความหนาแน่นของประชากร

ปี พ.ศ. 2547 พบว่าเทศบาลนครเชียงใหม่มีความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ย 4,150 คนต่อตารางกิโลเมตร ตำบลที่มีความหนาแน่นประชากรมากที่สุดคือ ตำบลช้างม่อย ตำบลหายยา ตำบลศรีภูมิ และตำบลช้างคลาน ส่วนตำบลที่มีความหนาแน่นประชากรน้อยที่สุดคือ ตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลป่าตัน และตำบลหนองป่าครั่ง จากความหนาแน่นประชากรทั้งหมดสามารถแบ่งกลุ่มตำบลตามความหนาแน่นประชากรได้ 5 กลุ่มดังนี้ กลุ่มที่ 1 มีความหนาแน่นประชากร 5,001-8,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ขึ้นไป มี 4 ตำบล คือตำบลช้างม่อย ตำบลหายยา ตำบลศรีภูมิ ซึ่งในตำบลดังกล่าวมีจำนวนประชากรอาศัยอยู่เกือบเต็มพื้นที่เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานมานานนับตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ และเป็นย่านพาณิชย์กรรมที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กลุ่มที่ 2 มีความหนาแน่นประชากร 4,001 - 5,000 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 2 ตำบล คือตำบลวัดเกตและตำบลพระสิงห์ ตำบลช้างคลาน และตำบลวัดเกต ตำบลวัดเกตเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ตั้งถิ่นฐานในยุคแรกก่อนการพัฒนาเมือง ถือเป็นตำบลที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด ส่วนในตำบลพระสิงห์นั้นตั้งอยู่ในเขตเมืองเก่าเป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง มีสถานที่ราชการและโบราณสถานที่สำคัญ เช่น วัดพระสิงห์ และวัดเจดีย์หลวง อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของสวนสาธารณะสวนหนองบวหาด ซึ่งมีพื้นที่ขนาดใหญ่กลุ่มที่ 3 มีความหนาแน่นประชากรประมาณ 3,000-4,000 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 3 ตำบล คือตำบลช้างเผือก ตำบลสุเทพและตำบลหนองหอย ตำบลช้างเผือก ครอบคลุมพื้นที่ทางทิศเหนือของวงแหวนรอบในและพื้นที่ด้านนอกบางส่วนของวงแหวน โดยบริเวณริมถนนโชตนาทางไปอำเภอแมริมยังคงมีที่ว่างบางส่วนที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา และมีพื้นที่ขนาดใหญ่อยู่ในเขตทหาร ตำบลสุเทพเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และรพ.มหาราชนครเชียงใหม่ ครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง มีประชากรจำนวนมากเข้ามาอยู่อาศัยรอบมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยเฉพาะบริเวณทิศใต้ของถนนสุเทพ ถนนห้วยแก้ว และถนนนิมมานเหมินท์ ส่วนตำบลหนองหอยยังคงมีประชากรอาศัยอยู่เบาบางเนื่องจากมีพื้นที่ว่างอยู่ใกล้เขตทางรถไฟ และพื้นที่เกษตรกรรม

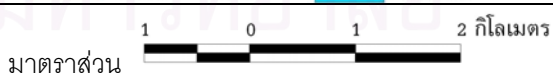
วิทยานิพนธ์: ตระรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 4-1 ความหนาแน่นประชากรรายตำบลในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่พ.ศ.2547

สัญลักษณ์: ความหนาแน่นประชากร คน/ ตร.กม.

ที่มา: ข้อมูลจากเทศบาลนครเชียงใหม่
แผนที่ฐาน ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี
และภูมิสารสนเทศ(ภาคเหนือ)

ตารางที่ 4-2 จำนวนประชากรจำแนกรายตำบลในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ปีพ.ศ.2547

กลุ่มที่	ตำบล	จำนวนประชากร	ร้อยละ
1	ตำบลวัดเกต	25,199	15.11
	ตำบลช้างคลาน	24,069	14.43
2	ตำบลสุเทพ	19,603	11.75
	ตำบลศรีภูมิ	19,152	11.48
	ตำบลช้างเผือก	15,488	9.29
3	ตำบลหายยา	14,948	8.96
	ตำบลช้างม่อย	13,664	8.19
4	ตำบลป่าตัน	8,758	5.25
	ตำบลพระสิงห์	8,737	5.24
	ตำบลท่าศาลา	6,246	3.75
	ตำบลหนองหอย	6,058	3.63
5	ตำบลป่าแดด	1,993	1.20
	ตำบลหนองป่าครั่ง	1,742	1.04
	ตำบลฟ้าฮ่าม	1,115	0.67
	รวม	166,772	100.00

ที่มา : สำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครเชียงใหม่ (ธันวาคม 2547): เบญญารุจี มณีวรรณ ,2548

กลุ่มที่ 4 มีความหนาแน่นประชากรประมาณ 2,000 - 3,000 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 2 ตำบล คือตำบลป่าแดดและตำบลท่าศาลา ตำบลป่าแดดถือว่ามีพื้นที่น้อยที่สุดในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ คือ 0.79 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ตำบลท่าศาลายังคงมีพื้นที่ว่างขนาดใหญ่บริเวณริมถนนชูลเปอร์ไฮเวย์ และมีประชากรอาศัยอยู่เบาบางและเป็นพื้นที่เกษตรกรรมบางส่วน กลุ่มที่ 5 มีความหนาแน่นประชากรประมาณ 1,000-2,000 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 3 ตำบลคือตำบลหนองป่าครั่ง ตำบลป่าตันและตำบลฟ้าฮ่าม ส่วนตำบลหนองป่าครั่งและตำบลฟ้าฮ่ามมีพื้นที่ขนาดเล็ก มีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ว่าง พื้นที่เกษตรกรรม และที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ดังตารางที่ 4-4 และแผนที่ 4-1

ตารางที่ 4-3 ความหนาแน่นประชากรรายตำบลในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ปี พ.ศ.2547

กลุ่ม ที่	ตำบล	พื้นที่(ตาราง กิโลเมตร)	จำนวน ประชากร (คน)	ความหนาแน่นประชากร (คน/ตารางกิโลเมตร)
1	ตำบลช้างม่อย	1.66	13,664	8,231
	ตำบลหายยา	1.85	14,948	8,098
	ตำบลศรีภูมิ	2.73	19,152	7,005
	ตำบลช้างคลาน	3.66	24,069	6,583
2	ตำบลวัดเกต	4.85	25,199	5,200
	ตำบลพระสิงห์	1.84	8,737	4,752
3	ตำบลช้างเผือก	4.07	15,488	3,803
	ตำบลสุเทพ	5.55	19,603	3,529
	ตำบลหนองหอย	2.00	6,058	3,028
4	ตำบลป่าแดด	0.79	1,993	2,526
	ตำบลท่าศาลา	2.49	6,246	2,507
5	ตำบลหนองป่าครั่ง	1.06	1,742	1,640
	ตำบลป่าตัน	6.56	8,758	1,335
	ตำบลฟ้าฮ่าม	1.07	1,115	1,040
	รวม	40.19	166,772	4,150

ที่มา : สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครเชียงใหม่ (ธันวาคม 2547): เบญญารุจี มณีวรรณ , 2548

4.2.2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

4.2.2.1 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

ในปี พ.ศ. 2508 เทศบาลนครเชียงใหม่ มีพื้นที่ประมาณ 17.5 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ปลูกสร้างประมาณ 8.17 ตารางกิโลเมตร/ ร้อยละ 46.7 ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพื่อการพักอาศัย รองลงมาได้แก่ศาสนสถาน สถานศึกษาและพาณิชยกรรม สถาบันราชการ อุตสาหกรรมและคลังสินค้า สวนสาธารณะและสนามกีฬาตามลำดับ ส่วนที่เหลือเป็นที่ว่าง เกษตรกรรมและ ปศุสัตว์ จากมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2507 จึงมีการขยายตัวการใช้ที่ดินในบริเวณทางด้านทิศตะวันตกของเขตเมืองเก่าไปตาม ถนนสุเทพ และถนนห้วยแก้ว ใน ปี พ.ศ. 2519 ความเติบโตของเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ขยายพื้นที่ออกไปเป็น 40.9 ตารางกิโลเมตร พื้นที่สิ่งปลูกสร้างประมาณ 17.3 ตารางกิโลเมตร/ ร้อยละ 42.3 ของพื้นที่เขตเทศบาลทั้งหมด มีการ

ขยายตัวของชุมชนออกไปทางทิศเหนือของเขตเมืองเก่าอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะการใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการ และการขยายหน่วยงานของทหาร ส่วนทางด้านทิศใต้ มีการตัดถนนวงแหวน มีการขยายตัวของย่านพักอาศัยตามถนนข้างคลองจากย่านการค้าสู่เมืองด้านใต้ ในปี พ.ศ. 2530 พื้นที่สิ่งปลูกสร้างของเทศบาลนครเชียงใหม่เพิ่มขึ้นเป็น 29.08 ตารางกิโลเมตร/ ร้อยละ 71.12 ของพื้นที่เขตเทศบาลทั้งหมด ในขณะที่พื้นที่เกษตรกรรมและที่ว่างจะเห็นว่ามิลดลงเหลือเพียงพื้นที่ประมาณ 11.613 ตารางกิโลเมตร/ ร้อยละ 28.88 พื้นที่พักอาศัยขยายพื้นที่ออกไปโดยรอบอย่างกว้างขวางในบริเวณตำบลแถบชานเมือง ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมหนาแน่นบริเวณใจกลางเมืองและแผ่ขยายสู่รอบนอกตามเส้นทางคมนาคมสายสำคัญต่างๆ ในปี พ.ศ. 2546 เทศบาลนครเชียงใหม่มีพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยประมาณ 19.5 ตารางกิโลเมตร/ ร้อยละ 48.02 พื้นที่เกษตรกรรมและที่ว่างลดลงเหลือประมาณ 7.24 ตารางกิโลเมตร/ ร้อยละ 17.81 พื้นที่พาณิชย์กรรมประมาณ 6.51 ตารางกิโลเมตร/ ร้อยละ 16.01

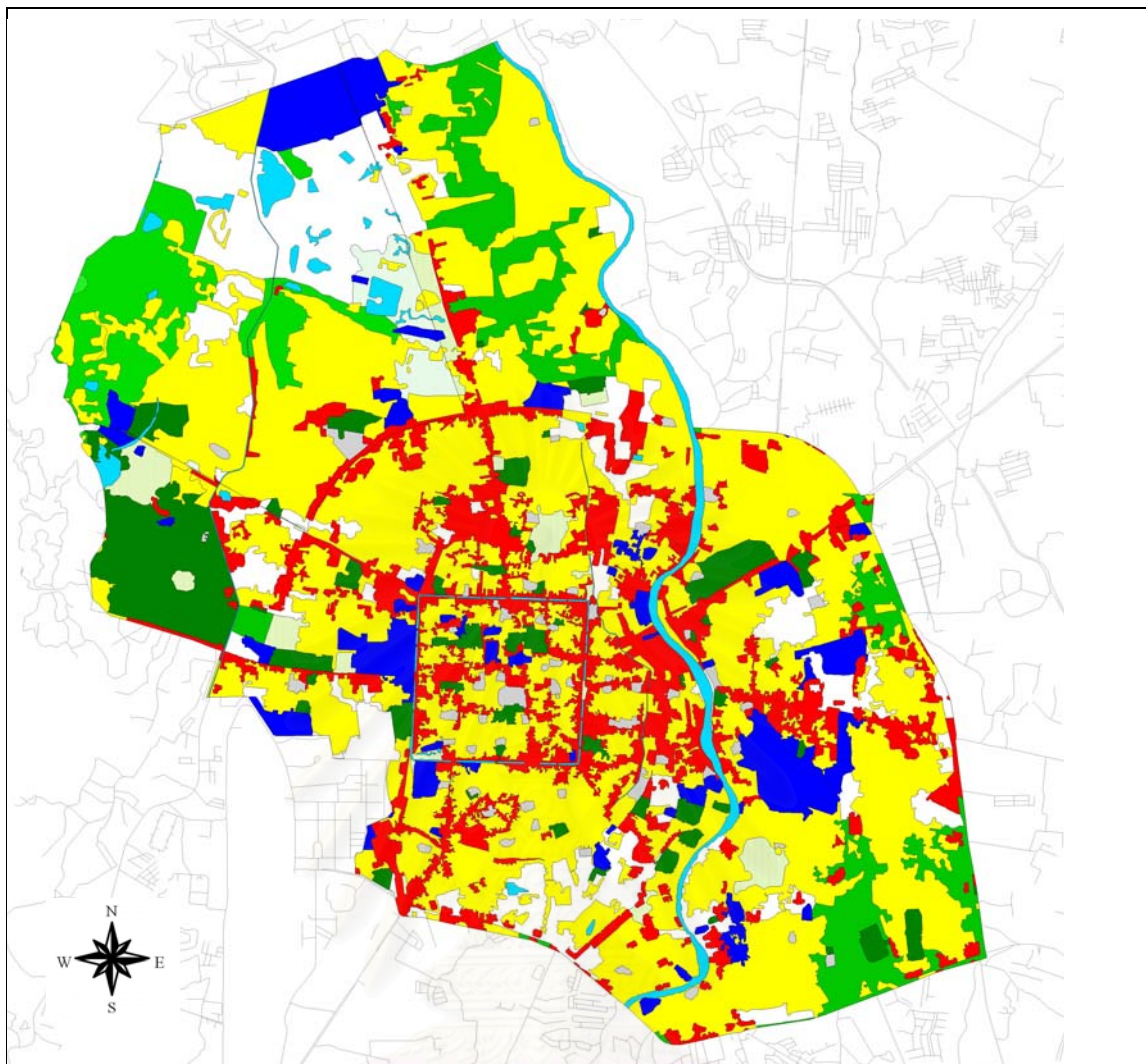
ตารางที่ 4-4 การใช้ที่ดินเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2508-2546

ประเภทการใช้ที่ดิน	2508		2519		2530		2546	
	กม. ²	ร้อยละ	กม. ²	ร้อยละ	กม. ²	ร้อยละ	กม. ²	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัย	4.861	27.78	8.274	20.6	18	44.76	19.52	48.02
พาณิชย์กรรม	0.643	3.67	1.654	4.13	2.365	5.88	6.51	16.01
อุตสาหกรรม-คลังสินค้า	0.405	2.31	0.42	1.04	0.364	0.91	0.49	1.21
สถาบันการศึกษา	0.648	3.70	3.571	8.90	3.786	9.41	2.84	6.99
สถานที่ราชการ	0.540	3.08	1.248	3.11	1.752	4.36	2.41	5.93
ศาสนสถาน	0.712	4.06	0.93	2.31	1.004	2.50	0.62	1.53
นันทนาการ-สวนสาธารณะ	0.363	2.07	0.929	2.30	1.332	3.31	1.02	2.51
พื้นที่เกษตรกรรม-ที่ว่าง	9.328	53.30	23.163	58.61	11.613	28.88	7.24	17.81
รวม	17.5	100	40.65	100.00	40.22	100.00	40.65	100.00

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง: เบญญารุจี มณีวรรณ, 2548

4.2.2.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาการใช้ที่ดินในเขตพื้นที่ย่อยของเทศบาลนครเชียงใหม่ 5 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ในเขตกำแพงเมืองชั้นในและกำแพงเมืองชั้นนอก พื้นที่บริเวณ ทิศเหนือ ทิศตะวันออก ทิศใต้ และทิศตะวันตก พบว่าภาพรวมการใช้ที่ดินของเมืองเชียงใหม่มีดังนี้

วิทยานิพนธ์: ตระรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 4-2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2546

สัญลักษณ์ :

ที่มา: แผนที่ฐาน ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี
และภูมิสารสนเทศ(ภาคเหนือ)

4.2.2.3 การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณย่านกำแพงเมืองชั้นใน

เมืองชั้นในถูกล้อมรอบด้วยคูเมืองทั้งสี่ทิศ มีพื้นที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดประมาณ 1.5 x 1.5 กิโลเมตร บริเวณนี้เป็นพื้นที่เมืองเก่า การก่อสร้างอาคารสูงกำหนดความสูงของอาคารไม่เกิน 12 เมตร การใช้ประโยชน์ที่ดินประกอบด้วยวัด และโบราณสถานที่สำคัญ สถานศึกษา สถานัราชการ ที่พักอาศัยบริเวณเขตคูเมืองชั้นใน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

เช่น หอศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ คุ้มเจ้าซึ่งกลายเป็นพิพิธภัณฑ์ สถานบริการหน่วยงานต่างๆ ของราชการและเอกชน สถานที่ราชการสำคัญได้แก่ เรือนจำเก่าจังหวัดเชียงใหม่ และที่ว่าการอำเภอเมืองเชียงใหม่ มีสวนสาธารณะ สวนหนองบวกหาด

4.2.2.4 การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณทิศเหนือของเมือง

บริเวณนี้มีมีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ตามแนวนอนเป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง มีการใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา สนามกีฬาจังหวัดทหารบกเชียงใหม่และสนามกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่ การใช้ที่ดินประเภทสถาบันศาสนาไม่มากนัก มีสถานขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 1 ช้างเผือก เป็นชุมทางสำหรับการเดินทางไปยังอำเภอตอนเหนือของจังหวัด ทางด้านเหนือเป็นสถานที่ราชการและศูนย์ราชการของจังหวัด ทั้งยังเป็นที่ตั้งของสวนหลวงล้านนา ร.9

4.2.2.5 การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณด้านทิศตะวันออกของเมือง

บริเวณนี้มีย่านพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากอยู่บริเวณตลาดวโรรส และตามแนวถนนสายสำคัญของเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ถนนท่าแพ ถนนช้างม่อย ถนนช้างคลาน และถนนเจริญเมือง ตลาดวโรรสจะเป็นศูนย์กลางการค้า และศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของเมือง เป็นท่ารถโดยสารไปยังอำเภอในเขตชานเมือง บริเวณถนนท่าแพ และถนนช้างม่อย เป็นที่ตั้งของร้านค้า และร้านค้าปลีกเป็นจำนวนมาก บริเวณถนนช้างคลานจะเป็นที่ตั้งของตลาดไนท์บาร์ซาร์ ซึ่งมีชื่อเสียงในด้านของฝากของเมืองเชียงใหม่ ส่วนถนนเจริญเมืองเป็นที่ตั้งของร้านค้าหลากหลายประเภท บริเวณด้านทิศตะวันออกของเมืองข้ามแม่น้ำปิงไป เป็นแหล่งที่ตั้งของตลาดสดขนาดใหญ่ที่สำคัญคือ ตลาดสันป่าข่อยและตลาดหนองหอย เป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟเชียงใหม่ มีควรถสองแถวที่รอให้บริการผู้เดินทางเข้ามายังเมืองเชียงใหม่จำนวนมาก สำหรับการี่ใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ กระจุกตัวอยู่บริเวณถนนเจริญประเทศ ถนนแก้วนครรัฐ ถนนมหิดล ถนนช้างคลาน และถนนเจริญเมือง ศาสนสถานที่สำคัญบริเวณนี้ ได้แก่วัดอุปกุตุ วัดเชตุพน วัดแสนฝาง ส่วนที่ตั้งสถานขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 2 อาเขตซึ่งเป็นสถานีสำคัญมีผู้ใช้บริการจำนวนมาก บริเวณถนนแก้วนครรัฐเป็นที่ตั้งของสำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่ สถานกงสุลอเมริกา สนง.ป่าไม้เขตเชียงใหม่ และค่ายทหารค่ายกาวิละ นอกจากนี้ยังมี องค์การอุตสาหกรรมท่องเที่ยว บริเวณถนนเจริญประเทศเป็นต้น

4.2.2.6 การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณด้านทิศใต้ของเมือง

บริเวณนี้มีย่านพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากอยู่บริเวณถนน

ทิพนตร และถนนวัลลาย มีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางจะกระจายอยู่ตามถนนสายสำคัญเช่นบริเวณ ถนนศรีดอนไชย ถนนช้างคลานและถนนเจริญประเทศ ส่วนที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยกระจายตัวอยู่ทั่วไป มีห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลแอร์พอร์ตพลาซ่า ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกแอร์พอร์ต มีท่าอากาศยานเชียงใหม่ และกองบิน 41 ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้มีการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมในบางพื้นที่ เช่นบริเวณตำบลป่าแดด หรือฝั่งทิศใต้ของถนนมหิดล

4.2.2.7 การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณด้านทิศตะวันตกของเมือง

บริเวณนี้มีการใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษาประมาณร้อยละ 50 ของพื้นที่ สถานศึกษาที่สำคัญบริเวณนี้ได้แก่ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุมถึง 2,000 ไร่เศษ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคพายัพและโรงเรียนศรีธนาพาณิชยการตั้งอยู่บริเวณถนนห้วยแก้ว โรงเรียนวัดโนทัยพายัพบริเวณถนนบุญเรืองฤทธิ์ และวิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีสถาบันราชการอีกหลายแห่ง ศาสนสถานสำคัญคือวัดโพธารามมหาวิหารหรือวัดเจ็ดยอดที่ตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือของถนนซูเปอร์ไฮเวย์ วัดสวนดอกบริเวณถนนสุเทพ วัดอุโมงค์ และวัดจำเปิง(ตโปทาราม) มีสวนสุขภาพห้วยแก้ว สวนรุกขชาติห้วยแก้ว สวนสัตว์ห้วยแก้วเชียงใหม่ และสวนสุขภาพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมที่สำคัญบริเวณนี้ กระจายอยู่บริเวณถนนห้วยแก้ว และถนนนิมมานเหมินท์ โดยเฉพาะบริเวณถนนห้วยแก้วซึ่งเป็นที่ตั้งของห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลภาคสวนแก้ว ส่วนการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางอยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของถนนห้วยแก้ว ทางทิศใต้ของถนนสุเทพ และกระจายอยู่โดยทั่วไปตามถนนซอยต่างๆ ที่เหลือจะเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย

4.3 โครงข่ายการสัญจรของเมืองเชียงใหม่

4.3.1 ระบบโครงข่าย

4.3.1.1 ระบบถนน (street network) ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

โครงข่ายการคมนาคมบริเวณศูนย์กลางเมืองหรือเขตเมืองเก่ามีลักษณะเป็นแบบตาราง (grid network) พื้นที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดประมาณ 1.5 x 1.5 กิโลเมตร ล้อมรอบด้วยคูเมือง มีถนนรัศมีกระจายออกไปรอบทิศทาง เป็นลักษณะถนนรัศมี (radial road) ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) มีการพัฒนาถนนวงแหวน (super highway) เชื่อมต่อถนนรัศมี เพื่อช่วยกระจายการจราจรไปยังพื้นที่รอบนอก มีทางหลวงสายสำคัญตัดผ่านคือ

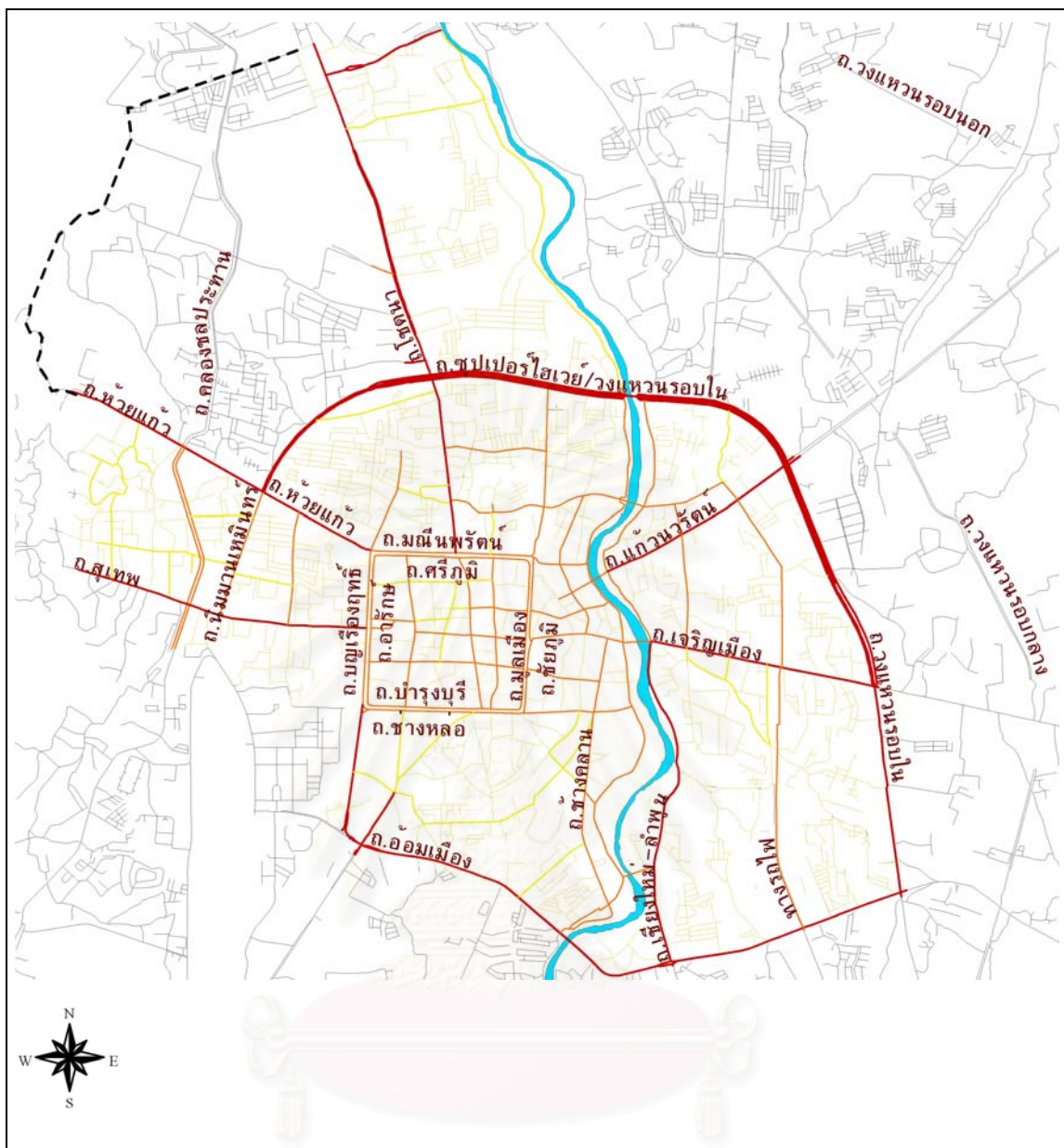
ทางหลวงประธานหมายเลข 11 เชียงใหม่-ลำปาง และภายหลังประมาณ พ.ศ. 2522 จึงมีการตัดถนนอ้อมเมืองสายใต้ หรือถนนมหิตลมาบรรจบกับถนนนี้เป็นวงแหวนวงที่1 ส่งผลให้รูปแบบโครงข่ายถนนในเขตเมืองเชียงใหม่ เป็นแบบตารางในใจกลางเมืองผสมถนนแนวรัศมีและออกไปทุกทิศ ถนนสายหลักรองรับการเดินทางเข้า-ออกจากเมืองที่สำคัญ คือถนนโชตนาทางทิศเหนือ ถนนแก้วนครรัฐและถนนเจริญเมืองทางทิศตะวันออก ถนนเชียงใหม่-หางดงทางทิศใต้ ถนนสุเทพและถนนห้วยแก้ว ทางทิศตะวันตก ดังแสดงในแผนที่ 4-3 และถนนวงแหวน (grid-radial-ring road) รัศรอบมี 3 ชั้น ดูแผนที่ 4-3

4.3.1.2 การจักระบบจราจร

เมืองเชียงใหม่มีการจักระบบจราจร โดยการจักระบบเดินรถทางเดียว (one-way) หลายแห่ง จากยานพาหนะส่วนบุคคลเดินทางมากแต่ถนนมีขนาดเล็กและแคบ ถนนที่สำคัญที่จักระบบเดินรถทางเดียว ดังถนนรอบคูเมือง ถนนในย่านศูนย์กลางธุรกิจ (C.B.D.) ได้แก่ ถนนท่าแพ ถนนช้างคลาน ถนนช้างม่อย ถนนเจริญประเทศ ถนนลอยเคราะห์ ถนนกำแพงดิน ถนนท้ายวัง ถนนราชวงศ์

4.3.1.3 ปริมาณการจราจรบนถนนในเขตเมือง

ปริมาณการจราจรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ หนาแน่นตลอดทั้งวัน โดยเฉพาะในช่วงโมงเร่งด่วนตอนเช้า จากการศึกษาของสถานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ.2546 (เบญญาจุจี มณีวรรณ, 2548: 83-86) พบว่าถนนที่มีปริมาณการจราจรสูงสุด ได้แก่ถนนชูปเปอร์ไฮเวย์หรือถนนเชียงใหม่ลำปาง มีปริมาณการจราจร 71,779 คันต่อวัน รองลงมาคือถนนมหิตล 70,326 คันต่อวันถนนมูลเมือง 61,775 คันต่อวัน ถนนบุญเรืองฤทธิ์ 59,246 คันต่อวัน ส่วนถนนท่าแพ ถนนมณีนพรัฐ และถนนโชตนา มีปริมาณการจราจรใกล้เคียงกัน คือ 53,639 53,580 และ53,533 คันต่อวัน ตามลำดับ ถนนที่มีปริมาณการจราจรสูงคือถนนวงแหวน นอกจากนั้นถนนรอบคูเมืองก็มีการจราจรในปริมาณที่สูง เป็นถนนที่มีลักษณะคล้ายวงแหวนซึ่งทำหน้าที่กระจายการจราจรในเขตเมืองชั้นใน ส่วนถนนที่มีปริมาณการจราจรต่อวันค่อนข้างต่ำส่วนใหญ่จะเป็นถนนในเขตเมืองเก่า รองรับการเดินทางที่มีจุดปลายทางในระยะสั้นๆ (ดูภาคผนวก ข. แผนที่ ข-2)

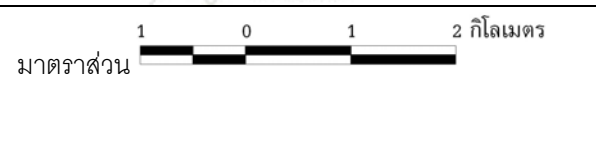
วิทยานิพนธ์: ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 4-3 โครงข่ายคมนาคมในเมืองเชียงใหม่

สัญลักษณ์ :

 ถนนสายหลัก	 ถนนสายย่อย	 ถนนนอกเขตเทศบาล
 ถนนสายรอง	 ถนนค้ำแคบและซอยตัน	 ทางรถไฟ

ที่มา: แผนที่ฐาน ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีและภูมิสารสนเทศ(ภาคเหนือ)
ข้อมูล:เบญญาจุณี มณีวรรณ (2548)

ตารางที่ 4-5 ปริมาณการจราจรบนถนนสายหลักเขตเมือง พ.ศ. 2546

ชื่อถนน	ปริมาณจราจร (คัน/วัน)
เชียงใหม่-ลำปาง (วงแหวนรอบใน)	71,779
มทิดล (วงแหวนรอบใน)	70,326
มูลเมือง	61,775
บุญเรืองฤทธิ์	59,246
ท่าแพ	53,639
มณีนพรัฐ	53,580
โชตนา	53,533
ช่างหล่อ	46,501
สุเทพ	45,632
เจริญเมือง	44,894
ห้วยแก้ว	44,665
เชียงใหม่-ลำพูน (บ้านเด่น)	43,413
ศรีภูมิ	35,839
รัตนโกสินทร์	35,718
ช้างคลาน	35,285
แก้วนรรัฐ	34,655
สนามกีฬา 700 ปี	27,731
อารักษ์	25,644
ช่างม่อย	24,786
พระปกเกล้า	24,294
วังสิงห์คำ	21,508
เจริญประเทศ	15,539
ราชดำเนิน	15,529

ที่มา : สถานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: เบญญารุจี มณีวรรณ (2548)

4.3.1.4 ปริมาณขนส่งสาธารณะ

จากการศึกษาของคณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (เบญญารุจี มณีวรรณ, 2548: 80) พบว่าปริมาณรถสองแถวมากได้แก่ถนน ท่าแพ มูลเมือง ปริมาณรถสองแถว 7,046-8,279 คันต่อวัน ถนนแก้วนรรัฐ 3,356 คันต่อวัน มีจำนวนผู้โดยสาร 17,102-24,495 คนต่อวัน รองลงมาได้แก่ถนนโชตนา ห้วยแก้ว เจริญเมือง บุญเรืองฤทธิ์ ช่างม่อย มณีนพรัตน์ ช่างหล่อ

ศรีภูมิ อยู่ระหว่าง 2,816-4,042 คันต่อวัน จำนวนผู้โดยสาร 8,106 -13,508 คนต่อวัน (ดูภาคผนวก ข. แผนที่ ข-3)

ตารางที่ 4-6 จำนวนรถสองแถวและผู้เดินทางด้วยรถสองแถวบนถนนสายหลักในเขตเมือง

ชื่อถนน	จำนวนรถสองแถว (คัน/วัน)	จำนวนผู้โดยสาร (คน/วัน)	ผู้โดยสารเฉลี่ยบนรถ (คน/คัน)
ถนนรอบนอก			2.77
แก้ววรวรัฐ	3,356	17,301	5.16
เชียงใหม่-ลำพูน (บ้านเด่น)	1,486	6,855	4.61
โชตนา	3,593	13,508	3.76
เจริญเมือง	2,816	9,135	3.24
เชียงใหม่-ลำปาง (วงแหวนรอบใน)	848	2,249	2.65
สุเทพ	3,738	9,074	2.43
มหิดล (วงแหวนรอบใน)	723	1,664	2.30
สนามกีฬา 700 ปี	188	427	2.27
ห้วยแก้ว	5,392	10,858	2.01
รัตนโกสินทร์	891	1,778	2.00
ถนนรอบคูเมือง			2.26
อารักษ์	2,025	5,725	2.83
บุญเรืองฤทธิ์	3,973	9,683	2.44
มูลเมือง	7,046	17,102	2.43
มถีนพรัตน์	4,174	8,975	2.15
ช่างหล่อ	4,439	8,496	1.91
ศรีภูมิ	4,563	8,106	1.78
ถนนในเขตคูเมือง			2.33
ราชดำเนิน	1,350	3,365	2.49
พระปกเกล้า	2,552	5,543	2.17
ถนนย่านธุรกิจ			2.42
ท่าแพ	8,279	24,495	2.96
เจริญประเทศ	852	2,208	2.59
ช้างม่อย	4,042	9,859	2.44
วังสิงห์คำ	322	739	2.30
ช้างคลาน	1,895	3,457	1.82

ที่มา : สถาบันบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ.2546: เบญญาจุณี มณีวรรณ (2548)

กลุ่มถัดไปเชียงใหม่-ลำพูน (บ้านเด่น) อารักษ์ พระปกเกล้า ช้างคลาน ราชดำเนิน อยู่ระหว่าง 1,350 - 2,552 คันต่อวัน จำนวนผู้โดยสาร 3,365- 6,855 คนต่อวัน กลุ่มต่อไป เชียงใหม่-ลำปาง (วงแหวนรอบใน) มหิดล (วงแหวน รอบใน) รัตนโกสินทร์ เจริญประเทศ อยู่ระหว่าง 723- 852 คันต่อวัน จำนวนผู้โดยสาร 1,664 -2,249 คนต่อวัน กลุ่มสุดท้าย สนามกีฬา 700 ปี 188 คันต่อวัน จำนวนผู้โดยสาร 427 คันต่อวัน จะเห็นว่าปริมาณรถสองแถวมากในบริเวณย่านการค้าใจกลางเมือง และถนนห้วยแก้วและถนนบริเวณคูเมืองด้านตะวันออกและตะวันตก รองลงไปตามแนวถนนรัศมี และถนนวงแหวนจะมีปริมาณรถสองแถวน้อยในขณะที่ย่านยนต์ส่วนบุคคลจะสูงมากในถนนวงแหวน

4.3.1.5 ทางเดินเท้า

ถนนสายหลักภายในเขตเมืองเก่า ได้แก่ถนนราชดำเนิน ถนนพระปกเกล้า ถนนสิงหราช ถนนสามล้าน ถนนราชมรคา และถนนราชภาคินัย มีลักษณะเป็นเส้นตรง แบบตารางกริด ขนาดความกว้างเดินรถสองเส้นทาง ช้างละ1-2 เลนส์ มีทางเดินเท้ากว้างประมาณ 0.80-1.50 เมตร แต่ละช่วงมีขนาดความกว้างไม่เท่ากัน ถนนสายหลักภายในพื้นที่การค้าย่านใจกลางเมือง ได้แก่ถนนท่าแพ ถนนลอยเคราะห์ ถนนวิชยานนท์ ถนนช้างม่วย ถนนราชวงศ์ มีขนาดถนนแคบกว่า เนื่องจากการใช้ที่ดินหนาแน่นและติดแปลงที่ดินส่วนบุคคลไม่สามารถขยายถนนได้ ทางเดินบนถนนเหล่านี้มีลักษณะแคบเช่นกัน ขนาดตั้งแต่ 0.50 -1.00 เมตร ทั้งนี้มีผู้ใช้สัญจรเดินไปมาจำนวนมาก ถนนสายหลักภายนอกพื้นที่ใจกลางเมือง บางส่วนมีทางเท้าบางส่วนไม่มี ขนาดถนนกว้างกว่าภายในพื้นที่เมืองเก่า เดินรถสองทางช้างละประมาณ 2 เลนส์ อนุญาตให้จอดรถได้เป็นบางแห่ง สลับข้างระหว่างวันคู่และวันคี่ และกำหนดให้จอดได้เป็นบางเวลา ลักษณะของถนนส่วนมากเป็นเส้นตรง มีบาทวิถี 0.80-1.50 เมตร เป็นบางช่วง ถนนส่วนมากเป็นแนวรัศมีออกจากใจกลางเมือง และถนนซอยเชื่อมระหว่างถนนสายหลัก ถนนซอย ส่วนมากมีขนาดแคบไม่มีบาทวิถี บางแห่งเดินเส้นทางเดียว ส่วนมากลักษณะถนนตรอกซอยคดเคี้ยวไปตามภูมิประเทศ การเดินสัญจรอยู่บนถนนร่วมกับรถยนต์

4.4 กิจกรรมเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและย่านเมืองเชียงใหม่

4.4.1 ข้อมูลเศรษฐกิจ

4.4.1.1 การท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่มาก การท่องเที่ยวถือเป็นรายได้หลักอย่างหนึ่งของจังหวัด จำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่จะพำนักในอำเภอเมืองเป็นอย่างน้อย 1 คืน ก่อนที่จะเดินทางไปยังสถานที่ หรืออำเภออื่นๆ จำนวนนักท่องเที่ยว ที่มา

ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ดังตารางที่ 4-7 แม้ว่าจะเป็นข้อมูลจังหวัดเชียงใหม่ในภาพรวม เนื่องจากไม่มีการเก็บข้อมูลเฉพาะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ แต่ก็สามารถสะท้อนภาพของเขตเทศบาลได้ถึงปริมาณโรงแรมและจำนวนนักท่องเที่ยว จากตารางที่ 4-8 โรงแรมในเขตเทศบาลมีถึง 140 แห่ง ยังไม่รวมถึงจำนวนเกสต์เฮาส์ที่มีอยู่มากในบริเวณกำแพงเมืองชั้นในเนื่องจากเป็นธุรกิจที่ไม่ได้ขออนุญาตอย่างถูกต้องจึงไม่ได้มีการบันทึกไว้ อย่างไรก็ตามในการศึกษานี้ได้ทำการสำรวจที่ตั้งของโรงแรมและเกสต์เฮาส์ ตามแผนที่การท่องเที่ยวนำมาระบุตำแหน่งได้ (ดูภาคผนวกข. แผนที่ ข-7)

ตารางที่ 4-7 สรุปจำนวนโรงแรม และผู้เยี่ยมเยือน พ.ศ. 2543 – 2547

รายการ	พ.ศ.				
	2543	2544	2545	2546	2547
จำนวนโรงแรม	223	215	199	195	214
จำนวนห้องพัก	14,344	13,615	13,466	13,625	14,103
จำนวนผู้มาเยือน	3,361,764	3,452,878	3,660,886	3,399,906	3,898,543
1. ชาวไทย	2,001,757	1,907,511	1,852,168	1,922,059	2,101,099
2. ชาวต่างชาติ	1,360,007	1,545,367	1,808,718	1,477,847	1,797,444
จำนวนนักท่องเที่ยว	3,385,477	3,175,861	3,197,790	3,146,194	3,623,395
1. ชาวไทย	1,773,621	1,683,600	1,639,473	1,714,843	1,877,194
2. ชาวต่างชาติ	1,311,856	1,492,261	1,558,317	1,431,351	1,746,201
จำนวนนักท่องเที่ยว	276,287	277,017	263,096	253,712	275,148
1. ชาวไทย	228,136	223,911	212,695	207,216	223,905
2. ชาวต่างชาติ	48,151	53,106	50,401	46,496	51,243

1. “นักท่องเที่ยว” หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปเยือนจังหวัดนั้นๆ โดยวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ไม่ใช่การทำงาน การศึกษา และไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนั้นๆ โดยต้องพักค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน
2. นักทัศนาจรหมายถึงผู้เยี่ยมเยือนที่ไม่พักค้างคืน
ที่มา: สำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1

4.4.1.2 ข้อมูลเศรษฐกิจอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ในอำเภอเมืองเชียงใหม่อาชีพหลักได้แก่ภาคธุรกิจและการบริการ ค้าขาย รับจ้าง อาชีพเสริมอาชีพเสริม ได้แก่เกษตรกรรม ธนาคารในอำเภอเมืองเชียงใหม่มี 127 แห่ง ได้แก่ สถาบันการเงินจำนวน 42 แห่ง ธนาคารพาณิชย์จำนวน 75 แห่ง ธนาคารอื่น 10 แห่ง จำนวนห้างสรรพสินค้าจำนวน 7 แห่ง เป็นศูนย์กลางการศึกษามีมหาวิทยาลัยเช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยพายัพ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ซึ่งกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจของเมืองเชียงใหม่จะกระจุกตัวอยู่ในย่าน 3 ย่านได้แก่กำแพงเมืองชั้นใน ย่านการค้าใจกลางเมือง และย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดังต่อไปนี้ ที่ตั้งของสถานที่ราชการ องค์กรบริการและสถาบันการศึกษา ดูภาคผนวกข. แผนที่ ข-4 ที่ตั้งของตลาด ธนาคารห้างสรรพสินค้า ดูภาคผนวกข. แผนที่ ข-5 ที่ตั้งของร้านอาหาร ร้านกาแฟ สถานบันเทิง ดูภาคผนวกข. แผนที่ ข-6 ที่ตั้งของโรงแรมเกสต์เฮ้าส์ ดูภาคผนวกข. แผนที่ ข-6 และสถานประกอบการแยกตามแขวงดังตาราง 4-8 ตารางที่ 4 -8 สรุปจำนวนสถานประกอบการและสถานบริการในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่พ.ศ.2547

รายการ	แขวง				รวม
	เมืองราย	กาวิละ	นครพิงค์	ศรีวิชัย	
อาคารชุด	7	17	6	17	47
โรงแรม	53	14	32	41	140
หอพัก	148	175	210	361	894
ศูนย์การค้า	8	1	3	4	16
ตลาด	2	4	11	6	23
ร้านอาหาร	146	80	86	101	413
ปั๊มน้ำมัน	7	12	8	7	34
ที่มา : สำนักการคลัง สำนักงานเทศบาล นครเชียงใหม่					

ในย่านที่พักหนาแน่นมีที่พักประเภทโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์ดังต่อไปนี้

1. ถนนมูลเมือง	มีโรงแรม 5 แห่ง	เกสต์เฮ้าส์ 16 แห่ง
2. ถนนช้างคลาน	มีโรงแรม 11 แห่ง	เกสต์เฮ้าส์ 2 แห่ง
3. ถนนลอยเคราะห์	มีโรงแรม 9 แห่ง	เกสต์เฮ้าส์ 4 แห่ง
4. ถนนราชวงศ์	มีโรงแรม 12 แห่ง	เกสต์เฮ้าส์ 0 แห่ง
5. ถนนเจริญประเทศ	มีโรงแรม 9 แห่ง	เกสต์เฮ้าส์ 3 แห่ง
6. ถนนท่าแพ	มีโรงแรม 4 แห่ง	เกสต์เฮ้าส์ 9 แห่ง
7. ถนนราชมรรคา	มีโรงแรม 4 แห่ง	เกสต์เฮ้าส์ 3 แห่ง
8. ถนนชัยภูมิ	มีโรงแรม 3 แห่ง	เกสต์เฮ้าส์ 4 แห่ง
9. ถนนราชดำเนิน	มีโรงแรม 3 แห่ง	เกสต์เฮ้าส์ 3 แห่ง
10. ถนนคชสาร	มีโรงแรม 3 แห่ง	เกสต์เฮ้าส์ 4 แห่ง
11. ถนนท้ายวัง	มีโรงแรม 4 แห่ง	เกสต์เฮ้าส์ 0 แห่ง

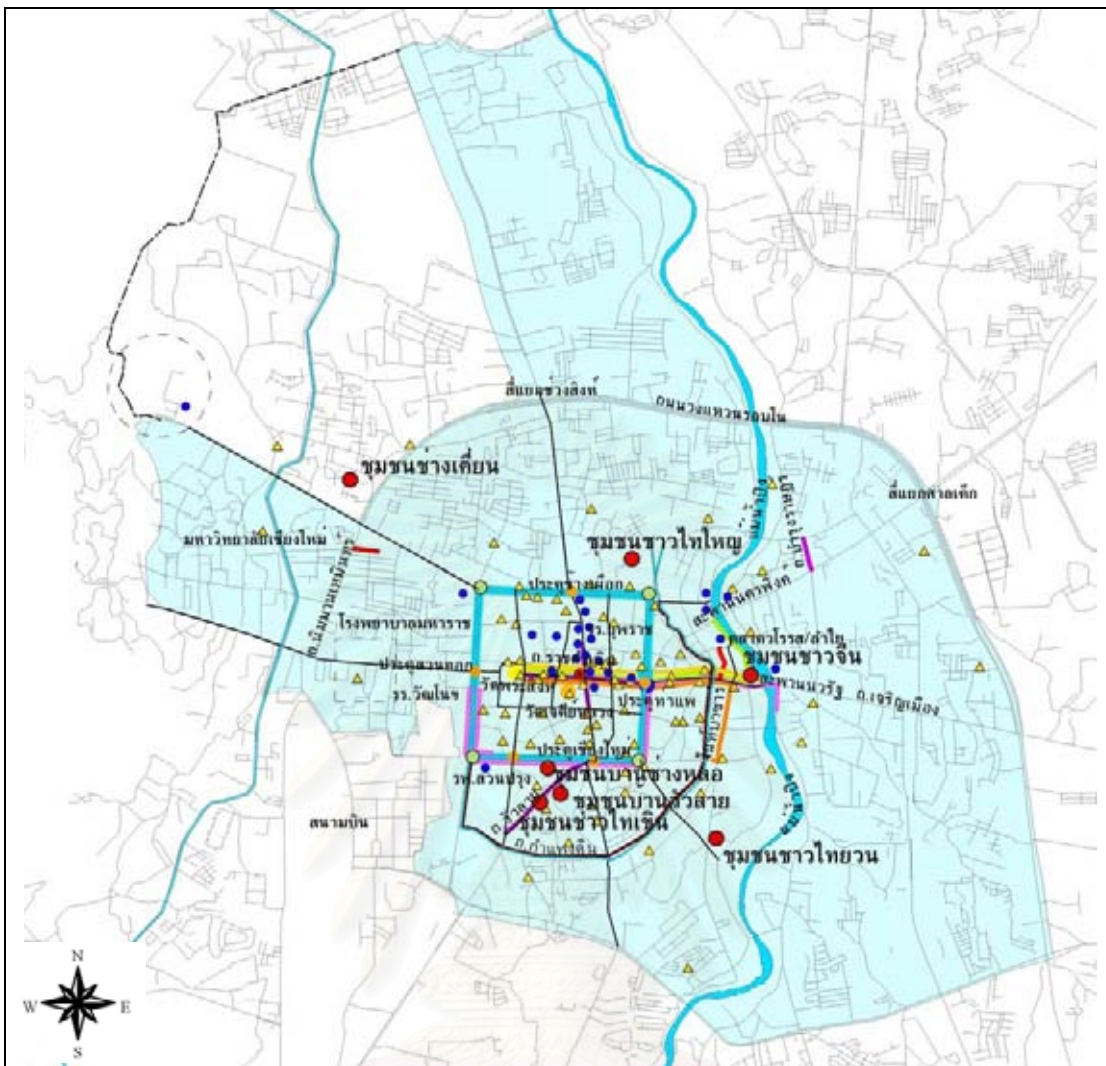
ข้อมูลจาก นิภาพร แสนสุภา (2548: 46)

4.4.2 ด้านการท่องเที่ยวและย่านสำคัญของเมือง

4.4.2.1 สถานที่สำคัญและบทบาทการท่องเที่ยว

บทบาทด้านแหล่งท่องเที่ยวในตัวเมืองเชียงใหม่ ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญดังแผนที่ คือ ย่านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน วัด วัดมณฑล ถนนคนเดิน เป็นต้น สำหรับในช่วงเทศกาลต่างๆ จะมีนักท่องเที่ยวมากเป็นพิเศษ ย่านชุมชนที่มีวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่สำคัญ (ดูภาคผนวก ข. แผนที่ ข-8) ชุมชนวัวลาย ชุมชนย่านวัดเกต บริเวณถนนเจริญราษฎร์ ยังคงมีจุดเด่นทางด้านอาคารที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่นให้เห็นอยู่ จากการค้าขายกับคนต่างชาติในอดีต อิทธิพลนี้ได้ส่งเสริมให้อาคารมีรูปแบบท้องถิ่นทางวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันในหลายเชื้อชาติ ซึ่งสร้างเอกลักษณ์ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันบริเวณถนนนี้ได้ปรับใช้อาคารทำธุรกิจการค้าประเภทร้านอาหาร ผับ ร้านขายงานศิลปะ ของตกแต่งบ้าน ฯลฯ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวที่มานิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในเทศกาลพิเศษ เทศกาลต่างๆจะมีโปรแกรมทุกเดือนตลอดทั้งปี ดัง (ดูภาคผนวก ข. แผนที่ ข-9) เนื่องจากในช่วงเทศกาลจะมีการแสดงทางวัฒนธรรมพื้นเมือง ขบวนแห่ การออกร้านขายสินค้าพื้นเมือง นักท่องเที่ยวจะได้รับความสนุกสนานจากการละเล่นต่างๆ และยังสามารถเลือกซื้อของฝากโดยไม่ต้องเดินทางไกลไปถึงแหล่งผลิต งานประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีโดยองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและเทศบาลนครเชียงใหม่ รวมถึงหน่วยงานราชการอื่นๆ เทศกาล งานประเพณีที่สำคัญได้แก่ งานมหรหรรพ์ไม้ดอกไม้ประดับ งานประเพณีสงกรานต์ งานล้านนาไทยในอดีต ประเพณีเดือนยี่เป็ง หรือลอยกระทงงานมหรหรรพ์อาหาร งานฤดูหนาว

งานเทศกาลที่จัดในพื้นที่เมืองเชียงใหม่ ที่ตั้งและเส้นทางเหล่านี้ส่งผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะหลายแห่งในเชียงใหม่ สร้างสีสันชีวิตชีวาให้แก่เมือง โดยเฉพาะพื้นที่เทศกาลนี้ตั้งอยู่หรือเส้นทางขบวนแห่ผ่าน พื้นที่ว่างสาธารณะจะถูกใช้เป็นที่จุดสังเกต อยู่นัดพบ จุดเฝ้าชมขบวน เช่น พื้นที่ถนนราชดำเนินตลอดทั้งสาย พื้นที่ช่วงประตูท่าแพ พื้นที่ริมน้ำปิง พื้นที่ถนนนิมมานเหมินท์ เป็นต้น

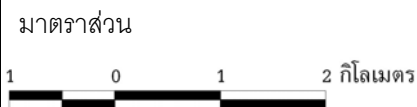
วิทยานิพนธ์: ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างเอกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 4-5 เส้นทางขบวนแห่งงานประเพณี และสถานที่จัดงานเทศกาลของเมืองเชียงใหม่

สัญลักษณ์ :

ที่มา: จากการสำรวจของผู้วิจัย 2550
แผนที่ฐานจากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี
และภูมิสารสนเทศ(ภาคเหนือ)

4.4.2.2 ย่านของเมืองเชียงใหม่

จากลักษณะการตั้งถิ่นฐานเริ่มแรกของเมือง และพัฒนาการของการใช้ประโยชน์ที่ดินและลักษณะของโครงข่ายของเมืองเชียงใหม่ และลักษณะเฉพาะของแต่ละย่านจากความหนาแน่นของประชากร การใช้ประโยชน์ที่ดิน กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ จะเห็นว่าแต่ละพื้นที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นแตกต่างกัน ในการศึกษานี้ได้แบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนใหญ่ 4 ย่านสำคัญและแต่ละย่านแบ่งส่วนย่อยและลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันดังต่อไปนี้

1. ย่านประวัติศาสตร์

เขตนี้มีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนมาตั้งแต่การสร้างเมือง เป็นพื้นที่สำคัญของเมืองทั้งในอดีตและปัจจุบัน เป็นพื้นที่ประกอบไปด้วยศาสนสถานและที่ตั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการก่อตั้งเมือง ที่ตั้งวัดสำคัญต่างๆ ปัจจุบันถือเป็นพื้นที่มรดกของเมือง และมีพื้นที่ว่างสาธารณะที่สำคัญหลายแห่งมีการใช้งานอย่างมีชีวิตชีวา เป็นสถานที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว และเศรษฐกิจการค้าคึกคัก มีคนเดินบนถนนจำนวนมาก มีการใช้งานทั้งกลางวันและกลางคืน เป็นชีวิตของเมือง

1.1 ย่านกำแพงเมืองชั้นใน (Inner Wall) หรือเขตในคูเมือง

เป็นเขตเมืองเก่าแก่ที่สุดที่มีมาตั้งแต่การวางผังเมืองเริ่มแรกในพ.ศ.1839 ของพญามังราย ซึ่งพื้นที่ในใจกลางเมืองในเขตกำแพงเมืองนี้ มีความหนาแน่นระหว่าง 5,001-8,000 และทางด้านใต้ภายในกำแพง 4,001-5,000 คนต่อตารางกิโลเมตรปัจจุบัน ประกอบด้วยพื้นที่ว่างสาธารณะ ตลาด พิพิธภัณฑสถานที่ราชการ วัดสำคัญ และวัง คุ่มเจ้า ต่างๆในอดีต ปัจจุบันผสมผสานระหว่าง สถานที่ราชการ และที่อยู่อาศัยมีวัดสำคัญและสวยงามจำนวนมาก เป็นสถานที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินชมเมือง สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ในย่านกำแพงเมืองชั้นในสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจได้แก่ ได้แก่ อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ หอพญามังราย ศาลาธนารักษ์ ศูนย์สถาปัตยกรรมล้านนา โบราณสถาน ได้แก่ กำแพงเมือง ประตูเมือง แจ่ง วัดร้าง วัดมีอยู่เป็นจำนวนถึง 36 วัด วัดสำคัญ ได้แก่ วัดพระสิงห์วรวิหาร วัดเจดีย์หลวงพระวรวิหาร วัดเชียงมั่น วัดปราสาท วัดพันเตา เป็นต้น สถาปัตยกรรม อาคารบ้านเรือน ในเขตสี่เหลี่ยมคูเมืองเก่า บังคับความสูงไว้ไม่เกิน 12 เมตร คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมล้านนาไว้ จากเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางล้านนาในอดีต อาคารรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นสวยงามมีเอกลักษณ์ เทศบาลจึงได้จัดกิจกรรมถนนคนเดินทุกวันอาทิตย์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในย่านประวัติศาสตร์ และการสร้างงานหัตถกรรมพื้นถิ่น เป็นสถานที่ดึงดูดทั้งนักท่องเที่ยวและคนในตัวเมืองเข้ามาใช้จำนวนมากหลายหมื่นคนในทุกเย็นวันอาทิตย์ และนับแสนคนในวันเทศกาล

อนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์

วัดในกำแพงเมืองชั้นใน

ถนนคนเดินราชดำเนิน

คุ้มเจ้านาย สถาปัตยกรรมล้านนา

สภาพถนนในเขตกำแพงเมือง

ร้านค้าและอาคารบ้านเรือน

ศาลเก่า ปรับเป็นพิพิธภัณฑ์

รูปที่ 4-4 สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วัด และพื้นที่บริเวณเขตกำแพงเมืองชั้นใน

1.2 ย่านกำแพงดินชั้นนอก

ย่านนี้ตั้งอยู่ระหว่างกำแพงเมืองชั้นในจนถึงกำแพงดินชั้นนอกด้านใต้ของเมือง ด้วยอาณาเขตของพื้นที่โอบล้อมด้วยกำแพงเมืองเก่า ตามเส้นแม่น้ำลำคูแม่เช่าและลำคูไหว การตั้งถิ่นฐานจากอดีตในประวัติศาสตร์ เมื่อได้รับชัยชนะจากสงคราม มีการกวาดต้อนไพร่ที่มีฝีมือช่างต่างๆมาอยู่ในชุมชนหยาหรือย่านวัวลาย ย่านนี้จึงมีช่างฝีมือพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงด้านหัตถกรรมเครื่องเงินและเครื่องเงินอยู่บริเวณถนนวัวลาย ปัจจุบันการตั้งบ้านเรือนชุมชนหนาแน่น ความหนาแน่นประชากรมาก 5,001-8000 คน แม้ว่าอาคารบริเวณนี้ไม่สูงมากนัก คนอยู่อาศัยเป็นคนเก่าแก่ ในอดีตเป็นย่านการค้าหัตถกรรมขายสินค้าที่ระลึก เช่นการทำเครื่องเงิน การแกะสลัก การทำเครื่องเงิน ต่อมากิจกรรมการทำเครื่องเงินซบเซา ย่านค้าขายของหัตถกรรมย้ายศูนย์ไปยัง อ.หางดง ทำให้บริเวณนี้กิจกรรมการค้าขายเจียบเหงาซบเซา แต่ความเป็นชุมชนยังเข้มแข็ง โดยเฉพาะชุมชนวัดศรีสุพรรณ ชุมชนนันทาราม ชุมชนหมื่นสาร และ วัดธาตุคำ มีการตั้งศูนย์สอนการแกะสลักเงิน

อาคารร้านค้า

ชุมชนทำเครื่องเงิน

ถนนคนเดินวัวลาย

รูปที่ 4-5 อาคารร้านค้า ชุมชน และถนนคนเดินวัวลายย่านกำแพงเมืองชั้นนอก

ที่เปลี่ยนวัสดุเป็นนิเกิลแทน เพื่อเป็นการฟื้นฟูย่านนี้เทศบาลจัดกิจกรรมถนนคนเดินในทุกวันเสาร์ นักท่องเที่ยวให้ความสนใจถนนคนเดินวันละมีนักท่องเที่ยวราว 20,000-30,000 คนต่อวัน มีสินค้าพื้นเมืองประเภทเสื้อผ้า หัตถกรรม ของประดับ ผ้าพื้นเมือง แกะสลักเงินและนิเกิล เป็นต้น

2. ย่านการค้าใจกลางเมือง (C.B.D.)

เขตย่านการค้าเก่า พื้นที่อยู่ช่วงจากกำแพงประตูเมืองท่าแพไปจรดริมแม่น้ำปิง ตั้งอยู่ด้านตะวันออกของเมือง มีความหนาแน่นสูง 4,001-8,000 คน การใช้ประโยชน์ที่ดินผสมผสานพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัย มีชุมชนและเชื้อชาติหลากหลาย บริเวณตรอกเล่าใจ๊วและถนนท่าแพเป็นที่อยู่อาศัยชาวจีนอยู่ มีการปิดตรอกเล่าใจ๊วเพื่อกิจกรรมตรุษจีน มีศาลเจ้าจีน 2 แห่ง ย่านไนท์บาซาร์มีศาสนสถานของมุสลิม ย่านการค้าสำคัญตั้งอยู่ระหว่างถนนสำคัญ 2 สายได้แก่ ถนนช้างม่อยและถนนท่าแพ เป็นที่ตั้งของตลาดวโรรส ตลาดต้นลำไย ตลาดนอร์ธ และตลาดเทศบาล เป็นศูนย์กลางการค้าปลีกค้าส่งของเมืองและภูมิภาค ด้านถนนช้างม่อยเป็นย่านคนจีนและคน

รูปที่ 4-6 สภาพพื้นที่ อาคาร ตลาด กิจกรรม ย่านการค้าใจกลางเมือง

อินเดีย ซึ่งถนนนี้มีวัดอินเดียตั้งอยู่ สองฝากแม่น้ำปิงเคยเป็นท่าเรือติดต่อการค้า ย่านวัดเกตุด้านตะวันออกของแม่น้ำปิง ในอดีตเป็นย่านคนจีนและคนในบังคับอังกฤษ ปัจจุบันบริเวณถนนเจริญราษฎร์ในย่านนี้ยังคงมีอาคารเก่าแก่สวยงามจำนวนมาก ที่สะท้อนภาพลักษณ์ของเมืองได้อย่างมีเอกลักษณ์ ปัจจุบันอาคารเก่าเหล่านี้ถูกปรับประโยชน์ใช้สอยเป็นร้านอาหาร เกสต์เฮ้าส์ ถนนท่าแพเป็นถนนสายการค้าขายที่มีมาตั้งแต่ในประวัติศาสตร์ เป็นเส้นทางเศรษฐกิจย่านใจกลางเมืองเป็นที่รวมของผู้คนต่างเชื้อชาติทั้งชาวพม่า ไทยใหญ่ และจีน สลับสับเปลี่ยนกันเข้ามาทำธุรกิจอยู่ริมถนนท่าแพ จึงมีอาคารพาณิชย์เก่าแก่จำนวนมาก นอกจากนั้นยังมีวัดสำคัญสวยงามจำนวนมาก เช่น วัดมหาวัน วัดแสนฝาง วัดบุปผาราม อาคารและสิ่งปลูกสร้างภายในถนนท่าแพที่ยังมีรูปแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่น ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวยังคงเหลืออยู่แทรกกับอาคารสมัยปัจจุบัน ย่านการค้าสำคัญตอนกลางคืนคือ ย่านการค้าใจกลางเมืองไนท์บาซาร์ เป็นที่ตั้งโรงแรมขนาดใหญ่ เช่น เลอเมอริเดียน เพอร์ซิเดนท์ แชนกรีล่า รอยัลพรินเซส แมปิง เป็นที่ตั้งของเกสต์เฮ้าส์จำนวนมากในซอยระหว่างถนนท่าแพและข้างม่อย เป็นย่านดึงดูดนักท่องเที่ยวมาช้อปปิ้งบริเวณไนท์บาซาร์ ซึ่งมีแผงลอยล้อเซ็นจำนวนมากตลอดสองข้างถนน รวมทั้งศูนย์การค้า เช่น กาแลไนท์บาซาร์ ตลาดอนุสาร เวียงพิงค์ไนท์บาซาร์ เอกลักษณ์ของย่านการค้าใจกลางเมืองจึงประกอบด้วยความเป็นย่านพาณิชย์กรรมที่สำคัญ ด้วยการกำหนดแนบ จราจรขั้วไขว้ ดึงดูดคนมาจับจ่ายสินค้า ที่ตั้งการค้าสำคัญ ตลาดโรงแรม ไนต์บาซาร์ ผสมผสานกับความเป็นย่านมรดกอาคารเก่าแก่ วัด ที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ผสมผสานหลากหลายเชื้อชาติของวัฒนธรรมล้านนา สถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชุมชน พิพิธภัณฑสถานวัดเกตู พิพิธภัณฑสถานดวงตราไปรษณียากร ศาลเจ้าเงินที่ตรอกเล่าโจ้ว จวนผู้ว่าราชการ พุทธสถาน และวัดอินเดีย ศาสนสถานมุสลิม เป็นต้น

3. ย่านในเมือง

ย่านเขตต่อเมืองตามถนนแนวรัศมีระหว่างกำแพงเมืองชั้นใน กับถนนชูปเปอร์ไฮเวย์หรือถนนวงแหวนชั้นใน ยังถือว่าอยู่ในย่านชุมชนหนาแน่นมากและหนาแน่นปานกลาง ความหนาแน่นประมาณ 3,001-5,000 คน ย่านนี้เป็นเขตที่อยู่อาศัยผสมผสานย่านการค้า ซึ่งมีพื้นที่ต่อเนื่องจากพื้นที่ใจกลางเมืองเก่า การตั้งถิ่นฐานขยายตัวชุมชนออกไปรอบๆตามรัศมีของโครงข่ายคมนาคม แบ่งออกเป็น ด้านเหนือ ด้านตะวันออก ด้านใต้ ย่านในเมืองด้านเหนือ บริเวณข้างเผือกทางด้านทิศเหนือตามแนวถนนโชตนา อัศดาทร ถึงถนนชูปเปอร์ไฮเวย์ ย่านในเมืองด้านตะวันออก บริเวณเจริญราษฎร์ ทิศตะวันออกตามแนวถนนรัตนโกสินทร์ถนนแก้ววรัญและถนนเจริญเมือง ถึงถนนชูปเปอร์ไฮเวย์ ย่านในเมืองด้านใต้ บริเวณนอกกำแพงดินด้านใต้ พื้นที่ตามแนวถนนข้างคลาน ถนนทิพนตร และมหิดล ไปจนถึงแนวถนนวงแหวนชั้นที่1 ลักษณะของการค้าจะเกาะไปตามเส้นทางคมนาคม เป็นอาคารพาณิชย์สองข้างถนน ในซอยเป็นที่อยู่อาศัยเป็นส่วนมาก

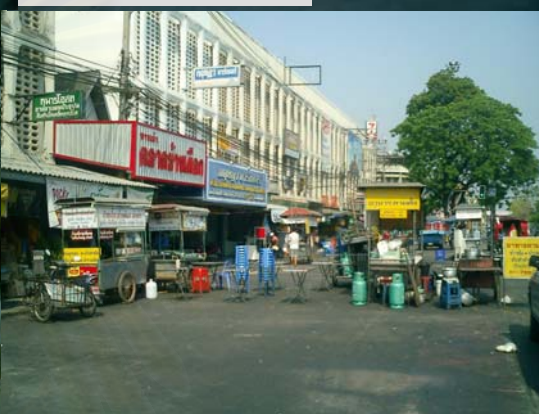
อาคารบ้านเรือนหนาแน่นปานกลาง-น้อย

ลานจอดรถหน้าห้างโลตัส

ลานกีฬา

ตลาดข้างเผือก

ถนนคนเดินเจริญราษฎร์

ลานกีฬา สถานธนาปนกิจสันติธรรม

รูปที่ 4-7 สภาพพื้นที่ อาคาร กิจกรรม ย่านในเมือง

4. ย่านเมืองมหาวิทยาลัยและศูนย์ราชการ

พื้นที่นี้ประกอบด้วย 2 บริเวณบริเวณเมืองมหาวิทยาลัยเริ่มจากคูเมืองด้านตะวันตก ไปตามถนนห้วยแก้วและสุเทพจนถึงเชิงดอยสุเทพ ที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ความหนาแน่นประมาณ 3,001-4,000คน

4.1 ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านตะวันตกของเมือง

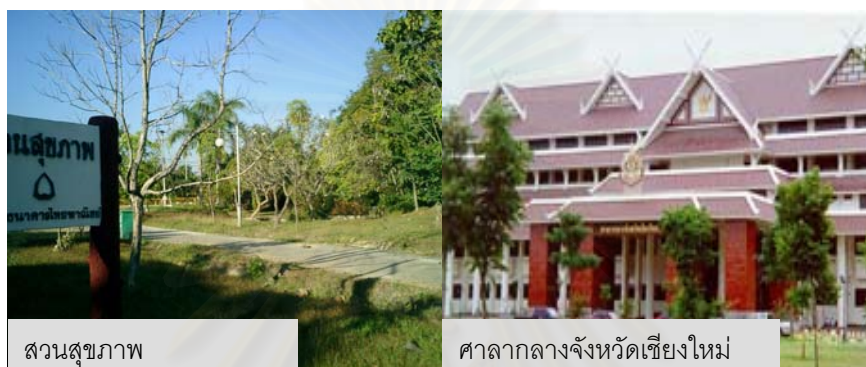
ตั้งอยู่บริเวณถนนสายหลักห้วยแก้วและถนนสุเทพ มีถนนสายตัดคือ ถนนศิริมงคลจารย์ นิมมานเหมินทร์ และถนนเลียบคลองชลประทาน บริเวณนี้มีชุมชนหนาแน่นปานกลาง เป็นชุมชนใหม่เกิดจากการตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถนนห้วยแก้วเป็นที่ตั้งของศูนย์การค้า กาดสวนแก้ว ห้วยแก้วพลาซ่า ย่านคนเดินถนนหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และซอยตรงข้ามมหาวิทยาลัยเป็นย่านขายสินค้าแฟชั่น และร้านอาหารแฝงลอย ย่านนักศึกษาที่อยู่อาศัยเกาะตัวบริเวณหน้าและหลังมหาวิทยาลัย ย่านคนสมัยใหม่หนุ่มสาวจะชอบทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ซอปปิ้ง รับประทานอาหาร เครื่องดื่ม นั่งเตร็ดเตร่ตามร้านกาแฟ ตั้งอยู่ริมถนนนิมมานเหมินทร์จำนวนมาก รวมทั้งถนนศิริมงคลจารย์จนถึงเลียบคลองชลประทานก็เป็นย่านที่มีกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ ประเภทภัตตาคาร ร้านกาแฟ บาร์ ผับ จำนวนมากตั้งอยู่ ส่วนด้านหลังมหาวิทยาลัย มีบาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาชอบออกมาเดินจำนวนมากในเวลาตอนเย็น มีหอพักนักศึกษาจำนวนมาก บริเวณนี้มีตลาดต้นพะยอม และหอศิลปมช. หอประชุมมช. เชื่อมติดกับถนนนิมมานเหมินทร์

รูปที่ 4-8 ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านตะวันตกของเมือง

4.2 ย่านศูนย์ราชการหรือย่านเหนือตอนบน

ส่วนศูนย์ราชการพื้นที่นี้ตั้งอยู่ทางด้านเหนือตอนบน อยู่นอกวงแหวนชั้นที่ 1 หรือซุเปอร์ไฮเวย์เชียงใหม่-ลำปาง เป็นพื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นต่ำ เป็นพื้นที่สถานที่ราชการขนาดใหญ่ลักษณะของการเดินทางพึ่งพารถยนต์เป็นส่วนมาก เพราะระยะทางห่างไกล เป็นลักษณะของการเติบโตชานเมือง เป็นย่านที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย การใช้ประโยชน์ที่ดินห่างกันเป็นช่วงๆ บางแห่งคั่นด้วยพื้นที่ว่างรอการพัฒนา ทิศเหนือได้แก่ส่วนต่อถนนโชตนาไปจนถึงศาลากลางและศูนย์ราชการ

รูปที่ 4-9 สวนสุขภาพและศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ในย่านศูนย์ราชการหรือย่านเหนือตอนบน

4.4.3 อภิปรายสรุปลักษณะทั่วไปของเมืองเชียงใหม่

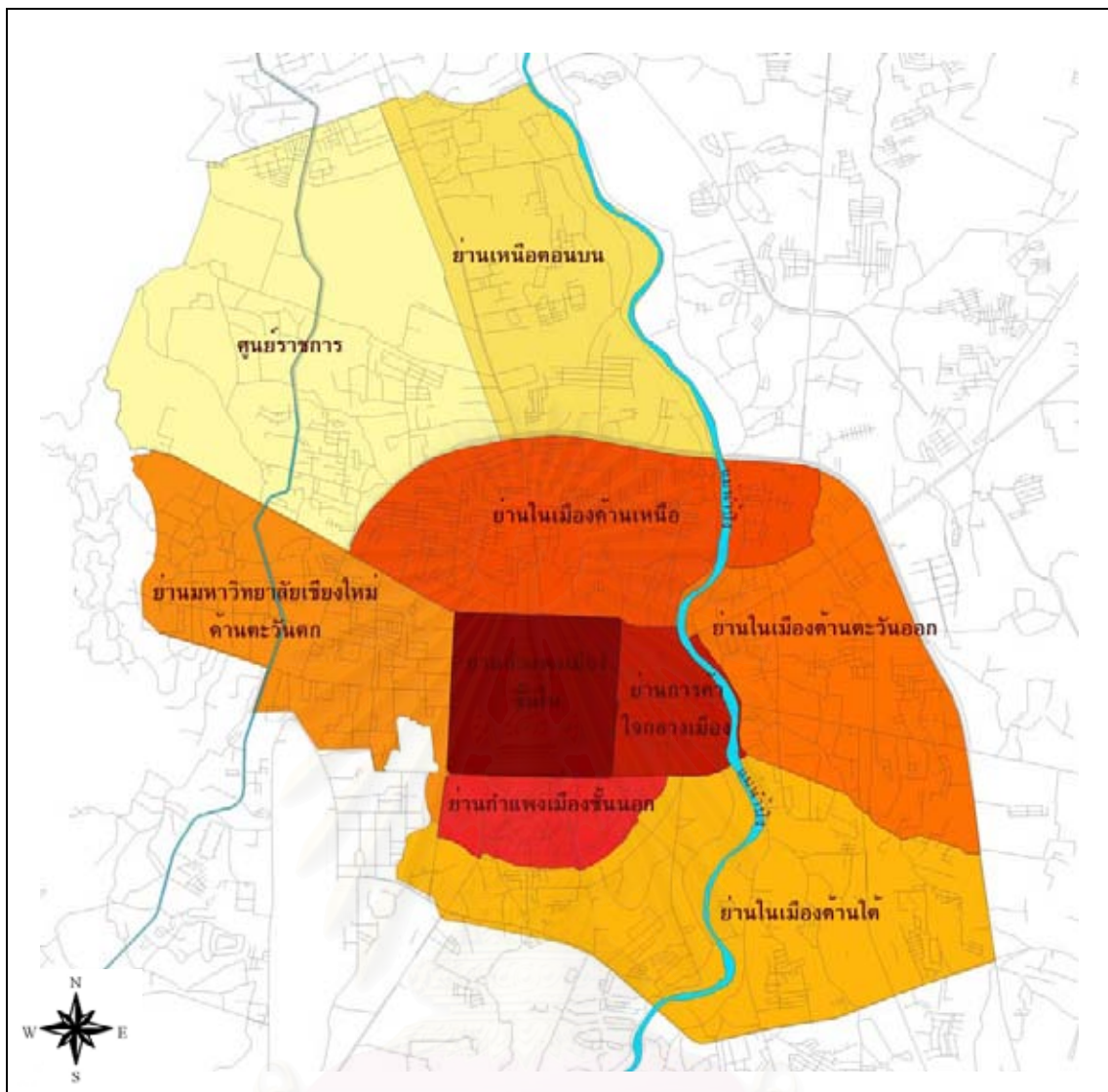
กายภาพของเมืองเชียงใหม่ โบราณตั้งอยู่ภายในเขตกำแพงเมือง มีคูเมืองล้อมรอบ ลักษณะโครงข่ายเป็นตารางกริด มีบล็อกขนาดใหญ่เพราะในอดีตเป็นเขตกษัตริย์และเขตผู้ปกครองเมือง ปัจจุบันเป็นพื้นที่ที่มีโบราณสถานและวัดจำนวนมากถือเป็นเขตอนุรักษ์ของเมือง ส่วนพื้นที่พาณิชยกรรมหนาแน่นเกาะไปตามสองข้างถนน พื้นที่ในซอยเป็นที่อยู่อาศัย บางบล็อกเป็นสถานที่ราชการสำคัญของเมือง เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากมักใช้เส้นทางเดินท่องเที่ยวในเมือง และมีถนนคนเดินราชดำเนินเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่สำคัญในวันอาทิตย์ เมืองโบราณด้านกำแพงชั้นนอกเป็นกำแพงดินล้อมจากตะวันออกเรียกว่าน้ำแม่ข้าไปทางใต้เรียกว่าลำคูไหว เป็นพื้นที่สมัยโบราณกวาดต้อนเชลย และต่อมาเป็นที่อยู่อาศัยของช่างฝีมือได้แก่ชุมชนวัวลาย และชุมชนช่างหล่อ ลักษณะโครงข่ายเป็นแบบธรรมชาติ มีบล็อกเล็กๆเป็นที่อยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่ด้านตะวันออกของกำแพงประตูท่าแพไปจรดแม่น้ำปิงเป็นพื้นที่ย่านการค้าสำคัญของเมืองนับตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันยังคงเป็นย่านการค้าหนาแน่นใจกลางเมือง พื้นที่สำคัญบริเวณนี้ได้แก่ ย่านตลาดวโรรส ตลาดต้นลำไย ริมแม่น้ำปิงและย่านไนท์บาซาร์ เป็นทั้งย่านการค้าสำคัญของเมืองและสถานที่ท่องเที่ยว บริเวณรอบใจกลางเมืองเป็นเขตในเมืองอยู่ภายในถนนวงแหวนรอบที่ 1 พื้นที่ขยายรอบ

เมืองทุกทิศทุกทาง โดยเฉพาะด้านทิศเหนือและด้านทิศตะวันออก เพราะเป็นพื้นที่ราบขนาดใหญ่ ด้านตะวันตกติดกับภูเขาจึงไม่สามารถขยายไปได้ อย่างไรก็ตามย่านตะวันตกเป็นเขตเมืองใหม่ เมืองมหาวิทยาลัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในปีพ.ศ.2507 ปัจจุบันด้านเหนือตอนบนเป็นเขตศูนย์ราชการสำคัญของเมือง ความโดดเด่นของแต่ละพื้นที่จึงเกิดย่านสำคัญของเมืองที่มีเอกลักษณ์แตกต่างกันในเชิงพื้นที่และการใช้พื้นที่

ด้านเศรษฐกิจ เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการค้า การท่องเที่ยว การศึกษา การเงินและศิลปวัฒนธรรม จึงทำให้เศรษฐกิจคึกคัก เป็นเมืองใหญ่อันดับสองรองจากกรุงเทพฯ แม้ว่าประชากรจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่ภายในเมืองขับเคลื่อนได้ด้วยการท่องเที่ยวเป็นรายได้สำคัญ มีย่านเศรษฐกิจที่สำคัญเช่น ย่าน ถนนช้างม่อย ถนนวิชัยนันทน์ ถนนช้างคลาน และบริเวณแนวถนนสายสำคัญ สองข้างถนนจะเป็นพื้นที่ค้าขายที่สำคัญ นอกจากนี้ยังเกิดย่านการค้าใหม่ เช่นบริเวณถนนนิมมานเหมินท์ เกิดการขยายตัวของตัวเมืองตามการเกิดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญพ่วงกับการท่องเที่ยวได้แก่ การโรงแรม และ ร้านอาหาร สถานบันเทิง ร้านกาแฟ กระจายไปทั่วในตัวเมืองเชียงใหม่และหนาแน่นบริเวณย่านนักท่องเที่ยวและย่านมหาวิทยาลัย ทำให้เศรษฐกิจเมืองเชียงใหม่คึกคักมีชีวิตชีวา

ด้านสังคมวัฒนธรรมเชียงใหม่ เชียงใหม่โดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด เมืองเทียบกับเมืองอื่นๆ เนื่องจากเป็นเมืองสำคัญในประวัติศาสตร์ เป็นอาณาจักรที่เคยรุ่งเรือง จึงประกอบด้วยความหลากหลายของคนที่มีเชื้อชาติ รากเหง้าที่แตกต่างกันและมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนวัฒนธรรมปลีกย่อยที่แตกต่างกัน เมื่อระยะเวลาผ่านไปมีความใกล้เคียงในวัฒนธรรมและการผสมผสานกลมกลืนกันทางเชื้อชาติ การการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมประจำกลุ่มตนแก่ผู้ที่ติดต่อสมาคมด้วย อย่างไรก็ตามชุมชนต่างๆที่เคยอยู่กันมาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ก็ยังคงอยู่ที่เดิม เช่น ชุมชนวัวลาย ชุมชนช่างเคียน ชาวจีน และไทยวนเป็นต้น ปัจจุบันแทบมองไม่เห็นความแตกต่างของคนกลุ่มต่างๆ ซึ่งผสมผสานกลมกลืนกันอยู่ร่วมกัน ยังมีผู้อพยพและผู้เข้ามาพำนักชั่วคราวในเมืองเชียงใหม่ทั้งผู้ใช้แรงงาน เช่น ชาวพม่า ไทยใหญ่ ผู้มาอาศัยชั่วคราวเพื่อพักผ่อนหรือทำกิจการเช่น ชาวตะวันตกทั้งอเมริกาและยุโรป ชาวเอเชียได้แก่ ชาวญี่ปุ่น จีน และเกาหลีเป็นต้น จึงเกิดความหลากหลายของคนและวัฒนธรรม อย่างมากในเมืองเชียงใหม่ อีกทั้งคนแสวงหางานทำ คนเกษียณอายุ นักเรียนนักศึกษาที่มาจากจังหวัดต่างๆ ต่างหลั่งไหลเข้ามายังเมืองเชียงใหม่ในแต่ละปีจำนวนมาก กลายเป็นประชากรแฝงของเมือง

ความหลากหลายของประเพณีและวัฒนธรรม วาระต่างๆมีการเฉลิมฉลอง และมีการจัดงานเทศกาลต่างๆในรอบปีทุกเดือน ทำให้เชียงใหม่จึงเป็นเมืองที่มีสีสัน มีชีวิตชีวา นอกจากนั้นย่านต่างๆ ยังมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละย่านแตกต่างกัน เป็นเหตุผลให้แต่ละพื้นที่วางสาธารณะมีรูปแบบการใช้ที่แตกต่างกัน

วิทยานิพนธ์: ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 4-6 ย่านสำคัญในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ประกอบด้วยย่านท่าแพเมือง ชั้นใน ย่านท่าแพเมือง ชั้นนอก ย่านในเมืองด้านเหนือ ย่านในเมือง ด้านตะวันออก ย่านในเมืองด้านใต้ ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านตะวันตก ย่านเหนือตอนบน และศูนย์ราชการ

สัญลักษณ์: แม่น้ำปิง

ที่มา: จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย 2550
แผนที่ฐาน ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี
และภูมิสารสนเทศ(ภาคเหนือ)

มาตราส่วน 2 กิโลเมตร

4.5 พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงภาพรวมโดยทั่วไปของพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ การสำรวจสภาพทั่วไปของพื้นที่เบื้องต้น สภาพปัจจุบันทั่วไปพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย

1. จัตุรัสและองค์ประกอบของเมือง
2. พลาซ่าและพื้นที่ระหว่างอาคาร
3. ถนนคนเดิน
4. บาทวิถี
5. ลานที่ว่าง
6. สวนสาธารณะและพื้นที่ริมน้ำ

4.5.1 พัฒนาการด้านพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่

พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่มีพัฒนาการ ไปพร้อมกับพัฒนาการของเมือง และสภาพสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องจากอดีต ปรับสู่สภาพปัจจุบันอย่างค่อยเป็นค่อยไปจนกลายเป็นวิถีชีวิตของคนเมือง เริ่มจากพื้นที่ว่างสาธารณะตามแบบแผนประเพณี (Traditional Public Open space) เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะเมื่อแรกของการสร้างและวางผังเมืองเชียงใหม่ในปี พ.ศ.1839 ต่อมาภายหลังที่เมืองเชียงใหม่ได้อยู่ภายใต้การปกครองของรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัชกาลที่ 1-5 การเติบโตพัฒนารูปแบบตามแบบแผนตะวันตก ต่อเนื่องจนถึงยุคการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พัฒนาการพื้นที่ว่างสาธารณะปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะสมัยใหม่ (Modern Public Open Space) ที่ตอบสนองคุณภาพชีวิตตามอิทธิพลแนวคิดวางผังเมืองในอังกฤษ "The Garden City" ของนักคิด Ebenezer Howard ประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติเป็นนโยบายขับเคลื่อน ในขณะที่เดียวกันวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโลกผสมผสานกันกับวิถีชีวิตแบบชุมชนดั้งเดิม ภาครัฐมีการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (culture reproduction) โดยการสร้างพื้นที่สูญหาย พื้นที่ปลูกบ้านคานา เช่น ประตูเมือง ช่างต่างๆ และถนนคนเดิน ที่เชื่อว่าเป็นถนนตลาดย่านการค้าในสมัยประวัติศาสตร์ และเกิดพื้นที่ว่างแบบใหม่ที่สนองตอบความต้องการตอบสนองชีวิตประจำวัน

4.5.1.1 พื้นที่ว่างสาธารณะแบบแผนประเพณี (Traditional Public Open space)

ในปี พ.ศ. 1839 เมื่อเจ้าพระยามังรายได้ก่อตั้งเมืองเชียงใหม่ การวางผังเมืองเชียงใหม่ ผังเมืองมีลักษณะสร้างกำแพงเมืองมีองค์ประกอบเมืองคือประตูเมือง 5 ประตู

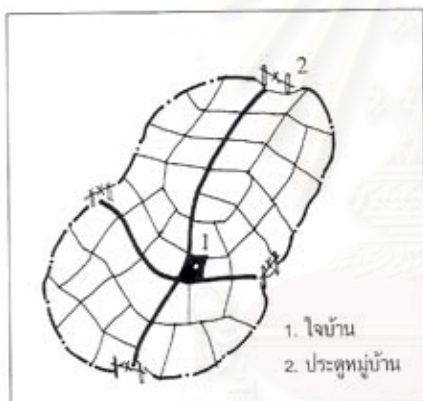
และแจ้งเมือง 4 แจ่ง (แจ่งหมายถึงมุมเมือง) จึงทำให้เกิดพื้นที่ว่างสาธารณะหน้าประตูเมือง เรียกว่า ช่องประตู ใช้เป็นที่ติดต่อค้าขายระหว่างเมืองกับชนบท มีการสร้าง “ช่วงหลวง” หรือ “ช่วงเมือง” หมายถึง ช่วงใหญ่หรือจัตุรัสใจกลางเมือง กำหนดพื้นที่อยู่บริเวณกลางเวียงใช้รองรับพิธีกรรมที่สำคัญ เช่น พิธีราชาภิเษก ในยามสงครามใช้เป็นที่พักทัพ อาจจะใช้เป็นที่ถวายพระเพลิงบรมศพ ของกษัตริย์หรือเจ้านาย ในยามปกติใช้เป็นตลาด เรียกว่า “กาด” บางตำราสันนิษฐานว่าอยู่บริเวณหน้าวัดพระสิงห์ นอกจากนั้นยังใช้เป็นสถานชุมนุมของประชาชนในงานพิธีกรรมต่างๆ เช่น สงกรานต์ งานรื่นเริง (อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2540; สวัสดิ์ อ่องสกุล, 2539 อ้างถึงใน พงษ์สิน: 104) ในเชิงปรัชญาความเชื่อช่วงหลวงสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกปักรักษาเมืองและผู้คน โดยสะดือเมืองเป็นแกนหลักมีช่วงหลวงเป็นองค์ประกอบรอบ ช่วงหลวงเป็นพื้นที่ระดับใหญ่ที่สุดเชื่อมโยงกับเขตพระราชฐานเวียงแก้ว ทำหน้าที่รองรับกิจกรรมงานเมืองของกษัตริย์และขุนนาง เป็นส่วนนอกนอกประสงค์ที่รองรับชาวเมืองจำนวนมาก (พงษ์สิน, 112-113) ส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะของชาวบ้านก็มีพื้นที่ว่างสาธารณะปะปนกันที่ตลาดหรือกาด ลักษณะกาดที่ประตูเมือง คือประตูข้างเผือกและประตูท่าแพ สำคัญใจกลางเมืองคือกาดเชียงใหม่ หรือเรียกว่า กาดกลางเวียง ขึ้นที่กลางเวียงเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญของภูมิภาคนี้ กาดสำคัญๆ อยู่ตามชุมชนรอบๆ เมือง เช่น กาดทิพยเนตร นอกจากตลาดแล้วพื้นที่ว่างสาธารณะที่ผูกพันใกล้ชิดกับชาวบ้านและชุมชนคือวัด ซึ่งเป็นทั้งสถานที่สำคัญทางศาสนาแล้วยังใช้ในกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ในเชียงใหม่มีพื้นที่ว่างสาธารณะที่สำคัญประเภทวัดจำนวนมากโดยเฉพาะในเขตกำแพงเมืองเก่า

หลังจากนั้นเชียงใหม่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า และเป็นเมืองร้าง จวบจนกระทั่ง ในสมัยพระเจ้ากาวิละเจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 1 (พ.ศ. 2325-2356) เมืองเชียงใหม่อยู่ภายใต้การปกครองของกรุงรัตนโกสินทร์ เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของการใช้พื้นที่สำคัญต่างๆ ของเมือง พื้นที่ช่วงต่างๆ ในวังจึงกลายเป็นสถานที่ราชการ มีการขายคัมที่ดินของเจ้านายและขุนนางกลายเป็นพื้นที่สร้างอาคารพาณิชย์ ทำให้สภาพช่วงหลวง ช่วงเมืองเชียงใหม่แทบไม่เหลืออยู่เลย (สุรพล ดำริห์กุล: 32) ในสมัยนี้ได้มีการเกิดกาดหลวงขึ้น ใน พ.ศ. 2452 เจ้าดารารัศมีทรงให้ปรับพื้นที่สุสานเก่าหรือที่เรียกว่า “ช่วงเมรุ” ของเจ้านายเป็นกาด(ตลาด) เรียกว่า “กาดหลวง” คือ “ตลาดวโรรส” ในปัจจุบัน เพื่อแบ่งให้แก่สมาชิกเจ้านายบุตรหลานมีรายได้ยังชีพ ชาวบ้านในบริเวณนี้จึงขยายพื้นที่ตลาดชุมชนไปยังฝั่งตรงข้ามใต้ต้นลำไย กับชุมชนต่างๆ เริ่มขยายตัวมากขึ้น อิทธิพลของการเมืองการปกครองจากกรุงเทพฯ เป็นปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลง ทำให้เชียงใหม่มีการพัฒนาตามอิทธิพลสมัยใหม่ของโลกภายนอก

4.5.1.2 พื้นที่สาธารณะแบบวิถีชีวิตชุมชนล้านนาไทย (Lanna Thai Community Public Open Space)

พื้นที่ว่างสาธารณะของคนเชียงใหม่ในอดีต เกี่ยวข้องกับประเพณีความเชื่อของการนับถือผีและการนับถือศาสนาพุทธ เป็นพื้นที่ใช้ในงานพิธีกรรมต่างๆ แฝงอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของคนในสังคมเกษตรกรรม การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในช่วงบ้านเพื่อกิจกรรมเช่น วัฒนธรรมบวงสรวงเกี่ยวข้องกับการเก็บเกี่ยว ประเพณีร่วมแรงช่วยงานในชุมชน จัดงานฉลอง ใช้ตากแห้งผลิตผลการเกษตร การละเล่นต่างๆของผู้ใหญ่และเด็ก ระดับหมู่บ้านจะมีพื้นที่ส่วนกลางเป็นพื้นที่สาธารณะใช้ร่วมกัน ในระบบชุมชนความเชื่อว่ามีผีบรรพบุรุษประจำหมู่บ้าน ดัง อนุวิทย์ และวิวัฒน์ (2539: 58) กล่าวถึงหมู่บ้านจะมีตมไม้ถือเป็นที่สถิตของ “ผีประจำหมู่บ้าน” เรียกว่า “เสื่อบ้าน” หรือ “ผีเสื่อบ้าน” สร้างศาลให้ผีอยู่เรียกว่า “หอเสื่อบ้าน” หากชุมชนหมู่บ้านหลายๆหมู่บ้านรวมกันเป็นเมือง จะมีเทพประจำเมืองเรียกว่า เสื่อเมือง (จุฬาลักษณ์, 1994: 16) ซึ่งถือบริเวณนั้นเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์หรือพื้นที่หน้าหมู่บ้าน (พื้นที่สาธารณะ) เป็นศูนย์รวมพลังทางจิตใจของหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นพื้นที่ทางจิตวิญญาณ (spiritual place) นอกจากนั้นช่วงเป็นพื้นที่สำหรับ ชนชาติไตใน 12 ปีนั้น ซึ่งมีสถาปัตยกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีชาวไตเหมือนกับคนพื้นเมืองเชียงใหม่หลายอย่าง ดังจุฬาลักษณ์ (1994: 9-21) เขียนเกี่ยวกับชนชาติไตว่า ในหมู่บ้านจะมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นพื้นที่สาธารณะ 3 แห่ง สถานที่แรกคือประตูหมู่บ้าน วัด และ ใจบ้าน ประตูหมู่บ้านเป็นกฎของพญาสมมุติ (ในตำนาน) กำหนดไว้ มีอยู่ 4 ประตู ประตูด้านตะวันออกเป็นประตูหลัก ช่องข้างประตู 2 ช่องเรียกว่าประตูขวัญ และประตูผี ประตูทั้ง 4 ทิศใช้กำหนดทางเข้าออกหมู่บ้านเพื่อไม่ให้เหยียบไปตามไร่นา ทุกปีจะมีการฉลองประตูใหม่และการทำบุญไล่สิ่งชั่วร้าย สถานที่ที่ 2 คือวัด จะมีวัดตามพุทธศาสนาประจำหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ตั้งอยู่ในตำแหน่งโดดเด่นของหมู่บ้าน สถานที่ที่ 3 เรียกว่า “ใจบ้าน” ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน และเป็นศูนย์รวมกิจกรรมต่างๆของลูกบ้าน นอกจากนั้นยังมีการตั้งสถานที่บูชาในบ้านผู้อาวุโสของตระกูล จะมีการทำพิธีกระชับสายสัมพันธ์เครือญาติให้แน่นแฟ้น จึงต้องมีพื้นที่ในการทำพิธีร่วมกัน(จุฬาลักษณ์, 1994: 87) คือใต้ถุนเรือน มีเสาด้านใหญ่ประมาณ 10 ต้น สูงประมาณ 2 เมตร พื้นดินปรับเรียบ เปิดโล่งทั้งสี่ด้าน หลุมจะทอผ้า เป็นที่รับแขก ในฤดูร้อนจะเป็นที่นอนพักกลางวัน และเป็นที่พักของเครื่องมือเกษตร และเลี้ยงสัตว์ หมู สุนัข แมว ไก่ จากเดิมเป็นที่เลี้ยงสัตว์ ตากพืชผลการเกษตร ต่อมาเมื่อมีความรู้เรื่องอนามัย ทำให้ชาวบ้านเลิกใช้พื้นที่เลี้ยงสัตว์ โดยสร้างคอกโรงแยกออกไปจากเรือน สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปทำให้ใต้ถุนเรือนบางแห่งแปรเปลี่ยนมาเป็นร้านค้า ร้านอาหาร อนุวิทย์ และวิวัฒน์ (2539: 26, 45, 65, 69) กล่าวถึงเรือนชนบทของล้านนาไทยจะตั้งอยู่บนลานหรือช่อง “ช่องบ้าน” ช่องเป็นพื้นที่ทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญมาก ด้วยวัฒนธรรมพื้นที่นี้จะอยู่ในความดูแลของผีปู่ย่า สมาชิกในครอบครัว

จะต้องดูแลปิดกวาดทำความสะอาดอยู่เสมอ ช่อบ้านยังเป็นลานดินใช้ตากพืชผลเกษตร เป็นที่เล่นของเด็ก เป็นลานเชื่อมการสัญจรหรือทางเท้าสู่ตัวอาคาร กระจายไปยังบ้านข้างเคียง และถนนสายหลัก กิจกรรมบนพื้นที่นี้ใช้เมื่อคราวเช่นสงกรานต์ของบรรพบุรุษ กลุ่มชาวบ้านที่นับถือผี จะปลูก “ประรำ” หรือ “ผ่าม” เพื่อพ้อนผี หรือยามบวชลูกแก้วบริเวณนี้จะสร้าง “ห้องซอ” เมื่อยามคนในครอบครัวตาย จะใช้ตั้งปราสาทเพื่อบรรจุศพและประกอบพิธี ช่อบ้าน จึงเป็นพื้นที่เกี่ยวเนื่องกับประเพณีและความเป็นอยู่ นอกจากนี้ จูเหลียงเหวิน (1994: 123) เขียนถึงคนไต้ยั้งให้ความสำคัญเกี่ยวกับน้ำ และบ่อน้ำ ศาลาริมทาง ม้านั่ง และเถียงนา เป็นอีกหนึ่งของการแสดงความมีน้ำใจต่อกันไม่เว้นแม้คนแปลกหน้า ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเช่นเดียวกันกับล้านนาในอดีต เพื่อให้ผู้เดินทางผ่านมาได้แวะพักเหนื่อย กินน้ำที่หม้อน้ำหน้าบ้านหรือริมถนน “ช่อบ้าน” หรือลานวัดเป็นพื้นที่อเนกประสงค์สำหรับชุมชนในการประกอบพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ แม้ว่าในอดีตเป็นสถานที่ให้การศึกษาและการรักษาพยาบาลผู้บาดเจ็บจากภัยสงครามและผู้ป่วยในชุมชน ถัดจากช่อบ้านและช่อบ้าน ในชุมชนระดับหมู่บ้านต่าง ๆ มักจะมีช่อบ้านหรือช่อบ้าน เป็นลานกว้างในหมู่บ้าน เป็นที่ชุมนุมชนใช้ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นตลาดของหมู่บ้าน

รูปที่ 4 - 10 ซ้าย: ผังหมู่บ้านยุคแรก ขวา: ผังหมู่บ้านเมื่อมีวัด ที่มา: จูเหลียงเหวิน (1994: 19)

พื้นที่ว่างสาธารณะในอดีตเหล่านี้ ปัจจุบันไม่มีการใช้ในชีวิตประจำวันของคนในเมืองเชียงใหม่ ส่วนมากจะหลงเหลืออยู่ตามชุมชนเก่าแก่ ชุมชนชนบทและหมู่บ้านชานนาเท่านั้น สำหรับในตัวเมืองคงเหลือแต่เพียงการบวงสรวงประจำปีตามพื้นที่สำคัญได้แก่ประตู แจ่ง ช่อบ้านอนุสาวรีย์ สถานที่ประวัติศาสตร์ และวัดสำคัญ โดยพิธีกรรมเป็นของศรัทธาแต่ละชุมชนและทางราชการ อาจจะมีการจำลองประตูต่างๆเช่นซุ้มประตูเมือง หรือซุ้มประตูป่าตามงานเทศกาล แม้ว่าการใช้ชีวิตบนช่อบ้านของชาวบ้านไม่มีในปัจจุบัน แต่ลักษณะการใช้พื้นที่ยังมีอิทธิพลต่อรูปแบบการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะเพื่องานบุญประเพณีและการค้าขาย กล่าวคือลักษณะของการค้าขายชุมนุมบนลานกว้าง การวางสินค้าบนพื้นดิน ลักษณะเช่นตลาดชุมชน พื้นที่ปากซอยข้างเคียน หรือการค้าขายแบบถนนคนเดิน มีการวางแผงค่อนข้างเตี้ยหรือวางบนพื้นถนนไม่มีซุ้มหลังคาคลุมต่างจากตลาดเกษตรกร (Farmers' market) ของแบบแผนชาวตะวันตก

ตลาดชาวบ้านซางเคียน

ตลาดมือสองถนนคนเดินบำรุงราษฎร์ เชียงใหม่

การใช้ชีวิตสาธารณะบนช่วงบ้านชาวไต 12 ปีณา

ตากผลผลิตเกษตรของชาว

ร้านอาหารริมบาทวิถีฮานอย

การเล่นไพ่ตอนบ่ายตามซอยบ้านโห่งของ 12 ปีณา

การใช้พื้นที่บนถนน 36 อาชีพฮานอย

บนบาทวิถีตลอดถนนใช้ กินอาหารพูดคุย

รูปที่ 4 - 11 การใช้พื้นที่บนถนนแบบอดีตและปัจจุบันของชาวเอเชีย

4.5.1.3 พื้นที่ว่างสาธารณะสมัยใหม่ (Modern Public Open Space)

การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เมืองในยุคการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2476 เชียงใหม่ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมีผู้ว่าราชการเป็นผู้ปกครองเมือง มีเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นผู้ดูแลและพัฒนาเมือง ด้วยกรอบจากนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4-5 ทำให้เชียงใหม่เป็นเมืองหลักรองจากกรุงเทพฯ ยุคนี้เป็นช่วงของการลดลงของพื้นที่ว่างสาธารณะทั่วทั้งโลก จากอิทธิพลของการพัฒนาแบบสมัยใหม่ (Modern moment) พื้นที่สาธารณะจากความเป็นเจ้าของโดยส่วนรวม (public) กลายเป็นพื้นที่เอกชนส่วนบุคคล (Private) ด้วยกระบวนการแปรสภาพเป็นเอกชนของพื้นที่ว่างเมือง ต่อมา พ.ศ.2510-2512 มีการตัดถนนอักษุวงศ์เข้ามาที่หนองใหญ่ พื้นที่ส่วนหนึ่งกลายเป็นของเอกชน คูเมืองใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและใช้ทำกิจกรรมหลักในวันสำคัญคือ วันสงกรานต์ และวันลอยกระทง และรับน้ำจากตอয়สุเทพเมื่อยามฝนตก คูเมืองกำแพงดินที่โอบล้อมด้านใต้ตามลำน้ำข่ามีการอพยพย้ายถิ่นของคนรายได้น้อยจากต่างจังหวัด และชนพื้นเมืองเผ่าต่างที่มาจากบนเขานอกเมืองเข้ามาหางานทำ ยึดพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่อยู่อาศัยจนเกิดเป็นชุมชนแออัดเช่นชุมชนระแกง ชุมชนทิพยเนตร และปล่อยน้ำเสียลงสู่คลองแม่ข่าจากที่เคยเป็นลำน้ำที่มีความสำคัญในอดีต ปัจจุบันพื้นที่สาธารณะดังกล่าวกลายเป็นย่านชุมชนแออัดและคลองแม่ข่ากลายเป็นที่ระบายของเสียของคนในเมือง

วัดจากสถานที่พบปะของคนในชุมชน สถานศึกษาและรักษาพยาบาล ในอดีตเป็นพื้นที่โล่งว่างสาธารณะ เพื่อประกอบกิจกรรมตามความเชื่อและประเพณีลดบทบาทลงบริเวณประตูเมืองและบริเวณท่าเรือ แต่เดิมมีพื้นที่ว่างเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและกิจกรรมต่างๆ เปลี่ยนแปลงท่าเรือได้เลิกใช้ ส่วนประตูเมืองกลายเป็นสถานที่จัดกิจกรรมสนองตอบการท่องเที่ยว และสถานที่ใช้ประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ ตลาดกระจายตัวอยู่ทั่วไปของเมือง รวม 31 แห่ง โดยในเขตเมืองชั้นในมีตลาดสดจำนวน 12 แห่งและเขตเมืองชั้นนอกมีตลาดสดจำนวน 7 แห่ง (วิไลรัตน์ เสียมภักดี, 2544) พื้นที่สาธารณะประเภทสวนสาธารณะกระจายตัวอยู่รอบเขตเทศบาล ปัจจุบันมี 18 แห่ง คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 318 ไร่ เฉลี่ยพื้นที่ประมาณ 1.86 ไร่ต่อคนประชากร 1,000 คน ในเมืองเชียงใหม่พบว่าสวนสาธารณะเชียงใหม่มีคนใช้จำนวนน้อยมาก การพัฒนาในระบบดำเนินไปด้วยการจัดการของทางภาครัฐฯ ปัญหาพื้นที่ถูกทิ้งขาดการดูแล การบำรุงรักษา การจัดการ มีการใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ สาเหตุจากพื้นที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการในวิถีชีวิตประจำวันของผู้ใช้ ทำให้พื้นที่สาธารณะส่วนมากไม่ถูกใช้งาน

4.5.1.4 พื้นที่ว่างสาธารณะในปัจจุบัน (Present Public Open Space)

ในปี พ.ศ. 2540-2548 นับตั้งแต่การสมโภชเชียงใหม่700ปีเป็นต้นมา

โครงการของรัฐบาลเริ่มฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง นโยบายของการปรับปรุงและการพัฒนาเมืองเพื่อการท่องเที่ยวเป็นหลักสำคัญ เช่น มีการย้ายศาลากลางจังหวัดออกไป สร้างอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ อาคารศาลากลางกลายเป็นหอศิลป์วัฒนธรรมของเมือง โครงการพลิกพื้นที่กำแพงดินชั้นนอกโดยการโยกย้ายผู้บุกรุกเป็นที่อยู่อาศัยออกไป จัดสร้างเป็นสวนสาธารณะกาญจนาภิเษก ตามแนวลำคูไหล การรื้ออาคารพาณิชย์ที่สร้างบนแนวคูเมืองบริเวณช่วงประตูท่าแพ

ในขณะที่สวนสาธารณะที่ได้รับการดำเนินการจัดการของทางภาครัฐฯ ไม่ค่อยมีผู้ แต่ปรากฏการณ์ใหม่ในย่านต่างๆของเมือง มีพื้นที่ว่างสาธารณะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยไม่เป็นทางการและไม่ได้วางแผนมาก่อน เป็นไปตามความต้องการของคนในพื้นที่กลุ่มต่างๆตามสัญชาตญาณเกิดเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะตามภาวะการณ์ (spontaneous public open space) เกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจประกอบกับวิถีชีวิตประจำวันของคนที่ต้องการพื้นที่ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตต่างจากพื้นที่ที่ทางการจัดการให้ เช่น ตามบาทวิถีและลานโล่งผู้คนมาชุมนุมใช้พื้นที่เหล่านี้ เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะเล็กๆกระจายตามมุมต่างๆของเมือง กลายเป็นพื้นที่ว่างแบบร่วมสมัย มีการใช้พื้นที่ส่วนบุคคลหรือพื้นที่ถนนให้เป็นพื้นที่สำหรับขายสินค้าบนลานหรือหาบเร่ ทำให้เมืองมีชีวิตชีวา เป็นพื้นที่สาธารณะที่ไม่เป็นทางการ (informal public space) เรียกว่าเป็น พื้นที่สาธารณะในชีวิตประจำวัน (every day life public space) ทำให้เศรษฐกิจนอกระบบหมุนเวียน นำไปสู่การจับจ่ายและสร้างแรงกระตุ้นเศรษฐกิจหลักและการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบคึกคักมากขึ้น เนื่องจากพื้นที่เหล่านี้ต่างปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความดึงดูดใจและสะท้อนภาพวิถีชีวิตของชุมชนย่านนั้น ดังพื้นที่บริเวณริมบาทวิถีย่านตลาดวโรรส ต่อเนื่องมายังตลาดต้นลำไย และพื้นที่ว่างหน้าตลาดนารัฐ การขายของหาบเร่แผงลอยมีทั้งกลางวันและกลางคืน ยังมีพื้นที่บริเวณหน้าและหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นชุมชนใหม่ที่เกิดขึ้นหลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยปี พ.ศ.2507 ในระยะแรกคนจำนวนไม่มากนัก การพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินแถบนี้ค่อนข้างค่อยเป็นค่อยไป ระยะหลังภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ 2540 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่บริเวณหลังมหาวิทยาลัย มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จากกระแสของการเปิดท้ายขายของ และขายของบนลานบาทวิถีของชนชั้นกลางที่ประสบวิกฤตเศรษฐกิจ เมื่อภาวะกลับสู่ปกติคนรายได้น้อยมาทำการค้าบริเวณนี้แทน นอกจากนี้ยังมีความพยายามจะใช้พื้นที่ว่างเปล่าที่ถูกทอดทิ้งให้เกิดประโยชน์ เป็นที่จัดวางสินค้าขายของ เป็นตลาดนัดเป็นลานขายของแบกกับดิน พื้นที่ว่างตามทางแยกหรือพื้นที่ว่างส่วนกลางของชุมชน ใช้ทำกิจกรรมชุมชน เช่น บริเวณข้างเคียน มีลักษณะการค้าขายบนลาน มีการปฏิสัมพันธ์วิถีชีวิตแบบชุมชน พื้นบ้านล้านนาและชาวเอเชียในอดีต ดังรูปที่ 4-16 ส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะในชีวิตวิถีชีวิตสมัยใหม่ของคนหนุ่มสาว สถานที่พบปะกลายเป็นร้านกาแฟ เกิดขึ้นจำนวนมากในเมืองเชียงใหม่ ไม่ว่าจะรูปแบบของพื้นที่ว่างสาธารณะแบบต่างๆเหล่านี้มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันทั้งใน ที่ตั้ง ผู้ใช้และกิจกรรม สถานที่เหล่านี้กลายเป็นสถานที่ในชีวิตประจำวัน นอกจากกิจกรรมการค้าแล้วยังเป็น

สถานที่ ติดต่อกัน พบปะ แลกเปลี่ยนพูดคุยกัน เป็นพื้นที่สำหรับการปฏิสัมพันธ์กันคนรอบข้าง แบบเป็นเพียงผู้เข้าร่วมเหตุการณ์หรือผู้เข้าสังเกตการณ์ ในพื้นที่เหล่านั้น ทำให้ร้านค้าในเมืองเชียงใหม่ ถนนคนเดิน การขายของตามลาน ตลาดนัด มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากอย่างรวดเร็วตามมุมต่างๆของเมือง

4.5.2 สภาพปัจจุบันทั่วไปพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่

4.5.2.1 พื้นที่ว่างสาธารณะ จัตุรัส หรือ ช่อง (Square) และองค์ประกอบของเมือง

ซึ่งเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีในแบบแผนของการใช้พื้นที่เมืองนับตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบันยังคงมีระดับการใช้มากในเชิงแบบแผนประเพณี การทำพิธีความเชื่อของเมือง ส่วนในชีวิตประจำวันมีบทบาทลดน้อยลง พื้นที่บางส่วนได้ปรับใช้เป็นที่กิจกรรมถนนคนเดินราชดำเนิน ในวันอาทิตย์ และบางวันเป็นสถานที่จัดกิจกรรมของเมือง ซึ่งมีการใช้งานอยู่ 6 แห่งดังนี้

1. ช่องอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์ หรือ ช่องหลวง

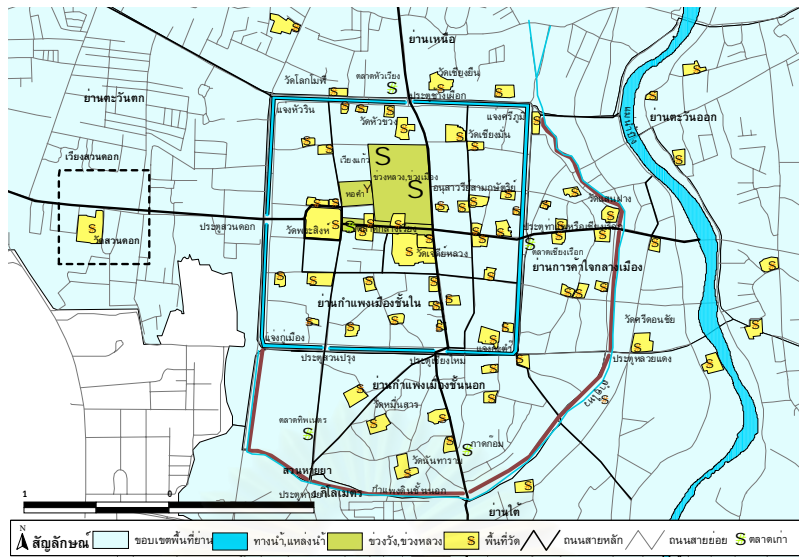
ปัจจุบันคงเหลือพื้นที่บางส่วนของศาลากลางเก่าที่เป็นอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์ หน้าหอศิลปวัฒนธรรมล้านนาและฝั่งตรงกันข้ามบริเวณศาลเก่า ซึ่งได้ย้ายที่ทำการออกไป อยู่ในช่องของการปรับปรุงเพื่อให้เป็นพื้นที่สาธารณะของเมือง ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์ ใช้เป็นสถานที่สักการะพระเจ้าเม็งรายผู้ก่อตั้งเมืองเชียงใหม่ เป็นสถานที่ทำกิจกรรมเทศกาลและงานเฉลิมฉลองของเมือง เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ต่อเนื่องกับถนนคนเดินราชดำเนิน มีกิจกรรมการแสดงของเทศบาล และชุมชน นักเรียนในวันหยุดสุดสัปดาห์และเทศกาลงานประเพณีทั้ง 2 ด้าน

2. ช่องประตูท่าแพ

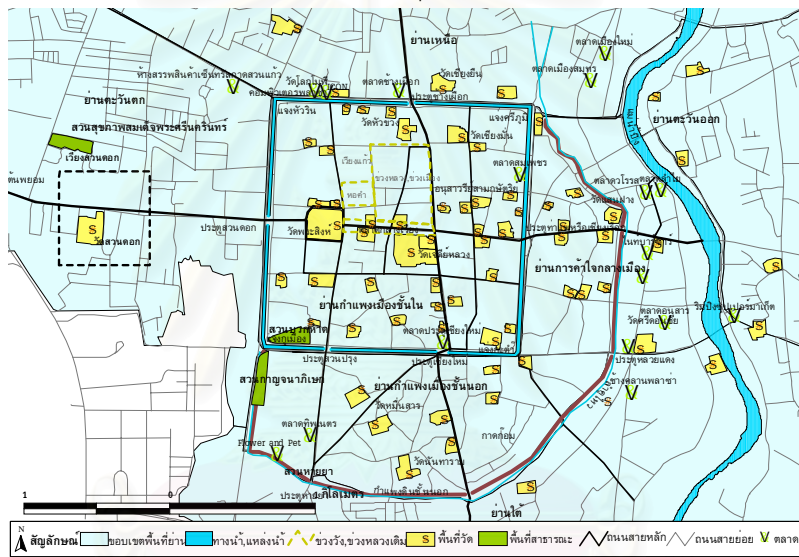
เป็นประตูเมืองที่มีการใช้งานเชิงพื้นที่ โดยประชาชนเข้าไปใช้คงเหลือเพียงสองแห่งคือ ช่องประตูท่าแพ ช่องประตูเชียงใหม่ ช่องประตูท่าแพทำหน้าที่เป็นพื้นที่ว่างระดับเมืองใช้ในโอกาสของการแพร่ข่าวสารของรัฐบาล การหาเสียงทางการเมือง งานเทศกาล เฉลิมฉลอง การทำบุญประเพณี กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมืองเช่น งานลอยกระทง งานสงกรานต์ ส่วนในวันอาทิตย์เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของถนนคนเดินราชดำเนิน

3. ช่องประตูเชียงใหม่

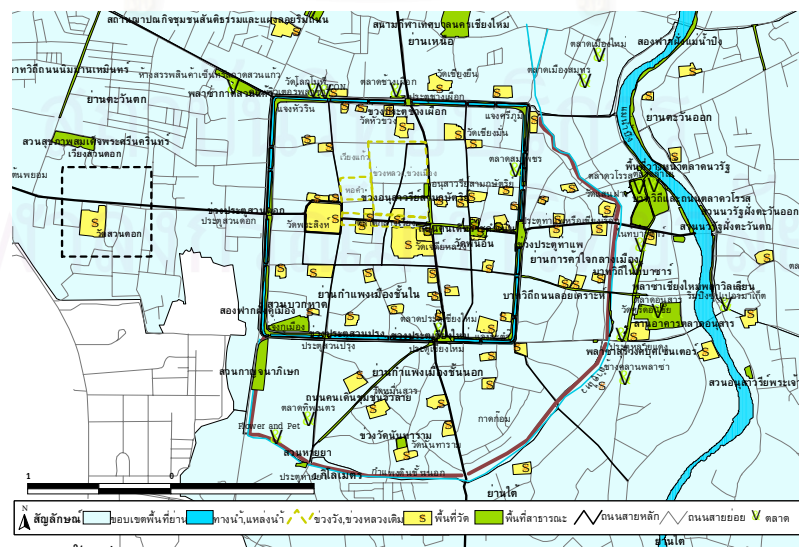
พื้นที่ส่วนหนึ่งจัดเป็นสวนหย่อม สำหรับพักผ่อน มีพื้นที่โล่งสำหรับทำกิจกรรมของชุมชนประตูเชียงใหม่ ส่วนหนึ่งได้เป็นพื้นที่เสริมขยายของตลาดประตูเชียงใหม่เป็นบางเวลา ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่คนเดินผ่านเพื่อไปท่ารถยังต่างอำเภอ มีการจัดวางขายสินค้าเป็นบางเวลา

1. พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ยุคประวัติศาสตร์ แบบแผนประเพณี

2. พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ยุคสมัยใหม่

3. พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ยุคร่วมสมัย

รูปที่ 4-12 พัฒนาการพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ ยุคแบบแผนประเพณี ยุคสมัยใหม่ และยุคปัจจุบัน

รูปที่ 4-13 พื้นที่วางสาธารณะประเภทจัดรั้วและองค์ประกอบเมือง

กิจกรรมของชุมชนประตูเชียงใหม่ ส่วนหนึ่งได้เป็นพื้นที่เสริมขยายของตลาดประตูเชียงใหม่เป็นบางเวลา ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่คนเดินผ่านเพื่อไปทำรถยังต่างอำเภอ มีการจัดวางขายสินค้าเป็นบางเวลา

4. ประตูช้างเผือก

เดิมบริเวณนี้ได้จัดสร้างน้ำพุ ปัจจุบันได้รื้อทิ้งไปแล้วเพราะมีขนาดพื้นที่ว่างเล็กอยู่ท่ามกลางอาคารขวกไขว่ ไม่เหมาะต่อการใช้เป็นพื้นที่สาธารณะ ไม่มีมีผู้เข้าไปในพื้นที่ ใช้ในพิธีบวงสรวงประตูเมือง

5. ประตูสวนดอก

เป็นเพียงส่วนหย่อมขนาดเล็ก ใช้ในพิธีบวงสรวงประตูเมือง และเป็นประตูเมืองใช้ในการกัลบรถ

6. ประตูสวนปรุง

เป็นเพียงองค์ประกอบของเมือง มีเพียงประตูเมืองเข้าออก ไม่มีพื้นที่ใช้สอยใช้ในพิธีบวงสรวงประตูเมือง และเป็นประตูเมืองใช้ในการกัลบรถ

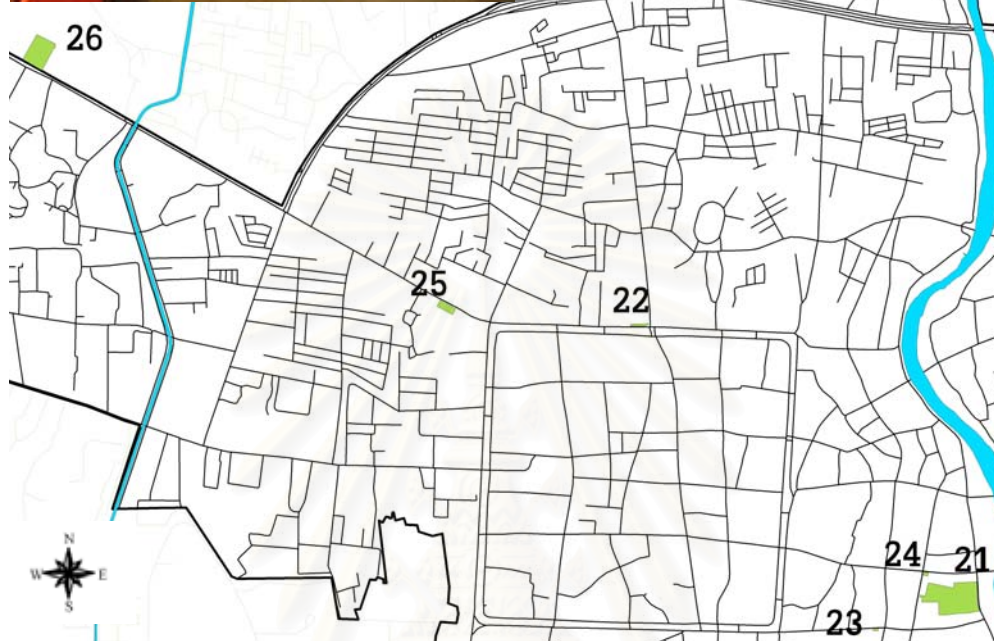
ประตูช้างเผือก ประตูสวนดอก ประตูสวนปรุง ทั้งสามเป็นเพียงองค์ประกอบของเมืองทำหน้าที่เป็นประตูเมืองซึ่งมีมาในอดีตและเป็นสถานที่สำหรับการสัญจรของยวดยานเท่านั้น

4.5.2.2 พลาซ่าและพื้นที่ว่างภายในกลุ่มอาคาร (Plaza and Inner Block Void)

พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทนี้เกิดขึ้นจากพื้นที่ว่างที่มีอาคารล้อมรอบพื้นที่อาคารอาจจะมีหนึ่ง สองหรือสามด้านของพื้นที่ ด้วยลักษณะของการปิดล้อมที่แตกต่างกัน มีรูปร่างขนาดแตกต่างกันตามพื้นที่ตั้งต่างๆ ส่วนมากตั้งอยู่บนพื้นที่ของอาคารที่ปิดล้อมนั้น ซึ่งมักเป็นเอกชนไม่ได้มีการปิดกั้นเข้าพื้นที่จึงถือว่าเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีเอกชนเป็นเจ้าของ

1. ลานอาคารตลาดอนุสาร

ตลาดอนุสารมีลักษณะของอาคารพาณิชย์ล้อมรอบ มีร้านอาหารได้รุ่งอยู่จำนวนมากจัดลักษณะเป็นฟุตเชนเตอร์ บริเวณที่ว่างตรงกลางเดิมเป็นที่สัญจรและจอดรถ ต่อมาได้มีการปิดถนนด้านหน้าและหลังโครงการที่เป็นทางเข้าออก เพื่อให้พ่อค้าแม่ค้าจัดวางขายสินค้าลักษณะเป็นถนนคนเดิน มีร้านค้าขายหัตถกรรมเช่นเดียวกับไนท์บาซาร์ และมีบริการนวดที่มีลูกค้าจำนวนมาก นอกจากนั้นบริเวณถนนคึกคักเต็มไปด้วยสินค้าและคนเดินชม มีทั้งคนในท้องถิ่นนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ส่วนหนึ่งนอกจากเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกับไนท์บาซาร์ พื้นที่นี้เปิดบริการตั้งแต่ 18.00 - 23.00 น.

รูปที่ 4-14 พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทพื้นที่โล่งว่างภาพในกลุ่มอาคาร

2. แผงลอยใต้ร่มข้างเฟือก

บริเวณด้านนอกตลาดข้างเฟือกมีอาคารพาณิชย์ตั้งอยู่ แผงลอยนี้จะใช้พื้นที่ว่างสาธารณะบริเวณหน้าตึกแถวจนถึงถนนมณีนพรัตน์ พื้นที่กว้างประมาณ 30 เมตรยาวประมาณ 100 เมตร ตอนเช้าจะเป็นตลาดขายสินค้าเกษตรผักผลไม้ ร้านค้าจัดวางบนพื้น ในเวลากลางวันจะเป็นที่จอดรถ พอตอนเย็นพื้นที่นี้จะมีพ่อค้าแม่ค้ามาขายอาหาร เป็นแผงลอยใต้ร่ม เปิดบริการตั้งแต่ 18.00 น. – 24.00 น. ผู้มาใช้บริการเป็นชาวบ้านละแวกข้างเฟือก นักศึกษาที่อาศัยบริเวณข้างเฟือกและสันติธรรม ทำให้บริเวณนี้ในตอนกลางคืนคึกคักมาก เมื่อตลาดใต้ร่มเลิกแล้ว แผงลอยจะถูกนำไปจัดเก็บ ในตอนเช้าแต่ละวันก็จะกลายเป็นพื้นที่พ่อค้าแม่ค้า หาบสินค้าเกษตรมาวางขายอีกครั้ง ส่วนมากเป็นรายเล็กๆ ขายของจำนวนไม่มากนัก ตอนเช้าผู้มาใช้บริการเป็นคนสูงวัย พ่อบ้านแม่บ้านละแวกใกล้เคียงมาจับจ่ายซื้อของ และพบปะทักทายกัน

3. พลาซ่าสุริวงศ์บุ๊ค เซนเตอร์

สุริวงศ์บุ๊ค เซนเตอร์ เป็นร้านหนังสือขนาดใหญ่ที่สุดในเชียงใหม่ ที่มีการจัดพื้นที่หน้าอาคาร ถอยร่นเข้าไปมากพอสมควรราว 10 เมตรอาคารยาวประมาณ 50 เมตรทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่งผลไม้ เครื่องดื่ม ขนมของว่าง มาวางขายริมถนน สำหรับนักเรียนในตอนเลิกเรียนมาหาซื้อหนังสือ นักเรียนบางส่วนมาหาของกินก่อนกลับบ้าน หรือแวะรอให้รถมารับส่งที่บริเวณหน้าอาคารนี้ เจ้าของโครงการจึงจัดสรรพื้นที่ให้พ่อค้าแม่ค้าเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ผู้มาใช้บริการส่วนมากเป็นนักเรียนระดับประถมและมัธยมและผู้ปกครอง ต่อมาจึงมีร้านอาหารและร้านกาแฟ ร้านหนังสือพิมพ์ ในอาคารด้านริมถนนนี้เพิ่มขึ้น ส่วนลานโล่งมีการจัดวางเฟอร์นิเจอร์กลางแจ้งให้เป็นที่นั่งสำหรับลูกค้าและคนเดินผ่านไปมา

4. พลาซ่าเชียงใหม่พาววิลเลียน

โครงการเป็นพื้นที่ติดกับส่วนหนึ่งในเส้นทางของไนท์บาซาร์ โครงการนี้ได้ถอยร่นอาคารเข้าไปด้านในเพื่อเปิดมุมที่ติดกับสี่แยกนี้ให้เป็นพลาซ่าขนาดเล็ก เป็นที่นัดพบกันของนักท่องเที่ยว หยุดพักระหว่างการจับจ่ายซื้อของหรือเดินเล่นบริเวณไนท์บาซาร์ มีการจับกลุ่มคุยกันเต็มทั้งลาน มีคนนำภาพศิลปะมาวางขายบริเวณนี้ด้วย นอกจากนั้นยังเป็นจุดรอรับผู้โดยสารของรถสองแถว

5. พลาซ่ากาดสวนแก้ว

เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะหน้าโครงการศูนย์การค้ากาดสวนแก้ว ซึ่งเป็นศูนย์การค้าขนาดใหญ่แห่งหนึ่งของเชียงใหม่ ที่มีลักษณะเน้นความเป็นพื้นถิ่นและทันสมัยในแห่งเดียวกัน พื้นที่ว่างหน้าอาคารมีขนาดใหญ่ แบ่งเป็นหลายระดับมีโถงทางเข้า และซุ้มหน้าอาคาร เปิด

ให้พ่อค้าแม่ค้าสมัครเล่นมาเปิดวางขายสินค้าหัตถกรรมและสินค้ามือสอง ตลอดจนอาหารพื้นเมือง ทำให้บริเวณหน้าศูนย์การค้านี้คึกคักมาก จะเปิดบริการในวันพฤหัสบดีเท่านั้น เรียกว่ากาต๋มมิด เพราะไม่มีการติดคอมไฟ ใช้เพียงตะเกียงส่องแสงสว่างเท่านั้น เป็นการหวนระลึกถึงตลาดชนบทในอดีตตามแบบฉบับล้านนา

6. ซอยระหว่างตึกตรงข้ามมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เป็นพื้นที่ว่างส่วนบุคคล มีการจัดวางขายสินค้าของพ่อค้าแม่ค้า ตอนเย็นมีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จำนวนมากออกมาจับจ่าย ซื้อของ เดินเล่นพักผ่อนหย่อนใจ ทำให้บริเวณอาคารพาณิชย์แถบนี้กลับมามีคึกคักใหม่อีกครั้ง หลังจากหาบเร่แผงลอยได้ถูกห้ามขายบริเวณริมถนน

4.5.2.3 ลานที่ว่าง (Left over Space)

พื้นที่สาธารณะประเภทลานนั้นมีมานานแล้ว ในวิถีชีวิตประจำวันของคนพื้นเมืองในอดีต ในการศึกษาครั้งนี้ลานที่ว่างนี้เป็นพื้นที่ว่างเปล่า รกร้างหรือพื้นที่รอการพัฒนา อาจจะเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีประโยชน์ใช้สอยอย่างอื่นเช่นพื้นที่ป่าช้า ข้างถนน ริมบาทวิถี พื้นที่ว่างรอการพัฒนา พื้นที่ว่างระหว่างอาคาร เป็นต้น การใช้กิจกรรมบนพื้นที่เหล่านี้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มักจะใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน เนื่องจากความต้องการใช้พื้นที่สาธารณะมากแต่ขาดแคลน พื้นที่ว่างสาธารณะมีเฉพาะแบบการวางแผน จึงได้เกิดการใช้พื้นที่ว่างเหล่านี้ขึ้นจากสถานการณ์ที่เป็นอยู่ของท้องถิ่นพื้นที่ว่างสาธารณะแบบลานที่ว่างพบว่ามี 6 แห่งได้แก่

1. พื้นที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ

เป็นพื้นที่รอยต่อของตลาดเทศบาล ตลาดต้นลำไย ตลาดควโรรส เป็นเดิมเป็นชุมทางสำหรับต่อรถไปยังเมืองเขตติดต่อรอบๆเชียงใหม่ ที่ตั้งของตลาดอยู่ใจกลางเมือง เป็นย่านค้าขายกลางวันที่สำคัญ มีแม่ค้ามาวางหาบเร่ แผงลอย ผักสด สินค้าเกษตร ตลอดจนชาวเขานำผลิตผลมาวางขายเอง ทำให้สินค้ามีราคาถูก และพืชไร่จากสวนมีความสดมาก นอกจากนี้ยังเป็นที่ยุคพักของคนแบกหาม แม่ค้าและคนจีนแก่บริเวณตลาดมาพักผ่อน แผงลอยอาหารจะเริ่มในเวลาเย็นจะมีนักศึกษาและคนทำงานมาหาซื้ออาหารใส่ห่อกลับบ้าน ซึ่งมีราคาถูก

2. ช่วงสถานฌาปนกิจข้างเคียน

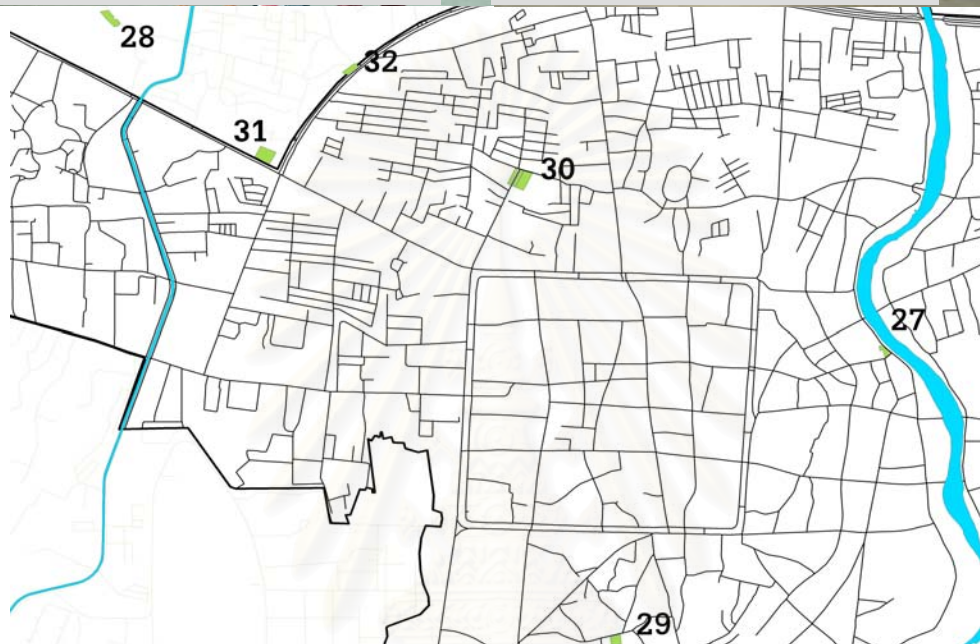
ใช้เป็นลานของชุมชนข้างเคียน ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่โบราณอยู่ในบริเวณเวียงเจ็ดลินในอดีต ชาวบ้านคนแก่และเด็กต่างมาใช้พื้นที่ลานโล่งแตกต่างกันไปในแต่ละวัน และแต่ละเวลา ตอนเช้าจะมีแผงลอยขายอาหาร ในวันระหว่างสัปดาห์จะมีตลาดนัดสินค้าจำเป็นในชีวิต

พื้นที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ

ช่วงช่างเคียน

ช่วงวัดนันทาราม

สถานณาปนกิจสันติธรรมและแผงลอยริมถนน

ลานสินค้าห้วยแก้วพลาซ่า

แผงลอยใต้รูงหน้าวัดเจ็ดยอด

รูปที่ 4-15 พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทลานที่ว่าง

ประจำวัน ตอนเย็นจะเป็นสถานที่เล่นกีฬาของวัยรุ่น วันเสาร์อาทิตย์จะมีโปรแกรมกิจกรรมของเด็กในชุมชน ตลาดนัดจะเป็นสถานที่พบปะของคนแก่ในชุมชน การพบปะเป็นไปอย่างเรียบง่ายไม่รีบเร่ง มักจะเน้นการพบปะพูดคุยกันมากกว่าการจับจ่าย ซื้อขายสินค้า มีลักษณะเป็นกันเองคนในพื้นที่ต่างรู้จักกันเกือบทั้งหมด

3. ช่างวัดนันทาราม

เป็นสถานที่วัดแห่งหนึ่งในเขตชุมชนวัวลาย ในบริเวณวัดจะจัดสรรพื้นที่ออกเป็นพื้นที่สาธารณะในตอนกลางวัน เช่นสนามบาส ร้านค้าชุมชน ลาน สวนสาธารณะ พบว่านอกจากเป็นพื้นที่สาธารณะชุมชน ตอนเช้าจะมีคนแก่มาออกกำลังกายร่วมกัน ในตอนเย็นมีเด็กมาเล่นกีฬา และกิจกรรมวันหยุดแล้วในวันทำงานตอนกลางวัน จะเป็นสถานที่คนขับรถตู้รับส่งนักเรียนในเขตเมืองเชียงใหม่มาจอดรถจำนวนมาก จนกระทั่งเวลาบ่ายสอง-สามโมงจะทยอยออกไปรับนักเรียน

4. สถานฉาปนกิจชุมชนสันติธรรม

เป็นบริเวณพื้นที่สาธารณะติดกับแขวงนครพิงค์ สถานที่นี้นอกจากใช้เป็นสถานฉาปนกิจแล้ว ยังมีพื้นที่สนามกีฬาสำหรับคนในชุมชนสันติธรรมมาออกกำลังกาย ในตอนเย็นมีคนมาใช้ไม่มากนัก บริเวณด้านนอกของสถานฉาปนกิจและฝั่งตรงกันข้ามถนนมีแผงลอยได้รุ่งขายอาหารในตอนค่ำจะมีคนมาใช้บริการจำนวนมาก คนมาใช้ส่วนมากเป็นนักศึกษาและคนทำงานที่อาศัยหอพักในย่านนี้ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก แต่ผู้ใช้ไม่มีปฏิสัมพันธ์กันนอกจากมารับประทานอาหารเป็นกลุ่มเท่านั้น

5. ลานสินค้าห้วยแก้วพลาซ่า

ตั้งอยู่บริเวณถนนห้วยแก้วใกล้สี่แยกกรีนคำ เป็นพื้นที่วางรอการพัฒนาของเอกชน ได้มีการจัดวางขายสินค้าในตอนเริ่มแรกเป็นการวางขายบนดิน ต่อมามีคนใช้มากขึ้นเรื่อยๆ สร้างเป็นอาคารชั่วคราวด้านใน บริเวณริมถนนเป็นแผงขายสินค้าไม่มีหลังคาคลุม พื้นที่บริเวณนี้จะเปิดบริการตอนค่ำทุกวัน ผู้ใช้บริการเป็นผู้ที่อยู่ในละแวกหน้าและหลังมหาวิทยาลัย ถนนสุเทพและถนนห้วยแก้ว ซึ่งส่วนมากเป็นนักศึกษา

6. แผงลอยใต้รุ่งหน้าวัดเจ็ดยอด

บริเวณหน้าวัดเจ็ดยอดมีพื้นที่ว่างอยู่ริมถนนชูปเปอร์ไฮเวย์ มีชุมชนชาวบ้านหนาแน่นบริเวณด้านในวัดเจ็ดยอด นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของสถานศึกษา มีหอพักจำนวนมาก ลักษณะของการใช้พื้นที่เป็นเช่นเดียวกับแผงลอยใต้รุ่งสันติธรรม กลุ่มผู้ใช้จึงเป็นผู้อาศัย

ละแวกวัดเจ็ดยอดและนักศึกษาที่อยู่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลที่อาศัยอยู่ตามหอพักละแวกนั้นเช่นเดียวกัน

4.5.2.4 ถนนคนเดิน (Walking Street)

เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่เกิดขึ้นใหม่เมื่อไม่นานมานี้ ในปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลได้กำหนดให้ประเทศไทยส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยโปรแกรม “อะแมสซิ่งไทยแลนด์” จึงได้จัดกิจกรรมถนนคนเดินที่ถนนสีลมกรุงเทพมหานคร และถนนคนเดินท่าแพในช่วงเวลาเดียวกัน เพื่อให้เป็นสถานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ต่อมาที่กรุงเทพมหานครเมื่อหยุดกิจกรรมก็ยกเลิกพื้นที่ แต่ที่เชียงใหม่ปรากฏว่าประสบความสำเร็จ จึงได้เกิดขึ้นต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และได้ดำเนินการโดยเทศบาลนครเชียงใหม่ ช่วงหลังได้มีการย้ายจากถนนท่าแพไปยังถนนราชดำเนินในวันอาทิตย์และต่อมาได้เปิดขยายเพิ่มที่ถนนวัวลายในวันเสาร์ และมีถนนคนเดินขายของมือสองที่ถนนบำรุงราษฎร์เพิ่มขึ้นอีกแห่ง เพื่อแก้ไขปัญหาความเรียบร้อยของคนเอาสินค้ามือสองมาขายบริเวณถนนรัตนโกสินทร์ โดยย้ายมายังบริเวณแยกบำรุงราษฎร์บนพื้นที่ติดกันมีรายละเอียดพื้นที่ดังนี้

1. ถนนคนเดินราชดำเนิน

เดิมที่ตั้งเริ่มจากที่วัดอุคุตไปตามถนนท่าแพจนถึงประตูท่าแพ ปัจจุบันได้ย้ายไปอยู่บริเวณถนนราชดำเนิน เริ่มที่ช่วงประตูท่าแพซึ่งมีพื้นที่ 7200 ตารางเมตร ตรงเข้าไปยังเขตเมืองเก่าบนถนนราชดำเนิน ไปจนถึงถนนจ่าบ้าน ระยะทาง 918 เมตร และบริเวณที่ติดกับถนนเส้นขวางคือถนนพระปกเกล้าตั้งแต่หน้าอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ไปจนถึงวัดเจ็ดยอดหลวง ระยะทาง 413 เมตร ด้านข้างอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ระยะทาง 100 เมตร บริเวณที่ตั้งถนนนี้เป็นเขตในกำแพงเมืองชั้นใน ซึ่งเป็นที่ตั้งถิ่นฐานมานานนับตั้งแต่สมัยมีการสร้างเมือง บริเวณสี่แยกกลางเวียงจรดวัดพระสิงห์ ในอดีตเป็นที่ตั้งของตลาดเชียงใหม่ หรือตลาดกลางเวียง บริเวณถนนคนเดินนี้สองฝากถนนมีวัง วัด และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์อยู่จำนวนมาก เช่น วัดเจ็ดยอดหลวงที่เป็นที่ตั้งเสาหลักเมืองหรือเสาอินทขิล วัดพระสิงห์ อนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์ หอศิลป์วัฒนธรรม ประตูท่าแพ โรงเรียนยุพราชโรงเรียนชายของรัฐบาลแห่งแรกวังแก้วสถานที่สันนิษฐานว่าเป็นวังสมัยสมเด็จพระเจ้ามังราย เป็นต้น การใช้งานถนนคนเดินนี้จะมีในปลายวันอาทิตย์ตั้งแต่ 16.00 น. เป็นต้นไปจนถึง 23.00 น. คนจำนวนมากต่างหลังไหลเข้ามาใช้พื้นที่นี้ ไม่ว่าจะเป็นวันอาทิตย์ช่วงหยุดเทศกาลหรือวันอาทิตย์ธรรมดา คนมาใช้จำนวน 50,000คน-100,000 คนต่อวัน มีทั้งสินค้าขายจำนวนมาก มีกิจกรรมนันทนาการ เช่นการแสดงดนตรี กิจกรรมการแสดงงานประเพณี การแสดงพื้นเมือง ซึ่งมีทั้งที่มีโปรแกรมจัดโดยชุมชน เทศบาล และจากผู้มาใช้พื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นเล่นดนตรีพื้นเมือง เดินฮิปฮอป เล่นกีตาร์ ชิม มีทั้งผู้ชายและผู้หญิง มีทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และ คนแก่ มีทั้งสมัครเล่นและมืออาชีพ นอก

รูปที่ 4-16 พื้นที่วางสาธิตประเภทถนนคนเดิน

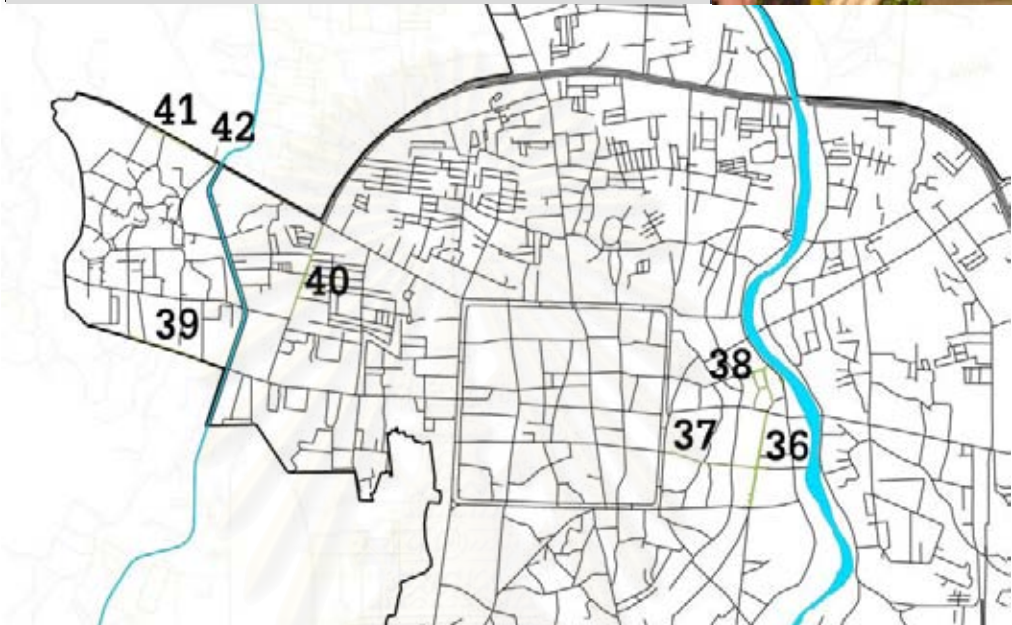
จากนั้นยังมีบริการอาหารการกิน น้ำดื่มขายตลอดสองฝากถนนและในบริเวณวัด มีบริการนวดเท้าจำนวนมาก นอกจากนั้นคนที่มาใช้พื้นที่ต่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน ชาวเมืองเชียงใหม่ นักศึกษา นักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวต่างประเทศ วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว ผู้ใหญ่และคนสูงวัยต่างพากันมาใช้พื้นที่นั้นอย่างคึกคัก ภายในวัดสองฝากถนนกลายเป็นจุดแวะพักเพื่อกินอาหาร เข้าห้องน้ำ พักผ่อนพูดคุยซึ่งกันและกัน โดยใช้ช่วงของวัดเป็นพื้นที่อเนกประโยชน์ พื้นที่ว่างในบริเวณแถบนี้ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ เช่นบริเวณช่องวัง (คุ่มเก๋า) คุ่มเจ้าบุรีรัตน์เป็นที่ทำการของศูนย์ข้อมูลสถาปัตยกรรมล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กลายเป็นลานขายสินค้าและอาหารในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน สินค้าที่นำมาวางขายส่วนมากเป็นสินค้าที่สร้างสรรค์เอง เป็นพวงงานฝีมือ หัตถกรรม เสื้อผ้า อาหาร สินค้าภูมิปัญญา งานศิลปะ

2. ถนนคนเดินชุมชนวัวลาย

ภายหลังที่ประสบความสำเร็จของถนนคนเดินราชดำเนินแล้ว พ.ศ. 2547 ทางเทศบาล เห็นโอกาสและศักยภาพของบริเวณชุมชนวัวลาย ซึ่งเป็นชุมชนโบราณเป็นแหล่งผลิตของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ การทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน ประกอบกับการฟื้นฟูชุมชนโบราณวัวลาย จึงได้เสนอจัดกิจกรรมถนนคนเดินในวันเสาร์ เพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นได้ฟื้นฟูการทำเครื่องเงินเครื่องเงิน และอนุรักษ์ชุมชน ปัจจุบันกลายเป็นสถานที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ กลายเป็นถนนคนเดินที่มีคนใช้งานจำนวนมากรองลงมาจากถนนคนเดินราชดำเนิน เปิดบริการในวันเสาร์ บริเวณนี้จะคึกคักมีชีวิตชีวา คนในบริเวณชุมชนวัวลายต่างออกมาค้าขายบนถนน มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ คนในเมืองเชียงใหม่ ประมาณการมีคนใช้บริการถึง 20,000 คนต่อวันในช่วงฤดูท่องเที่ยว สินค้าที่นำมาขายเป็นพวกหัตถกรรม เครื่องเงิน เสื้อผ้า อาหาร สินค้าภูมิปัญญา มีบริการนวดบ้าง อย่างไรก็ตามสินค้าเครื่องเงิน และเครื่องเงินก็ยังไม่โดดเด่นเท่าในอดีต พ่อค้าแม่ค้าต่างให้ความเห็นว่าเป็นการส่งเสริมอาชีพของคนในท้องถิ่นให้มีงานทำ

3. ถนนคนเดินขายของมือสองถนนบำรุงราษฎร์

เป็นถนนคนเดินล่าสุดของทางเทศบาล สืบเนื่องจากบริเวณถนนหลังโรงเรียนปรินส์รอยแยลวิทยาลัยบริเวณถนนรัตนโกสินทร์มีพ่อค้าเร่ได้นำสินค้ามือสอง เช่นรองเท้า เสื้อผ้าเก่า มาวางขายบนบาทวิถี ทางเทศบาลเห็นว่าสร้างความไม่น่าดูต่อเมือง จึงจัดระเบียบโดยจัดพื้นที่ด้านถนนบำรุงราษฎร์ระยะทางประมาณ 337 เมตร เป็นสถานที่ขายสินค้าหาบเร่ สินค้ามือสอง พ่อค้าแม่ค้าต่างนำสินค้ามาขายจำนวนมาก เปิดบริการทั้งวันเสาร์และอาทิตย์บ้าง พอถึงเวลาหลัง 15.00 น. เป็นต้นไปพ่อค้าแม่ค้าจะย้ายไปขายสินค้าที่ถนนคนเดินบางส่วน สินค้าที่นิยมนำมาวางขายได้แก่ รองเท้าและเสื้อผ้ามือสอง พระเช่า ต้นไม้ ผู้คนที่มาจับจ่ายสินค้ามักจะเป็นผู้มีรายได้น้อย

รูปที่ 4-17 พื้นที่วางสาธารณะประเภทบาทวิถี

ร้านค้าเหล่านี้เริ่มเปลี่ยนจากตลาดกลางวันหลังจากร้านปิดราว 18.00 น. แผงรอบดึกต่างพลัดกันมาวางสินค้าขายจนกระทั่งถึงเวลา 23.00 - 24 .00 น.

3. บาทวิถีถนนลอยเคราะห์

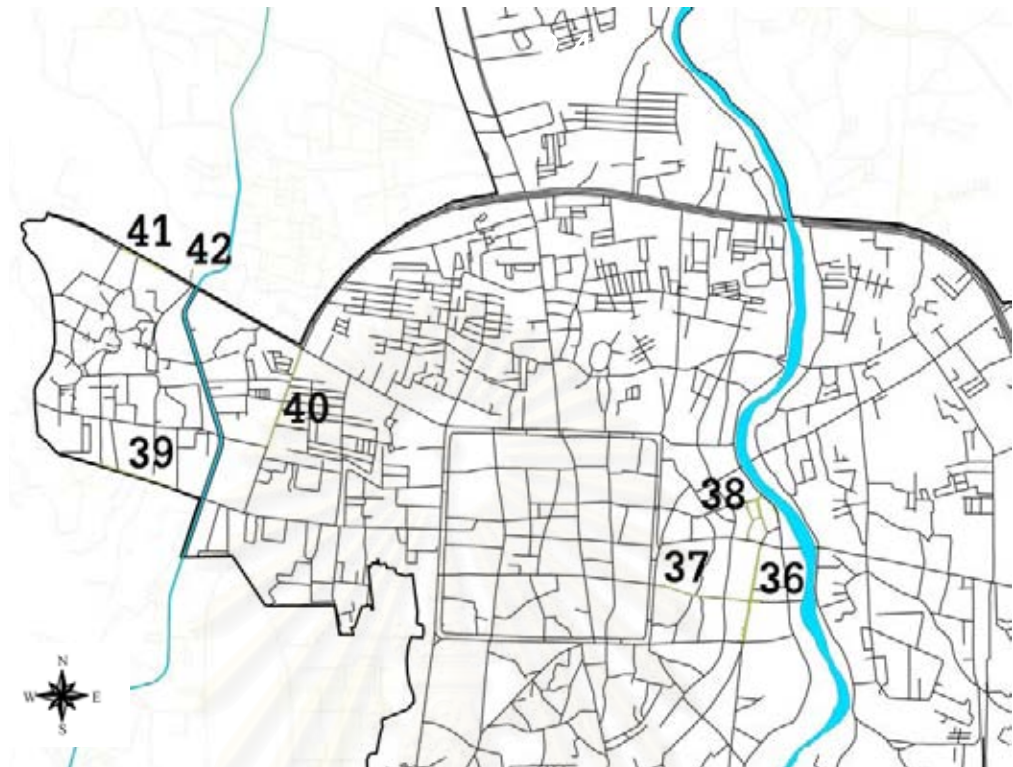
บริเวณถนนลอยเคราะห์เป็นแหล่งที่ตั้งของเกสต์เฮ้าส์ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมพักบริเวณนี้ บาทวิถีสองข้างถนนจะเป็นย่านบาร์เปียร์ ตอนกลางคืนจะมีนักท่องเที่ยวเดินไปมามากพอสมควร ถนนนี้ใช้การเดินรถทางเดียวมีขนาดแคบ เป็นเส้นทางมายังไนท์บาซาร์ มีร้านค้าจำนวนมากได้แก่ บริการนวด แผงลอยขายสินค้าพื้นเมือง งานศิลปะ วางเรียงรายเป็นระยะทาง เป็นช่วงๆ จะมีแผงหนาแน่นมากขึ้นช่วงใกล้ไนท์บาซาร์ มีร้านค้าคึกคัก เวทีมวยไทย และร้านอาหาร มีกิจกรรมบันเทิงบริเวณนี้มากกว่าช่วงกลางถนน ถนนนี้ต่างส่งเสริมทำให้เกสต์เฮ้าส์บริเวณนี้มีผู้มาใช้บริการมากขึ้น

4. บาทวิถีถนนสุเทพหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เป็นถนนที่อยู่บริเวณติดกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้านประตูหลังได้แก่คณะวิศวกรรมศาสตร์ จนถึงคณะเกษตรศาสตร์ เป็นที่ตั้งของแผงขายอาหาร หาบเร่ ที่มีสินค้าราคาถูกสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เปิดบริการหลังเลิกเรียนราว 16.00 น.จนถึง 21.00 น. ร้านเหล่านี้มาเปิดราวปี 2542 หลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 การเปิดทำขายของได้เป็นอาชีพเสริมขณะนั้นบริเวณหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เทศบาลได้ห้ามการขายสินค้าหาบเร่บนบาทวิถีและบนถนน ทำให้หาบเร่จำนวนมากย้ายมาอยู่หลังมหาวิทยาลัยบริเวณถนนสุเทพ เมื่อเศรษฐกิจดีขึ้นการเปิดทำรถขายของลดลงไปคงเหลือเพียงหาบเร่ที่เป็นแม่ค้าอาชีพ สินค้าแบ่งเป็น 2 พื้นที่ ด้านติดคณะศึกษาศาสตร์เป็นสินค้าจำพวกอาหาร ของกิน ส่วนด้านคณะเกษตรศาสตร์เป็นสินค้าเสื้อผ้า กระเป๋าวิทยุรุ่น ชุดนักศึกษา และของใช้ เครื่องประดับ และแผงลอยอาหารได้รุ่ง หาบเร่แผงลอยได้เกิดขึ้นด้านมหาวิทยาลัยนี้ ทำให้ฝั่งตรงข้ามของถนนสุเทพขยายตัว มีการใช้ประโยชน์ที่ดินหนาแน่นขึ้นอย่างรวดเร็ว บริเวณริมถนนกลายเป็นร้านค้า ร้านอาหาร ร้านของชำ ร้านเกมส์ ร้านคอมพิวเตอร์ ร้านถ่ายเอกสาร โรงเรียนภาษา และโรงเรียนดนตรี และอื่นๆที่สนับสนุนในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักศึกษาเหล่านั้น มีการสร้างอาคารสูงขนาดใหญ่หลายอาคารเป็นหอพักและพื้นที่การค้า บริเวณถนนนี้ยังเป็นสถานที่กิจกรรมนักศึกษาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เรียกรับบริจาคเพื่อการออกค่ายอาสา และการเผยแพร่กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา และการประชาสัมพันธ์ของเอกชนอีกด้วย

5. บาทวิถีปากซอยช่างเคียน

เป็นถนนซอยที่เชื่อมติดกับถนนห้วยแก้ว เข้าสู่หมู่บ้านช่างเคียน เนื่องจาก

รูปที่ 4-18 พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทบาทวิถี

เป็นทางเข้าออกสู่ตัวเมือง ชาวบ้านต้องมาต่อรถประจำทางและหยุดแวะซื้อสินค้าก่อนกลับบ้าน จึงเกิดเป็นตลาดสดขนาดเล็กๆ เปิดขายตั้งแต่ 13.00 ไปจนถึง 19.00 น. สินค้าส่วนใหญ่เป็นพืชผักและหมู ทำให้บริเวณปากซอยข้างเคียนด้านนอกกลับเจริญมากกว่าบริเวณใกล้เคียง มีร้านค้าเซเว่นอีเลว่น และร้านค้าปลีก ร้านอาหาร และอื่นๆหลายร้าน ผู้ใช้บริการส่วนมากเป็นพ่อบ้านแม่บ้าน คนทำงาน และคนแก่ในชุมชนข้างเคียน

จากการสำรวจพื้นที่ว่างสาธารณะทั้งหมดในเมืองเชียงใหม่พบว่า พื้นที่ว่างในเมืองเชียงใหม่มีหลากหลายลักษณะของการใช้งาน ทำให้เมืองคึกคักมีชีวิตชีวา และเศรษฐกิจนอกระบบเหล่านี้สนับสนุนเศรษฐกิจในระบบ ทำให้พื้นที่ที่มีการเติบโต บางส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะก็ไม่ถูกใช้ ทั้งไว้กร้างว่างเปล่า บางพื้นที่ไม่มีผู้ใช้แต่มีไว้สำหรับในพิธีการเท่านั้น ส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะไม่เป็นการหรือเกิดขึ้นตามภาวะการณ์มักเป็นพื้นที่ที่คนใช้งานมากคึกคักมีชีวิตชีวามากกว่าพื้นที่แบบอื่นๆ

4.5.2.6 สวนสาธารณะและพื้นที่ริมน้ำ (Park and Waterfront)

กลุ่มพื้นที่ริมน้ำ

1. สองฝากฝั่งแม่น้ำปิง

พื้นที่เป็นพื้นที่ริมน้ำติดกับพื้นที่เอกชน จึงมีขอบเขตไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับการเดินทางเดินและระดับแม่น้ำ ในส่วนที่ปรากฏชัดเจนเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะเช่นบริเวณหน้าเทศบาลนครเชียงใหม่มีการใช้พื้นที่นี้ในการจัดงานลอยกระทง บริเวณสวนตลาดต้นลำไยและริมฝั่งแม่น้ำปิงด้านตะวันออกนั้นเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็ก

2. สองฝากฝั่งคูเมือง

ในเขตกำแพงเมืองชั้นในจะมีคูเมืองล้อมรอบ ส่วนที่เป็นพื้นที่องค์ประกอบของเมืองได้แก่พื้นที่สีเขียวรูปทรงสี่เหลี่ยมขนานไปกับคูเมือง มีการปลูกต้นไม้เป็นแนวสองฝากคูเมืองเป็นภูมิทัศน์ของเมือง มีคนมาใช้ในช่วงเทศกาลสงกรานต์และลอยกระทง เนื่องจากเทศบาลไม่อนุญาตให้คนนำสินค้าหรืออาหารมาบริการบนพื้นที่เหล่านี้ ด้านสวนสาธารณะบวหาดพื้นที่ริมคูเมืองได้ถูกนำไปใช้สนับสนุนกิจกรรมของสวนบวหาดเป็นครั้งคราว เช่น งานเทศกาลไม้ดอกไม้ประดับ เทศกาลผลไม้

3. พื้นที่เลียบบคลองแม่ข่าและลำคูไหว

พื้นที่ในเขตกำแพงเมืองชั้นนอกซึ่งเป็นคูดิน เลียบไปตามคลองตามลักษณะ

รูปที่ 4-19 พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทพื้นที่ว่างในลักษณะแนวยาริมน้ำ

ภูมิประเทศ คดเคี้ยวไปมาเป็นรูปเกือกม้ารอบเมืองชั้นในบริเวณพื้นที่ประวัติศาสตร์ ปัจจุบันถูก
 เอกชนได้บุกรุกพื้นที่จำนวนมาก เทศบาลได้จัดการให้เป็นสวนสาธารณะเส้นทางเดินตาม
 ประวัติศาสตร์ จัดให้มีที่นั่งเรียงรายและมีเส้นทางเดินต่อเนื่องไป ปรากฏว่าไม่มีผู้ใช้พื้นที่และถูก
 ปลอ่ยรกร้างว่างเปล่า

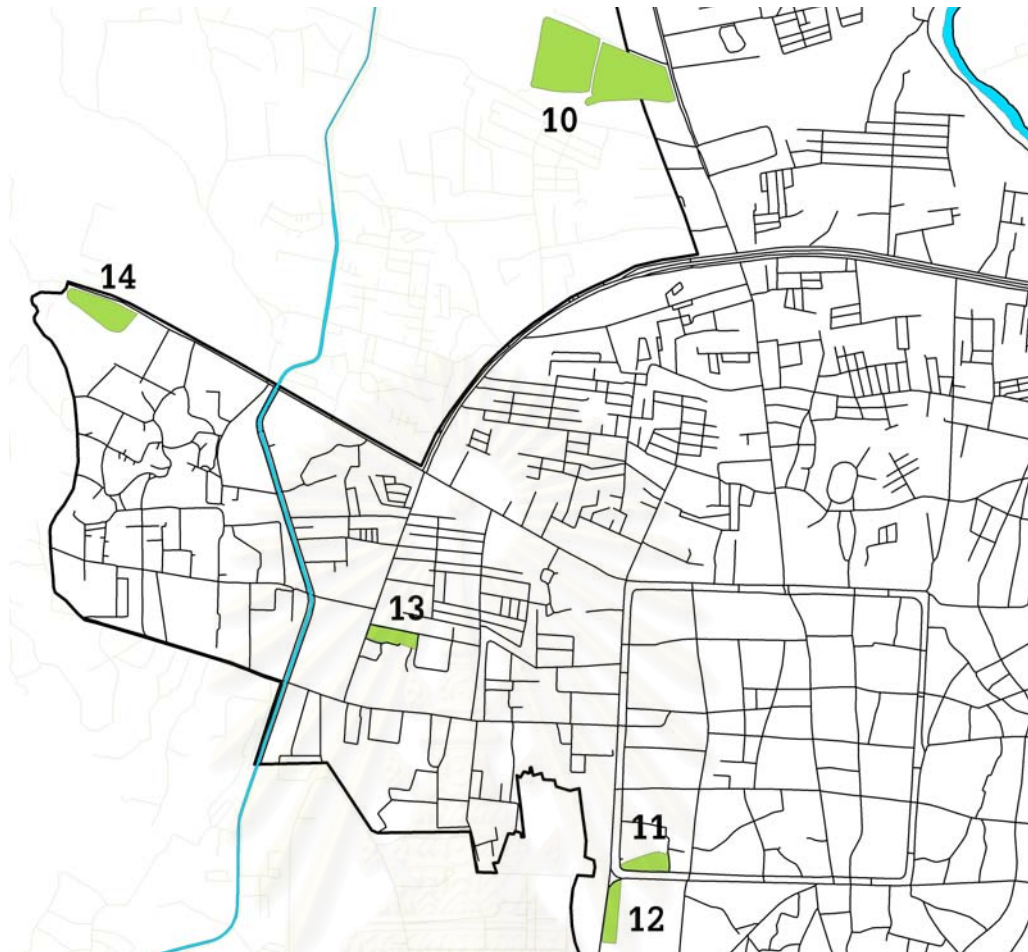
กลุ่มสวนสาธารณะ

1. สวนหลวงล้านนา ร.9

สวนล้านนา ร. 9 ได้จัดสร้างขึ้นเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา ครบ 60 พรรษา โดยกองทัพภาคที่ 3 ร่วมกับข้าราชการ
 พ่อค้า ประชาชน ได้พร้อมกันจัดสร้างขึ้นเริ่มก่อสร้างในปี 2530 เพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อน
 ใจและจัดเทศบาลต่าง ๆ สวนล้านนา ร. 9 ตั้งอยู่ริมถนนโชตนาทางเข้าสนามกีฬาทหารบริเวณ
 หนองฮ่อ ตำบลช้างเผือก มีพื้นที่ 159 ไร่ ถือได้ว่าเป็นสวนสาธารณะที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ
 เมื่อปี 2540 จังหวัดเชียงใหม่ได้มอบให้เทศบาลนครเชียงใหม่เป็นผู้ดูแล ลักษณะทั่วไปเป็นสวน
 ระดับเมืองขนาดใหญ่ แต่ปรากฏว่ามีคนใช้พื้นที่จำนวนน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนพื้นที่บางแห่งถูก
 ปลอ่ยรกร้างว่างเปล่า เป็นสวนที่มีการปลูกต้นไม้จำนวนมากมากกว่าเน้นการทำกิจกรรมนันทนาการ
 เล่นกีฬา จึงพบว่าพื้นที่สวนใหญ่ร้อน แม้จะมีการปลูกต้นไม้จำนวนมากก็ตาม การที่สวนไม่มี
 กิจกรรมนี้จึงทำให้คนมาใช้พื้นที่น้อยมากเพราะเชียงใหม่ที่พักอาศัยไม่หนาแน่นมาก สวนมากปลูก
 บ้านในพื้นที่โล่งคนจึงไม่ต้องการที่จะมาพักผ่อนในสวนสาธารณะ จากการสังเกตสวนมากคนที่มา
 จะอยู่ในวัยหนุ่มสาว เพราะการเดินทางห่างไกลจากตัวเมืองมาก และส่วนมากเป็นคนใช้แรงงาน
 รายได้ต่ำที่ต้องการหาที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนมากจะมาในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ สภาพสวนทรุดโทรม
 ไม่ได้รับการดูแลรักษาอย่างที่ควรจะเป็น

2. สวนบวกวาด

สวนสาธารณะหนองบวกวาดตั้งอยู่บริเวณแจ่งกู่เฮือง ภายในเขตกำแพง
 เมืองเก่า มีเนื้อที่ประมาณ 12 ไร่ พื้นที่เต็มไปด้วยสนามหญ้ากว้างขวาง ต้นไม้ ดอกไม้สีส้ม
 สวยงาม มีสระน้ำกลางสวน มีศาลาหกเหลี่ยม ศาลาไทยรัฐเป็นศาลาพักผ่อนกลางสระน้ำ มีที่นั่ง
 พักผ่อน บริเวณหน้าศาลาไทยรัฐเป็นลานเอนกประสงค์ มีม้านั่งใต้ต้นไม้กระจายทั่วบริเวณสวน
 พร้อมด้วยถังขยะ มีห้องน้ำให้บริการประชาชนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ มีบริการเช่าเสื้อ มีมุม
 สนามเด็กเล่นประกอบด้วยเครื่องเล่นเด็กที่ยังมีสภาพดีอยู่ใกล้ๆ กับมุมสนามเด็กเล่นจะมีกรงนก
 รอบๆ บริเวณมีทางเดิน-วิ่งรอบสนาม มีลำโพงกระจายเสียงอยู่ทั่วพื้นที่สวน ภายในสวนมีศาลาที่
 จัดให้ขายของอาหารปลา นอกจากนั้นยังมีสนามบาสเกตบอล เปิดให้บริการประชาชนเวลา

รูปที่ 4-20 พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทสวนสาธารณะ

05.00 – 22.00 น. ทุกวัน ปัจจุบันเป็นส่วนสาธารณะที่คนนิยมมาพักผ่อนมากที่สุดเพราะตั้งอยู่ในเมืองในเขตกำแพงเมืองชั้นใน ส่วนมากเน้นการพักผ่อน มีสนามเด็กเล่น และลานสำหรับเล่นกีฬา พบว่าในตอนเย็นวันธรรมดาและในวันหยุดเสาร์อาทิตย์คนมาใช้บริการมาก มีการจัดกิจกรรม สันทนาการ งานประเพณี เทศกาลต่าง ๆ ที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ เช่น จัดงานไม้ดอกไม้ประดับขึ้นทุกปี จัดดนตรีเพื่อประชาชน โดยได้รับความร่วมมือจากกลุ่มศิลปินพื้นบ้าน ตารางที่4-9 ระดับชั้นของสวนสาธารณะในเมืองเชียงใหม่

ชนิดของสวน	ขนาดสวน	ชื่อของสวน	รัศมีการให้บริการ	บริการประชาชน	ความถี่ในการใช้พื้นที่
สวนระดับภาค	มากกว่า 1,600,000	สวนสิริกิติ์*	สวนใช้สำหรับคุณค่าทางความสวยงาม การศึกษาธรรมชาติ เป็นที่ศึกษาพันธุ์ไม้ สวนสัตว์ เปิด สวนนกเป็นต้น *(ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล)		
สวนระดับเมือง	มากกว่า 160,000	สวนหลวง ล้านนาร.9	ระยะ 3,200-6,400 เมตร หรือ ใช้เวลาขับรถ 30-90 นาที	เมืองและพื้นที่รอบเมือง	สุดสัปดาห์
สวนระดับชุมชน	มากกว่า 20,000	สวนบวกดาด	ระยะ 1,500-2,500 เมตร หรือ ใช้เวลาขับรถ 45-60 นาที	1,500 ครอบครัว	ทุกวัน/ใช้เวลานาน
สวนระดับชุมชน ละแวกบ้าน	น้อยกว่า 20,000	สวนกาญจนาภิเษก สวนสุขภาพสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ สวนสุขภาพห้วยแก้ว	ระยะ 800 เมตร หรือ เดินถึงภายใน 5-10 นาที	800-1,000 คน	ทุกวัน/ใช้เวลาสั้น
สวนขนาดเล็ก	200	สวนหายยา สวนตลาดต้นลำไย สวนข้างจวนผู้ว่าฯ	4-5 บล็อก หรือ ไม่มากกว่า 800 เมตร	200-300 คน	ทุกวัน

ที่มา: Niwat Tantayanusorn (2003:128)

ตารางที่ 4-10 จำนวนพื้นที่ตำบลและครัวเรือน ประชากรและพื้นที่สวนต่อคน

ตำบล	พื้นที่ (ตร. กม.)	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	ชื่อสวนสาธารณะ	พื้นที่ สวน (ตร.ม.)	พื้นที่ สวนต่อ คน
ศรีภูมิ	2.7342	6,827	23,454	สนามกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่	113,600	4.84
				รวม	113,600	
หายยา	1.8458	5,169	15,509	สวนสาธารณะหายยา	3,600	1.16
				สวนสาธารณะกาญจนาภิเษก	14,400	
				รวม	18,000	
ช้างม่อย	1.6600	3,722	13,251	วังประตู่ท่าแพ	4,400	1.29
				สวนฯตลาดต้นลำไย	8,800	
				สวนฯเฉลิมพระเกียรติด้าน ตะวันตก	3,900	
				รวม	17,100	
ช้างคลาน	3.652	7,041	24,012	สวนฯช้างจวนผู้ว่าฯ	7,008	0.29
				รวม		
				รวม	6,472	
				รวม	62,400	
หนองหอย	2.0005	2,780	6,460	-	-	-
วัดเกต	4.8464	10,167	26,322	สวนด้านเจริญราษฎร์	1,672	0.25
				สวนฯอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ	4,800	
พระสิงห์	1.8387	3,306	9,004	วังอนุสาวรีย์สามกษัตริย์	3,200	3.00
				สวนฯบวกดาด	20,116	
				สวนฯประตูสวนปรง	1,200	
				วังฯประตูเชียงใหม่	1,116	
				สวนประตูสวนดอก	1,400	
				รวม	27,032	
ช้างเผือก	4.0728	8,749	17,282	สวนฯล้านนาร.9	254,400	14.70
				รวม	254,400	

ตำบล	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	ชื่อสวนสาธารณะ	พื้นที่ สวน (ตร.ม.)	พื้นที่ สวนต่อ คน
สุเทพ	5.5544	7,829	16,662	สวนสุขภาพสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ สวนสุขภาพห้วยแก้ว สวนวัดสวนดอก	8,000 49,600 4,800	3.75
ท่าศาลา	2.4917	3,027	6,260	-	-	-
ป่าแดด	7.889	876	1,965	-	-	-
หนองป่า ครั่ง	1.0624	1,272	1,793	-	-	-
ฟ้าฮ่าม	1.0720	506	1,216	-	-	-
ป่าตัน	6.5524	3,916	8,205	-	-	-
รวม	40.1764	65,187	171,395		510,084	2.98
รวมพื้นที่					318 ไร่	

ข้อมูล จากเทศบาลนครเชียงใหม่ 2539 อ้างถึงใน Niwat Tantayanusorn (2003)

นักเรียน นักศึกษา วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จัดการแสดงเข้าร่วม เช่น วงดนตรีพื้นบ้าน การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน การแสดงวงโยธวาทิต การแสดงวงดุริยางค์ เป็นต้น

3. สวนกาญจนาภิเษก

สวนกาญจนาภิเษกมีเนื้อที่ประมาณ 7 ไร่ เดิมเป็นพื้นที่ว่างเปล่าและได้มีราษฎรบุกรุกเข้าไปอยู่อาศัยมีประมาณ 20 ครัวเรือน ต่อมากรมธนารักษ์ให้ทางจังหวัดฟ้องขับไล่ศาลเชียงใหม่จึงพิพากษาให้ประชาชนที่บุกรุกหรือถอนอาคาร ทางจังหวัดได้ขอความร่วมมือหน่วยงานกรมศิลปากรที่ 4 (สำนักโบราณสถาน) ดำเนินการเพื่อที่จะใช้ประโยชน์ทางที่ดิน และจัดทำโครงการรายละเอียดผังปรับปรุงสิ่งก่อสร้างโบราณให้คงสภาพดั้งเดิม โดยเฉพาะกำแพงเมืองชั้นนอกที่ปล่อยให้สภาพรกร้างว่างเปล่าทำให้ความสวยงามและทัศนียภาพของเมืองเสียไป ต่อมากรมศิลปากรไม่มีงบประมาณให้จึงยกพื้นที่ให้เทศบาลฯ เป็นผู้ดูแลพื้นที่ เทศบาลได้รับงบประมาณในการปรับปรุงพื้นที่ สร้างเป็นสวนกาญจนาภิเษกมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมฉลองปีกาญจนาภิเษก รักษาสิ่งแวดล้อม ทัศนียภาพที่สวยงาม และเพื่อให้ประชาชนใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนสร้างแล้วเสร็จมีพิธีเปิดในวันที่ 12 สิงหาคม 2541 ซึ่งมีโครงการต่อเนื่องที่จะปรับปรุงกำแพงเมืองและคู

เมืองชั้นนอกเมืองเก่าเชียงใหม่ จากบริเวณแจ่งกู่เฮืองถึงประตูหายยา โดยจะต้องเวนคืนที่ดินจากประชาชนในพื้นที่โครงการ และขับไล่ผู้บุกรุก ในปัจจุบันโครงการได้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ทั้งหมดแล้ว

4. สวนสุขภาพสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ

สวนสุขภาพแห่งนี้สร้างแล้วเสร็จประมาณเดือนตุลาคม พ.ศ. 2528 โดยกองกิจการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นผู้ดำเนินการสร้าง เพื่อให้ประชาชนทั่วไป นักเรียนนักศึกษา ได้ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพและพักผ่อนหย่อนใจ เป็นสวนสาธารณะที่มีคนมาใช้งานจำนวนมากแห่งหนึ่งในเชียงใหม่ ในเวลาตอนเย็นสวนแห่งนี้จะมีผู้คนมากมายมาใช้กิจกรรมต่างๆส่วนมากกิจกรรมทางส่งเสริมสุขภาพ เป็นสถานที่ที่มีชีวิตชีวา เหตุผลหนึ่งเพราะว่าที่ตั้งอยู่ในบริเวณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนักศึกษาและข้าราชการ มักให้ความสนใจในการออกกำลังกาย มีคนมาใช้งานจำนวนมากในตอนเย็นทุกวัน เพื่อเดินแอโรบิค ออกกำลังกาย วิ่ง เดินเล่น พาสุนัขออกมาเดินเล่น หรือมากินอาหารว่าง คนใช้พื้นที่จำนวนมากคึกคัก การเข้าถึงพื้นที่ค่อนข้างสะดวกและมีที่จอดรถพอสมควร ทำให้เกิดจราจรติดขัดบางเวลา พื้นที่บางส่วนต่อขยายไปยังในบริเวณพื้นที่โล่งว่างของหอประชุมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

5. สวนสุขภาพห้วยแก้ว

สวนสุขภาพห้วยแก้ว เดิมเมื่อปี พ.ศ. 2564 ในช่วงเวลานั้น มิสเตอร์ เอสการ์ดเนอร์มีตำแหน่งเป็นพนักงานป่าไม้เชียงใหม่ ได้ส่งวนพื้นที่บริเวณเชิงดอยสุเทพเอาไว้ประมาณ 36 ไร่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองปลูกไม้พันธุ์สี่เสียด ต่อมากิจการของป่าไม้ภาคเหนือได้โอนกิจการมาให้คนไทยดำเนินการ ในช่วงปี พ.ศ. 2484 – 2487 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 มีกองทัพญี่ปุ่นบุกรุกเข้ามาในไทย และขึ้นมาตั้งค่ายกระจายอยู่บริเวณเชิงดอยสุเทพบุกรุกบริเวณพื้นที่การทดลองปลูกไม้จนเสียหาย เจ้าหน้าที่พนักงานป่าไม้จึงปรับปรุงพื้นที่และจัดตั้งเป็นสวนพฤกษศาสตร์ มีพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด วัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นพื้นที่สำหรับค้นคว้าศึกษาเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ของงานกรมป่าไม้ และประชาชนสามารถเที่ยวชมได้ ต่อมาได้โอนให้กองบำรุงกรมป่าไม้เป็นผู้ดูแล ได้เปลี่ยนชื่อจากสวนพฤกษศาสตร์มาเป็นสวนรุกขชาติ ในปี พ.ศ. 2499

ปัจจุบันไม่ค่อยมีคนใช้พื้นที่นี้ ทั้งที่มีบริเวณร่มเงาและกว้างขวางและอยู่ในบริเวณท้องที่เดียวกัน พื้นที่สวนใหญ่ของสวนปลูกเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่เรียกว่าสวนรุกขชาติ เพื่อเป็นการรักษาพันธุ์ไม้ ที่ตั้งติดอยู่กับสวนสัตว์เชียงใหม่ และมีบางส่วนเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์สุเทพ-ปุ๋ย จัดแสดงเนื้อหาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับธรรมชาติและป่าไม้สวนสุขภาพห้วยแก้ว แม้สภาพไม่รกร้าง แต่ก็อยู่ในสภาพปลอดภัยผู้คน ทำให้คนไม่เข้าใช้งานแม้จะมีขนาดกว้างใหญ่มีต้นไม้ร่มครึ้มกลับไม่มีคนใช้งาน มีความรู้สึกไม่ปลอดภัยเนื่องจากขนาดใหญ่และไม่มีคน

กลุ่มสวนขนาดเล็ก

6. สวนสวนตลาดต้นลำไย

เป็นสวนขนาดเล็กที่เทศบาลจัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาภูมิทัศน์บริเวณตลาดต้นลำไย และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของพ่อค้าแม่ค้า การใช้งานปัจจุบันมีลักษณะรกร้างไม่มีคนใช้งาน

7. สวนฝั่งตะวันออกแม่น้ำปิง

เป็นพื้นที่เลียบริมน้ำปิง มีลักษณะเป็นตลิ่งชัน มีการปลูกต้นไม้และทำบันไดลงไปยังแม่น้ำปิง มีการจัดที่นั่งเพียงเล็กน้อย ลักษณะการปลูกต้นไม้ริมแม่น้ำเมื่อฤดูฝนน้ำท่วมบริเวณนี้ไม่สามารถใช้งานได้ พื้นที่สะดวกต่อการใช้งานเป็นไปตามสภาพภูมิอากาศ มีจำนวนผู้มาใช้พื้นที่น้อยมาก

8. สวนหน้าจวนผู้ว่าฯ

บริเวณเหล่านี้มีการใช้งานน้อยมาก ส่วนมากเป็นภูมิทัศน์ของเมืองไม่ค่อยมีคนเข้าใช้พื้นที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกไม่มี มีเพียงม้านั่งเล็กน้อย ใช้ในเทศกาลงานประจำปี เช่นงานดำหัวผู้ว่าราชการ งานลอยกระทง

9. สวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ

ตั้งอยู่ริมแม่น้ำปิงฝั่งตะวันออก อยู่ตรงกันข้ามกับค่ายทหารกาวิละ สร้างเป็นที่ตั้งของอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ เป็นสวนสาธารณะเทิดพระเกียรติพระเจ้ากาวิละผู้ร่วมก่อกำล้างกับรัตนโกสินทร์รอบคูเมืองเชียงใหม่จากพม่า มีการจัดภูมิทัศน์สวยงาม แต่ไม่ปรากฏผู้มาใช้สวนสาธารณะแห่งนี้

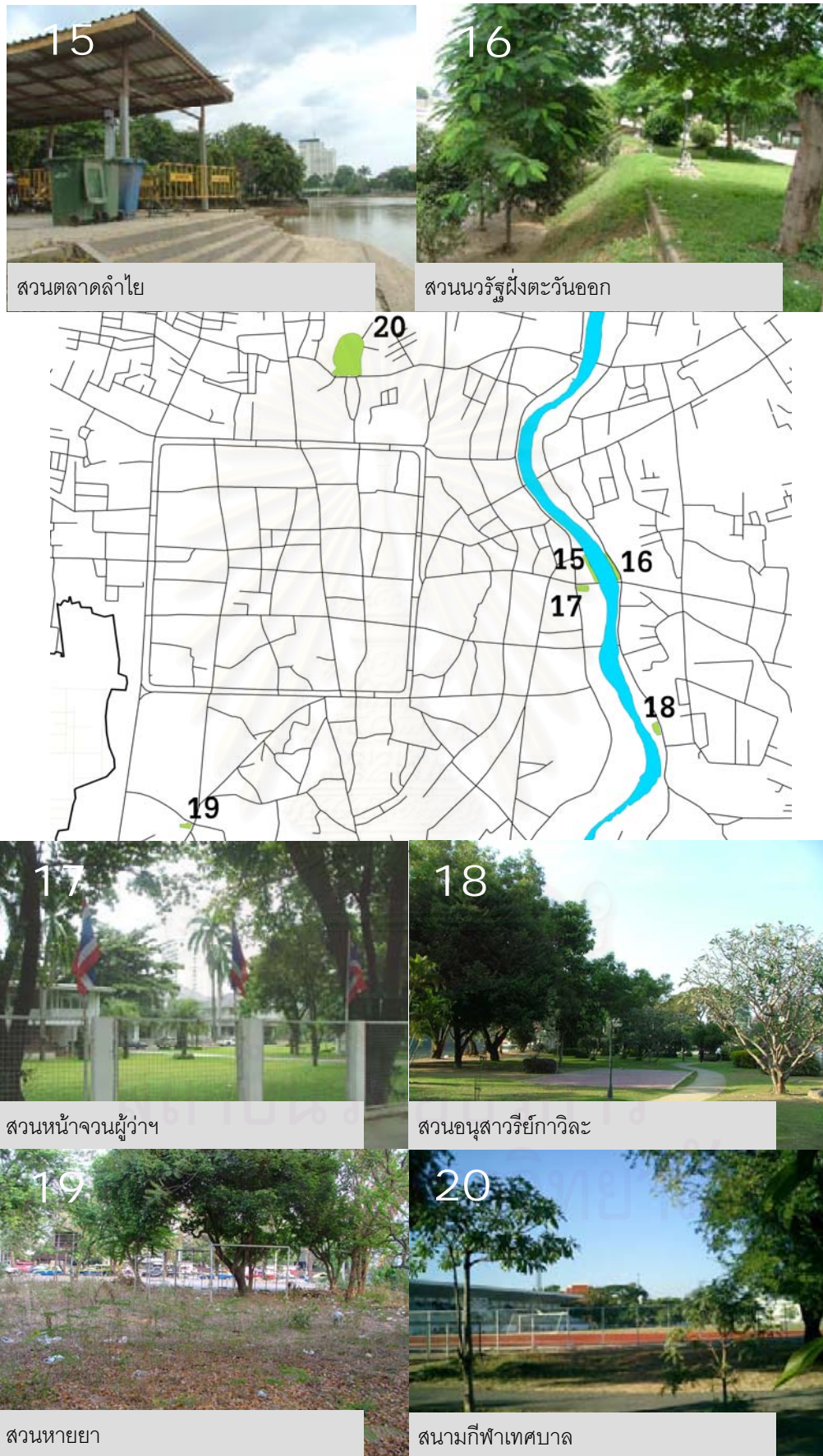
10. สวนหายยา

ตั้งอยู่บริเวณสุสานหายยา ถูกปล่อยรกร้างไม่นำเข้าไปใช้งาน ขาดการดูแลรักษาและไม่มีกิจกรรมส่งเสริมให้คนเข้าไปใช้พื้นที่

กลุ่มสนามกีฬา

11. สนามกีฬาเทศบาล

เป็นส่วนสาธารณะอีกแห่งที่มีคนมาใช้งานมากในตอนเย็นเพื่อเล่นกีฬา เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันการศึกษาวิทยาลัยพลศึกษา จึงมีเพียงคนบางกลุ่มที่เข้ามาใช้งานสำหรับเล่นกีฬานั้น และเป็นพื้นที่เปิดปิดเป็นเวลา

รูปที่ 4-21 พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทสวนขนาดเล็ก

ตารางที่ 4-11 พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ พื้นที่ศึกษารวม 42 พื้นที่แบ่งตามหน้าที่ใช้สอย
พื้นที่ 1) แบบจัตุรัสและพลาซ่าพื้นที่ว่าง (Square, Plaza and Leftover) 2) แบบถนนและบาทวิถี
(Street and Path) 3) แบบสวนสาธารณะ ริมน้ำ สนามกีฬา (Park and Waterfront)

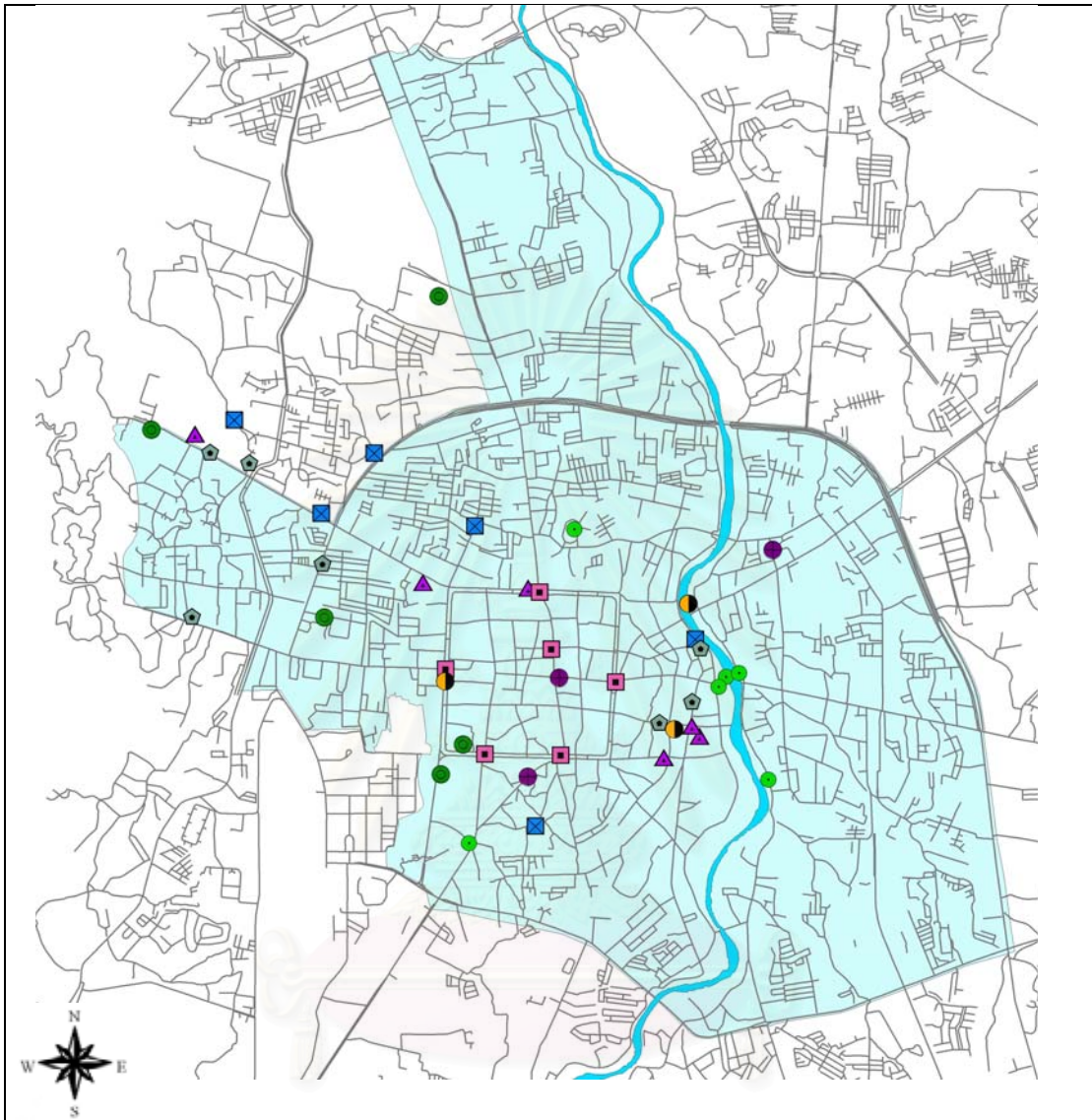
แบบจัตุรัสและพลาซ่าพื้นที่ว่าง (Square & Plaza & Space)	แบบ ถนนและบาทวิถี (Street & Path)	แบบ สวนสาธารณะ ริมน้ำ สนาม กีฬา (Park & Waterfront)
<u>จัตุรัส ช่วง องค์ประกอบเมือง (Urban Element)</u> 1. ช่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ 2. ช่วงประตูท่าแพ 3. ช่วงประตูเชียงใหม่ 4. ประตูสวนดอก 5. ประตูช้างเผือก 6. ประตูสวนปรุง <u>พื้นที่โล่งว่างในกลุ่มอาคารหรือพลาซ่า</u> 7. ลานอาคารตลาดอนุสาร 8. แผงลอยใต้รุ่งช้างเผือก 9. พลาซ่าสุวิวงศ์บุคเซนเตอร์ 10. พลาซ่าเชียงใหม่พาววิลเลียน 11. พลาซ่ากาดสวนแก้ว 12. ซอยระหว่างตึกตรงข้าม ม.ช. <u>ลานที่ว่าง (Free Space)</u> 13. พื้นที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ 14. ช่วงบ้านช่างเคียน 15. ช่วงวัดนันทาราม 16. สถานสถาปนกิจสันติธรรมฯ 17. ลานสินค้าห้วยแก้ว พลาซ่า 18. แผงลอยหน้าวัดเจ็ดยอด	<u>ถนนคนเดิน (Walking Street)</u> 19. ถนนคนเดินราชดำเนิน 20. ถนนคนเดินชุมชนวัวลาย 21. ถนนคนเดินบำรุงราษฎร์ <u>บาทวิถี (Part)</u> 22. บาทวิถีในท่าบาศาร์ 23. บาทวิถีและถนนตลาด วโรรส 24. บาทวิถีถนนลอยเคราะห์ 25. บาทวิถีถนนสุเทพหลังมช. 26. บาทวิถี ถนนนิมมานฯ 27. บาทวิถีหน้า ม.ช. 28. บาทวิถีปากซอยช่างเคียน	<u>พื้นที่ว่างแนวยาริมน้ำ (Linear Water Front)</u> 29. สองฝากฝั่งแม่น้ำปิง 30. สองฝากฝั่งคูเมือง 31. พื้นที่เลียบบดลองแม่ข่าย <u>พื้นที่สวนสาธารณะ (Park)</u> 32. สวนหลวงล้านนา ร.9 33. สวนบวกหาด 34. สวนกาญจนาภิเษก 35. สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ 36. สวนสุขภาพห้วยแก้ว <u>พื้นที่สวนขนาดเล็ก (Small Park)</u> 37. สวนตลาดลำไย 38. สวนนารัฐฝั่งตะวันออก 39. สวนหน้าจวนผู้ว่าฯ 40. สวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละฯ 41. สวนหยาเยา <u>สนามกีฬา (Sport Complex)</u> 42. สนามกีฬาเทศบาลฯ

สรุปสภาพทั่วไปของเมืองเชียงใหม่พื้นที่การตั้งถิ่นฐานเริ่มแรกอยู่ใจกลางเมืองในเขตกำแพงเมืองชั้นในและเขตกำแพงเมืองชั้นนอกรูปเกือกม้าที่โค้งอ้อมได้กำแพงเมืองชั้นใน ต่อมาการตั้งถิ่นฐานขยายไปทางตะวันออกเพื่อติดต่อทางแม่น้ำปิงและขยายไปทางตอนเหนือของเมือง ความหนาแน่นประชากรสูงที่สุด 5,001-8,000 คนต่อตารางกิโลเมตรในเขตกำแพงเมืองชั้นใน เขตกำแพงเมืองชั้นนอกและย่านการค้าใจกลางเมือง เขตในเมืองหนาแน่นปานกลาง 3,001-5,000 คนต่อตารางกิโลเมตร และชานเมืองหนาแน่นน้อย 1,000-3,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ลักษณะการใช้ที่ดินผสมผสานระหว่างที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม โดยพื้นที่พาณิชยกรรมเกาะไปตามโครงข่ายส่วน

ภายในบล็อกเป็นที่อยู่อาศัยซึ่งมีสัดส่วนมากกว่า ยกเว้นในย่านการค้าจะมีสัดส่วนของพาณิชยกรรมมากกว่าที่อยู่อาศัย ลักษณะโครงข่ายภายในเขตกำแพงเมืองชั้นในที่มีรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเป็นโครงข่ายแบบตารางกริด มีรัศมีกระจายออกไปทุกทิศและม็วงแหวนชั้นในรัศรอบเป็นเขตเทศบาลมีพื้นที่เมืองพัฒนาใหม่ด้านตะวันตกคือมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และด้านเหนือคือศูนย์ราชการจะอยู่นอกวงแหวนในเขตกำแพงเมืองชั้นนอกโครงข่ายเป็นแบบธรรมชาติคดเคี้ยว มีบล็อกขนาดเล็กไม่เป็นระเบียบ ลักษณะบล็อกในย่านการค้า เป็นโครงข่ายผสมผสานตารางกริดแต่โค้งไปตามขอบเขตแม่น้ำปิง ภายในบล็อกขนาดใหญ่จะมีถนนซอยตัดไปมา ในย่านในเมืองจะมีบล็อกขนาดใหญ่ขึ้น และบล็อกที่มีขนาดใหญ่มากจะผสมผสานตารางกริดจากการพัฒนาการจัดสรรที่ดินภายในบล็อก ทางเหนือตอนบนย่านศูนย์ราชการจะเป็นบล็อกขนาดใหญ่เป็นพื้นที่สีเขียวไม่มีโครงข่ายภายใน เนื่องจากส่วนมากเป็นสถานที่ของราชการ ด้านตะวันตกย่านมหาวิทยาลัยระหว่างกำแพงเมืองด้านตะวันตกจนถึงถนนเลียบบคลองชลประทานเป็นโครงข่ายแบบตารางกริด ส่วนจากจุดนี้ไปจนถึงเชิงดอยสุเทพเป็นลักษณะโครงข่ายแบบธรรมชาติ ปริมาณการสัญจรจะหนาแน่นภายในเมืองและย่านการค้าใจกลางเมืองและบริเวณถนนสายหลักย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ความหนาแน่นของกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจจะตั้งอยู่ใน 3 ย่าน คือย่านประวัติศาสตร์เขตกำแพงเมืองชั้นใน ย่านการค้าใจกลางเมือง และย่านมหาวิทยาลัยด้านตะวันตกของกำแพงเมืองชั้นใน กิจกรรมทางวัฒนธรรมตั้งอยู่ในย่านประวัติศาสตร์ และย่านการค้าใจกลางเมืองเป็นส่วนมาก ความโดดเด่นของย่านจะอยู่ใน 3 ย่านหลัก ดังนี้ 1) ย่านประวัติศาสตร์ในเขตกำแพงเมืองชั้นในเป็นมรดกประวัติศาสตร์ และบริการนักท่องเที่ยว ด้านที่พัก ร้านอาหาร เป็นส่วนมากส่วนกำแพงเมืองชั้นนอกมีสภาพเป็นชุมชนชาวบ้านโบราณที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ มีชุมชนวัดเป็นศูนย์กลางหัตถกรรม 2) ย่านการค้าใจกลางเมืองเป็นย่านการค้าหนาแน่น มีลักษณะสินค้ากระจุกตัวโดดเด่นในพื้นที่เดียวกันเป็นโซน มีทั้งอาคารเก่าและความหลากหลายของคนเชื้อชาติต่างๆ ซึ่งที่ตั้งทับซ้อนอยู่กับการตั้งถิ่นฐานเริ่มแรก 3) ย่านมหาวิทยาลัย ด้านตะวันตกของเมืองเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการพัฒนาขยายเมืองจากกำแพงเมืองชั้นในด้านตะวันตกไปจนถึงถนนเลียบบคลองชลประทานอย่างรวดเร็ว เกิดจากผลของการตั้งมหาวิทยาลัยทำให้มีการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจตามมา ย่านนี้จะมีบริการร้านอาหาร ร้านกาแฟ แหล่งถนนช้อปปิ้งนิมมานเหมินท์ และสถานบันเทิงผสมผสานกับที่อยู่อาศัย จากถนนคันคลองชลประทานไปจนถึงเชิงดอยสุเทพ จะเป็นย่านที่นักศึกษาอาศัยอยู่หนาแน่นบริเวณหลังมหาวิทยาลัยด้านถนนสุเทพ

การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะจะหนาแน่นใน 3 ย่านนี้ดังแผนที่ 4-18 ในพื้นที่ว่างสาธารณะของเมืองเชียงใหม่แบ่งหน้าที่ใช้สอยออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่คือ 1) กลุ่มพื้นที่จัตุรัส พลาซ่าและพื้นที่ว่างกลุ่มนี้จะมีคนใช้พื้นที่ค่อนข้างโดยเฉพาะที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองและย่านมหาวิทยาลัย กลุ่มที่ 2) ถนนถนนคนเดิน และบาทวิถี จะมีคนใช้มากเช่นกันส่วนมากตั้งอยู่กำแพงเมืองชั้นใน ย่านการค้าเก่าใจ

กลางเมืองและย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กลุ่มที่ 3) สวนสาธารณะและพื้นที่ริมน้ำ กลุ่มนี้ไม่มีผู้ใช้
ยกเว้นสวนสุขภาพที่อยู่ในเขตมหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์: ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 4-7 พื้นที่ว่างสาธารณะทั้งหมดในเมืองจำนวน 42 พื้นที่ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่
และพื้นที่ศูนย์ราชการ ต.ช้างเผือก

สัญลักษณ์ :

■ จัตุรัสและองค์ประกอบของเมือง	● พื้นที่ว่างในลักษณะแนวยาวริมน้ำ	● สวนขนาดเล็ก
● ถนนคนเดิน	▲ พื้นที่ในกลุ่มอาคารหรือพลาซ่า	● สวนสาธารณะ
⬢ บาทวิถี	⬢ ลานที่ว่าง	

ที่มา: จากการสำรวจของผู้วิจัย 2550

แผนที่ฐานจากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี

และภูมิสารสนเทศ(ภาคเหนือ)

มาตราส่วน

1 0 1 2 กิโลเมตร

บทที่ 5

การวิเคราะห์การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

ในบทนี้จะกล่าวถึงการศึกษาด้านการใช้พื้นที่ในสถานภาพปัจจุบัน และการวิเคราะห์เหตุผลที่สนับสนุนให้พื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ออกเป็น 2 ระดับ ระดับรอบพื้นที่ และระดับเมือง ส่วนการศึกษาระดับผู้ใช้อยู่ในบทที่ 6 วิธีการศึกษา 1. ระดับพื้นที่ โดยเริ่มจากการสำรวจการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ด้านความหลากหลาย ซึ่งเป็นผลปรากฏออกมาในรูปแบบของการใช้พื้นที่ว่างอเนกประโยชน์มากน้อยอย่างไรในแต่ละพื้นที่ เพื่อนำไปสู่ผลกว่าถ้าอเนกประโยชน์มากมีสาเหตุจากคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่อย่างไร ดังนั้นคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่จึงเป็นสาเหตุในระดับพื้นที่ 2. ระดับเมือง เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง โดยนำความผลของการใช้พื้นที่ที่แสดงระดับออกมาว่าอเนกประโยชน์ มาก น้อย ไปซ้อนทับแผนที่ของโครงสร้างเมือง ที่รวบรวมข้อมูลไว้ในบทที่ 4 แล้วนั้น เพื่อนำไปวิเคราะห์การทับซ้อนกับโครงสร้างของเมืองกับการใช้อย่างอเนกประโยชน์ว่ามีระดับแตกต่าง เพื่อผลการศึกษาคือต้องการทราบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างของเมืองและการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะว่าโครงสร้างของเมืองมีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่อย่างไร ลำดับต่อมาศึกษาโครงสร้างเชิงสัณฐานของที่ตั้งพื้นที่ว่างสาธารณะว่าเชื่อมโยงกับการใช้พื้นที่อย่างไร โดยพิจารณาจากคุณลักษณะของความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ ด้วยเทคนิคภาพและพื้น (Figure and Ground) และดูการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายและแปลงที่ดิน ในรัศมี 500 เมตรรอบพื้นที่ เพื่อผลของการศึกษาว่า คุณสมบัติของโครงสร้างเชิงสัณฐานพื้นที่รูปแบบไหนที่มีอิทธิพลต่อการทำให้พื้นที่นั้นถูกใช้อย่างอเนกประโยชน์ เป็นพื้นที่มีชีวิตชีวา เป้าหมายเพื่อสรุปตรรกะเชิงพื้นที่ของแต่ละพื้นที่ที่โดดเด่นแตกต่างกันในแต่ละย่านเพื่อสามารถเป็นแนวทางการนำไปพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพให้เป็นพื้นที่อเนกประโยชน์ โดยลำดับเนื้อหาดังต่อไปนี้

- 5.1 การสำรวจและวิเคราะห์การใช้และคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ว่างสาธารณะ
- 5.2 การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างของเมืองโดยเทคนิคซ้อนทับแผนที่
- 5.3 การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานโดยเทคนิคภาพและพื้น
- 5.4 สรุปตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์
- 5.5 การจัดกลุ่มพื้นที่และการคัดเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อการศึกษา

5.1 การสำรวจและวิเคราะห์การใช้และคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ว่างสาธารณะ

การสำรวจพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ มีเป้าหมายเพื่อ 1) ต้องการรู้ระดับการใช้งานแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันอย่างไร พื้นที่ไหนถูกใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ พื้นที่ไหนไม่ถูกใช้หรือ

ใช้น้อย 2) ทราบถึงคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ว่ามีคุณสมบัติอย่างไร เพื่อวิเคราะห์ว่าคุณลักษณะเฉพาะอะไรบ้างที่มีอิทธิพลที่ทำให้เกิดการจ้างงานอย่างอเนกประโยชน์ในพื้นที่นั้นๆ ทั้งด้านกายภาพ สังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ และวิเคราะห์ว่าคุณลักษณะเฉพาะไหนมีอิทธิพลมากน้อยอย่างไร

5.1.1 ผลการสำรวจการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

โดยปกติพื้นที่ว่างสาธารณะจะมีการใช้งานที่แตกต่างกัน การสำรวจการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะแบบอเนกประโยชน์ เป็นการสำรวจพื้นที่ว่างเพื่อค้นหาพื้นที่ที่มีการใช้งานตามเงื่อนไขที่ให้คำจำกัดความไว้ว่าประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ จึงต้องการสำรวจองค์ประกอบดังกล่าว ได้แก่ ความหลากหลายของคน ความหลากหลายของเวลา และความหลากหลายของกิจกรรม โดยมีองค์ประกอบย่อยดังหัวข้อที่ 3.2.1.1 ซึ่งเป็นผลของการใช้พื้นที่ดังอธิบายเบื้องต้นแล้ว

การวิเคราะห์คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ด้านลักษณะกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นการวิเคราะห์สาเหตุของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในระดับพื้นที่ ด้วยการเปรียบเทียบพื้นที่ที่มีการใช้อเนกประโยชน์มากกับพื้นที่ที่ใช้อเนกประโยชน์น้อย เป็นเพราะคุณสมบัติหรือคุณลักษณะของพื้นที่ปัจจัยอะไรบ้าง และปัจจัยมีระดับอิทธิพลแตกต่างกันอย่างไร ปัจจัยไหนมีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่มากกว่าปัจจัยอื่นๆ ด้วยตัวแปรในหัวข้อ 3.2.1.2

ผลการสำรวจพื้นที่ทั้ง 42 พื้นที่ตามแผนที่ 5-1 แล้วทำการบันทึกเป็นตารางเมตริกซ์ (Matrix) ดังแสดงในตาราง 5-1 โดยให้สัญลักษณ์ “●” แทนค่า “มี” และ “○” แทนค่า “ไม่มี”

ผลการสำรวจการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์และคุณลักษณะของพื้นที่ดังตารางที่ 5-1 อธิบายได้ดังนี้ ตารางกรอบด้านซ้ายมือ ช่องที่ 1 พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ จำนวน 42 พื้นที่ เรียงจากแถวบนไปยังแถวล่างสุดตามลำดับแถวที่ 1-42 รวมทั้งหมด 42 พื้นที่ ช่องที่ 2 แสดงจำนวนค่าคะแนนรวมของการใช้อเนกประโยชน์ นับค่าตามแถวแนวนอน นับจากคะแนนช่องที่ระบุสัญลักษณ์ “●” แทนค่า “มี” ซึ่งมีค่าองค์ประกอบย่อยรวมทั้งหมด 37 ค่าคิดเป็นคะแนนเต็ม 37 คะแนน ช่องที่ 3 แสดงลักษณะการใช้อเนกประโยชน์ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ ช่อง 4 ความหลากหลายของคน ช่อง 5 ความหลากหลายของเวลา ช่อง 6 ความหลากหลายกิจกรรม แถวสุดท้ายล่างสุดแถวที่ 43 เป็นคะแนนรวม นับจากค่าคะแนนตามช่องแนวตั้งของแต่ละองค์ประกอบว่า องค์ประกอบไหน ได้คะแนนรวมเท่าไรนั่นคือ องค์ประกอบนั้นมีพื้นที่ที่มี เพื่อนำไปวิเคราะห์ความสำคัญขององค์ประกอบนั้นว่ามีมากน้อยอย่างไร

ตาราง 5-1 กรอบด้านขวามือ เป็นคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 47 ปัจจัย คิดเป็นคะแนนเต็ม 47 คะแนน ช่องที่ 17 ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆที่เป็นสาเหตุ ที่ทำให้เกิดผลของการใช้อเนกประโยชน์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ ช่อง 18 ปัจจัยด้านกายภาพ ประกอบ

ปัจจัยย่อยด้วย ช่อง 21 การเข้าถึงพื้นที่ ช่องที่ 22 สิ่งอำนวยความสะดวก ช่องที่ 19 ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม ประกอบด้วยปัจจัยย่อย ช่อง 23 กิจกรรมวัฒนธรรม ช่อง 24 โปรแกรม ช่อง 25 เอกลักษณ์ ของพื้นที่ ช่องที่ 20 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยปัจจัยย่อยคือ ช่อง 26 ปัจจัยชนิดสินค้า ช่อง 27 ปัจจัยการจัดวาง และช่อง 28 ปัจจัยเศรษฐกิจรอบพื้นที่ แถวสุดท้ายล่างสุดแถวที่ 43 เป็นคะแนนรวม นับจากค่าคะแนนตามช่องแนวตั้งของแต่ละปัจจัยว่าปัจจัยไหนมีคะแนนรวมเท่าไร เพื่อแสดงถึงความสำคัญของปัจจัยนั้นว่ามีมากน้อยอย่างไร

ตารางที่ 5-2 นำคะแนนช่องที่ 2 มาเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย พื้นที่ได้คะแนนมากจะอยู่บนสุด พื้นที่ได้คะแนนน้อยจะอยู่ล่างสุด ทำให้เห็นภาพของพื้นที่ว่างที่มีการใช้อย่างอเนก ประโยชน์เรียงตัวสามารถแบ่งกลุ่มพื้นที่ได้ว่า กลุ่มพื้นที่อเนกประโยชน์มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เพื่อวิเคราะห์แบ่งกลุ่มการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ได้

ตารางที่ 5-3 นำพื้นที่แบ่งตามประเภทของการใช้สอยพื้นที่ว่างสาธารณะ แล้วเรียงลำดับในแต่ละประเภท เพื่อวิเคราะห์ประโยชน์ใช้สอยแต่ละประเภทว่ามีระดับการใช้ประโยชน์อย่างไร

จากตาราง 5-2 การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะพิจารณาจากลักษณะของความหลากหลาย คน เวลา และกิจกรรม รวมกันมีจำนวนรวม 37 องค์ประกอบย่อย คะแนนรวม 37 คะแนน และการพิจารณาด้านคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่มีทั้งหมดจำนวนรวม 47 ปัจจัยย่อย คะแนนรวม 47 คะแนน เมื่อนำค่ามาเรียงตามลำดับจัดกลุ่ม 6 ระดับเพื่อนำไปแสดงด้วยภาพ แบ่งออกเป็นช่วงต่างดังนี้

ค่าการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ คะแนนรวมทั้งหมด 37 คะแนน

ค่าคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ คะแนนรวมทั้งหมด 47 คะแนน กำหนดให้แบ่งช่วงดังนี้

ค่าคะแนน 0-10 ไม่มีความหลากหลาย

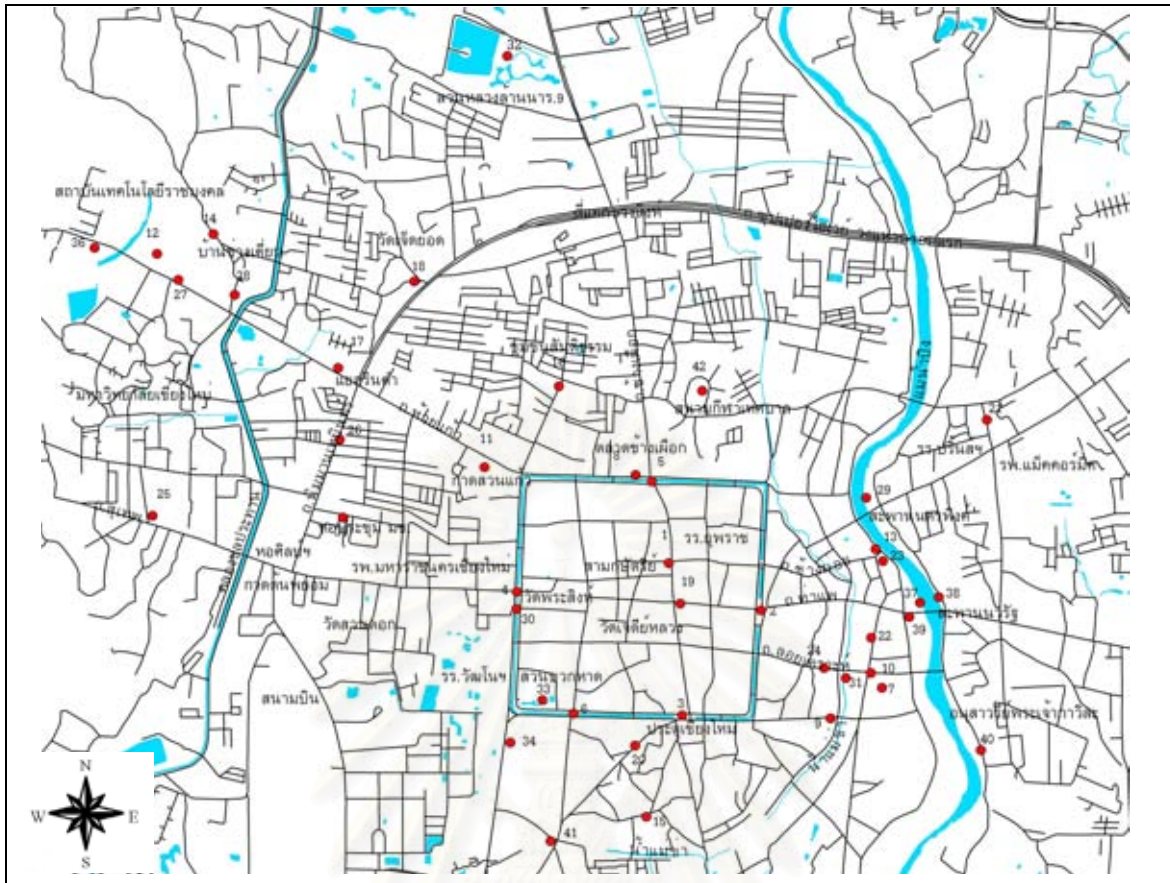
ค่าคะแนน 11-15 มีค่าความหลากหลายน้อยที่สุด

ค่าคะแนน 16-20 มีค่าความหลากหลายน้อย

ค่าคะแนน 21-25 มีค่าความหลากหลายปานกลาง

ค่าคะแนน 26-30 มีค่าความหลากหลายมาก

ค่าคะแนน 31 ขึ้นไป มีค่าความหลากหลายมากที่สุด

วิทยานิพนธ์: ระยะเวลาของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 5-1 ตำแหน่งพื้นที่ว่างสาธารณะที่ศึกษาในเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน 42 พื้นที่ทำการสำรวจ

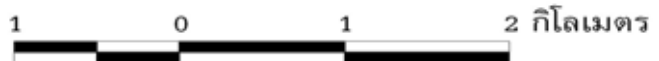
1. ช่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์	2. ช่วงประตูท่าแพ	3. ช่วงประตูเชียงใหม่	4. ช่วงประตู สวนดอก
5. ช่วงประตูช้างเผือก	6. ช่วงประตูสวนปรง	7. ลานอาคารตลาดอนุสาร	8. แผงลอยใต้รุ่งช้างเผือก
9. พลาซ่าสุริวงค์บุคเซ็นเตอร์	10. พลาซ่าเชียงใหม่พาววิลเลียน	11. พลาซ่ากาดสวนแก้ว	12. ซอยระหว่างตึกตรงข้ามมช.
13. พื้นที่ว่างหน้าตลาดนวรัฐ	14. ช่วงบ้านช่างเคียน	15. ช่วงวัดนันทาราม	16. สถานฉาปนกิจสันติธรรม
17. ลานสินค้าห้วยแก้วพลาซ่า	18. แผงลอยหน้าวัดเจ็ดยอด	19. ถนนคนเดินราชดำเนิน	20. ถนนคนเดินชุมชนวัวลาย
21. ถนนคนเดินบำรุงราษฎร์	22. บาทวิถีใหม่ที่บาซาร์	23. บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส	24. บาทวิถีถนนลอยเคราะห์
25. บาทวิถีถนนสุเทพหลังมช.	26. บาทวิถีถนนนิมมานฯ	27. บาทวิถีหน้ามช.	28. บาทวิถีปากซอยช่างเคียน
29. สองฟากฝั่งแม่น้ำปิง	30. สองฟากฝั่งคูเมือง	31. พื้นที่เลียบบคลองแม่ข่า	32. สวนหลวงล้านนา ร.9
33. สวนบวกดาด	34. สวนกาญจนาภิเษก	35. สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ	36. สวนสุขภาพห้วยแก้ว
37. สวนตลาดลำไย	38. สวนนวรัฐฝั่งตะวันออก	39. สวนหน้าจวนผู้ว่าฯ	40. สวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิ
41. สวนหยายา	42. สนามกีฬาเทศบาลฯ		

สัญลักษณ์ :

ทางน้ำ

ที่มา: ผู้วิจัย แผนที่ฐานจากศูนย์ภูมิภาค
เทคโนโลยีและภูมิสารสนเทศ
(ภาคเหนือ)

มาตราส่วน

5.1.1.1 วิเคราะห์การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่

1. ผลของการศึกษาการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

จากพื้นที่สำรวจรวมทั้งหมดรวม 42 พื้นที่ (ดูตารางที่ 5-2) ค่ามากที่สุดมี 4 พื้นที่อยู่ระหว่าง 31-33 คะแนน ได้แก่ ช่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ถนนคนเดินราชดำเนิน ถนนคนเดินชุมชนวัวลาย ช่วงประตูท่าแพ

ค่ามากมี 12 พื้นที่อยู่ระหว่าง 26-30 คะแนน ได้แก่ ช่วงประตูเชียงใหม่ ย่านการค้าใจกลางเมือง 5 พื้นที่ ได้แก่ บาทวิถีตลาดวโรรส พื้นที่ว่างหน้าตลาดนารัฐ ลานอาคารตลาดอนุสาวรีย์ พลาซ่าเชียงใหม่พาววิลเลียน บาทวิถีไนท์บาซาร์ แฉงลอยใต้รุ่งช้างเผือก พลาซ่ากาดสวนแก้ว บาทวิถี ถนนนิมมานฯ บาทวิถีหน้ามช. ช่วงบ้านช่างเคียน บาทวิถีปากซอยช่างเคียน

ค่าปานกลางมี 6 พื้นที่อยู่ระหว่าง 21-25 คะแนน ได้แก่ สวนบวหาด บาทวิถี ถนนลอยเคราะห์ ถนนคนเดินบำรุงราษฎร์ บาทวิถีหลัง มช. สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ ซอยระหว่างตึกตรงข้าม มช.

ค่าน้อยมี 5 พื้นที่อยู่ระหว่าง 16-20 คะแนน ได้แก่ พลาซ่าสุวิงศ์บุญเชนเตอร์ ช่วงวัดนันทาราม ลานสินค้าห้วยแก้วพลาซ่า สวนหลวงล้านนา ร. 9 แฉงลอยหน้าวัดเจ็ดยอด

ค่าน้อยที่สุดมี 3 พื้นที่อยู่ระหว่าง 11-15 คะแนน ได้แก่ สองฝากฝั่งแม่น้ำปิง สถานสถาปนกิจสันติธรรมฯ สนามกีฬาเทศบาลฯ

ค่าไม่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์มี 12 พื้นที่อยู่ระหว่าง 0-10 คะแนน ได้แก่ สองฝากฝั่งคูเมือง ประตูสวนดอก ประตูช้างเผือก ประตูสวนปรุง พื้นที่เลียบบคลองแม่ข่าฯ สวนกาญจนาภิเษก สวนหน้าจวนผู้ว่า สวนตลาดลำไย สวนนารัฐฝั่งตะวันออก สวนหายยา สวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ สวนสุขภาพห้วยแก้ว

2. วิเคราะห์องค์ประกอบความหลากหลายของพื้นที่

พิจารณาภาพรวมของพื้นที่ว่างสาธารณะรวมทั้งสิ้น 42 พื้นที่ว่าแต่ละองค์ประกอบมีพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีองค์ประกอบนั้น ผลจะสะท้อนภาพขององค์ประกอบต่างๆดังนี้

1. ด้านความหลากหลายของคน

จากตารางที่ 5-1 และ 5-2 การสำรวจพื้นที่พบว่า ความหลากหลายของคนในพื้นที่ว่างสาธารณะของเมืองเชียงใหม่พบว่าวัยหนุ่มสาว เป็นวัยที่มาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมากที่สุด 32 พื้นที่ วัยผู้ใหญ่ 32 พื้นที่และวัยรุ่น 28 พื้นที่ ในขณะที่คนแก่และเด็กมีเพียง 21 และ 11 พื้นที่ตามลำดับ

เพศชายและหญิงมาใช้พื้นที่ไม่แตกต่างกัน จากจำนวนเต็ม 42 พื้นที่ พบว่าเพศชายมี 35 พื้นที่ และ เพศหญิงมี 34 พื้นที่ตามลำดับ

ลักษณะคนที่มาใช้พื้นที่มากพอพอกัน คือ มาขายสินค้าและใช้บริการ 22 พื้นที่ มาจับจ่ายใช้สอย 22 พื้นที่ คนผ่านไปมา 21 พื้นที่ และมาเดินเล่น 19 พื้นที่

สถานะของผู้ใช้พื้นที่ เป็นคนในพื้นที่มากที่สุด 28 พื้นที่ และรองลงมาคือคนนอกพื้นที่หรือคนทำงาน 24 พื้นที่ และนักท่องเที่ยวน้อยที่สุดคือ 15 พื้นที่

สรุปภาพรวมของความหลากหลายของคน ผู้มาใช้มักเป็นวัยหนุ่มสาว วัยรุ่น และผู้ใหญ่ มีทั้งเพศชายหญิงมากเท่าๆกัน คนมักมาซื้อขายสินค้าและบริการ ผู้ใช้ส่วนมากเป็นคนในพื้นที่

2. ความหลากหลายของเวลา

จากตารางที่ 5-1 และ 5-2 พบว่าผู้มาใช้ในเวลาเย็นมากที่สุด 30 พื้นที่ และรองลงมาคือกลางวัน 22 พื้นที่ ใช้น้อยในตอนกลางวัน 14 พื้นที่ น้อยที่สุดคือเวลาเช้า 9 พื้นที่

ส่วนวันที่มามากจะเป็นวันสุดสัปดาห์ 30 พื้นที่ แต่ในระหว่างสัปดาห์ก็มีผู้ใช้ 24 พื้นที่ และในวันเทศกาลก็มีผู้ใช้ 22 พื้นที่ ระยะเวลาที่ใช้พื้นที่จำนวนใกล้เคียงกัน มีทั้งระยะเวลาสั้นๆ 29 พื้นที่ และระยะเวลานาน 25 พื้นที่

สรุปภาพรวมของความหลากหลายเวลาคือมีการใช้งานมากในตอนเย็น ค่าและกลางวัน ส่วนกลางวันจะใช้น้อยกว่า และมีการใช้งานในวันสุดสัปดาห์มากที่สุด ระยะเวลาสั้นๆคือใช้ทั้งระยะเวลาสั้นๆ และระยะเวลานาน

3. ความหลากหลายของกิจกรรม

จากตารางที่ 5-6 กิจกรรมในชีวิตประจำวัน แยกส่วนกันบนพื้นที่เดียวกันมากที่สุด 25 พื้นที่ใช้พื้นที่เดียวกันทับซ้อนกัน 20 พื้นที่ การใช้เป็นกิจกรรมจุดเปลี่ยนการสัญจร 14 พื้นที่ กิจกรรมจุดหมายปลายทาง 11 พื้นที่ กิจกรรมจุดสัญจรไปยังพื้นที่อื่น 9 พื้นที่

กิจกรรมทางเลือก มากที่สุดคือรับประทานอาหารเครื่องดื่ม 25 พื้นที่ รองลงมาคือ ซอปปิ้ง ชูปเปอร์มาเก็ต ตลาด ร้านค้า 22 พื้นที่ นันทนาการและเพลิดเพลิน 16 พื้นที่ ส่วนงานอดิเรกน้อย 10 พื้นที่ มาชมมหรสพ การแสดงอย่างเป็นทางการ 5 พื้นที่

กิจกรรมทางสังคม ส่วนมากคนจะนั่งหรือยืนคุยกัน 25 พื้นที่ จับกลุ่มคุยกัน รองลงมา 22 พื้นที่ นั่งมองนั่งพักชั่วคราว 20 พื้นที่และล้อมวงชมการแสดงน้อยที่สุด 5 พื้นที่

5.1.1.2 วิเคราะห์ผลการศึกษาคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่

1. คุณลักษณะเฉพาะทางกายภาพ

จากตารางที่ 5-1 และ 5-2 พบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่มีการเข้าถึงพื้นที่ได้โดยสะดวกเกือบทุกพื้นที่ โดยจักรยานและมอเตอร์ไซด์มากที่สุด 42 พื้นที่ รองลงมา คือการเข้าถึงโดยรถยนต์ 41 พื้นที่ การเข้าถึงโดยรถโดยสารสาธารณะ(รถสี่ล้อแดง) 38 พื้นที่ เข้าถึง โดยการเดินเท้า 35 พื้นที่ การเข้าถึงโดยรถประจำทาง 21 พื้นที่

นอกจากนั้นแล้ว พื้นที่ที่สามารถเข้าถึงพื้นที่โดยไม่มีสิ่งกีดขวาง 32 พื้นที่และ อยู่ในพื้นที่โครงข่ายดี (good network) 22 พื้นที่ และ ตั้งอยู่ในเส้นทางเชื่อมโยงกับชุมทาง (node) 11 พื้นที่

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่ค่อนข้างมีไม่มากนัก มีป้อมยามและแสงสว่างพอเพียง 25 และ 22 พื้นที่ตามลำดับ การจัดภูมิทัศน์ไม่มากนักกล่าวคือมีสวนและที่พักร่อนเพียง 16 พื้นที่ สิ่งที่ยังบกพร่องหรือขาดแคลนมากได้แก่ เฟอร์นิเจอร์ประกอบสนาม 7 พื้นที่ ห้องน้ำนั้นมีปริมาณเพียงเล็กน้อย 6 พื้นที่ และมีอุปกรณ์นันทนาการ 6 พื้นที่ ป้ายสัญลักษณ์ชัดเจน 2 พื้นที่

สรุปคุณลักษณะเฉพาะทางกายภาพของพื้นที่ว่างสาธารณะ ในเมืองเชียงใหม่แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือการเข้าถึงพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยการเข้าถึงพื้นที่นั้นสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกมาก โดยเฉพาะการเข้าถึงโดยทางจักรยานและมอเตอร์ไซด์ สามารถเข้าถึงได้ทุกพื้นที่ อีกทั้งการเดินทางในเชียงใหม่ยังสะดวกเพราะมีขนส่งสาธารณะรถแดง ที่สามารถวิ่งได้ทุกเส้นทางของเมือง การรถประจำทางก็ยังคงสะดวกสบายแต่ยังไม่นิยมใช้กันเพราะเส้นทางไม่ครอบคลุมและความถี่ยังไม่มาก ในส่วนการเดินทางโดยรถยนต์ส่วนบุคคลมีมากทำให้การสัญจรหนาแน่น การเข้าถึงพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ที่มีความสะดวกสบายและเข้าถึงพื้นที่ได้เป็นอย่างดี พื้นที่ครึ่งหนึ่งไม่มีสิ่งกีดขวางในการเข้าถึงพื้นที่ อีกทั้งยังตั้งอยู่ในพื้นที่เส้นทางเชื่อมโยงกับชุมทางและตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีโครงข่ายดี อย่างไรก็ตามคุณลักษณะเฉพาะปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกนั้น ยังมีข้อบกพร่องขาดแคลนอยู่จำนวนมากเกือบทุกพื้นที่ โดยเฉพาะป้ายบอกทางหรือสัญลักษณ์ต่างๆ ตลอดจนห้องน้ำ เฟอร์นิเจอร์ประกอบสนามและอุปกรณ์นันทนาการ

2. ลักษณะเฉพาะทางสังคมและวัฒนธรรม

จากตารางที่ 5-2 กิจกรรมทางวัฒนธรรมใกล้เคียงกันได้แก่การแต่งกาย ภาษาพื้นเมือง 16 พื้นที่ การแสดงหัตถกรรมงานฝีมือ และ การแสดงดนตรีและมหรสพ 11 พื้นที่ การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมและนาฏศิลป์ 10

ด้านโปรแกรมเน้น การโฆษณาประชาสัมพันธ์ 11 พื้นที่ และโปรแกรมดึงดูดใจ 10 พื้นที่ การจัดงานตามเทศกาล ฤดูกาล 8 พื้นที่ กิจกรรมชุมชน 7 พื้นที่ การแสดงอิสระ ผู้แสดงมาแสดงเอง 5 พื้นที่

ส่วนเอกลักษณ์พื้นที่ที่อยู่ในย่านโบราณสถานและมรดกวัฒนธรรมมากที่สุด 28 พื้นที่ ย่านเส้นขอบ บาทวิถี ชุมทาง จุดหมายตา ย่าน รองลงมา 19 พื้นที่ มีวัดสวยงามหรือวัดสำคัญ 11 พื้นที่ มีสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น การจัดสถานที่ตามประเพณี มีการออกแบบประดับประดาแสงสว่าง 13 พื้นที่ สถานที่โดดเด่นมีเอกลักษณ์ 12 พื้นที่ พิพิธภัณฑสถาน และการจัดนิทรรศการชั่วคราว 7 พื้นที่

สรุปภาพรวมด้านสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น กิจกรรมทางวัฒนธรรมในภาพรวมมีเพียงประมาณร้อยละ 25 ของพื้นที่ ในขณะที่โปรแกรมน้อยกว่า เพราะพื้นที่อยู่ในความดูแลของภาครัฐบาลจำนวนไม่มากนักจึงมีโปรแกรมน้อย ส่วนด้านเอกลักษณ์ของพื้นที่ มีพื้นที่จำนวนมากตั้งอยู่ในเขตโบราณสถานและมรดกวัฒนธรรม ส่วนเอกลักษณ์ด้านอื่นมีประมาณร้อยละ 25 เช่นกัน

3. ลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจ

จากตารางที่ 5-9 พบว่าสินค้าราคาถูก 23 พื้นที่มีจำนวนมากที่สุด สินค้าพื้นฐานในชีวิตประจำวันและ สินค้ามีคุณภาพและหลากหลาย 16 พื้นที่ สินค้าहतถกรรมพื้นบ้าน 12 พื้นที่ สินค้าเกษตร 10 พื้นที่ สินค้ามือสอง 6 พื้นที่

ลักษณะการจัดวาง รถเข็นหาบเร่ เคลื่อนย้ายได้ วางบนลานมากที่สุด 23 พื้นที่ ชุมชายสินค้า เพิงชั่วคราว ตั้งโต๊ะหน้าร้าน 22 พื้นที่ การจัดวางสินค้าโชว์ ตกแต่งหน้าร้าน 12 พื้นที่

ด้านบริการรอบพื้นที่ โรงแรมและที่พัก บริเวณโรงแรมและที่พักใกล้เคียง 36 พื้นที่ ร้านสะดวกซื้อบริเวณใกล้เคียง 33 พื้นที่ โรงเรียน, สถานศึกษา, มหาวิทยาลัยใกล้เคียง 31 พื้นที่ ธนาคารบริเวณใกล้เคียง 28 พื้นที่ ตลาดบริเวณเคียง 24 พื้นที่ ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์สโตร์ พลาซ่า บริเวณใกล้เคียง 8 พื้นที่ ตามลำดับ

สรุปภาพรวมคุณลักษณะเฉพาะด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ ชนิดสินค้าพื้นฐานในชีวิตประจำวันและสินค้าราคาถูกมีหลายพื้นที่ ส่วนการจัดวางลักษณะหาบเร่ วางบนลานมีจำนวนมาก และบริการรอบพื้นที่ส่วนมาก จะเป็นโรงแรมและที่พักอยู่ใกล้เคียงจำนวนมาก ร้านสะดวกซื้อและธนาคารรอบพื้นที่เป็นบริการสนับสนุนพื้นที่อยู่ นอกจากนั้นยังมีโรงเรียน มหาวิทยาลัย ตลาด และซูเปอร์มาเกต ซูเปอร์สโตร์ สนับสนุนพื้นที่อยู่

5.1.1.3 ผลการวิเคราะห์ประเภทการใช้สอยกับการใช้อย่างอเนกประโยชน์

จากตารางที่ 5-3 เมื่อนำพื้นที่ว่างสาธารณะแบ่งประเภทการใช้สอย พบว่าพื้นที่ประเภทต่างๆมีการใช้สอยทั้งแบบอเนกประโยชน์และไม่อเนกประโยชน์ มีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทจัดตั้งองค์ประกอบของเมือง

1.1 พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทจัดตั้ง

ช่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ 33 คะแนน ประตูท่าแพ 31 คะแนน ช่วงประตูเชียงใหม่ 30 คะแนน เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะแบบอเนกประโยชน์

1.2 องค์ประกอบของเมือง

ประตูสวนดอก 5 คะแนน ประตูช้างเผือก 5 คะแนน ประตูสวนปรุง 5 คะแนน เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะแบบไม่อเนกประโยชน์

2. พื้นที่ว่างสาธารณะแบบพลาซ่าและลานที่ว่าง

2.1 พลาซ่าและพื้นที่ว่างภายในกลุ่มอาคาร

พลาซ่ากาดสวนแก้ว 29 คะแนน ลานอาคารตลาดอนุสาวรีย์ 28 คะแนน พลาซ่าเชียงใหม่พาววิลเลียน 28 คะแนน แผงลอยใต้รุ่งช้างเผือก 26 คะแนน ซอยระหว่างตึกตรงข้าม ม.ช. 22 คะแนน พลาซ่าสุริวงค์บุคเซนเตอร์ 16 คะแนน เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะแบบอเนกประโยชน์

2.2 ลานที่ว่าง

พื้นที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ 30 คะแนน ช่วงบ้านช่างเคียน 26 คะแนน ช่วงวัดนันทาราม 20 คะแนน ลานสินค้าห้วยแก้วพลาซ่า 19 คะแนน แผงลอยหน้าวัดเจ็ดยอด 17 คะแนน เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะแบบอเนกประโยชน์

สถานณาปนกิจสันติธรรม 15 คะแนน เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะแบบอเนกประโยชน์น้อย

3. พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทถนนคนเดิน บาทวิถี

3.1 ถนนคนเดิน

ถนนคนเดินราชดำเนิน 33 คะแนน ถนนคนเดินชุมชนวัวลาย 32 คะแนน ถนนคนเดินบำรุงราษฎร์ 24 คะแนน เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะแบบอเนกประโยชน์

3.2 บาทวิถี

บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส 30 คะแนน บาทวิถีถนนนิมมานฯและบาทวิถีไนท์บาซาร์ 29 คะแนน บาทวิถีหน้ามช. 28 คะแนน บาทวิถีปากซอยช่างเคียน 26 คะแนน บาทวิถี

ถนนสุเทพหลัง มข. 24 คะแนน บาทวิถีถนนลอยเคราะห์ 24 คะแนน เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะแบบ
อเนกประโยชน์

4. กลุ่มพื้นที่ว่างสาธารณะพื้นที่ริมน้ำและสวนสาธารณะ

4.1 พื้นที่ว่างในลักษณะแนวยาวริมน้ำ

สองฝากฝั่งแม่น้ำปิง 11 คะแนน สองฝากฝั่งคูเมือง 9 คะแนน พื้นที่เลียบบ
คลองแม่ช่าฯ 0 คะแนน เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะแบบไม่อเนกประโยชน์

4.2 กลุ่มสวนสาธารณะ

สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ 24 คะแนน สวนบวกดาด 22 คะแนน สวน
หลวงล้านนา ร.9 18 คะแนน เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะแบบอเนกประโยชน์

สวนกาญจนาภิเษก 0 คะแนน สวนสุขภาพห้วยแก้ว 0 คะแนน เป็นพื้นที่
ว่างสาธารณะแบบไม่อเนกประโยชน์

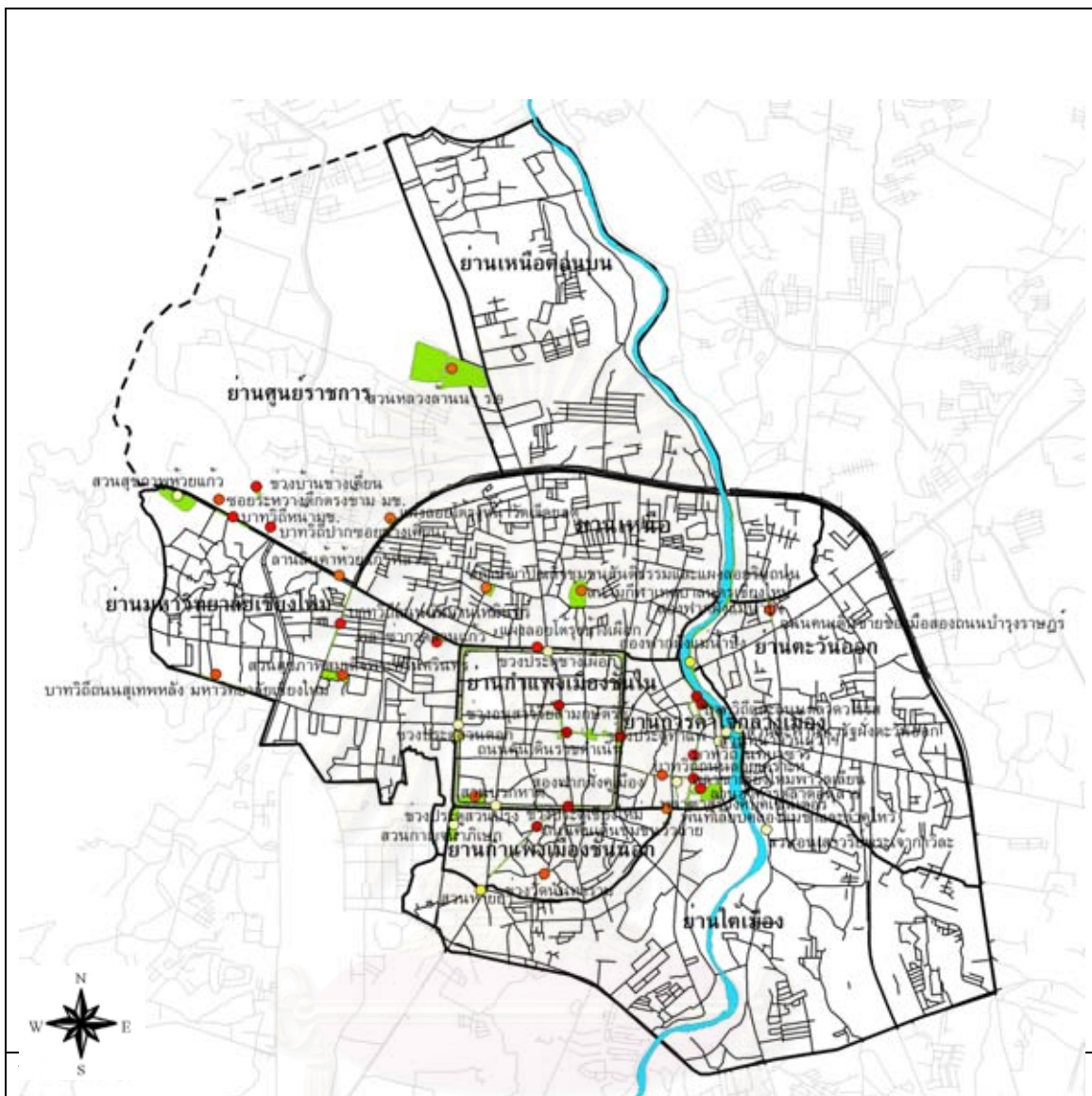
4.3 กลุ่มสวนขนาดเล็ก

สวนหยายา 8 คะแนน สวนตลาดลำไย 3 คะแนน สวนนารัฐฝั่งตะวันออก 2
คะแนน สวนหน้าจวนผู้ว่า 2 คะแนน สวนพระเจ้ากาวิละ 1 คะแนน เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะแบบไม่
อเนกประโยชน์

4.4 กลุ่มสนามกีฬา

สนามกีฬาเทศบาลฯ 14 คะแนน เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะแบบไม่อเนก
ประโยชน์

สรุปผลการศึกษาลักษณะหน้าที่ใช้สอยของพื้นที่ว่างสาธารณะ จากตาราง
ที่ 5-3 พบว่าพื้นที่ส่วนมากที่เป็นพื้นที่อเนกประโยชน์ มักจะเป็นพื้นที่จัดรั้ว พลาซ่า พื้นที่ว่างในกลุ่ม
อาคาร พื้นที่ลานที่ว่าง ถนนคนเดิน และบาทวิถี พื้นที่เหล่านี้มักมีคุณสมบัติทางสังคม วัฒนธรรม
และคุณลักษณะเชิงเศรษฐกิจในพื้นที่ และสภาพสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจโดยรอบพื้นที่
สนับสนุนอยู่ พื้นที่ว่างสาธารณะแบบไม่อเนกประโยชน์ ได้แก่ องค์ประกอบของเมือง พื้นที่ว่าง ริมน้ำ
และสวนสาธารณะ พื้นที่เหล่านี้ขาดกิจกรรมดังตาราง ที่ 5-3 การสำรวจคุณลักษณะเฉพาะพบว่า
พื้นที่ริมน้ำมีเอกลักษณ์พื้นที่ มีบริการรอบพื้นที่ การเข้าถึงรอบๆ พื้นที่ดี แต่เข้าถึงตัวพื้นที่ว่าง
สาธารณะไม่ดีเพราะความไม่ชัดเจนของทางเข้าออกและทางขึ้นลง ประกอบกับไม่มีกิจกรรมทาง
วัฒนธรรมและโปรแกรมทางวัฒนธรรม และที่สำคัญกิจกรรมทางเศรษฐกิจบนพื้นที่ แม้ว่ากิจกรรม
เศรษฐกิจบริการรอบพื้นที่ดีก็ตาม นอกจากนั้นพื้นที่กลุ่มสวนสาธารณะและกลุ่มสวนขนาดเล็ก
จำนวนหลายแห่ง ไม่มีผู้ใช้งานทั้งๆที่มีคุณลักษณะที่กายภาพดีกว่าพื้นที่หลายๆแห่ง แต่ไม่มี
คุณลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมและคุณลักษณะทางเศรษฐกิจ จึงไม่มีผู้ใช้พื้นที่เหล่านี้

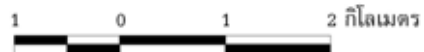
แผนที่ 5-2 :ระดับความหลากหลายหรือการใช้่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

สัญลักษณ์: ค่าคะแนนการใช้่างอเนกประโยชน์

- 0 - 5
- 6 - 11
- 12 - 19
- 20 - 24
- 25 - 29
- 31 ขึ้นไป

ที่มา: จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย
แผนที่ฐาน ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี
และภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

มาตราส่วน

5.1.2 อภิปรายข้อค้นพบเกี่ยวกับคุณลักษณะของพื้นที่

จากตารางที่ 5-1 การสำรวจการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ เมื่อนำมาเรียงลำดับการใช้กันอย่างอเนกประโยชน์ในตารางที่ 5-2 จะพบว่าแต่ละพื้นที่ที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ที่แตกต่างกัน ในด้านความหลากหลาย ทั้งความหลากหลายคน หลากหลายเวลา และหลากหลายกิจกรรม นอกจากนั้นยังมีระดับความหลากหลายมากขึ้นแตกต่างกัน จากตารางการสำรวจพื้นที่ เมื่อพิจารณาค่าคะแนนรวมของแต่ละองค์ประกอบและแต่ละปัจจัยของคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ พบว่ามีความแตกต่างกัน ทั้ง 3 ด้านคือ ด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ มีข้อค้นพบดังนี้

คุณลักษณะด้านกายภาพเป็นคุณลักษณะพื้นฐาน พบว่าทุกพื้นที่ว่างสาธารณะมักการเข้าถึงพื้นที่ค่อนข้างดี ดังตารางที่ 5-2 ช่องที่ 21 เนื่องจากลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานและลักษณะของการเดินทางในเมืองเชียงใหม่ สนับสนุนให้เกิดความสะดวกต่อการเข้าถึงพื้นที่มาก ปัจจัยด้านการเข้าถึงพื้นที่ดีในทุกพื้นที่ว่างสาธารณะ แต่ค่าอเนกประโยชน์แถวด้านบนจะมากกว่าแถวด้านล่าง แม้ว่าด้านล่างมีการเข้าถึงพื้นที่ดีก็ตาม ดังนั้นการเข้าถึงพื้นที่จึงเป็นปัจจัยพื้นฐาน เพราะมีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่น้อย

ส่วนคุณลักษณะกายภาพปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่เกือบทุกพื้นที่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกมาก วิเคราะห์ได้ว่าอิทธิพลของปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกส่งผลต่อพื้นที่ว่างสาธารณะอิทธิพลน้อย เพราะไม่ว่าพื้นที่นั้นไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกการใช้อย่างหลากหลายยังคงปรากฏอยู่ ดังตารางที่ 5-2 ช่องที่ 22 ดังนั้นเมื่อพิจารณาช่องที่ 21 และ 22 รวมกัน จะเห็นว่าคุณลักษณะเฉพาะทางกายภาพของพื้นที่ดีแล้ว แต่ค่าในช่องที่ 2 มีค่าการใช้กันอย่างอเนกประโยชน์ด้านบนมากด้านล่างน้อย ในขณะที่จำนวนเม็ดในทางตั้งของช่อง 21 และช่อง 22 รวมกันมีคะแนนมากพอๆกันเกือบทุกพื้นที่ แสดงว่าปัจจัยทางกายภาพที่ดีไม่ได้ทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะทุกพื้นที่เกิดการใช้อเนกประโยชน์เสมอไป การค้นพบคือกายภาพเป็นคุณสมบัติลักษณะเฉพาะพื้นฐานเท่านั้นเพราะมีอิทธิพลต่อพื้นที่น้อย

คุณลักษณะเฉพาะด้านสังคม วัฒนธรรม พิจารณาจากตาราง 5-2 ปัจจัยกิจกรรมทางวัฒนธรรม ช่องที่ 23 พบว่าพื้นที่แถวที่ 1-12 เป็นพื้นที่มีคุณลักษณะเฉพาะของกิจกรรมวัฒนธรรมมาก จะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่มีปัจจัยกลุ่มนี้มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์สูง มีคะแนนระหว่าง 28-33 คะแนน พบว่าเมื่อมีคุณลักษณะเฉพาะด้านนี้มากการใช้กันอย่างอเนกประโยชน์มาก เมื่อไม่มีปริมาณคุณลักษณะเฉพาะด้านนี้ การใช้กันอย่างอเนกประโยชน์ลดลงตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรมนั้นมีอิทธิพลสูงมากต่อการใช้พื้นที่ และพื้นที่ที่ไม่มีปัจจัยด้านนี้ ก็ไม่มีความอเนกประโยชน์ ปัจจัยนี้จึงเป็นปัจจัยดึงดูด

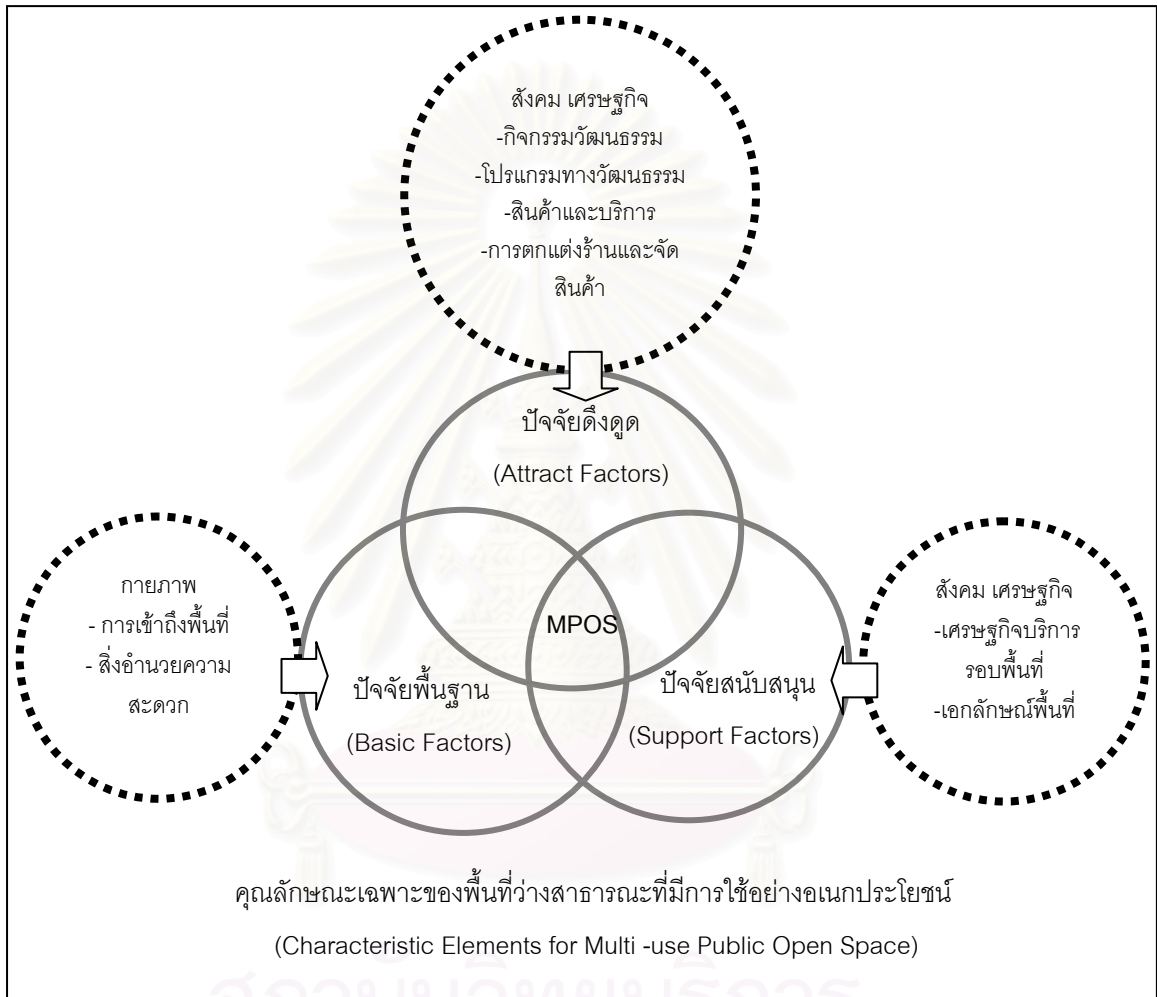
คุณลักษณะเฉพาะด้านโปรแกรมในพื้นที่พิจารณาจากช่อง 24 เป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญมากเช่นกัน จากแถวที่ 1-4 และแถว 8 พบว่าพื้นที่ที่มีคุณลักษณะเฉพาะด้านนี้มีการใช้กันอย่างอเนกประโยชน์มากค่าคะแนน 31-33 คะแนนและ 29 คะแนนดังนั้นปัจจัยด้านนี้มีอิทธิพลสูงมากต่อการใช้พื้นที่ ส่วนพื้นที่ที่ไม่มีปัจจัยด้านนี้ ก็ไม่มีความอเนกประโยชน์ ดังนั้นปัจจัยโปรแกรมจึงเป็นปัจจัยดึงดูด

คุณลักษณะเฉพาะด้านเอกลักษณ์พื้นที่พิจารณาจากช่อง 25 พื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ของพื้นที่สูงดังพื้นที่แถวที่ 1-4 แถว 7 และแถว 9 การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะเหล่านี้มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์อยู่ในกลุ่มมากที่สุดเช่นกันคะแนน 31-33 และ 30คะแนน และ 29 คะแนนตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาแถวที่ 31-42 พื้นที่เหล่านี้มีคะแนนปัจจัยเอกลักษณ์ของพื้นที่อยู่แต่การใช้กันอย่างอเนกประโยชน์ไม่มี ดังนั้นจะเห็นว่าคุณลักษณะเฉพาะในด้านเอกลักษณ์นั้นมีความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างปานกลางในทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะเหล่านี้มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ ปัจจัยเอกลักษณ์พื้นที่จึงเป็นปัจจัยสนับสนุน

คุณลักษณะเฉพาะด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญมาก จากตาราง 5-2 พิจารณาช่อง 20 เป็นพื้นที่ที่มีคุณลักษณะเฉพาะปัจจัยด้านเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่มีปัจจัยกลุ่มนี้มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์สูง กลุ่มพื้นที่ว่างสาธารณะอเนกประโยชน์มากที่สุดกลุ่มแรกแถวที่ 1-12 ยกเว้นแถวที่ 5 6 11 12 นั้นมีคุณลักษณะเฉพาะทั้งทางสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจเป็นปัจจัยอิทธิพลอยู่ หากพิจารณากลุ่มพื้นที่ว่างสาธารณะอเนกประโยชน์มากกลุ่มแรก ที่ยกเว้นไปก่อนหน้านี้ แถวที่ 5 6 7 11 12 คะแนน 28-30 คะแนน และกลุ่มที่สองแถวที่ 12-21 ที่มีคะแนนการใช้อาคารลงมามีคะแนน 22-27 คะแนน ลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจจะเป็นตัวที่มีบทบาทสูง เพราะไม่มีปัจจัยเชิงสังคมวัฒนธรรมขับเคลื่อนอยู่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้พื้นที่กลุ่มดังกล่าวมีการใช้ออย่างอเนกประโยชน์ จึงเป็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ได้แก่พื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมืองเช่น บาทวิถี ตลาดวโรรส พื้นที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ ข่วงประตูเชียงใหม่ ลานตลาดอนุสาร พลาซ่าเชียงใหม่พาววิล เดียนตั้งอยู่บนพื้นที่เศรษฐกิจ ส่วนพื้นที่แถว 22-27 ไม่มีคะแนนด้านชนิดสินค้าและการจัดวางช่อง 26 และ 27 ทำให้พื้นที่เกิดการใช้ออย่างไม่อเนกประโยชน์จะเห็นว่าพื้นที่ว่างสาธารณะต่างๆ เมื่อมีคะแนนคุณลักษณะเฉพาะด้านเศรษฐกิจนี้มากเกิดการใช้ออย่างอเนกประโยชน์เกิดขึ้นมาก เมื่อมีปริมาณคุณลักษณะเฉพาะด้านนี้น้อยลงการใช้ออย่างอเนกประโยชน์ลดลงตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มคุณลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจนั้นมีอิทธิพลสูงมากต่อการใช้พื้นที่ และพื้นที่ที่ไม่มีปัจจัยด้านนี้ ก็ไม่มีความอเนกประโยชน์

เมื่อพิจารณาคุณลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจ ในรายละเอียดองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ สินค้า การจัดวาง และเศรษฐกิจบริการรอบพื้นที่ โดยถือว่าสินค้าและการจัดวางเป็นกิจกรรมตัวพื้นที่เอง ช่อง 26 และช่อง 27 ส่วนเศรษฐกิจบริการรอบพื้นที่ ช่อง28 หากมีคุณลักษณะเฉพาะดี

จะเป็นตัวสนับสนุนพื้นที่ เพราะว่าตัวเศรษฐกิจบนพื้นที่มีบทบาทและอิทธิพลมากกว่าเศรษฐกิจรอบพื้นที่ จากตารางเมื่อคุณลักษณะเฉพาะด้านช่อง 26 และช่อง 27 ลดน้อยลงในขณะที่เศรษฐกิจบริการรอบพื้นที่ ช่อง 28 ยังคงมีปริมาณเท่าเดิม แถวที่ 23-42 ปรากฏว่าระดับของการออกแบบประโยชน์ก็ลดลงตามลำดับ มีคะแนน 0-20 คะแนน ดังนั้นปัจจัยสินค้าและบริการ และปัจจัยการจัดวางสินค้าจึงเป็นปัจจัยดึงดูด ส่วนปัจจัยเศรษฐกิจรอบพื้นที่เป็นปัจจัยสนับสนุน

แผนภูมิ 5-1 ปัจจัยของคุณลักษณะพื้นที่ที่ทำให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์
 ดังนั้นผลจากการศึกษาอิทธิพลคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ว่างสาธารณะ ที่ทำให้พื้นที่นั้นเกิดการใช้อย่างอเนกประโยชน์ พบว่าถ้าพื้นที่มีปัจจัยพื้นฐาน มีปัจจัยสนับสนุน และมีปัจจัยดึงดูดครบถ้วนพื้นที่นั้น จะมีคุณสมบัติที่ทำให้เกิดการใช้อย่างอเนกประโยชน์มากที่สุด ดังนั้นสามารถแบ่งระดับความสำคัญของปัจจัยคุณลักษณะของพื้นที่ได้ 3 ระดับดังแผนภูมิที่ 5-1
 คุณลักษณะที่ส่งเสริมให้พื้นที่ว่างสาธารณะกลายเป็นพื้นที่ที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ที่สำคัญ จะต้องมียปัจจัย 3 ระดับได้แก่

1.ปัจจัยพื้นฐาน (Basic Factors) เป็นปัจจัยสำคัญได้แก่ปัจจัยกายภาพ อยู่ในกลุ่มของการเข้าถึงพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยสำคัญพื้นฐานเบื้องต้น ซึ่งทุกพื้นที่จำเป็นต้องมีปัจจัยพื้นฐานที่ดีก่อน จึงจะมีโอกาสเกิดการใช้อย่างอเนกประโยชน์ได้ สังเกตเห็นว่าการเข้าถึงพื้นที่เป็นสภาพรอบพื้นที่ แต่สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นกายภาพที่ติดตั้งบนพื้นที่ ทั้งสองสิ่งก็เป็นเพียงปัจจัยพื้นฐาน

2.ปัจจัยส่งเสริม (Support Factors) เป็นปัจจัยสำคัญลำดับถัดมา ได้แก่อยู่ในกลุ่มกิจกรรมเศรษฐกิจบริการรอบพื้นที่ที่ดี และ ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมด้านเอกลักษณ์พื้นที่ แม้ว่าพื้นที่ว่างสาธารณะนั้นมีปัจจัยพื้นฐานพื้นที่ที่ดีแล้ว ก็ตามโอกาสของการใช้อย่างอเนกประโยชน์จะเพิ่มขึ้นหากมีปัจจัยสนับสนุน อย่างไรก็ตามปัจจัยสนับสนุนมีอิทธิพลปานกลางการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์มีโอกาสอยู่ในระดับมากปานกลาง สังเกตเห็นว่าปัจจัยเศรษฐกิจและสังคมที่อยู่ในปัจจัยสนับสนุนนั้นเป็นปัจจัยที่สะท้อนสภาพของพื้นที่รอบๆสถานที่นั้น

3.ปัจจัยดึงดูด (Attraction Factors) ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดได้แก่ ปัจจัยสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ปัจจัยกิจกรรมทางวัฒนธรรม โปรแกรม และปัจจัยเศรษฐกิจ ได้แก่ปัจจัยสินค้าและปัจจัยการจัดวางสินค้า ซึ่งปัจจัยดึงดูดนั้นมีอิทธิพลต่อการใช้อย่างอเนกประโยชน์มากที่สุด เมื่อมีปัจจัยดึงดูดโอกาสของการใช้อย่างอเนกประโยชน์ก็จะเกิดขึ้นสูง จึงนับว่าปัจจัยดึงดูดซึ่งเป็นพลังสำคัญที่สุดในการสร้างการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ สังเกตเห็นว่าปัจจัยเศรษฐกิจและสังคมที่อยู่ในปัจจัยดึงดูดนั้นเป็นปัจจัยที่ติดตั้งอยู่บนพื้นที่ว่างสาธารณะนั้นๆ ต่างจากปัจจัยสนับสนุนที่เป็นสภาพรอบพื้นที่

5.2 การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างของเมืองเชียงใหม่โดยเทคนิคซ้อนทับแผนที่

การวิเคราะห์ศึกษาความสัมพันธ์ของโครงสร้างเมืองเชียงใหม่กับการใช้อย่างอเนกประโยชน์ จากลักษณะของโครงสร้างของเมืองเชียงใหม่ในบทที่ 4 เมื่อนำการสำรวจการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในหัวข้อที่ 5.1 มาเรียงลำดับแยกตามย่านใหม่ดังตาราง 5-4 จะได้ค่าน้ำหนักของการใช้พื้นที่อย่างอเนกประโยชน์ พบว่าระดับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ มีระดับการใช้งานในภาพรวมที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ในแต่ละย่าน ขณะเดียวกันยังพบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะย่านเดียวกันบางแห่งถูกใช้บางแห่งไม่ถูกใช้ ทำให้บางพื้นที่เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะอเนกประโยชน์และบางพื้นที่ไม่เป็น วิธีการจากผลการสำรวจด้านการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอเนกประโยชน์ โดยนำค่าที่สำรวจแต่ละพื้นที่มาแปรเป็นการ “แสดงด้วยภาพ” (Graphic) เพื่อแสดงถึงระดับความแตกต่างของทั้งหมด 6 ระดับจากมากไปหาน้อย โดยให้ภาพใหญ่แทนค่ามาก ภาพเล็กแทนค่าน้อย แล้วนำค่าภาพของการใช้อย่างอเนกประโยชน์มาทับซ้อนบนแผนที่ (Over Lay) โครงสร้างของเมืองในบทที่ 4

ในมิติต่างๆตามหัวข้อ 1-6 ด้านล่างนี้ เพื่อนำไปสู่ผลการศึกษาและคำอธิบายถึงเหตุผลและความเชื่อมโยง ความเกี่ยวข้อง การสนับสนุน ต่างๆที่สัมพันธ์กันของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ มิติต่างๆที่ทำการศึกษามีประเด็นดังนี้

1. ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะกับย่าน
2. ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะกับความหนาแน่นประชากร
3. ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน
4. ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะกับโครงข่าย
5. ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
6. ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะกับกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมของเมือง

การวิเคราะห์การใช้อย่างอเนกประโยชน์จะทำการวิเคราะห์ 2 ระดับคืออันดับคะแนนรวมแสดงถึงของการใช้อย่างอเนกประโยชน์ และ วิเคราะห์แยกความหลากหลายของแต่ละองค์ประกอบที่เป็นเงื่อนไขของการใช้อย่างอเนกประโยชน์ได้แก่ ความหลากหลาย คน เวลา และกิจกรรม

1. วิธีการวิเคราะห์การใช้อย่างอเนกประโยชน์ในภาพรวม

จากตาราง 5-4 การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะพิจารณาจากลักษณะของความหลากหลายคน เวลา และกิจกรรม รวมกันมีจำนวนรวม 37 องค์ประกอบย่อย ดังนั้นคะแนนรวมเป็น 37 คะแนน และการพิจารณาด้านคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่มีทั้งหมดจำนวนรวม 47 ปัจจัยย่อย ดังนั้นคะแนนรวมเป็น 47 คะแนน เมื่อนำค่ามาเรียงตามลำดับจัดกลุ่ม 6 ระดับเพื่อนำไปแสดงด้วยภาพ แบ่งออกเป็นช่วงต่างดังนี้

ค่าการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ คะแนนรวมทั้งหมด 37 คะแนน

ค่าคะแนน 0-10 ไม่มีความหลากหลาย

ค่าคะแนน 11-15 มีค่าความหลากหลายน้อยที่สุด

ค่าคะแนน 16-20 มีค่าความหลากหลายน้อย

ค่าคะแนน 21-25 มีค่าความหลากหลายปานกลาง

ค่าคะแนน 26-30 มีค่าความหลากหลายมาก

ค่าคะแนน 31 ขึ้นไป มีค่าความหลากหลายมากที่สุด

การซ้อนทับแผนที่คะแนนจะแสดงด้วย “แสดงด้วยภาพ” (graphic) จุดกลมสีดำ ● ขนาดแตกต่างกัน 6 ระดับ ตามช่วงคะแนนด้านบน

2. วิธีการวิเคราะห์ความหลากหลายขององค์ประกอบ

เป็นการนำเสนอในรายละเอียดของการใช้อย่างอเนกประโยชน์ จาก

เงื่อนไขของการใช้อย่างอเนกประโยชน์จะต้องมีองค์ประกอบของความหลากหลายคน ความหลากหลายเวลา ความหลากหลายกิจกรรม การพิจารณาการใช้อย่างอเนกประโยชน์โดยนับจากค่ารวมของทุกปัจจัย ส่วนการพิจารณาความหลากหลายมีเกณฑ์ดังนี้

ด้านความหลากหลายของคน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 1) วัยมี 5 องค์ประกอบย่อย 2) เพศ มี 2 องค์ประกอบย่อย 3) ลักษณะคนมี 4 องค์ประกอบย่อย 4) สถานะมี 3 องค์ประกอบย่อย รวมเป็น 14 องค์ประกอบย่อย

ความหลากหลายของเวลามี 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) เวลา มี 4 องค์ประกอบย่อย 2) วัน มี 3 องค์ประกอบย่อย 3) ระยะเวลา มี 2 องค์ประกอบย่อย รวมเป็น 9 องค์ประกอบย่อย

ความหลากหลายของกิจกรรมมี 3 องค์ประกอบ 1) กิจกรรมในชีวิตประจำวันมี 5 องค์ประกอบย่อย 2) กิจกรรมทางเลื้อกมี 5 องค์ประกอบย่อย 3) กิจกรรมทางสังคมมี 4 องค์ประกอบย่อย รวมเป็น 14 องค์ประกอบย่อย

จะเห็นว่าแต่ละด้านมีองค์ประกอบและองค์ประกอบย่อยไม่เท่ากัน หากนับคะแนนแล้วเปรียบเทียบกัน น้ำหนักของคะแนนจะมีความได้เปรียบเสียเปรียบ ดังนั้นจึงต้องปรับฐานให้เท่ากันก่อน โดยปรับค่าให้เป็นร้อยละเพื่อให้ฐานของแต่ละองค์ประกอบเท่ากันคือ 100 คะแนน หลังจากนั้นแยกเป็นระดับของความหลากหลายได้ 6 ระดับ ดังนี้

ร้อยละ 0-15 ไม่มีความหลากหลาย

ร้อยละ 16-30 ความหลากหลายน้อยที่สุด

ร้อยละ 31-45 ความหลากหลายน้อย

ร้อยละ 46-60 ความหลากหลายปานกลาง

ร้อยละ 61-75 ความหลากหลายมาก

ร้อยละ 76-100 ความหลากหลายมากที่สุด

ผลของการวิเคราะห์ที่ได้จากการแทนค่าด้วยการ “แสดงด้วยภาพ”

(graphic) ที่ปรากฏอยู่ที่ทับซ้อนอยู่บนแผนที่ (Over Lay) การทับซ้อนนี้จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของพื้นที่ว่างสาธารณะนั้น วิเคราะห์ 1) ระดับการใช้อย่างอเนกประโยชน์ 2) ระดับความหลากหลายด้านต่างๆ สัมพันธ์กับโครงสร้างส่วนต่างๆของเมือง ซึ่งให้เห็นคุณสมบัติต่างๆของเมืองนั้นว่ามีอิทธิพลที่มีต่อการใช้พื้นที่หรือไม่ หากมีอิทธิพลก็จะทำให้พื้นที่นั้นมีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ หากไม่มีความสัมพันธ์แต่ยังมีการใช้อย่างอเนกประโยชน์นั้น แสดงว่าการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะนั้นไม่ขึ้นอยู่กับอิทธิพลโครงสร้างเมืองด้านนั้นๆ ซึ่งการใช้อย่างอเนกประโยชน์อาจจะมาจากสาเหตุอื่น ๆ ซึ่งต้องวิเคราะห์ด้านอื่นๆต่อไป

5.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างย่านและการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

จากตารางที่ 5-1 เมื่อนำการสำรวจการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมาเรียงตามย่านต่างๆ และเรียงตามลำดับของการใช้อย่างอเนกประโยชน์ของแต่ละย่าน ดังตารางที่ 5-4 มีการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์แตกต่างกันในแต่ละย่าน

5.2.1.1 ผลของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างย่านกับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในย่านต่างๆเมื่อนำมาทับซ้อนแผนที่ย่านแล้วพบว่ามีย่านที่มีลักษณะการใช้อย่างอเนกประโยชน์ดังนี้

ค่ามากที่สุดมี 4 พื้นที่ อยู่กระจุกตัวอยู่บริเวณย่านประวัติศาสตร์ ย่านกำแพงเมืองชั้นใน 3 พื้นที่คือ ช่างอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ถนนคนเดินราชดำเนิน ช่างประตูท่าแพ และย่านกำแพงเมืองชั้นนอก 1 พื้นที่ ถนนคนเดินชุมชนวัวลาย

ค่ามากมี 12 พื้นที่ กระจายตัวอยู่บริเวณตั้งอยู่ในเขตย่านกำแพงเมืองชั้นใน 1 พื้นที่ ได้แก่ ช่างประตูเชียงใหม่ ย่านการค้าใจกลางเมือง 5 พื้นที่ ได้แก่ บาทวิถีตลาดวโรรส พื้นที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ ลานอาคารตลาดอนุสาวรีย์ พลาซ่าเชียงใหม่พาวิลเลียน บาทวิถีไนท์บาซาร์ ย่านในเมือง 1 พื้นที่ ได้แก่ แผงลอยใต้รุ่งช้างเผือก และย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านตะวันตกของเมือง มี 5 พื้นที่ ได้แก่ พลาซ่ากาดสวนแก้ว บาทวิถี ถนนนิมมานฯ บาทวิถีหน้ามช. ช่างบ้านช่างเคียน บาทวิถีปากซอยช่างเคียน

ค่าปานกลางมี 6 พื้นที่ กระจายตัวอยู่ย่านกำแพงเมืองชั้นใน 1 พื้นที่ ได้แก่ สวนบวหาด ย่านการค้าใจกลางเมือง 1 พื้นที่ ได้แก่ บาทวิถีถนนลอยเคราะห์ ย่านในเมือง 1 พื้นที่ ได้แก่ ถนนคนเดินบำรุงราษฎร์ และย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านตะวันตกของเมือง มี 3 พื้นที่ ได้แก่ บาทวิถีหลัง มช. สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ ซอยระหว่างตึกตรงข้าม มช.

ค่าน้อยมี 5 พื้นที่ อยู่ในย่านกำแพงเมืองชั้นนอก 2 พื้นที่ ได้แก่ พลาซ่าสุริวงค์บุ๊คเซนเตอร์ ช่างวัดนันทาราม ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านตะวันตกของเมือง มี 1 พื้นที่ ได้แก่ ลานสินค้าห้วยแก้วพลาซ่า ย่านศูนย์ราชการ 2 พื้นที่ ได้แก่ สวนหลวงล้านนา ร.9 แผงลอยหน้าวัดเจ็ดยอด

ค่าน้อยที่สุดมี 3 พื้นที่ ย่านการค้าใจกลางเมือง 1 พื้นที่ สองฝากฝั่งแม่น้ำปิง ย่านในเมือง 2 พื้นที่ ได้แก่ สถานฉาบปอกิจสันติธรรมฯ สนามกีฬาเทศบาลฯ

ค่าไม่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์มี 12 พื้นที่ อยู่ในย่านประวัติศาสตร์กำแพงเมืองชั้นใน 3 พื้นที่ ได้แก่ สองฝากฝั่งคูเมือง ช่างประตูสวนดอก ช่างประตูช้างเผือก ช่างประตูสวนปรุง เขตกำแพงเมืองชั้นนอก 2 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่เลียบบคลองแม่ช้ำ สวนกาญจนภิเษก ย่าน

การค้าใจกลางเมือง 3 พื้นที่ สวนหน้าจวนผู้ว่า สวนตลาดลำไย สวนนารัฐฝั่งตะวันออก ย่านในเมือง 2 พื้นที่ ได้แก่ สวนหายยา สวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ ย่านเมืองมหาวิทยาลัยหรือย่านตะวันตกของเมือง 1 พื้นที่ สวนสุขภาพห้วยแก้ว

5.2.1.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของย่านและการใช้อย่างอเนกประโยชน์

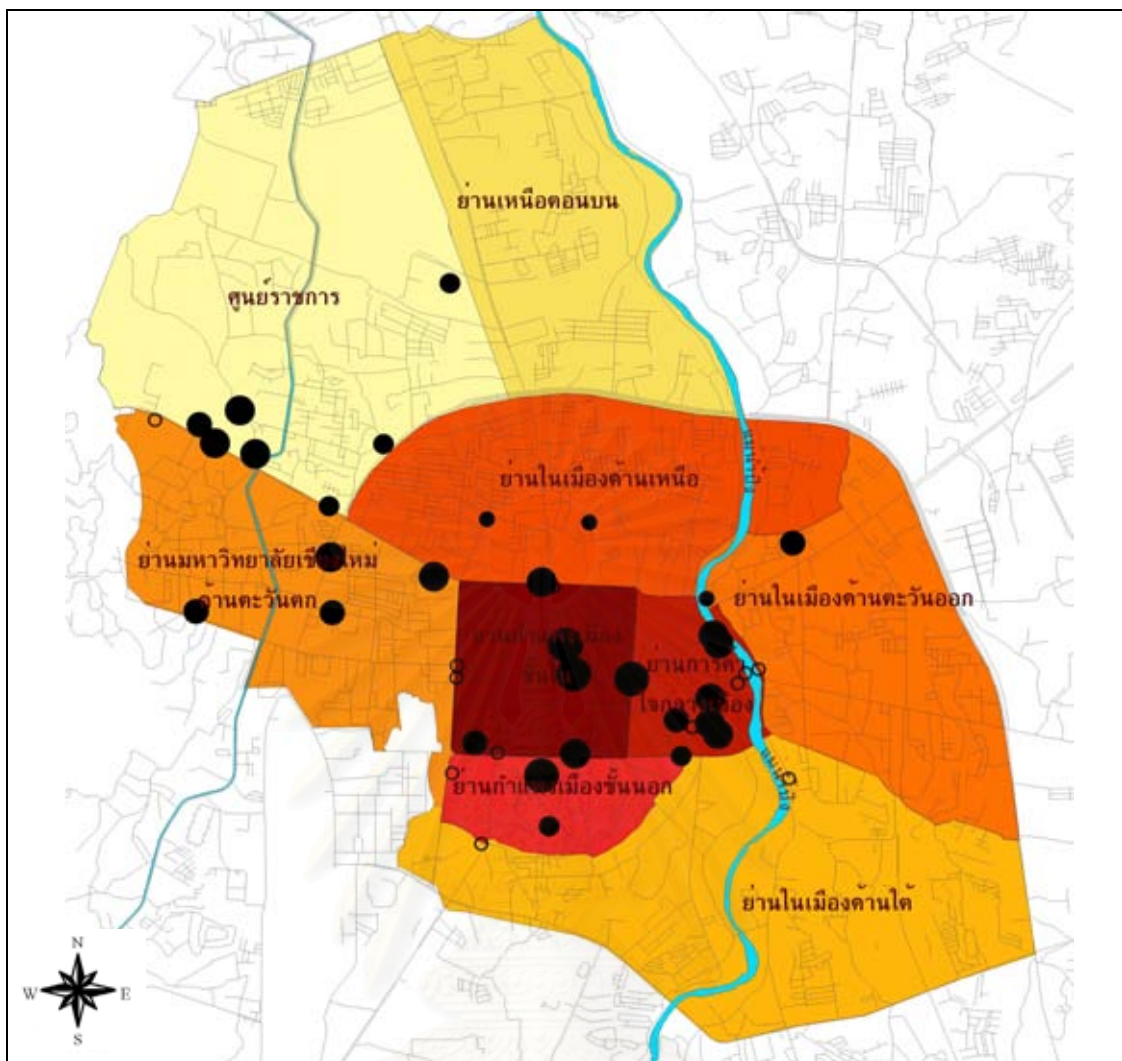
จากผลของการศึกษาในแต่ละย่าน มีทั้งพื้นที่ที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ และบางพื้นที่ในย่านเดียวกันก็ไม่มีมีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ มองในภาพรวมพื้นที่ที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์มากที่สุดอยู่ในย่าน 3 ย่านซึ่งมีลักษณะโดดเด่นที่ชัดเจน ได้แก่

ย่านมรดกประวัติศาสตร์ เป็นพื้นที่ที่เป็นย่านท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ประกอบกับมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ พื้นที่ช่วงประตูท่าแพ พื้นที่ช่วงอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์ ที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถาน และวัดจำนวนมากในย่านนี้ อาคารและรูปแบบสถาปัตยกรรมภายในกำแพงเมืองเป็นอาคารเก่ามีความสวยงามอยู่หลายแห่ง ความหลากหลายของคนในย่านนี้มากกว่าที่อื่นเพราะอยู่ใจกลางเมือง ประกอบกับบริเวณนี้นักท่องเที่ยวมาก ความหลากหลายเวลาเพราะมีสถานบริการและสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง และ ความหลากหลายกิจกรรมและงานเทศกาล งานประเพณี จะจัดอยู่ในย่านนี้ตลอดปี

ย่านการค้าใจกลางเมือง เป็นย่านที่มีผู้คนหลากหลายจำนวนมาก เพราะมีกิจกรรมการค้าคึกคัก เป็นศูนย์กลางของการค้าปลีก-ส่ง บริเวณนี้จึงประกอบไปด้วยคนที่มาจับจ่ายซื้อของ เดินทางมาจากทั้งในเมืองและต่างอำเภอ อีกทั้งยังเป็นย่านชุมชนเก่าแก่มี่ทั้งพ่อค้าจีน อินเดีย ไทย เป็นย่านที่อยู่อาศัยผสมผสานกับพาณิชย์ยกรรม มีความหลากหลายของเวลาจะมาก เพราะตั้งอยู่ใจกลางเมือง ย่านนี้เป็นชุมทางการเดินทาง ทำให้คนมาขึ้นลงเพื่อเปลี่ยนการเดินทางตลอดเวลา ด้านความหลากหลายของกิจกรรมมีมาก โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ

ย่านเมืองมหาวิทยาลัย เป็นย่านนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กิจกรรมต่างๆในย่านนี้จึงตอบสนองคนกลุ่มนี้ ความหลากหลายของคนจึงมีไม่มาก แต่ความหลากหลายของเวลาจะมาก เพราะนักศึกษาใช้เวลาหลังเลิกเรียนจนถึงในพื้นที่ย่างสาธาณะ ส่วนความหลากหลายของกิจกรรมจะมาก มักเป็นกิจกรรมในชีวิตประจำวันและกิจกรรมเกี่ยวกับอาหารการกิน มาก

ทั้ง 3 ย่านต่างมีรูปแบบกิจกรรมการใช้พื้นที่ของแต่ละพื้นที่ชัดเจน สนองตอบคนกลุ่มต่างๆ กัน จึงเป็นเหตุผลให้พื้นที่ว่างสาธารณะที่มีความหลากหลายมาก แสดงถึงการใช้อย่างอเนกประโยชน์ จะเห็นว่าย่านที่มีลักษณะโดดเด่นมีโอกาสของการใช้อย่างอเนกประโยชน์ ส่วนพื้นที่ในเมืองที่เป็นย่านอาศัยทั่วไปไม่ค่อยมีพื้นที่ว่างสาธารณะและไม่มีความโดดเด่นของย่าน ดังนั้น ย่านจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่มาก เป็นปัจจัยดึงดูด

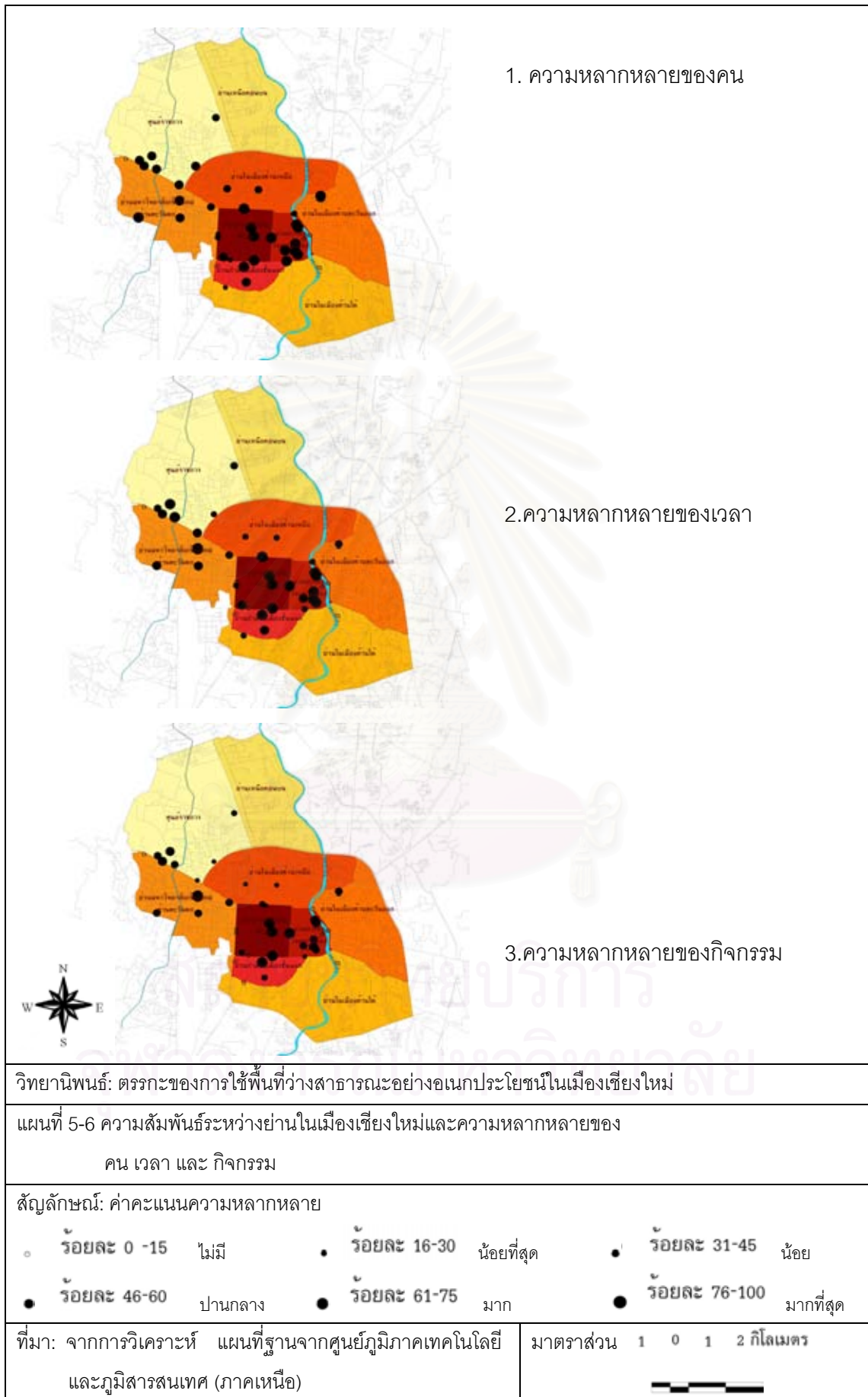
วิทยานิพนธ์: ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 5-5 ความสัมพันธ์ระหว่างย่านในเมืองเชียงใหม่และการใช้อย่างอเนกประโยชน์

สัญลักษณ์ : ค่าคะแนนการใช้อย่างอเนกประโยชน์

- 0 - 10 ไม่อเนกประโยชน์
- 11 - 15 อเนกประโยชน์น้อยที่สุด
- 16 - 20 อเนกประโยชน์น้อย
- 21 - 25 อเนกประโยชน์ปานกลาง
- 26 - 30 อเนกประโยชน์มาก
- 31 ขึ้นไป อเนกประโยชน์มากที่สุด

ที่มา: จากการวิเคราะห์ แผนที่ฐานศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี และภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ) มาตราส่วน
1 0 1 2 กิโลเมตร

5.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นประชากรและการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

5.2.2.1 ผลของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นประชากรและการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

ค่ามากที่สุดมี 4 พื้นที่ อยู่ในพื้นที่ความหนาแน่นประชากร 5,001-8,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ ช่างอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ถนนคนเดินราชดำเนิน ช่างประตูท่าแพ และ ถนนคนเดินชุมชนวัวลาย

ค่ามากมี 12 พื้นที่ อยู่ในพื้นที่ความหนาแน่นประชากร 5,001-8,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ บาทวิถีตลาดวโรรส พื้นที่ว่างหน้าตลาดนารัฐ และแผงลอยใต้รุ่งช้างเผือก ความหนาแน่นประชากร 4,001-5,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ ลานอาคารตลาดอนุสาวรีย์พลาซ่าเชียงใหม่พาววิลเลียน บาทวิถีไนท์บาซาร์ ช่างประตูเชียงใหม่ พื้นที่ความหนาแน่นประชากร 3,001-4,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ พลาซ่ากาดสวนแก้ว บาทวิถี ถนนนิมมานฯ อยู่ในความหนาแน่นประชากร 0-1,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ บาทวิถีหน้า ม.ช. ช่างบ้านช่างเคียน บาทวิถีปากซอยช่างเคียน อย่างไรก็ตามสำหรับความหนาแน่นนี้เป็นค่าเฉลี่ยหากพิจารณาการใช้ประโยชน์ที่ดินแล้วและอาคารประกอบแล้วจะพบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะตั้งอยู่มีความหนาแน่นมากพอๆ กับชุมชนใกล้เคียง คือระดับความหนาแน่นประชากร 3,001-4,000 คนต่อตารางกิโลเมตร

ค่าปานกลางมี 6 พื้นที่ อยู่ในพื้นที่ความหนาแน่นประชากร 4,001-5,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ สวนบวหาด บาทวิถีถนนลอยเคราะห์ ถนนคนเดินบำรุงราษฎร์ ความหนาแน่นประชากร 3,001-4,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ บาทวิถีหลัง ม.ช. สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ ซอยระหว่างตึกตรงข้าม ม.ช.

ค่าน้อยมี 5 พื้นที่ อยู่ในพื้นที่ความหนาแน่นประชากร 5,001-8,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ ช่างวัดนันทาราม ความหนาแน่นประชากร 4,001-5,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ พลาซ่าสุริวงศ์บุคเชนเตอร์ ความหนาแน่นประชากร 3,001-4,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ ลานสินค้าห้วยแก้วพลาซ่า ความหนาแน่นประชากร 0-1,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ สวนหลวงล้านนา ร. 9 แผงลอยหน้าวัดเจ็ดยอด ความหนาแน่นของชุมชนบริเวณนี้มีลักษณะเท่ากับชุมชนใกล้เคียงเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วเช่นกัน

ค่าน้อยที่สุดมี 3 พื้นที่ อยู่ในพื้นที่ความหนาแน่นประชากร 5,001-8,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ สองฝากฝั่งแม่น้ำปิง สถานสถาปนกิจสันติธรรมฯ สนามกีฬาเทศบาลฯ

ค่าไม่มีการใช้อ่างอเนกประโยชน์มี 12 พื้นที่ อยู่ในพื้นที่ความหนาแน่นประชากร 5,001-8,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ สองฝากฝั่งคูเมือง ช่างประตูช้างเผือก สวนตลาดลำไย สวนนารัฐฝั่งตะวันออก สวนหายยา ความหนาแน่นประชากร 4,001-5,000 คนต่อตารางกิโลเมตรได้แก่ ช่างประตูสวนดอก ช่างประตูสวนปรง พื้นที่เลียบบคลองแม่ข่าย สวนกาญจนา

ภิเชก สอนหน้าจวนผู้ว่า สอนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ ความหนาแน่นประชากร 3,001-4,000 คน ต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ สอนสุขภาพห้วยแก้ว

5.2.2.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความหนาแน่นประชากรและการใช้ประโยชน์ ประโยชน์

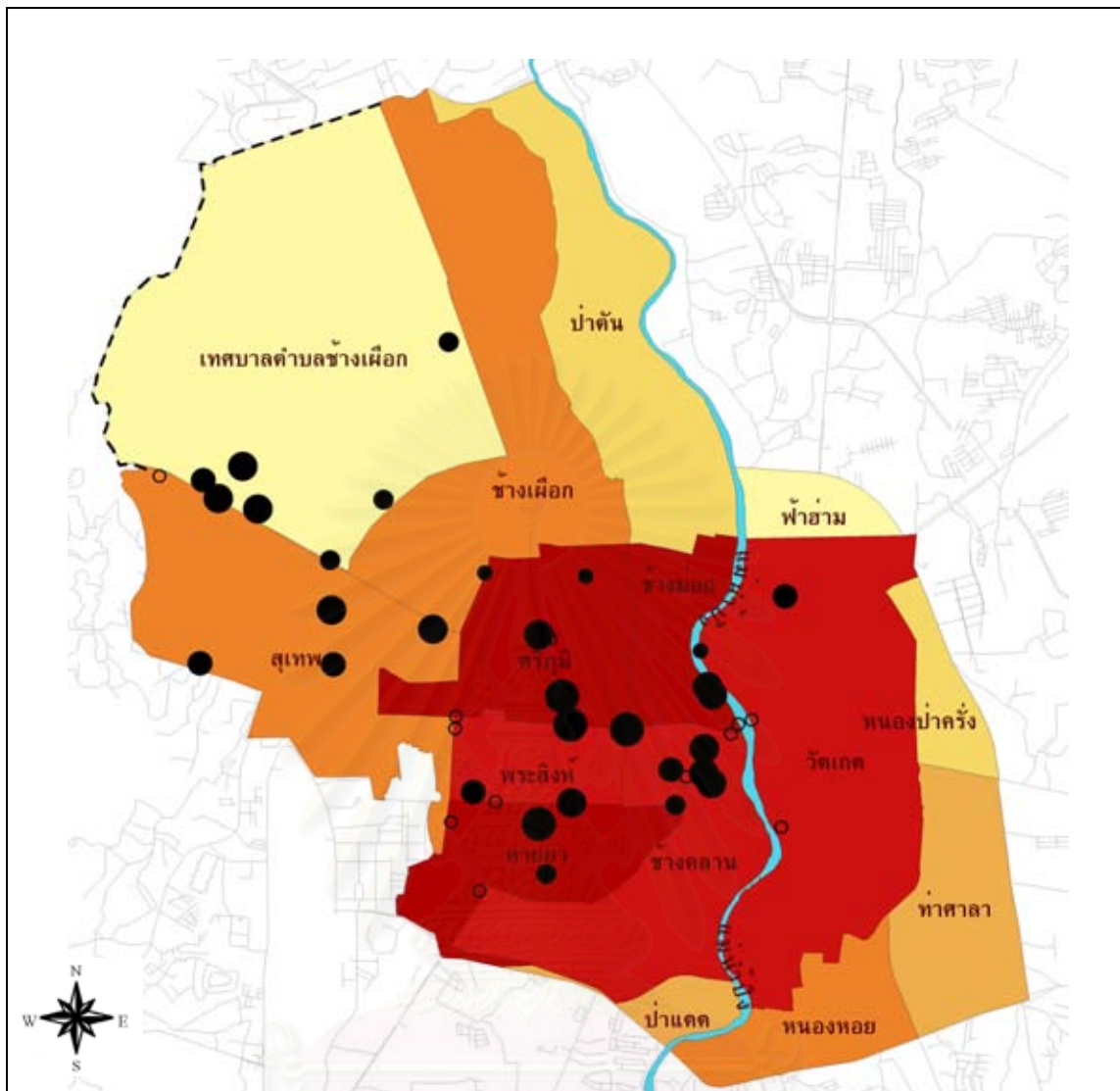
การทับซ้อนแผนที่ของความหนาแน่นประชากรในเมืองเชียงใหม่ กับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ พบว่าพื้นที่ที่อยู่ในเขตความหนาแน่นประชากรมาก มีโอกาสของการเกิดเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์มาก จะเห็นว่าจุดสีดำขนาดใหญ่ที่แสดงค่ามากที่สุด มักจะอยู่ในพื้นที่ที่มีความหนาแน่นสูงที่สุด พื้นที่อเนกประโยชน์รองลงมาจะอยู่ในพื้นที่ที่มีความหนาแน่นสูง นอกจากนั้นบริเวณที่มีความหนาแน่นปานกลางได้แก่ บริเวณย่านมหาวิทยาลัย เชียงใหม่หรือย่านตะวันตกของเมือง ก็มีการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ปานกลางก็มีความหนาแน่นปานกลาง กล่าวคือมีความสัมพันธ์กันระหว่างความหนาแน่นของประชากรกับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ ยิ่งมีความหนาแน่นประชากรมากโอกาสของการใช้ประโยชน์ก็มากตาม อย่างไรก็ตามพื้นที่ว่างสาธารณะที่อยู่ในพื้นที่ความหนาแน่นประชากรสูงมีหลายแห่งที่ไม่มีการใช้ประโยชน์ จึงไม่แนบสนิทไปว่าถ้าพื้นที่นั้นมีความหนาแน่นประชากรมากจะมีการใช้ประโยชน์ ดังนั้นความหนาแน่นจึงเป็นเพียงปัจจัยสนับสนุน

ความหลากหลายของคนมาก ทั้งในพื้นที่หนาแน่นมากที่สุดและ ในพื้นที่หนาแน่นมาก พื้นที่หนาแน่นปานกลาง น้อย พื้นที่เกือบทั้งหมดมีความหลากหลายคนมาก

ความหลากหลายของเวลามากในบริเวณพื้นที่หนาแน่นมากที่สุด หนาแน่นมาก พื้นที่หนาแน่นปานกลาง และน้อย พื้นที่เกือบทั้งหมดมีความหลากหลายเวลา

ความหลากหลายของกิจกรรมมากในพื้นที่หนาแน่นมากแต่มีบางส่วนที่ในพื้นที่หนาแน่นมากมีความหลากหลายน้อย

ความหนาแน่นสัมพันธ์กับความหลากหลายคนและเวลาแต่ไม่ค่อยสัมพันธ์กับกิจกรรมเพราะในพื้นที่เดียวกันมีความแตกต่างกัน

วิทยานิพนธ์: ตระรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

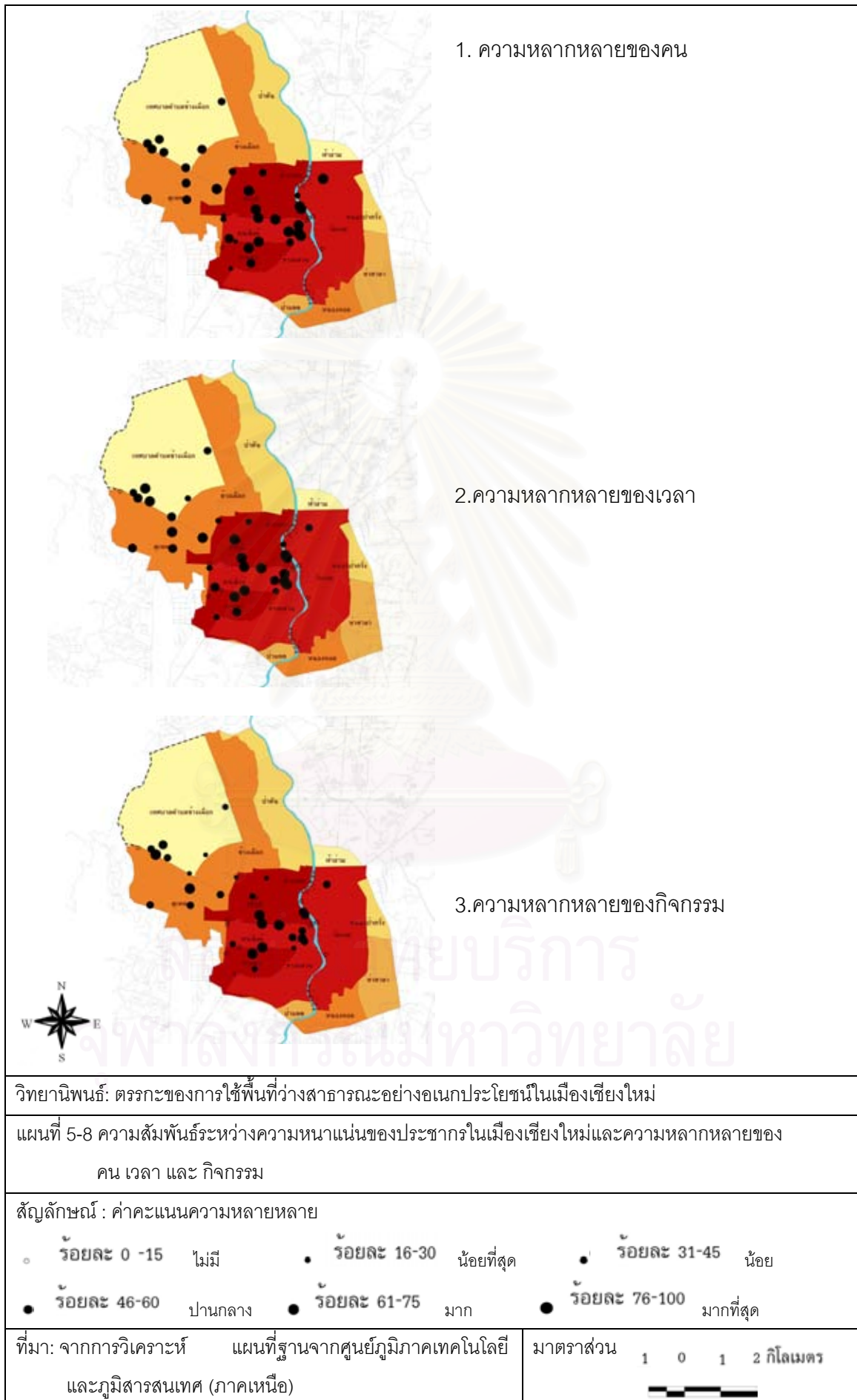
แผนที่ 5-7 ความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นของประชากรในเมืองเชียงใหม่และการใช้ประโยชน์

สัญลักษณ์: ความหนาแน่นประชากร (คนต่อตารางกิโลเมตร)		ค่าคะแนนการใช้ประโยชน์	
	0 - 1000		0 - 10
	1001 - 2000		11 - 15
	2001 - 3000		16 - 20
	3001 - 4000		21 - 25
	4001 - 5000		26 - 30
	5001 - 8000		31 ขึ้นไป
			ไม่อเนกประโยชน์
			อเนกประโยชน์น้อยที่สุด
			อเนกประโยชน์น้อย
			อเนกประโยชน์ปานกลาง
			อเนกประโยชน์มาก
			อเนกประโยชน์มากที่สุด

ที่มา: จากการวิเคราะห์ แผนที่ฐานจากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี และภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

มาตราส่วน

5.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

5.2.3.1 ผลของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

ค่ามากที่สุดมี 4 พื้นที่ อยู่ในพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยผสมกับพาณิชยกรรม ตัวพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตพาณิชยกรรม ได้แก่ ช่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ถนนคนเดินราชดำเนิน ช่วงประตูท่าแพ และ ถนนคนเดินชุมชนวัวลาย

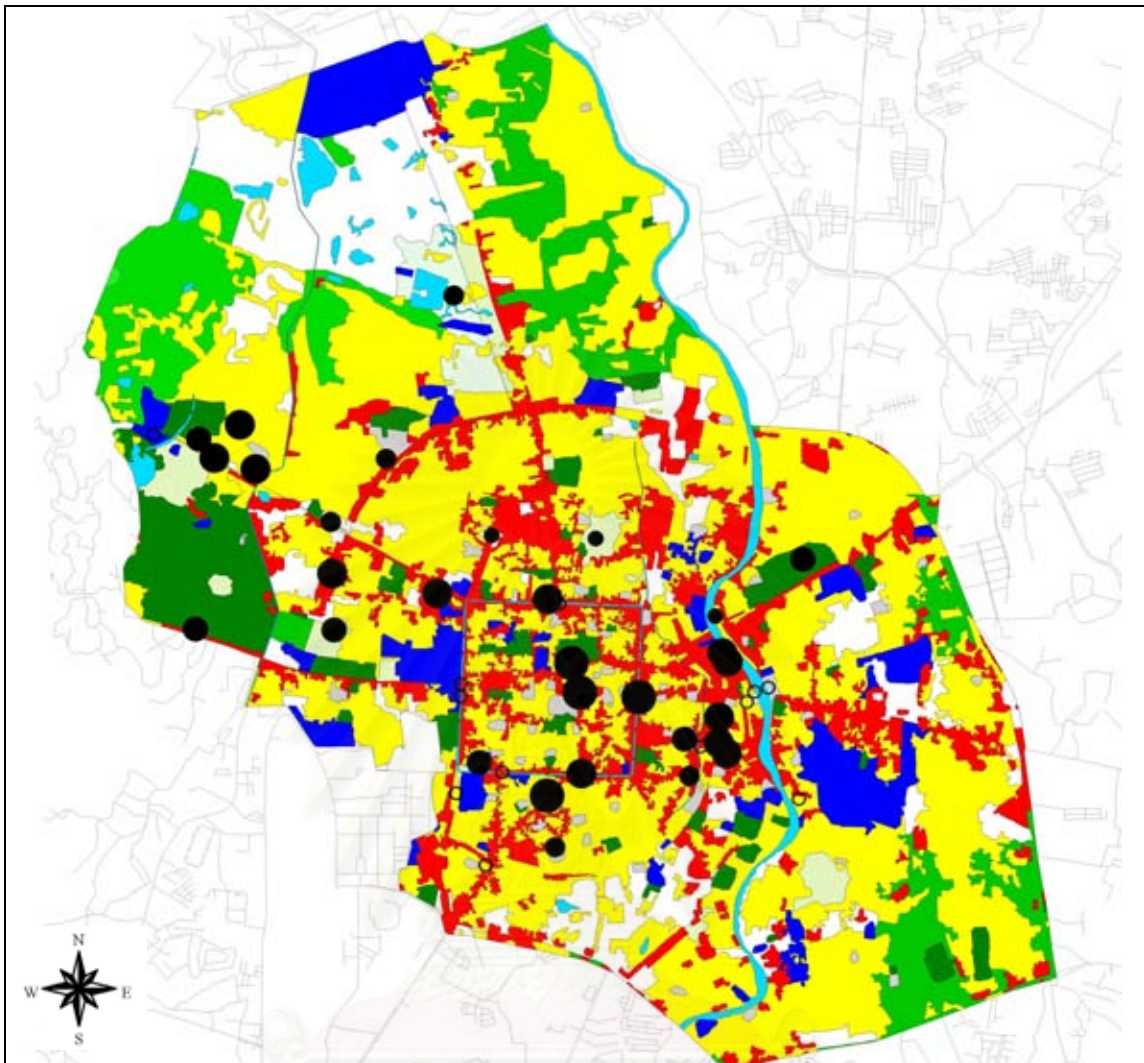
ค่ามากมี 12 พื้นที่ อยู่ในพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมผสมผสานที่อยู่อาศัยน้อย ได้แก่ บาทวิถีตลาดวโรรส พื้นที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ ลานอาคารตลาดอนุสาวรีย์ พลาซ่าเชียงใหม่พาววิลเลียน บาทวิถีไนท์บาซาร์ และประเภทที่อยู่อาศัยผสมกับพาณิชยกรรม ตัวพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตพาณิชยกรรม ได้แก่ แผงลอยใต้รุ่งช้างเผือก ช่วงประตูเชียงใหม่ พลาซ่ากาตสวนแก้ว บาทวิถี ถนนนิมมานะ ประเภทที่อยู่อาศัย ได้แก่ บาทวิถีหน้า ม.ช. ช่วงบ้านช่างเคียน บาทวิถีปากซอยช่างเคียน

ค่าปานกลางมี 6 พื้นที่ การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมผสมผสานที่อยู่อาศัย ได้แก่ บาทวิถีถนนลอยเคราะห์ ประเภทที่อยู่อาศัยผสมกับพาณิชยกรรมน้อย ได้แก่ สวนบวหาด สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ซอยระหว่างตึกตรงข้าม ม.ช. ประเภทสถาบันการศึกษา ถนนคนเดินบำรุงราษฎร์ บาทวิถีหลัง ม.ช.

ค่าน้อยมี 5 พื้นที่ ประเภทที่อยู่อาศัยผสมกับพาณิชยกรรม ตัวพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตพาณิชยกรรม ได้แก่ ช่วงวัดนันทาราม พลาซ่าสุวิงศ์บุญเชนเตอร์ ลานสินค้าห้วยแก้วพลาซ่า แผงลอยหน้าวัดเจ็ดยอด ประเภทพื้นที่โล่งว่างนันทนาการ สวนหลวงล้านนา ร. 9

ค่าน้อยที่สุดมี 3 พื้นที่ การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม ได้แก่ สองฝากฝั่งแม่น้ำปิง ประเภทที่อยู่อาศัยผสมกับพาณิชยกรรม ตัวพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตพาณิชยกรรม ได้แก่ สถานสถาปนกิจสันติธรรมฯ ประเภทพื้นที่โล่งว่างนันทนาการ ได้แก่ สนามกีฬาเทศบาล

ค่าไม่มีการใช้อย่างอนเอกประโยชน์มี 12 พื้นที่ อยู่ในพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมผสมผสานที่อยู่อาศัยน้อย สวนตลาดลำไย ประเภทที่อยู่อาศัยผสมกับพาณิชยกรรม ตัวพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตพาณิชยกรรม ได้แก่ สวนนครรัฐฝั่งตะวันออก สองฝากฝั่งคูเมือง ประตูช้างเผือก สวนหายยา ประตูสวนดอก ประตูสวนปรง พื้นที่เลียบบคลองแม่ข่าย สวนกาญจนาภิเษก สวนหน้าจวนผู้ว่า สวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ ประเภทพื้นที่โล่งว่างนันทนาการ สวนสุขภาพห้วยแก้ว

วิทยานิพนธ์: ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 5-9 ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมืองเชียงใหม่และการใช้ออเนกประโยชน์

สัญลักษณ์ :

 ที่พักอาศัย	 สถาบันการศึกษา
 นันทนาการ	 สถาบันราชการ
 พาณิชยกรรม	 พื้นที่เกษตรกรรม
 พื้นที่ป่า	 พื้นที่โล่งว่าง
 แหล่งน้ำ	 สถาบันศาสนา

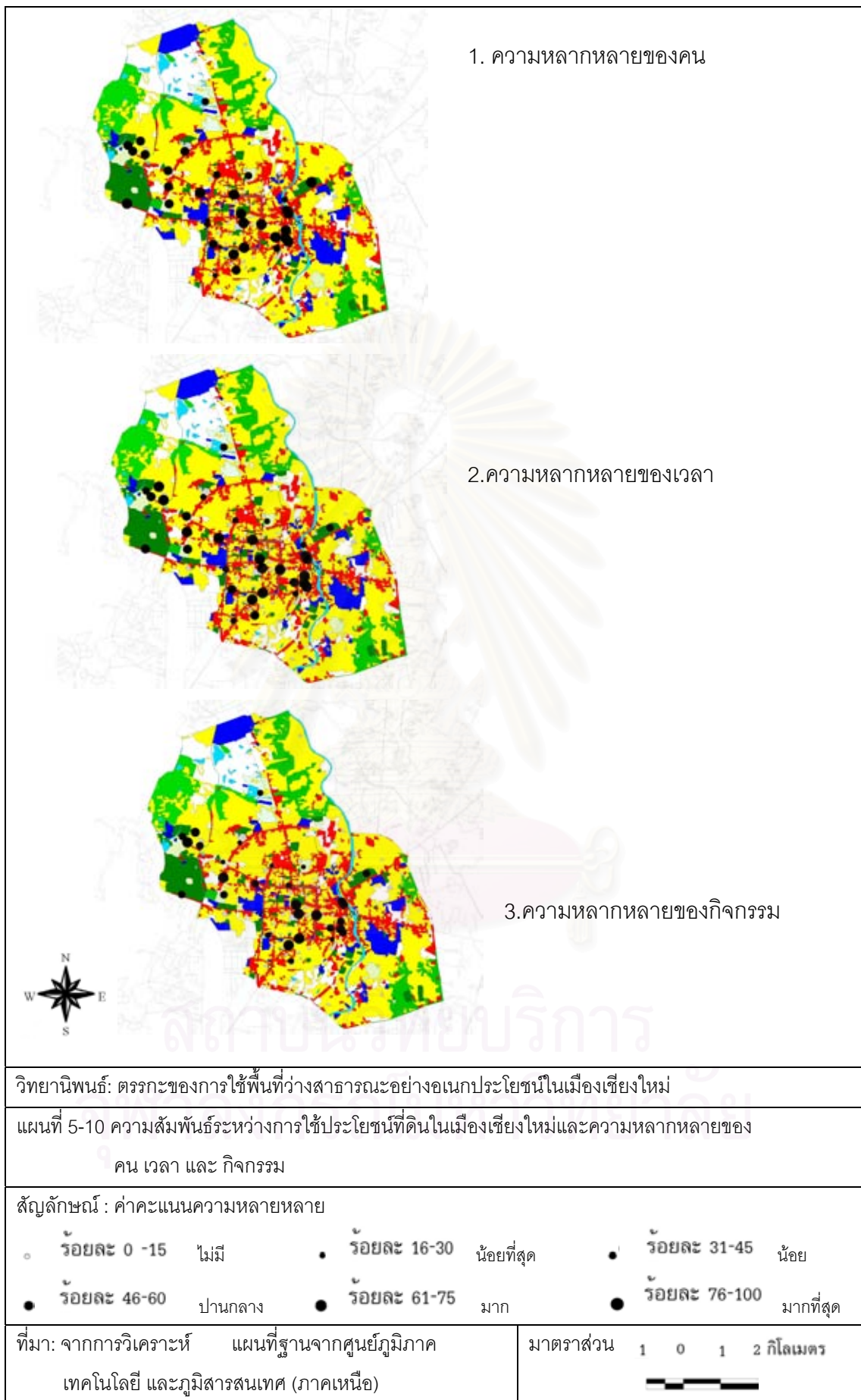
ค่าคะแนนอเนกประโยชน์

	0 - 10	ไม่่อเนกประโยชน์
	11 - 15	อเนกประโยชน์น้อยที่สุด
	16 - 20	อเนกประโยชน์น้อย
	21 - 25	อเนกประโยชน์ปานกลาง
	26 - 30	อเนกประโยชน์มาก
	31 ขึ้นไป	อเนกประโยชน์มากที่สุด

ที่มา: จากการวิเคราะห์ แผนที่ฐานจากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีและภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

มาตราส่วน

5.2.3.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์ ประโยชน์

การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ พบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะอยู่ในบริเวณที่มีการใช้งานผสมผสานระหว่างที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม ตัวพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตพาณิชยกรรม ดั้งพื้นที่ในเขตคูเมืองชั้นใน ส่วนพื้นที่ประเภทผสมผสานพาณิชยกรรมมากที่อยู่อาศัยน้อย จะมีการใช้ประโยชน์รองลงมาตั้งพื้นที่ในย่านการค้าใจกลางเมือง นอกจากนี้พื้นที่ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งอยู่บนพื้นที่ประเภทสถาบันการศึกษาผสมผสานที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรมน้อย ซึ่งตัวพื้นที่ว่างสาธารณะตั้งอยู่บนพื้นที่ประเภทพาณิชยกรรม ส่วนพื้นที่บางแห่งมีการใช้ประโยชน์ที่ดินจึงเป็นปัจจัยสนับสนุน

เมื่อนำความหลากหลายมาทับซ้อนบนแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินแล้ว พบว่าความหลากหลายของคน ความหลากหลายเวลาและความหลากหลายกิจกรรม จะอยู่บริเวณพื้นที่ผสมผสานระหว่างที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม และพื้นที่พาณิชยกรรมมากใกล้เคียงกัน และความหลากหลายของกิจกรรมจะน้อยกว่าความหลากหลายของคนและเวลา

5.2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างโครงข่ายและการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

5.2.4.1 ผลของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงข่ายและการใช้พื้นที่ว่าง สาธารณะ

ค่ามากที่สุดมี 4 พื้นที่ พื้นที่ที่มีลักษณะโครงข่ายแบบตารางกริด ได้แก่ ขวงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ถนนคนเดินราชดำเนิน ขวงประตูท่าแพ และ พื้นที่ที่มีลักษณะโครงข่ายแบบธรรมชาติ ได้แก่ ถนนคนเดินชุมชนวัวลาย

ค่ามากมี 12 พื้นที่ พื้นที่โครงข่ายตารางกริด ได้แก่ แผงลอยใต้รุ่งช้างเผือก ขวงประตูเชียงใหม่ พื้นที่โครงข่ายตารางกริดผสมธรรมชาติ บาทวิถีตลาดวโรรส พื้นที่ว่างหน้าตลาดนบุรี ลานอาคารตลาดอนุสาร พลาซ่าเชียงใหม่พาวิลเลียน บาทวิถีไนท์บาซาร์ พลาซ่ากาดสวนแก้ว บาทวิถี ถนนนิมมานฯ บาทวิถีหน้าม.ช. บาทวิถีปากซอยช่างเคียน พื้นที่โครงข่ายธรรมชาติ ได้แก่ ขวงบ้านช่างเคียน

ค่าปานกลางมี 6 พื้นที่ พื้นที่โครงข่ายตารางกริด ได้แก่ บาทวิถีถนนลอยเคราะห์ สวนบวกวาด พื้นที่โครงข่ายตารางกริดผสมธรรมชาติ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ ซอยระหว่างตึกตรงข้ามม.ช. ถนนคนเดินบำรุงราษฎร์ บาทวิถีหลังม.ช.

ค่าน้อยมี 5 พื้นที่ พื้นที่โครงข่ายตารางกริด พลาซ่าสุวิวงศ์บุคเซนเตอร์ ลานสินค้าห้วยแก้วพลาซ่า พื้นที่โครงข่ายธรรมชาติได้แก่ แฉงลอยหน้าวัดเจ็ดยอด สวนหลวงล้านนา ร. 9 ช่วงวัดนันทาราม

ค่าน้อยที่สุดมี 3 พื้นที่ พื้นที่โครงข่ายธรรมชาติ ได้แก่ สองฝากฝั่งแม่น้ำปิง สถานธนาปนกิจสันติธรรมฯ สนามกีฬาเทศบาลฯ

ค่าไม่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์มี 12 พื้นที่ พื้นที่โครงข่ายตารางกริด สองฝากฝั่งคูเมือง ช่วงประตูช้างเผือก ช่วงประตูสวนดอก ช่วงประตูสวนปรง พื้นที่โครงข่ายธรรมชาติ ได้แก่ สวนตลาดลำไย สวนนารัฐฝั่งตะวันออก สวนหน้าจวนผู้ว่า สวนหายยา พื้นที่เลียบบคลองแม่ข่า ฯ สวนกาญจนภิเษก สวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ สวนสุขภาพห้วยแก้ว

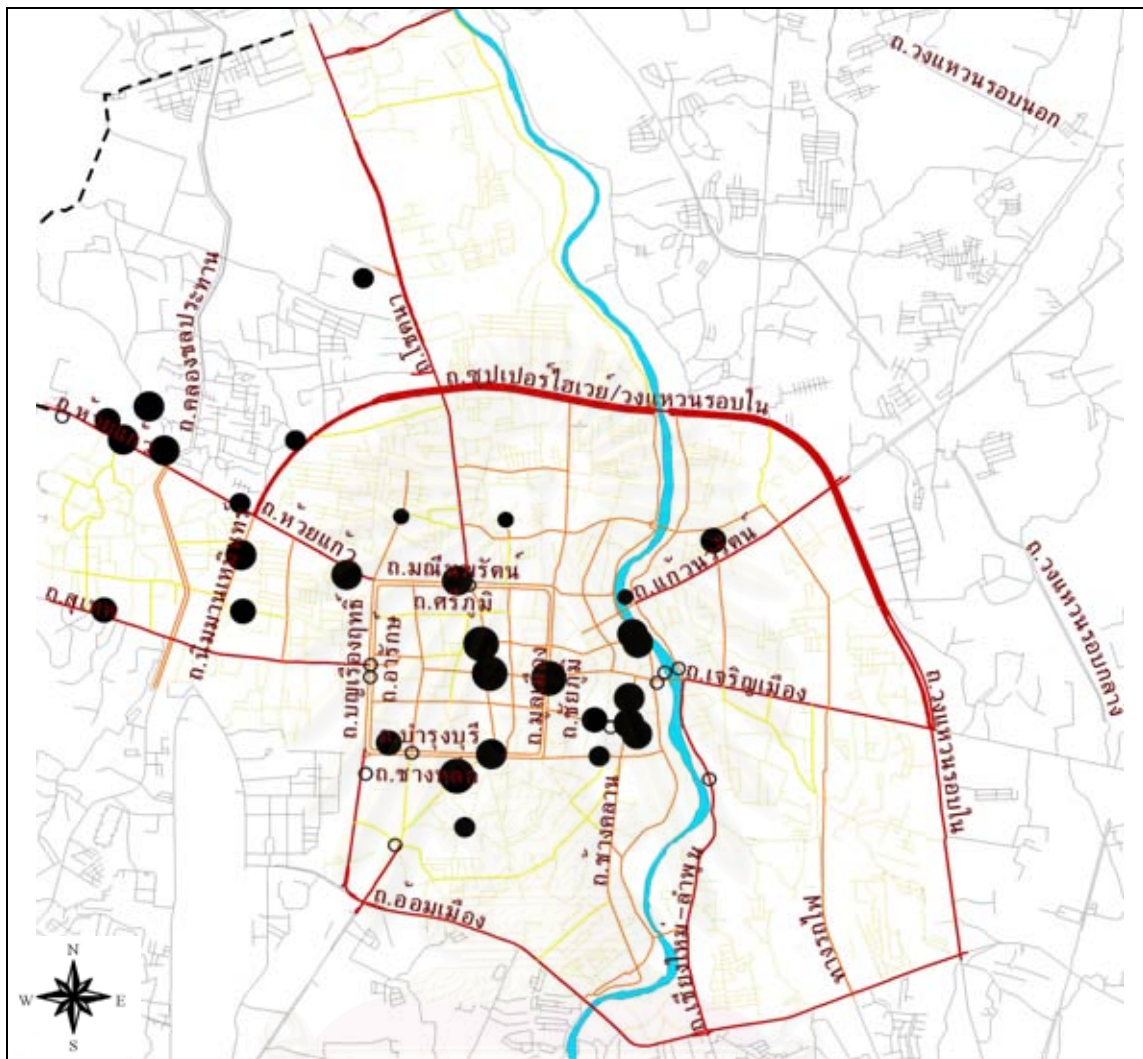
5.2.4.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโครงข่ายและการใช้อย่างอเนกประโยชน์

การทับซ้อนแผนที่โครงข่ายในเมืองเชียงใหม่กับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ พบว่าพื้นที่ที่มีค่าการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ตั้งอยู่ในพื้นที่โครงข่ายที่ดี ดังพื้นที่ในเขตคูเมืองชั้นใน พื้นที่ย่านการค้าและพื้นที่ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นอกจากนี้พื้นที่ว่างสาธารณะยังตั้งอยู่บนถนนสายหลักของแต่ละย่านอีกด้วย ลักษณะโครงข่ายแบบตารางกริดจะดีกว่าพื้นที่แบบโครงข่ายธรรมชาติ

เมื่อนำความหลากหลายมาทับซ้อนบนแผนที่โครงข่ายแล้ว พบว่าความหลากหลายของคน ความหลากหลายเวลาและความหลากหลายกิจกรรม มีลักษณะสัมพันธ์กับโครงข่าย หากพื้นที่ตั้งอยู่บนโครงข่ายที่ดี เข้าถึงได้สะดวก พื้นที่นั้นจะมีความหลากหลายสูงมากกว่าพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เข้าถึงไม่สะดวก พื้นที่ในเขตกำแพงเมืองเก่าเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายสูงเพราะตั้งอยู่ในโครงข่ายที่มีลักษณะเป็นตารางกริด มีระเบียบ รวมถึงย่านการค้าใจกลางเมือง และรองลงไปคือย่านมหาวิทยาลัย ปัจจัยโครงข่ายจึงเป็นปัจจัยดึงดูด

5.2.4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการจราจรและการใช้อย่างอเนกประโยชน์

การทับซ้อนแผนที่ปริมาณการจราจรในเมืองเชียงใหม่ กับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ พบว่าพื้นที่ที่มีค่าการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์มาก ตั้งอยู่ในพื้นที่ปริมาณการจราจรมาก 6,000-7,000 คันต่อวันที่ช่วงประตูท่าแพ ปริมาณการจราจรปานกลางที่ 4,000 -5,000 คันในบริเวณย่านการค้าใจกลางเมือง และ 2,000-3,000 คันในบริเวณคูเมืองชั้นใน การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ปานกลาง ปริมาณการจราจรปานกลาง 4,000 -5,000 คันในพื้นที่ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

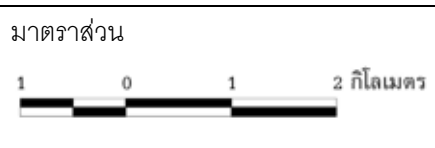

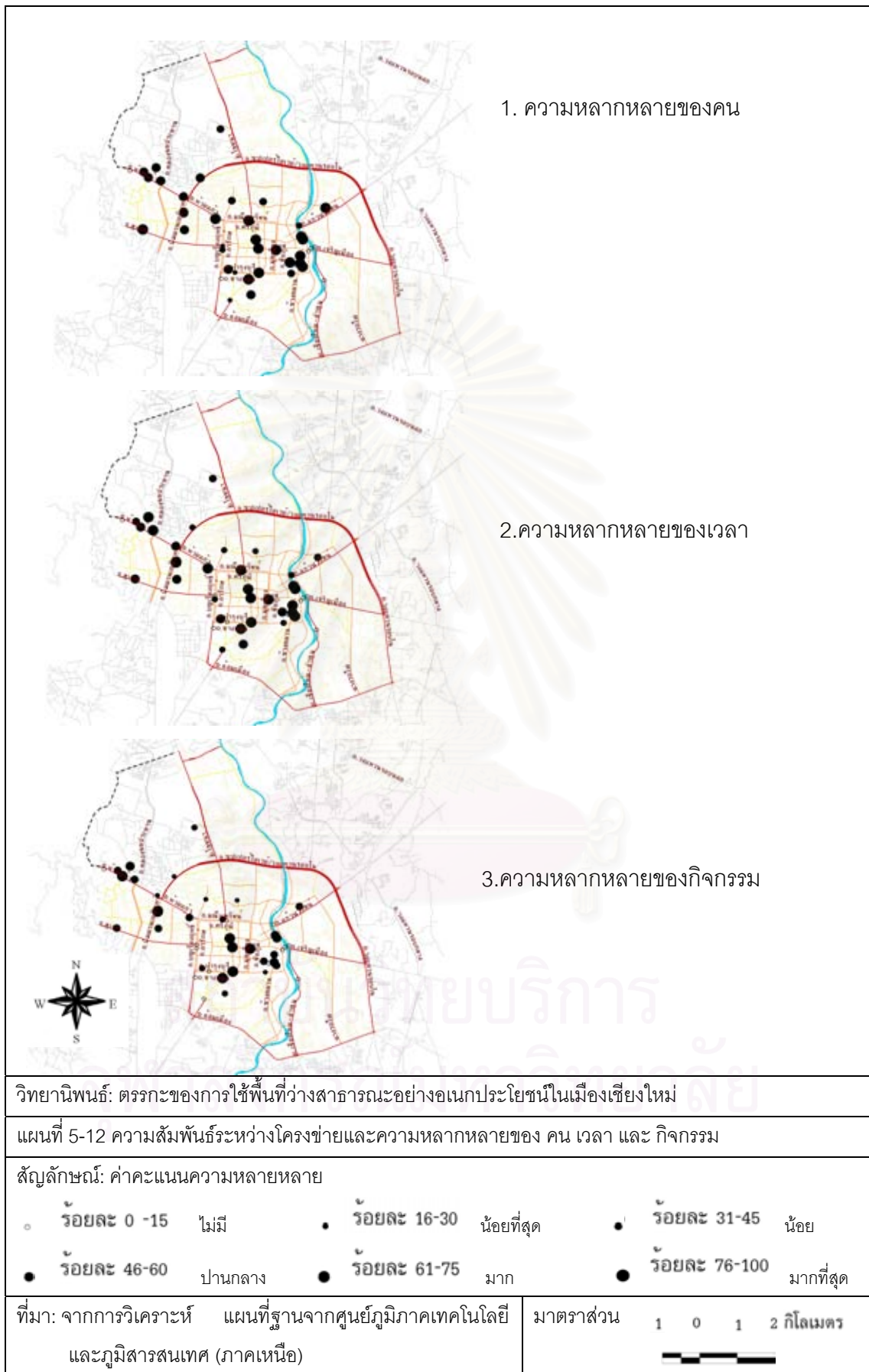
วิทยานิพนธ์: ตรวจสอบของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 5-11 ความสัมพันธ์ระหว่างโครงข่ายในเมืองเชียงใหม่และการใช้อย่างอเนกประโยชน์

สัญลักษณ์ :	ค่าคะแนนอเนกประโยชน์	
ถนนสายหลัก	○ 0 - 10	ไม่อเนกประโยชน์
ถนนสายรอง	● 11 - 15	อเนกประโยชน์น้อยที่สุด
ถนนสายย่อย	● 16 - 20	อเนกประโยชน์น้อย
ถนนคับแคบและซอยตัน	● 21 - 25	อเนกประโยชน์ปานกลาง
ถนนนอกเขตเทศบาล	● 26 - 30	อเนกประโยชน์มาก
ทางรถไฟ	● 31 ขึ้นไป	อเนกประโยชน์มากที่สุด

ที่มา: จากการวิเคราะห์ แผนที่ฐานจากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีและภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

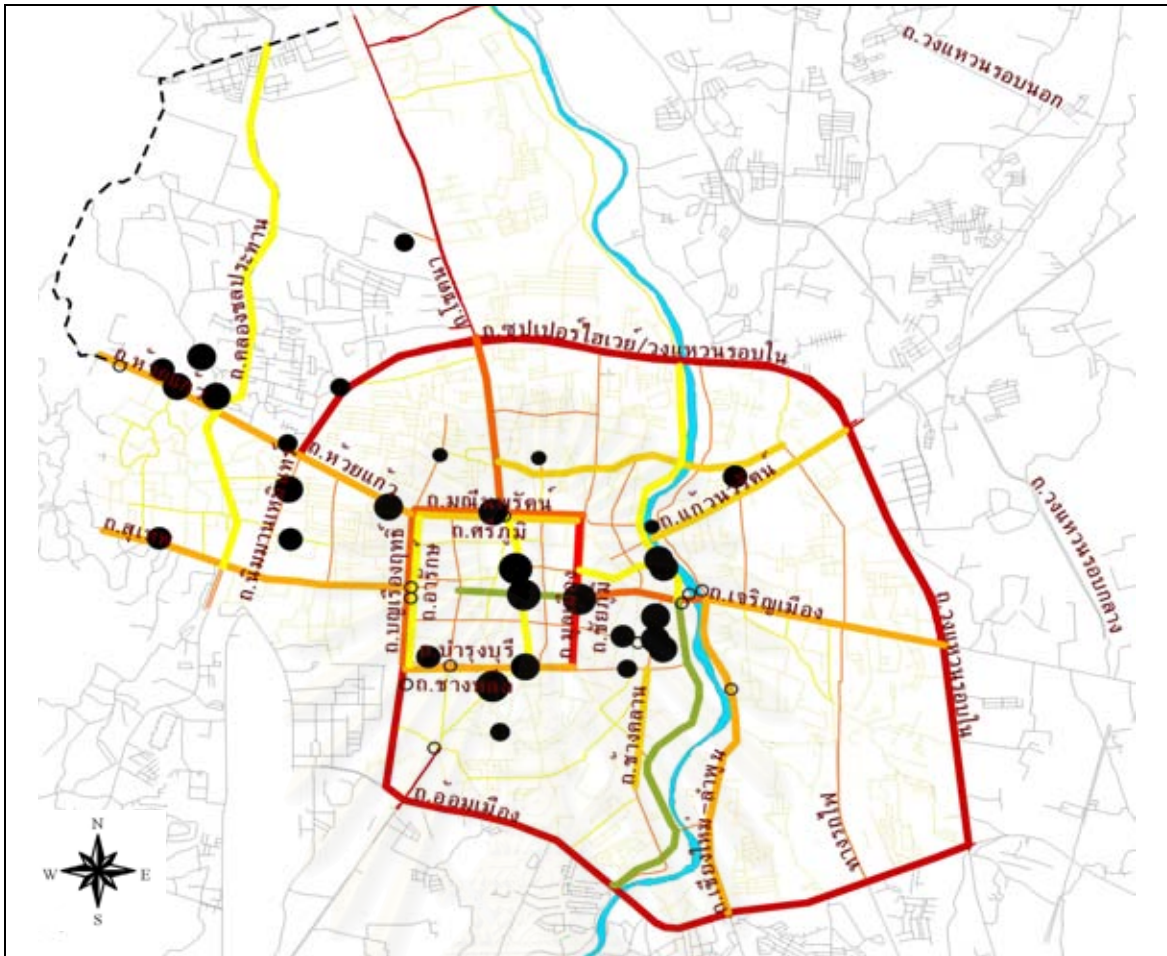

เมื่อนำความหลากหลายมาทับซ้อนบนแผนที่ปริมาณการจราจรแล้ว พบว่า ความหลากหลายของคน ความหลากหลายเวลาและความหลากหลายกิจกรรม มีลักษณะสัมพันธ์กันกับปริมาณจราจร พื้นที่ปริมาณจราจรมาก พื้นที่นั้นจะมีโอกาสความหลากหลายสูงมากกว่าพื้นที่ที่ตั้ง อยู่ในพื้นที่ปริมาณจราจรต่ำ อย่างไรก็ตามพื้นที่ในเขตกำแพงเมืองชั้นในและพื้นที่เขตกำแพงเมืองชั้นนอกเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายสูงที่สุด แม้ว่าการจราจรไม่ได้สูงที่สุดก็ตามนั้นย่อมหมายถึงมีปัจจัยอื่นๆที่สำคัญกว่าที่สนับสนุนพื้นที่เหล่านั้นให้เกิดการใช้กันอย่างอเนกประโยชน์ซึ่งไม่ได้มาจากปริมาณของการจราจรเป็นสำคัญ ปัจจัยปริมาณจราจรจึงเป็นปัจจัยสนับสนุน

5.2.4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณขนส่งสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ และการใช้กันอย่างอเนกประโยชน์

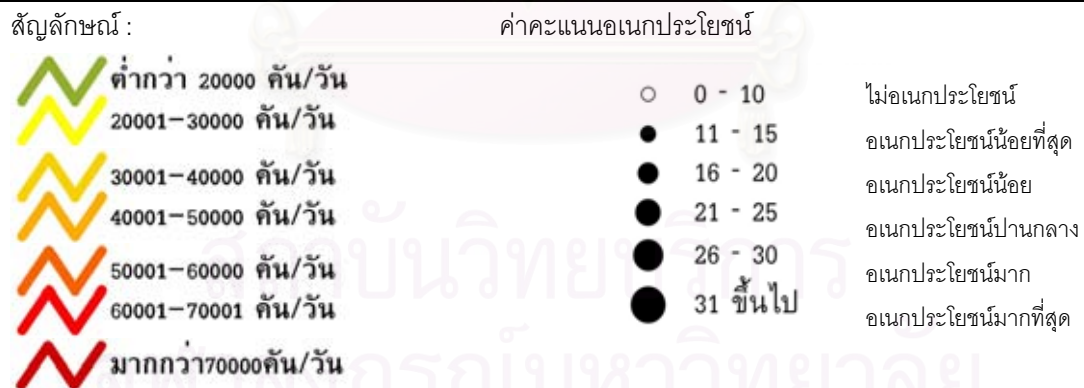
การทับซ้อนแผนที่ปริมาณขนส่งสาธารณะในเมืองเชียงใหม่กับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ พบว่าพื้นที่ที่มีค่าการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์มากตั้งอยู่ในพื้นที่ปริมาณการขนส่งสาธารณะ และเส้นทางรถประจำทาง บริเวณพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์มักจะตั้งอยู่บนเส้นทางรถประจำทาง และปริมาณการขนส่งสาธารณะ หรือรถสีล้อแดงของเมืองเชียงใหม่ที่มีปริมาณมาก ดังบริเวณย่านการค้าใจกลางเมือง เส้นทางหน้าและหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และรอบคูเมือง ส่วนพื้นที่ในเขตกำแพงเมืองชั้นในนั้น แม้ปริมาณขนส่งสาธารณะจะน้อยกว่าแต่การใช้กันอย่างอเนกประโยชน์มากกว่า ดังนั้นปัจจัยปริมาณขนส่งสาธารณะจึงเป็นปัจจัยสนับสนุน

เมื่อนำความหลากหลายมาทับซ้อนบนแผนที่ปริมาณการขนส่งสาธารณะแล้ว พบว่าความหลากหลายของคน ความหลากหลายเวลา และความหลากหลายกิจกรรม มีลักษณะสัมพันธ์กันกับปริมาณขนส่งสาธารณะและเส้นทางรถประจำทาง พื้นที่ปริมาณขนส่งสาธารณะมาก พื้นที่นั้นจะมีโอกาสความหลากหลายสูงมากกว่าพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ปริมาณการขนส่งสาธารณะต่ำรวมทั้งเส้นทางที่ไม่มีรถประจำทาง

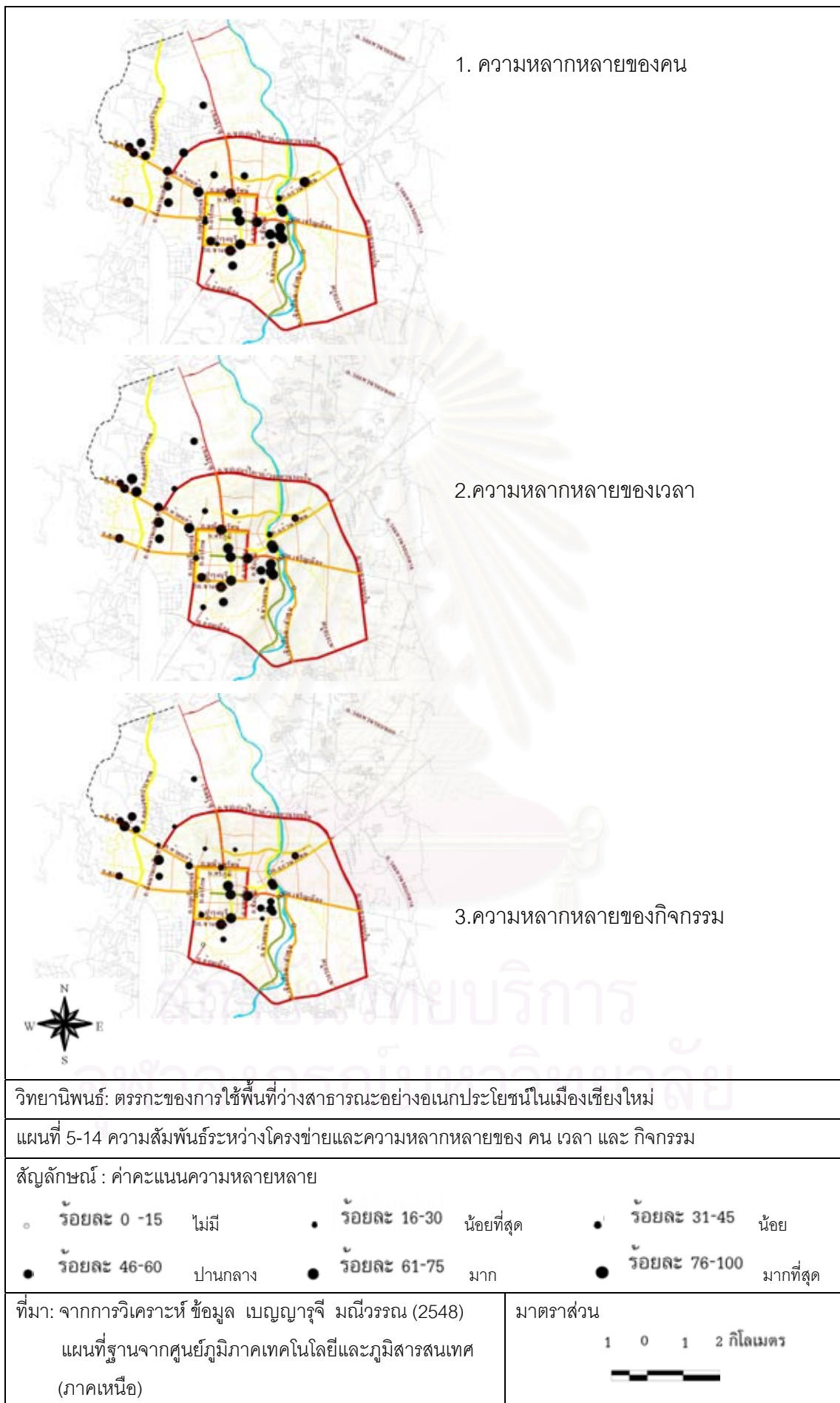
วิทยานิพนธ์: ตระกาะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

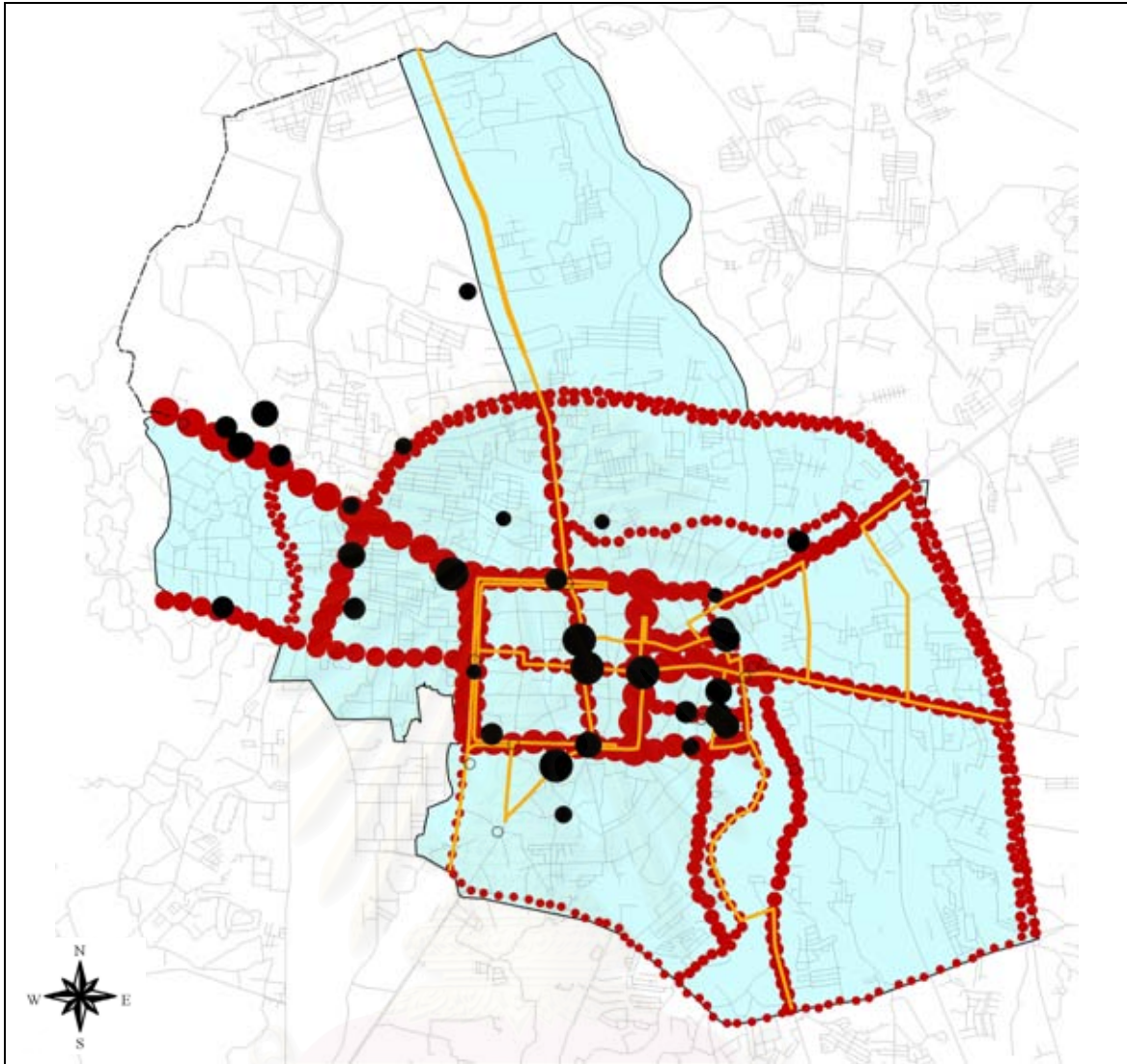
แผนที่ 5-13 ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการจราจรในเมืองเชียงใหม่และการใช้ออเนกประโยชน์

ที่มา: จากการวิเคราะห์ ข้อมูลจาก เบญญาจุรี มณีวรรณ (2548)
 แผนที่ฐานจากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีและภูมิสารสนเทศ
 (ภาคเหนือ)

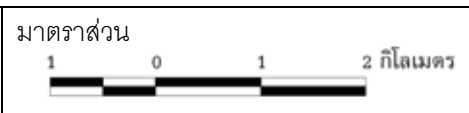

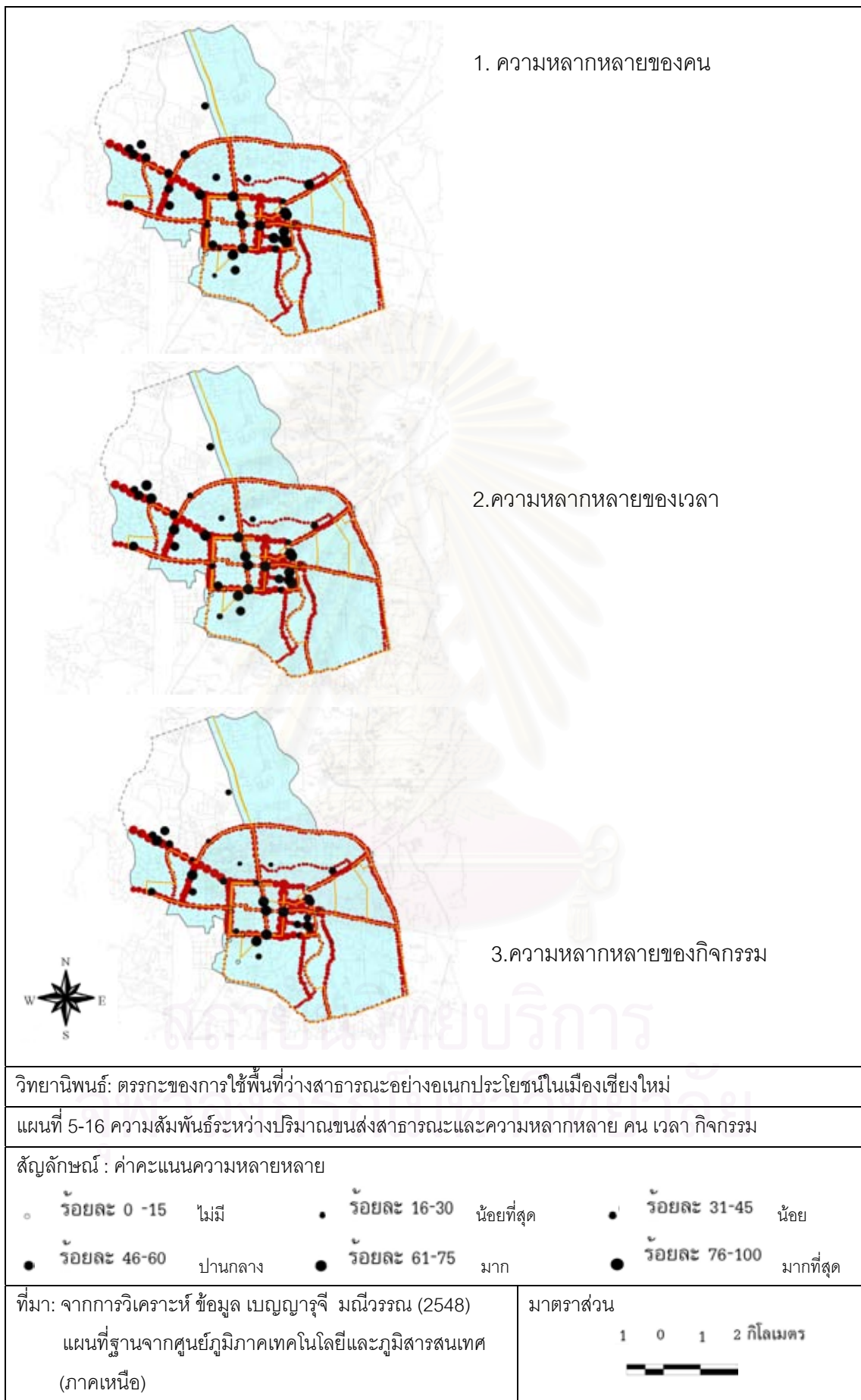
วิทยานิพนธ์: ตระรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 5-15 ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณขนส่งสาธารณะในเมืองเชียงใหม่และการใช้อ่างอเนกประโยชน์

สัญลักษณ์ : ปริมาณขนส่งสาธารณะในเขตเมือง (คนต่อวัน)			ค่าคะแนนอเนกประโยชน์	
● ต่ำกว่า800	● 1001-2000	● 3001-4000	○ 0 - 10	ไม่อเนกประโยชน์
● 800-1001	● 2001-3000	● 4001-5000	● 11 - 15	อเนกประโยชน์น้อยที่สุด
● 5001-7000	● มากกว่า7000	●	● 16 - 20	อเนกประโยชน์น้อย
			● 21 - 25	อเนกประโยชน์ปานกลาง
			● 26 - 30	อเนกประโยชน์มาก
			● 31 ขึ้นไป	อเนกประโยชน์มากที่สุด

ที่มา: จากการวิเคราะห์ ข้อมูล เบญญารุจี มณีวรรณ (2548)
 แผนที่ฐานจากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีและภูมิสารสนเทศ
 (ภาคเหนือ)

5.2.5 ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

การทับซ้อนแผนที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจในเมืองเชียงใหม่ กับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ ซึ่งเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวและศูนย์กลาง การค้า การเงิน การธนาคาร การศึกษา และ ศิลปวัฒนธรรม จึงทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจของเมืองเชียงใหม่เจริญเติบโต ในการศึกษานี้ได้แบ่งเป็นประเภทของกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

- 1.สถานศึกษา โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และสถานที่ราชการ
2. ธนาคาร ตลาดและซูเปอร์สโตร์
- 3.ร้านอาหาร ผับ ร้านกาแฟ
- 4.โรงแรมและเกสต์เฮ้าส์

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ กับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ ดังนี้

5.2.5.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งของสถานศึกษา โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และสถานที่ราชการและการใช้อย่างอเนกประโยชน์

เมื่อนำการใช้อย่างอเนกประโยชน์มาทับซ้อนบนแผนที่ที่ตั้งทางเศรษฐกิจ ประเภทสถานศึกษา โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และสถานที่ราชการ แล้วพบว่าการใช้ตัวอย่างอเนกประโยชน์ มีลักษณะสัมพันธ์กับที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ประเภทสถานศึกษา โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และสถานที่ราชการ หากดูในภาพรวมบางพื้นที่มีสถานบริการดังกล่าวแต่พื้นที่ว่างสาธารณะก็ไม่อเนกประโยชน์ พื้นที่ที่การใช้ตัวอย่างอเนกประโยชน์จะมีบริการเหล่านี้หนาแน่น แสดงว่าอิทธิพลปัจจัยนี้ไม่มากนัก ยกเว้นกรณีที่ตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพราะมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีประชากรมากกว่า 20,000 คน ดังนั้นสถานศึกษา โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และสถานที่ราชการจึงเป็นปัจจัยสนับสนุน

5.2.5.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างร้านธนาคาร ตลาด และห้างสรรพสินค้า และการใช้อย่างอเนกประโยชน์

เมื่อนำการใช้อย่างอเนกประโยชน์มาทับซ้อนบนแผนที่ที่ตั้งทางเศรษฐกิจ ประเภทร้านธนาคาร ตลาด และห้างสรรพสินค้า แล้วพบว่าการใช้ตัวอย่างอเนกประโยชน์ มีลักษณะสัมพันธ์กับที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภท ธนาคาร ตลาดและห้างสรรพสินค้ามากในพื้นที่ย่านการค้า เนื่องจากย่านการค้าใจกลางเมืองมีบริการเหล่านี้สนับสนุนอยู่จำนวนมาก จึงทำให้พื้นที่เหล่านี้มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ แต่ถ้าเป็นย่านประวัติศาสตร์พิจารณาจากย่านเขตกำแพงเมือง

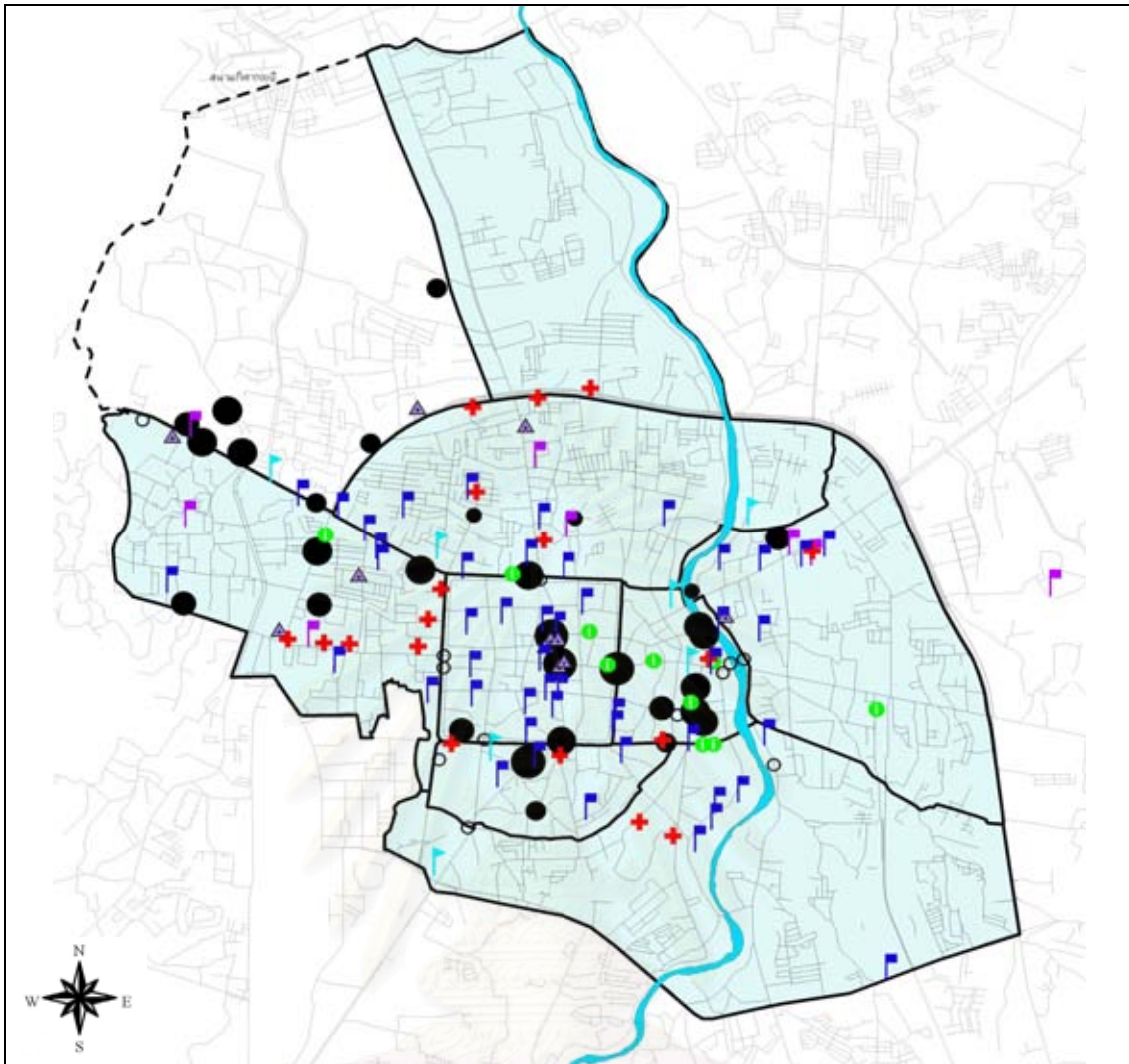
ชั้นในในพื้นที่นั้นมีบริการธนาคาร ตลาด และห้างสรรพสินค้าไม่มากนักแต่พื้นที่ยังคงมีการใช้อย่าง
 อเนกประโยชน์ ดังนั้นการใช้อย่างอเนกประโยชน์จึงมาจากอิทธิพลด้านอื่นมากกว่า รวมถึงย่าน
 มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ด้านตะวันตกของเมือง นั้นอิทธิพลไม่ได้มาจากบริการเชิงเศรษฐกิจรอบพื้นที่
 ด้านนี้ แต่มาจากอิทธิพลอื่นๆมากกว่า อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาด้านที่ตั้งของธนาคาร ในปัจจุบัน
 การให้บริการธนาคารมาจากที่ตั้งของผู้บริการเงินด่วน (ATM) มีผลต่อการให้บริการในชีวิตประจำวัน
 มากกว่าสาขาของธนาคาร ซึ่งในปัจจุบันผู้บริการเงินด่วนมีจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วไป จึงทำให้
 อิทธิพลของตำแหน่งธนาคารมีไม่มากนัก ดังนั้นร้านธนาคาร ตลาด และห้างสรรพสินค้าเป็นปัจจัย
 สัมพันธ์

5.2.5.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างร้านอาหาร ผับ ร้านกาแฟ และการใช้อย่าง อเนกประโยชน์

เมื่อนำการใช้อย่างอเนกประโยชน์มาทับซ้อนบนแผนที่ที่ตั้งทางเศรษฐกิจ ประเภท
 ร้านอาหาร ผับ ร้านกาแฟ แล้วพบว่าการใช้้อย่างอเนกประโยชน์ มีลักษณะสัมพันธ์กับที่ตั้งของ
 กิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทนี้มาก โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากย่านเขตกำแพงเมืองชั้นใน ย่าน
 การค้าใจกลางเมืองและย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้านตะวันตกของเมือง จะเห็นว่าความหนาแน่น
 ของกิจกรรมเศรษฐกิจประเภทนี้กระจุกตัวกันอยู่ใน 3 ย่านนี้ของเมืองมากที่สุด มีผลต่อความ
 หลากหลายของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมากที่สุดเช่นกัน ทำให้การใช้้อย่างอเนกประโยชน์ใน 3
 บริเวณนี้มีค่าสูงมากกว่าบริเวณอื่นอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นร้านอาหาร ผับ ร้านกาแฟ เป็นปัจจัยดึงดูด

5.2.5.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งของโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์และการใช้ อย่างอเนกประโยชน์

เมื่อนำการใช้อย่างอเนกประโยชน์ มาทับซ้อนบนแผนที่ที่ตั้งทางเศรษฐกิจ
 ประเภท ร้านอาหาร ผับ ร้านกาแฟ แล้วพบว่าความหลากหลายของคน ความหลากหลายเวลาและ
 ความหลากหลายกิจกรรม มีลักษณะสัมพันธ์กับที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทนี้มาก
 โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากย่านเขตกำแพงเมืองชั้นใน ย่านการค้าใจกลางเมืองและย่าน
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้านตะวันตกของเมือง จะเห็นว่าความหนาแน่นของกิจกรรมเศรษฐกิจ
 ประเภทนี้กระจุกตัวกันอยู่ใน 3 ย่านนี้ของเมืองมากที่สุด มีผลต่อความหลากหลายของการใช้พื้นที่

วิทยานิพนธ์: ตระรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 5-17 ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งของสถานศึกษา โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และสถานที่ราชการในเมืองเชียงใหม่และการใช้อย่างอเนกประโยชน์

สัญลักษณ์ :

- + โรงพยาบาล
- ▲ พิพิธภัณฑ์
- จุดบริการนักท่องเที่ยว
- โรงเรียน
- มหาวิทยาลัย
- สถานกงสุล

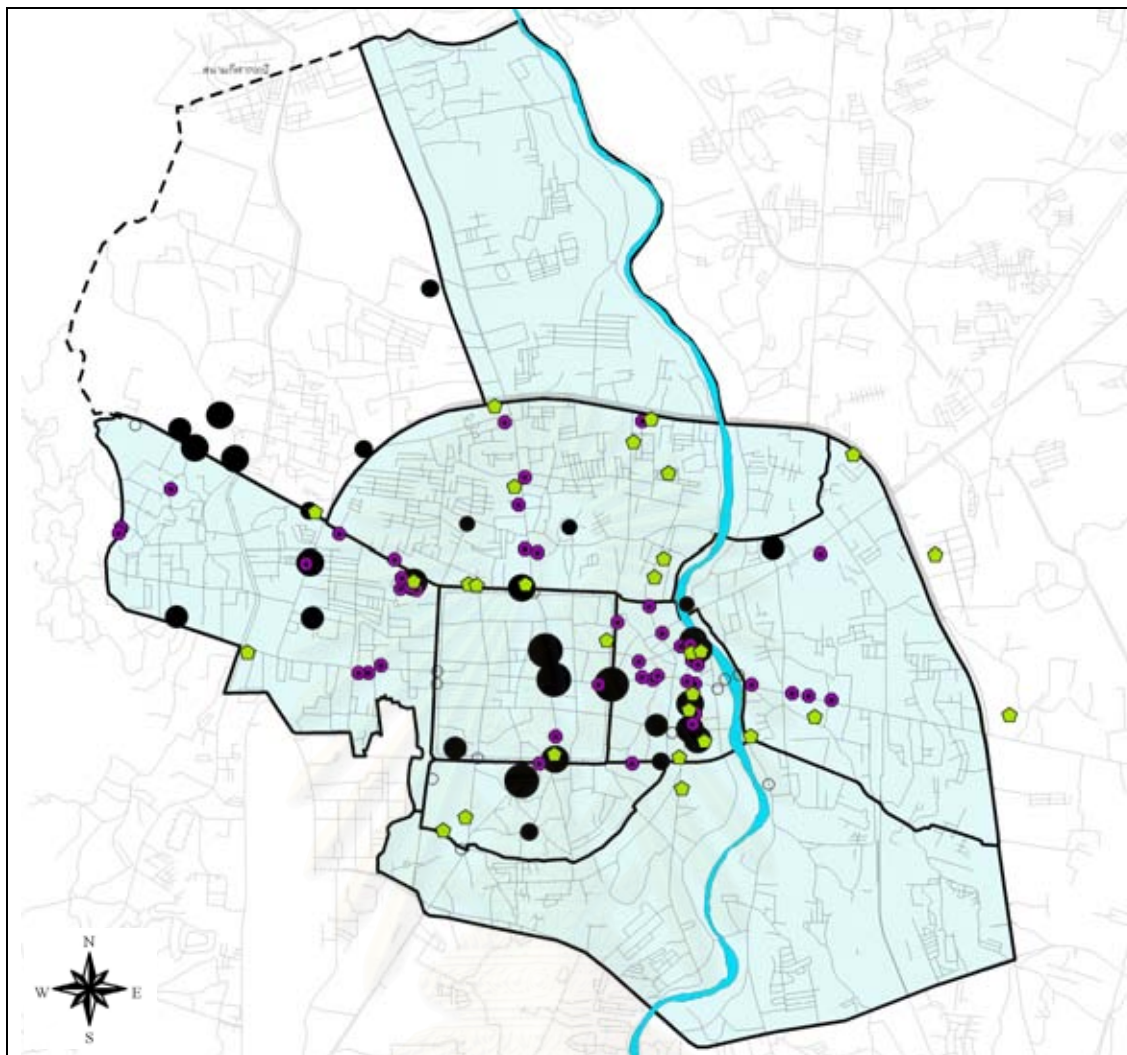
ค่าคะแนนอเนกประโยชน์

- 0 - 10 ไม่อเนกประโยชน์
- 11 - 15 อเนกประโยชน์น้อยที่สุด
- 16 - 20 อเนกประโยชน์น้อย
- 21 - 25 อเนกประโยชน์ปานกลาง
- 26 - 30 อเนกประโยชน์มาก
- 31 ขึ้นไป อเนกประโยชน์มากที่สุด

ที่มา: จากกรณีวิเคราะห์ แผนที่ฐานจากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี และภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

มาตราส่วน

วิทยานิพนธ์: ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 5-18 ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งของร้านธนาคาร ตลาด และห้างสรรพสินค้าในเมืองเชียงใหม่และการใช้
อย่างอเนกประโยชน์

สัญลักษณ์ :

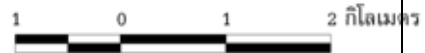
- ตลาดและห้างสรรพสินค้า
- ธนาคาร

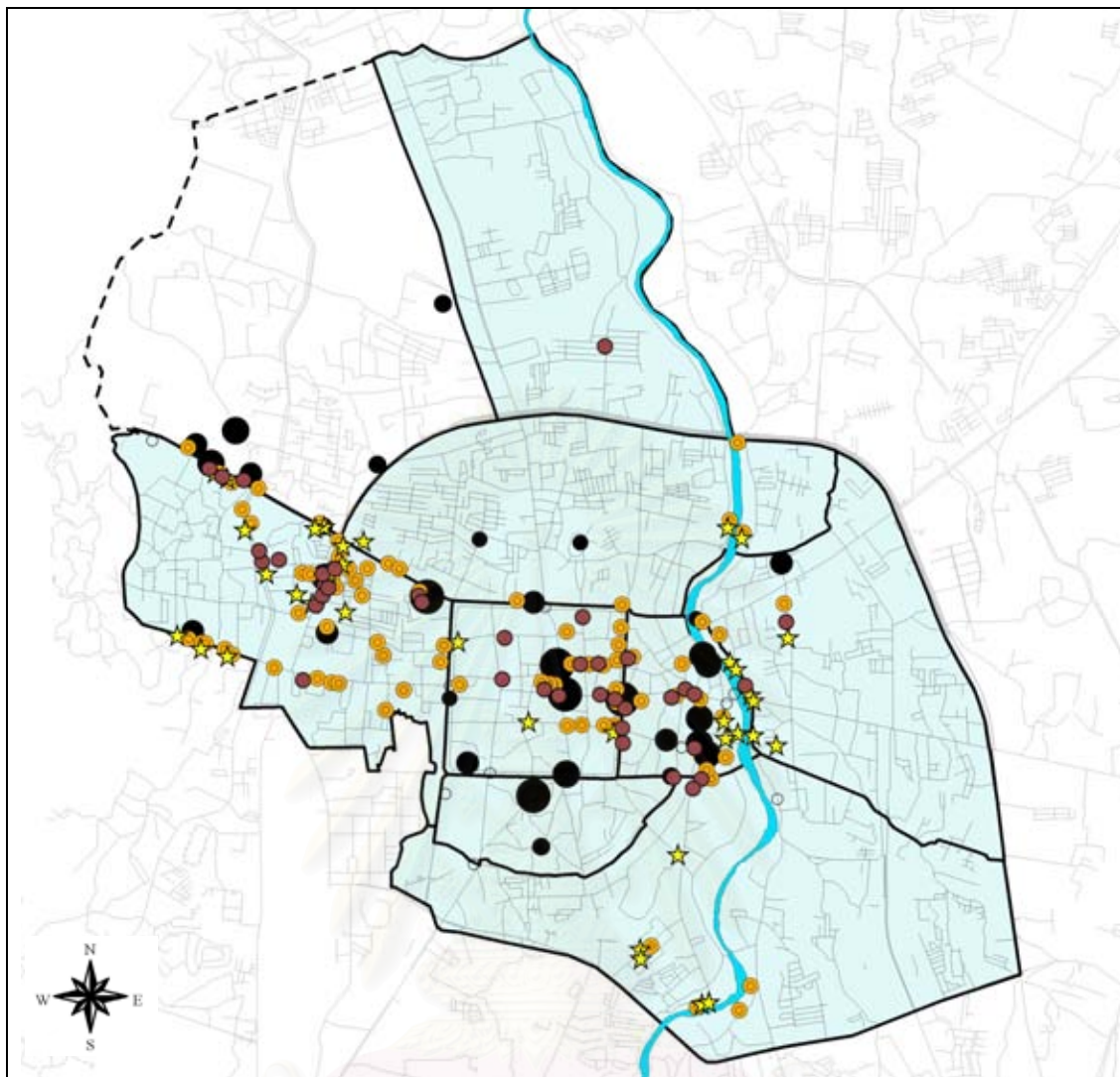
ค่าคะแนนอเนกประโยชน์

- 0 - 10 ไม่อเนกประโยชน์
- 11 - 15 อเนกประโยชน์น้อยที่สุด
- 16 - 20 อเนกประโยชน์น้อย
- 21 - 25 อเนกประโยชน์ปานกลาง
- 26 - 30 อเนกประโยชน์มาก
- 31 ขึ้นไป อเนกประโยชน์มากที่สุด

ที่มา: จากการวิเคราะห์ แผนที่ฐานจากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี
และภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

มาตราส่วน

วิทยานิพนธ์: ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 5-19 ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งของร้านอาหาร ร้านกาแฟและสถานบันเทิงในเมืองเชียงใหม่และการใช้อ่างอเนกประโยชน์

สัญลักษณ์ :

- ร้านอาหาร
- ผับ/สถานบันเทิง
- ร้านชา/กาแฟ

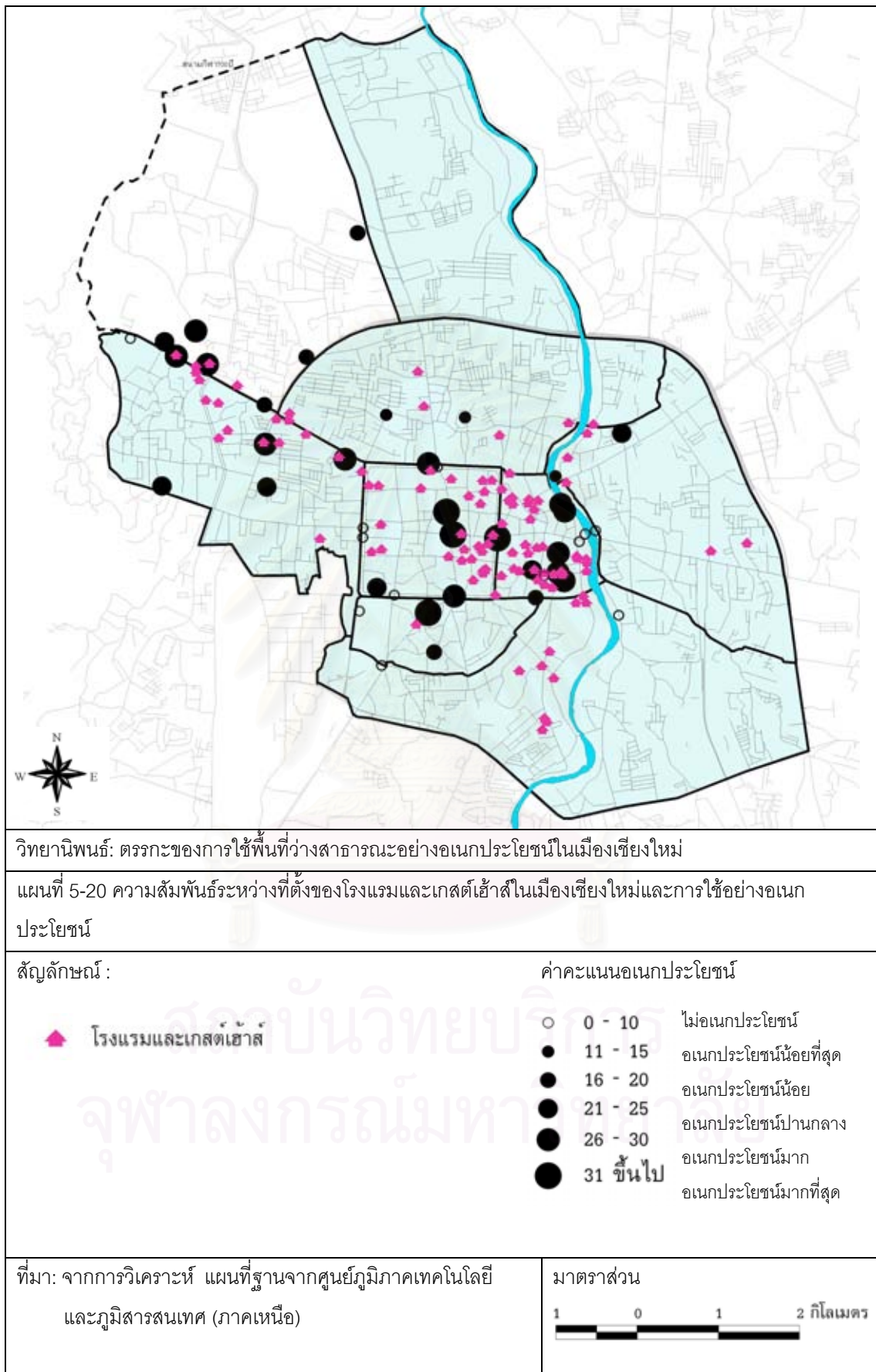
ค่าคะแนนอเนกประโยชน์

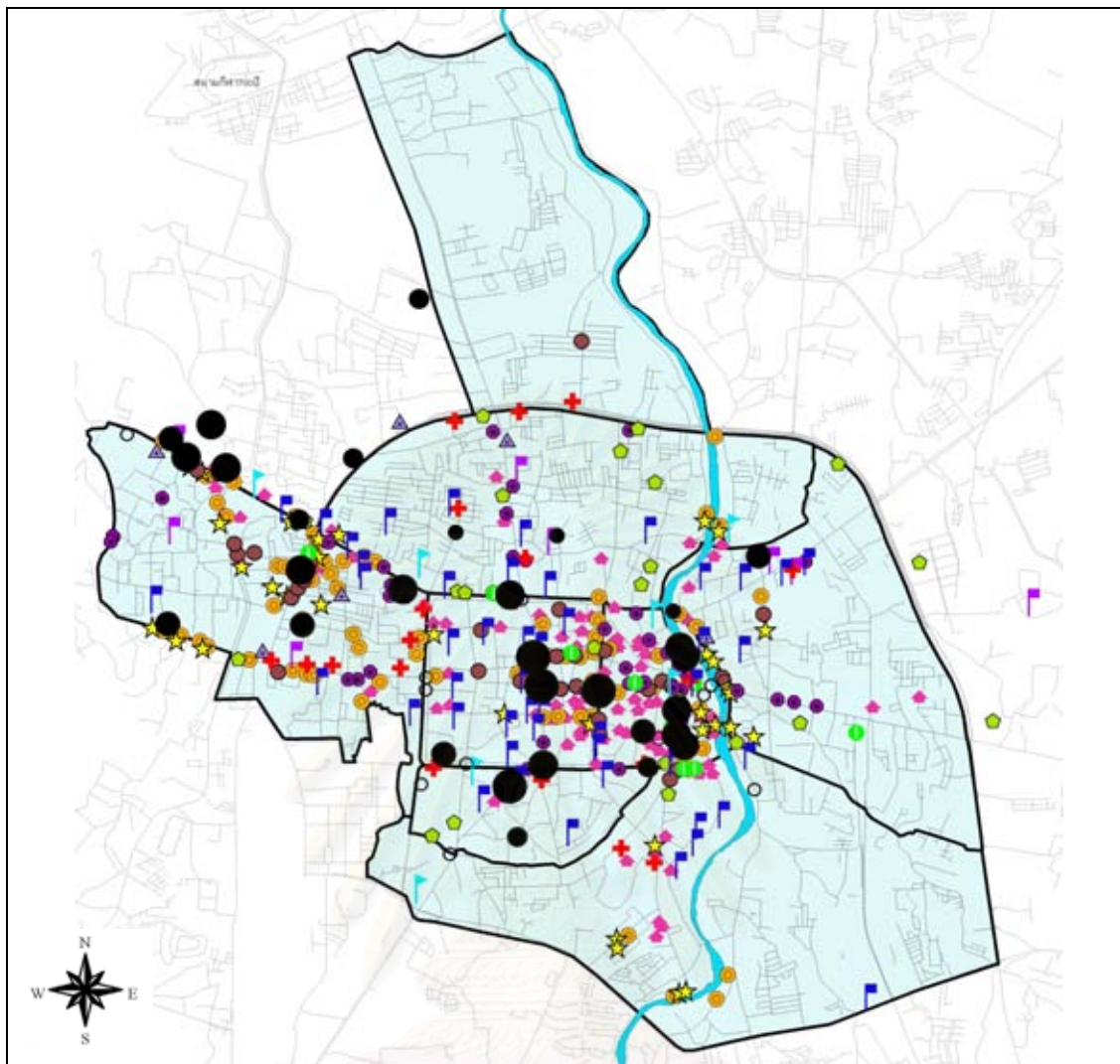
- 0 - 10 ไม่อเนกประโยชน์
- 11 - 15 อเนกประโยชน์น้อยที่สุด
- 16 - 20 อเนกประโยชน์น้อย
- 21 - 25 อเนกประโยชน์ปานกลาง
- 26 - 30 อเนกประโยชน์มาก
- 31 ขึ้นไป อเนกประโยชน์มากที่สุด

ที่มา: จากการวิเคราะห์ แผนที่ฐานจากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี และภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

มาตราส่วน

วิทยานิพนธ์: ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 5-21 ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งของกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจในเมืองเชียงใหม่และการใช้ประโยชน์ประโยชน์

สัญลักษณ์ :

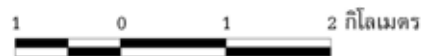
ถนน	มัสยิด	สิ่งปลูกสร้าง
วัด	ตลาด	พื้นที่สาธารณะ
วัด/ศาลเจ้าจีน	ร้านอาหาร	แหล่งน้ำ
โบสถ์	ร้านชา/กาแฟ	ขอบเขตพื้นที่ย่าน
ฝั่บ/สถานบันเทิง	โรงพยาบาล	
โรงแรมและเกสต์เฮาส์	โรงเรียน	
จุดบริการนักท่องเที่ยว	สถานกงสุล	

ค่าคะแนนอเนกประโยชน์

○ 0 - 10	ไม่อเนกประโยชน์
● 11 - 15	อเนกประโยชน์น้อยที่สุด
● 16 - 20	อเนกประโยชน์น้อย
● 21 - 25	อเนกประโยชน์ปานกลาง
● 26 - 30	อเนกประโยชน์มาก
● 31 ขึ้นไป	อเนกประโยชน์มากที่สุด

ที่มา: จากการวิเคราะห์ แผนที่ฐานจากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี และภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

มาตราส่วน

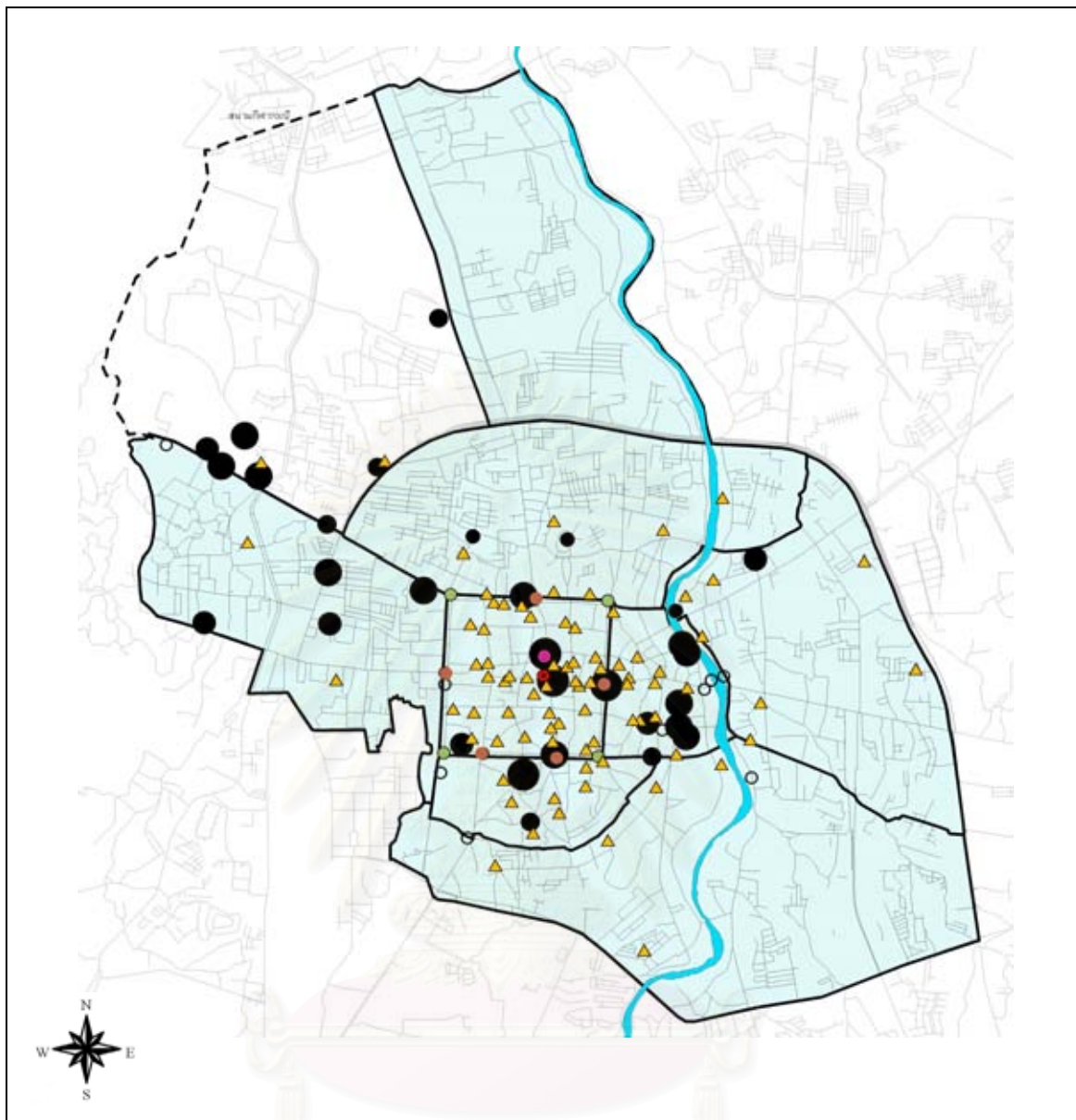
ว่างสาธารณะมากที่สุดเช่นกัน ทำให้การใช้อย่างอเนกประโยชน์ใน 3 บริเวณนี้มีค่าสูงมากกว่า บริเวณอื่นอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นปัจจัยที่ตั้งของโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์ จึงเป็นปัจจัยดึงดูด

5.2.6 ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะกับกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมของเมือง

5.2.6.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งตำแหน่งวัดต่างๆ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และการใช้อย่างอเนกประโยชน์

เมื่อนำการใช้อย่างอเนกประโยชน์มาทับซ้อนบนแผนที่กับเส้นทางชบวนเทศกาล งานประเพณี งานเฉลิมฉลองของเมืองและที่ตั้งตำแหน่งวัดต่างๆ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ (Heritage Place) ในเมืองเชียงใหม่แล้ว พบว่าความหลากหลายของคน ความหลากหลายเวลาและความหลากหลายกิจกรรม มีลักษณะสัมพันธ์กับที่ตั้งของกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเภทนี้มาก โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากย่านเขตกำแพงเมืองชั้นในซึ่งมีกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมสูง เนื่องจากเป็นพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ของเมือง ทับซ้อนทับกับที่อยู่อาศัย สถานที่ราชการในปัจจุบัน รวมถึงย่านการค้าใจกลางเมือง ซึ่งเป็นย่านการค้าต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ พื้นที่ทั้งสองส่วนนี้จึงเป็นที่ตั้งของสถานที่เชิงประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญ วัด และนอกจากนั้นเส้นทางกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมของเมือง รวมถึงเส้นทางชบวนเทศกาล งานประเพณี งานเฉลิมฉลองของเมือง มักเลื้อยเส้นทางใจกลางเมืองซึ่งผ่านกลางพื้นที่ย่านทั้งสอง จึงทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะในเส้นทางเหล่านี้มี การใช้อย่างอเนกประโยชน์มากที่สุด ส่วนย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้านตะวันตกของเมืองนั้น ในอิทธิพลด้านนี้ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องเนื่องจากอยู่นอกเส้นทางและมีที่ตั้งต่างๆน้อยมาก การใช้อย่างอเนกประโยชน์ของบริเวณมหาวิทยาลัยจึงมาจากสาเหตุอื่น ๆ มากกว่า ดังนั้นปัจจัยที่ตั้งตำแหน่งวัดต่างๆ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ จึงเป็นปัจจัยดึงดูด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

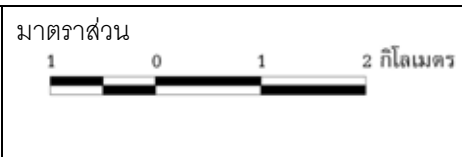

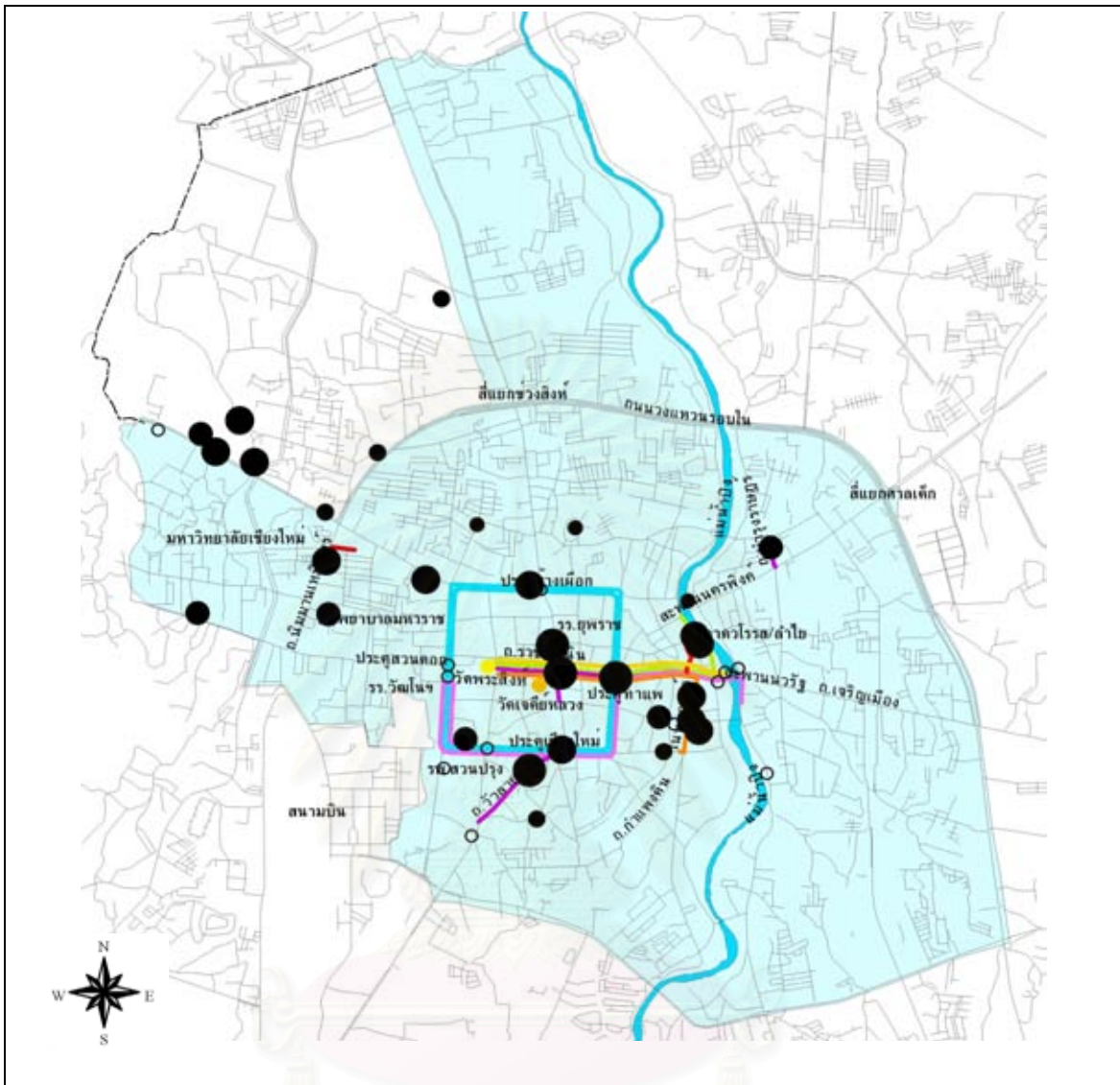
วิทยานิพนธ์: ธรรมชาติของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 5-22 ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งตำแหน่งวัดต่างๆ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ (Heritage Place) ในเมืองเชียงใหม่และการใช้ประโยชน์อเนกประโยชน์

สัญลักษณ์ :		ค่าคะแนนอเนกประโยชน์	
● แฉ่งเมือง	● เส้าอินทขีล	○ 0 - 10	ไม่อเนกประโยชน์
▲ วัด	● ประตุเมือง	● 11 - 15	อเนกประโยชน์น้อยที่สุด
	● อนุสาวรีย์สามกษัตริย์	● 16 - 20	อเนกประโยชน์น้อย
		● 21 - 25	อเนกประโยชน์ปานกลาง
		● 26 - 30	อเนกประโยชน์มาก
		● 31 ขึ้นไป	อเนกประโยชน์มากที่สุด

ที่มา: จากการวิเคราะห์ แผนที่ฐาน ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี และภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

วิทยานิพนธ์: ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 5-23 ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งตำแหน่งวัดต่างๆ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ (Heritage Place) ในเมืองเชียงใหม่และการใช้ออเนกประโยชน์

ที่มา: จากการวิเคราะห์ แผนที่ฐานจากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีและภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

เมื่อนำความหลากหลายมาทับซ้อนบนแผนที่กับเส้นทางชวอนเทศกาล งานประเพณี งานเฉลิมฉลองของเมืองและที่ตั้งตำแหน่งวัดต่างๆ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ (Heritage Place) ในเมืองเชียงใหม่แล้ว พบว่าความหลากหลายของคน ความหลากหลายเวลาและความหลากหลายกิจกรรม มีลักษณะสัมพันธ์กันกับกับเส้นทางชวอนเทศกาล งานประเพณี งานเฉลิมฉลองของเมืองและที่ตั้งตำแหน่งวัดต่างๆ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ (Heritage Place) พื้นที่ที่เป็นที่ตั้งและเป็นเส้นทางกิจกรรมวัฒนธรรม พื้นที่นั้นจะมีโอกาสความหลากหลายสูงมากกว่าพื้นที่ที่ตั้งอยู่นอกพื้นที่เหล่านี้

สรุปการวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างของเมืองเชียงใหม่

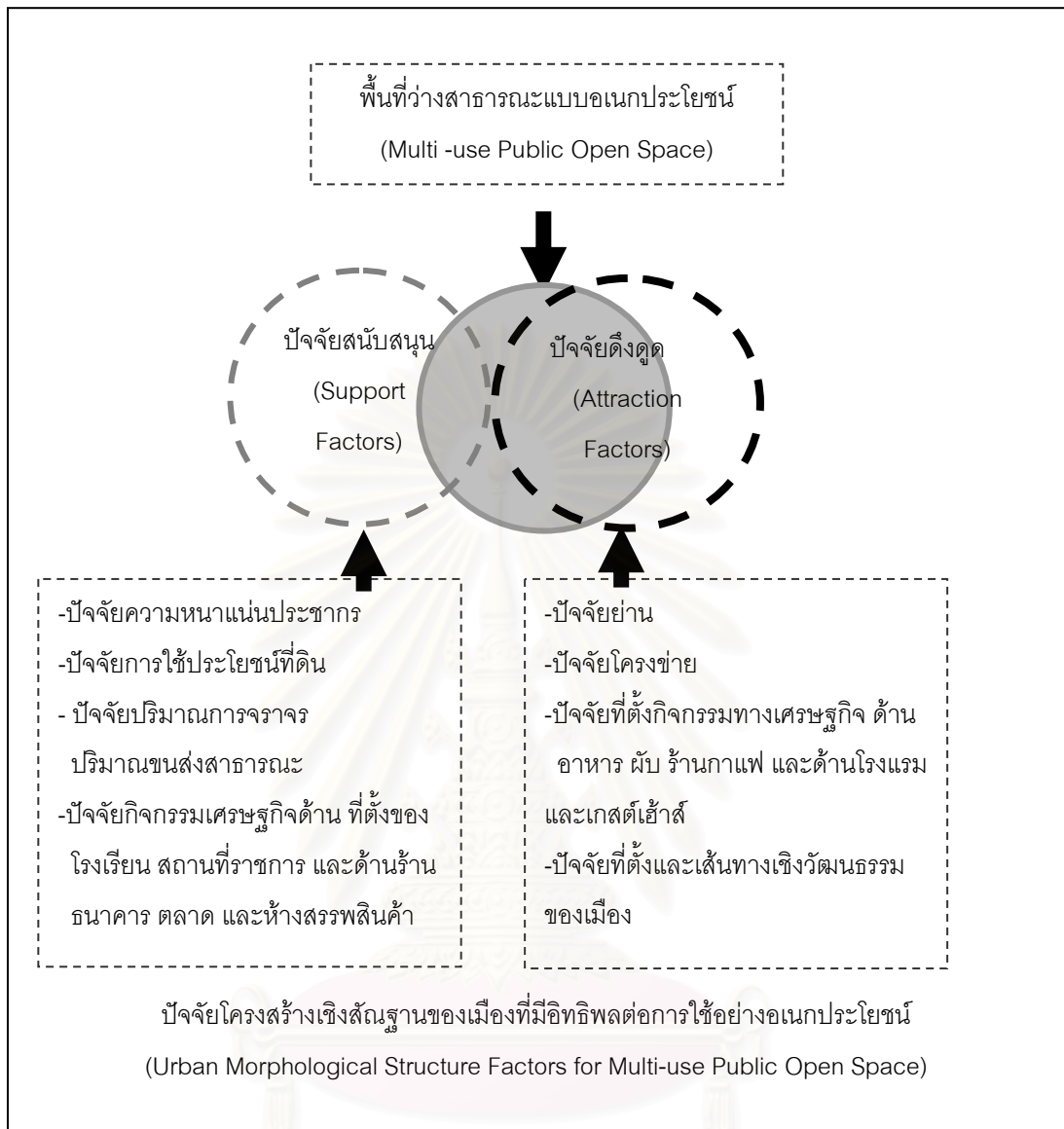
จากการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างของเมืองเชียงใหม่ พิจารณาจากการทับซ้อนแผนที่ พบว่า ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ เป็นไปตามทฤษฎี กล่าวคือความหนาแน่นของประชากรมีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ ยิ่งความหนาแน่นของประชากรมากโอกาสของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะยิ่งสูงมากกว่าพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อย ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีลักษณะผสมผสานได้แก่ การผสมผสานระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยผสมผสานกับ การใช้ประโยชน์ที่ดินพาณิชยกรรม ในบริเวณเขตพาณิชยกรรมของพื้นที่เขตผสมผสานนั้นจะเป็นพื้นที่ที่มีโอกาสของการใช้อย่างอเนกประโยชน์มาก พื้นที่พาณิชยกรรมในย่านการค้าเก่าใจกลางเมืองก็เป็นพื้นที่ที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์สูงเช่นกัน นอกจากนั้นในการใช้ประโยชน์ที่ดินย่านประวัติศาสตร์หรือพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่มรดกของเมือง ก็มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะทำให้มีโอกาการใช้อย่างอเนกประโยชน์สูงด้วย ความสัมพันธ์ของโครงข่ายกับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะก็มีความสัมพันธ์กันเป็นไปตามทฤษฎีเช่นกัน กล่าวคือ พื้นที่ที่มีลักษณะโครงข่ายที่ดี การเข้าถึงพื้นที่โดยสะดวกย่อมทำให้เกิดโอกาสของการใช้อย่างอเนกประโยชน์ ส่วนพื้นที่ที่มีการเข้าถึงไม่สะดวกโครงข่ายไม่ดีทำให้เกิดโอกาสน้อยกว่า ส่วนการเดินทางโดยการขนส่งสาธารณะและรถประจำทาง ก็มีความสัมพันธ์กับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ พื้นที่ที่มีปริมาณการสัญจรมากมีโอกาสของการเกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์มากกว่าพื้นที่ที่มีปริมาณการสัญจรน้อย หรือไม่มีเส้นทางเดินรถประจำทาง ความสัมพันธ์ด้านกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจกับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะก็มีความสัมพันธ์กันมาก พื้นที่เมืองที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจหนาแน่นโอกาสในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์จะมากตาม หากกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจเบาบางโอกาสก็จะมีน้อยกว่า แต่ในกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจต่างๆมีอิทธิพลเล็กน้อยแตกต่างกันเช่น โรงเรียน สถานที่ราชการ ธนาคาร มีอิทธิพลน้อยกว่า ตลาด โรงแรม เกสต์เฮ้าส์ ร้านอาหาร ผับ ร้านกาแฟ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่อย่างอเนกประโยชน์มากกว่า

ระดับของปัจจัยโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง มีอยู่ 2 ระดับคือปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยดึงดูด ในระดับเมืองไม่ได้กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐาน เพราะปัจจัยพื้นฐานอยู่ในคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่ติดตัวจำเป็นต้องมี แต่การวิเคราะห์ในระดับเมืองเพื่อดูว่าการจัดวางตัว (configurations) ของพื้นที่ตามแนวคิดของ Jacobs (1961) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลดี ได้แก่ ความหนาแน่น การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างอเนกประโยชน์ ลักษณะโครงข่ายที่มีถนนจุดตัดมาก บล็อกขนาดเล็กไม่ใหญ่ มีผลต่อการสร้างความสำเร็จพื้นที่ ดังนั้นในการพิสูจน์ปัจจัยจึงดูความแตกต่างระดับ 2 ระดับ ได้แก่ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยดึงดูด เพราะเมืองเป็นโครงสร้างใหญ่ ดูในภาพกว้างเพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยอะไรมีผลต่อการใช้พื้นที่มากกว่ากัน

ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์นั้น ยังมีอิทธิพลต่อพื้นที่ในระดับแตกต่างกัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ทำให้พื้นที่นั้นมีการใช้มากขึ้นหากอยู่ในสถานะที่ดีเรียกว่าปัจจัยสนับสนุน จะทำให้ผลต่อพื้นที่เชิงบวกได้แก่ ปัจจัยความหนาแน่นประชากร ปัจจัยการใช้ประโยชน์ที่ดิน ปริมาณการจราจร ปริมาณขนส่งสาธารณะ ปัจจัยกิจกรรมเศรษฐกิจด้าน ที่ตั้งของโรงเรียน สถานที่ราชการ และด้านร้านค้าคาร ตลาด และห้างสรรพสินค้า รูปแบบความหนาแน่นและการผสมผสานการใช้ประโยชน์ที่ดินสอดคล้องกับหลักการของ Jacobs (1961: 162-3, 406) ความหนาแน่นเป็นการสร้างอุปสงค์ของการใช้พื้นที่ ลักษณะโครงข่ายที่มีบล็อกขนาดเล็กเพื่อโอกาสของการเลี้ยวมุมถนนที่บ่อย ตลอดจนความหลากหลายของหน้าที่ใช้สอยจะสร้างการใช้พื้นที่มากขึ้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลเหนือกว่าปัจจัยสนับสนุนคือปัจจัยดึงดูด กล่าวคือมีผลต่อพื้นที่ว่างสาธารณะมากกว่าอย่างเห็นได้ชัดเจน และส่งผลให้พื้นที่มีโอกาสมีการใช้อเนกประโยชน์มากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยย่าน ปัจจัยโครงข่าย ปัจจัยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ด้านอาหาร ผับ ร้านกาแฟ และด้านโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์ ปัจจัยเชิงวัฒนธรรมของ Jacobs (1961: 109) กล่าวถึงการสร้างความมีชีวิตชีวาของชุมชน จะต้องสร้างทั้งทางสังคมและทางเศรษฐกิจด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิ 5-2 ปัจจัยโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่าง
สาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.3 การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานของพื้นที่

การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองเชียงใหม่ ด้วยเทคนิคภาพและพื้น (Figure and Ground) คือการศึกษารูปร่างและรูปร่างของการตั้งถิ่นฐาน จากการศึกษาของ Trancik (1986) แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างสัณฐานของเมืองมีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างของเมือง ในการวิจัยนี้ เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลจากความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง รูปแบบของแปลงที่ดิน ลักษณะโครงข่าย มีผลทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะการใช้งานอย่างอนเนกประโยชน์อย่างไร เป็นการวิเคราะห์ศึกษาเชิงกายภาพของระบบเมืองขนาดใหญ่กับตัวพื้นที่ ตามแนวคิดของ Conzen (1960) วิเคราะห์ด้านต่างๆดังนี้

1. การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Uses)
2. ความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ (Building Structure)
3. รูปแบบแปลงที่ดิน (Urban Blocks)
4. รูปแบบถนน (Street Pattern)

โดยแผนที่แสดงรายละเอียดของเมืองเชียงใหม่ การวิเคราะห์พิจารณาเจาะจงไปยังรอบพื้นที่รัศมี 500 เมตร เป็นระยะทางที่สามารถเดินถึงพื้นที่ได้ของคนในชุมชนตามที่ Gehl (2001) อภิปรายในบทที่ 2

ตาราง 5-5 การใช้ประโยชน์ที่ดินและความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างรอบพื้นที่รัศมี 500 เมตร

พื้นที่	ค่าการใช้ประโยชน์ที่ดิน	การใช้ประโยชน์ที่ดิน						การเกิด			พื้นที่ว่าง (ตร.กม.)	อัตราส่วนมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง	
		พาณิชย์กรรม	ที่อยู่อาศัย	สถานที่ราชการ	สถานศึกษา	สถานศาสนา	นันทนาการพื้นที่	เกิดจากการวางแผนของรัฐบาล	เกิดขึ้นเองตามภาวะการณ์	เกิดขึ้นจากการจัดตั้งของเอกชน			
ย่านกำแพงเมืองชั้นใน													
1. ชวงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์	33	✓	✓	✓	✓			✓			0.33	0.55	6.00: 10
2. ถนนคนเดินราชดำเนิน	33	✓	✓		✓	✓		✓			0.75	1.14	6.58: 10
3. ชวงประตูท่าแพ	31	✓	✓			✓		✓			0.41	0.58	7.07: 10
4. ชวงประตูเชียงใหม่	30	✓		✓		✓		✓			0.38	0.56	6.79: 10
5. สวนบวหาด	22	✓	✓					✓			0.29	0.83	3.49: 10
6. สองฝากฝั่งคูเมือง	9	✓	✓					✓			0.22	0.41	5.37: 10

พื้นที่	ค่าการใช้ประโยชน์ที่ดิน	การใช้ประโยชน์ที่ดิน						การเกิด			สิ่งปลูกสร้าง(ตร.กม.)	พื้นที่ว่าง(ตร.กม.)	อัตราส่วนมูลค่าอาคาร:พื้นที่ว่าง
		พาณิชย์กรรม	ที่อยู่อาศัย	สถานที่ราชการ	สถานศึกษา	สถานศาสนา	นันทนาการพื้นที่	เกิดจากการวางแผนของรัฐ	เกิดขึ้นเองตามภาวะการณ์	เกิดขึ้นจากการจัดตั้งของเอกชน			
7. ช่วงประตูสวนดอก	5	✓	✓		✓	✓		✓			0.33	0.52	6.35: 10
8. ช่วงประตูข้างเผือก	5	✓	✓		✓		✓	✓			0.27	0.60	4.50: 10
9. ช่วงประตูสวนปรง	5	✓	✓	✓	✓			✓			0.26	0.58	4.48: 10
ย่านกำแพงเมืองชั้นนอก													
1. ถนนคนเดินชุมชนวิบูลย์	32	✓	✓					✓			0.28	1.28	5.9: 10
2. ช่วงวัดนันทาราม	20	✓	✓					✓			0.28	0.62	4.52: 10
3. พลาซ่าสุวิวงศ์บุคเซนเตอร์	16	✓	✓				✓		✓		0.27	0.53	5.09: 10
4. พื้นที่เลียบบคลองแม่ข่า/ลำคู ไหว	0	✓	✓					✓			0.37	0.70	5.29: 10
5. สวนกาญจนาภิเษก	0	✓	✓	✓			✓	✓			0.29	0.90	3.22: 10
ย่านการค้าใจกลางเมือง													
1. บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส	30	✓	✓						✓		0.49	0.87	5.63: 10
2. พื้นที่ว่างหน้าตลาดนบุรีรัฐ	30	✓	✓						✓		0.31	0.49	6.00: 10
3. ลานอาคารตลาดอนุสาร	28	✓	✓							✓	0.36	0.89	4.04: 10
4. พลาซ่าเชียงใหม่พาววิลเลียน	28	✓	✓							✓	0.27	0.53	5.09: 10
5. บาทวิถีไนท์บาซาร์	29	✓	✓					✓			0.52	1.08	4.81: 10
6. .บาทวิถีถนนลอยเคราะห์	24	✓	✓						✓		0.57	0.95	6.00:10
7. สองฝากฝั่งแม่น้ำปิง	11	✓	✓						✓		1.13	2.96	3.82: 10
8. สวนหน้าจวนผู้ว่าฯ	2	✓	✓					✓			0.30	0.58	5.17: 10
9. สวนนบุรีรัฐฝั่งตะวันออก	2	✓	✓					✓			0.33	0.65	5.08: 10
10. สวนตลาดลำไย	3	✓	✓					✓			0.34	0.64	5.31: 10
ย่านในเมือง													
1. แผงลอยใต้รู้งข้างเผือก	26	✓	✓		✓		✓		✓		0.32	0.56	5.71: 10
2. ถนนคนเดินบำรุงราษฎร์	25		✓	✓	✓			✓			0.22	0.89	2.47: 10

พื้นที่	ค่าการใช้ประโยชน์ที่ดิน	การใช้ประโยชน์ที่ดิน						การเกิด			สิ่งปลูกสร้าง(ตร.กม.)	พื้นที่ว่าง(ตร.กม.)	อัตราส่วนมูลค่าอาคาร:พื้นที่ว่าง
		พาณิชยกรรม	ที่อยู่อาศัย	สถานที่ราชการ	สถานศึกษา	สถานศาสนา	นันทนาการพื้นที่	เกิดจากการวางแผนของรัฐ	เกิดขึ้นเองตามภาวะการณ์	เกิดจากการจัดตั้งของเอกชน			
3. สถานสถาปนกิจสันติธรรมฯ	14	✓	✓						✓		0.32	0.68	4.71: 10
4. สนามกีฬาเทศบาลฯ	14	✓	✓				✓	✓			0.43	0.79	5.44: 10
5. สวนหยาด	8	✓	✓					✓			0.28	0.59	4.75: 10
6. สวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ	1	✓	✓	✓				✓			0.17	0.72	2.36:10
ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้านตะวันตก และย่านศูนย์ราชการ													
1. พลาซ่ากาดสวนแก้ว	29	✓	✓	✓					✓		0.25	0.65	3.85: 10
2. บาทวิถี ถนนนิมมานฯ	29	✓	✓				✓		✓		0.28	1.18	2.37: 10
3. บาทวิถีหน้ามช.	27		✓	✓			✓		✓		0.26	0.90	2.89: 10
4. ชวงบ้านช่างเคียน	26		✓		✓				✓		0.22	0.72	3.00: 10
5. บาทวิถีปากซอยช่างเคียน	26		✓		✓		✓		✓		0.19	0.71	2.68: 10
6. บาทวิถีถนนสุเทพหลังมช.	24	✓	✓		✓				✓		0.25	1.15	2.00: 10
7. สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ	24	✓	✓		✓		✓	✓			0.22	0.91	2.42: 10
8. ซอยระหว่างตึกตรงข้าม มช.	22		✓	✓	✓		✓		✓		0.23	0.83	2.77: 10
9. ลานสินค้าห้วยแก้วพลาซ่า	19	✓	✓				✓		✓		0.19	0.76	2.5:10
10. สวนหลวงล้านนา ร.9	18		✓				✓	✓			0.21	1.83	1.15:10
11. แผงลอยใต้รุ่งหน้าวัดเจ็ดยอด	17		✓		✓		✓				0.18	0.71	2.54:10
12. สวนสุขภาพห้วยแก้ว	0		✓		✓		✓	✓			0.18	1.10	1.64:10

5.3.1 การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างเชิงสัญญาณพื้นที่ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

5.3.1.1 ย่านประวัติศาสตร์

ย่านกำแพงเมืองชั้นใน การใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณนี้ ในอดีตเป็นพื้นที่ตั้งถิ่นฐานเริ่มแรก เป็นที่ตั้งของวังและชวงหลวง มีกำแพงเมืองล้อมรอบในเขตคูเมือง มีวัดจำนวนมาก ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินของกษัตริย์คุ่มต่างๆ ปรับเปลี่ยนเป็นสถานที่ราชการ ผสมผสานพื้นที่อยู่อาศัยแทรกตัวอยู่ ริมนนเป็นลักษณะการค้าขายและพาณิชยกรรม

ปัจจุบันในภาพรวมของย่านนี้เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสานระหว่าง ที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม สถาบันศาสนา สถานศึกษา สถานที่ราชการ ความหนาแน่นของประชากรประมาณ เขตศรีภูมิ 5,001-8,000 คนต่อตารางกิโลเมตร เขตพระสิงห์ 4001-5000 คน ต่อตารางกิโลเมตร ทำให้มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ ในพื้นที่ช่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ถนนคนเดินราชดำเนิน ช่วงประตูท่าแพ ช่วงประตูเชียงใหม่ ในบริเวณนี้จากภาพลักษณะที่โดดเด่นของพื้นที่ประวัติศาสตร์ของเมือง อาคารเก่าและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่ยังคงหลงเหลือ โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาที่งดงามและมีคุณค่าจำนวนมาก สถานที่ราชการที่เป็นมรดกเมืองปัจจุบันได้ขยายพื้นที่ออกไปและย้ายออกไปยังศูนย์ราชการ ทำให้อาคารเก่าได้ถูกพัฒนา เป็นพื้นที่ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ คุ่มบางแห่งเป็นศูนย์สถาปัตยกรรมของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เส้นทางบริเวณนี้เป็นเส้นทางเดินเท้าของนักท่องเที่ยวที่นิยมเดินชมบริเวณเมืองเก่า ทำให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ อีกทั้งพื้นที่ที่มีกิจกรรมหนาแน่นของเมืองเช่น กิจกรรมถนนคนเดินวันอาทิตย์ของเทศบาล และเป็นแหล่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น โรงแรมและเกสต์เฮาส์ จำนวนมากในบริเวณนี้ ส่วนสวนบวกดาดเป็นสวนสาธารณะที่สำคัญของเมือง เป็นสวนสาธารณะระดับชุมชนที่ได้รับความนิยมในการใช้บริการโดยเฉพาะวันหยุดสุดสัปดาห์ มีการจัดงานต่างๆเช่น งานเทศกาลไม้ดอกไม้ประดับประจำปีของเมือง เทศกาลผลไม้ มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ปานกลาง ส่วนพื้นที่สองฝากฝั่งคูเมือง ประตูสวนดอก ประตูช้างเผือก ประตูสวนปรุง เป็นพื้นที่องค์ประกอบของเมืองและไม่มีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรม ส่วนมากใช้ในการสัญจรไปมาจึงไม่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ จึงนับว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสานนี้ มีผลต่อการใช้อย่างอเนกประโยชน์

ย่านกำแพงเมืองชั้นนอก (Outer wall) บริเวณกำแพงเมืองชั้นนอกในอดีตเมื่อแรกสร้างเมืองเชียงใหม่ เป็นส่วนหนึ่งของเมืองบริเวณนี้เป็นที่พักอาศัยของชนชั้นที่กวาดต้อนมาจากเมืองต่างๆ ซึ่งเป็นช่างฝีมือ ต่อมาได้มีการตั้งถิ่นฐานเมืองเชียงใหม่เป็นชุมชนชาวบ้านวัลลาย ทำหัตถกรรมท้องถิ่น การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันส่วนมากเป็นพื้นที่พักอาศัยความหนาแน่นสูง อาคารขนาดเล็กหนาแน่น เป็นอาคารไม่สูง การใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่อยู่อาศัยผสมผสานพาณิชยกรรม พื้นที่พาณิชยกรรมหนาแน่นบริเวณถนนสายหลัก

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาการจัดตั้งหรือการดำเนินการ พบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะในบริเวณย่านกำแพงเมืองชั้นใน หรือในเขตคูเมืองเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการวางแผนของรัฐบาล เพราะเป็นพื้นที่องค์ประกอบของเมืองที่สำคัญ และเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะระดับเมือง อยู่ในพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์มรดกของเมือง สนับสนุนนโยบายท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวและอนุรักษ์ของเมือง ได้แก่ พื้นที่ช่วงอนุสาวรีย์ ถนนคนเดินราชดำเนิน ช่วงประตูท่าแพและช่วงประตูเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ที่มีค่าการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์สูงมาก จากการเป็นถนนคนเดินวัน

อาชีพที่ทางเทศบาลเป็นผู้จัดตั้งและดำเนินการ ส่วนสวนสาธารณะบวหาดมีการใช้งานนอกประโยชน์ปานกลาง ส่วนพื้นที่ที่ไม่มีการใช้งานอย่างนอกประโยชน์เพราะเป็นพื้นที่องค์ประกอบของเมือง สาเหตุจากไม่มีพื้นที่ว่างสำหรับใช้สอยอยู่ในความดูแลของเทศบาล เช่นเดียวกัน

ส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะในเขตกำแพงเมืองชั้นนอก การจัดตั้งหรือการดำเนินการ พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการวางแผนของรัฐบาล ในพื้นที่ถนนคนเดินวัวลาย มีการใช้อย่างนอกประโยชน์สูงเพราะเป็นถนนคนเดินวันเสาร์ ส่วนองค์ประกอบของเมืองเรียบง่าย แม้อาและลำคูไหว สวนสาธารณะกาญจนาภิเษกไม่มีการใช้อย่างนอกประโยชน์ ส่วนพื้นที่ว่างวัดนันทารามเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะวิถีชีวิตประจำวันของชุมชนบริเวณนั้น จึงเกิดจากความต้องการของผู้ใช้เองไม่ได้ถูกจัดตั้งพื้นที่อย่างเป็นทางการ จึงมีการใช้งานมากตามขนาดของชุมชนและการรวมตัวกันของคนอยู่อาศัยบริเวณนั้น นอกจากนี้ปัจจุบันในเวลากลางวันจะมีผู้ทำอาชีพขั้บรดผู้รับส่งนักเรียนจำนวนมากมาพักผ่อน จอดรถในตอนกลางวันจำนวนมากเพื่อรอรับนักเรียนในเวลาเลิกเรียนตอนเย็น ส่วนพลาซ่าสุริวงค์เป็นของเอกชน มีการใช้อย่างนอกประโยชน์ปานกลาง

5.3.2.1 ย่านการค้าใจกลางเมือง (C.B.D.)

การใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณย่านการค้าใจกลางเมืองนี้ ในอดีตเป็นพื้นที่ตั้งถิ่นฐานเริ่มแรก ในอดีตเป็นเส้นทางติดต่อค้าขายโลกภายนอก โดยทางแม่น้ำปิงเป็นท่าแพขึ้นลงสินค้า ต่อมาได้สร้างตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย เป็นตลาดการค้าปลีกและส่งที่สำคัญของจังหวัด ริมถนนเป็นลักษณะการค้าขายและพาณิชยกรรมหนาแน่นสูง ปัจจุบันในภาพรวมของย่านนี้เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสานระหว่างพาณิชยกรรมหนาแน่นและที่อยู่อาศัย เป็นศูนย์กลางที่ดึงดูดทำให้คนจำนวนมากมายังพื้นที่ในแต่ละวัน ทำให้ในพื้นที่บริเวณย่านนี้มีการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างนอกประโยชน์ บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส พื้นที่ว่างหน้าตลาดนวัรัฐ แต่พื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างไม่นอกประโยชน์ได้แก่ สองฝากฝั่งแม่น้ำปิง สวนนวัรัฐฝั่งตะวันออก สวนตลาดลำไย เนื่องจากไม่มีกิจกรรมการใช้สอยสำหรับประชาชนมีเพียงที่นั่งนอกจากนั้นยังเป็นพื้นที่รับน้ำในฤดูน้ำหลาก การจัดการพื้นที่ไม่ดีพอการเข้าถึงไม่สะดวกและขาดความต่อเนื่องเชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียง สวนหน้าจวนผู้ว่าฯปกติไม่มีกิจกรรมยกเว้นในช่วงงานเทศกาลจึงจะใช้พื้นที่ทำกิจกรรมประเพณีเทศกาล จึงทำให้พื้นที่ไม่ถูกใช้และมีสภาพทรุดโทรม เงียบเหงา

พื้นที่ว่างสาธารณะย่านนี้ มีพื้นที่สำคัญต่อเนื่องจากตลาดวโรรสอีกย่านหนึ่งคือย่านไนท์บาซาร์ เป็นย่านการค้าปลีก-ส่ง หัตถกรรมสินค้าของที่ระลึกท้องถิ่นของเมือง เปิดบริการในเวลากลางคืน เป็นสถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาก เกือบทุกคนจะต้องมาเยี่ยมชมเยียน การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะบาทวิถีเป็นที่นิยม มีคนจำนวนมากมาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างนอกประโยชน์

ในย่านนี้ ได้แก่ ลานอาคารตลาดอนุสาร พลาซ่าเชียงใหม่พาววิลเลียน บาเทวีทีไนท์บาซาร์ บาเทวีทีถนนลอยเคราะห์

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยรอบพื้นที่ว่างสาธารณะในย่านการค้าใจกลางเมือง นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาการจัดตั้งหรือการดำเนินการ พบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะในบริเวณย่านการค้าใจกลางเมือง มี 3 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มเกิดขึ้นจากการวางแผนของรัฐบาล และกลุ่มที่เกิดขึ้นเองตามภาวะการณ์ได้แก่ พื้นที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ บาเทวีทีถนนลอยเคราะห์ บาเทวีทีและถนนตลาดวโรรส เป็นพื้นที่ที่เกิดขึ้นเองตามภาวะการณ์ มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์มาก เพราะเกิดขึ้นเองจึงเป็นไปตามความจำเป็นและความต้องการใช้พื้นที่ในชีวิตประจำวัน ในขณะที่พื้นที่สวนตลาดลำไยสวนหน้าจวนผู้ว่าฯ สวนนครรัฐฝั่งตะวันออก สองฝากฝั่งแม่น้ำปิง เป็นพื้นที่ไม่อเนกประโยชน์ แม้อยู่ในย่านเดียวกัน ไม่มีกิจกรรมการใช้สอยสำหรับเป็นพื้นที่รีมน้ำเพื่อการพักผ่อนหรือนันทนาการ ทางเทศบาลก็ไม่ได้จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ ดังนั้นจึงพบว่าพฤติกรรมของคนผู้ใช้และวิถีชีวิตประชาชนต้องการการใช้พื้นที่ถนนและบาเทวีทีเชิงเศรษฐกิจมากกว่าพื้นที่สวนสาธารณะ กลุ่มสุดท้ายคือพื้นที่ว่างสาธารณะของเอกชนได้แก่ พลาซ่าเชียงใหม่พาววิลเลียน ลานอาคารตลาดอนุสาร เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์เช่นกัน เพราะตั้งอยู่ในย่านช้อปปิ้งและแหล่งสินค้าหัตถกรรม มีพื้นที่ตอบสนองผู้ใช้ ทั้งแหล่งอาหารการกิน ช้อปปิ้ง บริการนวด ในส่วนของพลาซ่าเชียงใหม่พาววิลเลียนนอกจากมีบริการต่างๆครบครันแล้วยังเป็นแหล่งขายงานศิลปะอีกด้วย บริเวณนี้จึงเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่กรู๊ปทัวร์ต่างมาใช้พื้นที่นัดพบกัน หลังจากที่เสร็จจากกิจกรรมต่างๆและการช้อปปิ้งแล้ว

5.3.3.2 ย่านในเมือง

ย่านในเมืองด้านเหนือ การใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณนี้ ในอดีตเป็นพื้นที่ตั้งถิ่นฐานเริ่มแรก พื้นที่เมืองอยู่ในเขตกำแพงเมืองชั้นใน ต่อมาได้ขยายออกไปทางทิศเหนือและทิศตะวันออก การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นไปตามเส้นทางการสัญจร ได้แก่ถนนสายหลัก คือถนนโชตนา เป็นถนนรัศมีที่วิ่งจากแนวแกนเหนือใต้ของเมืองไปทางทิศเหนือ ออกนอกตัวเมือง การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนมากเป็นพื้นที่พักอาศัยหนาแน่นปานกลาง และเบาบางในบางพื้นที่ ดังนี้ ตำบลช้างเผือก ความหนาแน่นประชากรระหว่าง 3,001-4,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ตำบลป่าตัน ความหนาแน่นประชากรระหว่าง 1,001-2,000 คนต่อตารางกิโลเมตร และตำบลฟ้าฮ่าม ความหนาแน่นประชากรระหว่าง 0-1,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ภาพรวมของการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่ยู่อาศัย พาณิชยกรรม ซึ่งพื้นที่พาณิชยกรรมไปตามเกาะไปตามเส้นทางสัญจร เมื่อออกไปยังชานเมืองในเขตป่าตันและฟ้าฮ่ามจะเป็นพื้นที่เกษตรกรรม กิจกรรมทางเศรษฐกิจในภาพรวมปานกลาง

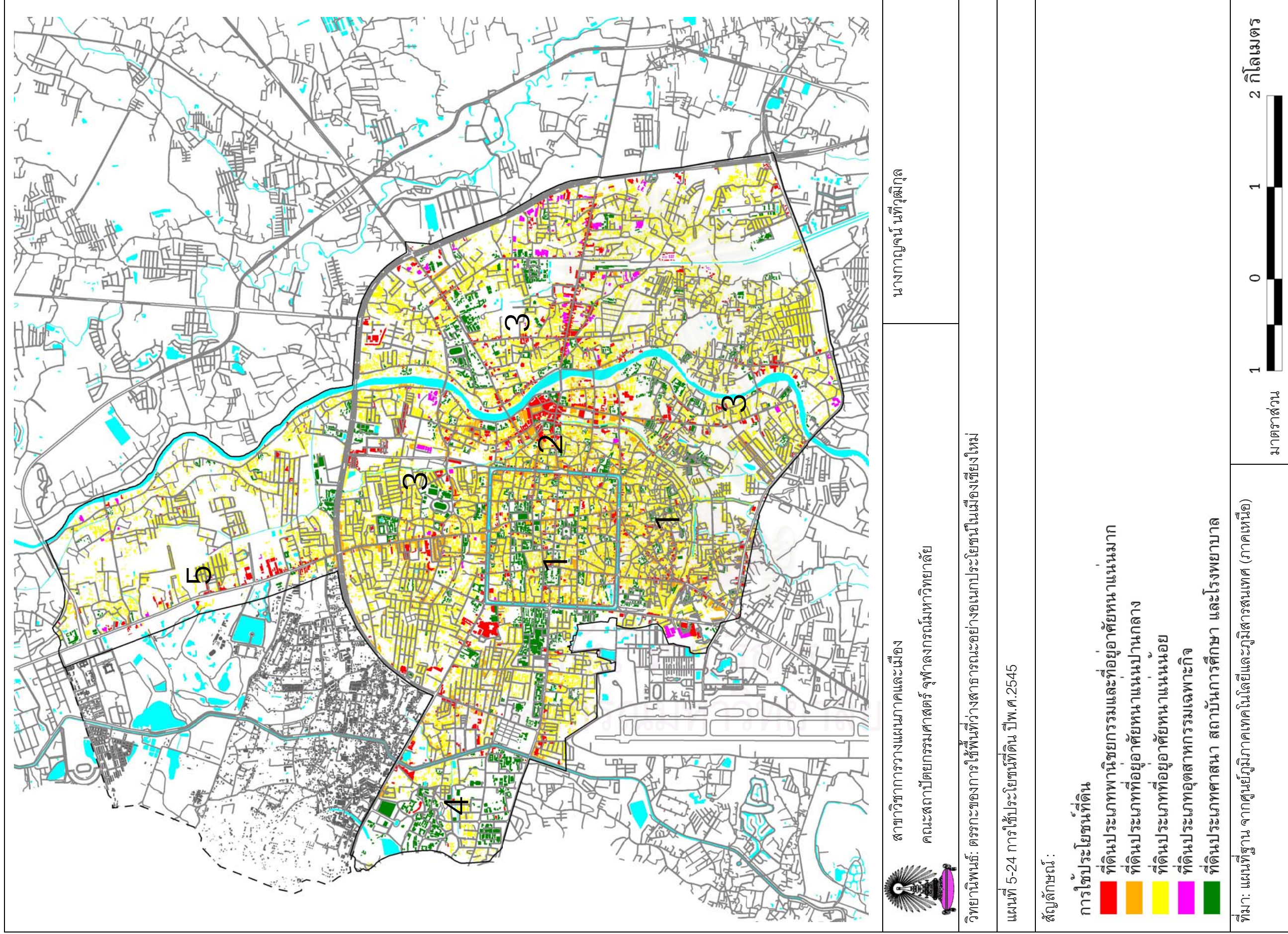
และมีคึกคักในบางพื้นที่เช่นพื้นที่หอพักจำนวนมากบริเวณสันติธรรม หลังตลาดธานีรินทร์ และย่านพัฒนาข้างเผือก หลังมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่

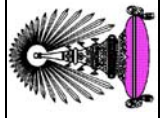
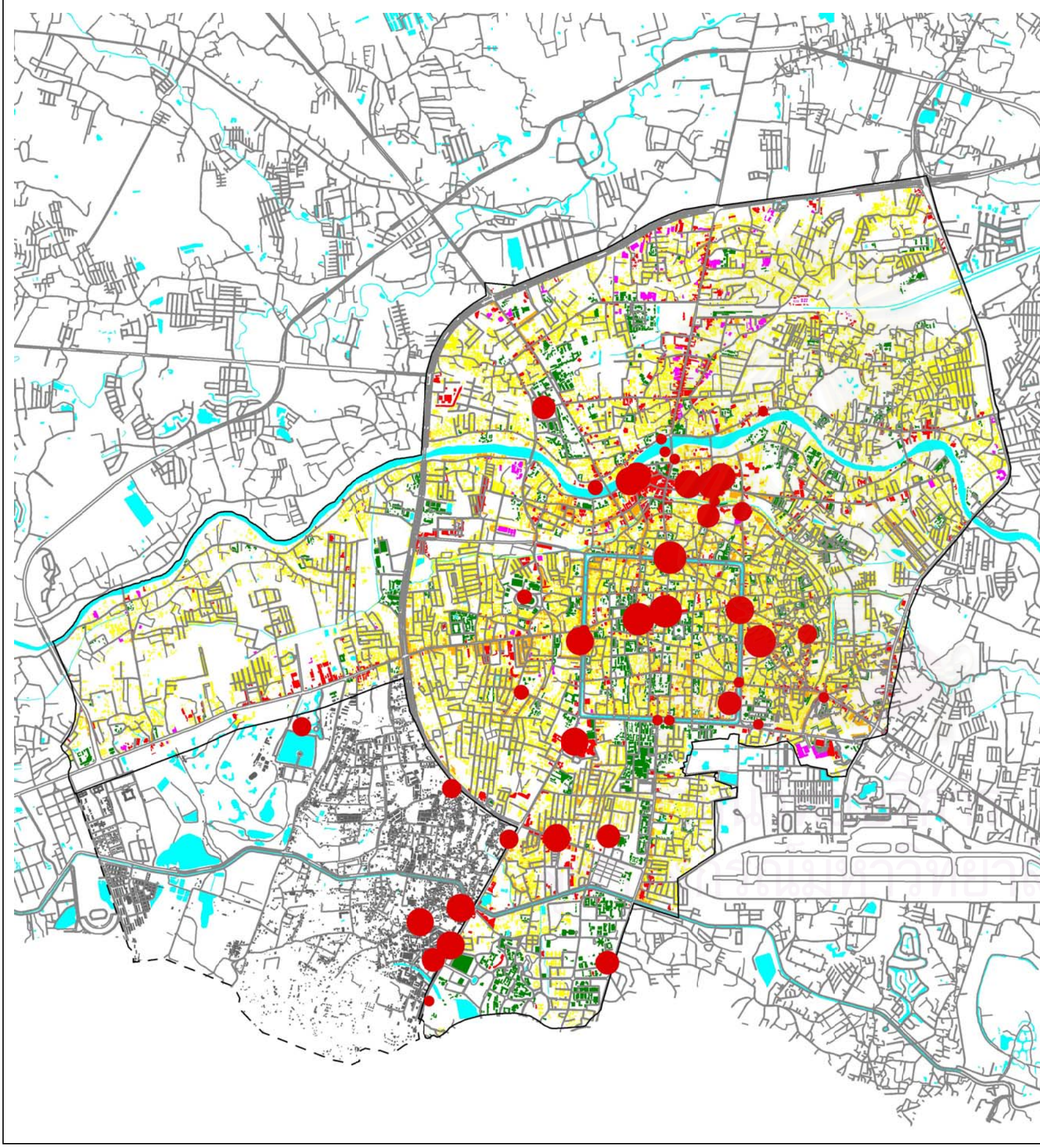
5.3.3.3 ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านตะวันตกของเมือง การใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณนี้ ในอดีตเป็นพื้นที่รกร้าง ต่อมาได้ขยายออกไปทางทิศเหนือและทิศตะวันออก การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่อยู่อาศัย พื้นที่โล่งว่าง พาณิชยกรรม นันทนาการ พื้นที่เกษตร และสถานที่ราชการ พาณิชยกรรมจะเกาะสองข้างถนนไปตามเส้นทางการสัญจร ได้แก่ถนนสายหลัก คือถนนห้วยแก้ว และถนนสุเทพ การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนมากเป็นพื้นที่พักอาศัยหนาแน่นปานกลาง ความหนาแน่นประชากรระหว่าง 3,001-4,000 คนต่อตารางกิโลเมตร และเบาบางในบางพื้นที่ที่ติดกันบริเวณเทศบาล ตำบลข้างเผือก ความหนาแน่นประชากรระหว่าง 0-1,000 คนต่อตารางกิโลเมตร กิจกรรมเชิงเศรษฐกิจหนาแน่นมากบริเวณเส้นถนนสายหลัก และเชื่อมต่อกันระหว่างถนนสองสายคือ ถนนนิมมานเหมินท์ เลียบคลองชลประทานกลับหนาแน่น เนื่องจากเป็นพื้นที่ขยายใหม่เกิดขึ้นจากที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ต่อมาเมื่อพัฒนาการต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ทำให้บริเวณดังกล่าวเป็นสถานที่พบปะ นัดพบ ท่องเที่ยวของคนเชียงใหม่ เป็นสถานที่ดึงดูดคนให้มาใช้บริการ ทำให้ราคาที่ดินบริเวณนี้สูงขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนอื่น ๆ ของเมือง พื้นที่ว่างสาธารณะส่วนมากเป็นพื้นที่ที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์

5.3.3.4 ย่านศูนย์ราชการ

ย่านศูนย์ราชการ หรือพื้นที่ด้านเหนือตอนบน การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นสถานที่ราชการของศูนย์ราชการและพื้นที่ทหารต่อเนื่องเป็นระยะ มีสวนสาธารณะสวนหลวง ร.9 ซึ่งเป็นสวนขนาดใหญ่ระดับเมือง นอกจากนั้นยังมีสนามม้า สนามกอล์ฟ และต่อเนื่องไปยังพื้นที่เทศบาลตำบลข้างเผือกเป็นที่ตั้งของศูนย์กีฬาสนามกีฬา 700 ปี สลับกับพื้นที่โล่งว่าง และมีที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยแทรกอยู่เป็นระยะ พื้นที่ค่อนข้างโล่งว่างเป็นพื้นที่สีเขียวในภาพรวมพื้นที่นี้จึงเป็นพื้นที่เกษตร นันทนาการ พื้นที่โล่งว่าง ที่อยู่อาศัย และสถานที่ราชการ พื้นที่สวนหลวง ร.9 เป็นการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์น้อย เพราะกิจกรรมทางเศรษฐกิจในบริเวณนี้มีน้อยมาก ประกอบกับที่พักอาศัยอยู่ห่างๆกัน มีพื้นที่ราชการเป็นส่วนใหญ่ ระยะทางห่างกันจึงต้องเดินทางโดยรถยนต์มากกว่า จึงทำให้โอกาสของการใช้พื้นที่น้อย นอกจากผู้ใช้ตั้งใจมาเยี่ยมชมโดยตรง

สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นางกาญจน์ นทีวุฒิภูถ

วิทยานิพนธ์: ระยะเวลาของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะของเมืองปริมณฑลในเชียงใหม่

แผนที่ 5-25 การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการใช้พื้นที่สาธารณะของเมืองปริมณฑล

สัญลักษณ์:

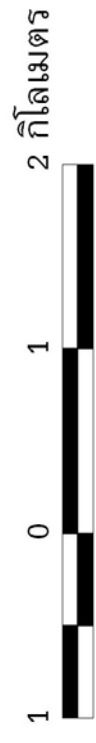
- การใช้ประโยชน์ที่ดิน**
- ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก
 - ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง
 - ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
 - ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ
 - ที่ดินประเภทศาสนา สถาบันการศึกษา และโรงพยาบาล

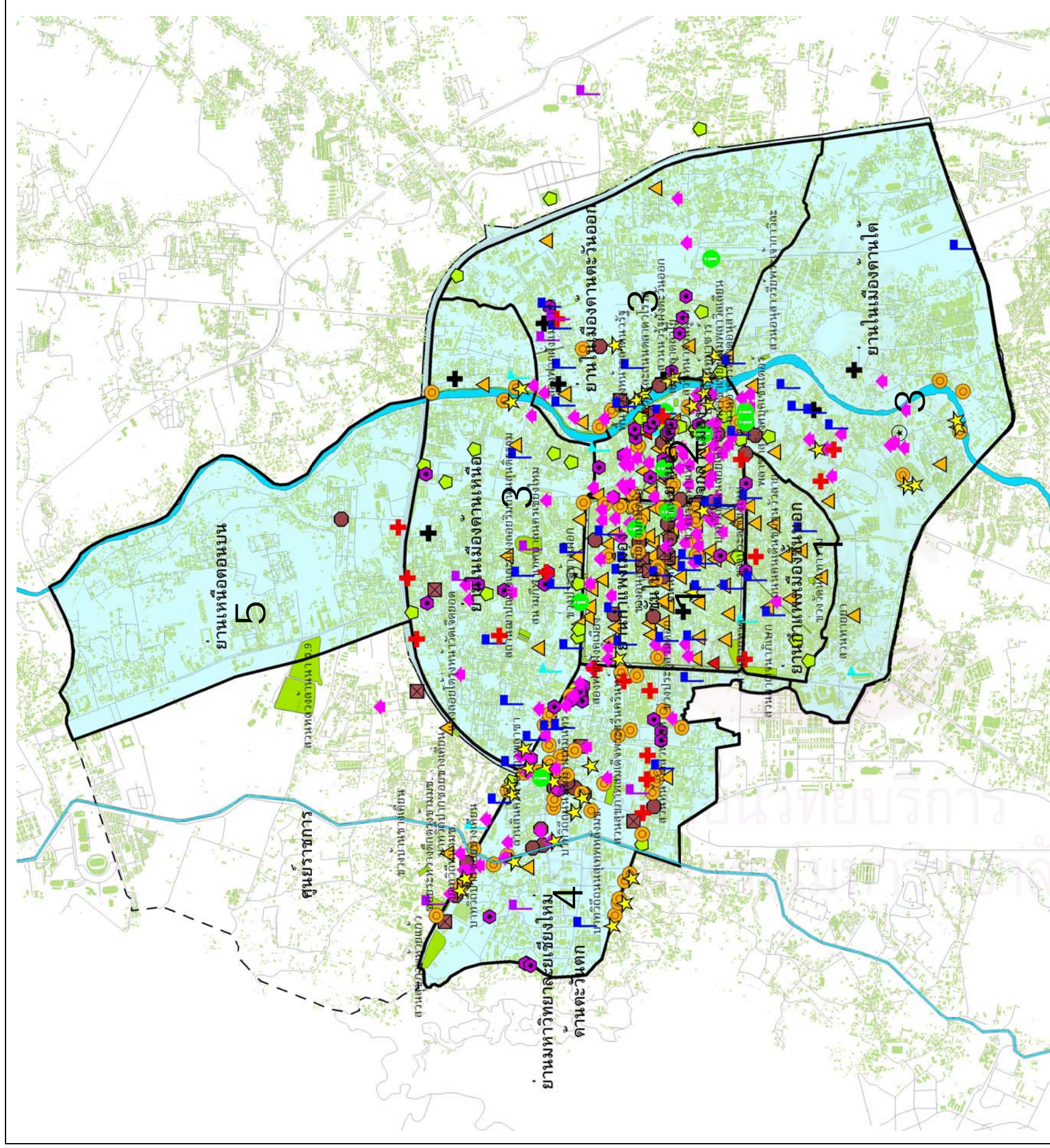
ค่าคะแนนการใช้ของเมืองปริมณฑล

- 0 - 10
- 11 - 15
- 16 - 20
- 21 - 25
- 26 - 30
- 31 ขึ้นไป

ที่มา: การวิเคราะห์ของผู้วิจัย 2550

แผนที่ฐาน จากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีและภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นางกาญจน์ นีทีวุฒิกุล

วิทยานิพนธ์: ระยะเวลาของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างเหมาะสมในเชียงใหม่เชียงใหม่

แผนที่ 5-26 ที่ตั้งสถานที่สำคัญ การใช้ประโยชน์ที่ดิน และกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ

สัญลักษณ์:

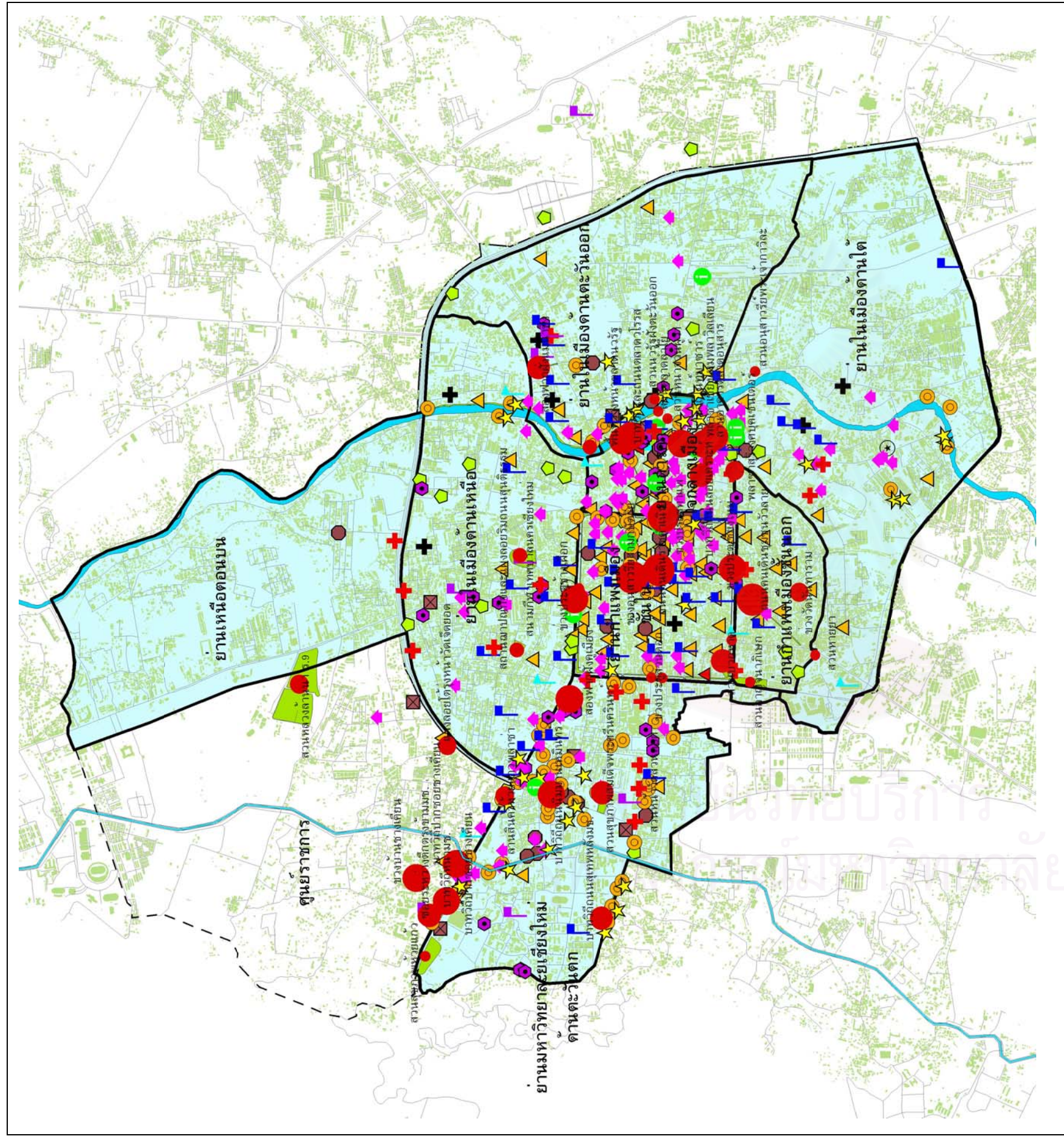
	ถนน		มัสยิด		วัด/สถานบันเทิง		โรงพยาบาล		สิ่งปลูกสร้าง
	วัด		ตลาด		โรงแรมและเกสเฮาส์		โรงเรียน		พื้นที่สาธารณะ
	วัด/ศาลเจ้าจีน		ร้านอาหาร		ธนาคาร		มหาวิทยาลัย		แหล่งน้ำ
	โบสถ์		ร้านอาหาร/กาแฟ		จุดบริการนักท่องเที่ยว		สถานกงสุล		ขอบเขตพื้นที่งาน

ที่มา: จากการสำรวจของผู้วิจัย 2550

แผนที่ฐาน จากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีและภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

มาตราส่วน 1 0 1 2 กิโลเมตร

นางกาญจนา นทีวุฒิภักดิ์

สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์: โครงข่ายของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ 5-27 ที่ตั้งสถานที่สำคัญ การใช้ประโยชน์ที่ดิน กิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ และการใช้พื้นที่สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ

สัญลักษณ์:

	ถนน		มัสยิด		วัด/สถาบันบ่อน้ำทิพย์		โรงพยาบาล
	วัด		ตลาด		โรงแรมและเกสเฮาส์		โรงเรียน
	วัด/ศาลเจ้าจีน		ร้านอาหาร		ธนาคาร		มหาวิทยาลัย
	โบสถ์		ร้านชา/กาแฟ		จุดบริการนักท่องเที่ยว		สถานกงสุล
	สิ่งปลูกสร้าง		แหล่งน้ำ		พื้นที่สาธารณะ		ขอบเขตพื้นที่งาน

ค่าคะแนนการใช้ประโยชน์สาธารณะ

	0 - 10
	11 - 15
	16 - 20
	21 - 25
	26 - 30
	31 ขึ้นไป

ที่มา: จากการสำรวจของผู้วิจัย 2550

แผนที่ฐาน จากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีและภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

มาตราส่วน 1 0 1 2 กิโลเมตร

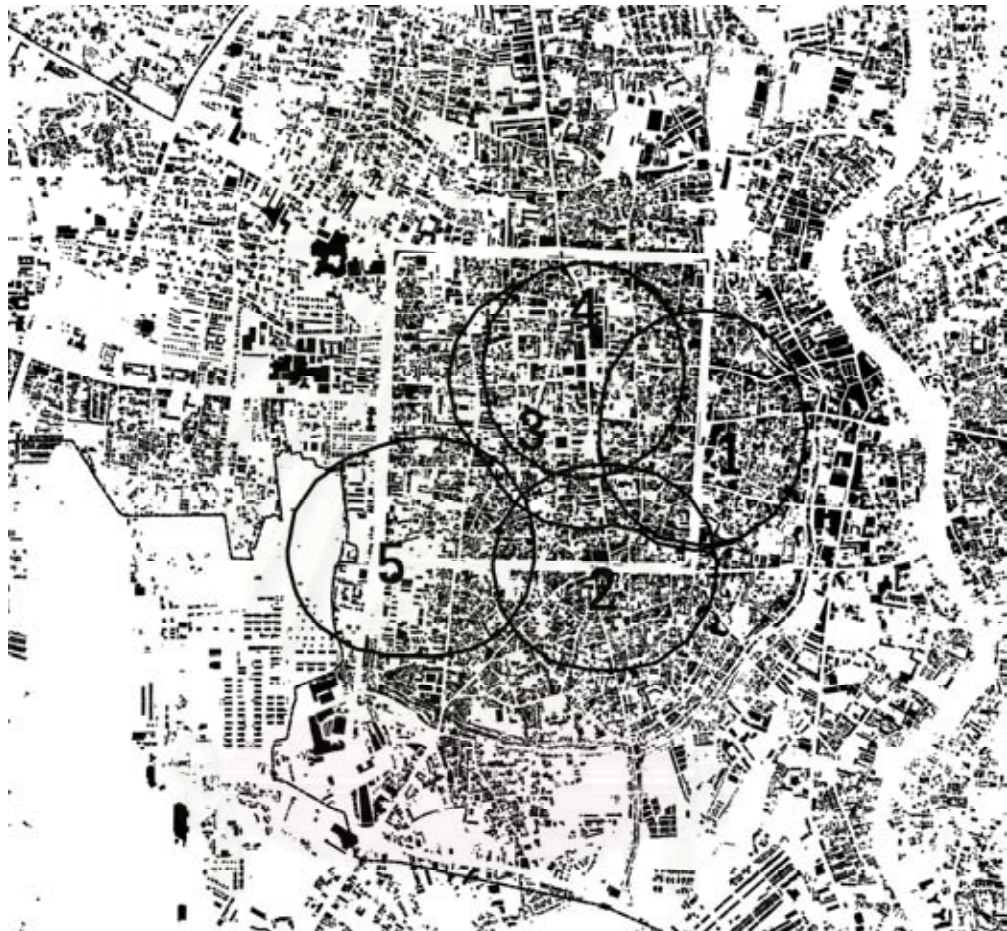
5.3.2 การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานพื้นที่ด้านความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่

5.3.2.1 ย่านประวัติศาสตร์

การศึกษานี้ได้เปรียบเทียบความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ โดยกำหนดระยะรัศมี 500 เมตร เป็นระยะทางที่พอเหมาะสำหรับการเดินด้วยเท้าในชุมชน เพื่อศึกษาอิทธิพลของความหนาแน่นมวลอาคารรอบพื้นที่ ว่ามีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างไร

ย่านกำแพงเมืองชั้นใน (Inner Wall) หรือเขตในคูเมือง จากตารางพบว่าเมื่อความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างมีความหนาแน่นสูง ในรัศมี 500 เมตร ค่าเฉลี่ย 5.63: 10 เช่นพื้นที่ช่วงประตูท่าแพ ช่วงประตูเชียงใหม่ .ถนนคนเดินราชดำเนิน ช่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง ระหว่าง 6.00-7.07: 10 ค่าการใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์ อยู่ระหว่าง 30-33 คะแนนเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายและอเนกประโยชน์ที่สุดของเมือง ส่วนพื้นที่ประตูสวนดอก สองปากฝั่งคูเมือง ประตูช้างเผือก ประตูสวนปรุง สวนบวหาด ความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง ระหว่าง 3.49-6.35: 10 ค่าการใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์อยู่ระหว่าง 5-22 คะแนนจะเห็นว่าพื้นที่หนาแน่นน้อยกว่ามีการใช้อย่างอเนกประโยชน์น้อยกว่า

ย่านกำแพงเมืองชั้นนอก (Outer Wall) จากตารางพบว่าเมื่อความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง มีความหนาแน่นสูง เช่นพื้นที่เลียบบคลองแม่ข่า/ลำคูไหว 5.29: 10 แต่มีค่าการใช้เพียง 0 คะแนน พลาซ่าสุริวงศ์บุคเชนเตอร์ ช่วงวัดนันทาราม ความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง ระหว่าง 4.52-5.09: 10 ค่าการใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์อยู่ระหว่าง 20 และ 16 คะแนนตามลำดับ ส่วนพื้นที่ สวนกาญจนาภิเษก ถนนคนเดินชุมชนวัวลาย ความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง ระหว่าง 2.19-3.22: 10 ค่าการใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์อยู่ระหว่าง 0 และ 32 คะแนน ในกรณีพื้นที่พื้นที่เลียบบคลองแม่ข่า/ลำคูไหว สวนกาญจนาภิเษก นั้นไม่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์เนื่องการปัจจัยอื่น ได้แก่การเข้าถึงพื้นที่ยาก มีลักษณะเป็นเส้นแนวยาว ไม่มีกิจกรรมชัดเจนว่าจะทำอะไร จึงทำให้ไม่เกิดการใช้งาน กรณีนี้ความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่จึงไม่สามารถนำมาอธิบายได้ อย่างไรก็ตามพื้นที่ที่เหลือ มีความหนาแน่นระดับสูง มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ แต่ไม่ได้มีลักษณะความสัมพันธ์เป็นลำดับขั้นว่าหนาแน่นมากจะอเนกประโยชน์มาก เนื่องจากการใช้มาจากปัจจัยอื่นๆที่ต้องพิจารณาร่วมต่อไป

รูปที่ 5-1 ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐาน ด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ ย่านประวัติศาสตร์ ย่านกำแพงเมืองชั้นใน (Inner Wall) หรือเขตในคูเมือง และพื้นที่ว่างสาธารณะ 1) ช่วงประตูท่าแพ 2) ช่วงประตูเชียงใหม่ 3) บาทวิถีถนนคนเดินราชดำเนิน 4) ช่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ 5) สวนบวภหาด

ย่านประวัติศาสตร์ กำแพงเมืองชั้นใน

1. ช่วงประตูท่าแพ 7.07:10

2. ช่วงประตูเชียงใหม่ 6.79:10

3. บาทวิถีถนนคนเดินราชดำเนิน 6.58:10

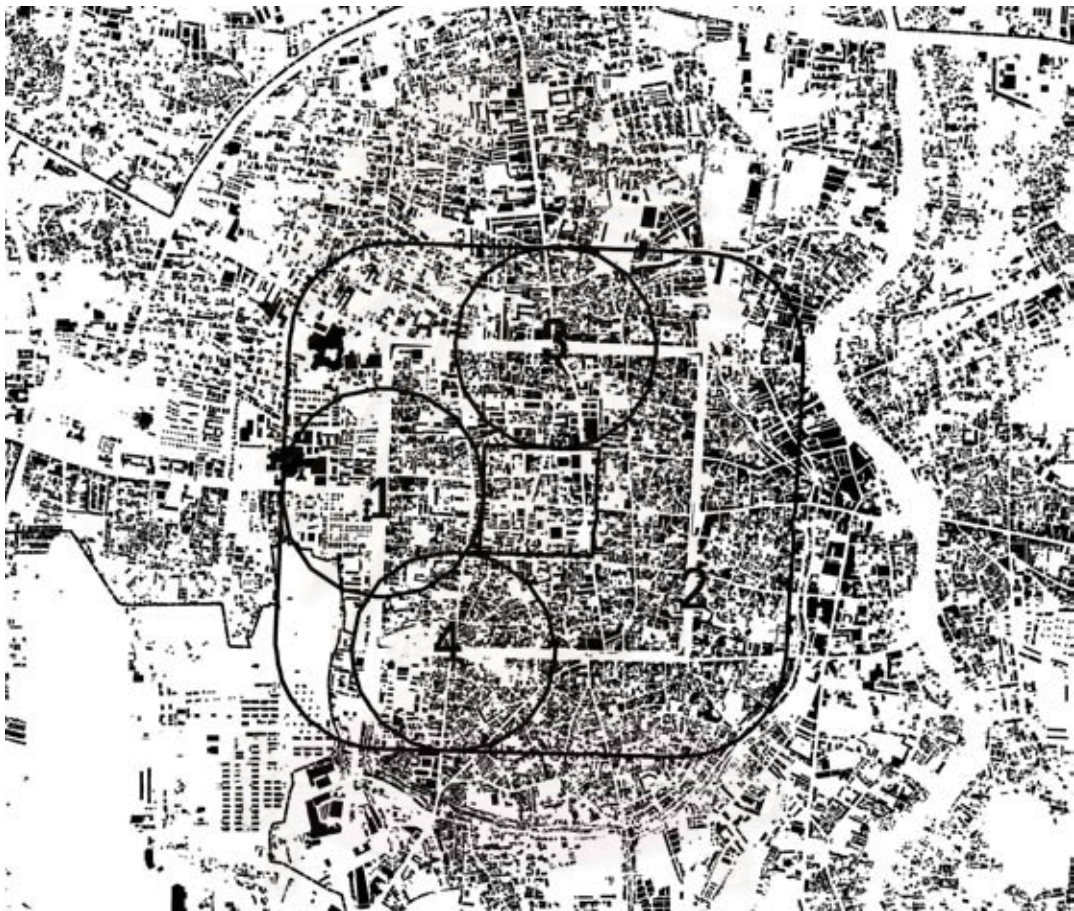

4. ช่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ 6:10

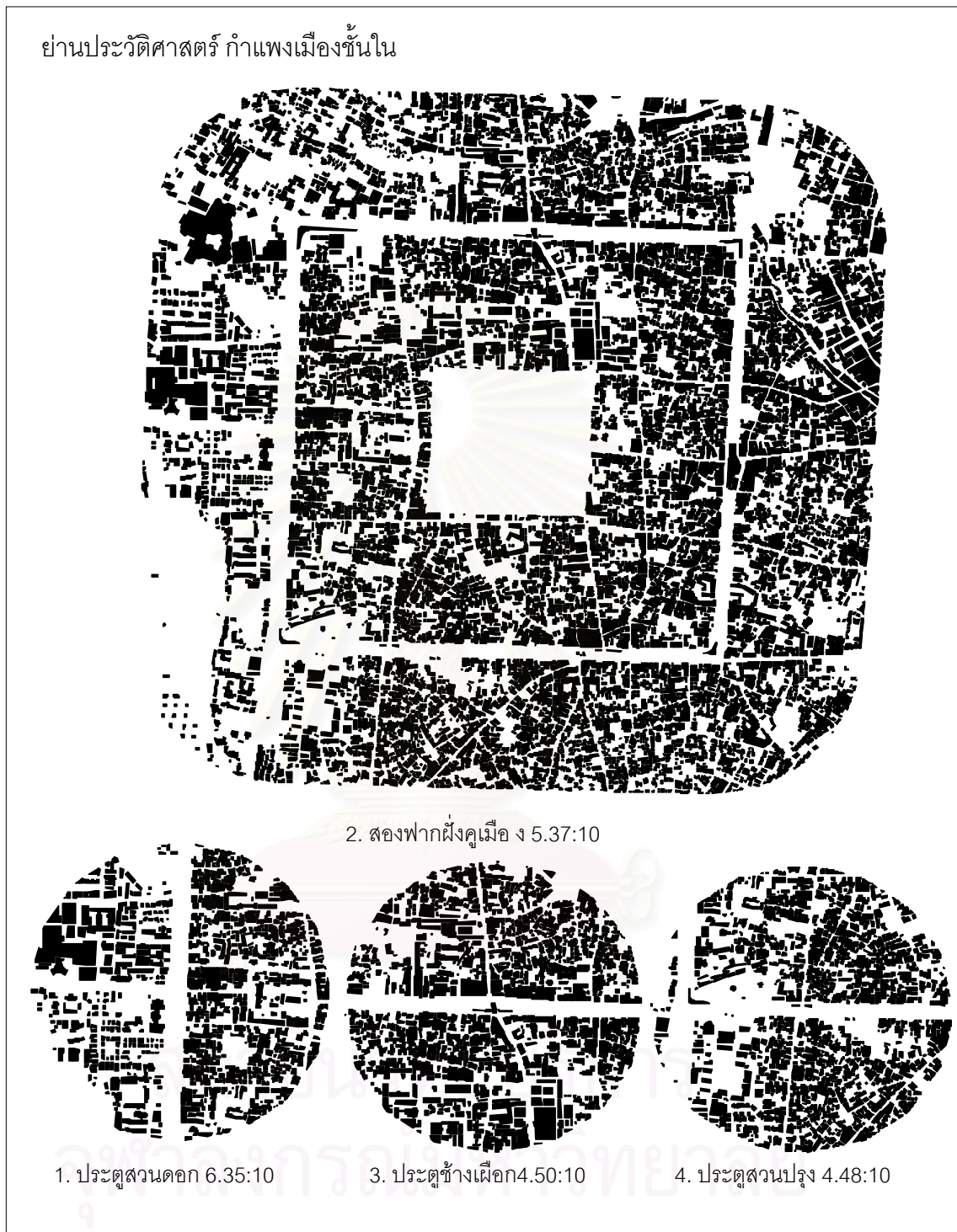

5. สวนบวหาด 3.49:10

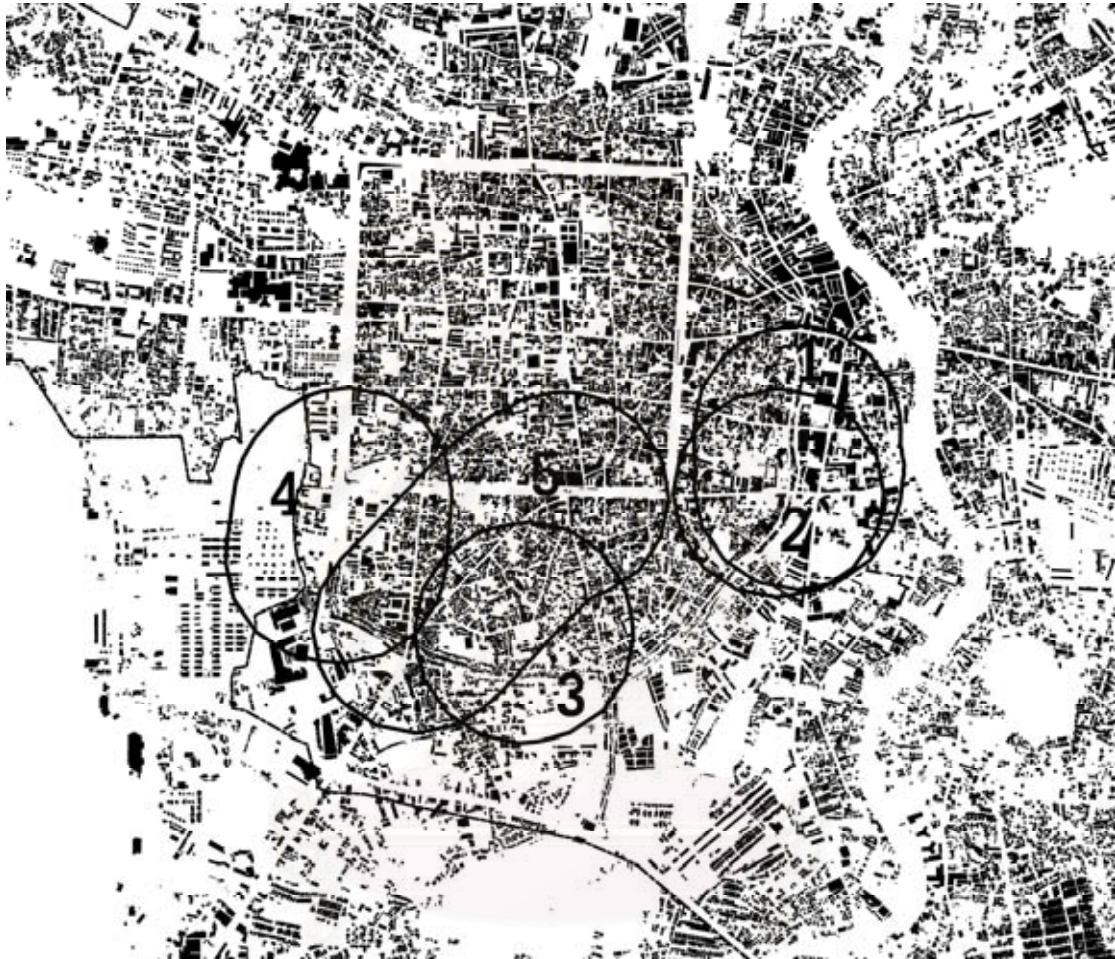
รูปที่ 5-2 ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ ย่านประวัติศาสตร์ ย่านกำแพงเมืองชั้นใน (Inner Wall) ค่าเฉลี่ยประมาณ 5.63: 10 กลุ่ม 1-5) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์

รูปที่ 5-3 ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐาน ด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ ย่านประวัติศาสตร์ ย่านกำแพงเมืองชั้นใน (Inner Wall) หรือเขตในคูเมือง และพื้นที่ว่างสาธารณะ 1) ประตูสวนดอก 2) สองฟากฝั่งคูเมือง 3) ประตูข้างเผือก 4) ประตูสวนปรุง

รูปที่ 5-4 “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ในรัศมี 500 เมตร รอบพื้นที่ว่างสาธารณะ บริเวณเขตกำแพงเมืองชั้นใน มีลักษณะอัตราส่วนมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างหนาแน่นมาก ค่าเฉลี่ยประมาณ 5.63: 10 กลุ่ม 1-4) มีการใช้งานไม่เนกประโยชน์

รูปที่ 5-5 ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ ย่านกำแพงเมืองชั้นนอก(Outer Wall) และพื้นที่ว่างสาธารณะ 1) พื้นที่เลียบบคลองแม่ข่าและลำคูไหว 2) พลาซ่าสุริวงศ์บุคเซนเตอร์ 3) ช่วงวัดนันทาราม 4) สวนกาญจนภิเษก 5) ถนนคนเดินชุมชนวัลลาย

ย่านประวัติศาสตร์ กำแพงเมืองชั้นนอก

1. พื้นที่เลียบบคลองแม่ข่าและลำคูไหว 5.29:10

2. พลาซ่าสุริวงศ์บุคเชนเตอร์ 5.09:10

3. ช่วงวัดนันทาราม 4.52:10

4. สวนกาญจนาภิเษก 3.22:10

5. ถนนคนเดินชุมชนวัวลาย 5.9:10

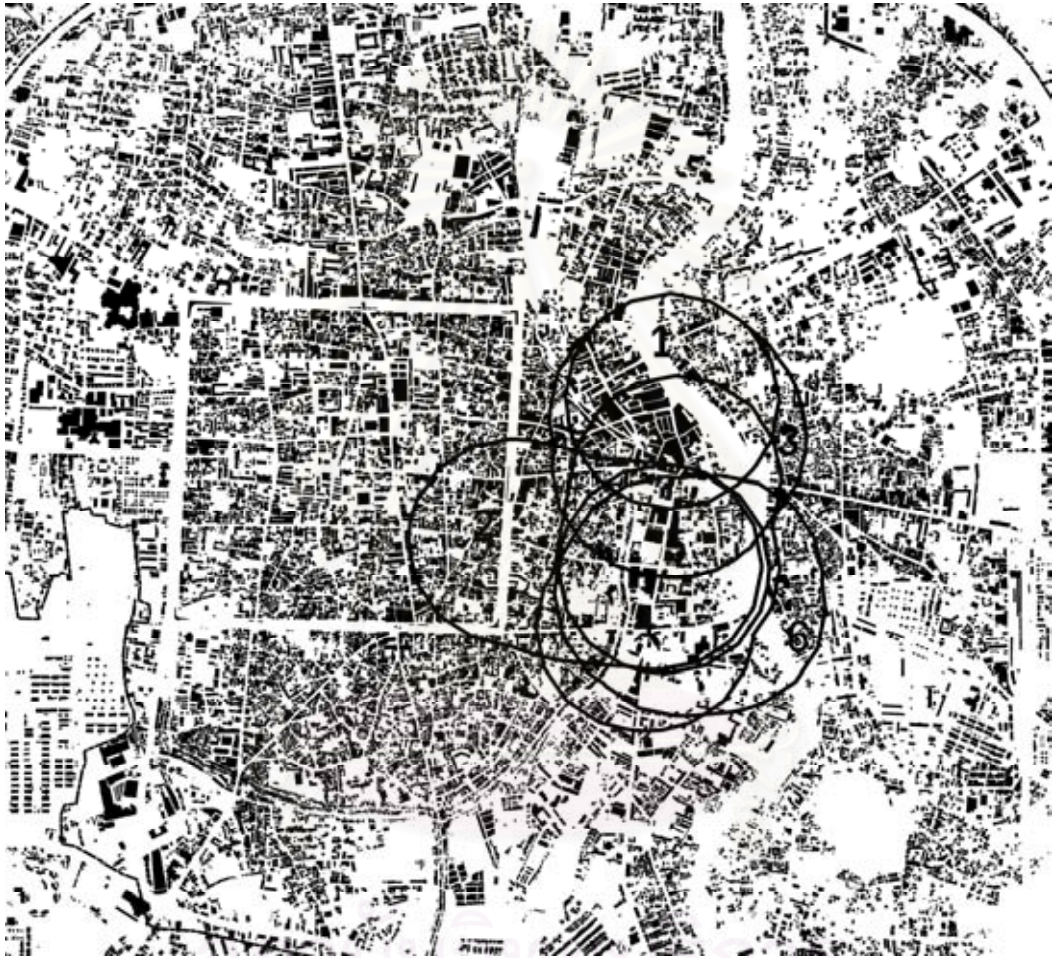
รูปที่ 5-6 “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ในรัศมี 500 เมตร รอบพื้นที่ว่างสาธารณะ บริเวณเขตกำแพงเมืองชั้นนอก มีลักษณะอัตราส่วนมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างหนาแน่น ค่าเฉลี่ยประมาณ 4.1: 10 กลุ่ม 2,3,5) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ กลุ่ม1,4) มีการใช้งานอย่างไม่อเนกประโยชน์

5.3.2.2 ย่านการค้าใจกลางเมือง

การศึกษานี้ได้เปรียบเทียบความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ โดยกำหนดระยะรัศมี 500 เมตร เป็นระยะทางเหมาะสำหรับการเดินด้วยเท้าในชุมชน เพื่อศึกษาอิทธิพลของความหนาแน่นมวลอาคารรอบพื้นที่ ว่ามีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างไร

ย่านการค้าใจกลางเมือง จากตารางพบว่าเมื่อพื้นที่ว่างสาธารณะในรัศมี 500 เมตร ความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างมีความหนาแน่นมาก ค่าเฉลี่ยประมาณ 5.0: 10 พื้นที่แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ 1) พื้นที่ว่าง ความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง ระหว่าง 5.63-6: 10 ได้แก่ หน้าตลาดนอร์ธ บาเทอริถนนลอยเคราะห์ บาเทอริถนนลอยเคราะห์ สวนหน้าจวนผู้ว่าฯ สวนนอร์ธฝั่งตะวันออก ค่าการใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์อยู่ระหว่าง 24-30 คะแนน เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายและอเนกประโยชน์มากของเมือง 2) ส่วนพื้นที่ความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างกลุ่มเดียวกัน ระหว่าง 5.08-5.31: 10 ได้แก่ สวนตลาดลำไยค่าการใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์อยู่ระหว่าง 2-3 คะแนน เป็นการใช้อย่างไม่อเนกประโยชน์ 3) กลุ่มส่วนพื้นที่ความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างน้อยกว่า ระหว่าง 3.82-5.09: 10 ได้แก่ พลาซ่าเชียงใหม่พาววิลเลียน บาเทอริไนท์บาซาร์ ลานอาคารตลาดอนุสาร ค่าการใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์อยู่ระหว่าง 28-29 คะแนน จะเห็นว่าพื้นที่หนาแน่นน้อยกว่ามีการใช้อย่างอเนกประโยชน์มากกว่า

จากภาพและพื้นที่ เมื่อความหนาแน่นสูงโอกาสจะมีการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมากกว่า ดัง Jacobs (1961: 109) และ Pushkarev and Zupan (1975: 23) เพราะเป็นการเพิ่มอุปสงค์ของการใช้พื้นที่จากผู้อาศัยหนาแน่น ดังนั้นในกรณีนี้การใช้อย่างอเนกประโยชน์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างน้อยกว่า แต่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์มากกว่า จึงเกิดจากปัจจัยอื่นมีอิทธิพลสนับสนุนมากกว่าเกิดจากปัจจัยความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างเพียงอย่างเดียว

รูปที่ 5-7 ลักษณะโครงสร้างเชิงซ้อนฐาน ด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมือง 1) พื้นที่ว่างหน้าตลาดนอร์ธ 2) บาทวิถีถนนลอยเคราะห์ 3) บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส 4) พลาซ่าเชียงใหม่พลาวิลเลียน 5) บาทวิถีถนนไนท์บาซาร์ 6) ลานอาคารตลาดอนุสาร

ย่านการค้าใจกลางเมือง

1. พื้นที่ว่างหน้าตลาดนอโรส 6:10

2. บาทวิถีถนนลอยเคราะห์ 6:10

3. บาทวิถีและถนนตลาดนอโรส 5.63:10

4. พลาซ่าเชียงใหม่พลาวิลเลียน 5.09:10

5. บาทวิถีถนนไนท์บาซาร์ 4.81:10

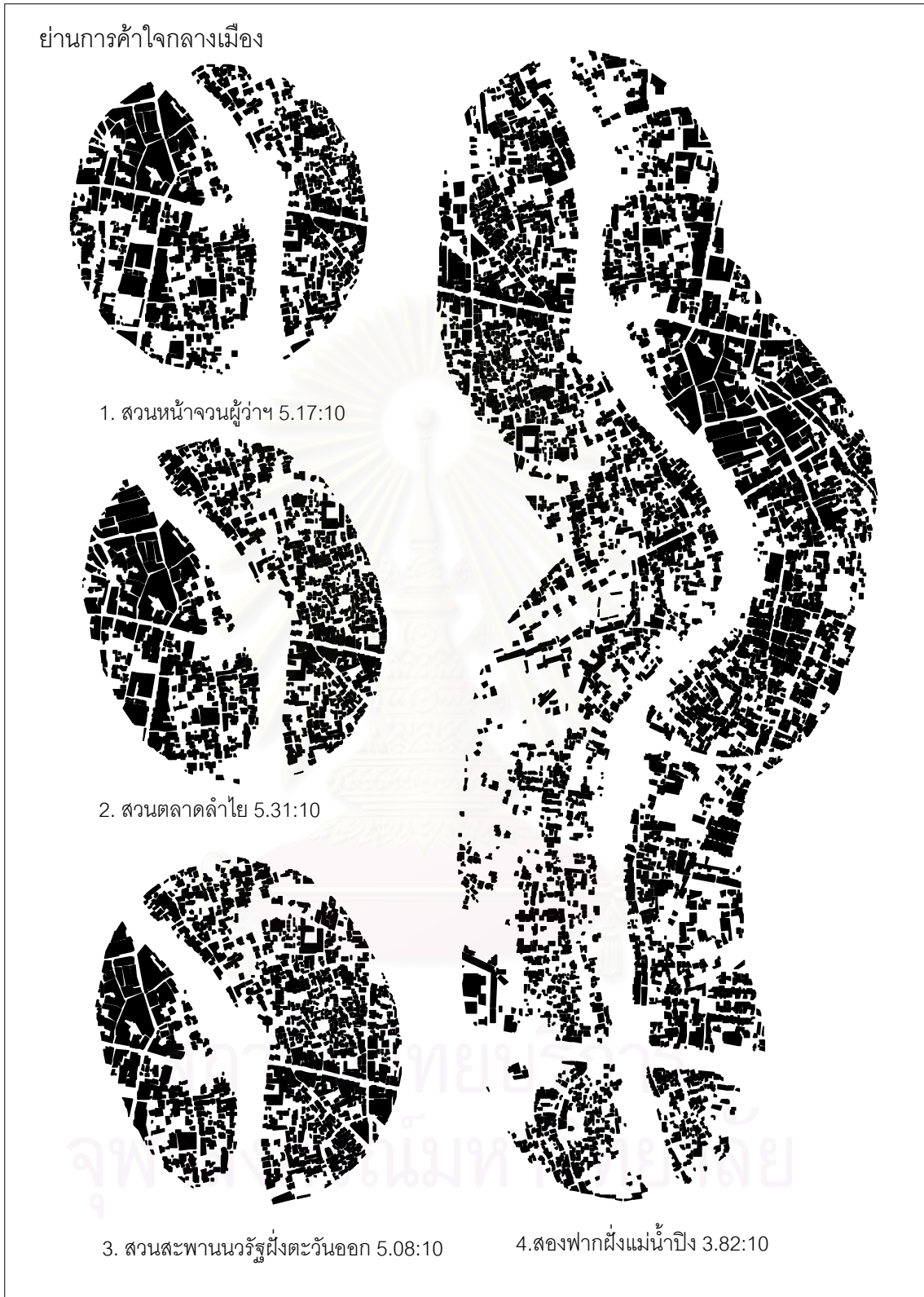

6. ลานอาคารตลาดอนุสาร 4.04:10

รูปที่ 5-8 “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ในรัศมี 500 เมตร รอบพื้นที่ว่างสาธารณะ บริเวณย่านการค้าใจกลางเมือง มีลักษณะอัตราส่วนมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างหนาแน่นมาก ค่าเฉลี่ยประมาณ 5.0: 10 กลุ่ม 1-6) นี้มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์มาก

รูปที่ 5-9 ลักษณะโครงสร้างเชิงซ้อนด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมือง (C.B.D.) และพื้นที่ว่างสาธารณะ 1) พื้นที่ว่างหน้าตลาดนอร์ธ 2) บาทวิถีถนนลอยเคราะห์ 3) บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส 4) พลาซ่าเชียงใหม่ พลาวิลเลียน 5) บาทวิถีถนนไนท์บาซาร์ 6) ลานอาคารตลาดอนุสาร

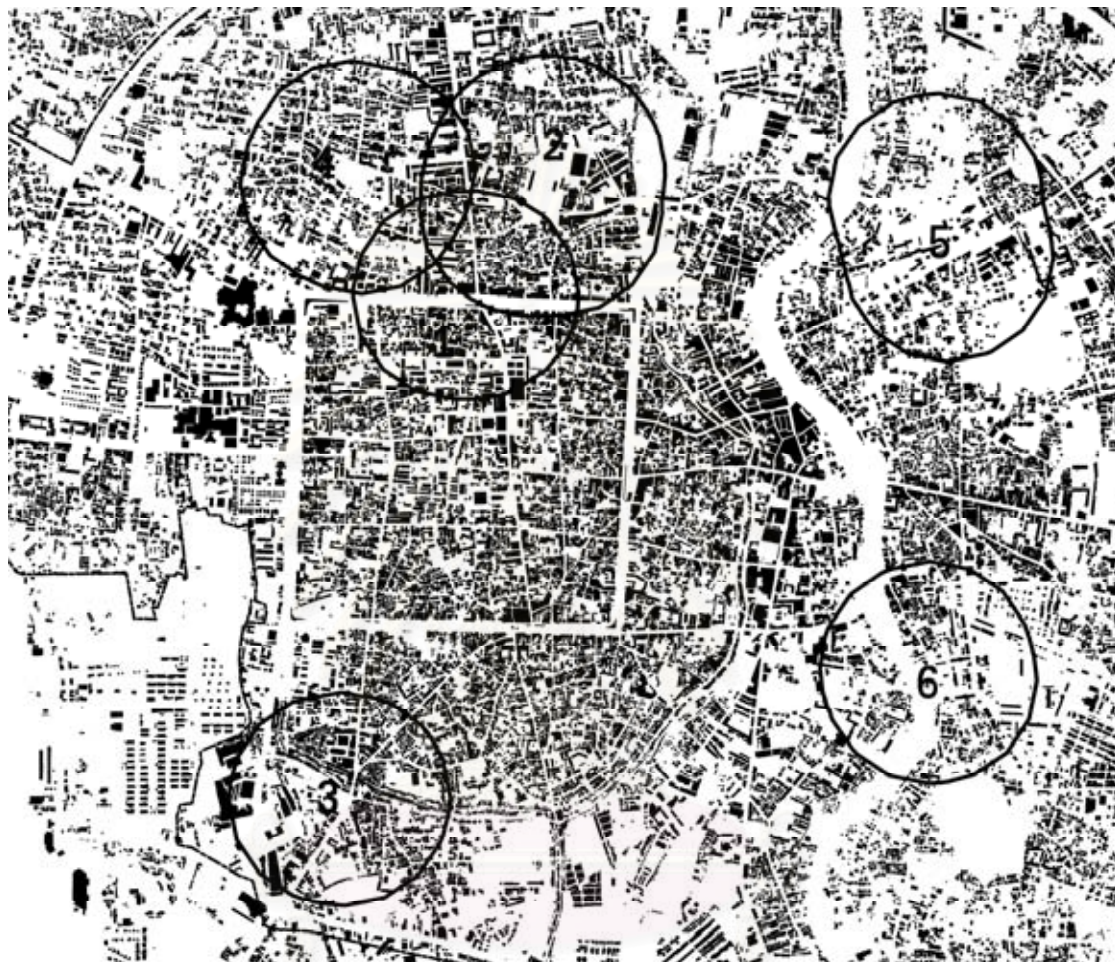

รูปที่ 5-10 “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ในรัศมี 500 เมตร รอบพื้นที่ว่างสาธารณะ บริเวณ เขตย่านการค้าใจกลางเมือง มีลักษณะอัตราส่วนมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างหนาแน่นมาก ค่าเฉลี่ยประมาณ 5.0: 10 กลุ่ม 1-4) มีการใช้อย่างไม่เนกประโยชน์

5.3.2.3 ย่านในเมือง

เมื่อศึกษาความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ โดยกำหนดระยะรัศมี 500 เมตร เป็นระยะทางที่พอเหมาะสำหรับการเดินด้วยเท้าในชุมชน เพื่อศึกษาอิทธิพลของความหนาแน่นมวลอาคารรอบพื้นที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะจากตาราง พบว่าย่านในเมืองเมื่อความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างมีความหนาแน่นสูงในบางพื้นที่ และมีความหนาแน่นน้อยในบางพื้นที่แยกเป็นแต่ละด้านของเมืองได้ดังนี้

ย่านในเมืองด้านเหนือ ด้านตะวันออก และด้านใต้ของเมือง ทางด้านเหนือพื้นที่ว่างสาธารณะบริเวณนี้มีค่าความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างค่าเฉลี่ยประมาณ 4: 10 กลุ่มที่มีค่าสูงปานกลาง ระหว่าง 4.71-5.71: 10 ได้แก่ แผงลอยใต้รุ่งข้างเผือก ค่าการใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์ 26 คะแนน อยู่ระหว่างปานกลาง ส่วน สนามกีฬาเทศบาลฯ สถานสถาปนกิจสันติธรรม เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายและอเนกประโยชน์น้อย 14 คะแนน ส่วนพื้นที่สวนหยาดซึ่งอยู่ทางด้านใต้ไม่มีการใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์ 8 คะแนน อีกกลุ่มความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างต่ำ ระหว่าง 2.36-2.47: 10 ถนนคนเดินถนนบำรุงราษฎร์ การใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์ปานกลาง 25 คะแนน สวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ การใช้พื้นที่ว่างอย่างไม่อเนกประโยชน์ 1 คะแนน จะเห็นว่าเป็นความแตกต่างกันในขณะที่ความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างกลุ่มที่มากใกล้เคียงกัน อธิบายได้ดังนี้ พื้นที่แผงลอยใต้รุ่งข้างเผือก มีการใช้อเนกประโยชน์จากความต้องการในชีวิตประจำวันคือรับประทานอาหารเช้า และมีอุปสงค์จากความหนาแน่นของอาคารสูงกว่าแห่งอื่น ส่วนสวนหยาดแม้จะมีความหนาแน่นมากพอกับสันติธรรม แต่มีการใช้อเนกประโยชน์น้อยกว่าเพราะไม่มีหน้าที่ใช้สอยเชิงเศรษฐกิจ แต่สันติธรรมมีล้อเข็นขายอาหาร กลุ่มสุดท้าย ในพื้นที่ถนนคนเดินถนนบำรุงราษฎร์ที่มีค่าต่ำยังมีการใช้อเนกประโยชน์ สาเหตุจากด้านการดำเนินการ พื้นที่ถนนคนเดินถนนบำรุงราษฎร์เป็นพื้นที่ได้รับการสนับสนุนจากทางเทศบาลทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดการต่างๆ ประกอบกับมีกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจในพื้นที่ว่างสาธารณะด้วย สวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละเป็นพื้นที่ของค่ายทหารกาวิละ เป็นสถานที่ตั้งอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ และสวนสวยงาม แต่ไม่มีกิจกรรมหน้าที่ใช้สอยอื่นๆทางสังคมและทางเศรษฐกิจจึงไม่มีการใช้พื้นที่ จะเห็นว่าความหนาแน่นมีอิทธิพลแต่ไม่ได้มากเท่ากิจกรรมบนพื้นที่เหล่านั้น หากพื้นที่ใดหนาแน่นแต่ไม่มีกิจกรรมบนพื้นที่ก็ไม่เกิดการใช้พื้นที่เหล่านั้น

รูปที่ 5-11 ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ย่านในเมือง และพื้นที่ว่างสาธารณะ 1) แผงลอยใต้รุ่งช้างเผือก 2) สนามกีฬาเทศบาลฯ 3) สวนหยายยา 4) สถานสถาปนกิจสันติธรรม 5) ถนนคนเดินถนนบำรุงราษฎร์ 6) สวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ

ย่านในเมือง

1. แผงลอยใต้รุ่งช้างเผือก 5.7:10

2. สนามกีฬาเทศบาล 5.44:10

3. สวนหยายกา 4.75:10

4. สถานสถาปนกิจชุมชนสันติธรรมฯ 4.71:10

5. ถนนคนเดินบำรุงราษฎร์ 2.47:10

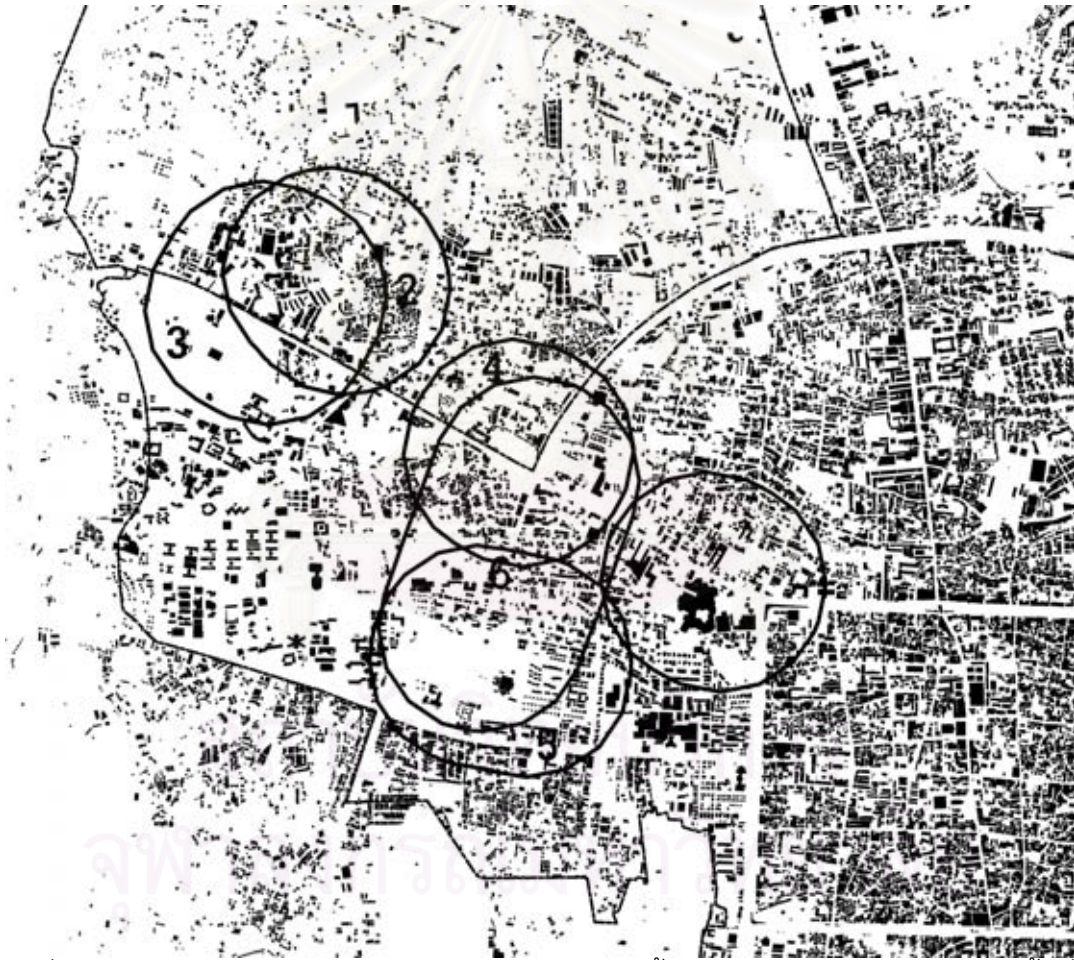

6. สวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ 2.36:10

รูปที่ 5-12 “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ในรัศมี 500 เมตร รอบพื้นที่ว่างสาธารณะ บริเวณเขตย่านในเมือง มีลักษณะอัตรามวลอาคารต่อพื้นที่ว่างหนาแน่นมากปานกลาง ค่าเฉลี่ยประมาณ 4 : 10 กลุ่ม 1,4,5) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ปานกลาง 2, 3, 6) มีการใช้งานอย่างไม่อเนกประโยชน์

5.3.2.4 ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เมื่อศึกษาความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ โดยกำหนดระยะรัศมี 500 เมตร เป็นระยะทางที่พอเหมาะสำหรับการเดินด้วยเท้าในชุมชน เพื่อศึกษาอิทธิพลของความหนาแน่นมวลอาคารรอบพื้นที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะจากตารางพบว่า ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านตะวันตกของ และย่านศูนย์ราชการหรือด้านเหนือตอนบน เมืองเมื่อความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างน้อย ค่าเฉลี่ยของความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างรอบพื้นที่ว่างสาธารณะ 2: 10 ทั้งกลุ่มที่มีค่าอัตราส่วนมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ไม่มีความแตกต่างกันมากนักอยู่ระหว่าง 1.15-3.85 ในขณะที่พื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ระหว่าง 17-29 คะแนนยกเว้นพื้นที่สวนสุขภาพห้วยแก้วเท่านั้นที่มีค่า 0 คะแนน

รูปที่ 5-13 ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านด้านตะวันตกและย่านศูนย์ราชการหรือด้านเหนือตอนบน และพื้นที่ว่างสาธารณะ 1) พลาซ่ากาดสวนแก้ว 2) ช่างบ้านช่างเคียน 3) ซอยระหว่างตึกตรงข้าม ม.ช. 4) ลานสินค้าห้วยแก้วพลาซ่า 5) สวนสุขภาพสมเด็จพระศรีนครินทร์ 6) บาทวิถีถนนนิมมานเหมินท์

ย่านเมืองใหม่มหาวิทยาลัย

1. พลาซ่ากาดสวนแก้ว 3.85:10

2. ชวงบ้านช่างเคียน 3:10

3. ซอยระหว่างตึกตรงข้าม มช. 2.77:10

4. ลานสินค้าห้วยแก้วพลาซ่า 2.5:10

5. สวนสุขภาพสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ 2.42:10

6. ปาพิถิตถนนนิมมานเหมินทร์ 2.37:10

รูปที่ 5-14 “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ในรัศมี 500 เมตร รอบพื้นที่ว่างสาธารณะ บริเวณเขตย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านตะวันตก มีลักษณะอัตรามวลอาคารต่อพื้นที่ว่างหนาแน่นน้อย ค่าเฉลี่ยประมาณ 2: 10 กลุ่ม 1-6) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์มาก

รูปที่ 5-15 ลักษณะโครงสร้างเชิงซ้อนฐานด้วย “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ของพื้นที่ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านด้านตะวันตกและย่านศูนย์ราชการหรือด้านเหนือตอนบน และพื้นที่ว่างสาธารณะ 1) บาทวิถีหน้า ม.ช. 2) บาทวิถีปากซอยช่างเคียน 3) แผงลอยใต้รั้วหน้าวัดเจ็ดยอด 4) บาทวิถีถนนสุเทพหลัง มช. 5) สวนสุขภาพห้วยแก้ว 6) สวนหลวงล้านนา ร.9

ย่านเมืองมหาวิทยาลัยและศูนย์ราชการ

1. บาทวิถีหน้า ม.ช. 2.89:10

2. บาทวิถีปากซอยข้างเคียน 2.68:10

3. แผงลอยใต้รุ่งหน้าวัดเจ็ดยอด 2.54:10

4. บาทวิถีถนนสุเทพหลังม.ช. 2:10

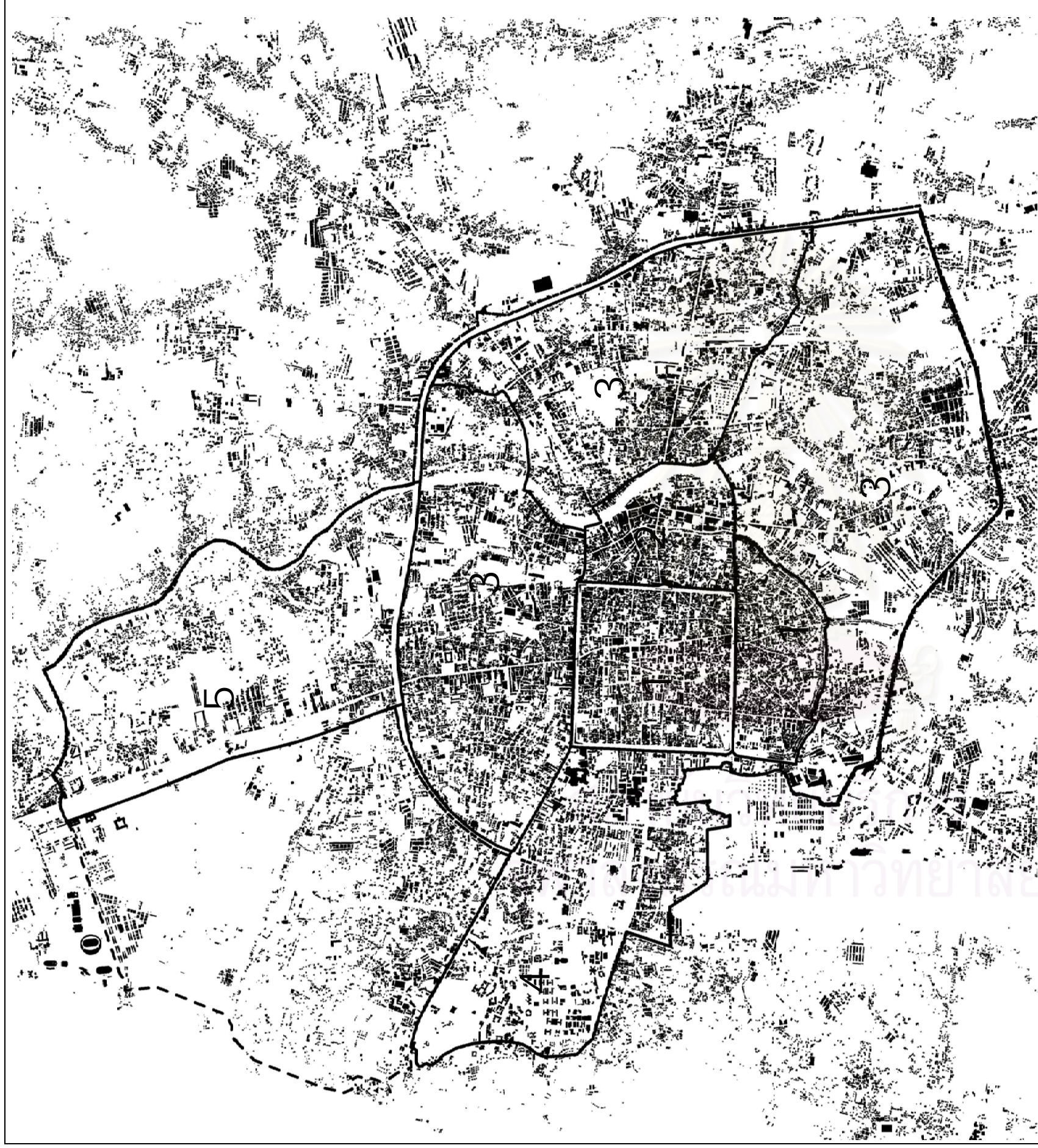

5. สวนสุขภาพห้วยแก้ว 1.64:10

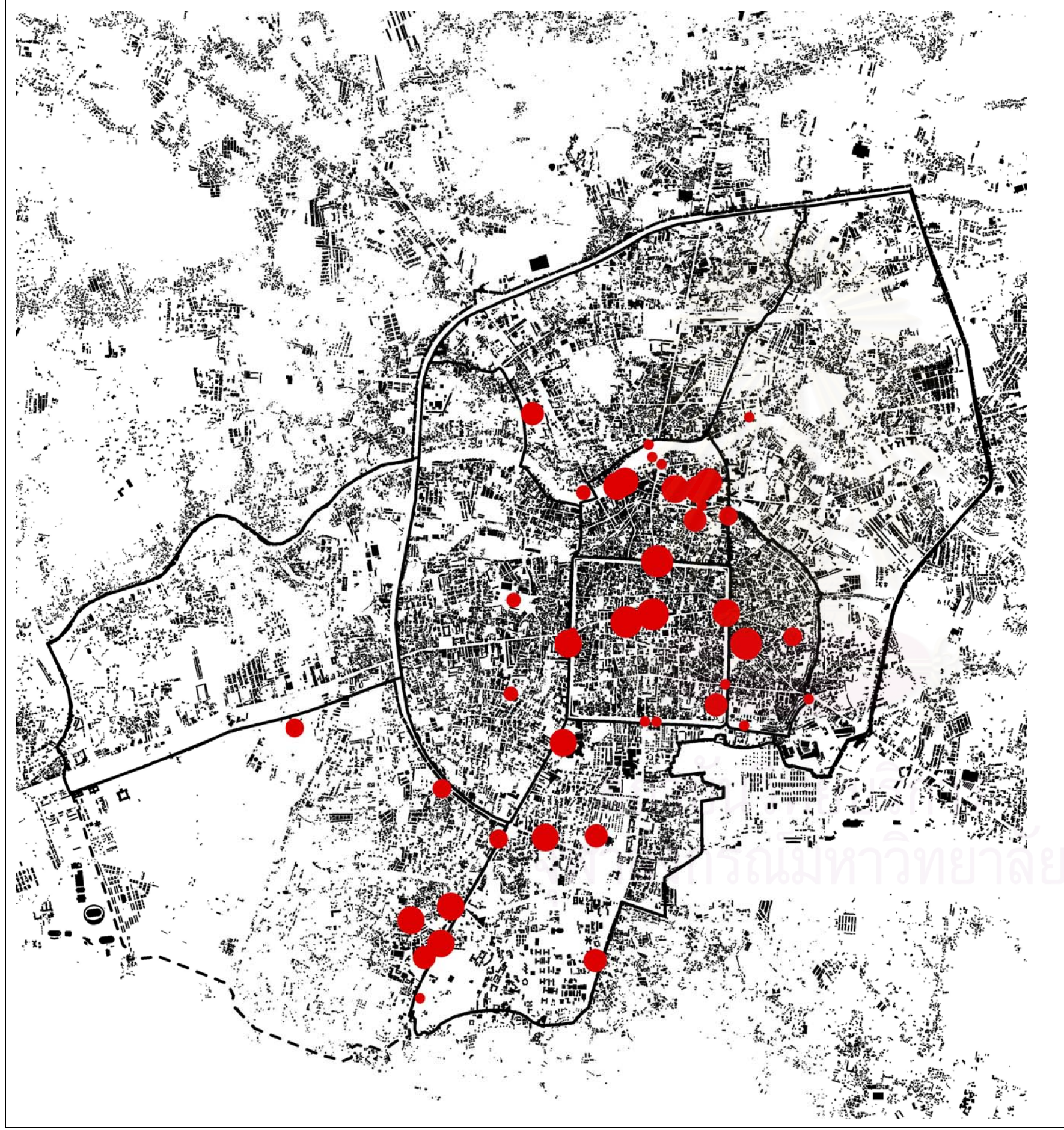

6. สวนหลวงล้านนา ร.9 1.15:10

รูปที่ 5-16 “ภาพและพื้น” (Figure and Ground) ในรัศมี 500 เมตร รอบพื้นที่ว่างสาธารณะ บริเวณ ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และศูนย์ราชการมีลักษณะอัตรามวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง หนาแน่นน้อย ค่าเฉลี่ยประมาณ 2: 1 กลุ่ม 1-4) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ปาน กลางถึงมาก และ 6) มีคนใช้อย่างอเนก ประโยชน์น้อย ส่วน 5) ไม่มีผู้ใช้

 <p>สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	นางกาญจน์ นทีวุฒิกุล
วิทยานิพนธ์: ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอ่อนโยนในเชียงใหม่	
แผนที่ 5-28 ภาพและพื้น (Figure and Ground) เชียงใหม่	
<p>สัญลักษณ์:</p> <ul style="list-style-type: none"> ขอบเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ขอบเขตศูนย์ราชการ พื้นและภาพ 	
ที่มา: จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย 2550	มาตราส่วน
<p>แผนที่ฐาน จากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีและภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)</p> 	

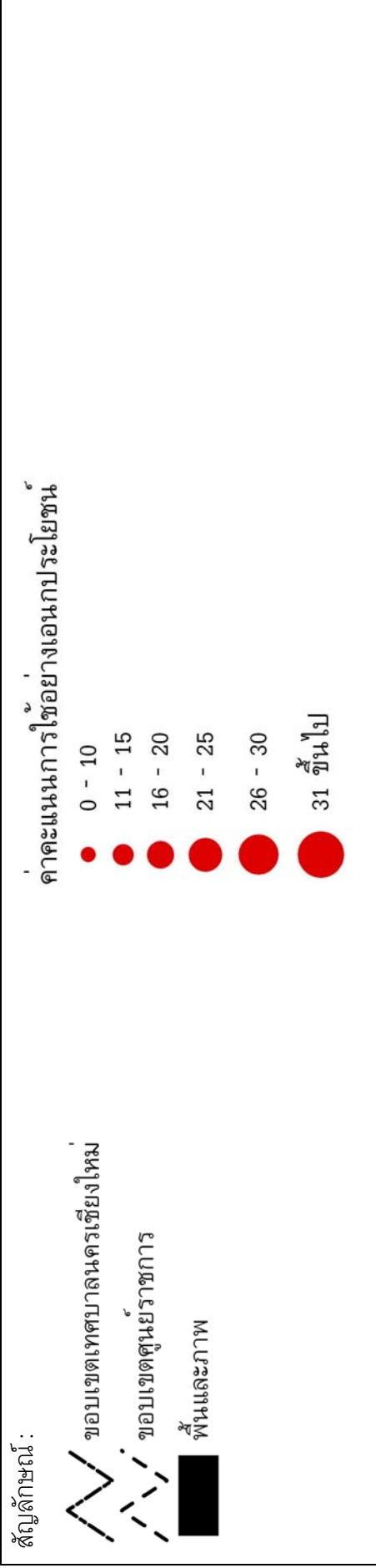

นางกาญจน์ นทีวุฒิกุล

สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์: ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพในเมืองเชียงใหม่

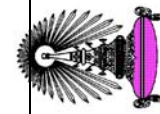
แผนที่ 5-29 ภาพและพื้น (Figure and Ground) เมืองเชียงใหม่ และการใช้พื้นที่สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ

ที่มา: จากกรณีวิเคราะห์ของผู้วิจัย 2550

แผนที่ฐาน จากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีและภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

มาตราส่วน 1 0 1 2 กิโลเมตร

สาขาวิชาวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นางกาญจน์ นทีภูษิตกุล

วิทยานิพนธ์: โครงการของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างเหมาะสมในเมืองเชียงใหม่

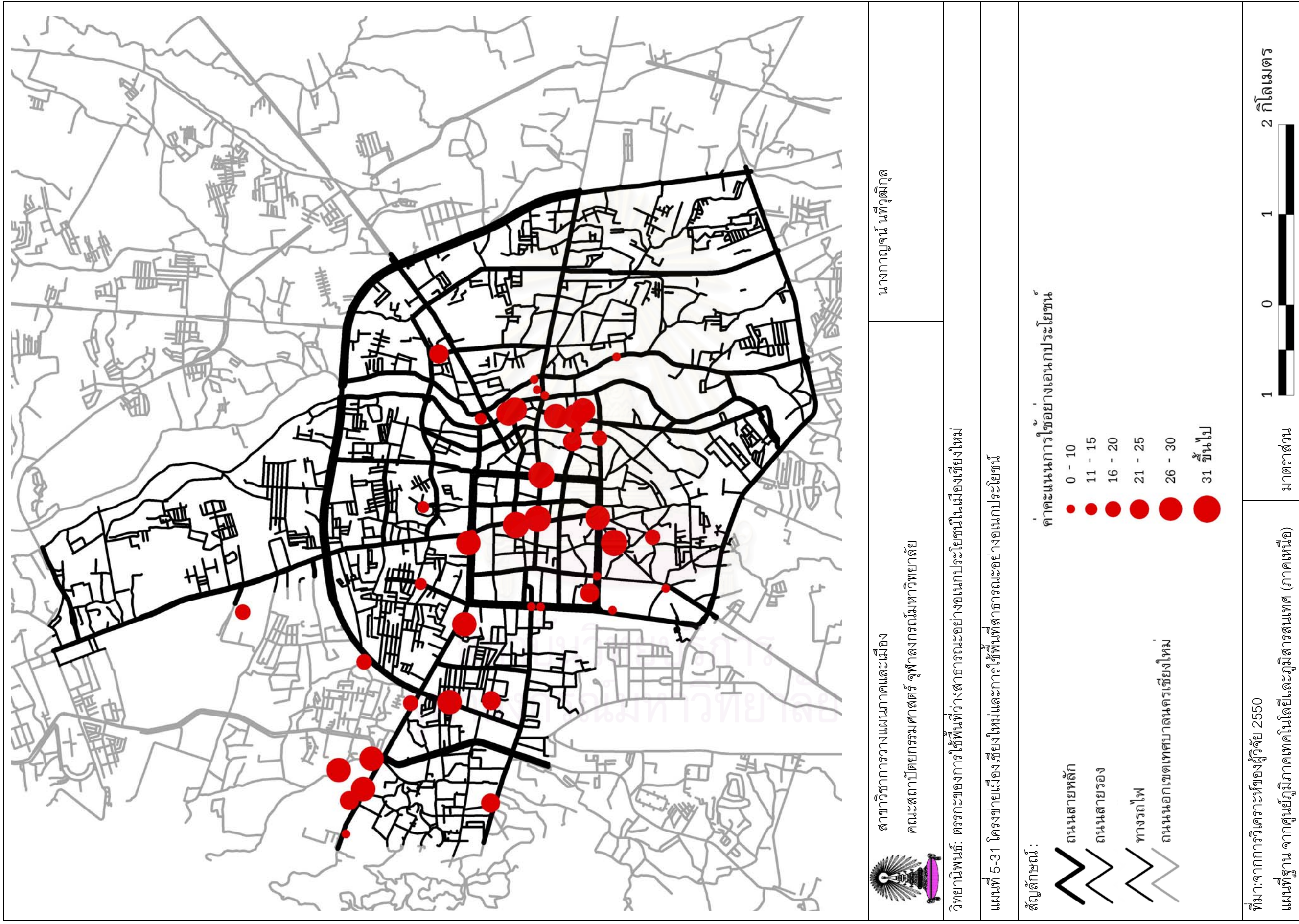
แผนที่ 5-30 โครงข่ายเมืองเชียงใหม่

สัญลักษณ์:

- ถนนสายหลัก
- ถนนสายรอง
- ทางรถไฟ
- ถนนนอกเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ที่มา: จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย 2550
แผนที่ฐาน จากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีและภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

5.3.3 การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานพื้นที่ด้านรูปแบบแปลงที่ดิน

5.3.3.1 ย่านประวัติศาสตร์

เมื่อพิจารณารูปแบบแปลงที่ดินจากบล็อกของเมือง แล้วพบว่าในเขตนี้มีการวางผังเมืองอย่างเป็นระบบลักษณะเป็นตารางกริดที่มีขนาดใหญ่ปานกลาง เมื่อเทียบกับขนาดของเมืองและพื้นที่ย่านอื่นๆ อิทธิพลของรูปแบบแปลงที่ดินทำให้เกิดการเข้าถึงพื้นที่ว่างสาธารณะได้อย่างสะดวกและมองเห็นได้โดยง่าย มีความชัดเจนของรูปแบบแปลงที่ดิน มีขนาดที่เหมาะสมเพราะพื้นที่ว่างสาธารณะที่ตั้งอยู่เป็นพื้นที่ระดับเมือง

5.3.3.2 ย่านการค้าใจกลางเมือง

เมื่อพิจารณารูปแบบแปลงที่ดินจากบล็อกของเมือง แล้วพบว่าในเขตนี้มีการวางผังเมืองแบบผสมผสาน ในบล็อกขนาดใหญ่ลักษณะเป็นตารางกริด ไปตามภูมิประเทศในขณะที่ยังภายในบล็อกเป็นลักษณะธรรมชาติ ขนาดของบล็อกบริเวณย่านการค้าตลาดวโรรส ตลาดต้นลำไย จนถึงบริเวณไนท์บาซาร์มีขนาดแปลงที่ดินปานกลาง ด้านติดกำแพงเมืองและมีแปลงขนาดใหญ่ด้านติดแม่น้ำปิง เนื่องจากเป็นเส้นทางการค้าสายหลัก ประกอบกับในอดีตเป็นพื้นที่ของเจ้าเมืองและลูกหลาน ต่อมาได้พัฒนาเป็นตลาดและย่านการค้า การเปลี่ยนแปลงขนาดของบล็อกจึงมีไม่มากนัก เมื่อเทียบกับขนาดของเมืองและพื้นที่ย่านอื่นๆ อิทธิพลของรูปแบบแปลงที่ดินทำให้เกิดการเข้าถึงพื้นที่ว่างสาธารณะได้อย่างสะดวก จากลักษณะเส้นทางตารางกริด ทำให้มองเห็นได้โดยง่าย มีความชัดเจนของรูปแบบแปลงที่ดิน มีขนาดที่เหมาะสมเพราะพื้นที่ว่างสาธารณะที่ตั้งอยู่เป็นพื้นที่ระดับเมือง

5.3.3.3 ย่านในเมือง

ย่านในเมืองด้านเหนือ มีขนาดแปลงที่ดินขนาดใหญ่ สลับกับบล็อกขนาดเล็ก และมีพื้นที่โล่งว่างเป็นสลับกับพื้นที่โล่งว่างขนาดใหญ่ คั่นกลางเป็นระยะ ดังนั้นแปลงที่ดินจึงมีขนาดใหญ่ในภาพรวม เส้นทางโครงข่ายมีลักษณะผสมผสานระหว่างเป็นไปตามภูมิประเทศธรรมชาติของเส้นทางในอดีต และลักษณะตารางกริดในพื้นที่จัดสรรใหม่ ภายในพื้นที่จัดสรรขอย่อยเป็นแปลงขนาดเล็ก และมีบางส่วนปลายตัน พื้นที่ว่างสาธารณะ มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ปานกลางจนถึงน้อย

5.3.3.4 ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านด้านตะวันตก มีขนาดแปลงที่ดินขนาดใหญ่ สลับกับแปลงขนาดเล็ก และมีพื้นที่โล่งว่างเป็นสลับกับพื้นที่โล่งว่างขนาดใหญ่ บริเวณเชิงดอยเส้นถนนวัดอุโมงค์ เส้นทางโครงข่ายมีลักษณะผสมผสานระหว่างเป็นไปตามภูมิประเทศธรรมชาติของเส้นทางในอดีต และลักษณะของตารางกริดในพื้นที่จัดสรรใหม่ พื้นที่ว่างสาธารณะ มีการใช้กันอย่างอเนกประโยชน์ปานกลางจนถึงมาก บริเวณหน้าและหลังมหาวิทยาลัย ส่วนบริเวณถนนนิมมานเหมินท์และห้วยแก้ว มีขนาดแปลงปานกลาง สลับกับพื้นที่ซอยย่อยแบบตาราง กริดมีแปลงขนาดเล็ก มีการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอเนกประโยชน์ปานกลางจนถึงมาก

5.3.3.5 ย่านศูนย์ราชการ

พื้นที่ย่านศูนย์ราชการหรือด้านเหนือตอนบน ลักษณะของโครงข่ายของพื้นที่ส่วนมากเป็นพื้นที่โล่งว่างขนาดใหญ่ พื้นที่ส่วนราชการต่างๆในพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ จำเป็นต้องใช้การเดินทางโดยรถยนต์ และกิจกรรมส่วนมากตั้งอยู่ห่างกันมีเพียงเบาบาง พื้นที่ส่วนราชการเป็นแปลงขนาดใหญ่ ในขณะที่พื้นที่ต่อเนื่องกับเขตใกล้เคียงด้านถนนห้วยแก้วและด้านถนนโชตนาจะเป็นแปลงเล็กกว่า พื้นที่ว่างสาธารณะในแถบนี้จึงใช้อย่างอเนกประโยชน์น้อย

5.3.4 การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานพื้นที่ด้านรูปแบบถนน

5.3.4.1 ย่านประวัติศาสตร์

เขตกำแพงเมืองชั้นในและกำแพงเมืองชั้นนอก (1) รูปแบบถนนในเมืองเชียงใหม่มีขนาดค่อนข้างเล็ก เนื่องจากการวางผัง เส้นทางถนนต่างๆพัฒนาการมาจากการวางผังเมืองเริ่มแรก มีการตัดถนนภายในเขตคูเมืองเป็นระบบระเบียบ มีลักษณะตารางกริด ต่างจากพื้นที่ย่านกำแพงเมืองชั้นนอก ลักษณะโครงข่ายเป็นไปตามภูมิประเทศธรรมชาติ เป็นชอกชอยเล็กๆ และเป็นชอยตันทำให้การเข้าถึงพื้นที่ส่วนต่างๆค่อนข้างซับซ้อนกว่าภายในเขตกำแพงเมืองชั้นใน การสัญจรภายในเขตคูเมืองเป็นไปโดยสะดวกสามารถเชื่อมโยงโครงข่ายได้ถึงกันทุกเส้นทาง และมีประตูเมือง 5 ประตูระบายการสัญจรไปยังภายนอกคูเมืองออกไปตามทิศต่างๆเป็นรัศมี การมองเห็นทัศนวิสัยและสภาพแวดล้อมค่อนข้างดี ขนาดบล็อกขนาดกลาง ทำให้เนื้อเมือง (texture) มีขนาดเหมาะสมไม่หยาบหรือละเอียดจนเกินไป ความสามารถในการซึมผ่านทางสายตาได้ดี มองเห็นสี่แยกถัดไปได้โดยง่าย ดังนั้นรูปแบบถนน และบล็อกของเมืองเชียงใหม่ค่อนข้างดี มีผลต่อการส่งเสริมสนับสนุนให้พื้นที่ว่างสาธารณะมีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ในบริเวณถนนคนเดินราชดำเนิน ช่วงประตูท่าแพ และอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์ ส่วนประตูเมืองอีก 3 ประตูไม่มีพื้นที่ใช้งาน

5.3.4.2 ย่านการค้าใจกลางเมือง

พื้นที่บริเวณย่านการค้าใจกลางเมือง (2) เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ขยายการค้าในประวัติศาสตร์ ตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานวางผังเมืองเริ่มแรกใช้เป็นเส้นทางเชื่อมการติดต่อการค้าริมน้ำ ปัจจุบันเส้นทางถนนต่างๆ พัฒนาการมาจากการวางผังเมืองเริ่มแรก จึงทำให้รูปแบบถนนในย่านนี้ยังคงมีขนาดค่อนข้างเล็ก มีการตัดถนนภายในเขตคูเมืองเป็นระบบระเบียบเชื่อมต่อมาจากเส้นทางรัศมีในกำแพงเมือง มีลักษณะตารางกริด ระบบถนนกริดจะวางตัวขนานไปกับแม่น้ำ ตัดกับถนนรัศมีที่ลากมาจากแนวแกนในกำแพงเมืองชั้นใน ส่วนพื้นที่ถนนในซอย เส้นทางคนไค้ไปตามลำแม่น้ำ ถนนในบริเวณนี้มีลักษณะคดเคี้ยวตามธรรมชาติของคูเมืองชั้นนอก ลักษณะโครงข่ายเป็นไปตามภูมิประเทศธรรมชาติเป็นซอกซอยเล็กๆ และเป็นซอยตันทำให้การเข้าถึงพื้นที่ส่วนต่างๆ ค่อนข้างซับซ้อนกว่าบริเวณหมายเลข 1 ซึ่งเป็นย่านการค้าพาณิชยกรรมหลัก

อย่างไรก็ตามลักษณะของโครงข่ายเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ การเดินทางเป็นไปโดยสะดวกสามารถเชื่อมโยงโครงข่ายได้ถึงกันทุกเส้นทาง มีสะพานเชื่อมข้ามแม่น้ำขยายตัวเมืองออกไปทางตะวันออกของเมืองเป็นรัศมี การมองเห็นทัศนวิสัยและสภาพแวดล้อมปานกลาง เนื่องจากเส้นทางสายหลักไม่ได้เป็นเส้นตรงเช่นในเขตกำแพงเมืองชั้นใน แม้จะเป็นตารางแต่ไค้ไปตามภูมิประเทศ ขนาดบล็อกขนาดกลาง ทำให้เนื้อเมืองมีขนาดเหมาะสมไม่หยาบหรือละเอียดจนเกินไป ความสามารถในการซึมผ่านทางสายตาได้ดีปานกลาง ไม่สามารถมองเห็นสี่แยกทันที ดังนั้นรูปแบบถนน และบล็อกของบริเวณนี้ดีปานกลาง

5.3.4.3 ย่านในเมือง

พื้นที่บริเวณย่านในเมือง (3) เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ขยายการค้าในประวัติศาสตร์ ตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานวางผังเมืองเริ่มแรกพื้นที่ในเมืองยังไม่มีการใช้งาน ต่อมามีการขยายที่อยู่อาศัยไปทางตอนเหนือและตะวันออก แต่ยังมีเส้นทางถนนสายหลักต่างๆ พัฒนาการมาจากการต่อขยายถนนรัศมีของการวางผังเมืองเริ่มแรก จากกำแพงเมืองชั้นใน จึงทำให้รูปแบบถนนในย่านนี้ยังคงมีขนาดใหญ่กว่าภายในกำแพงและย่านการค้าใจกลางเมือง

ย่านในเมืองด้านเหนือ ถนนสายหลักคือถนนโชตนา เป็นเส้นรัศมีไปทางทิศเหนือไปยังอำเภอนอกเมือง ลักษณะโครงข่ายที่เชื่อมเป็นไปตามภูมิประเทศธรรมชาติ เป็นซอกซอยเล็กๆ และเป็นซอยตันทำให้การเข้าถึงพื้นที่ส่วนต่างๆ ค่อนข้างซับซ้อน ในพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ มีการพัฒนาเป็นการจัดสรรเพื่อที่อยู่อาศัย จึงทำให้รูปแบบถนนในพื้นที่นั้นเป็นตารางกริดในเฉพาะพื้นที่ ลักษณะถนนมีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะตอนเหนือมีเพียง 3 แห่งในส่วน แฉงลอยได้รุ่ง

ข้างเผือกมีความเป็นอเนกประโยชน์ปานกลาง สถานภาพนักจิตสันติธรรมฯ สนามกีฬาเทศบาลฯ มีความเป็นอเนกประโยชน์น้อยที่สุด

ย่านในเมืองด้านตะวันออก ถนนสายหลักที่ต่อเชื่อมกับใจกลางเมืองเป็น ถนนรัศมี ได้แก่ ถนนนพรัตน์ ถนนเจริญเมือง เชื่อมไปยังอำเภอต่างด้านตะวันออก ลักษณะถนนสายหลักสองสายขนานกันมีถนนเชื่อมกลาง เพียง 3 ซอยระหว่างริมแม่น้ำจนถึงถนนวงแหวนชุปเปอร์ไฮเวย์ จึงทำให้เกิดพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ ประกอบกับเป็นพื้นที่โรงพยาบาล โรงเรียน สถานีรถไฟและลักษณะโครงข่ายที่เชื่อมเป็นไปตามภูมิประเทศธรรมชาติ เป็นชอกซอยเล็กๆ จึงทำให้การเข้าถึงพื้นที่ส่วนต่างๆค่อนข้างซับซ้อน ผลที่เกิดต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ถนนคนเดินถนนบำรุงราษฎร์ ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนสายหลักจึงยังคงเข้าถึงได้โดยสะดวกมีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ปานกลาง ส่วนสวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ มีการใช้อย่างไม่อเนกประโยชน์

ย่านในเมืองด้านใต้ ถนนสายหลักที่เชื่อมกับใจกลางเมืองคือถนนวิบูลย์ และถนนช้างคลาน เป็นถนนที่มีมาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ มีขนาดเล็กคดเคี้ยวไปตามภูมิประเทศธรรมชาติ ต่อมามีการตัดถนนมหิดลเชื่อมกับวงแหวนชุปเปอร์ไฮเวย์ถนนจึงมีขนาดใหญ่ ภาพรวมของพื้นที่เป็นพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ มีการพัฒนาเป็นการจัดสรรเพื่อที่อยู่อาศัย จึงทำให้รูปแบบถนนในพื้นที่นั้นเป็นตารางกริดในเฉพาะพื้นที่ บางแห่งยังคงเป็นพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ เนื่องจากไม่ได้พัฒนาการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในบริเวณนี้มีเพียงแห่งเดียวมีการใช้อย่างไม่อเนกประโยชน์

5.3.4.4 ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พื้นที่บริเวณย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (4) เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะถนนสายหลักได้แก่ถนนห้วยแก้วและถนนสุเทพ ทั้งสองสายเป็นถนนเส้นรัศมีจากกำแพงเมืองชั้นในมุ่งไปยังทิศตะวันตก ขนาดถนนบริเวณนี้จึงมีขนาดกว้างกว่าภายในตัวเมือง การพัฒนาถนนและพื้นที่เกิดจากการตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีถนนสายรองเชื่อมคือ ถนนศรีมังคลาจารย์ ถนนนิมมานเหมินท์ และถนนเลียบคันคลองชลประทาน ทั้งสามสายปัจจุบันเป็นที่ตั้งของแหล่ง ท่องเที่ยวกลางคืน ผับ บาร์ ร้านอาหาร ร้านกาแฟที่มีชื่อเสียงของเมืองเชียงใหม่ จึงทำให้ถนนที่กว้างขวางกลับมีรถติดมากในตอนเย็นจนถึงค่ำ บริเวณถนนสายหลักด้านหลังมหาวิทยาลัยรถจะติดมาก บริเวณประตูหลังของมหาวิทยาลัยถนนสุเทพ เป็นแหล่งกิจกรรมการค้าและหาบเร่แผงลอย ร้านค้าคึกคักดึงดูดคนมาใช้พื้นที่บริเวณนี้ จึงทำให้การจราจรค่อนข้างหนาแน่นในตอนค่ำ ส่วนทางหน้ามหาวิทยาลัยก็เช่นกัน กิจกรรมต่างๆ ได้แก่ แหล่ง ชอปปิ้ง กิน ดื่ม เที่ยว ประชาชนจึงมักจะใช้ถนนและพื้นที่กันในเวลาหัวค่ำ พื้นที่เหล่านี้ดึงดูดคน ทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะบริเวณนี้มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ปานกลาง จนถึงมากหลายแห่ง

5.3.4.5 ย่านศูนย์ราชการ

พื้นที่ย่านศูนย์ราชการหรือด้านเหนือตอนบน (5) ถนนสายหลักคือถนนโชตินา เป็นเส้นรัศมีไปทางทิศเหนือไปยังอำเภอนอกเมือง ลักษณะโครงข่ายที่เชื่อมเป็นไปตามภูมิประเทศธรรมชาติ การเข้าถึงพื้นที่ส่วนต่างๆ ในพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ จำเป็นต้องใช้การเดินทางโดยรถยนต์ และกิจกรรมส่วนมากตั้งอยู่ห่างกันมีเพียงเบาบางพื้นที่ว่างสาธารณะในแถบนี้จึงใช้อย่างอเนกประโยชน์น้อย

5.4 ข้อค้นพบตรรกะการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

ผลของการศึกษาการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ ค้นพบว่าการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะทั้ง 42 พื้นที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์แตกต่างกัน บางแห่งมีการใช้อย่างอเนกประโยชน์มากแต่บางแห่งไม่อเนกประโยชน์ ดังนั้นการใช้พื้นที่อย่างอเนกประโยชน์แบ่งกลุ่มได้ 6 ระดับกล่าวคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และไม่มี สาเหตุเกิดจากปัจจัยที่ต่างกันในแต่ละพื้นที่ ดังการวิเคราะห์ด้วยคุณลักษณะของพื้นที่ดังตาราง 5-2 และการวิเคราะห์โครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองด้วยเทคนิคการทับซ้อนแผนที่และการวิเคราะห์ด้วย “ภาพและพื้น” เมื่อนำผลการวิเคราะห์มาสร้างตารางสรุป จะได้ตรรกะของพื้นที่ที่ทำให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ดังตาราง 5-6

นอกจากนั้นค้นพบว่าการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ มีลักษณะแตกต่างจากเมืองในประเทศตะวันตกดังนี้ หน้าที่ใช้สอยพื้นที่ว่างสาธารณะประเภทถนนคนเดิน บาทวิถี พื้นที่โล่งว่างในอาคาร ลานที่ว่างมักจะมีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ ด้วยกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจบนพื้นที่คึกคักมีชีวิตชีวา ส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะประเภทสวนสาธารณะมักไม่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะพื้นที่สวนสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ไม่มีประโยชน์ใช้สอยที่สนองตอบคน ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหาร เครื่องดื่ม ร้านกาแฟ สิ่งบันเทิง รวมทั้งไม่ได้ประสานกับหน้าที่ใช้สอยและบริการของเมือง ไม่ว่าจะเป็นไปรษณีย์ ธนาคาร ซูเปอร์มาเกต ร้านซักรีด แหล่งช้อปปิ้งเพราะสถานที่เหล่านี้สร้างผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะตลอดจนกิจกรรมต่างบนพื้นที่ว่าง อีกทั้งสวนสาธารณะของเมืองเชียงใหม่ยังมีปัจจัยลบ ได้แก่ ภูมิอากาศร้อนและตั้งอยู่ห่างจากชุมชน สวนสวนสาธารณะที่ตั้งอยู่ในชุมชนก็ไม่มีกิจกรรมและเตรียมการใช้สอยดังกล่าว จึงเป็นเหตุผลเช่นเดียวกับแนวคิดของ Jacobs (1961), White (1980) และ Gehl (1996) ที่มีความเห็นว่ากิจกรรมต่างๆบนพื้นที่มีความสำคัญมาก รวมถึงแนวคิดของ Pushkarev and Zupan (1975) ที่อธิบายถึงความสำคัญของการเดินทางในการเข้าถึงพื้นที่ และการใช้ถนนของผู้เดินเท้ายิ่งมากยิ่งก่อให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมาก ส่วนพื้นที่องค์ประกอบของเมืองสำหรับเมืองเชียงใหม่ เป็นสถานที่ประวัติศาสตร์เป็น

ทัศนียภาพของเมืองและเป็นสถานที่สักการะเทวดาคุ้มครองเมือง เป็นประตูของเมืองในสมัยโบราณ ปัจจุบันไม่มีพื้นที่กิจกรรม สรุปได้ว่าสวนสาธารณะเมืองเชียงใหม่เกือบทั้งหมดมีเพียงลักษณะกายภาพการเข้าถึงดีเท่านั้น ส่วนลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจไม่มีจึงไม่มีผู้นิยมใช้

ดังนั้นการใช้พื้นที่จึงเกิดจากคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงทั้งกิจกรรมสังคมและเศรษฐกิจบนพื้นที่และรอบพื้นที่ ส่วนคุณลักษณะทางกายภาพได้แก่ การเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นตัวพื้นที่ ทำให้คุณลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันทั้ง 3 ด้าน จึงส่งผลต่อพื้นที่ที่แตกต่างกัน คุณลักษณะเฉพาะด้านกายภาพเป็นส่วนสำคัญพื้นฐาน เพราะถ้าไม่มีกายภาพที่ดี กิจกรรมสังคมก็จะไม่เกิดขึ้นดังที่ Whyte (1980) และ Gehl (1976:9) อภิปรายถึงสภาพแวดล้อมที่ดีจะทำให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ตลอดจนกิจกรรมทางสังคมพื้นที่ระดับต่างๆที่แตกต่างกัน ดังนั้นสาเหตุประการแรกจึงมาจากสภาพแวดล้อมมีคุณภาพที่ดีมีมากน้อยต่างกัน จะเห็นว่าทุกพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่มีการเข้าถึงพื้นที่ค่อนข้างดีเกือบทุกพื้นที่ แต่ไม่ได้เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ทุกพื้นที่ ดังนั้นปัจจัยกายภาพจึงเป็นเพียงปัจจัยพื้นฐาน แต่เมื่อพิจารณาคุณลักษณะเชิงสังคมวัฒนธรรม การแสดงออกทางวัฒนธรรม กลับเป็นสาเหตุสำคัญที่ดึงดูดให้คนมาใช้พื้นที่ ด้วยเป็นวัฒนธรรมพื้นถิ่น ดัง Rapoport (1970) ให้ความสำคัญของความรู้สึกถึงความเป็นสถานที่ อีกทั้งโปรแกรมการจัดงานเทศกาลต่างๆก็เป็นสาเหตุสำคัญที่ดึงดูดคนให้มายังพื้นที่ ดังที่ Lynch (1972) อภิปรายถึงเหตุการณ์บนถนน ขบวนพาเหรด ที่ดึงดูดใจคนสร้างความประทับใจเป็นชีวิตชีวาที่คนรู้สึกถึงความเป็นสถานที่ คุณลักษณะทางสังคมจึงมีอิทธิพลต่อผู้ใช่มากหากพื้นที่ว่างสาธารณะใดมีลักษณะเหล่านี้มาก พบว่าพื้นที่ในเมืองเชียงใหม่ที่มีคุณลักษณะของ กิจกรรมสังคม-วัฒนธรรมเช่นการสาธิตหัตถกรรม การแต่งกาย การแสดง ศิลปวัฒนธรรม และโปรแกรมและการจัดงานเทศกาล เช่นขบวนพาเหรด การจัดงานเทศกาล ประเพณี เป็นต้น บนพื้นที่และมีกิจกรรมสังคมวัฒนธรรมบนพื้นที่จะมีการใช้อย่างอเนกประโยชน์สูงสุด ดังนั้นปัจจัยกิจกรรมวัฒนธรรม โปรแกรมและงานเทศกาลเป็นปัจจัยดึงดูด ทำให้เกิดการใช้อเนกประโยชน์มาก ส่วนด้านเอกลักษณ์ความเป็นสถานที่นั้นมีอิทธิพลรองลงมา เพราะว่ามีหลายแห่งที่มีเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมแต่มีกิจกรรมสังคมบนพื้นที่นั้นก็ไม่มีการใช้ประโยชน์ เช่นพื้นที่ริมแม่น้ำและหน้าจวนผู้ว่า สวนตลาดลำไย พื้นที่ริมคูไหลและสองฝั่งคูเมือง ดังนั้นปัจจัยสังคมวัฒนธรรมบนพื้นที่จึงมีอิทธิพลมากกว่าปัจจัยสังคมวัฒนธรรมรอบๆพื้นที่ เอกลักษณ์ของพื้นที่ด้วยอาคารสถาปัตยกรรม การจัดสถานที่ การตกแต่งประดับประดาแสงสว่าง จุดหมายตา เส้นขอบบาทวิถีและชุมทาง จึงเป็นปัจจัยสนับสนุน แต่สิ่งสำคัญคือเหตุผลคุณลักษณะทางสังคมมีอิทธิพลให้พื้นที่สำเร็จมากกว่าเหตุผลด้านกายภาพ คุณลักษณะเชิงเศรษฐกิจบนพื้นที่ดังแนวคิดของ Crawford (1990) และ Sommer (1989) เสนอให้มีการค้าขายบนลาน การจัดกิจกรรมถนนคนเดิน ตลาดนัด เกษตร เป็นกิจกรรมที่สร้างเศรษฐกิจบนพื้นที่ดึงดูดคนมาใช้พื้นที่ Lennard and Lennard (1995)

อภิปรายว่าสิ่งเหล่านี้ทำให้เมืองมีชีวิตชีวาและเป็นแนวทางการสร้างเมืองน่าอยู่ ในการศึกษาที่พบว่า เหตุผลเชิงเศรษฐกิจมีความสำคัญที่สุดในเมืองเชียงใหม่ หากพื้นที่ใดมีคุณลักษณะเฉพาะเชิงเศรษฐกิจบนพื้นที่นั้นมักมีการใช้อย่างอเนกประโยชน์มากทุกพื้นที่ ดังนั้นเหตุผลเชิงเศรษฐกิจจึงเป็นเหตุผลที่มีอิทธิพลมากที่สุด เป็นปัจจัยดึงดูด ส่วนปัจจัยเศรษฐกิจรอบพื้นที่ ที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงพื้นที่ว่างสาธารณะ เช่น ธนาคารร้านสะดวกซื้อ ตั้งอยู่ในย่านโรงแรมและเกสต์เฮาส์ เป็นปัจจัยสนับสนุน เพราะพื้นที่ที่มีปัจจัยเหล่านี้บางแห่งไม่เกิดการใช้อย่างอเนกประโยชน์ กิจกรรมเศรษฐกิจรอบพื้นที่จึงมีอิทธิพลน้อยกว่ากิจกรรมเศรษฐกิจบนพื้นที่

เมื่อศึกษาถึงลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐาน พบว่าเงื่อนไขต่างๆที่ผสมผสานกันอยู่นั้น มีผลต่อพื้นที่และมีความสัมพันธ์กันในระดับที่แตกต่างกัน พบว่าความสัมพันธ์ของโครงสร้างของเมืองด้านต่างๆมีอิทธิพลแตกต่างกัน และเมื่อศึกษาถึงโครงสร้างเชิงสัณฐานของแต่ละพื้นที่ ซึ่งสะท้อนลักษณะโดดเด่นที่แตกต่างของแต่ละย่าน การใช้พื้นที่แบบผสมผสานเกิดการใช้อย่างอเนกประโยชน์ที่สุดสอดคล้องกับ Jacobs (1961) เสนอให้มีความหลากหลายของประโยชน์ใช้สอยที่ดินและความหลากหลายของผู้อาศัยและความหลากหลายของอายุอาคาร ตลอดจนความหนาแน่นมาก ดังที่ Jacobs อภิปรายไว้ว่าความหนาแน่นนำไปสู่อุปทานของพื้นที่ ลักษณะการเข้าถึงพื้นที่ที่มีผลต่อการใช้มาก ซึ่ง Jacobs รวมทั้ง Whyte (1980) อภิปรายไว้ในทบทวนวรรณกรรม ถึงลักษณะโครงข่ายที่ชัดเจนและเข้าถึงพื้นที่ได้ดี มีขนาดบล็อกที่ไม่ใหญ่จนเกินไป นำไปสู่ความสำเร็จของการเข้าถึงพื้นที่ได้บ่อยและสร้างความสำเร็จให้คนออกมาเดินถนนมาก

ดังนั้นอิทธิพลของปัจจัยด้านต่างๆมีต่อพื้นที่แต่ละย่านจึงแตกต่างกันออกไป ตามลักษณะเฉพาะของแต่ละย่านนั้นๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 5-6 เป็นการสรุปความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่ กับโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองและพื้นที่ พิจารณาช่อง 2 ค่าตัวเลขอเนกประโยชน์เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย จะเห็นว่าข้อมูลด้านขวามือ เป็นลักษณะโครงสร้างสัณฐานของเมืองและของพื้นที่เรียงลำดับดังนี้ 1) ย่าน 2) โครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง 3) ลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานของพื้นที่ 4) การจัดตั้งและการดำเนินการพื้นที่ จะเห็นว่าตรรกะด้านต่างๆมีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะดังค่าคะแนนอเนกประโยชน์ที่ปรากฏตารางอธิบายได้ดังกล่าว

บทที่ 6

การวิเคราะห์การศึกษาด้านผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

ในบทนี้เป็นการศึกษาถึงผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ จากพื้นที่ที่สำรวจในบทที่ 5 นำมาแบ่งกลุ่มพื้นที่ เพื่อคัดเลือกพื้นที่ศึกษา หลังจากนั้นทำการศึกษาด้านผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านพฤติกรรม และทัศนคติการใช้พื้นที่ ในพื้นที่ตัวอย่างศึกษาที่เลือกไว้ได้แก่ พื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนิน พื้นที่บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส พื้นที่บาทวิถีถนนสุเทพหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยการสำรวจด้วยแบบสอบถามผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะนั้นๆ รวมทั้งสิ้น 289 ชุด เป็นคนไทย 259 ชุด และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 30 ชุด เพื่อวิเคราะห์การศึกษาด้านต่างๆดังต่อไปนี้

1. การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะทั่วไป
2. ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะแบบบ่อนกประโยชน์
3. การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะตัวอย่างศึกษา
4. เหตุผลส่วนบุคคลของผู้ใช้ในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ
5. รูปแบบการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ (Space Use Pattern)

6.1 การจัดกลุ่มพื้นที่และการคัดเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อการศึกษา

6.1.1 การจัดกลุ่มพื้นที่

6.1.1.1 การแบ่งตามลักษณะที่ตั้งอยู่ในย่าน (District) ที่โดดเด่น

จากลักษณะที่โดดเด่นของแต่ละย่านในเมืองเชียงใหม่ในหัวข้อที่ 4.4.2.2 การศึกษานี้ได้แบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนใหญ่ 4 ย่านสำคัญและแต่ละย่านแบ่งส่วนย่อยดังต่อไปนี้

1. ย่านประวัติศาสตร์

ย่านกำแพงเมืองชั้นใน กลุ่มพื้นที่ว่างสาธารณะตั้งอยู่ในย่านประวัติศาสตร์ ในเขตกำแพงเมืองชั้นใน ได้แก่ 1) ชวงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ 2) ชวงประตูท่าแพ 3) ชวงประตูเชียงใหม่ 4) ประตูสวนดอก 5) ประตูช้างเผือก 6) ประตูสวนปรุง 7) สองฟากฝั่งคูเมือง 8) ถนนคนเดินราชดำเนิน 9) สวนบวกวาด

แม้ภาพรวมของพื้นที่ย่านนี้เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์นับตั้งแต่ก่อตั้งเมือง แต่เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่ยังคงมีชีวิตอยู่ เพราะการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันทับซ้อนอยู่กับพื้นที่ประวัติศาสตร์ ผสมผสานระหว่างพื้นที่ราชการเป็นบล็อกขนาดใหญ่อยู่ใจกลางเมืองและถนนตามแนวแกน ตามถนนสายหลักเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรมเกาะไปตามแนวถนนและถนนซอย ที่อยู่อาศัย

แทรกตัวอยู่ตามถนนสายต่างๆบ้าง ส่วนมากจะอยู่ด้านซอyleftเข้าไปหรืออยู่ด้านหลังของพื้นที่พาณิชย์กรรม ภาพของเมืองประวัติศาสตร์จึงไม่ได้ชัดเจน เพราะวิถีชีวิตปัจจุบันยังคงมีบทบาทอยู่ อย่างไรก็ตามมีวัดจำนวนมากแทรกตัวอยู่ตามถนนสายต่างๆ ประกอบกับเจดีย์วัดร้างหลายแห่งและกำแพงเมืองโดยรอบสี่ด้านสะท้อนภาพประวัติศาสตร์ และเอกลักษณ์ของสถานที่ได้เป็นอย่างดี สถานที่ที่มรดกที่สำคัญของเมืองบรรจุอยู่ในเขตกำแพงเมืองนี้ เช่น บริเวณอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ วัดเจดีย์หลวง วัดพระสิงห์ ช่วงประตูท่าแพ จึงทำให้สภาพพื้นที่ว่างสาธารณะย่านนี้อิงกับจุดเด่นของประวัติศาสตร์ และเป็นพื้นที่ว่างที่มีบทบาทสนับสนุนการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ นอกจากภาพเมืองแล้วยังมีที่ตั้งของเกสต์เฮาส์จำนวนมากในเขตกำแพงเมืองชั้นในด้านตะวันออก เป็นแหล่งใกล้ที่อยู่อาศัยของนักท่องเที่ยว เทศบาลได้จัดกิจกรรมถนนคนเดินจากศักยภาพของการท่องเที่ยวของย่านนี้ซึ่งมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินชมเมืองเชิงมรดกประวัติศาสตร์ การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะนอกจากถนนคนเดินในวันอาทิตย์พื้นที่ถนนเป็นเส้นทางของชบวนแห่ งานประเพณีสำคัญของเมือง พื้นที่ช่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ และช่วงประตูท่าแพเป็นลานกิจกรรมของเมือง บทบาทที่โดดเด่นของพื้นที่ว่างสาธารณะของย่านนี้จึงเป็นพื้นที่กิจกรรมระดับเมือง ได้แก่ ช่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ช่วงประตูท่าแพ ส่วนพื้นที่ช่วงประตูเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์แต่มีบทบาทในปัจจุบันลดลงกว่าช่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์และช่วงประตูท่าแพ แม้จะมีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ถนนคนเดินวัลลายแต่ถูกตัดขาดจากกันด้วยจรรยา จึงไม่มีกิจกรรมที่เชื่อมโยงกัน พื้นที่ว่างสาธารณะนี้ถูกใช้เป็นที่สนับสนุนตลาดประตูเชียงใหม่ ส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะ ประตูสวนดอก ประตูช้างเผือก ประตูสวนปรุง สองปากฝั่งคูเมือง เป็นพื้นที่องค์ประกอบของเมือง แต่ไม่มีการใช้งานเพราะช่วงประตูไม่มีพื้นที่เพียงพอ สวนสองปากฝั่งคูเมืองเป็นพื้นที่สีเขียวแนวยาวซึ่งเทศบาลไม่อนุญาตให้ใช้พื้นที่ ในขณะที่พื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินเป็นถนนคนเดินที่มีผู้มาใช้มากที่สุดในประเทศไทย กล่าวคือมีผู้ใช้ระหว่าง 50,000-100,000 คนต่อวัน ในการวิจัยนี้ได้ทำการนับคนใช้พื้นที่ค่าเฉลี่ยประมาณ 70,000 คนต่อวัน เปิดดำเนินการเฉพาะวันอาทิตย์ เป็นพื้นที่นักท่องเที่ยวและคนพื้นท้องถิ่นจำนวนมากมาใช้พื้นที่ เป็นศูนย์กลางกิจกรรมของเมืองในวันอาทิตย์ ห้างร้านและพื้นที่ว่างอื่นต่างเจียบเหงากว่าปกติถ้าถนนคนเดินราชดำเนินเปิดให้บริการ พื้นที่สุดท้ายคือสวนบวกวาด เป็นสวนสาธารณะประจำเมืองเชียงใหม่ก็ได้ ซึ่งเป็นสวนที่คนส่วนมากจะรู้จักแม้ไม่เคยใช้บริการ นอกจากเป็นสวนระดับย่านให้บริการแล้วยังเป็นพื้นที่เทศกาลของเมือง เช่น เทศกาลไม้ดอก เทศกาลผลไม้ เป็นต้น ดังนั้นพื้นที่ในเขตกำแพงเมืองชั้นในจึงเป็นพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ที่มีบทบาทสนองตอบการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

ย่านกำแพงเมืองชั้นนอก เริ่มจากกำแพงเมืองชั้นในจนถึงกำแพงเมืองชั้นนอกที่เป็นกำแพงดินเลียบคลองแม่ข่าลำคูไหว่อ้อมใต้ พื้นที่ว่างสาธารณะในกำแพงเมืองชั้นใน ได้แก่ 1)

พื้นที่เลียบบคลองแม่ข่าและลำคูไหว 2) สวนกาญจนาภิเษก 3) พลาซ่าสุริวงค์บุคเซนเตอร์ 4) ช่วงวัดนันทาราม 5) ถนนคนเดินชุมชนวัวลาย

พื้นที่ย่านกำแพงเมืองชั้นนอกมีบทบาทต่อเมืองน้อย แต่มีความโดดเด่นด้านเป็นชุมชนเก่าโบราณ เป็นหมู่บ้านช่างฝีมือที่มีชื่อเสียงด้านเครื่องเงิน ลงรักปิดทอง สองข้างถนนเคยเป็นย่านขายงานหัตถกรรมและชบเซาไป แต่ความเป็นชุมชนยังคงหลงเหลืออยู่ โดยเฉพาะวัดเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ ชุมชนวัดนันทาราม ชุมชนวัดหมื่นสาร ชุมชนวัดศรีสุพรรณ และชุมชนวัดธาตุคำ ซึ่งวัดศรีสุพรรณได้พยายามเป็นศูนย์ฟื้นฟูการแกะสลักเงินโดยใช้เงินเกลแทน มีการทำวิหารวัดและฝึกฝนช่างฝีมือเพื่อสืบทอดภูมิปัญญา ภาพรวมของพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ จึงทำให้เทศบาลได้ฟื้นฟูย่านสินค้าที่ระลึก หัตถกรรมขึ้น โดยจัดถนนคนเดินวัวลายเปิดบริการวันเสาร์ ส่วนพื้นที่เลียบบคลองแม่ข่าและลำคูไหว และสวนกาญจนาภิเษกแม้มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ แต่ความโดดเด่นของพื้นที่ไม่มี ไม่ได้เกิดรับรู้กับประชาชนทั่วไป ประกอบกิจกรรมบนพื้นที่ไม่มีแม้ทางเทศบาลให้การดูแลและดำเนินการ ความโดดเด่นของย่านจึงเป็นของถนนคนเดินวัวลายที่เป็นถนนคนเดินมีลักษณะของชุมชนหัตถกรรมชาวบ้านมากกว่าพื้นที่ประวัติศาสตร์ และสนองตอบนโยบายการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

2. ย่านการค้าใจกลางเมือง

เขตย่านการค้าเก่า จะอยู่ช่วงกำแพงประตูเมืองท่าแพไปจรดริมแม่น้ำปิง อยู่ด้านตะวันออกของเมือง พื้นที่ว่างสาธารณะที่ตั้งอยู่ได้แก่ 1) สองฝากฝั่งแม่น้ำปิง 2) สวนตลาดลำไย 3) สวนนารัฐฝั่งตะวันออก 4) สวนหน้าจวนผู้ว่าฯ 5) ลานอาคารตลาดอนุสาร 6) พลาซ่าเชียงใหม่ พาวริลเลียน 7) พื้นที่ว่างหน้าตลาดนารัฐ 8) บาทวิถีไนท์บาซาร์ 9) บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส 10) บาทวิถีถนนลอยเคราะห์

เอกลักษณ์ของพื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมืองนั้น คือย่านค้าขายและความหลากหลายหนาแน่นของผู้คนที่เคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง ตลอดจนอาคารที่มีความหนาแน่นมาก มีความเป็นศูนย์กลางการค้าขาย และจรรยาวัชไหว การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะย่านนี้จึงเกิดขึ้นตามลักษณะของกิจกรรมการค้าขายเป็นหลักสำคัญ การใช้พื้นที่ว่างตามลานและบาทวิถีเป็นพื้นที่การค้าอย่างไม่เป็นทางการส่วนใหญ่ ชนิดสินค้าเกษตร ผัก ผลไม้ ดอกไม้ ร้านค้าหน่วยเล็กๆ แผงลอยปูพื้นหรือตะกร้าวางตามบาทวิถี ส่วนในพื้นที่ใกล้ตลาดวโรรสจะเป็นแผงลอยที่มีขนาดกลางยกระดับสูงกว่าพื้นที่ตามลานและตรอกซอกซอยเล็กๆ แม้ค้ำมีทั้งคนในท้องถิ่นและชาวเขา มีทั้งแบบได้รับอนุญาตตั้งอยู่กับที่และเร่ร่อนเคลื่อนย้ายไปมา นอกจากนั้นพื้นที่นี้ยังเป็นชุมทางสำหรับการเดินทาง จึงทำให้การใช้พื้นที่หลากหลายเวลา และมีคนสัญจรเข้าออกพื้นที่ตลอดเวลา พื้นที่เหล่านี้ไม่ได้

สนับสนุนให้เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะอย่างเป็นทางการ แต่กิจกรรมเกิดขึ้นจากความต้องการใช้สอยของพื้นที่และพฤติกรรมของผู้ใช้เอง จึงทำให้เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะประเภทบาทวิถี บนย่านการค้าใจกลางเมือง สนองตอบผู้ใช้ระดับเมือง

3. ย่านในเมือง

พื้นที่ว่างสาธารณะที่ตั้งย่านเขตต่อเมืองตามถนนแนวรัศมีระหว่างกำแพงเมืองชั้นใน กับถนนวงแหวนชั้นใน หรือวงแหวนวงที่ 1

ย่านในเมืองด้านเหนือ บริเวณที่เรียกว่าข้างเผือก ทางด้านทิศเหนือตามแนวถนนโชตนา อัสดาทร ถึงถนนวงแหวนชั้นใน ได้แก่ 1) สนามกีฬาเทศบาลฯ 2) แผงลอยใต้รุ่งข้างเผือก 3) สถานสถาปนิกจสันติธรรม

ย่านในเมืองด้านตะวันออก บริเวณเจริญราษฎร์ ทิศตะวันออกตามแนวถนนรัตนโกสินทร์ถนนแก้ววรัญและถนนเจริญเมือง ถึงถนนวงแหวนชั้นใน ได้แก่ 1) สวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ 2) ถนนคนเดินถนนบำรุงราษฎร์

ย่านในเมืองด้านใต้ บริเวณด้านทิศใต้ของเมือง จากนอกกำแพงเมืองชั้นนอกหรือกำแพงดินไปแนวลำคูไหล จนถึงถนนวงแหวนชั้นในหรือมหิตล ได้แก่ 1. สวนหยาด

ภาพรวมของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะย่านในเมืองเหล่านี้ เป็นการใช้ระดับชุมชนรัศมีผู้ใช้บริการไม่ไกลมากนัก ผู้ใช้เป็นชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ ส่วนมากตอบสนองในชีวิตประจำวันได้แก่แผงลอยใต้รุ่งขายอาหาร ส่วนพื้นที่ที่ไม่ตอบสนองคนก็จะไม่มีการใช้พื้นที่ ยกเว้นพื้นที่ถนนคนเดินบำรุงราษฎร์ที่เกิดขึ้นจากการใช้บาทวิถีของพ่อค้าขายสินค้ามือสอง ทางเทศบาลได้กำหนดพื้นที่ชัดเจนเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการควบคุม โดยให้อยู่ในถนนบำรุงราษฎร์ระยะจากถนนรัตนโกสินทร์ถึงถนนวรัญ ทำให้พื้นที่นี้ถูกใช้เฉพาะวันเสาร์อาทิตย์ ผู้ใช้พื้นที่เป็นชาวบ้านรายได้น้อยกว่าไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยว การใช้พื้นที่จึงตอบสนองระดับชุมชน

4. ย่านเมืองใหม่และราชการ

ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือย่านตะวันตกของเมือง เริ่มจากบริเวณด้านทิศตะวันตกจากกำแพงเมืองชั้นในถึงเชิงดอยสุเทพ มีถนนสายหลักสองสายคือถนนห้วยแก้วและถนนสุเทพ ได้แก่ 1) สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ 2) สวนสุขภาพห้วยแก้ว 3) พลาซ่ากาดสวนแก้ว 4) ซอยระหว่างตึกตรงข้าม ม.ช. 5) ช่างบ้านช่างเคียน 6) ลานสินค้าห้วยแก้วพลาซ่า 7) แผงลอยใต้รุ่งหน้าวัดเจ็ดยอด 8) บาทวิถีถนนสุเทพหลัง ม.ช. 9) บาทวิถีถนนนิมมานเหมินท์ 10) บาทวิถีหน้า ม.ช. 11) บาทวิถีปากซอยช่างเคียน เอกลักษณะของย่านมหาวิทยาลัยภาพรวมเป็นพื้นที่แบ่งเป็นสองแบบ แบบแรกเป็นพื้นที่ของคนหนุ่มสาวคนสมัยใหม่ ได้แก่ย่านถนนนิมมานเหมินท์ เพราะเป็นพื้นที่นักศึกษาแม้จะมีนักท่องเที่ยวชาวไทยมาเยี่ยมบ้างแต่ก็ไม่มากนัก ส่วนผู้ใช้กลุ่มที่เป็น

คนในเมืองก็มีแต่จะไม่เด่นเท่ากลุ่มคนทำงาน คนอาศัย และนักศึกษาที่เกี่ยวข้องและใช้เวลาในย่านนี้ซึ่งมีจำนวนมากและใช้พื้นที่นานกว่า ความเด่นของพื้นที่พาณิชย์กรรมบางส่วนเป็นสินค้าที่มีการออกแบบทันสมัย ดังย่านนิมมานเหมินท์ ซอย 1 ส่วนซอยต่างๆเป็นที่ตั้งของ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ (pub) ศูนย์รวมความบันเทิงของเมืองในยุคนี้ แทรกตัวอยู่กับพื้นที่พักอาศัยเดิม ย่านนี้การเปลี่ยนแปลงราคาที่ดินสูงลิ่วอย่างรวดเร็ว พื้นที่ว่างสาธารณะจึงเป็นภาพของความสมัยใหม่และสินค้าบริการมีราคาแพง ผู้ใช้เป็นคนหนุ่มสาวทันสมัยและอีกกลุ่มผู้ใช้มีความเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัย เวลาที่ใช้ตลอดทั้งวัน หนาแน่นตั้งแต่เย็นถึงดึก พื้นที่แบบที่สองอยู่ส่วนด้านหน้าและหลังมหาวิทยาลัยเป็นพื้นที่ของนักศึกษาที่มีลักษณะสินค้าราคาถูก ทันสมัย อาหาร และสินค้าบริการที่ตอบสนองในชีวิตประจำวัน ย่านนี้คนจะออกมาใช้พื้นที่มากในตอนเย็นและกลางคืน ถนนต่างๆหนาแน่นด้วยมอเตอร์ไซค์จำนวนมาก ผู้ใช้พื้นที่ส่วนมากเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จะเห็นว่าหากมองในภาพรวมของย่านที่โดดเด่น ในเมืองเชียงใหม่แล้วพื้นที่ที่มีความสำคัญ และมีบทบาทมากที่สุดมี 3 ย่าน ได้แก่ 1) พื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ 2) พื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมือง 3) พื้นที่ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์มีบทบาทด้านการท่องเที่ยวตอบสนองผู้ใช้ส่วนมากคือนักท่องเที่ยว แม้ว่าคนในท้องถิ่นจะไปใช้บริการถนนคนเดินมากก็ตาม พื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมืองหรือย่านตลาดวโรรส จะมีบทบาทของคนในท้องถิ่นระดับชาวบ้านมากกว่า ซึ่งสะท้อนภาพวิถีชีวิตของคนเชียงใหม่ ส่วนพื้นที่ย่านมหาวิทยาลัยสะท้อนภาพของคนหนุ่มสาวทันสมัยและนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทั้งสามพื้นที่จึงมีเอกลักษณ์ของย่านที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

6.1.1.2 การแย่งกลุ่มพื้นที่ตามลักษณะการใช้สอย (Function)

พื้นที่ว่างสาธารณะแต่ละแห่งต่างมีหน้าที่ใช้สอยหลักที่แตกต่างกันออกไปในการศึกษานี้แบ่งเป็นประเภทต่างๆตามการใช้สอยและลักษณะกายภาพได้ดังนี้

1. จตุรัสและองค์ประกอบของเมือง (Square and Urban Element)
2. พลาซ่าและพื้นที่ระหว่างอาคาร (Plaza and Inner Block Void)
3. ถนนคนเดิน (Walking Street)
4. บาทวิถี (Path)
5. ลานที่ว่าง (Leftover Space)
6. สวนสาธารณะและพื้นที่ริมน้ำ (Park and Water Front)

พื้นที่จัตุรัส และองค์ประกอบของเมือง เป็นพื้นที่สร้างเพื่อเป็นพื้นที่ว่างศูนย์กลางเมือง หรือพื้นที่ว่างจัตุรัสหน้าประตูเมือง เพื่อเป็นการติดต่อภายในกับภายนอกเมือง ปัจจุบันเป็นพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมงานเทศกาลประเพณีของเมือง และร้านค้าแผงลอยวันอาทิตย์

ส่วนพื้นที่พลาซ่าและพื้นที่ว่างภายในกลุ่มอาคาร มักเป็นพื้นที่รองรับสำหรับกิจกรรมของโครงการนั้นๆ และมักปรากฏอยู่ในรูปของพื้นที่เอกชน ลานและพื้นที่ว่าง ลานที่ว่างมักเป็นพื้นที่ว่างเปล่าแล้ว คนในชุมชนละแวกนั้นเกิดความต้องการใช้พื้นที่ในชีวิตประจำวันเป็นสถานที่พบปะ ขายสินค้าแผงลอยเล็กๆ น้อยๆ หรือพื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชน

พื้นที่ถนนคนเดิน เป็นพื้นที่ทางเทศบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและการแสดงสินค้าหัตถกรรมของท้องถิ่น เป็นสถานที่ประสบความสำเร็จมากในการดำเนินการ ด้วยนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับเมืองเป็นสำคัญ ทำให้ประชาชนมีโอกาสในการจับจ่ายสินค้าราคาถูกลง เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจของเมืองมาก เพราะผู้ซื้อผู้ขายรายเล็กจำนวนมากมาพบกัน บาทวิถีเป็นพื้นที่กลุ่มสุดท้ายที่เกิดขึ้นจากความต้องการพื้นที่ในชีวิตประจำวัน การพบปะซื้อขายสินค้าอย่างไม่เป็นทางการ จากการที่คนมาเดินจับจ่ายทำให้กระตุ้นเศรษฐกิจเติบโตมีชีวิตชีวา แม้ว่าบางแห่งรัฐบาลไม่ได้สนับสนุนและก่อให้เกิดความไม่เรียบร้อยของการสัญจรก็ตาม พบว่าเป็นพื้นที่ที่ประชาชนนิยมมาใช้บริการมากและเกิดการปฏิสัมพันธ์สูง เกิดการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาพื้นที่มาก

พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทองค์ประกอบของเมือง เป็นพื้นที่สร้างมาในสมัยประวัติศาสตร์ ต่อมามีการสร้างขึ้นใหม่ มีการใช้สอยเป็นครั้งคราวสำหรับการบวงสรวงเทพยดา และเป็นทัศนียภาพของเมืองที่สะท้อนประวัติศาสตร์ ยกเว้นพื้นที่ช่วง 3 กษัตริย์ ช่วงประตูท่าแพ และช่วงประตูเชียงใหม่ที่มีพื้นที่กว้างพอ สำหรับใช้กิจกรรมบนพื้นที่เหล่านี้ ประเภทพื้นที่ว่างริมน้ำเป็นพื้นที่ที่เกิดขึ้นตามภูมิประเทศ ใช้เพื่อพักผ่อนหย่อนใจและเป็นพื้นที่รองรับน้ำขึ้นลง พื้นที่สวนสาธารณะมีหน้าที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจและนันทนาการ พื้นที่ในกลุ่มนี้มีการใช้ประโยชน์น้อย

6.1.1.3 การแบ่งตามลักษณะการก่อตั้งหรือดำเนินการ (Setting or Operations)

พื้นที่ว่างสาธารณะในเชียงใหม่แต่ละแห่งมีการเกิดขึ้นที่แตกต่างกัน ในการวิจัยนี้ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 1) เกิดจากการจัดตั้งของภาครัฐ 2) เกิดจากการจัดตั้งของเอกชน และ 3) เกิดขึ้นเองตามสัญชาตญาณ (spontaneous setting) เรียกว่าเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะตามภาวะการณ์ (spontaneous public open space) ลักษณะการเกิดพื้นที่ขึ้นเมื่อมีพื้นที่ว่างและมีความต้องการใช้ กล่าวคือมีอุปสงค์ของการใช้และมีอุปทานพื้นที่ ในขณะเดียวกันใกล้เคียงไม่มีพื้นที่ตอบสนอง ซึ่งในตอนแรกของการเกิดอาจจะยังไม่ได้รับอนุญาต ต่อมาเกิดการใช้มากขึ้น ภาครัฐต้องเข้ามาดูแลควบคุม อนุญาตให้ใช้ได้แต่ไม่มีส่วนในการดำเนินการดังเช่น พื้นที่บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ บางพื้นที่เกิดขึ้นแล้วภาครัฐไม่อนุญาต จึงต้องปิดการใช้พื้นที่ไป เช่นพื้นที่บาทวิถีบริเวณหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ฝั่งด้านมหาวิทยาลัย ปัจจุบันห้ามล้อเซ็นขายสินค้าด้านนี้จึงเงียบเหงากว่าด้านตรงกันข้าม

ตาราง 6-1 การแบ่งกลุ่มพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ 42 พื้นที่ เรียงจากอเนกประโยชน์มากไปหาน้อย

ร.ล.	พื้นที่	ค่าการใช้ประโยชน์	ย่าน				พื้นที่ใช้สอย						การดำเนินการ			พื้นที่ศึกษา	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		14
		ค่าการใช้ประโยชน์	ย่านประวัติศาสตร์	ย่านการค้าใจกลางเมือง	ย่านในเมือง	ย่านเมืองใหม่/ราชการ	จัดสรรและองค์ประกอบเมือง	พลาซ่าที่ว่างในกลุ่ม	ลานพื้นที่ว่าง	ถนนคนเดิน	บาทวิถี	พื้นที่ว่างแนวขั้ววงเวียน	สวน/สนามกีฬา	การวางแผนของรัฐสภา	เกิดขึ้นเองตามภาวการณ์	การจัดตั้งของเอกชน	
1	ช่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์	33	✓				✓						✓			พื้นที่ย่านถนนคนเดินราชดำเนิน	
2	ถนนคนเดินราชดำเนิน	33	✓						✓				✓			พื้นที่ย่านถนนคนเดินราชดำเนิน	
3	ถนนคนเดินชุมชนวัวลาย	32	✓						✓				✓				
4	ช่วงประตูท่าแพ	31	✓				✓						✓			พื้นที่ย่านถนนคนเดินราชดำเนิน	
5	บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส	30		✓						✓				✓		พื้นที่ย่านตลาดวโรรส	
6	พื้นที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ	30		✓					✓					✓		พื้นที่ย่านตลาดวโรรส	
7	ช่วงประตูเชียงใหม่	30	✓				✓						✓				
8	พลาซ่ากาดสวนแก้ว	29				✓		✓									
9	บาทวิถีไนท์บาซาร์	29		✓						✓							
10	บาทวิถี ถนนนิมมานฯ	29				✓				✓							
11	ลานอาคารตลาดอนุสาวรีย์	28		✓					✓								

๗๒.	พื้นที่	คำกรใช้ของแบบประโยชน์	ย่าน				หน้าที่ใช้สอย						การดำเนินการ			พื้นที่ศึกษา	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		14
			ย่านประวัติศาสตร์	ย่านการค้าใจกลางเมือง	ย่านในเมือง	ย่านเมืองใหม่/ราชการ	จัดสรรและองค์ประกอบเมือง	พลาซ่า/ที่ว่างในกลุ่ม	ลาน/พื้นที่ว่าง	ถนนคนเดิน	บาทวิถี	พื้นที่ว่างแนวยาวริมน้ำ	สวน/สนามกีฬา	การวางผังของรัฐสภา	เกิดขึ้นเองตามภาวการณ์	การจัดตั้งของเอกชน	
12	พลาซ่าเชียงใหม่พาววิลเลียน	28		✓				✓									
13	บาทวิถีที่หน้าม.ช.	27				✓					✓						
14	ช่วงบ้านช่างเคียน	26				✓			✓						✓		
15	บาทวิถีปากซอยช่างเคียน	26				✓					✓				✓		
16	แผงลอยใต้รุ่งข้างเผือก	26			✓			✓									
17	ถนนคนเดินบำรุงราษฎร์	25			✓					✓				✓			
18	บาทวิถีถนนสุเทพหลังม.ช.	24				✓					✓			✓		พื้นที่ถนนสุเทพย่านหลัง ม.ช.	
19	สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ	24				✓						✓	✓				
20	บาทวิถีถนนลอยเคราะห์	24		✓							✓			✓			
21	ซอยระหว่างตึกตรงข้ามม.ช.	22				✓		✓							✓		
22	สวนบวกวาด	22	✓									✓	✓				
23	ช่วงวัดนันทาราม	20	✓						✓								

ที่	พื้นที่	คำกรใช้ของเนบประโยชน์	ย่าน				หน้าที่ใช้สอย						การดำเนินการ			พื้นที่ศึกษา	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		14
			ย่านประวัติศาสตร์	ย่านการค้าใจกลางเมือง	ย่านในเมือง	ย่านเมืองใหม่/ราชการ	จัดสรรและองค์ประกอบเมือง	พลาซ่า/ที่ว่างในกลุ่ม	ลาน/พื้นที่ว่าง	ถนนคนเดิน	บาทวิถี	พื้นที่ว่างแนวยวริมน้ำ	สวน/สนามกีฬา	การวางผังของรัฐสภา	เกิดขึ้นเองตามภาวการณ์	การจัดตั้งของเอกชน	
24	ลานสินค้าห้วยแก้ว พลาซ่า	19				✓		✓								✓	
25	สวนหลวงล้านนาร.9	18				✓						✓	✓				
26	แผงลอยหน้าวัดเจ็ดยอด	17				✓			✓					✓			
27	พลาซ่าสุริวงศ์บุคเซนเตอร์	16	✓					✓								✓	
28	สนามกีฬาเทศบาลฯ	14			✓							✓	✓				
29	สถานฌาปนกิจสันติธรรมฯ	14			✓				✓					✓			
30	สองฝากฝั่งแม่น้ำปิง	11		✓			✓					✓	✓				
31	สองฝากฝั่งคูเมือง	9	✓				✓					✓	✓				
32	สวนหายยา	8			✓							✓	✓				
33	ประตูสวนดอก	5	✓				✓						✓				
34	ประตูช้างเผือก	5	✓				✓						✓				
35	ประตูสวนปรง	5	✓				✓						✓				

๓๒	พื้นที่	ค่าการใช้ของแบบประโยชน์	ย่าน				หน้าที่ใช้สอย						การดำเนินการ			พื้นที่ศึกษา	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		14
			ย่านประวัติศาสตร์	ย่านการค้าใจกลางเมือง	ย่านในเมือง	ย่านเมืองใหม่/ราชการ	จัดสรรและองค์ประกอบเมือง	พลาซ่า/ที่ว่างในกลุ่ม	ลาน/พื้นที่ว่าง	ถนนคนเดิน	บาทวิถี	พื้นที่ว่างแนวยวริมน้ำ	สวน/สนามกีฬา	การวางผังของรัฐสภา	เกิดขึ้นเองตามภาวการณ์	การจัดตั้งของเอกชน	
36	สวนตลาดลำไย	3		✓								✓	✓				
37	สวนนารัฐผู้ฝิ่งตะวันออก	2		✓								✓	✓				
38	สวนหน้าจวนผู้ว่าฯ	2		✓								✓	✓				
39	สวนอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิ	1			✓							✓	✓				
40	พื้นที่เลียบบคลองแม่ข่าย	0	✓				✓						✓				
41	สวนกาญจนภิเษก	0	✓									✓	✓				
42	สวนสุขภาพห้วยแก้ว	0				✓						✓	✓				

6.1.2 การคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่างเพื่อเป็นพื้นที่ศึกษา

จากการแบ่งกลุ่มพื้นที่ 1) การแบ่งตามลักษณะที่ตั้งอยู่ในย่านที่โดดเด่น 2) การแบ่งกลุ่มพื้นที่ตามลักษณะการใช้สอย 3) การแบ่งตามลักษณะการก่อตั้งหรือดำเนินการ เพื่อทำการศึกษาลงลึกถึงรายละเอียดด้านผู้ใช้พื้นที่นั้น ได้ทำการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาโดยมีเกณฑ์พิจารณาอันดับแรกจากความโดดเด่น เอกลักษณะที่แตกต่างกันของย่าน ซึ่งย่านมีบทบาทในการใช้พื้นที่สูงจากการสังเกตในแต่ละพื้นที่แล้วมีอยู่ 3 ย่านได้แก่ย่านประวัติศาสตร์ ย่านการค้าใจกลางเมือง ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามลำดับดังที่ได้อภิปรายไปแล้วนั้น ส่วนย่านในเมืองนั้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาไม่มากนัก

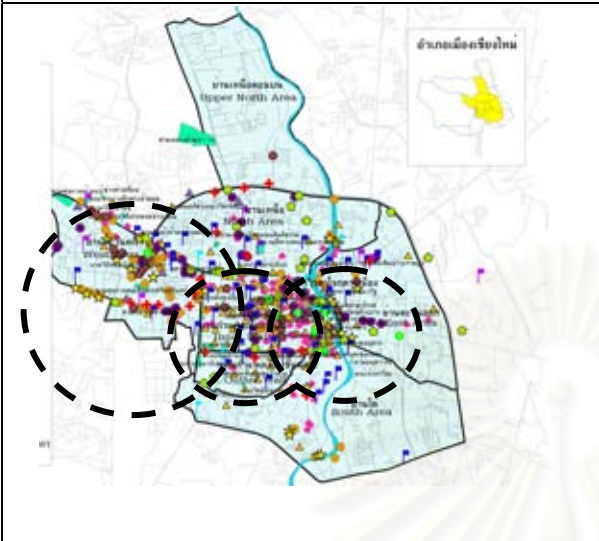
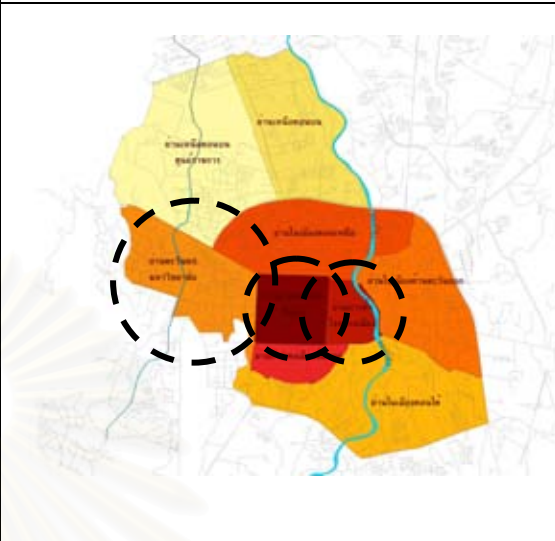
เมื่อพิจารณากลุ่มจากด้านการใช้สอยพื้นที่ ได้แก่องค์ประกอบของเมืองและสวนสาธารณะ พื้นที่ริมน้ำขาดความหลากหลาย ส่วนพลาซ่าและลานที่ว่างเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลาย แต่เมื่อพิจารณาผลกระทบของพื้นที่ต่อเมืองมีอิทธิพลน้อยกว่า เพราะมีผู้ใช้ในพื้นที่ไม่มากนัก ถนนคนเดินเป็นแนวคิดการใช้พื้นที่แบบร่วมสมัยแต่ตัวพื้นที่ผูกพันที่ติดกับพื้นที่ประวัติศาสตร์ ส่วนพื้นที่ถนนและบาทวิถีเป็นแนวคิดการใช้พื้นที่แบบร่วมสมัยเช่นกัน สะท้อนวิถีชีวิตประจำวันเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของผู้ใช้พื้นที่

ด้านการดำเนินการและการก่อตั้งพื้นที่ ตัวอย่างศึกษาเป็นพื้นที่จัดการและก่อตั้งโดยภาครัฐ และอีกสองแห่งเป็นพื้นที่เกิดขึ้นเองตามภาวะการณ์ ในปัจจุบันการศึกษาได้สนใจและให้ความสำคัญแก่พื้นที่เหล่านี้ เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นที่และนำไปสู่นโยบายการวางแผนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมต่อไป ส่วนพื้นที่เอกชนเจ้าของเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนามากกว่า

นอกจากนี้จากโอกาสการพัฒนาระดับเมือง โดยพิจารณาดังนี้ ควรมีผลต่อเศรษฐกิจในพื้นที่และรอบๆมากด้วยเช่นกัน สนับสนุนโอกาสของการพัฒนาระดับเมือง พิจารณาระดับการใช้พื้นที่ จำนวนผู้ใช้พื้นที่ควรมีมากพอเพื่อเป็นตัวอย่างศึกษา นอกจากนั้นจำนวนของผู้ใช้ที่มากยิ่งขึ้นสะท้อนความสำคัญและความจำเป็นของพื้นที่อีกด้วย ในการศึกษาได้เน้นเรื่องการใช้สอยอเนกประโยชน์ ในการสำรวจเบื้องต้นพื้นที่ต้องเป็นพื้นที่ที่มีระดับความหลากหลายมากเช่นกัน จึงได้คัดเลือกพื้นที่ศึกษาดังตารางที่ 6-2 ได้แก่

1. พื้นที่ว่างสาธารณะย่านถนนคนเดินราชดำเนิน ประกอบด้วยพื้นที่ต่อเนื่องกัน 3 พื้นที่ ได้แก่ ช่วงอนุสาวรีย์ 3 ซัตรีย์ ช่วงประตูท่าแพ และถนนคนเดินราชดำเนิน
2. พื้นที่ว่างสาธารณะย่านตลาดวโรรส ประกอบด้วยพื้นที่ต่อเนื่องกัน 2 พื้นที่ ได้แก่ บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส พื้นที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ
3. พื้นที่ว่างสาธารณะย่านหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แก่ บาทวิถีถนนสุขเทพหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตาราง 6-2 เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่างเพื่อเป็นพื้นที่ตัวแทนศึกษาในรายละเอียด

ความหนาแน่นของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ		ย่านที่โดดเด่น	
			
เกณฑ์การเลือก	ถนนคนเดินราชดำเนิน	บาตวิถีและถนนวโรรส	บาตวิถีถนนสุขเทพหลัง ม.ช.
โอกาสการพัฒนาในระดับเมืองโดยรอบมาก	อยู่ในเขตกำแพงเมืองเก่า ย่านมรดกประวัติศาสตร์ ย่านนักท่องเที่ยว	อยู่ในเขตย่านการค้าใจกลางเมือง เป็นย่านการค้าสำคัญของเมืองและภาค	เมืองใหม่ เมืองมหาวิทยาลัย ย่านนักศึกษา
มีผลต่อพื้นที่และพื้นที่โดยรอบ	ระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจหนาแน่นสูง	ระดับกิจกรรมเศรษฐกิจหนาแน่นสูง	มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินสูง
ระดับการใช้พื้นที่	มาก 68,480 คนต่อวัน	มาก 47,040 คนต่อวัน	ปานกลาง 10,212 คนต่อวัน
ระดับความหลากหลาย	มาก	มาก	ปานกลาง
ย่าน	ย่านประวัติศาสตร์	ย่านการค้าใจกลางเมือง	ย่านเมืองใหม่/ราชการ
การใช้สอย	ถนนคนเดิน/ ใช้วันอาทิตย์	บาตวิถี / ใช้ทุกวัน	บาตวิถี / ใช้ทุกวัน
การก่อตั้งพื้นที่การดำเนินการ	พื้นที่เกิดจากการวางแผนของรัฐบาล ใช้เฉพาะโอกาส	เกิดขึ้นเองตามภาวะการณ์ ได้รับอนุญาตจากเทศบาลให้ใช้พื้นที่	เกิดขึ้นเองตามภาวะการณ์ ได้รับอนุญาตจากเทศบาลให้ใช้พื้นที่

6.2 ภาพรวมพื้นที่ว่างสาธารณะและผู้ใช้

6.2.1 ภาพรวมพื้นที่ตัวอย่างศึกษา

6.2.1.1 พื้นที่ย่านถนนคนเดินราชดำเนิน

ประกอบด้วย ถนนคนเดินราชดำเนิน อนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์ และช่วงประตูท่าแพ โครงการถนนคนเดินราชดำเนินเป็นโครงการแรกของภูมิภาค ที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้ดำเนินการตามโครงการ “ถนนคนเดิน” (Walking street) เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญ ด้านศูนย์กลางความเจริญของภูมิภาค เริ่มแรกจากโครงการถนนคนเดินสี่ลมในกรุงเทพมหานคร รัฐบาลได้ปรับปรุงโครงการถนนคนเดินให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว การกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน และส่งเสริมคุณภาพชีวิต โครงการนี้ได้เริ่มจัดขึ้นในชื่อว่า “โครงการ 10 มหัศจรรย์” บนถนนท่าแพ โดยมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมาย ผู้อยู่อาศัยในบริเวณโครงการ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ต่อมามีการปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนท่าแพ ประกอบกับจำนวนผู้ค้ามากขึ้น โครงการถนนคนเดินได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมาก ถูกบรรจุไว้ในโปรแกรมการท่องเที่ยวของเมือง ถนนท่าแพซึ่งเป็นย่านการค้ามีปัญหาด้านการจราจรหนาแน่น เทศบาลจึงมีการปรับปรุงย้ายถนนคนเดินไปยังถนนราชดำเนิน บริเวณพื้นที่ช่วงประตูท่าแพจนถึงอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์ ระยะทางประมาณ 1500 เมตร จากถนนราชดำเนินประตูท่าแพถึงสี่แยกสถานีตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ และแนวขวางถนนพระปกเกล้าจากสี่แยกโรงเรียนยุพราชจนถึงสี่แยกโรงเรียนพุทธนิโสภณ ตั้งแต่วันที่ 9 สิงหาคม 2546 เวลาปิดถนน ทุกวันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 15.00 น.-23.00น. นโยบายของทางเทศบาลเพื่อเป็นการสร้างพื้นที่ปลอดภัย กิจกรรมดังกล่าวส่งเสริมสนับสนุนวิถีชีวิตชุมชน สถาบันครอบครัวและสังคมให้เข้มแข็ง เพื่อสร้างคนมาอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น สร้างประโยชน์ให้ชุมชนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและวิถีชีวิต การปิดถนนเพื่อเป็นลานทางกิจกรรมทางสังคม จนกลายเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะของชุมชน ที่สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีทั้งทางกายภาพและสังคม และเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน (นิภาพร แสนสุภา, 2548)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือหน่วยงานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว เทศบาลนครเชียงใหม่ โดยมีหน้าที่หลักในการประชาสัมพันธ์งานถนนคนเดิน การจัดการในส่วนกิจกรรมการแสดงบนเวที การทำแผนผังการจัดงานกิจกรรม โดยมีแนวทางดังนี้ กิจกรรมสนองนโยบายของภาครัฐบาล เช่น กิจกรรมการลดพลังงาน กิจกรรมลดมลพิษ กิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต กิจกรรมเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยว กิจกรรมการสาธิต ได้แก่ กิจกรรมเชิงสันถวนการ กิจกรรมเชิงศิลปะ สังคมและวัฒนธรรม กิจกรรมของชุมชน และผู้อยู่ในชุมชนกำหนด การมีส่วนร่วม

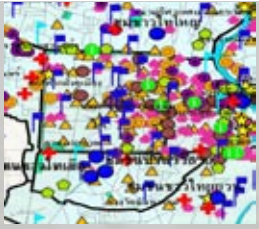

ของประชาชนได้แก่ กิจกรรมเพื่อนสนองตอบเศรษฐกิจของชุมชน กิจกรรมเชิงวัฒนธรรมของชุมชน กิจกรรมหน้าบ้าน กิจกรรมนำร่อง เพื่อการยอมรับและการสร้างความเข้าใจ เพื่อให้ถนนคนเดินเป็น กิจกรรมยั่งยืน กิจกรรมเพื่อการบริการ ได้แก่ กิจกรรมจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ กิจกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่ม กิจกรรมสาธิตปลูกผัก กิจกรรมด้านสุขอนามัย กิจกรรมด้านรักษาความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวก

รูปที่ 6-1 พื้นที่ถนนคนเดินท่าแพ (รูปขวามือ) ย้ายมายังถนนคนเดินราชดำเนินในปัจจุบัน (รูปซ้ายมือ)

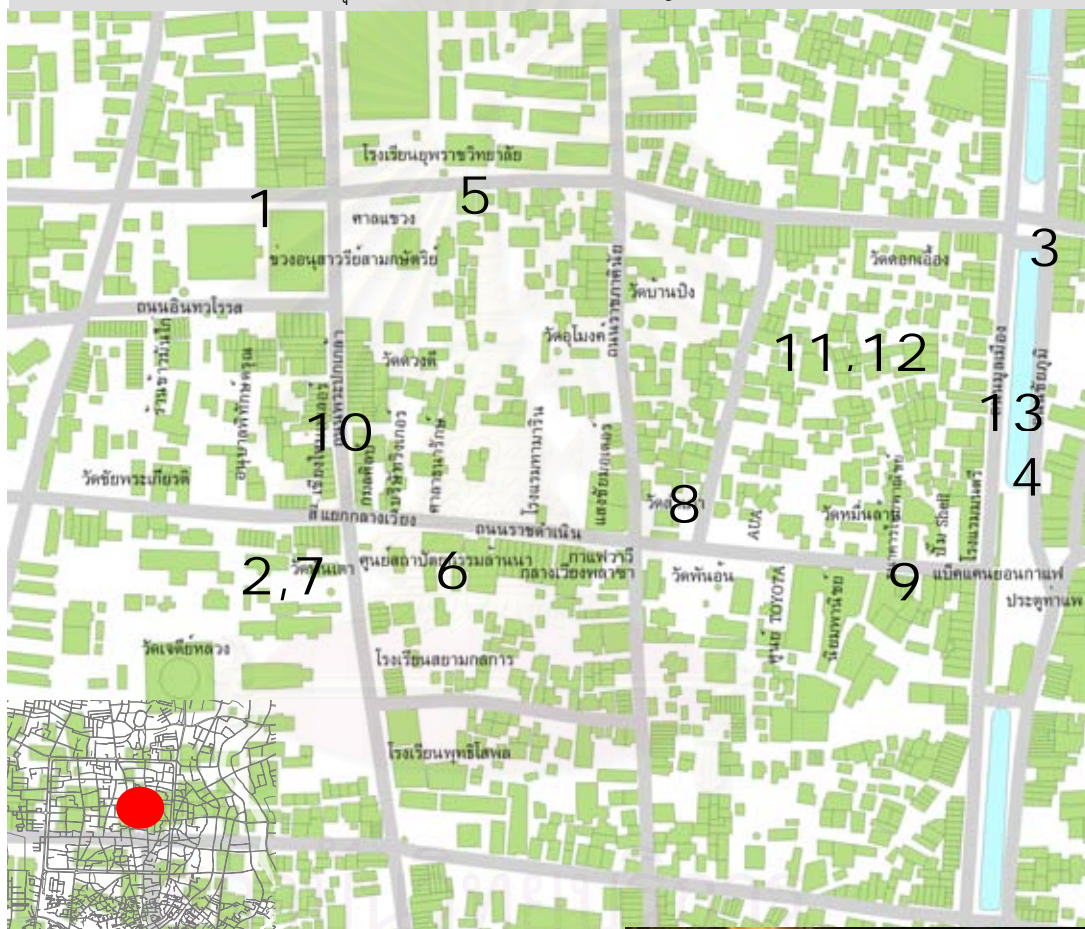
บริเวณที่ตั้งถนนคนเดินนี้เป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งเคยเป็นเมืองศูนย์กลางล้านนาในอดีตและเคยมีความรุ่งเรืองของพุทธศาสนา มาก่อน ในเขตสี่เหลี่ยมคูเมืองยังมีวัดมากถึง 36 วัด มีอาคารรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น โบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงอยู่ ในช่วงเทศกาลจะมีการแสดงทางวัฒนธรรมพื้นเมือง ขบวนแห่ การออกร้านขายสินค้าพื้นเมืองในบริเวณย่านนี้ จัดโดยองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้ร่วมกันจัดงานเทศกาลขึ้นทุกปี นอกจากนั้นยังมีสถานที่สำคัญที่เป็นจุดดึงดูดใจคนบริเวณนี้ ได้แก่ สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่น คู่มุ และสถานที่ราชการและหน่วยงานที่สำคัญ วัดและโบราณสถานต่างๆที่มีจำนวนมากและมีความสวยงามทางสถาปัตยกรรม มีร้านอาหารและร้านค้าบริการ มีการสถานบริการนักท่องเที่ยว โรงแรมและเกสต์เฮาส์จำนวนมากบริเวณ ต.ช้างคลาน ต.ช้างม่อย ต.พระสิงห์ ต.ศรีภูมิ จึงเป็นสถานที่ดึงดูดคน

ตารางที่ 6-3 แสดงเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะตัวอย่างถนนคนเดินราชดำเนิน เพื่อการศึกษาในรายละเอียดเก็บแบบสอบถาม

เกณฑ์การเลือก	พื้นที่ว่างสาธารณะ	ลักษณะเฉพาะพื้นที่
โอกาสการพัฒนาในระดับเมือง โดยรอบมาก	ถนนคนเดินราชดำเนิน	อยู่ในเขตกำแพงเมืองเก่าย่านมรดก ประวัติศาสตร์ ย่านนักท่องเที่ยว
1. มีผลต่อพื้นที่และพื้นที่โดยรอบ		ระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจหนาแน่นสูง
2. ระดับการใช้พื้นที่		มาก 68,480 คนต่อวัน
3. ระดับความหลากหลาย		มาก
4. ย่าน		ย่านประวัติศาสตร์
5. การใช้สอย		ถนนคนเดิน(Walking Street)
6. พัฒนาการพื้นที่		เดิมพื้นที่ในประวัติศาสตร์สันนิฐานเป็นย่าน การค้า ตลาดเมื่อก่อตั้งเมือง ด้วยนโยบาย การท่องเที่ยวจึงฟื้นฟูพื้นที่จัดกิจกรรม
7.การก่อตั้งพื้นที่ การดำเนินการ		พื้นที่เกิดจากการวางแผนของรัฐบาล เฉพาะโอกาสวันอาทิตย์

หอศิลป์วัฒนธรรมล้านนาและอนุสาวรีย์ 3กษัตริย์ ย่านวัดสำคัญวัดพันเตา วัดเจดีย์หลวง วัดพระสิงห์

เส้นทางเดินรอบคูเมือง ประตูท่าแพ ช่วงเมืองขนาดใหญ่ ศาลเก่าเป็นพิพิธภัณฑ์

รูปที่ 6-2 พื้นที่ว่างสาธารณะถนนคนเดินราชดำเนิน และสถานที่สำคัญในพื้นที่

กิจกรรม เทศกาลประจำปี เทศบาลสนับสนุน

กิจกรรม ช่วงวัฒนธรรม หน่วยงานราชการ มช.

กิจกรรม เยาวชนจับกลุ่ม มาแสดงเอง

กิจกรรมเศรษฐกิจหนาแน่นทั้งในพื้นที่ ดึงดูดคนจำนวนมาก

กิจกรรมเยาวชน ศิลปินอิสระ มาแสดงเอง

กิจกรรมเยาวชนในชุมชน

กิจกรรมการสาธิตวัฒนธรรม และบริการนวด

กิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ ผสมผสานเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

รูปที่ 6-4 กิจกรรมต่างๆบนถนนคนเดินราชดำเนินที่สนับสนุนดึงดูดมาใช้อย่างอเนกประโยชน์

6.2.1.2 พื้นที่ย่านตลาดวโรรส

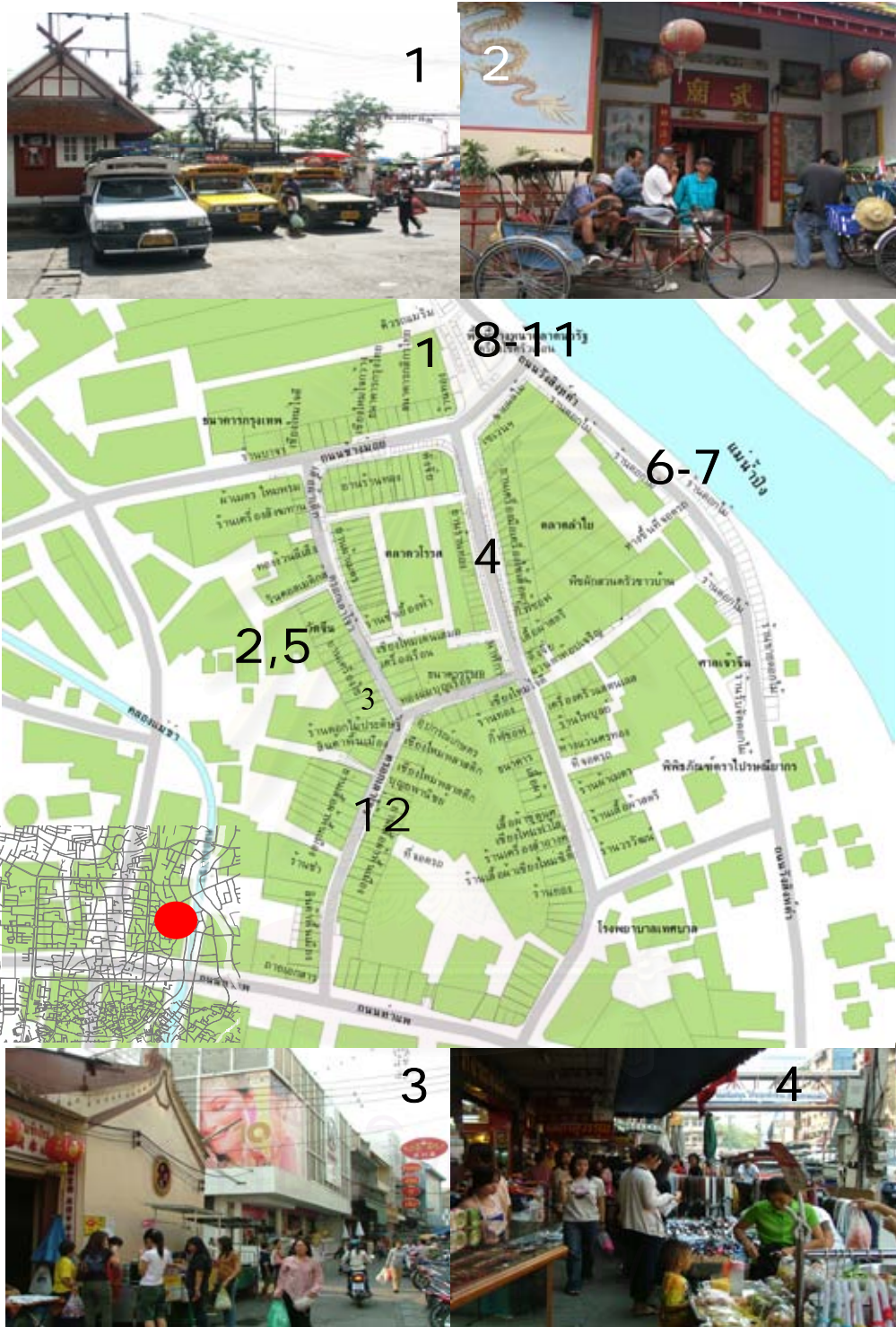
ประกอบด้วยพื้นที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ พื้นที่บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส และตลาดต้นลำไย สำหรับตลาดวโรรสเป็นตลาดค้าปลีกและค้าส่งที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ พื้นที่ต่อเนื่องประกอบด้วยตลาดจำนวนหลายตลาด จากด้านเหนือเป็นตลาดเทศบาลนครเชียงใหม่ และตลาดนครรัฐ ตรงกลางคือตลาดวโรรส ฝั่งตรงข้ามตลาดวโรรสริมแม่น้ำปิงเป็นตลาดต้นลำไย เนื่องจากเส้นทางเชื่อมติดต่อกัน ทำให้พื้นที่ที่บริเวณนี้กลายเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ นอกจากนั้นพื้นที่โดยรอบรัศมีของพื้นที่เหล่านี้ เชื่อมติดกับถนนสายการค้าที่สำคัญ ได้แก่ ถนนช้างม้อย ถนนไปรษณีย์ ทรอกเล่าไฉ้ว ถนนท่าแพ และย่านการค้าไนท์บาซาร์ ถนนช้างคลาน เกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะบริเวณนี้เกิดขึ้นเอง ด้วยปริมาณคนมาซื้อสินค้าและบริการย่านนี้จำนวนมาก ส่วนมากคนใช้ในตอนกลางวัน ต่อมาไม่นานประมาณ 5 ปีมานี้ ได้เริ่มเกิดการใช้พื้นที่ว่างบนบาทวิถีในเวลากลางคืน จนทำให้เป็นแหล่งซื้อขายสินค้า ในเวลากลางคืนพ่อค้าแม่ค้าจำนวนมากได้มาจัดวาง แผงสินค้าขายบนถนน เป็นกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าต่างจากตอนกลางวัน

ย่านการค้าใจกลางเมืองนี้มาตั้งแต่อดีต ปัจจุบันยังคงมีกิจกรรมการค้าขายอย่างหนาแน่น ไม่เฉพาะแต่ผู้มาจับจ่ายทั่วไปเท่านั้น ยังเป็นสถานที่นักท่องเที่ยวนิยมมาซื้อสินค้าด้วย จึงเป็นย่านการค้าศูนย์กลางที่สำคัญสำหรับจังหวัดเชียงใหม่ ย่านการค้าที่สำคัญนี้ได้ครอบคลุมบริเวณตลาดวโรรส ตลาดต้นลำไย เนื่องจากความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของการค้า ส่งผลให้ตลาด วโรรสและตลาดต้นลำไยมีการขยายตัวทางด้านกายภาพ และทางด้านเศรษฐกิจอย่างหนาแน่น ทำให้พื้นที่ขาดการจัดระเบียบที่ดีรวมทั้งมีสภาพที่แออัด พื้นที่การค้าและพื้นที่สำหรับการเดินไม่เพียงพอทำให้ผู้ที่เดินเลือกซื้อสินค้าต้องลงเดินบนท้องถนน

ในย่านนี้กิจกรรมการค้าเป็นกิจกรรมหลักที่สำคัญ มีความชัดเจนในแง่ของการค้า สินค้ามีความหลากหลาย รวมถึงตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายหลายกลุ่ม จากประชาชนในเมืองและต่างอำเภอรวมถึงจังหวัดใกล้เคียง จากการที่สินค้ามีความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่อยู่ สร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการหาของฝาก ของที่ระลึกเข้าไปจับจ่ายซื้อของ จึงทำให้คนมาใช้ถนนในย่านนี้จำนวนมาก ทั้งบนบาทวิถีและบนถนน ทำให้การสัญจรพลุกพล่านประกอบกับพื้นที่นี้มีปริมาณการจราจรหนาแน่นมากตลอดทั้งวัน อีกทั้งที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองจึงสะดวกต่อการเดินทาง จึงดึงดูดให้คนที่สัญจรไปมาจับจ่ายสินค้าเพิ่มขึ้น และยังเป็นชุมทางต่อรถไปยังพื้นที่อำเภอใกล้เคียง จึงทำให้พื้นที่นี้มีลักษณะที่โดดเด่นจากการค้าขายขนาดใหญ่สินค้าที่มีความหลากหลาย เป็นที่นิยมของประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศ

ตารางที่ 6-4 เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะตัวอย่างบาตวิถีและถนนย่านตลาดวโรรส เพื่อทำการศึกษาในรายเอียดเก็บแบบสอบถาม

เกณฑ์การเลือก	พื้นที่ว่างสาธารณะ	ลักษณะเฉพาะพื้นที่
โอกาสการพัฒนาในระดับเมือง โดยรอบมาก	ย่านตลาดวโรรส	อยู่ในเขตย่านการค้าใจกลางเมือง เป็นการค้าสำคัญของเมืองและภาค
1. มีผลต่อพื้นที่และพื้นที่โดยรอบ		ระดับกิจกรรมเศรษฐกิจหนาแน่นสูง
2. ระดับการใช้พื้นที่		มาก 47,040 คนต่อวัน
3. ระดับความหลากหลาย		มาก
4. ย่าน		ย่านการค้าใจกลางเมือง
5. การใช้สอย		บาตวิถี (Path)
6. พัฒนาการพื้นที่		ต่อเนื่องมาจากอดีตพื้นที่ย่านการค้า สำคัญในประวัติศาสตร์
7. การก่อตั้งพื้นที่ การดำเนินการ		เกิดขึ้นเองตามภาวะการณ์ ได้รับอนุญาตจากเทศบาลให้ใช้พื้นที่

รูปที่ 6-5 พื้นที่ว่างสาธารณะบาทวิถีและถนนตลาดวโรรส และสถานที่สำคัญในพื้นที่

รูปที่ 6-6 เส้นทางพื้นที่ว่างสาธารณะถนนคนเดินราชดำเนิน และสถานที่สนับสนุนดึงดูดใจและรอบพื้นที่ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจในเวลากลางวัน

ตลาดหลายตลาดแหล่งอาหาร สินค้าเกษตร

ใกล้ชุมชน ที่อาศัยริมน้ำปิง ย่านวัดเกตู ย่านท่าแพ ช้างม่อย

ศูนย์กลางการค้าปลีกและส่งของเมือง

สินค้าบริการหลากหลาย แหล่งอาหารสด อาหารปรุง ผักผลไม้

ย่านการค้าเก่าแก่ใจกลางเมืองแต่โบราณ

ย่านคึกคักทั้งกลางวันและกลางคืน การเดินทางสะดวก

ย่านเกสต์เฮาส์ และบริการนักท่องเที่ยว

ใกล้ไนท์บาซาร์ แหล่งช้อปปิ้งเวลากลางคืน

ความหลากหลายของสินค้าบริการ สินค้าราคาถูก

รูปที่ 6-7 กิจกรรมต่างๆบนถนนใกล้เคียงที่สนับสนุนและดึงดูด และ การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะบาท
วิถีถนนตลาดวโรรสการใช้กันอย่างเนกประโยชน์ในเวลากลางคืน

6.2.1.3 พื้นที่ย่านหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บาทวิถีถนนสุเทพหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งอยู่ฝั่งคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประกอบด้วยแผงลอยจำนวนมาก ตั้งขายเป็นเพิงชั่วคราว เปิดตั้งแต่เวลา ประมาณบ่าย3โมงเป็นต้นไปจนถึงประมาณ 22.30 น.เป็นแหล่งอาหาร และเครื่องดื่มนักเรียน นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ฝั่งตรงข้ามเป็นร้านค้า ร้านถ่ายเอกสาร ร้านสะดวกซื้อ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ในเวลาตอนเย็นจะมีนักศึกษาจำนวนมากมาใช้บริการ ทำให้การสัญจรไป มาติดขัด บริเวณริมถนนมีรถมอเตอร์ไซด์จอดนับร้อยคัน เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่เกิดขึ้นเองตาม ภาวการณ์ ภายหลังปี พ.ศ. 2540 วิกฤตเศรษฐกิจมีการเปิดท้ายขายของจำนวนมากที่นี้ ต่อมาทาง เทศบาลได้ระงับการใช้พื้นที่บนถนน ยังคงเหลือเพียงการวางขายสินค้าบนบาทวิถีมาจนทุกวันนี้

ชุมชนย่านนี้เป็นที่พักอาศัยนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และข้าราชการ เป็นส่วนมาก เป็นย่านเมืองใหม่ของเมืองเชียงใหม่ เพราะเกิดขึ้นภายหลังก่อตั้งมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2507 พื้นที่ว่างจำนวนมากจึงถูกพัฒนาให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมและที่อยู่ อาศัย นอกจากนั้นยังมี ตลาด หอศิลป์ปะ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านค้าบริการเช่น ร้านถ่ายเอกสาร ร้านเครื่องเขียน โรงเรียนสอนภาษา โรงเรียนดนตรี รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ที่สนองตอบชีวิตประจำวัน ของคนในย่านนี้จำนวนมาก ในภาพรวมนักศึกษาและผู้อาศัยย่านนี้ จะออกมาหาอาหารกินตลอดทั้ง วันเนื่องจากอาศัยหอพักเป็นส่วนมาก จึงทำให้ร้านค้าส่วนมากเป็นร้านอาหารและเครื่องดื่ม บริการ จำนวนมาก เป็นสถานที่ดึงดูดคนให้มาใช้บริการ

กิจกรรมย่านนี้จึงเป็นศูนย์รวมของนักศึกษามากกว่า กิจกรรมในเวลา กลางคืนจะคึกคักมากกว่าในตอนกลางวัน เนื่องจากนักศึกษาไปเรียน พอค่ำก็จะออกมาใช้พื้นที่ บริเวณหลังมหาวิทยาลัยในการพักผ่อน หย่อนใจ และหาอาหารการกิน การสัญจรไปมาจะคับคั่งใน เวลาเย็น เนื่องจากพนักงาน ข้าราชการ และนักศึกษาที่อาศัยอยู่ย่านอื่นเดินทางออกจาก มหาวิทยาลัย ขณะเดียวกันผู้อาศัยอยู่ย่านนี้ออกมาใช้พื้นที่ นักศึกษามักใช้การเดินทางด้วย มอเตอร์ไซด์ นำมาจอดบนถนนจำนวนมาก จึงทำให้การสัญจรไปมาหนาแน่นในช่วงเย็น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

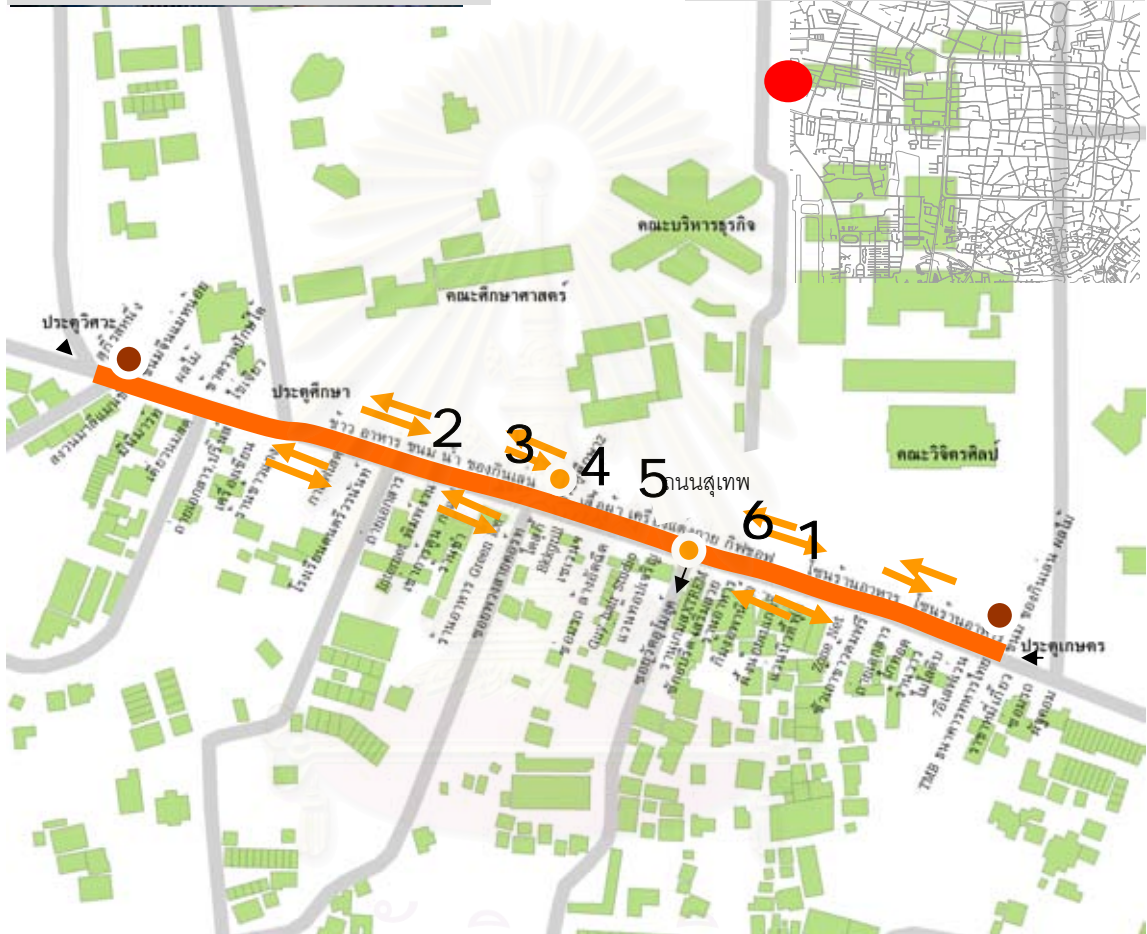
ตารางที่ 6-5 เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะตัวอย่างบาทวิถีและถนนย่านตลาดวโรรส เพื่อทำการศึกษาในรายละเอียดเก็บแบบสอบถาม

เกณฑ์การเลือก	พื้นที่ว่างสาธารณะ	ลักษณะเฉพาะพื้นที่
โอกาสการพัฒนาในระดับเมืองโดยรอบมาก	หลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	เมืองใหม่นักศึกษา
1. มีผลต่อพื้นที่และพื้นที่โดยรอบ		มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินสูง
2. ระดับการใช้พื้นที่		ปานกลาง 10,212 คนต่อวัน
3. ระดับความหลากหลาย		ปานกลาง
4. ย่าน		ย่านเมืองใหม่/ราชการ
5. การใช้สอย		บาทวิถี (Path)
6. พัฒนาการพื้นที่		หลังวิกฤตเศรษฐกิจพ.ศ. 2540มีคนมาขายสินค้า ย่านหลังมหาวิทยาลัย ต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน
7.การก่อตั้งพื้นที่ การดำเนินการ		เกิดขึ้นเองตาม ภาวะการณ์ ได้รับอนุญาตจาก เทศบาลให้ใช้พื้นที่

เปิดบริการยามค่ำ เวลาพักผ่อนนักศึกษา

คนมาก เป็นพื้นที่ประชาสัมพันธ์ เรียไร

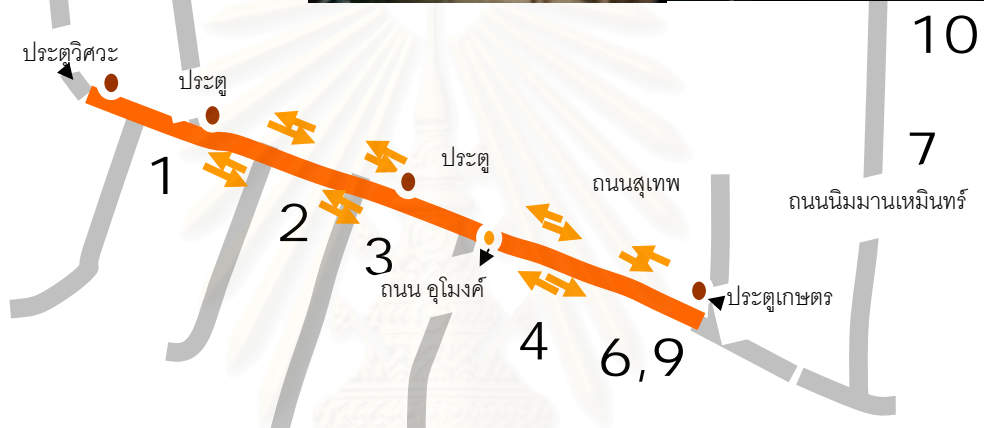
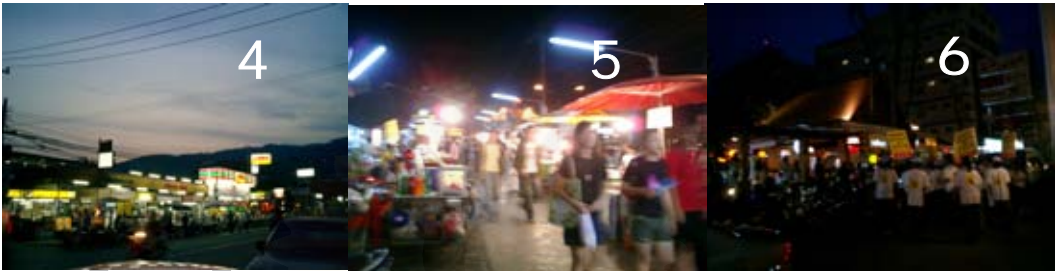
อาหารอร่อย หลากหลาย ราคาถูก

สินค้าทันสมัย แฟชั่น สินค้าราคาถูก

รูปที่ 6-8 เส้นทางพื้นที่ว่างสาธารณะบาทวิถีถนนสุเทพหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถานที่สนับสนุน
ดึงดูดในและรอบพื้นที่ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจในเวลาว่างคืน

ร้านค้าฝั่งตรงกันข้ามตั้งดูต บริการนักศึกษาหลากหลาย มีย่านหอพักจำนวนมาก

ถนนนิมมานเหมินท์ เปิดบริการยามค่ำคืน อยู่ใกล้เคียง

รูปที่ 6-9 กิจกรรมต่างๆบนถนนใกล้เคียงที่สนับสนุนและดึงดูด และ การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ
 บาทวิถีถนนสุเทพหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ในเวลา
 กลางคืน

ตาราง 6-6 เปรียบเทียบภาพรวมของย่านพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 พื้นที่

ลักษณะเฉพาะ	พื้นที่ย่านถนนคนเดินราชดำเนิน	พื้นที่ย่านตลาดวโรรส	พื้นที่หลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ย่านที่ตั้ง	ย่านประวัติศาสตร์	ย่านการค้าใจกลางเมือง	ย่านมหาวิทยาลัย
ภูมิหลังพื้นที่	เส้นทางเชื่อมโยง องค์ประกอบของเมือง ระหว่างประตูท่าแพกับสี่ แยกกลางเวียงและช่วง อนุสาวรีย์3กษัตริย์ เส้นทาง การค้าเชื่อมกับตำแหน่งภาค กลางเวียงและช่วงหลวงและ ช่วงประตูเชียงเรือกที่ตั้ง ตลาดเชียงเรือก ภายหลัง นโยบายการท่องเที่ยวใน พ.ศ.2546 ได้มีการจัดเป็น ถนนคนเดิน เพื่อการค้าขาย หัตถกรรมและวัฒนธรรม	เป็นพื้นที่ย่านการค้าใจ กลางเมืองซึ่งเป็นพื้นที่ เส้นทางการค้าตั้งแต่สมัย โบราณเป็นที่ตั้งตลาดที่ เชื่อมกับท่าเรือขึ้นลง สินค้าจากแม่น้ำปิงและ สถานที่ขายสินค้าเกษตร จากชนบท ต่อมาพื้นที่ พัฒนาเป็นพื้นที่ค้าขาย ต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ต่อมาภายหลังไม่กี่ปีมานี้ ได้พัฒนาการค้าขายบน บาทวิถีและบนถนนยาม ค่ำหลัง19.00 น.ไปแล้ว	เป็นพื้นที่ว่าง ไม่มีคนอาศัย ต่อมาภายหลัง พ.ศ.2507 ก่อตั้งมหาวิทยาลัย ยังคงเป็น ป่าละเมาะ และมีผู้อาศัย เล็กน้อย มีการเปลี่ยนแปลง การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย หนาแน่นมากขึ้นและสองข้าง ถนนกลายเป็นการค้าพาณิชย์ ภายหลังปี 2540 มีการ ค้าขายบนบาทวิถีทำให้ตอน เย็นถนนคึกคักและรถติด จำนวนมาก
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม สถาบันศาสนา สถานศึกษา สถานที่ราชการ	พาณิชยกรรม ที่อยู่อาศัย	สถาบันการศึกษา ที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม
ความหนาแน่นคน/ ตารางกิโลเมตร	5,001-8000 คน/กม.2	5,001-8,000 คน/กม.2	3,001-4,000 คน/กม.2
มวลอาคารต่อพื้นที่	5.63:10	5.0:10	2 : 10
ระบบโครงข่ายรอบๆ พื้นที่	ตารางกริด	ตารางกึ่งผสม ถนนซอยธรรมชาติ	ธรรมชาติ
บล็อก	ปานกลาง	ปานกลาง	ขนาดใหญ่
การสัญจร	ปิดการสัญจร	เดินรถทางเดียว	เดินรถสองทาง
ปริมาณการจราจร	20,000 คันต่อวัน	20,001-30,000 คันต่อวัน	50,000-60,000 คันต่อวัน
ปริมาณขนส่งสาธารณะ	2,001-3,000	>7,000 คันต่อวัน	4,001-5,000 คันต่อวัน
อัตราการสัญจรโดยทาง เท้า	68,480 คน / วัน (7ชั่วโมง) 9,783 คน/ ชั่วโมง	47,040คน / วัน(17 ชั่วโมง) 2,767 คน/ชั่วโมง	10,212คน/วัน(7ชั่วโมง) 1,458 คน / ชั่วโมง
ลักษณะคนใช้พื้นที่ใน ภาพรวม	นักท่องเที่ยว และคนอาศัย ในเชียงใหม่หนุ่มสาว	คนอาศัยในเชียงใหม่ ชาวบ้านและคนต่าง อำเภอ	นักเรียน นักศึกษาและ ข้าราชการพนักงาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จากตารางเปรียบเทียบทั้ง 3 พื้นที่และข้อมูลทั่วไปของพื้นที่แล้วจะเห็นว่าทั้ง 3 พื้นที่ มีความแตกต่างกัน พื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินนั้นตั้งอยู่ในย่านประวัติศาสตร์ ในขณะที่พื้นที่ย่าน การค้าใจกลางเมืองได้แก่ตลาดวโรรส ส่วนพื้นที่หลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นพื้นที่นักศึกษา ตอบสนองคนในท้องถิ่นในย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สองพื้นที่แรกตั้งเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ ส่วนมหาวิทยาลัยเกิดขึ้นใหม่ทั้ง 3 พื้นที่มีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินผสมผสาน ในขณะที่พื้นที่ ประวัติศาสตร์มีโบราณสถาน เป็นพื้นที่ศาสนาและสถานที่ราชการมากกว่า ด้านความหนาแน่น สอง พื้นที่แรกจะมากกว่าพื้นที่หลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และพื้นที่หลังมหาวิทยาลัยมีบล็อกของพื้นที่มี ขนาดใหญ่กว่าและมีปริมาณการจราจรสูงกว่า ส่วนตลาดวโรรสจะมีขนส่งสาธารณะสูงที่สุด จะเห็น ว่าทั้งสามพื้นที่มีลักษณะเด่นที่แตกต่างกัน เป็นเหตุผลของการเลือกพื้นที่รวมถึงเหตุผลสำคัญ ดังต่อไปนี้

การเลือกพื้นที่ราชดำเนินเหตุผลสำคัญสนับสนุนคือ เป็นพื้นที่ถนนคนเดินที่ประสบ ความสำเร็จในด้านผู้ใช้งานจำนวนมาก พื้นที่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลพร้อมกับถนนคนเดินสีลมที่ กรุงเทพมหานคร แต่ปัจจุบันถนนคนเดินสีลมนั้นได้ยกเลิกไปแล้ว ในขณะที่พื้นที่ถนนคนเดินราช ดำเนินกลับมีคนใช้มากขึ้นเรื่อยๆ ปริมาณคนมากถึง 70,000 คนต่อวันจึงเป็นตัวเลขที่น่าสนใจศึกษา และยังไม่มีที่ไหนที่คนมากขนาดนี้ในประเทศไทย จึงเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจเพื่อเป็นตัวอย่าง หาก ต้องการถนนคนเดินที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คืออยู่ในพื้นที่ประวัติศาสตร์และด้วยนโยบายส่งเสริม การท่องเที่ยว แม้ว่าจะเป็นพื้นที่เปิดให้บริการเฉพาะโอกาสวันอาทิตย์เย็นเท่านั้น แต่ก็มีผลต่อแนว ทิศทางการพัฒนาเมืองมากและมีการสร้างงานจำนวนมากให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง

การเลือกถนนและบาทวิถีตลาดวโรรสนั้น เป็นพื้นที่ตัวแทนพื้นที่ของคนในท้องถิ่น ระดับชาวบ้านทั้งในเทศบาล ต่างอำเภอและต่างจังหวัด เป็นพื้นที่ศูนย์กลางการค้ามีลักษณะของ เอกลักษณะของพื้นที่สูง มีการวิพากษ์วิจารณ์ต่อกรณีของการค้าขายริมถนนแฝงลอยต่างๆถึง ภาพลักษณ์และสุขอนามัย ในขณะที่เดียวกันพื้นที่เหล่านี้ก็คึกคักเติบโตเชิงเศรษฐกิจไม่มีการชบเซา นับตั้งแต่ประวัติศาสตร์จวบจนถึงปัจจุบัน ต่างจากพื้นที่อื่นๆของเมืองที่มียุคของการเติบโตและเสื่อม ถอยทั้งๆที่อยู่ในใจกลางเมืองเช่นกัน เช่น ย่านถนนท่าแพ ดังนั้นตรรกะที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังของการใช้ พื้นที่เหล่านี้จะอธิบายถึงความสำคัญของพื้นที่ และเหตุผลของการใช้พื้นที่ได้อย่างดี และเป็นกรณี ตัวอย่างของพื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมือง เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นที่ตลอดจนผลที่ได้รับ เพื่อจะได้มี การจัดการพื้นที่อย่างถูกวิธีกับแฝงลอย ร้านค้า หาบเร่ ในอนาคต ซึ่งเป็นเศรษฐกิจนอกระบบแต่มี ความสำคัญเป็นพลวัตรขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระบบอยู่บนพื้นที่เหล่านี้

การเลือกพื้นที่หลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นพื้นที่ศึกษา แม้ว่าจะมีระดับของการใช้ อย่างอ่อนกประสงค์ประโยชน์ไม่ได้อยู่ในระดับมากเป็นลำดับต้นๆก็ตาม ความน่าสนใจและประโยชน์ของการ ศึกษาวิจัยพื้นที่นี้อยู่ที่ ความแตกต่างจากพื้นที่อ่อนกประสงค์อื่นๆ ด้านความหนาแน่นน้อยและ

บล็อกของพื้นที่มีขนาดใหญ่ ต่างจากทฤษฎีที่ว่ายิ่งหนาแน่นยิ่งมีคนใช้พื้นที่มาก ดังนั้นกายภาพพื้นที่เหล่านี้อาจจะสนับสนุนน้อยกว่าพื้นที่อื่น ตัวที่ขับเคลื่อนพื้นที่จึงมาจากเหตุผลของพื้นที่ด้านสังคมและความต้องการใช้พื้นที่เชิงอุปสงค์ของพื้นที่มีมากในขณะที่ไม่มีอุปทาน เนื่องจากเป็นพื้นที่เมืองที่เกิดขึ้นใหม่ แม้ว่ามหาวิทยาลัยจัดตั้ง พ.ศ. 2507 การเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปในอดีตสถานที่อำนวยความสะดวกและพื้นที่ในชีวิตประจำวันจึงมีน้อย ในขณะที่มีนักศึกษาจำนวนมากอาศัยอยู่รอบๆบริเวณนี้ เมื่อมีการอนุญาตจากทางเทศบาลให้ใช้พื้นที่หลังมหาวิทยาลัยแทนและระงับการใช้พื้นที่บาทวิถีหน้ามหาวิทยาลัย จึงเกิดอุปทานของพื้นที่สอดคล้องกับอุปสงค์ พื้นที่จึงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและคงอยู่ต่อเนื่องจนกว่าจะมีพื้นที่ใหม่มาแข่งขัน ในขณะที่การใช้พื้นที่ยังคงอยู่นั้นความสำคัญของตัวพื้นที่แฉงลอยริมบาทวิถีเหล่านี้อาจจะดูเหมือนไม่มีความสำคัญ เพราะมีแต่นักศึกษาที่ใช้พื้นที่เหล่านี้มีความจำเป็นในการกินการใช้เท่านั้น แต่แท้ที่จริงแล้วตัวพื้นที่ได้สร้างความเจริญในฝั่งตรงข้ามมากเพราะได้เกิดบริการต่างๆขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาที่ดินเป็นห้องแถว ร้านค้า ร้านอาหาร โรงเรียนสอนพิเศษ หอพัก คอนโดมิเนียม ต่างๆ จำนวนมากและมีการเปลี่ยนแปลงการเติบโตจากการใช้ที่ดิน และมีราคาสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว แตกต่างจากอดีตที่ไม่มีแฉงลอยบนบาทวิถีนี้ ส่วนบริเวณหน้ามหาวิทยาลัยหลังจากถูกระงับใช้พื้นที่บาทวิถีแล้ว อาคารพาณิชย์ฝั่งมหาวิทยาลัยที่เคยเป็นที่ตั้งของแฉงลอย หาบเร่ก็ซบเซาลงอย่างเห็นได้ชัด

ดังนั้นพื้นที่ทั้ง 3 พื้นที่จึงเป็นตัวแทนของพื้นที่ว่างสาธารณะในย่านประวัติศาสตร์ที่ย่านการค้าใจกลางเมือง และพื้นที่เมืองใหม่เมืองมหาวิทยาลัย ซึ่งมักเป็นพื้นที่หลักในการพัฒนาเมืองหลักในประเทศไทยในปัจจุบัน การศึกษากกรณีตัวอย่างจึงสามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดีประโยชน์

6.2.2 ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะกับตัวแปรส่วนบุคคล

จากการสำรวจพบว่าผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ พบว่ามีตัวแปรที่แตกต่างกัน ความแตกต่างของผู้ใช้ในแต่ละพื้นที่ซึ่งมีลักษณะเฉพาะโดดเด่นที่แตกต่างกัน ผู้ใช้จึงมีความแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อยด้านต่างๆ ตัวแปรที่ทำการศึกษได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ การศึกษา รายได้ และที่อยู่อาศัยปัจจุบัน พบว่าผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมีความแตกต่างตัวแปรด้านต่างๆในแต่ละพื้นที่ดังนี้

6.2.2.1 ตัวแปรผู้ใช้พื้นที่ด้าน เพศ อายุ และสถานภาพ

ด้านเพศของผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในภาพรวม มีผู้ใช้ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยมากพอกัน ค่าเฉลี่ยผู้ชายร้อยละ 50.6 หญิงร้อยละ 49.4 เมื่อพิจารณาเฉพาะพื้นที่พบว่า ย่านถนนคนเดินราชดำเนินมีผู้ชายมากกว่าผู้หญิงร้อยละ 7 และย่านบาทวิถีหลังมหาวิทยาลัย

เชียงใหม่ มีผู้ชายมากกว่าผู้หญิงร้อยละ 16 ส่วนพื้นที่ย่านตลาดวโรรสมีผู้หญิงมากกว่าผู้ชายร้อยละ 12 ทั้งนี้พื้นที่ย่านตลาดวโรรสเป็นย่านตลาดผู้หญิงจึงออกมาจับจ่ายใช้สอยมากกว่าผู้ชาย ในขณะที่พื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินเป็นพื้นที่เชิงท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ พบว่ามีผู้ชายใช้พื้นที่มากกว่าผู้หญิง ส่วนพื้นที่บาวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นพื้นที่ในชีวิตประจำวัน พบว่านักศึกษาชายออกมาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมากกว่านักศึกษาผู้หญิงเช่นกัน

ตารางที่ 6-7 จำนวนร้อยละของผู้ใช้พื้นที่จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ

	ราชดำเนิน		วโรรส		หลังมช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
เพศ								
ชาย	48	53.9	44	44.0	29	58.0	121	50.6
หญิง	41	46.1	56	56.0	21	42.0	118	49.4
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
อายุ								
ไม่เกิน 20ปี	8	9.0	10	10.0	16	32	34	14.2
21-30	48	53.9	35	35.0	27	54	110	46.0
31-40	19	21.3	22	22.0	3	6	44	18.4
41-50	9	10.1	22	22.0	1	2	32	13.4
50 ปีขึ้นไป	5	5.6	11	11.0	3	6	19	7.9
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
สถานภาพ								
โสด	62	69.7	53	53.0	43	86.0	158	66.1
แต่งงาน	24	27.0	42	42.0	7	14.0	73	30.5
หย่า	3	3.4	4	4.0	0	0	7	2.9
แยกกันอยู่	0	0	1	1.0	0	0	1	.4
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100

ด้านอายุ ในภาพรวมพบว่าผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะผู้ใช้จะมีอายุอยู่ในวัยหนุ่มสาว อายุอยู่ระหว่าง 21-30 ปี มากที่สุดถึงร้อยละ 46 รองลงมาเป็นผู้ใหญ่อายุระหว่าง 31-40ปี ร้อยละ 18.4 น้อยที่สุดวัยคนอายุ 50ปีขึ้นไป เมื่อพิจารณาลงไปเฉพาะพื้นที่ พบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะบาวิถีและถนนตลาดวโรรสมีลักษณะแตกต่างจากค่ารวมกล่าวคือ แม้ว่าค่าสูงสุดจะอยู่ที่ช่วงอายุ 21-30 ร้อยละ 35 อายุระหว่าง 31-50 มีค่าสูงถึง ร้อยละ 44 ดังนั้นในภาพรวม อายุของคนที่ใช้พื้นที่บริเวณนี้มีอายุสูงกว่าพื้นที่อื่นๆ มีความหลากหลายของวัยมากกว่าพื้นที่อื่นๆ

ด้านสถานภาพ ในภาพรวมผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเชียงใหม่ ส่วนมากเป็นคนโสดร้อยละ 66.1 แต่งงานแล้วร้อยละ 30.5 เมื่อพิจารณาเฉพาะพื้นที่ พื้นที่ถนนคนเดินมีลักษณะเดียวกับภาพรวม พื้นที่บาทวิถีและถนนตลาดวโรรสมีคนโสดร้อยละ 53 แต่คนแต่งงานเพิ่มมากกว่าพื้นที่อื่นๆมีค่าถึงร้อยละ 42 ส่วนพื้นที่บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีค่าคนโสดสูงกว่าพื้นที่อื่นๆ ถึงร้อยละ 86 ดังนั้นพื้นที่บาทวิถีและถนนตลาดวโรรสจึงมีความหลากหลายของสถานภาพมากกว่าพื้นที่อื่นๆ

6.2.2.2 ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะกับอาชีพ การศึกษา รายได้ ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

ด้านอาชีพ ในภาพรวมผู้ใช้ส่วนมากอาชีพนักศึกษาสูงที่สุด ร้อยละ 38.9 รองลงมาค้าขายร้อยละ 19.7 อาชีพเกษตรกรเป็นผู้ใช้พื้นที่น้อยที่สุด เมื่อพิจารณาในเฉพาะพื้นที่ ถนนคนเดินราชดำเนินมีลักษณะเดียวกัน บาทวิถีและถนนตลาดวโรรสมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น กล่าวคืออาชีพค้าขายจะมากกว่าย่านอื่นสูงถึงร้อยละ 24 และมีอาชีพรับจ้างร้อยละ 15 ส่วนพื้นที่บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนมากอาชีพนักศึกษาสูงถึงร้อยละ 68 แตกต่างจากอาชีพอื่นๆ มาก

ด้านการศึกษา ในภาพรวมผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมีการศึกษาระดับปริญญาตรีสูงที่สุด ร้อยละ 53 รองลงมาการศึกษาระดับปวส.-อนุปริญญาร้อยละ 21.8 การศึกษาระดับมัธยมและต่ำกว่า ร้อยละ 18.4 ส่วนสูงกว่าปริญญาตรีน้อยที่สุดร้อยละ 5.9 เมื่อพิจารณาเฉพาะพื้นที่แล้วในถนน ส่วนพื้นที่บาทวิถีและถนนตลาดวโรรสกลับมีค่าใกล้เคียงกันระหว่างแต่ละระดับการศึกษา ปริญญาตรีร้อยละ 36 มัธยมและต่ำกว่าร้อยละ 32 และปวส.อนุปริญญาร้อยละ 25 ตามลำดับ กล่าวคือภาพรวมจะมีระดับการศึกษาต่ำกว่าพื้นที่อื่น ดังนั้นพื้นที่บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส จึงมีความหลากหลายของระดับการศึกษาของผู้ใช้มากกว่าพื้นที่อื่นๆ

ด้านรายได้ ในภาพรวมพบกว่าผู้ใช้ส่วนมากมีรายได้ต่ำ กล่าวคือระดับรายได้ต่ำกว่า 6,000 บาทใช้พื้นที่ว่างสาธารณะสูงที่สุดร้อยละ 41 รายได้ 6,000-10,000 บาท ร้อยละ 36.4 เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 10,001-20,000 บาท ลดลงเหลือร้อยละ 16.3 และรายได้สูงถึง 20,001-30,000 บาท ผู้ใช้ลดเหลือ ร้อยละ 4.6 จะเห็นว่ารายได้กับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะแปรผกผันกัน ยิ่งคนรายได้สูงจะใช้พื้นที่ว่างสาธารณะน้อยลง เมื่อพิจารณาเฉพาะพื้นที่พบว่ามีความแตกต่างกัน พื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินความหลากหลายรายได้มากที่สุดคือรายได้ต่ำกว่า 6,000 บาทร้อยละ 26 รายได้ 6,000-10,000 บาท ร้อยละ 29 รายได้ 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 25 ส่วนพื้นที่บาทวิถีและถนนตลาดวโรรสและบาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีลักษณะคล้ายกับภาพรวม

ตารางที่ 6-8 จำนวนร้อยละของผู้ใช้พื้นที่จำแนกตามอาชีพ การศึกษา รายได้ และที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

	ราชดำเนิน		วโรจาส		หลังมช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
อาชีพ								
นักศึกษา	32	36.0	27	27.0	34	68.0	93	38.9
ค้าขาย	17	19.1	24	24.0	6	12.0	47	19.7
รับจ้าง	7	7.9	15	15.0	5	10.0	27	11.3
รับราชการ	9	10.1	5	5.0	1	2.0	15	6.3
ธุรกิจส่วนตัว	7	7.9	6	6.0	3	6.0	16	6.7
เกษตรกร	0	0	2	2.0	0	0	2	0.8
อื่นๆ	17	19.1	20	20.0	1	2.0	39	16.3
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
การศึกษา								
มัธยมและต่ำกว่า	8	9.0	32	32.0	4	8.0	44	18.4
ปวส.-อนุปริญญา	22	24.7	25	25.0	5	10.0	52	21.8
ปริญญาตรี	54	60.7	38	38.0	36	72.0	128	53.6
สูงกว่าปริญญาตรี	5	5.6	4	4.0	5	10.0	14	5.9
ไม่ตอบ	0	0	1	1.0	0	0	1	0.4
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
รายได้								
ต่ำกว่า 6,000 บาท	26	29.2	46	46.0	26	52.0	96	41.0
6,000-10,000 บาท	29	32.6	41	41.0	17	34.0	87	36.4
10,001-20,000 บาท	25	28.1	7	7.0	7	14.0	39	16.3
20,001-30,000 บาท	7	7.9	4	4.0	0	0	11	4.6
30,001-40,000 บาท	1	1.1	1	1.0	0	0	2	0.8
ไม่ตอบ	1	1.1	1	1.0	0	0	2	0.8
	89	100	100	100	50	100	239	100
ที่อยู่ปัจจุบัน								
เขตเทศบาลเมืองชม.	34	38.2	62	62.0	35	70.0	131	54.8
นอกเขตเทศบาล อ.เมือง	23	25.8	8	8.0	10	20.0	41	17.2
อ.อื่น จ.เชียงใหม่	10	11.2	21	21.0	5	10.0	36	15.1
ต่างจังหวัด	22	24.7	8	8.0	0	0	30	12.6
ไม่ตอบ	0	0	1	1.0	0	0	1	0.4
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100

ด้านที่อยู่อาศัยปัจจุบันในภาพรวมพบว่า ผู้ใช้อยู่ในเทศบาลเมืองเชียงใหม่ ร้อยละ 54.8 นอกเขตเทศบาลอ.เมืองร้อยละ 17.2 คนอาศัยอยู่ต่างอำเภอร้อยละ 15.1 ส่วนคนต่างจังหวัดร้อยละ 12.6 เมื่อพิจารณาเฉพาะพื้นที่แล้วพบว่าแต่ละพื้นที่มีลักษณะถิ่นที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน พื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนิน มีลักษณะต่างจากภาพรวมที่มีคนต่างจังหวัดมาใช้มากเป็นพิเศษ สูงถึงร้อยละ 22 เพราะพื้นที่ถนนคนเดินเป็นแหล่งของนักท่องเที่ยว ที่พื้นที่บาวิถีและถนนตลาดวโรรสผู้ใช้ส่วนมากเป็นคนในเขตเทศบาลสูงถึงร้อยละ 62 และคนต่างอำเภอสูงถึงร้อยละ 21 ขณะที่นอกเขตเทศบาลมีเพียงร้อยละ 8 แสดงว่าคนนอกเขตเทศบาลไปตลาดสดใกล้เคียงถิ่นที่อยู่อาศัย ส่วนคนต่างอำเภอมาซื้อของที่ตลาดวโรรส ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางการค้าปลีกและค้าส่งของจังหวัดและภาค ส่วนพื้นที่บาวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ส่วนมากอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลร้อยละ 70 เพราะส่วนใหญ่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่

6.2.3 ภูมิหลังการปฏิสัมพันธ์ในพื้นที่ว่างสาธารณะ

จากการศึกษาผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะได้ทำการศึกษากิจกรรมของผู้ใช้พื้นที่ เพราะว่ามีลักษณะการใช้ในชีวิตประจำวันมีผลต่อพื้นที่มากกว่า การใช้เฉพาะพื้นที่ตัวอย่างศึกษา ดังนั้นในการศึกษานี้จึงได้พิจารณาพฤติกรรมการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในชีวิตประจำวัน หรือภูมิหลังของการใช้ชีวิตสาธารณะของคนเชียงใหม่ในชีวิตประจำวัน พบว่ามีรูปแบบดังต่อไปนี้

6.2.3.1 ระดับการปฏิสัมพันธ์ในพื้นที่ว่างสาธารณะกับความถี่

1. การปฏิสัมพันธ์ระดับส่วนบุคคล (Individual Level)

ระดับส่วนบุคคลได้แก่ การทำกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ว่างสาธารณะด้วยตนเองตามลำพัง เป็นระดับการติดต่อกับสังคมขั้นเบื้องต้น เพราะเป็นการใช้ชีวิตสาธารณะตามลำพังในพื้นที่สาธารณะ ในการศึกษาใช้กิจกรรมไปช้อปปิ้ง-ดูสินค้าตามห้างร้าน ตลาด ร้านค้า สอบถามมีผู้ตอบมากที่สุดที่สุด 1 ครั้งต่อสัปดาห์หรือร้อยละ 38.5 รองลงมาหลายครั้งต่อสัปดาห์หรือร้อยละ 25.5 อันดับ 3 1 ครั้งต่อเดือนหรือร้อยละ 18.8 ตามลำดับ

ส่วนคำถามไปทำกิจกรรมกลางแจ้ง นันทนาการ เล่นกีฬา เดินเล่น ผู้ตอบมากที่สุด 1 ครั้งต่อสัปดาห์หรือร้อยละ 33.5 รองลงมาหลายครั้งต่อสัปดาห์หรือร้อยละ 30.1 อันดับ 3 น้อยกว่าเดือนละครั้งหรือร้อยละ 17.6 ตามลำดับ

2. การปฏิสัมพันธ์ระดับบุคคลใกล้ชิดมีความสัมพันธ์กัน (Relationship Level)

ระดับบุคคลใกล้ชิดได้แก่การปฏิสัมพันธ์กับ เพื่อน ญาติ การทำกิจกรรมต่างๆในพื้นที่สาธารณะกับบุคคลที่ติดต่อใกล้ชิด เป็นระดับการติดต่อกับสังคมมากขึ้นกว่าขั้นแรก

ที่กระทำเพียงลำพัง ผลการศึกษาพบว่า

ผู้ตอบไปพบปะเพื่อนทำกิจกรรม รับประทานอาหาร ผู้ตอบมากที่สุดหลายครั้งต่อสัปดาห์หรือยลละ 34.3 รองลงมา 1 ครั้งต่อสัปดาห์หรือยลละ 26.4 อันดับ 3 ทุกวันหรือยลละ 15.9

ผู้ตอบไปพบปะญาติพี่น้อง ทำกิจกรรม รับประทานอาหาร ผู้ตอบบ่อยที่สุด 1 ครั้งต่อสัปดาห์หรือยลละ 26.4 รองลงมา 1 ครั้งต่อเดือนหรือยลละ 22.2 อันดับ 3 น้อยกว่าเดือนละครั้งหรือยลละ 20.5 ตามลำดับ

3. การปฏิสัมพันธ์ระดับสังคมชุมชน (Social Level)

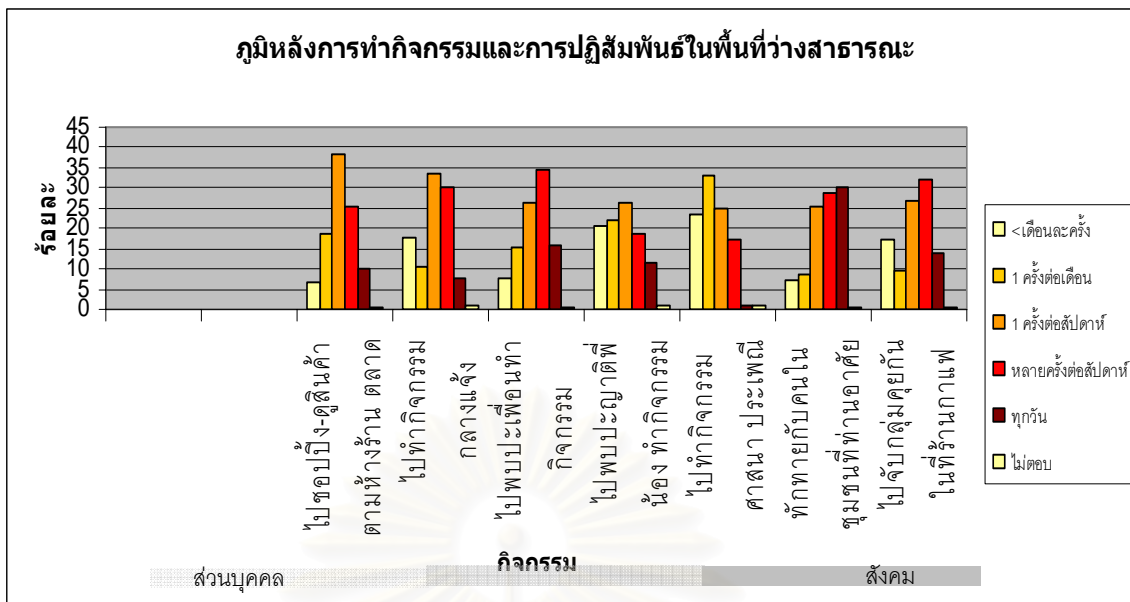
ระดับสังคม ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆกับชุมชน สังคม เป็นการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับคนหมู่มาก ถือว่าเป็นการติดต่อกับสังคมในระดับสูงที่สุด เพราะเข้ามามีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ผลการศึกษาพบว่า

ผู้ตอบไปทำกิจกรรมศาสนา ประเพณี ความเชื่อ ผู้ตอบมากที่สุด 1 ครั้งต่อเดือน หรือยลละ 33.1 รองลงมา 1 ครั้งต่อสัปดาห์หรือยลละ 24.7 อันดับ 3 น้อยกว่าเดือนละครั้งหรือยลละ 23.4

ผู้ตอบทักทายกับคนในชุมชนที่ทำงานอาศัยอยู่บ่อยแค่ไหน ผู้ตอบมากที่สุดคือ ทุกวันหรือยลละ 30.1 รองลงมาหลายครั้งต่อสัปดาห์หรือยลละ 28.5 อันดับ 3 1 ครั้งต่อสัปดาห์หรือยลละ 25.5 ตามลำดับ

ผู้ตอบไปจับกลุ่มคุยกันในที่สาธารณะ ร้านกาแฟ ตลาด หน้าบ้าน ร้านขายของ ผู้ตอบมากที่สุดหลายครั้งต่อสัปดาห์หรือยลละ 32.2 รองลงมา 1 ครั้งต่อสัปดาห์หรือยลละ 26.8 อันดับ 3 น้อยกว่าเดือนละครั้งหรือยลละ 17.2 ตามลำดับ

การทำกิจกรรมส่วนบุคคลในพื้นที่ว่างสาธารณะพบว่า ผู้ตอบไปชอบไป เล่นกีฬาสัปดาห์ละครั้ง รองลงมาหลายครั้งต่อสัปดาห์ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับคนใกล้ชิดที่มีความสัมพันธ์กัน คนส่วนมากจะไปรับประทานอาหารกับเพื่อนมากกว่าและบ่อยกว่าไปกับญาติ การทำกิจกรรมร่วมกับสังคม ชุมชนในระดับทักทายกันกระทำมากทุกวัน หากเป็นการไปปฏิสัมพันธ์ตามร้านค้า ร้านกาแฟ ในชุมชน จะลดลงเป็นหลายครั้งต่อสัปดาห์ ในขณะที่การทักทายนั้นจะเกิดขึ้นได้ง่ายในชุมชนและเป็นลักษณะของคนท้องถิ่นที่ปฏิสัมพันธ์กันเป็นปกติ ส่วนกิจกรรมเชิงประเพณี ศาสนาจะน้อยลงตามวาระเทศกาลต่างๆ

แผนภูมิที่ 6-1 ภูมิหลังการการความถี่การปฏิสัมพันธ์และทำกิจกรรมในพื้นที่ว่างสาธารณะ

ตารางที่ 6-9 จำนวนร้อยละของผู้ใช้พื้นที่จำแนกตามภูมิหลังการใช้พื้นที่และการปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมที่ทำ	หน่วย คน ร้อยละ	< 1 ครั้ง ต่อ เดือน	1 ครั้ง ต่อ สัปดาห์	1 ครั้ง ต่อ สัปดาห์	หลาย ครั้งต่อ สัปดาห์	ทุกวัน	ไม่ตอบ
ไปช้อปปิ้ง-ดูสินค้าตามห้างร้าน ตลาด ร้านค้า	239	16	45	92	61	24	1
พื้นที่สาธารณะบ่อยแค่ไหน	100	6.7	18.8	38.5	25.5	10.0	0.4
ไปทำกิจกรรมกลางแจ้ง นันทนาการ เล่นกีฬา เดิน	239	42	25	80	72	18	2
เล่น อื่นๆบ่อยแค่ไหน	100	17.6	10.5	33.5	30.1	7.5	0.8
ไปพบปะเพื่อนทำกิจกรรม รับประทานอาหาร	239	18	37	63	82	38	1
กินกาแฟ พุดคุย อื่นๆบ่อยแค่ไหน	100	7.5	15.5	26.4	34.3	15.9	0.4
ไปพบปะญาติพี่น้อง ทำกิจกรรม รับประทานอาหาร	239	49	53	63	45	27	2
อื่นๆบ่อยแค่ไหน	100	20.5	22.2	26.4	18.8	11.3	0.8
ไปทำกิจกรรมศาสนา ประเพณี ความเชื่อ	239	56	79	59	41	2	2
งานเทศกาลต่างๆ	100	23.4	33.1	24.7	17.2	0.8	0.8
ทักทายกับคนในชุมชนที่ทำงานอาศัยอยู่บ่อยแค่ไหน	239	17	20	61	68	72	1
	100	7.1	8.4	25.5	28.5	30.1	0.4
ไปจับกลุ่มคุยกันในที่สาธารณะ ร้านกาแฟ ตลาด	239	41	23	64	77	33	1
หน้าบ้าน ร้านขายของ	100	17.2	9.6	26.8	32.2	13.8	0.4

6.2.3.2 การทดสอบตัวแปร

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ที่อยู่ปัจจุบัน กับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านกิจกรรมต่างๆ ด้วยไคร์สแควร์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เพื่อศึกษาว่าตัวแปรไหนมีผลต่อระดับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ค่าที่ทดสอบไคร์สแควร์มีระดับนัยสำคัญต่ำกว่า 0.05 หากค่าได้น้อยกว่า 0.05 หมายความว่าตัวแปรนั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านนั้นกับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านกิจกรรมต่างๆ

ตารางที่ 6-10 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

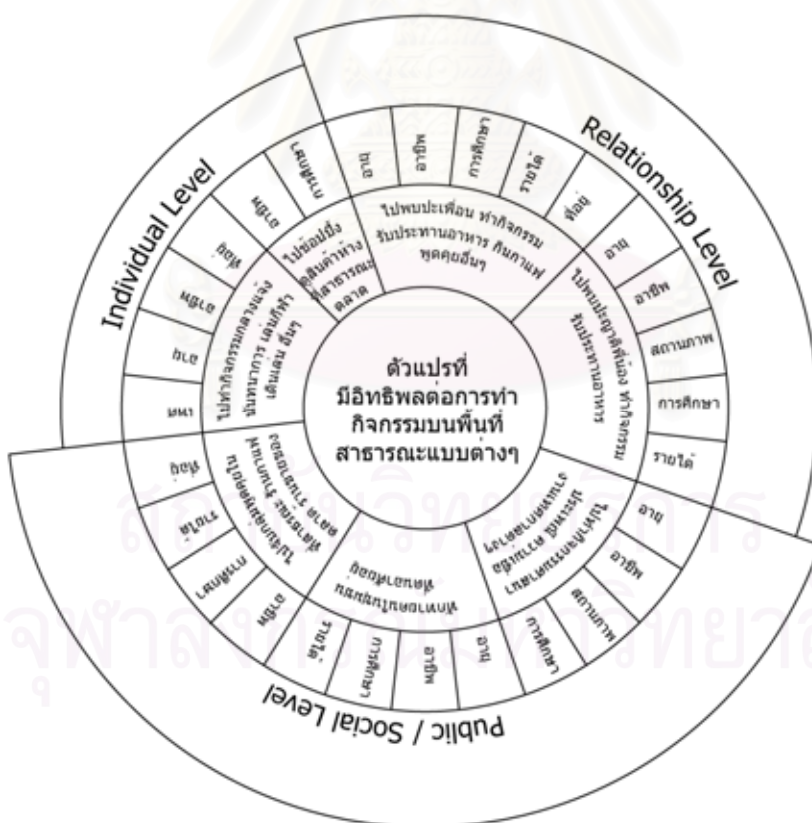
กิจกรรม	Asymp. Sig. (2-sided)						
	เพศ	อายุ	อาชีพ	สถานภาพ	ระดับการศึกษา	รายได้ต่อเดือน	ที่อยู่อาศัย
1.ซื้อบั้งดูสินค้าตามห้างร้าน ตลาด ร้านค้า พื้นที่สาธารณะ	.718	.252	.000*	.792	.001*	.243	.152
2.ทำกิจกรรมกลางแจ้ง นันทนาการ เล่นกีฬา เดินเล่น อื่นๆ	.030*	.019*	.001*	.371	.176	.679	.044*
3.พบปะเพื่อน ทำกิจกรรม รับประทานอาหาร กินกาแฟพูดคุยอื่นๆ	.127	.005*	.000*	.308	.001*	.036*	.031*
4.พบปะญาติพี่น้อง ทำกิจกรรม รับประทานอาหาร	.083	.000*	.000*	.017*	.000*	.001*	.072
5.ทำกิจกรรมศาสนา ประเพณี ความเชื่อ งานเทศกาลต่างๆ	.939	.024*	.043*	.001*	.034*	.428	.522
6.ทักทายคนในชุมชนที่ท่านอยู่อาศัย	.719	.001*	.001*	.123	.001*	.000*	.072
7.จับกลุ่มพูดคุยกันในที่ ร้านกาแฟ ตลาด หน้าบ้าน ร้านขายของ	.154	.287	.001*	.128	.003*	.010*	.010*
*ค่าที่ตัวแปรนั้นมีผลต่อการทำกิจกรรม ระดับนัยสำคัญ 0.05							

จากการศึกษาทดสอบตัวแปรของผู้ใช้ด้านต่างๆ ได้แก่ตัวแปร เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ที่อยู่ปัจจุบัน กับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านกิจกรรมต่างๆ ด้วยไคร์สแควร์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่าตัวแปรแต่ละตัวมีผลต่อระดับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะแตกต่างกัน จากการตอบแบบสอบถาม 7 กิจกรรม โดยแต่ละกิจกรรมแยกเป็นระดับการปฏิสัมพันธ์จากน้อยไปหา มาก จากส่วนตัว (private level) ไปยังสาธารณะ (public level) จากระดับบุคคล (individual level) ไปยัง ระดับผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด (relationship level) และระดับสาธารณะคือระดับสังคม (social level) พบว่าตัวแปรที่มีผลต่อการทำกิจกรรมในที่สาธารณะมากได้แก่ อาชีพมีผล ต่อการทำกิจกรรมมากถึง 7 กิจกรรม อาชีพมีผลต่อการทำกิจกรรมเกือบทุกด้าน เนื่องมาจากพฤติกรรมของแต่ละอาชีพแตกต่างกันมาก การปฏิสัมพันธ์ของแต่ละอาชีพจึงมีความแตกต่างกัน เช่นอาชีพบางอาชีพเอื้อให้ไปช้อปปิ้งหากมีวันหยุด ในขณะที่บางอาชีพจะต้องทำงานทุกวัน อาชีพยังส่งผลไปยัง รายได้ซึ่งจะอธิบายในหัวข้อระดับรายได้ บางอาชีพทำงานไม่มีวันหยุดจึงไม่สามารถไปทำกิจกรรม

นั้นหนาการได้ ในขณะที่กิจกรรมกับเพื่อนและญาติก็เช่นเดียวกัน การทำกิจกรรมในชุมชน เช่นเดียวกันหากอาชีพนั้นต้องออกบ้านแต่เช้า กลับค่ำโอกาสพบปะคนในชุมชนย่อมน้อย ในขณะที่อาชีพในชุมชนจะมีโอกาสพบปะคนทั้งวันจึงมีโอกาสปฏิสัมพันธ์มากกว่าคนอื่น ๆ รวมถึงคนค้าขาย มักจะปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนมากกว่าคนทำงานบริษัท ซึ่งพฤติกรรมจะมีความเป็นส่วนตัวมากกว่า ระดับการศึกษามีผล 6 กิจกรรม ดังนั้นระดับการศึกษาที่เป็นตัวแปรสำคัญของการทำกิจกรรมเช่นกัน เนื่องจากระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ต่างมีพฤติกรรมที่ส่งผลต่อระดับการทำกิจกรรมที่แตกต่างกัน ยกเว้นการทำกิจกรรมนั้นหนาการ ไม่ว่าจะการศึกษาระดับใดต่างไม่มีความแตกต่างกันในด้านการทำกิจกรรมนั้นหนาการ ในขณะที่อายุมีผล 5 กิจกรรม อายุที่แตกต่างกันส่งผลต่อการทำกิจกรรมในพื้นที่ว่างสาธารณะแตกต่างกัน คนอายุน้อยและคนอายุมากย่อมมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันอยู่แล้ว ด้วยข้อจำกัดของกายภาพและประสิทธิภาพในด้านนั้นหนาการ ความสนใจที่มีต่อญาติและเพื่อนก็แตกต่างกัน คนอายุน้อยจะให้ความสำคัญกับเพื่อนในขณะที่คนอายุมาให้ความสำคัญกับญาติ ส่วนการทำประเพณีคนอายุมากก็ให้ความสำคัญมากกว่า ในขณะที่คนอายุน้อยเลิกสนใจในสิ่งเหล่านี้ การทักทายคนในชุมชนก็เช่นเดียวกัน คนอายุมากจะทักทายกันมากกว่าคนอายุน้อย ส่วนการจับกลุ่มกลับพบว่าแตกต่างกัน เพราะไม่ว่าคนอายุมากหรือคนอายุน้อยต่างมีกลุ่มของตนเองที่ปฏิสัมพันธ์ ดังนั้นจึงไม่มีความแตกต่างในอายุกับการจับกลุ่มในชุมชน จะเห็นว่าตัวแปรทั้งสามนี้ต่างมีผลต่อระดับการใช้พื้นที่หลายด้านมากกว่าตัวแปรอื่นๆ ส่วนตัวแปรที่มีผลระดับปานกลางได้แก่ รายได้มีผลต่อระดับการทำกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ 4 กิจกรรม รายได้ที่แตกต่างกันมีระดับการปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน ในด้านกิจกรรมรับประทานอาหารกับเพื่อนและญาติซึ่งเป็นกิจกรรมที่ขึ้นอยู่กับรายได้ ดังนั้นรายได้ที่แตกต่างกันความสามารถในการจ่ายแตกต่างกัน ในกิจกรรมกับสังคมชุมชนด้านการทักทายและการจับกลุ่มก็มีผลเช่นกัน ผู้มีรายได้มากอาจจะไม่สังสรรค์กับคนในชุมชน ในขณะที่คนรายได้ระดับเดียวกันจะมีการปฏิสัมพันธ์กันมากกว่า ส่วนการจับกลุ่มพูดคุยกันในที่สาธารณะก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน กลุ่มที่มีระดับฐานะรายได้เท่าๆกัน จะจับกลุ่มกันมากกว่าคนมีรายได้มากกว่ามากหรือน้อยกว่า ดังนั้นระดับรายได้จึงมีผลต่อการปฏิสัมพันธ์ด้านนี้ ในขณะที่กิจกรรมส่วนบุคคล ด้านการจับจ่ายและนั้นหนาการไม่มีผล รวมถึงการไปทำกิจกรรมประเพณีศาสนา เพราะศาสนาเป็นกิจกรรมที่ไม่ได้แบ่งแยกระดับรายได้ ไม่ว่าจะคนมีฐานะดีหรือรายได้น้อยต่างไปทำกิจกรรมเชิงประเพณี ศาสนาทัดเทียมกัน ส่วนที่อยู่อาศัยปัจจุบันมีผลต่อระดับการทำกิจกรรมนั้นหนาการ และการทำกิจกรรมกับเพื่อนและการจับกลุ่มคุยกันในชุมชน เพราะลักษณะของที่อยู่อาศัยของคนในเมืองและคนนอกเมือง หรือคนต่างจังหวัดต่างมีพฤติกรรมแตกต่างกัน ผลของการทดสอบตัวแปรนี้ชี้ให้เห็นว่า ที่อยู่อาศัยนั้นมีผลต่อระดับการปฏิสัมพันธ์ ความแตกต่างของที่อยู่อาศัยส่งผลที่แตกต่างกันของการทำกิจกรรมนั้นเอง

แผนภูมิที่ 6-2 ตัวแปรของผู้ใช้ที่มีผลต่อการทำกิจกรรมในที่สาธารณะของคนในระดับต่างๆ

แผนภูมิที่ 6-3 กิจกรรมในที่สาธารณะระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับบุคคล (individual level) ระดับผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด (relationship level) และระดับสาธารณะหรือระดับสังคม (social level) กับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ด้วย

ตัวแปรที่มีผลต่อระดับการทำกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์น้อยได้แก่สถานะสถานะจะมีผลเฉพาะด้านการพบปะกิจกรรมกับญาติ และด้านการไปทำกิจกรรมประเพณีและศาสนาเท่านั้น ตัวแปรที่มีผลน้อยที่สุดคือเพศ มีผลต่อการไปทำกิจกรรมด้านนันทนาการคนเดียวเท่านั้น ซึ่งให้เห็นว่าเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันในการทำกิจกรรม

6.2.4 พฤติกรรมการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะทั่วไปของเมืองเชียงใหม่

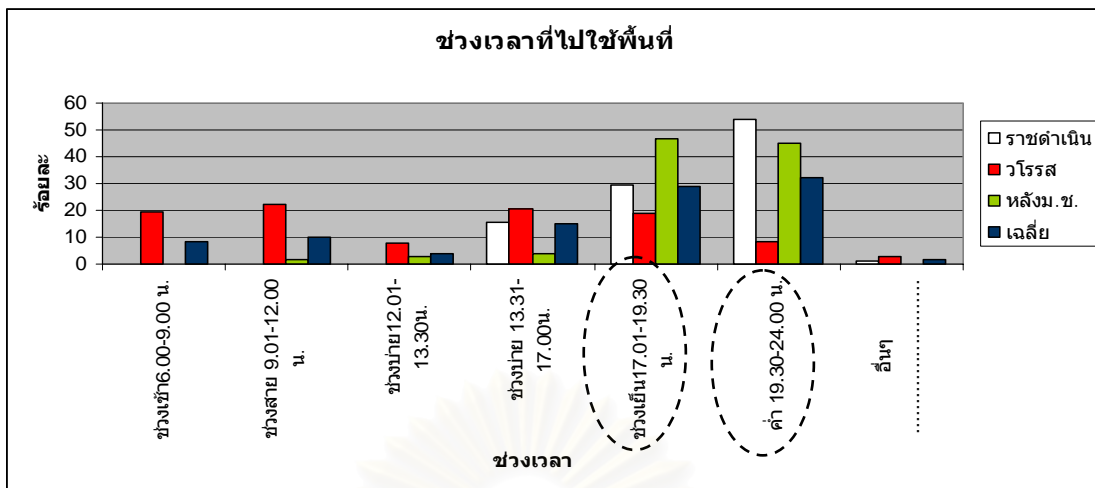
จากการศึกษาการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ของพื้นที่ตัวอย่างศึกษาพบว่ามึลักษณะการใช้ที่แตกต่างกันในประเด็นต่างๆดังต่อไปนี้

6.2.4.1 สถานที่พื้นที่ว่างสาธารณะที่คนนิยมไป

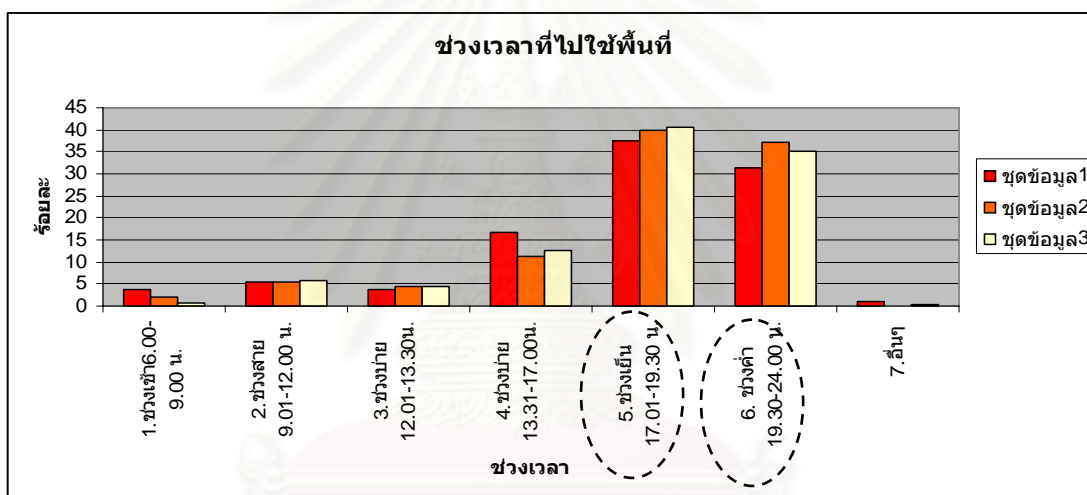
พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่มีจำนวนมาก แต่ละพื้นที่คนก็ชอบไปแตกต่างกัน จากการสำรวจพบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะที่คนนิยมไปมากที่สุด 3 อันดับ ส่วนมากเลือกอยู่ในกลุ่มพื้นที่ต่อไปนี้ ได้แก่ ถนนคนเดินราชดำเนิน พลาซ่ากาดสวนแก้ว บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ บาทวิถีหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนพื้นที่ตลาดวโรรสนั้นไม่ได้รับการให้คะแนนว่าเป็นพื้นที่ติดอันดับ

6.2.4.2 เวลาที่ใช้

เวลาที่ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมักจะเป็นเวลาเย็นและตอนค่ำ เพราะเป็นเวลาที่เสร็จจากภาระกิจการทำงาน ถนนคนเดินเปิดบริการตอนหลัง 16.00 น.เป็นเวลาแดดร่ม ส่วนพื้นที่หลังมหาวิทยาลัยแม้เวลาเปิดไม่เป็นทางการ แต่พฤติกรรมของผู้ใช้เป็นผู้กำหนดเวลา ผู้ใช้มาใช้พื้นที่หลังเลิกเรียนเวลาเย็น เป็นเวลาที่ไม่เร่งรีบและอากาศร่มเย็นสบายกว่าตอนกลางวัน ซึ่งมีแดดร้อนมาก ประกอบกับพื้นที่ว่างสาธารณะเป็นพื้นที่ไม่มีร่มเงา ทำให้ร้อนไม่สบายตัวในการเดินกลางแจ้ง ดังนั้นเวลาที่คนนิยมไปพื้นที่ว่างสาธารณะอันดับ 1 ได้แก่เวลาช่วงเย็น และช่วงค่ำ ส่วนช่วงบ่าย จะน้อย ในพื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินและพื้นที่หลังมหาวิทยาลัย ช่วงเวลาที่มีผู้ใช้มาสูงที่สุดคือเวลาเย็นและค่ำเช่นกัน แต่พื้นที่ตลาดวโรรสเป็นพื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมือง เป็นตลาดที่เป็นศูนย์กลางการค้าปลีก-ส่ง จึงมีพฤติกรรมแตกต่างกัน กล่าวคือแบ่งการใช้เป็น 3 ช่วงเวลา ช่วงเวลาที่คนใช้มากที่สุดได้แก่ช่วงเช้า ช่วงสาย ช่วงบ่าย ช่วงเย็น มีการใช้ตลอดทั้งกลางวันและกลางคืนตั้งแต่เช้าถึงดึก พื้นที่ว่างสาธารณะบาทวิถีและถนนตลาดวโรรสมีความหลากหลายของเวลามากที่สุด เนื่องจากความเป็นพื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมือง กิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เกิดขึ้นเวลาเช้า กลางวัน เย็นจนถึงค่ำ แต่ละช่วงเวลาเป็นกิจกรรมที่มีความแตกต่างกัน ผู้ใช้คนละกลุ่มกันจึงทำให้พื้นที่นี้มีความหลากหลายด้านเวลามาก

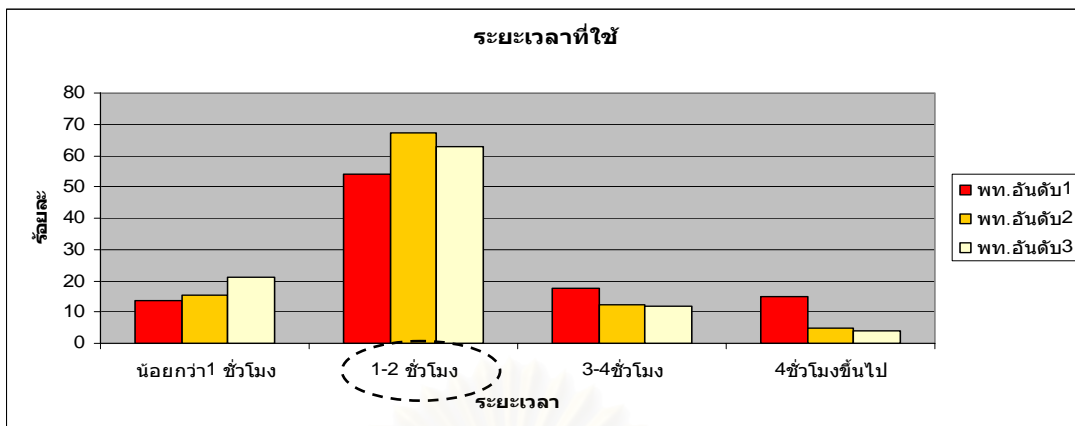
แผนภูมิที่ 6-4 ช่วงเวลาของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่นิยมไปมาก

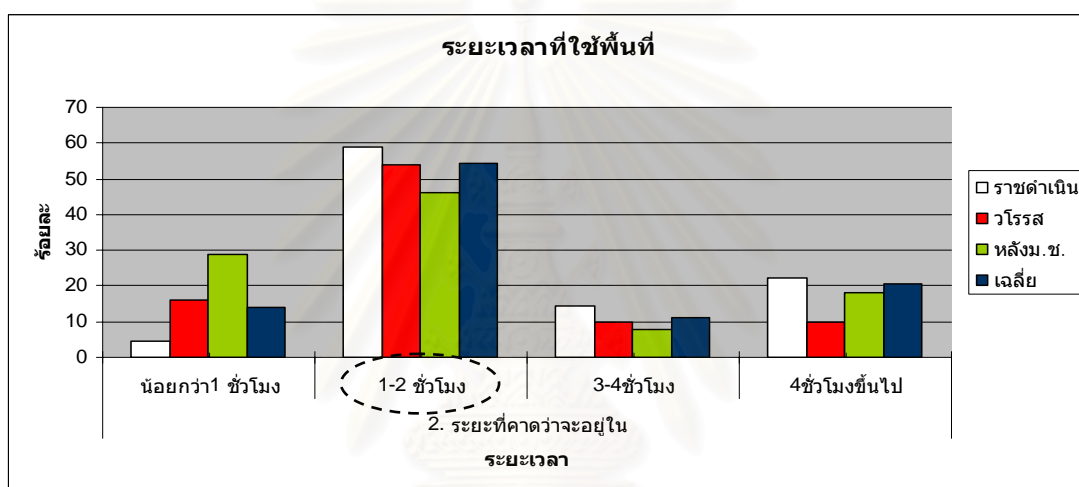
แผนภูมิที่ 6-5 ช่วงเวลาของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะพื้นที่ศึกษา

6.2.4.3 ระยะเวลา

ในด้านระยะเวลาของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่ไปเป็นประจำ และพื้นที่ศึกษา พบว่าระยะเวลาที่อยู่ในสถานที่หรือพื้นที่ว่างสาธารณะนั้นส่วนมากจะใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง เมื่อพิจารณาเฉพาะพื้นที่พบว่า พื้นที่ถนนคนเดินคนจะใช้เวลามากที่สุดตั้งแต่ 1-4 ชั่วโมง ในขณะที่บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส จะใช้เวลาค่อนข้างมีความหลากหลายของเวลามากที่สุด ส่วนพื้นที่บาทวิถี หลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ใช้นเวลาน้อยกว่าพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากกิจกรรมบริเวณนี้มีไม่มากนักพื้นที่ก็มีระยะทางสั้นกว่า ส่วนมากเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาไม่นานเป็นกิจกรรมจำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น การซื้ออาหารก็จะนำไปรับประทานที่บ้าน ในขณะที่ถนนคนเดินมีระยะทางยาวกว่ามาก อีกทั้งยังมีทั้งกิจกรรมทางเล็อกและกิจกรรมทางสังคมจึงใช้เวลาในพื้นที่นาน

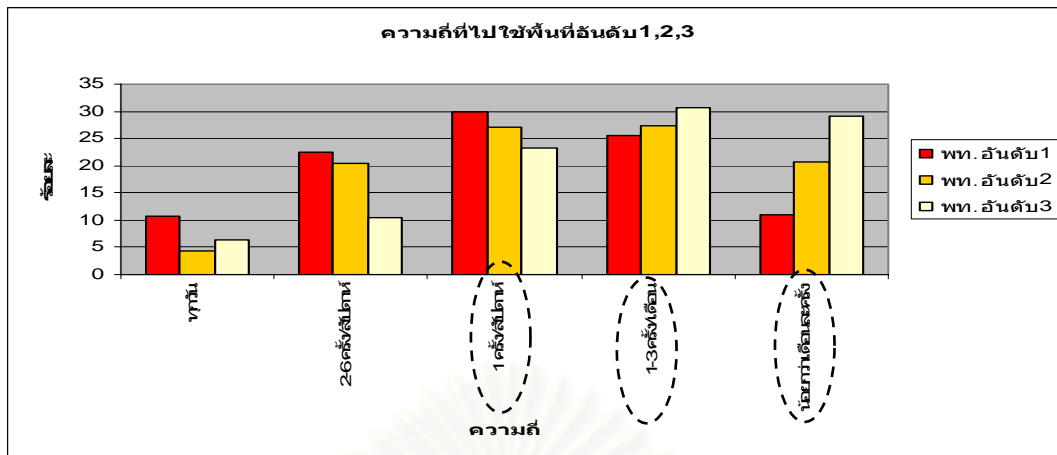
แผนภูมิที่ 6-6 ช่วงเวลาของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่นิยมไปมาก

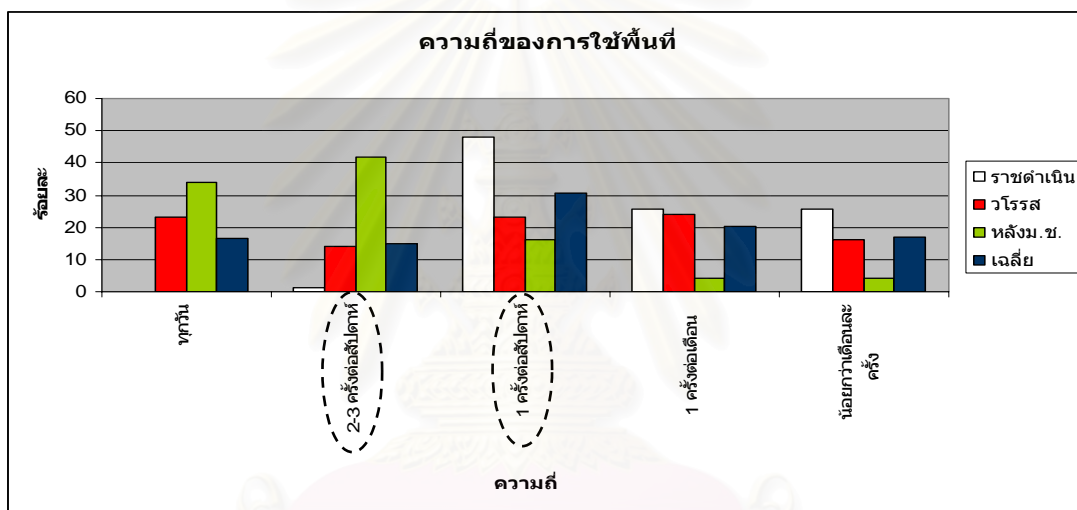
แผนภูมิที่ 6-7 ช่วงเวลาของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะพื้นที่ศึกษา

6.2.4.4 ความถี่

ความถี่ที่ไปใช้พื้นที่เป็นทั่วไปประมาณ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ พบว่าบาทวิถีและถนนตลาดวโรรส จะใช้ความถี่ในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมีความหลากหลายของเวลามากที่สุด เพราะจำนวนผู้ใช้พื้นที่มีทั้ง 1 ครั้งต่อเดือน มาใช้ทุกสัปดาห์และทุกวันใกล้เคียงกันมาก เพราะพื้นที่เป็นศูนย์กลางการค้าที่คนมาในหลากหลายรูปแบบของความถี่ ในขณะที่ถนนคนเดินราชดำเนินเปิดบริการเพียงสัปดาห์ละครั้ง โอกาสของความถี่จึงสูงที่สุดที่สัปดาห์ละครั้ง และมา 1 ครั้งต่อเดือน หรือน้อยกว่า พอๆกันในขณะที่บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีความถี่ในการใช้มากกว่าคือ 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ และความถี่ทุกวันจะสูงมาก เพราะเป็นพื้นที่นักศึกษาละแวกนั้นมาเกือบทุกวัน ความแตกต่างของพื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินเป็นสถานที่ท่องเที่ยว จึงมีความถี่น้อยกว่าพื้นที่อื่นในขณะที่พื้นที่ตลาดและมหาวิทยาลัยเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะตอบสนองกิจกรรมในชีวิตประจำวัน จึงมีการใช้ที่ถี่กว่า

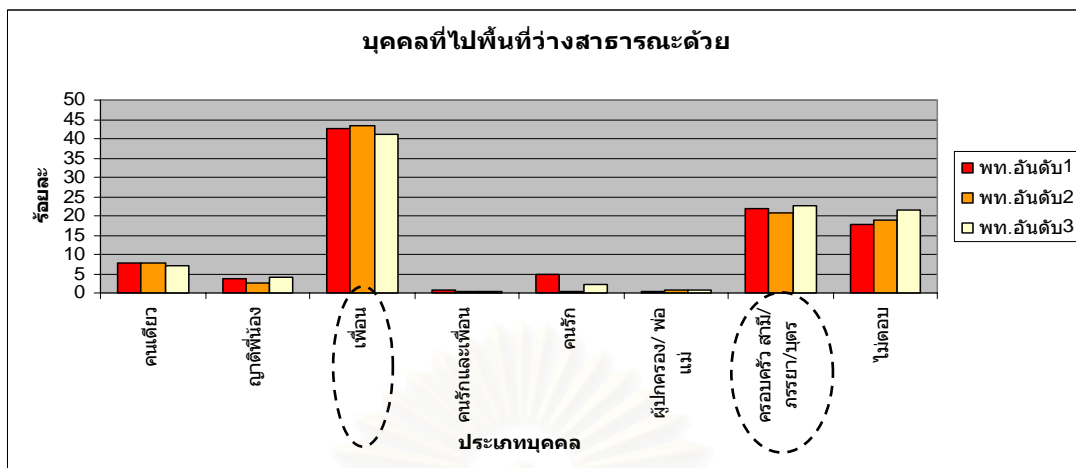
แผนภูมิที่ 6-8 ความถี่ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะพื้นที่นิยมไปมาก

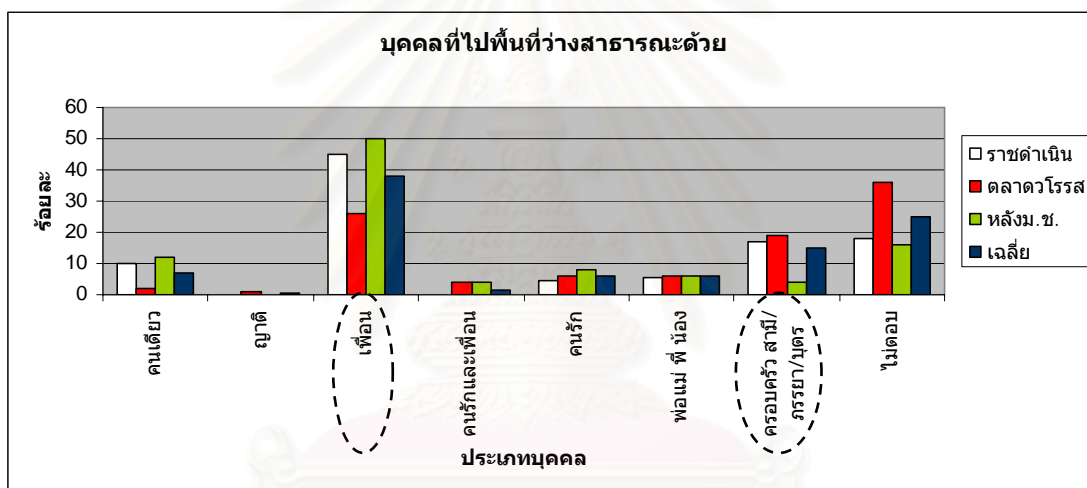
แผนภูมิที่ 6-9 ความถี่ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะพื้นที่ศึกษา

6.2.4.5 บุคคลที่ไปร่วมกิจกรรมด้วย

บุคคลที่ไปร่วมกิจกรรมด้วยในพื้นที่ว่างสาธารณะ พบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะทุกแห่งคนมักจะไปกับเพื่อนมากที่สุด รองลงมาคือ ครอบครัว สามัญภรรยาและลูก และ อันดับสุดท้ายไปคนเดียว จากการสำรวจเป็นที่น่าสังเกตมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากไม่ตอบในข้อนี้ บุคคลที่ไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้วย ในพื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินสูงสุดคือเพื่อนร้อยละ 44.9 ครอบครัว สามัญหรือภรรยา และลูกร้อยละ 16.9 ส่วนบาทวิถีและถนนตลาดวโรรส บุคคลที่ไปด้วยสูงที่สุดคือเพื่อนร้อยละ 26 ครอบครัวสามัญหรือภรรยาและลูกร้อยละ 19 และบาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ บุคคลที่ไปด้วยสูงที่สุดคือเพื่อนร้อยละ 50 ไปคนเดียวร้อยละ 12 เพราะพื้นที่นี้ส่วนมากเป็นนักศึกษา อยู่หอพัก ยังไม่ได้แต่งงานและไม่ได้อยู่กับครอบครัว

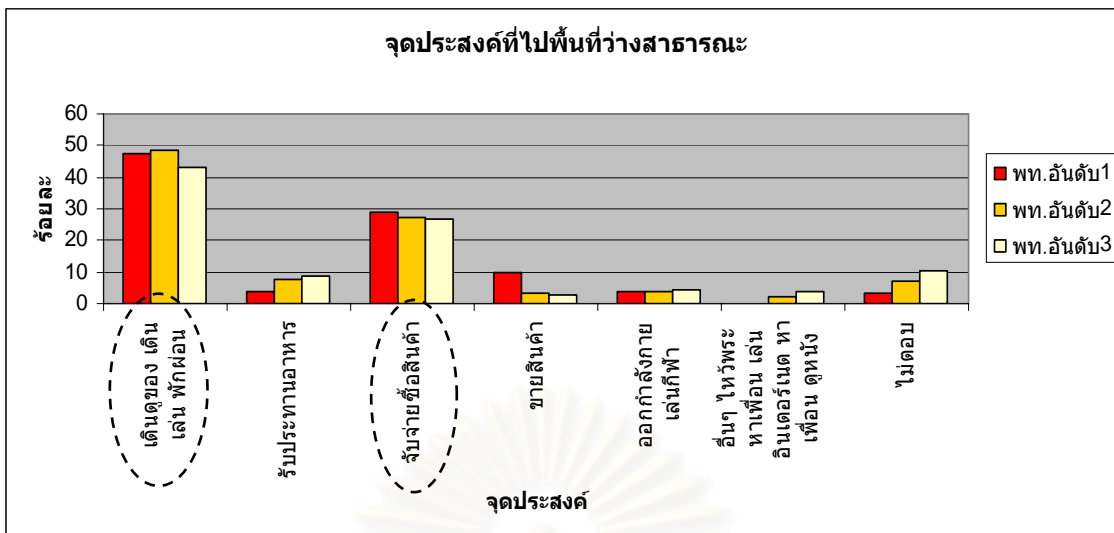
แผนภูมิที่ 6-10 บุคคลที่ไปพื้นที่ว่างสาธารณะด้วยในพื้นที่นิยมไปมาก

แผนภูมิที่ 6-11 บุคคลที่ไปพื้นที่ว่างสาธารณะด้วยในพื้นที่ศึกษา

6.2.4.6 จุดประสงค์ของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

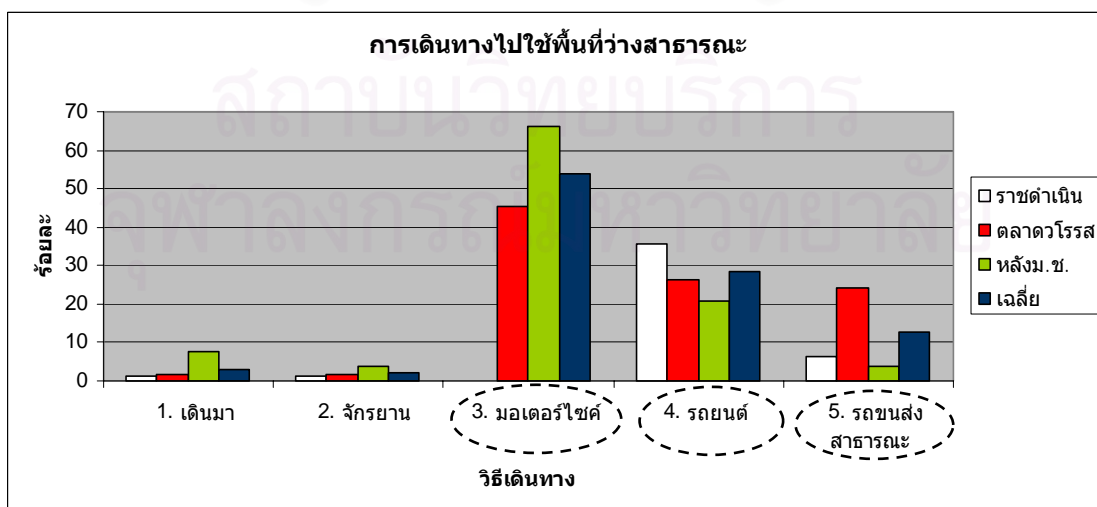
พบว่าจุดประสงค์ของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ ไปเดินดูของ เดินเล่น พักผ่อนมากที่สุดพื้นที่นิยมไป รองลงมาคือไปจับจ่ายสินค้า อย่างไรก็ตามจุดประสงค์ที่ไปกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างกันได้ แม้ว่าการไปเดินเล่น แต่เมื่อไปถึงพื้นที่กลับรับประทานอาหารเช้าและจับจ่ายซื้อของ ดังนั้นวัตถุประสงค์ที่ไปเป็นเหตุผลหนึ่งแต่การไปใช้พื้นที่จริงแล้วอาจจะมาจากอีกเหตุผลหนึ่งที่บุคคลนั้นไม่ได้ตั้งใจจะทำกิจกรรมก็เป็นไปได้

แผนภูมิที่ 6-12 จุดประสงค์ที่ไปพื้นที่ว่างสาธารณะพื้นที่นิยมไปมาก

6.2.4.7 การเดินทางไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

พบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะเกือบทุกแห่งผู้ใช้นิยมเดินทางด้วยวิธีมอเตอร์ไซด์มากที่สุด รองลงมาคือรถยนต์ ในขณะที่ตลาดวโรรสใช้ขนส่งสาธารณะ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของการเดินทางมากที่สุด เนื่องจากพื้นที่จุดตรวจหายากประกอบกับเป็นพื้นที่ศูนย์กลาง มีบริการขนส่งสาธารณะสะดวก มีท่ารถโดยสารเพื่อต่อเส้นทางไปยังอำเภอรอบเมืองเชียงใหม่ จึงมีการใช้ขนส่งสาธารณะมากกว่าพื้นที่อื่นๆ ส่วนหลังมหาวิทยาลัยเป็นย่านที่พักอาศัยนักศึกษาจึงมีผู้เดินมาใช้พื้นที่จำนวนหนึ่ง การเดินทางด้วยจักรยานในเมืองเชียงใหม่มีผู้ใช้น้อยมาก สาเหตุที่ไม่มีความนิยมในการใช้จักรยานและการเดิน เพราะเป็นเมืองที่ไม่ได้รับการส่งเสริมให้ใช้จักรยาน ไม่มีทางสำหรับจักรยานและที่จอดจักรยาน ส่วนการเดินทางไม่มีบาทวิถีที่ต่อเนื่อง อีกทั้งความกว้างของ

แผนภูมิที่ 6-13 การเดินทางไปพื้นที่ว่างสาธารณะพื้นที่ศึกษา

บาทวิถีแคบ ไม่มีกิจกรรมที่เชื่อมโยงเส้นทางเดิน ประกอบกับจราจรหนาแน่นมาก มีมลพิษจากมอเตอร์ไซด์ นอกจากนั้นเชียงใหม่เป็นเมืองร้อน มีแสงแดดจ้าในตอนกลางวัน ทำให้คนไม่นิยมเดินถนน จึงเป็นเหตุผลทำให้ความนิยมจักรยานและการเดินน้อย

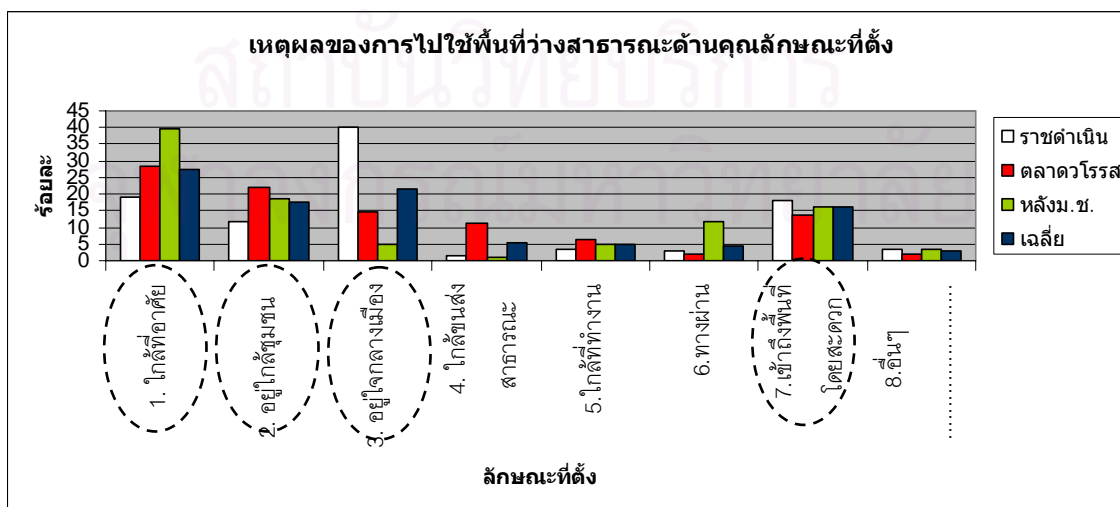
6.3 เหตุผลส่วนบุคคลของผู้ใช้ในพื้นที่ว่างสาธารณะ

ในการศึกษานี้มุ่งค้นหาเหตุผลเป็นหลักสำคัญ ว่าทำไมคนถึงมาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะจนกลายเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ จากเหตุผลเฉพาะแต่ละบุคคล เมื่อรวบรวมทั้งหมดแล้ว ผลการศึกษาจะสะท้อนภาพรวมของผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ โดยแยกเป็นประเด็นต่างๆดังนี้

6.3.1 เหตุผลด้านกายภาพ

6.3.1.1 ด้านคุณลักษณะของที่ตั้ง

ภาพรวมของพื้นที่ว่างเหตุผลและวัตถุประสงค์ที่คนไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านคุณลักษณะของที่ตั้ง เป็นเพราะใกล้ที่อยู่อาศัยร้อยละ 27.4 อยู่ใจกลางเมืองร้อยละ 21.7 อยู่ใกล้ชุมชนร้อยละ 17.6 เข้าถึงพื้นที่โดยสะดวกร้อยละ 15.9 เมื่อพิจารณาแต่ละพื้นที่พบว่ามีค่าที่น่าสังเกตว่าเป็นเหตุผลที่เกี่ยวข้องสำคัญดังนี้ หากเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานตอบสนองกิจกรรมในวิถีชีวิตประจำวัน เหตุผลมาจากใกล้ที่อยู่อาศัยและใกล้ชุมชนเป็นเหตุผลสำคัญที่สุดที่ทำให้คนไปใช้พื้นที่ และการเข้าถึงพื้นที่โดยสะดวกเป็นเหตุผลรองลงมา ดังบาทวิถีและถนนตลาดวโรรสเป็นเพราะใกล้ที่อยู่อาศัยร้อยละ 28.4 บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร้อยละ 39.5 ส่วนรองลงมาอยู่ใกล้ชุมชนบาทวิถีและถนนตลาดวโรรสร้อยละ 22.2 บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร้อยละ

แผนภูมิที่ 6-14 เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านคุณลักษณะที่ตั้ง

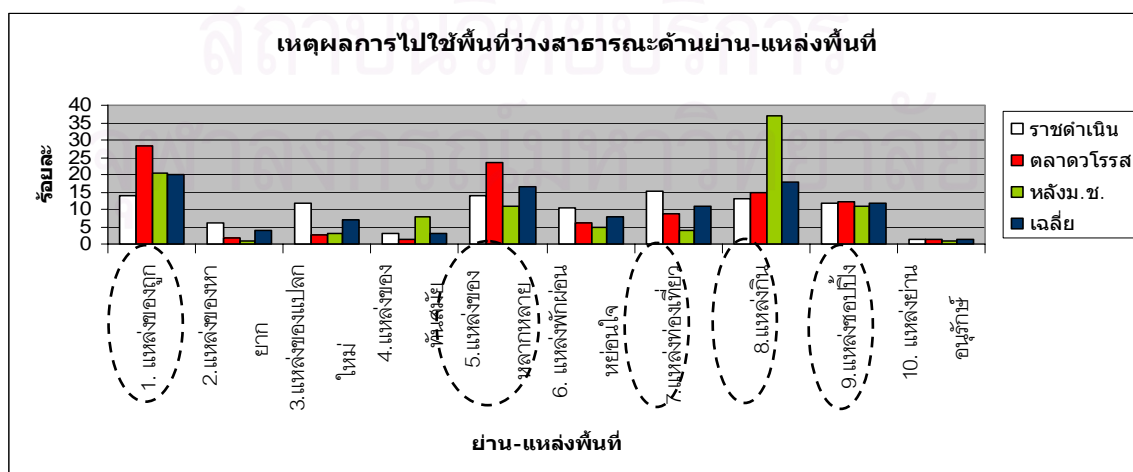
18.6 หากเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะประเภทถนนคนเดินกิจกรรมเชิงท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ดังพื้นที่ถนนคนเดินย่านราชดำเนินเหตุผลด้านที่ตั้งจะมาจากอยู่ใจกลางเมืองร้อยละ 39.9 และใกล้ที่อยู่อาศัยร้อยละ 18.9 รองลงมาคือ การเข้าถึงพื้นที่โดยสะดวก ร้อยละ 18.2 อยู่ใกล้ชุมชนร้อยละ 11.9 ความสำคัญของตลาดวีรสต์ด้านอยู่ใจกลางเมืองร้อยละ 14.8 เข้าถึงพื้นที่โดยสะดวกร้อยละ 13.6 ใกล้ขนส่งสาธารณะร้อยละ 11.1 เป็นเหตุผลที่สำคัญอันดับต่อมา ส่วนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่แตกต่างออกไปอีก กล่าวคือเข้าถึงพื้นที่โดยสะดวกร้อยละ 16.3 ทางผ่านร้อยละ 11.6 เนื่องจากผู้ใช้พื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งอาจจะเป็นอาจารย์ คนทำงาน และนักศึกษาที่อาศัยอยู่นอกพื้นที่ เดินทางไปกลับเป็นทางผ่านจึงมาใช้พื้นที่เหล่านั้น

6.3.2 เหตุผลด้านสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าเหตุผลด้านสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คนใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ในการศึกษานี้ได้ทำการศึกษาถึงผู้ใช้ในพื้นที่ว่า เหตุผลส่วนบุคคลของผู้ใช้พื้นที่ที่มีการเลือกใช้พื้นที่อย่างไรดังต่อไปนี้

6.3.2.1 คุณลักษณะของย่าน

เหตุผลและวัตถุประสงค์ที่คนไปใช้ด้านคุณลักษณะของย่าน ภาพรวมของพื้นที่ว่างเหตุผลเพราะย่านนั้นเป็นแหล่งของถูกร้อยละ 27.4 แหล่งกินร้อยละ 21.7 แหล่งของหลากหลายร้อยละ 17.6 แหล่งช้อปปิ้งร้อยละ 11.7 เมื่อพิจารณาแต่ละพื้นที่พบว่ามีความน่าสนใจว่าเป็นเหตุผลที่เกี่ยวข้องสำคัญดังนี้ เหตุผลของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทถนนคนเดินคือ แหล่งท่องเที่ยว แหล่งของหลากหลาย เหตุผลของการใช้พื้นที่ว่างย่านตลาดคือ แหล่งของถูก แหล่งของหลากหลาย แหล่งของกินเป็นเหตุผลสำคัญ ส่วนย่านนักศึกษานั้น เหตุผลสำคัญคือแหล่งของกิน

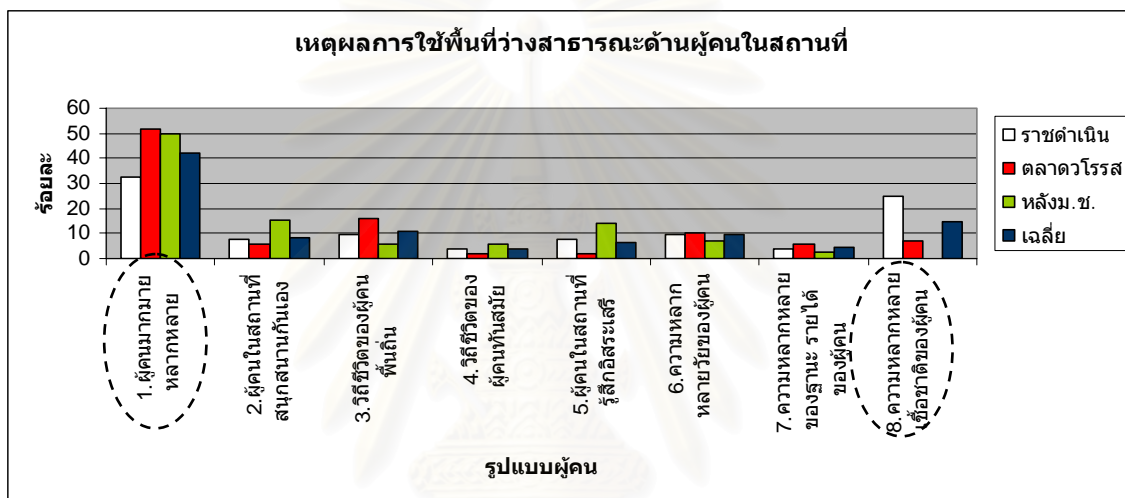

แผนภูมิที่ 6-15 เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านคุณลักษณะย่าน-แหล่งพื้นที่

แหล่งของถูก เป็นเหตุผลสำคัญ โดยที่แหล่งชอปปิงและแหล่งของหลากหลายเป็นเหตุผลรองลงไป นอกจากนี้พบว่าถนนคนเดินราชดำเนินเป็นพื้นที่ที่มีหลากหลายแหล่งสูงจึงทำให้คนไปใช้พื้นที่มาก

6.3.2.2 คุณลักษณะของผู้คนในพื้นที่

เหตุผลและวัตถุประสงค์ของการไปใช้พื้นที่จากคุณลักษณะของผู้คน ในภาพรวมเป็นเพราะผู้คนมากมายหลากหลายและความหลากหลายเชื้อชาติของผู้รองลงมา ส่วนปัจจัยด้านวิถีชีวิตผู้คนทันสมัยที่คาดว่าจะจะเป็นเหตุผลหนึ่งของพื้นที่นี้ ผลของแบบสอบถามกลับมีค่าไม่มากนัก

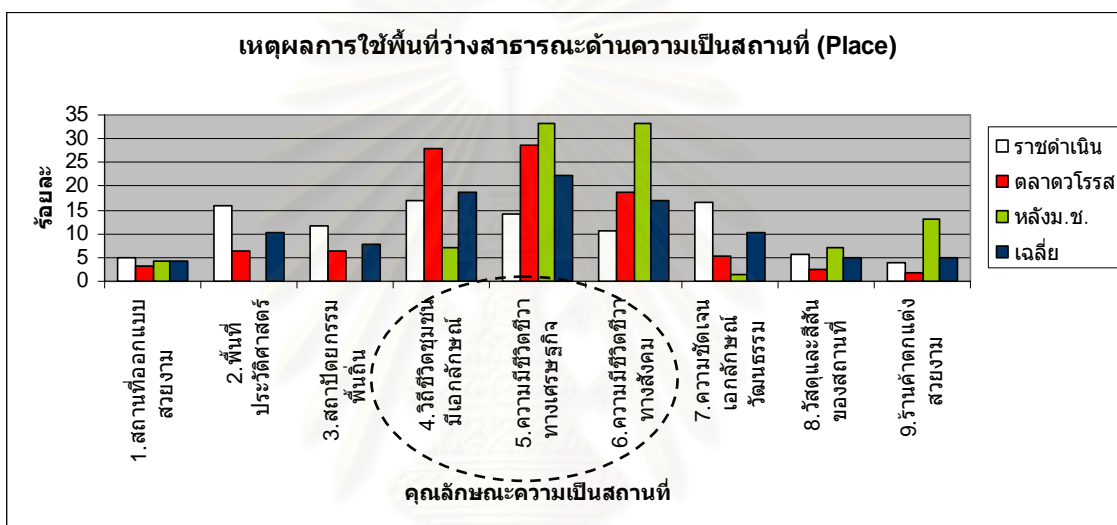

แผนภูมิที่ 6-16 เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านผู้คนในสถานที่

6.3.2.3 ด้านคุณลักษณะของความเป็นสถานที่

ในภาพรวมของพื้นที่ว่างสาธารณะ เหตุผลและวัตถุประสงค์ของการไปใช้พื้นที่จากคุณลักษณะของความเป็นสถานที่ เพราะความมีชีวิตชีวาทางเศรษฐกิจร้อยละ 22.1 วิถีชีวิตชุมชนมีเอกลักษณ์ร้อยละ 18.8 ความมีชีวิตชีวาทางสังคมร้อยละ 17.1 เมื่อพิจารณาแต่ละพื้นที่พบว่า ถนนคนเดินราชดำเนิน เหตุผลและวัตถุประสงค์ของการไปใช้พื้นที่ คุณลักษณะของความเป็นสถานที่ เป็นพื้นที่อยู่ในย่านประวัติศาสตร์และมรดกของเมือง ซึ่งเป็นจุดเด่นของพื้นที่ ดังนั้นเหตุผลด้านวิถีชีวิตชุมชนมีเอกลักษณ์ร้อยละ 17 ความชัดเจนเอกลักษณ์วัฒนธรรมร้อยละ 16.5 และพื้นที่ประวัติศาสตร์ร้อยละ 16 ลักษณะของความเป็นสถานที่ในที่นี่มีผู้เลือกในระดับสำคัญรองลงไป ได้แก่ความมีชีวิตชีวาทางเศรษฐกิจร้อยละ 14 และ สถาปัตยกรรมพื้นที่ร้อยละ 11.5 ตามลำดับ จะเห็นว่าค่าต่างๆเฉลี่ยความสำคัญมากพอๆกัน ในขณะที่บาทวิถีและถนนตลาดวโรรสตั้งอยู่ในพื้นที่เป็นพื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมือง เหตุผลจึงเกี่ยวข้องกับจุดเด่นของย่านด้านการค้า

พาณิชยกรรม ผลการศึกษาเพราะความมีชีวิตชีวาทางเศรษฐกิจร้อยละ 28.7 อย่างไรก็ตามค่า
 รองลงมาสะท้อนภาพของพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ของย่านด้วย วิถีชีวิตชุมชนมีเอกลักษณ์ร้อยละ 27.9
 ความมีชีวิตชีวาทางสังคมร้อยละ 18.6 ตามลำดับ ส่วนพื้นที่สุดท้ายบาทวิถีหลังมหาวิทยาลัย
 เชียงใหม่ เหตุผลที่จากคุณลักษณะของความเป็นสถานที่ในย่านนี้ น่าจะมาจากวิถีชีวิตชุมชนมี
 เอกลักษณ์ เพราะว่าพื้นที่นั้นสนองตอบคนกลุ่มเดียวค่อนข้างชัดเจน แต่กลับมาจากเหตุผลเพราะ
 ความมีชีวิตชีวาทางเศรษฐกิจและความมีชีวิตชีวาทางสังคมร้อยละ 33.3 ส่วนเหตุผลรองลงไปกลับ
 เป็นร้านค้าตกแต่งสวยงามร้อยละ 13 วิถีชีวิตชุมชนมีเอกลักษณ์และวัสดุและสีส้มของสถานที่ร้อย
 ละ 7.2 ตามลำดับ

แผนภูมิที่ 6-17 เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านความเป็นสถานที่

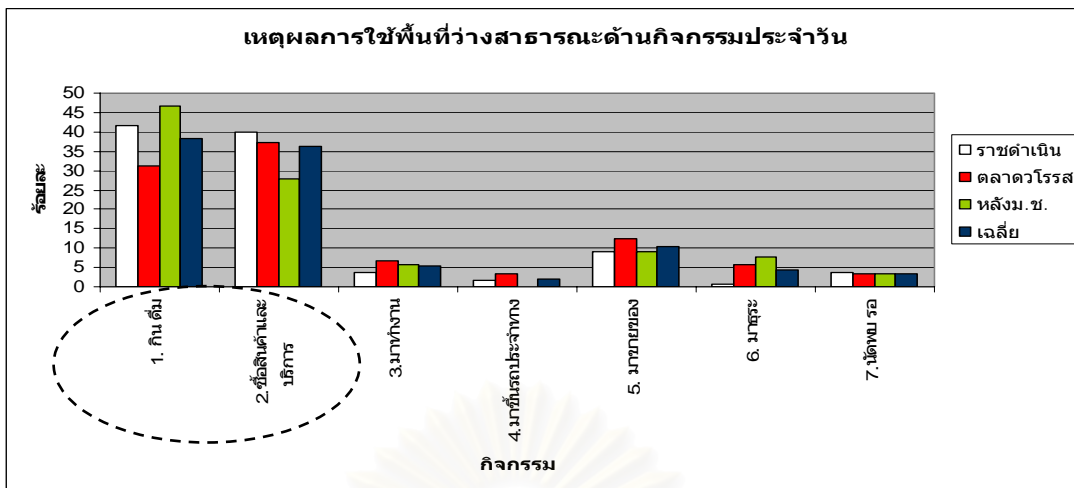
6.3.2.4 เหตุผลด้านกิจกรรม

1. ด้านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

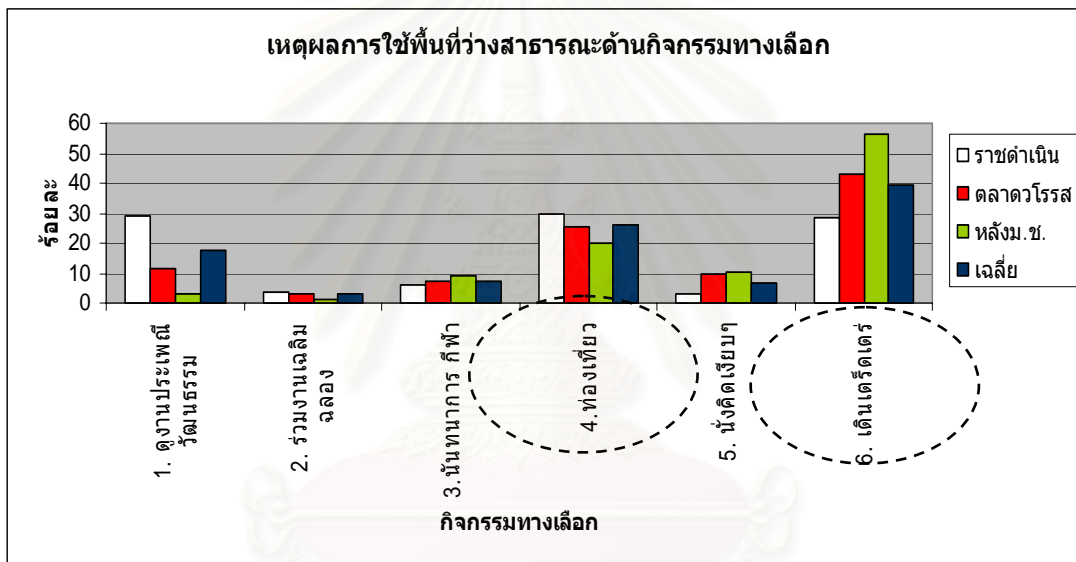
กิจกรรมที่ในชีวิตประจำวันเป็นกิจกรรมที่จะต้องทำในทุกๆวัน ไม่ว่าจะมีความ
 แปรต่างๆของคนอย่างไร กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมพื้นฐานที่ทุกคนส่วนมากต้องทำ ในภาพรวมของทุก
 พื้นที่ ผู้ใช้ทำกิจกรรมนี้มากที่สุดได้แก่ กิน ดื่มร้อยละ 38.3 รองลงมาคือซื้อสินค้าและบริการร้อยละ
 36.3 ตามลำดับพบว่ากิจกรรมในชีวิตประจำวันที่คนไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะทำ ได้แก่ ไปกินดื่ม ไป
 ซื้อสินค้าและบริการ เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญเช่นเดียวกันหมดทุกพื้นที่ ส่วนกิจกรรมไปทำงาน
 ทำธุระ ฆานัดพบ หรือมาขึ้นรถประจำทางมีความสำคัญน้อยมากในทุกพื้นที่

2. ด้านกิจกรรมทางเลือก

กิจกรรมที่ทางเลือกที่คนไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ในภาพรวมของทุกพื้นที่
 ทำมากที่สุดได้แก่ เดินเตร็ดเตร่ร้อยละ 39.3 รองลงมาคือท่องเที่ยวร้อยละ 26.1 และดูงาน

แผนภูมิที่ 6-18 เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านกิจกรรมประจำวัน

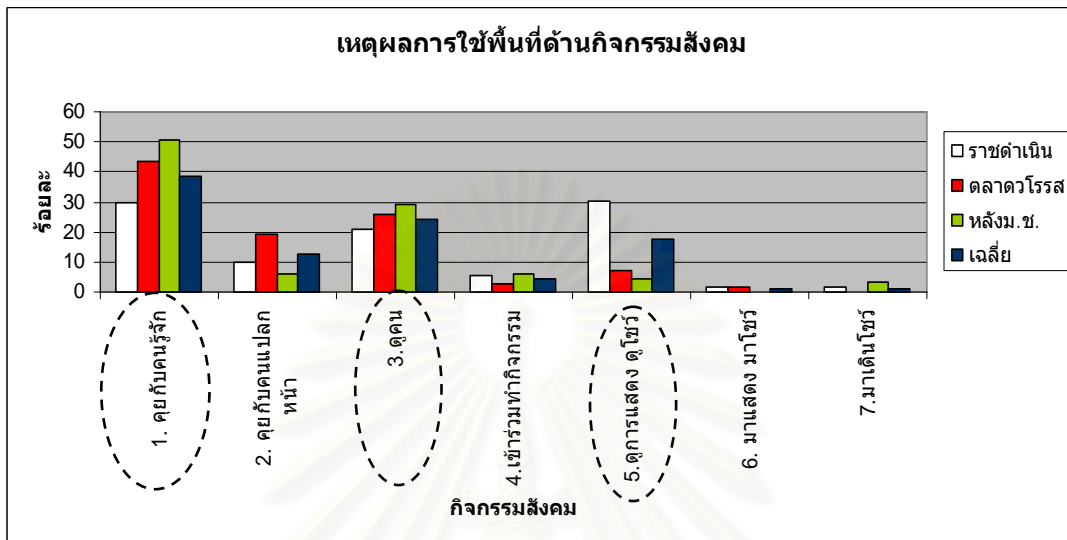
แผนภูมิที่ 6-19 เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านกิจกรรมทางเลือก

ประเพณี วัฒนธรรมร้อยละ 17.4 ตามลำดับ พบว่ากิจกรรมทางเลือกที่คนชอบทำในพื้นที่ว่างสาธารณะคือ การเดินเตร็ดเตร่ ท่องเที่ยว ดูงานประเพณีวัฒนธรรม ส่วนพื้นที่นักศึกษามีกิจกรรมนั่งคิดเงียบๆ เพราะนักศึกษาอาจจะต้องการมาใช้พื้นที่ เพื่อนั่งทำการบ้านหรืออ่านหนังสือเรียน หรือใช้ชีวิตส่วนตัวคนเดียวตามลำพังในพื้นที่ว่างสาธารณะ

3. ด้านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนพื้นที่

กิจกรรมด้านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนพื้นที่ ในภาพรวมของทุกพื้นที่ ผู้ใช้ทำกิจกรรมมากที่สุดได้แก่ คุยกับคนรู้จักร้อยละ 38.4 รองลงมาคือดูคนร้อยละ 24.2 และดูการแสดง ดูโชว์ร้อยละ 17.5 คุยกับคนแปลกหน้า 12.6 ตามลำดับ พบว่ากิจกรรมด้านการ

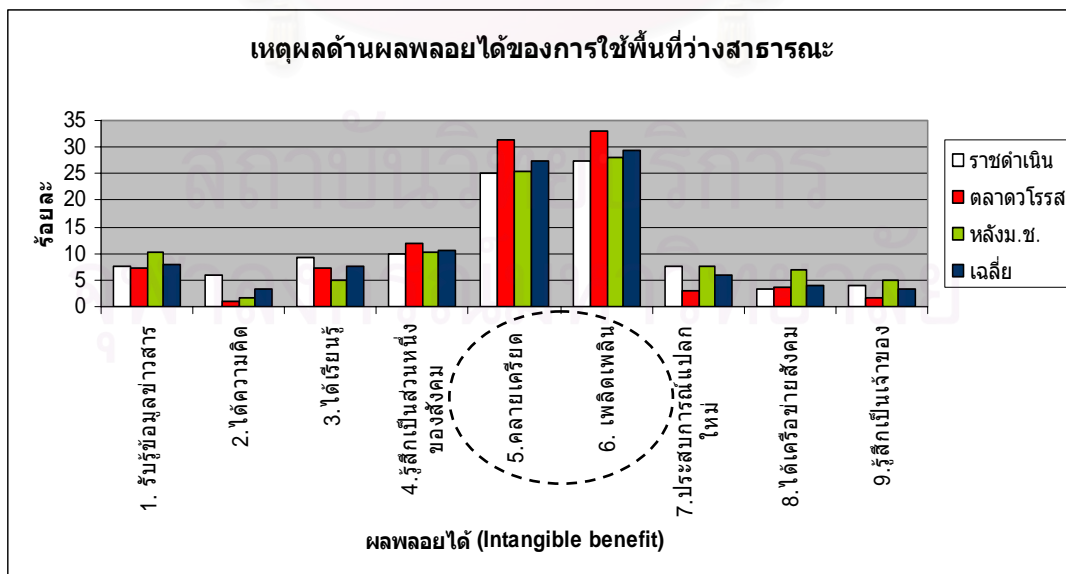
ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนพื้นที่ ในภาพรวมได้แก่คุยกับคนรู้จัก ดูคน มากที่สุด และคุยกับคนแปลกหน้า ส่วนพื้นที่ถนนคนเดินคือมาดูการแสดงและดูโชว์มากที่สุด ส่วนพื้นที่นักศึกษากิจกรรมรองลงมาคือการเข้าร่วมกิจกรรม

แผนภูมิที่ 6-20 เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านกิจกรรมสังคม

4.. ผลพลอยได้ (Intangible Benefit) จากกิจกรรม

เมื่อผู้ใช้พื้นที่ตั้งใจไปทำกิจกรรมหรือมีวัตถุประสงค์ เหตุผลในการไปใช้พื้นที่โดยตรงแล้ว บ่อยครั้งที่ผู้ใช้ได้รับผลพลอยได้จากกิจกรรมโดยไม่ตั้งใจ ซึ่งทำให้เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้ใช้กลับไปใช้พื้นที่นั้นซ้ำอีก โดยที่อาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ ในการศึกษาวิจัยได้ทำการ

แผนภูมิที่ 6-21 เหตุผลด้านผลพลอยได้ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

สำรวจผลพลอยได้ จากการไปใช้พื้นที่ดังนี้ ในภาพรวมของทุกพื้นที่ที่ผลพลอยได้จากกิจกรรมที่มากที่สุดได้แก่ เพลิดเพลินร้อยละ 29.5 รองลงมาคือคลายเครียดร้อยละ 27.4 และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมร้อยละ 10.7 ตามลำดับ และพื้นที่นักศึกษาผลพลอยได้คือการรับรู้ข่าวสาร เพิ่มจากพื้นที่อื่นๆ

6.3.2.5 เหตุผลด้านการรับรู้สภาพแวดล้อมและทัศนคติต่อสภาพแวดล้อม

ป้ายสัญลักษณ์และเครื่องหมายบอกทาง ในภาพรวมค่าเฉลี่ยทุกพื้นที่ที่ทัศนคติที่เลือกมากที่สุดคือรู้สึกเฉยๆ ร้อยละ 54.4 รองลงมา เหมาะสมร้อยละ 26.8 และไม่เหมาะสม 11.7 ตามลำดับดังนั้นพบว่าทัศนคติต่อป้ายสัญลักษณ์และเครื่องหมายบอกทางต่างๆ ส่วนมากรู้สึกเฉยๆและพอใจ ผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะจึงเป็นด้านบวกมากกว่าด้านลบ แม้ว่าโดยทั่วไปป้ายสัญลักษณ์และเครื่องหมายบอกทางในเมืองเชียงใหม่ไม่ค่อยมีมากนัก

ป้ายโฆษณาและป้ายร้านค้า ในภาพรวมค่าเฉลี่ยทุกพื้นที่ที่ทัศนคติที่เลือกมากที่สุดคือรู้สึกเฉยๆ ร้อยละ 46 รองลงมา เหมาะสมร้อยละ 36.4 และไม่เหมาะสม 12.1 ตามลำดับพบว่าทัศนคติต่อป้ายโฆษณาและป้ายร้านค้าต่างๆ ส่วนมากรู้สึกเฉยๆและเหมาะสม ผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะจึงเป็นด้านบวกมากกว่าด้านลบ ส่วนพื้นที่บาทวิถีและถนนตลาดวโรรสจะรู้สึกเหมาะสมมากกว่าพื้นที่อื่นๆ

การออกแบบจัดภูมิทัศน์ ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ในภาพรวมมีทัศนคติต่อการจัดภูมิทัศน์ดังนี้ ที่เลือกมากที่สุดคือรู้สึกเหมาะสม ร้อยละ 39.3 รองลงมา รู้สึกเฉยๆร้อยละ 35.6 และไม่เหมาะสมร้อยละ 14.2 ตามลำดับ ดังนั้นพบว่าทัศนคติต่อการจัดภูมิทัศน์ของพื้นที่ว่างสาธารณะ รู้สึกเฉยๆและเหมาะสมมากกว่าไม่เหมาะสม ทัศนคติเป็นเชิงบวกมากกว่า

การออกแบบประดับประดาแสงสว่าง ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ในภาพรวมมีทัศนคติต่อการออกแบบประดับประดาแสงสว่างดังนี้ ที่เลือกมากที่สุดคือรู้สึกเหมาะสม ร้อยละ 43.5 รองลงมา รู้สึกเฉยๆร้อยละ 33.5 และเหมาะสมอย่างยิ่งร้อยละ 13 ตามลำดับพบว่าทัศนคติต่อการออกแบบประดับประดาแสงสว่าง ส่วนมากเหมาะสมรองลงมาเฉยๆ ในภาพรวมจึงเป็นด้านบวก

ที่นั่งพักสำหรับผู้ที่ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ ในภาพรวมมีทัศนคติต่อที่นั่งพักดังนี้ ผู้ตอบเลือกมากที่สุดคือ รู้สึกเฉยๆร้อยละ 31.8 รองลงมา รู้สึกเหมาะสมร้อยละ 27.2 และไม่เหมาะสมร้อยละ 20.5 ตามลำดับ พบว่าทัศนคติต่อที่นั่งพักมีความแตกต่างกัน ใน

พื้นที่ถนนคนเดินและพื้นที่บาทวิถีและถนนตลาดวโรรสมีทัศนคติเชิงบวก ส่วนพื้นที่บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยมีทัศนคติเชิงลบ เนื่องจากไม่มีที่นั่งอำนวยความสะดวกในบริเวณนั้น

ร่มเงา ภูมิอากาศ ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ในภาพรวม มีทัศนคติต่อร่มเงาภูมิอากาศดังนี้ รู้สึกเหมาะสมร้อยละ 31.8 รองลงมา รู้สึกเฉยๆ ร้อยละ 31.4 และไม่เหมาะสมร้อยละ 18.8 ตามลำดับ พบว่าพื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินทัศนคติต่อร่มเงาภูมิอากาศเป็นเชิงบวกและมีความใกล้เคียงกันคือ บาทวิถีและถนนตลาดวโรรสรู้สึกเชิงบวกแต่น้อยกว่า ส่วนพื้นที่บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่รู้สึกเชิงลบกว่า

แสงสว่างและไฟฟ้า ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ในภาพรวม มีทัศนคติต่อแสงสว่างและไฟฟ้างี้ดังนี้ รู้สึกเหมาะสมร้อยละ 38.5 รองลงมา รู้สึกเฉยๆ ร้อยละ 35.1 และเหมาะสมอย่างยิ่งร้อยละ 13.8 ตามลำดับ พบว่าทัศนคติต่อแสงสว่างและไฟฟ้าของผู้ใช้ เป็นเชิงบวกกล่าวคือรู้สึกเฉยๆและเหมาะสม ในภาพรวมเป็นเชิงบวก ส่วนมากเข้าใจสภาพพื้นที่ทำให้ความคาดหวังไม่มากนักแม้ว่าสิ่งอำนวยความสะดวกมีไม่มากก็ตาม

สาธารณูปการ ห้องน้ำ โทรศัพท์ ประปา ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ ภาพรวมมีทัศนคติต่อสาธารณูปการ ห้องน้ำ โทรศัพท์ ประปาดังนี้ รู้สึกเฉยๆ ร้อยละ 32.6 รองลงมา รู้สึกเหมาะสมร้อยละ 24.3 และไม่เหมาะสมร้อยละ 21.3 ตามลำดับ พบว่าทัศนคติต่อสาธารณูปการ ห้องน้ำ โทรศัพท์ ประปา ของผู้ใช้ เป็นเชิงบวกกล่าวคือรู้สึกเฉยๆและเหมาะสม ในภาพรวมเป็นเชิงบวก ส่วนพื้นที่บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่แม้ว่าส่วนมากจะรู้สึกเฉยๆ แต่ก็มีผู้ใช้รองลงมา รู้สึกไม่เหมาะสมบ้างเพราะบริเวณนี้ไม่ค่อยมีสิ่งอำนวยความสะดวก และมีน้อยกว่าสองพื้นที่แรก

6.3.2.6 ทัศนคติต่อการรับรู้ต่อการสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่

ทางเดินเท้า ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ในภาพรวม มีทัศนคติต่อการสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่ด้านทางเดินเท้าดังนี้ ที่เลือกมากที่สุดคือรู้สึกเฉยๆ ร้อยละ 36.8 รองลงมา รู้สึกเหมาะสมร้อยละ 27.2 และไม่เหมาะสมร้อยละ 18.4 ตามลำดับ พบว่าทัศนคติต่อการสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่ด้านทางเดินเท้าของผู้ใช้ พื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินและบาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นเชิงบวกกล่าวคือรู้สึกเฉยๆ เหมาะสม และเหมาะสมอย่างยิ่งเป็นส่วนมาก ส่วนพื้นที่บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส เป็นเชิงลบเนื่องจากทางเท้าแคบบางแห่งสกปรก ผู้ใช้บางส่วนจึงรู้สึกไม่เหมาะสมบ้าง

ทางจักรยาน ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ในภาพรวม มีทัศนคติต่อการสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่ด้านทางจักรยานดังนี้ ที่เลือกมากที่สุดคือรู้สึกเฉยๆ ร้อยละ 38.9 รองลงมา รู้สึกเหมาะสมร้อยละ 20.1 และไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง 19.2 ไม่เหมาะสมร้อยละ 17.2

ตามลำดับ พบว่าในภาพรวมทัศนคติต่อการสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่ด้วยทางจักรยานของผู้ใช้ ในพื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินเป็นเชิงบวก กล่าวคือรู้สึกเฉยๆและเหมาะสมมีจำนวนมากกว่าไม่เหมาะสม ส่วนพื้นที่บาทวิถีและถนนตลาดวโรรสและบาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีทัศนคติเป็นเชิงลบมาก เนื่องจากปริมาณการจราจรหนาแน่นในช่วงเวลาที่คนใช้พื้นที่มาก ประกอบกับนักศึกษาใช้การเดินทางประเภทนี้มากกว่าพื้นที่อื่น ทำให้รู้สึกมีทัศนคติเชิงลบมากกว่าพื้นที่อื่นๆ ในขณะที่คนในเมืองใช้จักรยานน้อยกว่า จึงไม่รู้สึกว่ามีความกระทบกับการเดินทางชนิดนี้

ที่จอดยานพาหนะผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ในภาพรวม มีทัศนคติต่อที่จอดยานพาหนะดังนี้ ที่เลือกมากที่สุดคือรู้สึกเฉยๆร้อยละ 33.5 รองลงมา รู้สึกเหมาะสมร้อยละ 23 และไม่เหมาะสมร้อยละ 21.8 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งร้อยละ 17.2 ตามลำดับ มองในภาพรวมจะเห็นว่าผู้ใช้มีทัศนคติต่อที่จอดยานพาหนะในเชิงลบมากกว่า เพราะแต่ละพื้นที่มีความขาดแคลนพื้นที่จอดรถ และในขณะที่มีการสัญจรหนาแน่นทุกพื้นที่ในช่วงเวลาที่ใช้งาน

รถประจำทาง รถเมล์ รถแดงผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ในภาพรวม มีทัศนคติคือ รู้สึกเฉยๆร้อยละ 38.9 รองลงมา รู้สึกเหมาะสมร้อยละ 32.2 และไม่เหมาะสมร้อยละ 12.1 ตามลำดับ พบว่ามีทัศนคติในเชิงบวกมากกว่า เพราะแต่ละพื้นที่จะรู้สึกเฉยๆและรู้สึกเหมาะสมมากกว่ารู้สึกไม่เหมาะสม เนื่องจากในเชียงใหม่มีรถแดงเป็นขนส่งสาธารณะท้องถิ่นบริการจำนวนมาก เดินทางตลอดเวลาทุกเส้นทาง ส่วนรถประจำทางแม้มีไม่มากนักแต่ก็ครอบคลุมทั้งเมือง แต่คนไม่นิยมใช้บริการมากนัก อาจเนื่องมาจากความถี่ของการเดินรถน้อย

6.3.2.7 ทัศนคติต่อการรับรู้ต่อระดับความเป็นสถานที่ (place)

ลักษณะการปิดล้อมของพื้นที่ ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ในภาพรวม มีทัศนคติดังนี้ รู้สึกเฉยๆร้อยละ 40.6 รองลงมา รู้สึกเหมาะสมร้อยละ 36.4 และเหมาะสมอย่างยิ่งร้อยละ 12.1 ตามลำดับ พบว่าการรับรู้ต่อลักษณะการปิดล้อมของพื้นที่ในเชิงบวกมากกว่า เพราะรู้สึกเฉยๆเหมาะสม และเหมาะสมอย่างยิ่งเกือบทุกพื้นที่ ในขณะที่ถนนคนเดินราชดำเนินมีผู้ใช้บางกลุ่มรู้สึกไม่เหมาะสมแต่ก็จำนวนน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่มเชิงบวก

จุดสังเกต จุดหมายตา ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ในภาพรวม มีทัศนคติดังนี้ รู้สึกเฉยๆร้อยละ 40.2 รองลงมา รู้สึกเหมาะสมร้อยละ 38.5 และเหมาะสมอย่างยิ่งร้อยละ 13.8 ตามลำดับ พบว่ามีทัศนคติการรับรู้ต่อจุดสังเกต จุดหมายตาของพื้นที่ในเชิงบวกมากกว่า เพราะรู้สึกเฉยๆเหมาะสม และเหมาะสมอย่างยิ่งเกือบทุกพื้นที่ ในขณะที่ถนนคนเดินราชดำเนินมีบางกลุ่มเล็กน้อยที่เห็นว่าไม่เหมาะสม

การจดจำได้ ทัศนคติทางของเส้นทาง ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ในภาพรวม มีทัศนคติดังนี้ รู้สึกเหมาะสมร้อยละ 39.3 รองลงมา รู้สึกเฉยๆร้อยละ 32.2 และ

เหมาะสมอย่างยิ่งร้อยละ 20.5 ตามลำดับ พบว่ามีทัศนคติของพื้นที่ในเชิงบวกมากกว่า เพราะผู้ใช้เลือกเหมาะสมมากกว่าไม่เหมาะสม ยกเว้นพื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินมีผู้ใช้บางกลุ่มเล็กน้อยที่รู้สึกไม่เหมาะสมแต่ในภาพรวม ผู้ใช้ก็ยังมีทัศนคติในเชิงบวกมากกว่ามาก

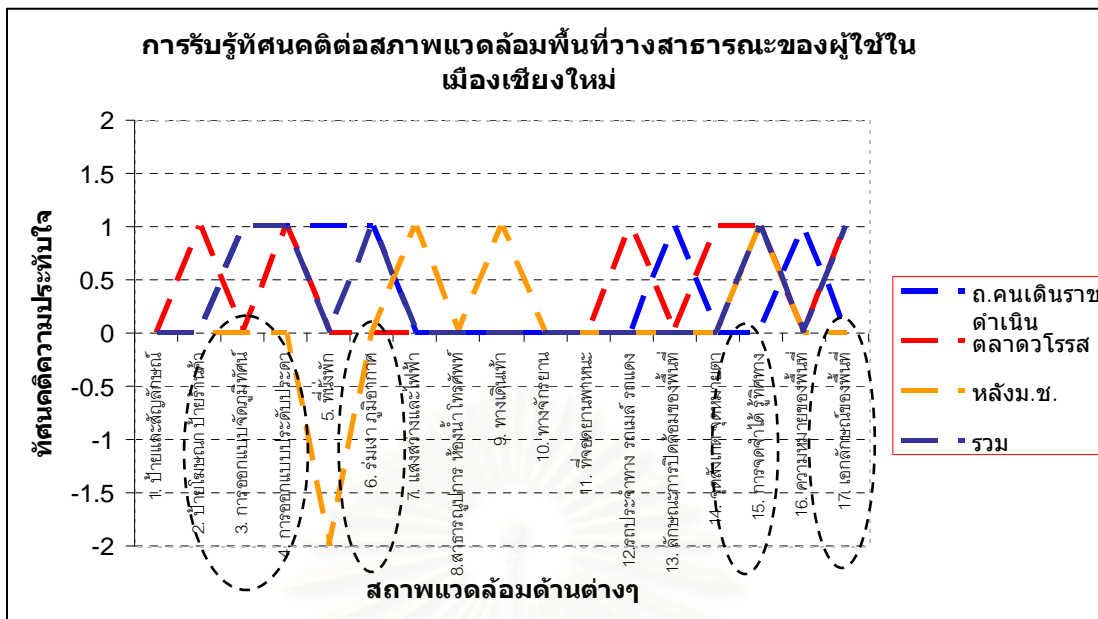
ความหมายของพื้นที่ ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ในภาพรวม มีความรู้สึกถึงความหมายของพื้นที่ดังนี้ รู้สึกเฉยๆร้อยละ 40.2 รองลงมา รู้สึกมีความหมายมากร้อยละ 31.4 และมีความหมายอย่างยิ่งร้อยละ 21.8 พบว่ามีทัศนคติการรับรู้ต่อความรู้สึกถึงความหมายของพื้นที่ ในเชิงบวกมาก เพราะผู้ใช้จะเลือกเฉยๆ มากอย่างยิ่งในทุกพื้นที่ ประกอบกับผู้ใช้พื้นที่ในแต่ละสถานที่มักเป็นผู้ที่อยู่อาศัยใกล้พื้นที่ หรือพื้นที่อยู่ใกล้ชุมชนของผู้ใช้เป็นส่วนมาก จึงรู้สึกถึงความหมายของพื้นที่ในเชิงบวก

เอกลักษณ์ของพื้นที่ ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ในภาพรวม มีความรู้สึกดังนี้ รู้สึกมีเอกลักษณ์มากร้อยละ 34.7 รองลงมา รู้สึกเฉยๆ ร้อยละ 33.1 และรู้สึกมีเอกลักษณ์มากอย่างยิ่งร้อยละ 26.8 ตามลำดับ พบว่ามีความรู้สึกถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่ในเชิงบวกมาก เพราะผู้ใช้จะเลือก เหมาะสม เหมาะสมอย่างยิ่ง และเฉยๆในทุกพื้นที่ ประกอบกับผู้ใช้พื้นที่ในแต่ละสถานที่มักเป็นผู้ที่อยู่อาศัยใกล้พื้นที่ หรือพื้นที่อยู่ใกล้ชุมชนของผู้ใช้เป็นส่วนมาก พื้นที่แต่ละแห่งมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นๆและความแตกต่างกัน ทั้งผู้ใช้ ลักษณะเฉพาะต่างๆ ผู้ใช้จึงรู้สึกถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่ในเชิงบวก

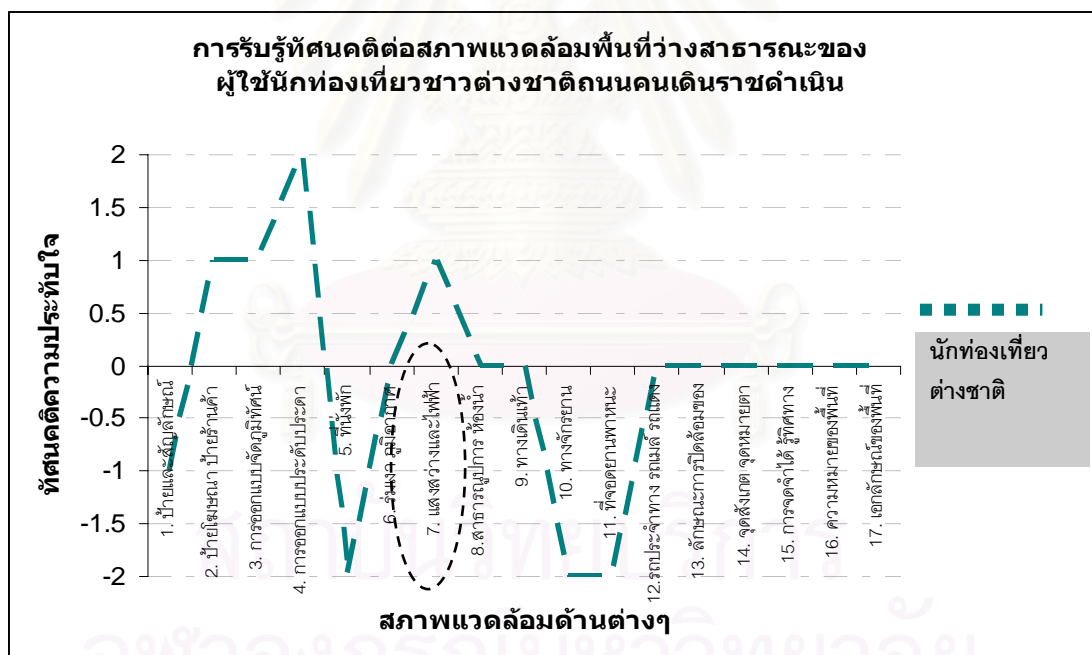
6.3.2.8 ความประทับใจต่อพื้นที่ว่างสาธารณะ

ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ในภาพรวม มีความรู้สึกความประทับใจต่อพื้นที่ว่างสาธารณะ ผู้ใช้เลือกมากที่สุดคือรู้สึกประทับใจร้อยละ 53.1 รองลงมา รู้สึกเฉยๆร้อยละ 27.6 และ รู้สึกประทับใจอย่างยิ่งร้อยละ 15.1 ตามลำดับ พบว่าความรู้สึกความประทับใจต่อพื้นที่ว่างสาธารณะในเชิงบวกมาก เพราะผู้ใช้จะเลือกประทับใจสูงที่สุดเป็นอันดับแรก และ ประทับใจอย่างยิ่งอันดับ 3 และเฉยๆมากเป็นอันดับ 2 ในทุกพื้นที่

ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ แสดงความเห็นด้านความประทับใจต่อพื้นที่ว่างสาธารณะถนนคนเดินราชดำเนิน ตอบว่าประทับใจร้อยละ 56.6 รองลงมา รู้สึกประทับใจอย่างยิ่งร้อยละ 43.3 เนื่องจากพื้นที่ถนนคนเดินเป็นสถานที่ขึ้นชอบของนักท่องเที่ยวต่างชาติ อีกทั้งสถานที่ประวัติศาสตร์ดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในภาพรวมเป็นเชิงบวก

แผนภูมิที่ 6-22 การรับรู้และทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมพื้นที่วางสาธารณะตัวอย่างศึกษาของผู้ใช้ใน
เมืองเชียงใหม่

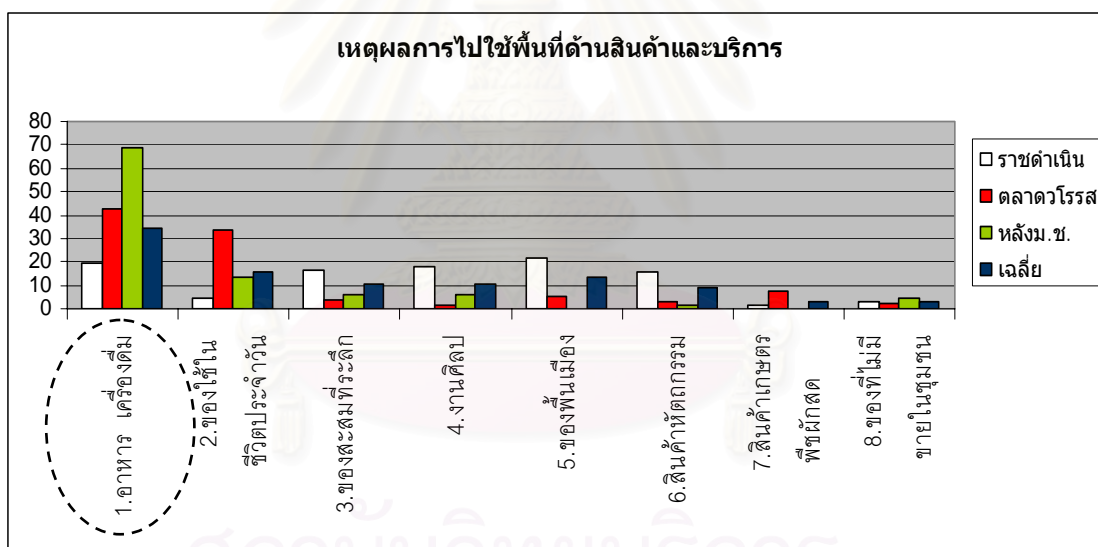

แผนภูมิที่ 6-23 การรับรู้และทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมพื้นที่วางสาธารณะถนนคนเดินราชดำเนินของ
นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

6.3.3 เหตุผลด้านเศรษฐกิจ

6.3.3.1 คุณลักษณะของสินค้าและบริการ

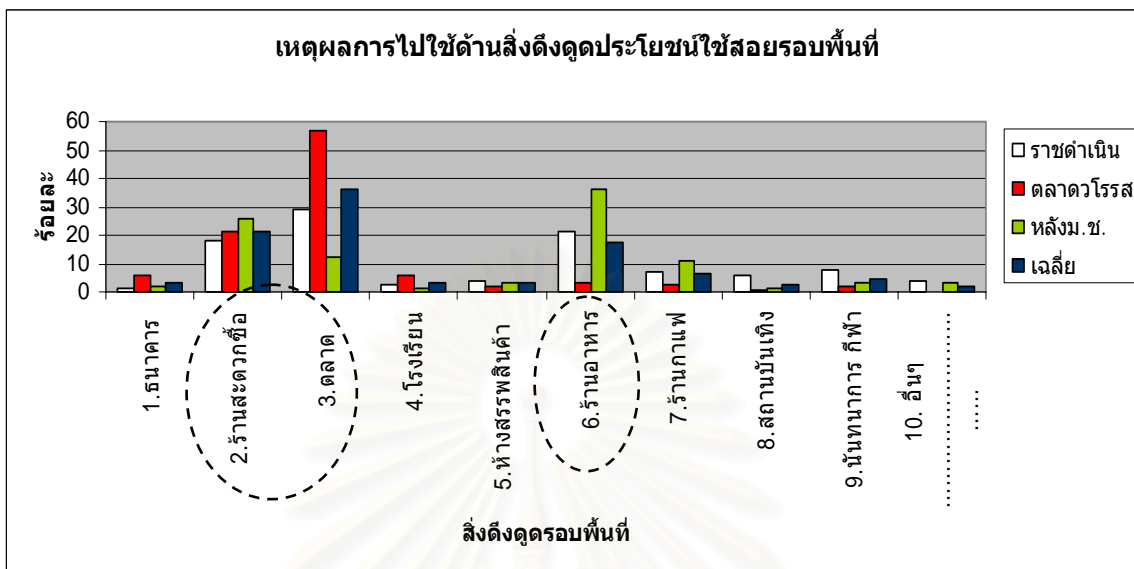
ในภาพรวมของพื้นที่ว่างสาธารณะ เหตุผลเชิงเศรษฐกิจด้านคุณลักษณะของสินค้าและบริการ เหตุผลเพราะอาหาร เครื่องดื่มมากที่สุด รองลงมาของใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อพิจารณาแต่ละพื้นที่พบว่า ถนนคนเดินราชดำเนิน เหตุผลเชิงเศรษฐกิจด้านคุณลักษณะของสินค้าและบริการ เหตุผลเพราะของพื้นเมืองมากที่สุด รองลงไปเป็นอาหารเครื่องดื่ม งานศิลปะ ของสะสมที่ระลึก สินค้าหัตถกรรม บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส เหตุผลเชิงเศรษฐกิจด้านคุณลักษณะของสินค้าและบริการ เหตุผลเพราะอาหาร เครื่องดื่มมากที่สุด รองลงไปของใช้ในชีวิตประจำวัน สินค้าเกษตรพืชผักสด บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เหตุผลเชิงเศรษฐกิจด้านคุณลักษณะของสินค้าและบริการ เหตุผลเพราะอาหาร เครื่องดื่ม ของใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนสินค้าและบริการอื่นร้อยละน้อยมากจน ไม่ได้เป็นตัวเลขที่มีระดับสำคัญ

แผนภูมิที่ 6-24 เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านสินค้าและบริการ

6.3.3.2 ด้านคุณลักษณะสิ่งดึงดูดและประโยชน์ใช้สอย

ในภาพรวมของพื้นที่ว่างสาธารณะ เหตุผลเชิงเศรษฐกิจด้านคุณลักษณะ พบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะส่วนมากสิ่งดึงดูดและประโยชน์ใช้สอยประเภทตลาดมากที่สุด รองลงมาคือร้านอาหารและร้านสะดวกซื้อที่เป็นเหตุผลให้คนมาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ส่วนนันทนาการ ธนาคาร ห้างสรรพสินค้า โรงเรียน สถาบันเทิง ไม่มีผลดึงดูดต่อการมาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

แผนภูมิที่ 6-25 เหตุผลของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านสิ่งดึงดูดและประโยชน์ใช้สอยเชิงเศรษฐกิจรอบพื้นที่

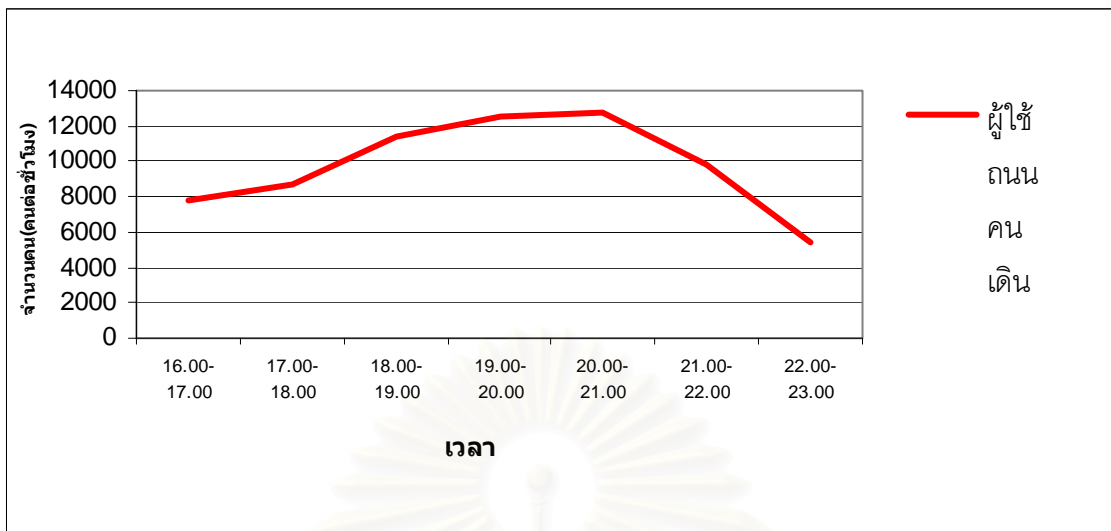
6.4 รูปแบบการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

ในการศึกษานี้ได้ให้ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่ทำการศึกษาลากเส้นทางที่ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ขณะตอบแบบสอบถามบนแผนที่ที่สร้างไว้ให้บนกระดาษ ขนาด A4 เพื่อบันทึกเส้นทางการเดิน และจุดหยุดทำกิจกรรมของแต่ละบุคคลตลอดเวลาที่ใช้พื้นที่ และการเขียนแผนที่โดยอาศัยความจดจำ จากการใช้พื้นที่นั้นเป็นประจำในวันอื่นๆในชีวิตประจำวันที่ใช้พื้นที่นั้น หลักจากนั้นนำมาเขียนเส้นทางและจุดหยุดทำกิจกรรมในโปรแกรม Arch View ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

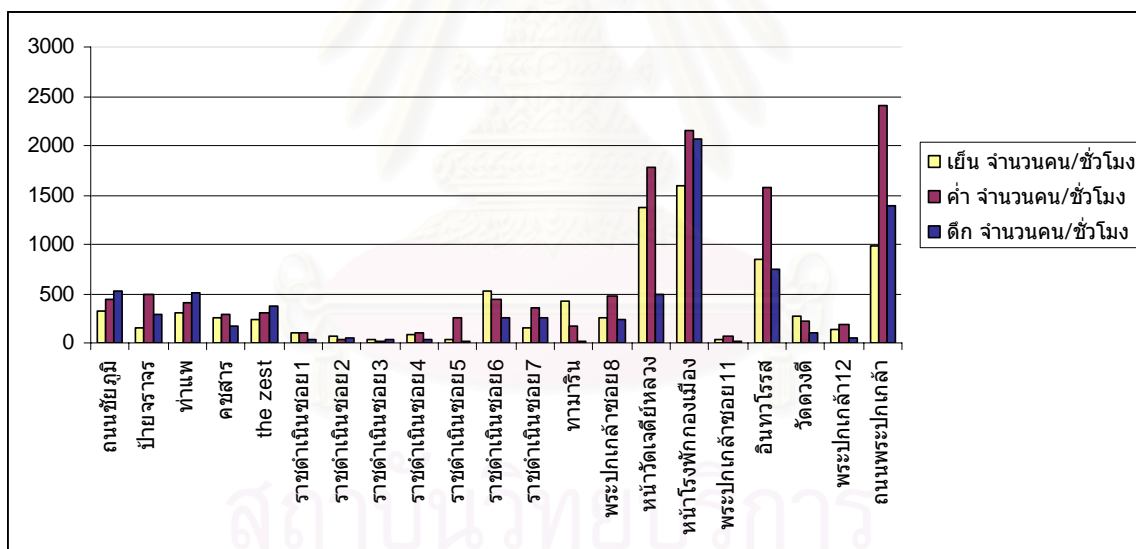
6.4.1 อัตราการสัญจร

6.4.1.1 อัตราการสัญจรถนนคนเดินราชดำเนิน

จากการเก็บข้อมูลบนพื้นที่ศึกษา ด้วยการตั้งประตูนับ (Gate) จำนวนผู้ใช้พื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนิน ตามช่วงเวลาต่างๆ ศึกษาพื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินพบว่ารูปแบบการสัญจร ตามช่วงเวลาพบว่าถนนคนเดินช่วงเย็นระหว่างเวลา 16.00-19.00 น. จะมีผู้ใช้น้อยกว่าเวลาอื่นๆหลังจากนั้นค่อยๆเพิ่มปริมาณการสัญจร จนกระทั่งช่วงเวลาค่ำระหว่างเวลา 19.00-21.00 น. เป็นเวลาสูงสุดที่คนเข้าใช้พื้นที่ และค่อยๆลดลงระหว่างเวลา 21.00-23.00 น.

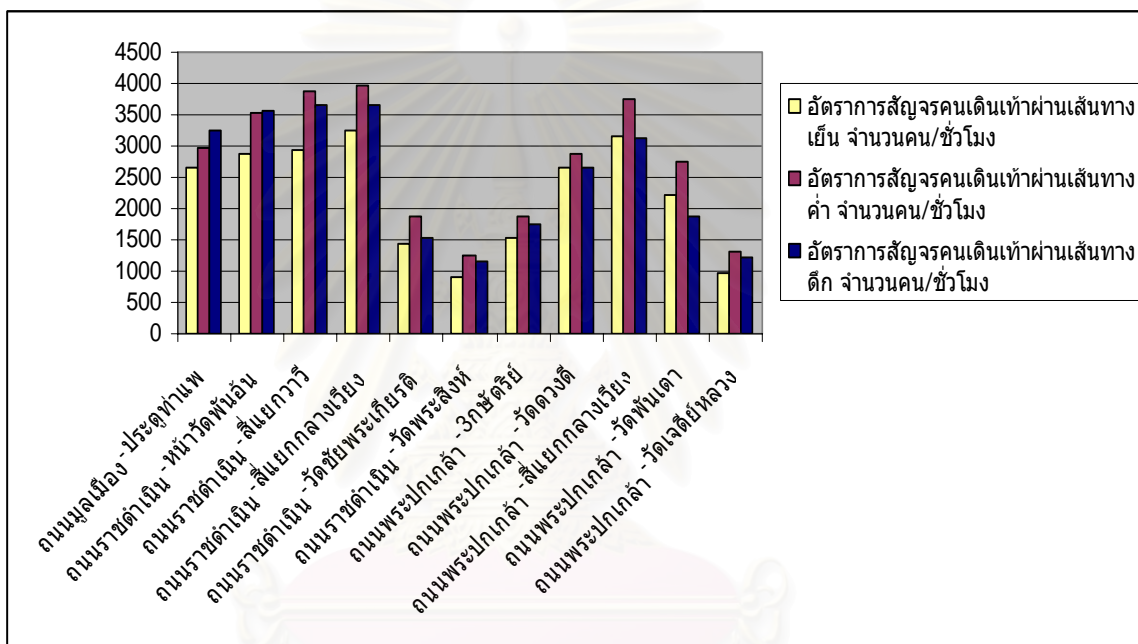
แผนภูมิที่ 6-26 ค่าเฉลี่ยอัตราการสัญจรเดินเท้าของผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะผ่านประตูตามช่วงเวลาต่างๆของถนนคนเดินราชดำเนิน

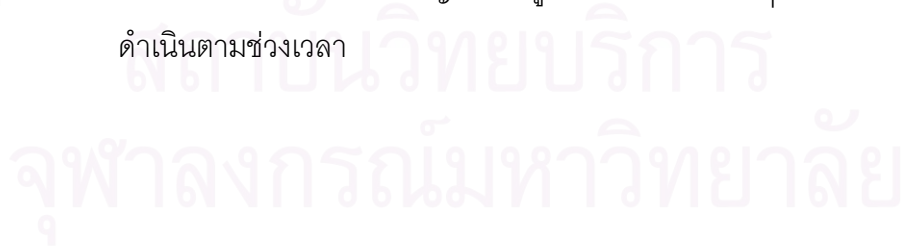
แผนภูมิที่ 6-27 การเปรียบเทียบอัตราการสัญจรของผู้ใช้ผ่านประตู (Gate) ต่างๆ เข้าไปในสถานที่ถนนคนเดินราชดำเนินตามช่วงเวลา

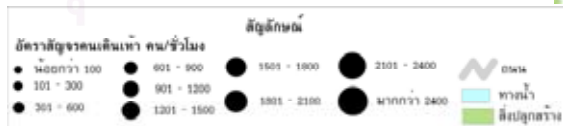
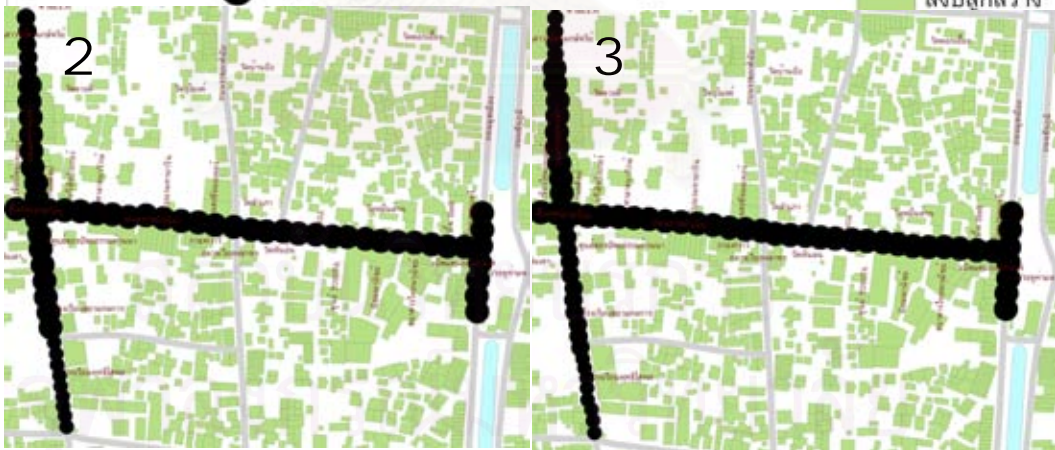
พบว่าอัตราการสัญจรผ่านประตู (gate) บริเวณประตูท่าแพ ถนนมูลเมือง ซึ่งอยู่ด้านในเมืองยิ่งตึกคนยิ่งเพิ่มมากขึ้น ส่วนพื้นที่อื่นๆจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันกล่าวคือ จะน้อยในตอนเย็น มากตอนค่ำและลดลงตอนดึก อย่างไรก็ตามตอนดึกมีหลายพื้นที่ที่คนมากกว่าตอนเย็น

จากแผนภูมิ ปริมาณผู้ใช้พื้นที่ถนนคนเดินจะมีจำนวนมาก เกือบทุกเส้นทางแม้ว่าอัตราการสัญจรผ่านประตูนับ จะมีความแตกต่างกันในปริมาณการเข้าพื้นที่ผ่านแต่ละประตู แต่เมื่อเข้าไปในพื้นที่แล้วเกือบทุกเส้นทางจะมีปริมาณคนมากและมีค่าใกล้เคียงกันในพื้นที่ตรงกลางของเส้นทางและปริมาณการสัญจรจะน้อยลงให้พื้นที่ปลายแต่ละเส้นทาง

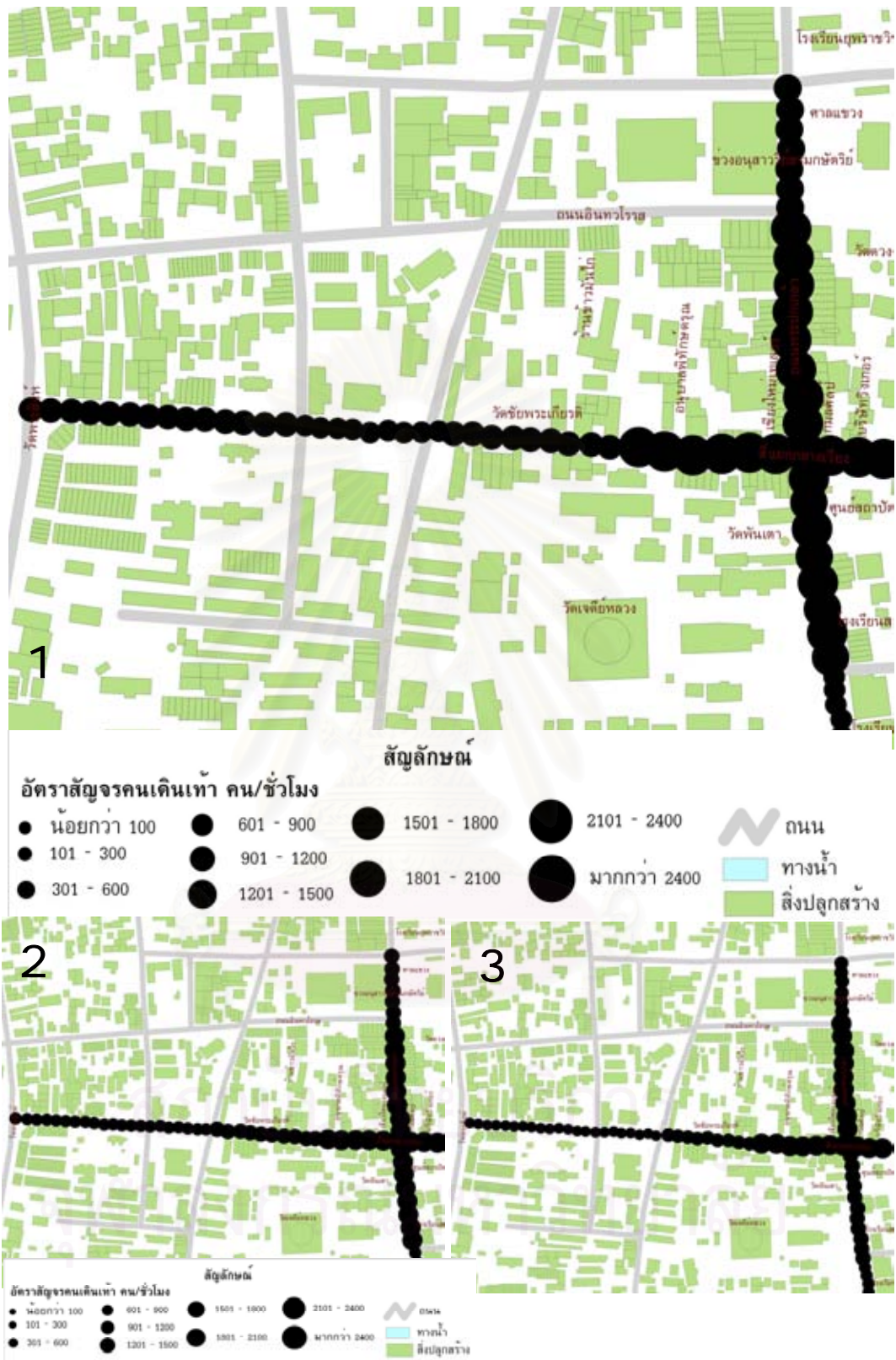

แผนภูมิที่ 6-28 การเปรียบเทียบอัตราการสัญจรของผู้ใช้ผ่านเส้นทางต่างๆบนถนนคนเดินราชดำเนินตามช่วงเวลา

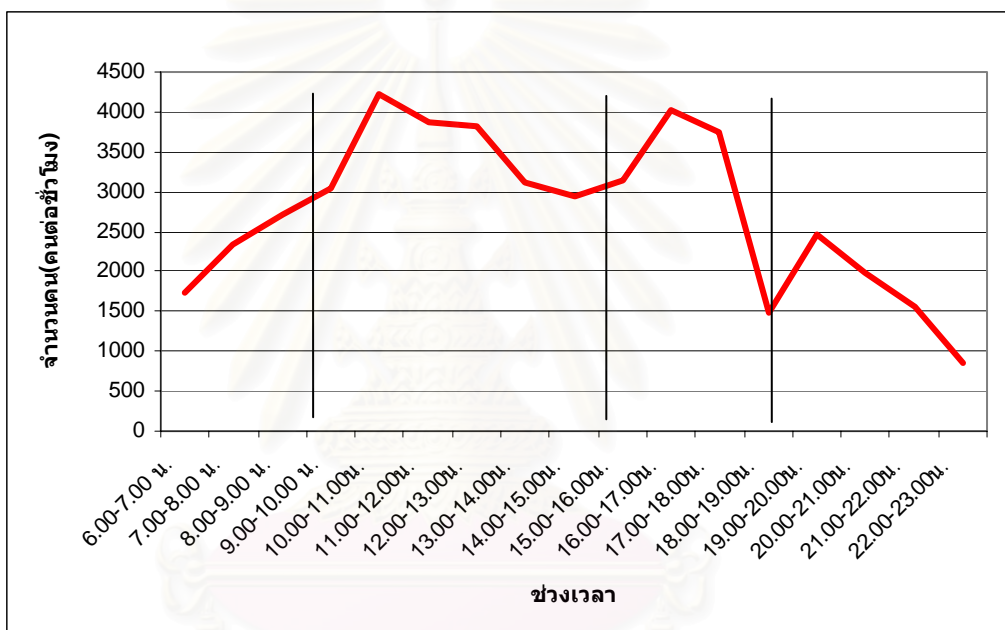
รูปที่ 6-10 อัตราการสัญจรถนนคนเดินราชดำเนิน คนจะกระจายตัวอยู่ทั่วพื้นที่ตั้งแต่ประตู ท่าแพ จนถึงสี่แยกกลางเวียง 1.เวลาเย็น 2. เวลาค่ำ 3.เวลาเด็ก

รูปที่ 6-11 อัตราการสัญจรถนนคนเดินราชดำเนิน คนจะกระจายตัวอยู่บริเวณกลางพื้นที่หนาแน่น
 มากบริเวณสี่แยกกลางเวียง ส่วนปลายทางหรือต้นทางเข้าคนจะลดลง ดังบริเวณวัดพระ
 สิงห์และอนุสาวรีย์ 3กษัตริย์ 1.เวลาเย็น 2. เวลาค่ำ 3. เวลาดึก

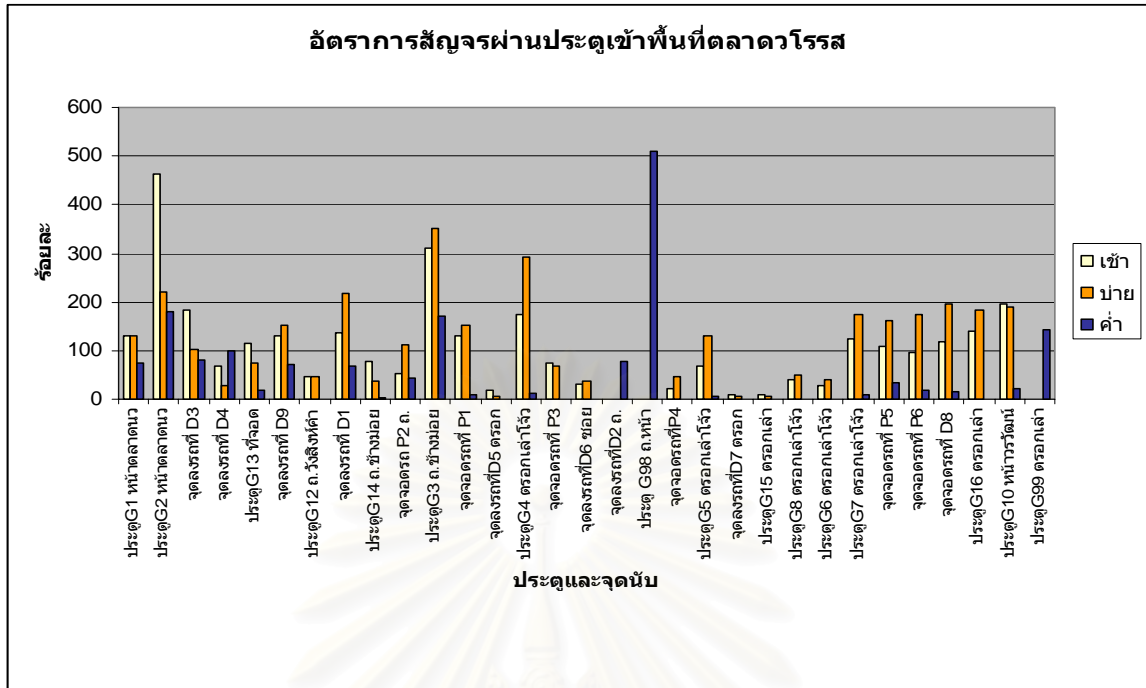
6.4.1.2 อัตราการสัญจรบาทวิถีและถนน ตลาดวโรรส

จากการเก็บข้อมูลบนพื้นที่ศึกษา ด้วยการตั้งประตูนับ (Gate) จำนวนผู้ใช้พื้นที่บาทวิถีและถนนย่านตลาดวโรรสตามช่วงเวลาต่างๆ พบว่าการใช้พื้นที่ย่านตลาดจะแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา คือช่วงเช้า ช่วงกลางวัน และช่วงเย็น ในช่วงเช้าจะมีคนใช้น้อยจากเวลา 6.00-10.00 น. และเพิ่มสูงที่สุดของช่วงกลางวันระหว่างเวลา 10.00-14.00 น. สูงที่สุด เวลา 11.00-12.00 น. หลังจากนั้นลดลงช่วงเวลา 14.00-16.00 น. และเพิ่มมากขึ้นเป็นช่วงสูงสุดของวันอีกครั้งเวลา 16.00-18.00 น. และค่อยลดลง จนถึงช่วงดึกอีกครั้งจะมีผู้ใช้อีกกลุ่มเพิ่มมากขึ้นอีกครั้งสูงที่สุดช่วงเวลา 20.00-21.00 น.

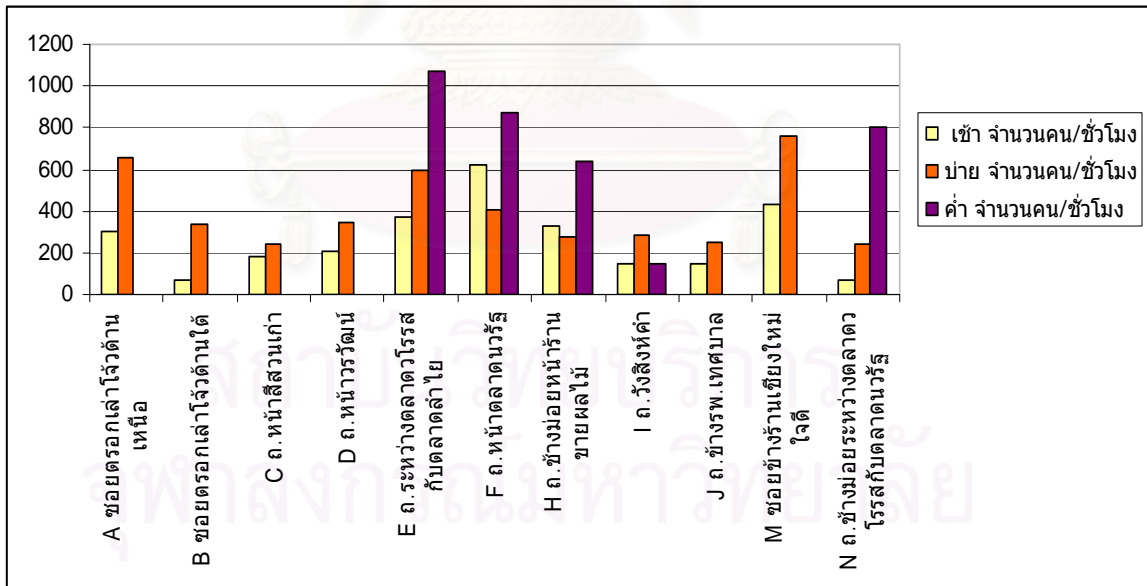

แผนภูมิที่ 6-29 ค่าเฉลี่ยอัตราการสัญจรเดินเท้าของผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ตามช่วงเวลาต่างๆ ของบาทวิถีและถนน ตลาดวโรรส

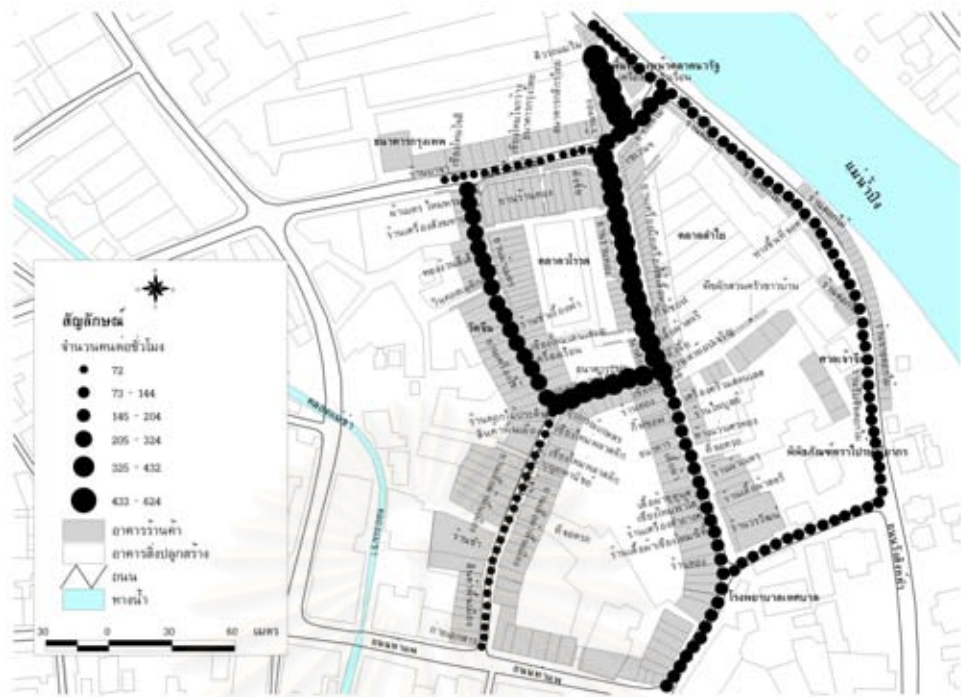
เมื่อพิจารณาเฉพาะพื้นที่ตามช่วงเวลาต่างๆ พบว่าแต่ละพื้นที่มีปริมาณการสัญจรที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา และตำแหน่งเส้นทางที่แตกต่างกัน ดังแผนที่ 6-12, 6-13, 6-14 ในเวลาเช้าคนจะมากบริเวณพื้นที่ว่างหน้าตลาดนวัรัฐ และบริเวณสองฝากตลาดวโรรสกับตลาดต้นลำไย ส่วนเส้นทางอื่นปริมาณจะไม่มากนัก เวลาบ่ายคนจะกระจายตัวเท่าๆกันในทุกเส้นทาง ปริมาณคนจำนวนหนึ่งจะกระจายอยู่ภายในบริเวณตลาด และมีปริมาณมากบริเวณแยกจากตรอกเล่าใจ้วมายังถนนวิชยานนท์ ส่วนตอนเย็นเส้นทางจะสั้นกว่าเพราะตลาดปิดแล้ว มีการใช้พื้นที่บาทวิถีและถนนมากกว่า มีการใช้ถนนวิชยานนท์เกือบเต็มพื้นที่ ทั้งบาทวิถีและบนถนน ปริมาณคนจึงกระจุกตัวอยู่บริเวณแกนตัดกันระหว่างถนนข้างม่อยตัดกับถนนวิชยานนท์

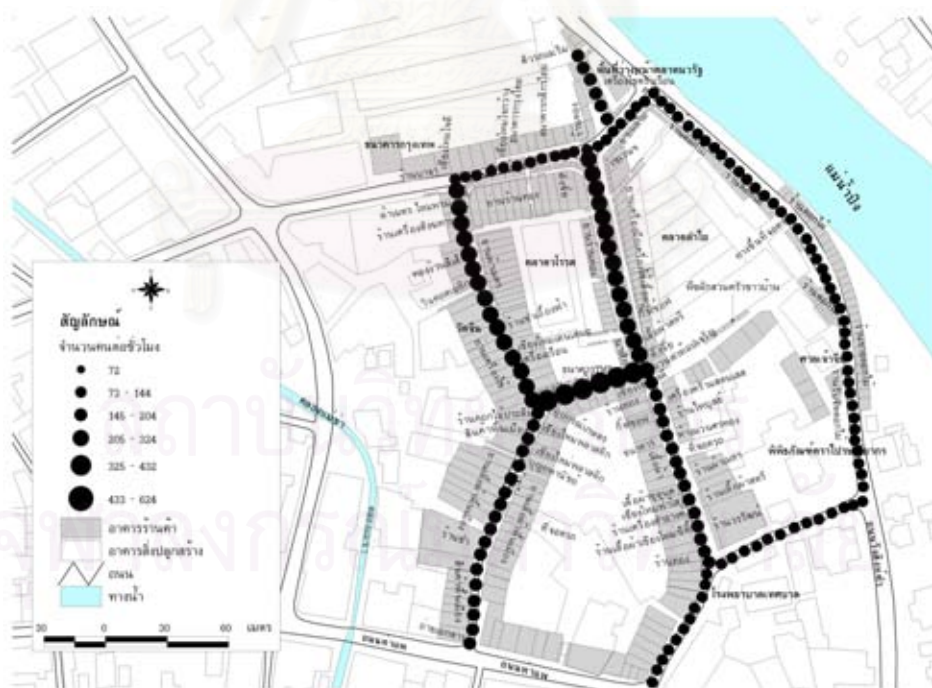
แผนภูมิที่ 6-30 การเปรียบเทียบอัตราการสัญจรของผู้ใช้ ผ่านประตู (Gate) ต่างๆ เข้าไปในสถานที่
บนบาทวิถีและถนนตลาดวโรรสตามช่วงเวลา

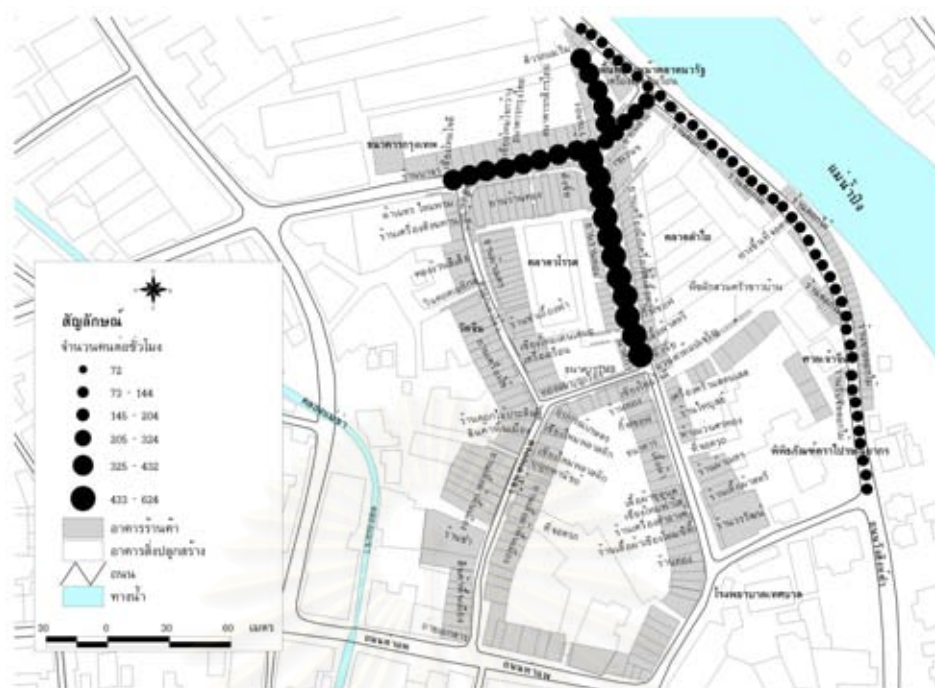
แผนภูมิที่ 6-31 การเปรียบเทียบอัตราการสัญจรของผู้ใช้ผ่านเส้นทางต่างๆบนบาทวิถีและถนน
ตลาดวโรรสตามช่วงเวลา

รูปที่ 6-12 อัตราการสัญจรบาทวิถีและถนนย่านตลาดวโรรส เวลาเช้ากระจุกตัวหน้าลานที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ และถนนวิษยานนท์และตรอกเชื่อมกับถนนช่วงเมรุ ตรอกเล่าใจ้ว ส่วนเส้นทางอื่นๆน้อยกว่า

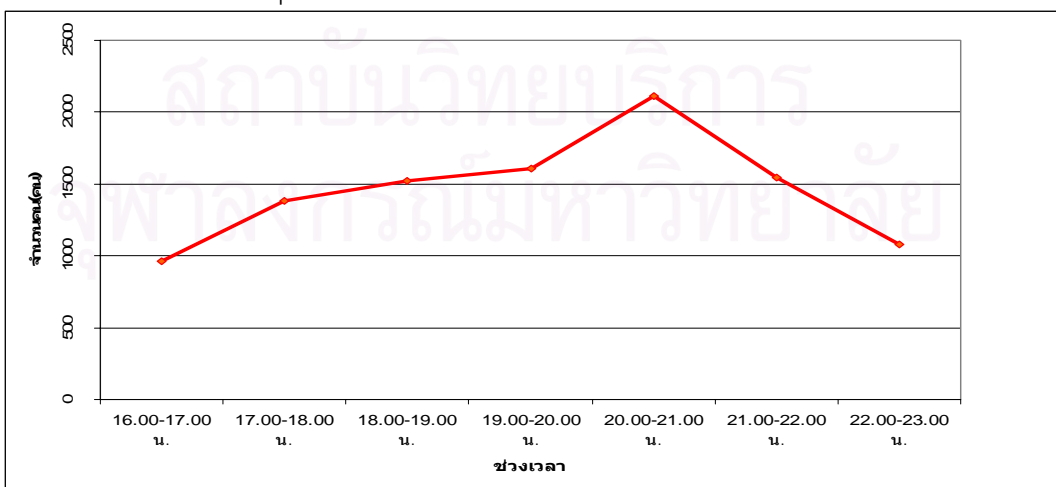
รูปที่ 6-13 อัตราการสัญจรบาทวิถีและถนนตลาดวโรรส เวลาบ่ายคนจะกระจายตัวอยู่ทั่วพื้นที่และอยู่ในพื้นที่ตลาดวโรรส และตลาดต้นลำไยมากกว่าบริเวณบาทวิถีและถนน

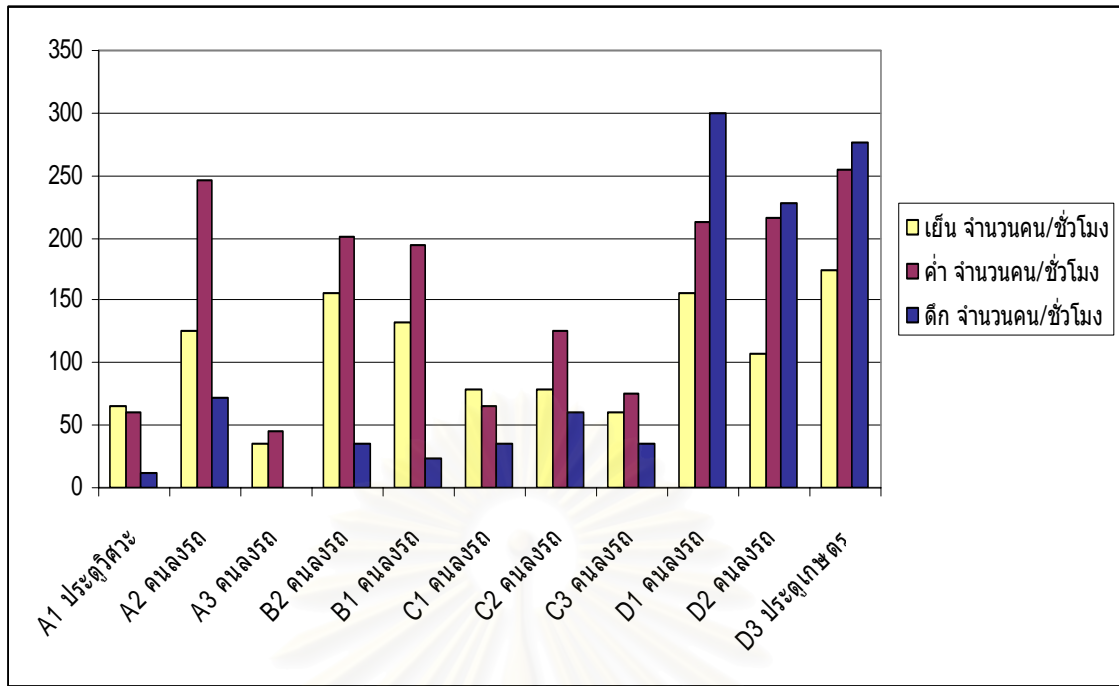
รูปที่ 6-14 อัตราการสัญจรบาหวีและถนนตลาดวโรรส เวลาดีกั กระจุกตัวแถวถนนวิทยานนท์และลานที่ว่างหน้าตลาดนวุรัฐ ถนนข้างม่อย

6.4.1.3 อัตราการสัญจรบาหวีหังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

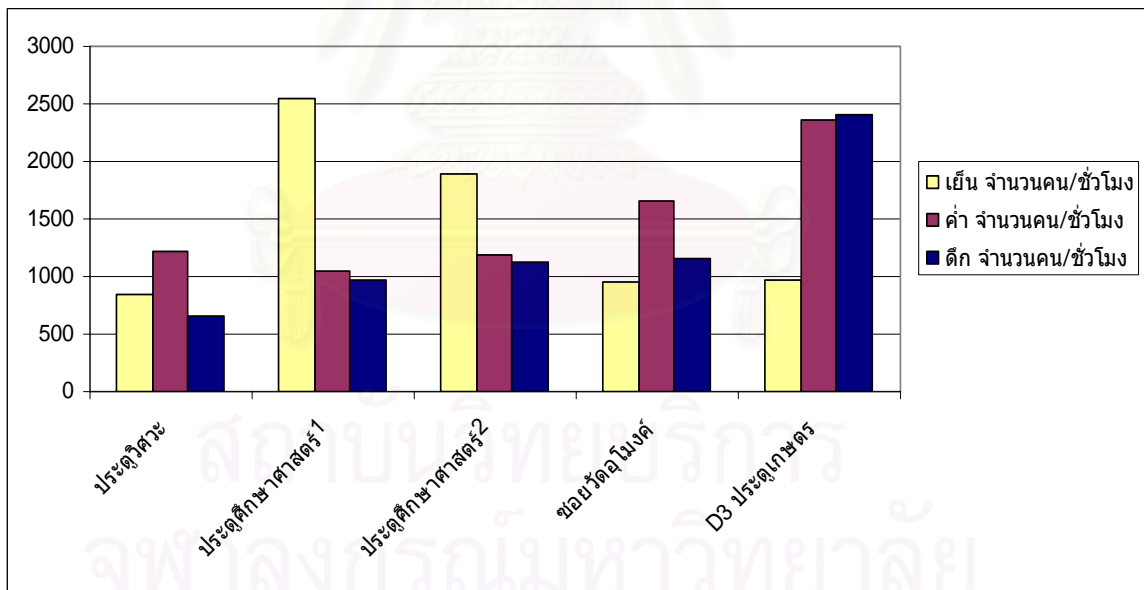
จากการเก็บข้อมูลบาหวีหังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวนผู้ใช้พื้นที่ตามช่วงเวลาต่างๆ รูปแบบการสัญจรตามช่วงเวลาพบว่าการใช้พื้นที่ ย่านตลาดจะแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา คือ ช่วงเย็น ช่วงค่ำ และช่วงดีกั ในช่วงเย็นจะเริ่มมีคนใช้พื้นที่จากเวลา 16.00-18.00 น. มากขึ้นเรื่อยๆจนช่วงค่ำจะเพิ่มสูงขึ้นระหว่างเวลา 18.00-21.00 น. และสูงที่สุดเวลา 20.00-21.00 น. หลังจากนั้นช่วงดีกัจะค่อยๆลดลงระหว่างเวลา 21.00-23.00 น.

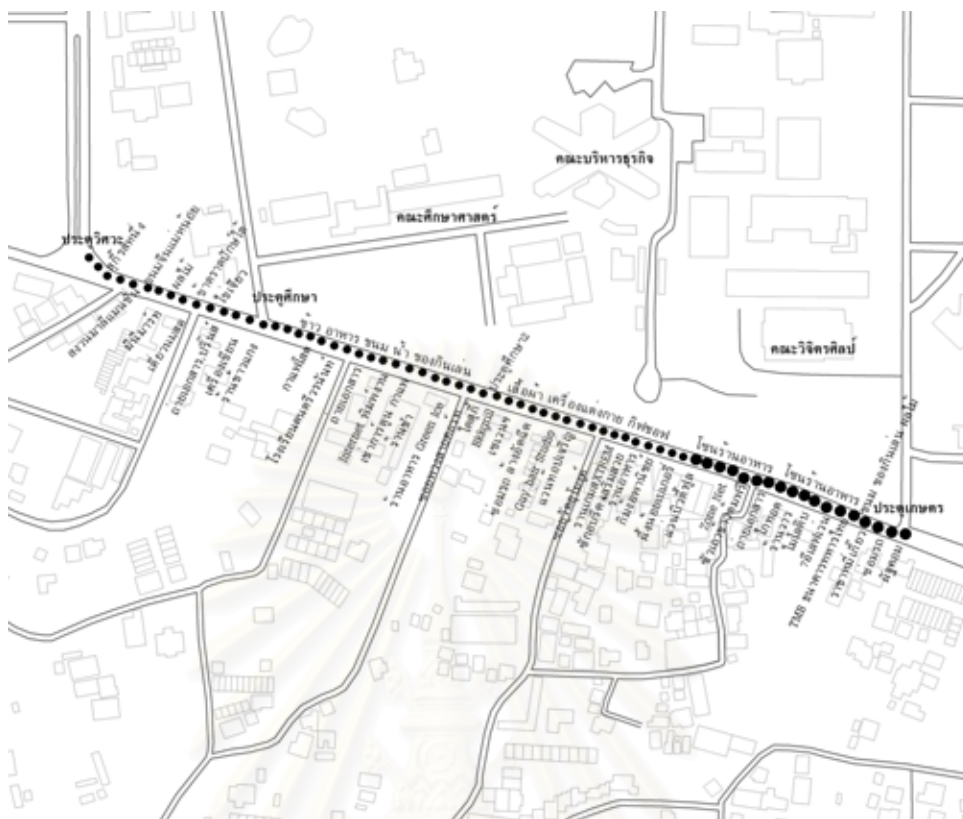
แผนภูมิที่ 6-32 ค่าเฉลี่ยอัตราการสัญจรเดินเท้าของผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ตามช่วงเวลาต่างๆของบาหวีหังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แผนภูมิที่ 6-33 การเปรียบเทียบอัตราการสัญจรของผู้ใช้ผ่านประตู (Gate) ต่างๆ เข้าไปในสถานที่บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามช่วงเวลา

แผนภูมิที่ 6-34 การเปรียบเทียบอัตราการสัญจรตามเส้นทางต่างๆ บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามช่วงเวลา

รูปที่ 6-16 อัตราการสัญจรบาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เวลาตีจะหนาแน่นบริเวณประตู
เกษตร

6.4.2 รูปแบบการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

6.4.2.1 รูปแบบการสัญจร

จากการลากเส้นบนแผนที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อนำมาเขียนแผนที่ดังรูปที่ 6-17 ถึง แผนที่ 6-22 จะพบว่ารูปแบบการเลือกเส้นทางของผู้ใช้ในวันตอบแบบสอบถาม และเส้นทางที่เคยใช้ประจำในวันก่อนๆจากการจำจำ มีรูปแบบดังต่อไปนี้

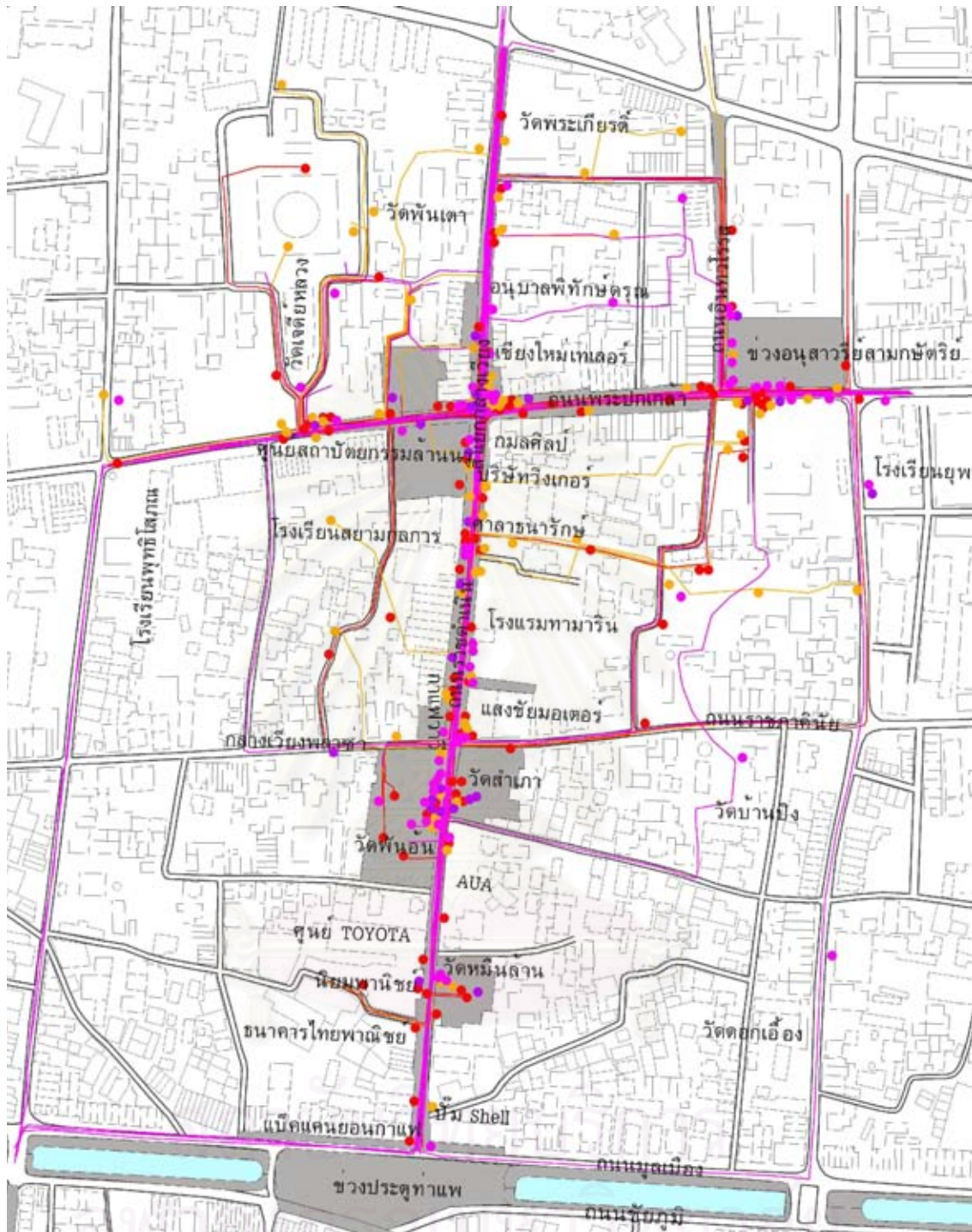
ถนนคนเดินราชดำเนิน การสัญจรของผู้ใช้พบว่าพื้นที่ที่มีอัตราการสัญจรสูง บริเวณถนนสายหลัก ได้แก่ถนนราชดำเนิน และถนนพระปกเกล้า โดยเฉพาะจุดตัดกันบริเวณสี่แยกกลางเวียงจะมีอัตราการสัญจรสูงที่สุด บริเวณจุดตัดก็จะหนาแน่นเช่นบริเวณสี่แยกราชดำเนิน ตัดกับถนนราชภาคินัย บริเวณถนนราชดำเนินตัดกับถนนมูลเมืองเชื่อมกับประตูท่าแพ บริเวณที่มีสินค้าและบริการหนาแน่นก็เป็นจุดที่คนสัญจรมาก เช่นระหว่างอนุสาวรีย์ 3 รัชตริยถึงสี่แยกกลางเวียงเป็นที่ตั้งขायงานศิลปะที่คนจำนวนมากสนใจ เส้นทางที่มีสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ถนนคนเดิน บริเวณถนนราชดำเนิน เช่น ที่ตั้งของศูนย์สถาปัตยกรรมล้านนา คุ่มเจ้าบุรีรัตน์ จะเป็นที่ตั้งของร้านกาแฟวาวิ โรงแรมทามาริน วัดที่เป็นสถานที่บริการอาหารเครื่องดื่ม ห้องน้ำและสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวก ดังนั้นจุดหนาแน่นมากจึงอยู่ระหว่างแกนเหนือใต้ตั้งแต่หน้าอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์ถึงหน้าวัดพันเตา และแกนตะวันออกตะวันตกตั้งแต่สี่แยกกลางเวียงจนถึงประตูท่าแพ

บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส การสัญจรของผู้ใช้พบกว่าพื้นที่ที่มีอัตราการสัญจรสูง บริเวณถนนสายหลักข้างม่อยและราชภาคินัย โดยเฉพาะจุดตัดกันบริเวณสี่แยกหน้าร้านเซเว่น อีเลเว่น ถนนข้างม่อยตรงไปยังถนนไปรษณีย์ และพื้นที่ว่างหน้าตลาดนครรัฐ มีคนกระจุกตัวบริเวณจุดตัดนี้มากทั้งเวลากลางวันและกลางคืน บริเวณที่มีสินค้าและบริการหนาแน่นก็เป็นจุดที่คนสัญจรมากได้แก่ ถนนวิษยานนท์ และถนนช่วงเมรุ เป็นบริเวณที่มีสินค้าหลากหลายและสินค้าที่โดดเด่น เช่นสินค้าพื้นเมือง อุปกรณ์เย็บปักถักร้อย ด้านถนนข้างม่อยเป็นย่านขายผ้า ส่วนด้านวิษยานนท์เป็นย่านร้านขายทอง ส่วนฝั่งตลาดต้นลำไยย่านขายผลไม้ จึงทำให้พื้นที่เหล่านี้มีคนเดินจำนวนมาก สองข้างทางมีแผงลอยตามเส้นทางเหล่านี้จำนวนมาก จึงเส้นทางที่มีสิ่งดึงดูดใจทั้งสินค้าหลากหลายและราคาถูก เส้นทางรองลงไปคือย่านริมแม่น้ำปิงเป็นย่านตลาดดอกไม้สด พื้นที่ว่างย่านหน้าตลาดนครรัฐเป็นสินค้าเกษตร เวลาเย็นขายอาหารสด

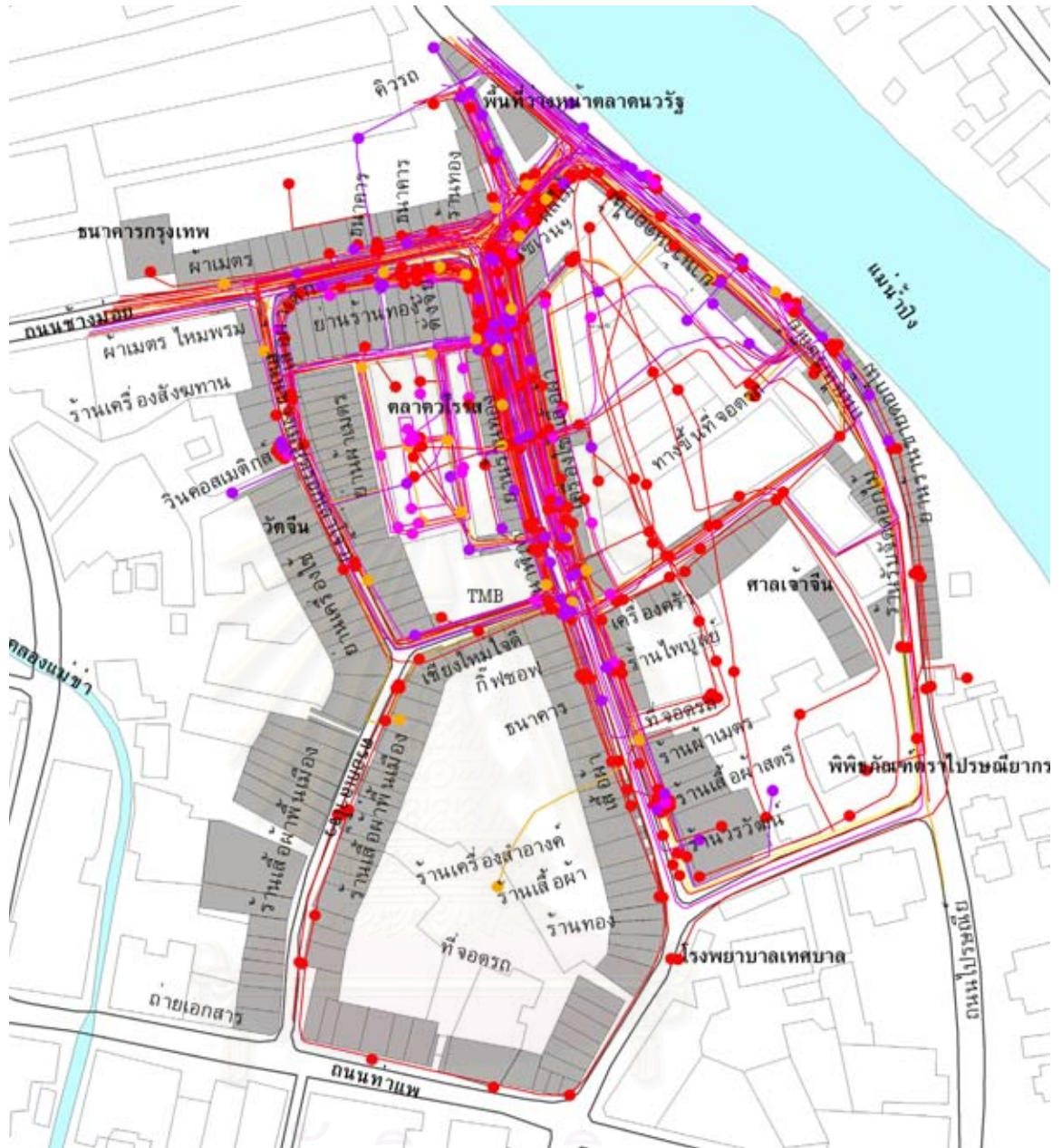
บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การสัญจรของผู้ใช้พบกว่าพื้นที่ที่มีอัตราการสัญจรสูง บริเวณถนนสายหลักคือถนนสุเทพนับตั้งแต่ประตูคณะวิศวกรรมศาสตร์ จนถึงประตูคณะเกษตรศาสตร์ บริเวณนี้จะเป็นช่วงของบาทวิถีที่นักศึกษาออกมาใช้พื้นที่ว่าง บริเวณคนหนาแน่นแตกต่างกันช่วงเวลา ระหว่างประตูศึกษาศาสตร์ 1-2 จะเป็นที่ตั้งของแผงขายอาหารสดจำนวนมาก เวลาเย็นนักศึกษาจึงใช้เส้นทางนี้เดินจำนวนมาก ผู้ใช้เป็นนักเรียนและนักศึกษา ออกมาใช้บริการหลังเลิกเรียนในฝั่งตรงกันข้าม เช่น ร้านสะดวกซื้อ ร้านถ่ายเอกสาร ร้านขายของ ร้านอาหาร เป็นเส้นทางที่มีสิ่งดึงดูดใจทั้งสินค้าหลากหลายและราคาถูก เมื่อเวลาหิวค้าจุดตัดปากซอยวัดอุโมงค์เป็นอีกจุดหนึ่งที่หนาแน่น เพราะนักศึกษากลุ่มที่อาศัยอยู่หอพักบริเวณนี้จะออกมาใช้บริการซึ่งบริเวณประตูคณะศึกษาศาสตร์จะเริ่มเก็บร้าน แต่บริเวณหน้าประตูเกษตรศาสตร์จะเปิดบริการอาหารในรูปแบบแผงลอยล่อเห็นได้ชัด จึงทำให้บริเวณนี้คึกคักยามดึก

สรุปรูปแบบของการสัญจรขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สนับสนุน ได้แก่เส้นทางสายหลัก เส้นทางแนวแกน เส้นทางที่ตั้งของจุดประสงค์กิจกรรมที่ผู้ใช้ต้องการทำ เส้นทางที่ตั้งของสินค้าและบริการดึงดูดใจ เส้นทางของสิ่งดึงดูด จุดตัดหลักในพื้นที่ แยกตามคุณลักษณะของพื้นที่ดังนี้ พื้นที่ในย่านมรดก จุดดึงดูดใจเช่นที่ตั้งของวัดสวयงาม สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ จุดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกเช่น จุดขายอาหารและเครื่องดื่ม จุดบริการห้องน้ำ พื้นที่ในย่านการค้าบริเวณที่ตั้งย่านสินค้าชนิดเดียวกันมาก ๆ จนเป็นแหล่งสินค้าเฉพาะด้าน เช่นร้านทอง ร้านผลไม้ ร้านสินค้าพื้นเมือง ย่านเสื้อผ้า ย่านสินค้าในชีวิตประจำวัน ย่านอาหาร ส่วนพื้นที่ในย่านนักศึกษา แผงลอยขายอาหารและเครื่องดื่ม สินค้าและบริการนักศึกษา เช่นร้านถ่ายเอกสาร ร้านสะดวกซื้อ ตู้เบิกเงินสด

- สัญลักษณ์**
จุดที่หยุดทำกิจกรรม	เส้นทางเดิน
● ต่างจังหวัดหรืออื่นๆ	— ต่างจังหวัดหรืออื่นๆ
● อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล	— อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล
● อาศัยอยู่ในอำเภออื่น	— อาศัยอยู่ในอำเภออื่น
● อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	— อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล

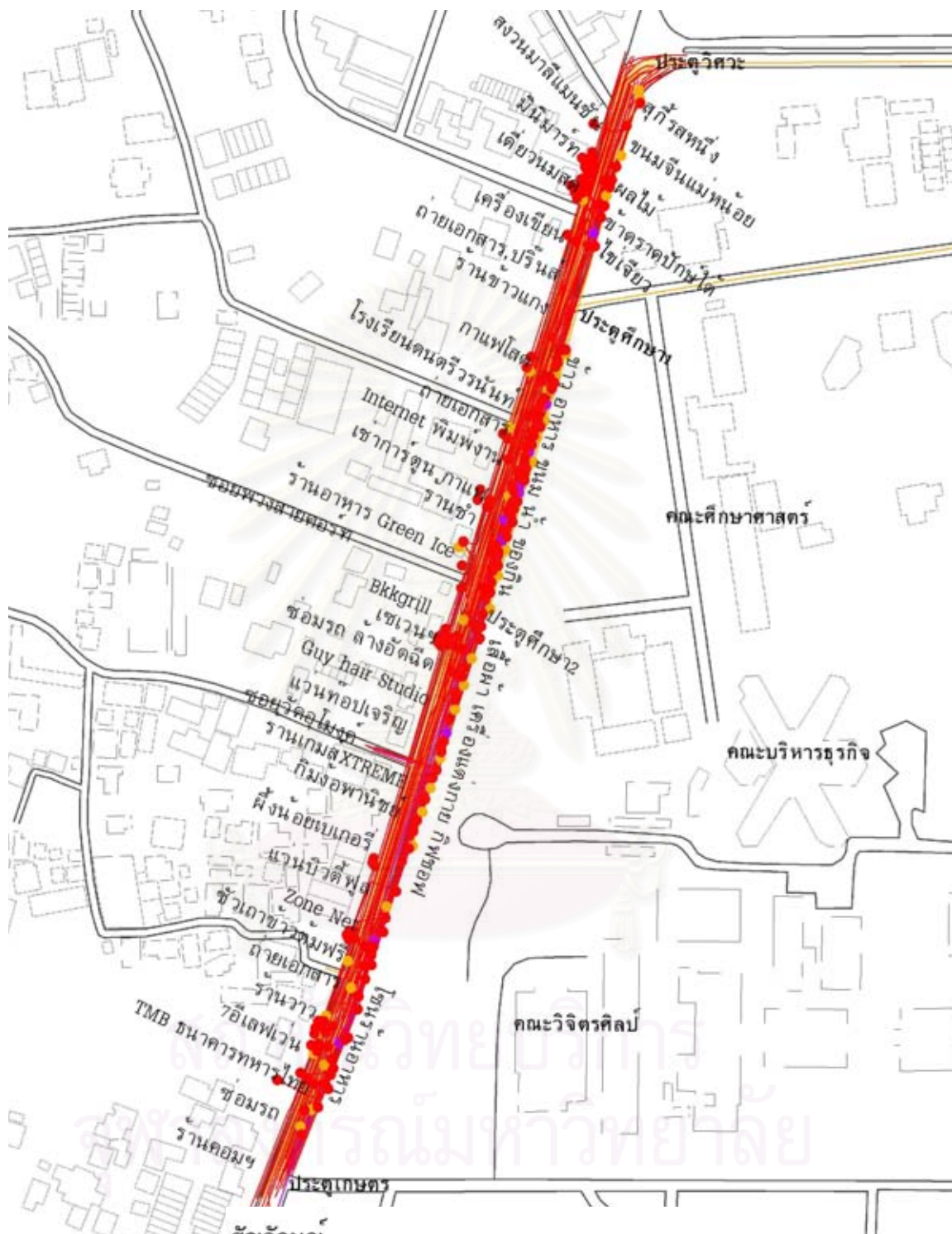
รูปที่ 6-17 อัตราการสัญจรถนนคนเดินราชดำเนิน เส้นทางวันสัมภาษณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

สัญลักษณ์

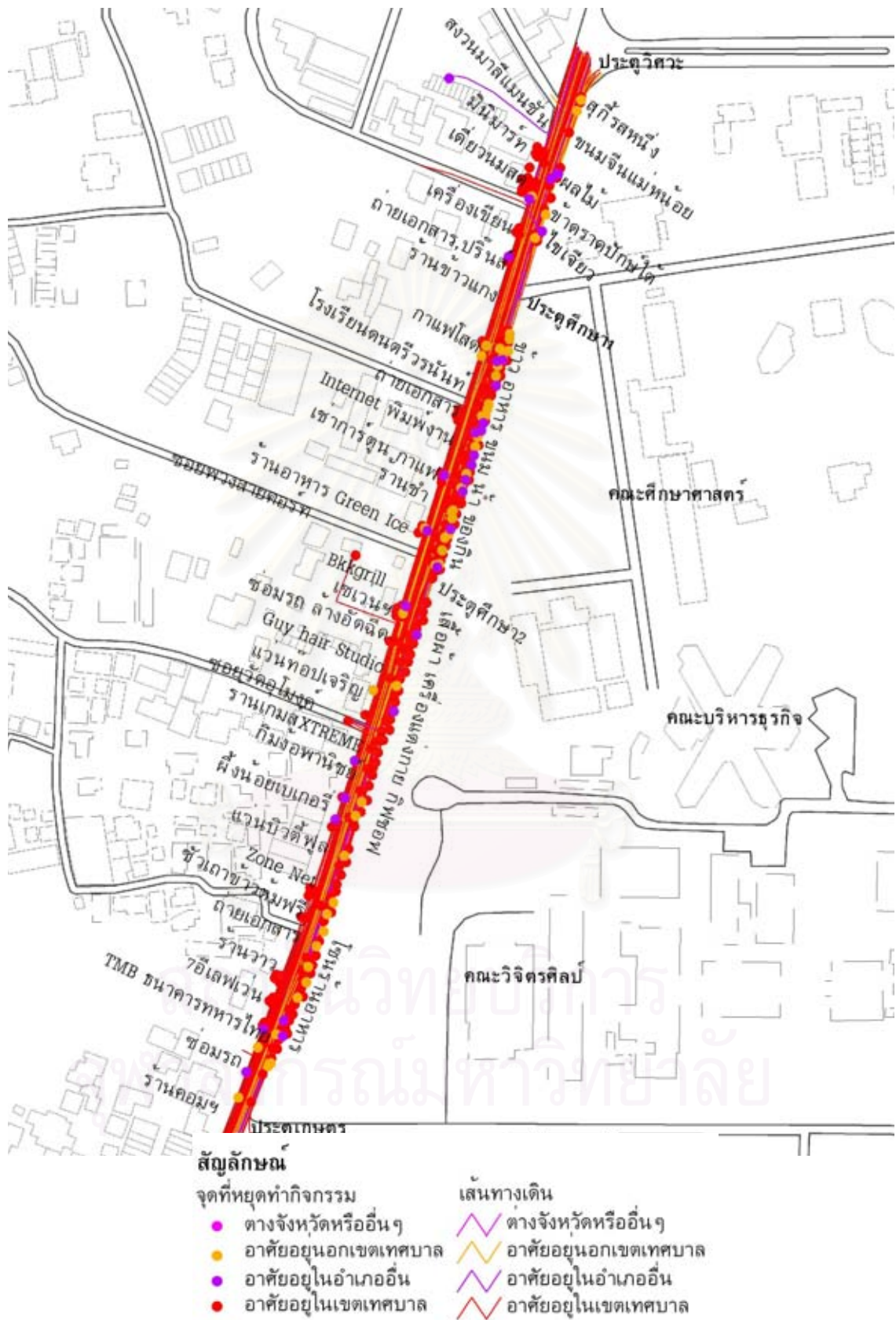
จุดที่หยุดทำกิจกรรม	เส้นทางเดิน
● ต่างจังหวัดหรืออื่นๆ	▬ ต่างจังหวัดหรืออื่นๆ
● อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล	▬ อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล
● อาศัยอยู่ในอำเภออื่น	▬ อาศัยอยู่ในอำเภออื่น
● อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	▬ อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล

รูปที่ 6-19 อัตราการสัญจรบาทวิถีและถนนตลาดวโรรส เส้นทางวันสัมภาษณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

- สัญลักษณ์**
จุดที่หยุดทำกิจกรรม	เส้นทางเดิน
● ต่างจังหวัดหรืออื่นๆ	▬ ต่างจังหวัดหรืออื่นๆ
● อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล	▬ อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล
● อาศัยอยู่ในอำเภออื่น	▬ อาศัยอยู่ในอำเภออื่น
● อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	▬ อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล

รูปที่ 6-21 อัตราการสัญจรบาทวิถีที่หลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เส้นทางวันสัมผัสภาษาณ์

รูปที่ 6-22 อัตราการสัญจรบาทวิถีที่หลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เส้นทางประจำ

6.4.2.2 รูปแบบกิจกรรมการจับจองพื้นที่

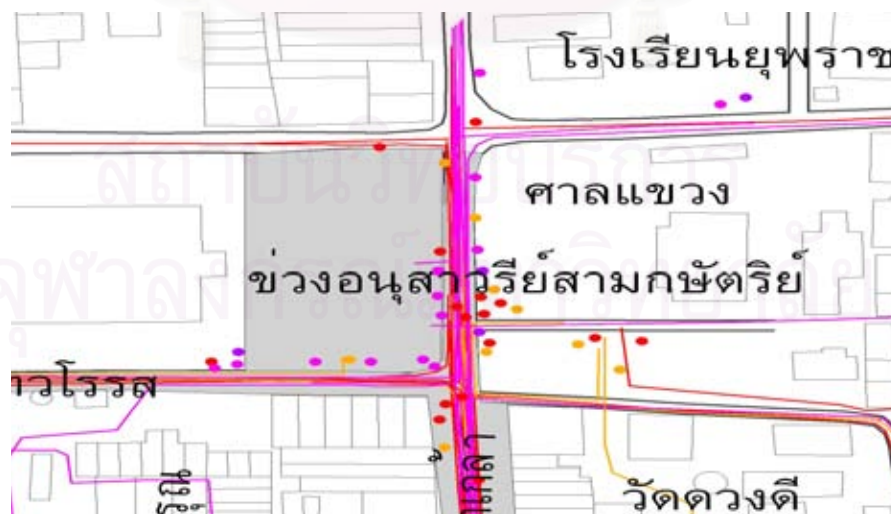
จากแบบสอบถามให้ผู้ตอบทำเครื่องหมายตำแหน่งจุดหยุดทำกิจกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามบนแผนที่ ทั้งในวันแบบสัมภาษณ์และเส้นทางที่เคยใช้ประจำในวันก่อนๆ พบว่าจุดหยุดทำกิจกรรมของผู้ใช้มีรูปแบบดังต่อไปนี้ รูปแบบกิจกรรมการจับจองพื้นที่หรือจุดหยุดทำกิจกรรมถนนคนเดิน จุดที่หยุดทำกิจกรรมได้แก่ บริเวณโล่งกว้างพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นศูนย์รวมกิจกรรม จุดตัด ประตูทางเข้าออกพื้นที่ จุดตัดใจกลางถนนสายหลัก สถานที่สำคัญ จุดที่มีกิจกรรมการแสดงหนาแน่น จุดที่ดึงดูดคน มีบริการร้านค้าแปะ บริการนวด วัด จุดที่ขายอาหารและเครื่องดื่มและบริการห้องน้ำ ดังผลการศึกษาดูด้วยการเขียนแผนที่และจุดหยุดของผู้ใช้ พบว่าถนนคนเดินราชดำเนิน จุดที่หยุดทำกิจกรรมได้แก่ บริเวณช่วงอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์ เป็นช่วงขนาดใหญ่เป็นศูนย์รวมกิจกรรมของเทศบาล นอกจากนั้นกลุ่มวัยรุ่นที่ชอบมาเดินโชว์หน้าวงศาล จุดนี้เป็นจุดตัดเสมือนเป็นประตูทางเข้าออกพื้นที่ถนนคนเดินด้านเหนือ เป็นจุดหนึ่งที่คนเข้าออกหนาแน่น สีแยกกลางเวียงเป็นจุดตัดที่คนจำนวนมากกระจุกตัว มีตำแหน่งเป็นศูนย์กลางของพื้นที่ มีวัดสำคัญคือวัดพันเตา วิหารไม่เป็นวังเก่าและมีสถาปัตยกรรมเอกลักษณ์งดงาม อีกทั้งยังมีที่ตั้งศูนย์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และอนุสาวรีย์พระเจ้ามังราย ตรงกลางถนนมีกิจกรรมการแสดงหนาแน่น ทำให้บริเวณนี้ดึงดูดคนมากที่สุด สีแยกราชภาคนิยมเป็นจุดที่มีบริการร้านค้าแปะวี บริการนวดหลายร้าน และมีวัดสำคัญ วัดพันอ้น วัดหมื่นล้าน ภายในวัดเหล่านี้เป็นจุดที่ขายอาหารและเครื่องดื่มและบริการห้องน้ำ

พื้นที่ประเภทบาทวิถีย่านตลาด จุดหยุดทำกิจกรรม ได้แก่ บริเวณ จุดตัด ที่มีกิจกรรมการค้าหนาแน่น ลานว่างหน้า มีคนขายสินค้าจำนวนมาก และบริเวณย่านชายส่งย่านสินค้าราคาถูก สินค้ามีชื่อเสียง ร้านดัง ร้านเก่าแก่ ดังบาทวิถีและถนนตลาดวโรรส จุดหยุดทำกิจกรรม ได้แก่บริเวณถนนข้างม่อย แยกวิชยานนท์ ซึ่งเป็นจุดตัดที่มีกิจกรรมการค้าหนาแน่น ลานว่างหน้าตลาดนารัฐเป็นลานขนาดกลางมีคนขายสินค้าจำนวนมาก และขายอาหารสดในเวลาเย็น และบริเวณร้านขายดอกไม้ที่ขายทั้งกลางวันและกลางคืน เวลาเช้ามีเป็นตลาดขายส่งดอกไม้

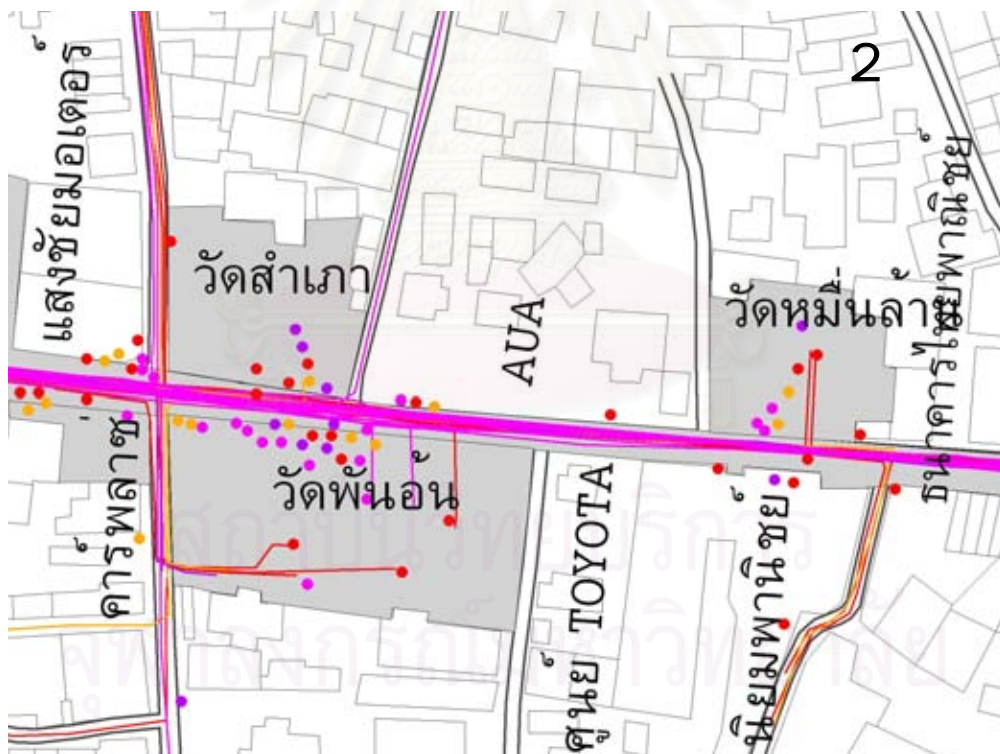
พื้นที่ประเภทบาทวิถีย่านมหาวิทยาลัย จุดหยุดทำกิจกรรม กระจุกตัวเป็นช่วงกับชนิดของสินค้าที่หนาแน่น ได้แก่ ร้านสะดวกซื้อ จุดหยุดทำกิจกรรมจะกระจุกอยู่บริเวณฝั่งบาทวิถีประตูศึกษาศาสตร์ ยาวต่อเนื่องจนถึงประตูเกษตร กระจุกตัวเป็นช่วงตามชนิดของสินค้าที่หนาแน่น เช่นอาหารเครื่องดื่มของกินเล่น กีฬาสอปเสื้อผ้า และร้านอาหารล้อเซ็นไต้รุ่ง ในขณะที่ฝั่งตรงข้ามจะหยุดประปราย มีจำนวนมากบริเวณหน้าร้านสะดวกซื้อ

สรุปการนำไปใช้ประโยชน์ จากอัตราการสัญจรแต่ละช่วงเวลาที่มีความแตกต่างกัน จะเห็นว่าพื้นที่ตลาดวโรรสในแต่ละช่วงเวลาของวันมีการใช้งานแตกต่างกัน ต่างจาก

พื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินที่เป็นถนนสายหลักตัดกันสองสายมีจำนวนคนมากตลอดเวลา มีการใช้งานต่อเนื่อง ไม่มีความแตกต่างของอัตราการสัญจรแต่ละช่วงเวลา เช่นเดียวกับกับหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่มีความแตกต่างของอัตราการสัญจรในเวลาดีก็เพียงเล็กน้อย แต่กรณีของตลาดวโรรสพบว่า พื้นที่ที่มีการใช้งานตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน ความแตกต่างของอัตราการสัญจรในช่วงเวลาเช้า มีการกระจุกตัวของเส้นทางอยู่ในพื้นที่ลานตลาดนครรัฐ ในขณะที่กลางวันเฉลี่ยทั่วทุกเส้นทาง และตอนดึกมีการกระจุกตัวอยู่ย่านถนนวิษยานนท์นั้น สามารถนำไปปรับใช้สำหรับการสร้างการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ได้ โดยให้กิจกรรมความเด่นของพื้นที่แต่ละพื้นที่ทำหน้าที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา เพื่อสนองตอบกิจกรรมแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ผลลัพธ์จะสร้างความหลากหลายของเวลาในพื้นที่ ที่มีจุดประสงค์ของการใช้งานแตกต่างกัน ผลที่ตามมาเกิดความแตกต่างของกลุ่มคนในแต่ละช่วงเวลา ดังเช่นตอนเช้าจะเป็นพ่อค้าแม่ค้าขายสินค้าเกษตร ขายปลีกล้วย และส่ง ผู้ใช้พื้นที่ตอนเช้าจะสูงวัยเป็นคนในท้องถิ่น ในขณะที่ตอนกลางวันเป็นกิจกรรมหลักของพื้นที่ขายสินค้าหลากหลาย คนมาจากในเมือง ต่างอำเภอและต่างจังหวัด ส่วนตอนเย็นเน้นอาหารปรุงสดและใส่ถุงกลับบ้าน และสินค้าแฟชั่น สินค้าในชีวิตประจำวัน ผู้ใช้เป็นกลุ่มของคนหนุ่มสาวที่อยู่ในเมืองมากกว่า ดังนั้นการสร้างความแตกต่างของเส้นทางที่ดึงดูดจะสามารถนำไปใช้ได้โดยสร้างเส้นทางที่มีความชัดเจน ความน่าสนใจ ด้วยการสร้างจุดเด่นของพื้นที่ เป็นเส้นทางที่คนจะเดินมาก หากการสร้างพื้นที่ต้องการให้เส้นทางไหนมีคนเดินมาก จึงต้องพิจารณาให้เป็นเส้นทางดึงดูดรวมทั้งการสร้างจุดดึงดูด ด้วยอาศัยหลักการนี้เพื่อสร้างพื้นที่ดึงดูด หากพื้นที่ไหนไม่มีคนไปหรือคนไปน้อย สามารถนำจุดต่างๆเหล่านี้ไปสร้างกลยุทธ์เป็นจุดสำคัญให้คนสนใจขึ้นมาได้ พื้นที่ที่ซบเซาก็จะมีชีวิตชีวาขึ้นจากการสร้างพื้นที่จุดดึงดูดด้วยกิจกรรมหยุดกับที่

รูปที่ 6-23 อัตราการสัญจรและจุดหยุดทำกิจกรรมของผู้ใช้ถนนคนเดินราชดำเนินบริเวณ
อนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์

รูปที่ 6-24 อัตราการสัญจรและจุดหยุดทำกิจกรรมของผู้ใช้ถนนคนเดินราชดำเนิน

1. บริเวณสี่แยกกลางเวียง 2. บริเวณวัดสำเภาก วัดพันอ้น และวัดหมื่นล้าน

รูปที่ 6-25 อัตราการสัญญาณและจุดหยุดทำกิจกรรมของผู้ใช้

1. บาทวิถีตลาดวโรรส 2. บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รูปที่ 6-26 อัตราการสัญจรและจุดหยุดทำกิจกรรมของผู้ใช้ บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่บริเวณประตูคณะเกษตรศาสตร์

6.5 สรุปผลการวิเคราะห์ด้านผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

6.5.1 ธรรมชาติของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

6.5.1.1 ภาพรวมผู้ใช้พื้นที่

จากการศึกษาวิเคราะห์การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ จากผู้ใช้พื้นที่ด้วยแบบสอบถาม สรุปผลประเด็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6-11 ธรรมชาติของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

ธรรมชาติของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์	
ตัวแปรส่วนบุคคล ด้านเพศ	ในภาพรวมผู้ใช้ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยมากพอกัน พื้นที่ประเภทท่องเที่ยว มีผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ในขณะที่พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทตลาด ผู้หญิงจะมากกว่าผู้ชาย
ด้านด้านอายุ	ในภาพรวมพบว่าผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอายุอยู่ระหว่าง 21-30 ปี มากที่สุดและพื้นที่ว่างสาธารณะ ย่านตลาดมีความหลากหลายของวัยมากกว่าพื้นที่อื่นๆ
ด้านอาชีพ	ในภาพรวมผู้ใช้ส่วนมากอาชีพนักศึกษาสูงที่สุด ค้าขายรองลงมา
ด้านสถานภาพ	ในภาพรวมผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ เป็นคนโสดมากกว่า ย่านตลาดคนที่แต่งงานแล้วมาใช้พื้นที่มากขึ้นกว่าพื้นที่อื่นๆ

ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์	
ด้านการศึกษา	ในภาพรวมผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่สูงที่สุด มีการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาการศึกษา ระดับ ป.ว.ส.-อนุปริญญา
ด้านรายได้	จากภาพรวมพบกว่า รายได้กับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะแปรผกผันกัน ยิ่งรายได้มากยิ่งใช้พื้นที่น้อย
ด้านที่อยู่อาศัย ปัจจุบัน	ในภาพรวมพบว่าผู้ใช้ที่อยู่ในเทศบาลเมืองเชียงใหม่ รองลงมานอกเขตเทศบาล อ.เมือง และผู้ อาศัยอยู่ต่างอำเภออันดับสาม แต่พื้นที่ว่างสาธารณะ ประเภทถนนคนเดินจะมีนักท่องเที่ยว คนต่างจังหวัดมาก ในขณะที่พื้นที่บาทวิถีและถนนตลาดวโรรสผู้ใช้ส่วนมากเป็นคนในเขต เทศบาลสูง คนต่างอำเภอรองลงมาเพราะ ชื่อของที่ตลาดวโรรสในฐานะที่เป็นศูนย์กลาง การค้าปลีกและค้าส่ง ส่วนคนที่อาศัยนอกเขตเทศบาลไปตลาดสดใกล้เคียงถิ่นที่อยู่อาศัย
เวลา	เวลาช่วงเย็น 17.01-19.30 น.มากที่สุด รองลงมาช่วงค่ำ 19.30-24.00 น. และอันดับ3ช่วง บ่าย13.31-17.00น.
ระยะเวลา	ทั่วไปจะใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง คนใช้เวลาเวลามากในพื้นที่ชอบมากถึง 3-4 ชั่วโมง และเลือกใช้เวลาน้อยกว่า 1 ชั่วโมงในพื้นที่ชอบน้อย
ความถี่	ส่วนมากจะไป 1 ครั้งต่อสัปดาห์ รองลงมา 1-3 ครั้งต่อเดือน และ 2-4 ครั้งต่อสัปดาห์ ตามลำดับ หากพื้นที่ชอบน้อยความถี่จะลดลงตามลำดับ
บุคคลที่ไปด้วย	ส่วนมากจะไปกับเพื่อนมากที่สุด รองลงมาสามีภรรยาและลูกหรือครอบครัว และ อันดับสาม ไปคนเดียว
วัตถุประสงค์ที่ไป	อันดับ1 คนจะไปเดินดูของ เดินเล่น พักผ่อน 2.จับจ่ายซื้อสินค้าอันดับ3 ไปรับประทานอาหาร
วิถีเดินทาง	พื้นที่ว่างสาธารณะเกือบทุกแห่งผู้ใช้นิยมเดินทางด้วยวิธีมอเตอร์ไซด์ มากที่สุดรองลงมาคือ รถยนต์และสุดท้ายคือขนส่งสาธารณะและการเดินมากับจักรยานน้อยที่สุด
คุณลักษณะของที่ตั้ง	พื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งาน ตอบสนองกิจกรรมในวิถีชีวิตประจำวันที่ตั้งควรใกล้ที่อยู่ อาศัยและใกล้ชุมชน การเข้าถึงพื้นที่โดยสะดวกเป็นเหตุผลรองลงมา หากเป็นพื้นที่ว่าง สาธารณะประเภทถนนคนเดินกิจกรรมเชิงท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจที่ตั้งควรอยู่ใจกลางเมือง และใกล้ที่อยู่อาศัย
คุณลักษณะของย่าน	ประเภทถนนคนเดิน คือแหล่งท่องเที่ยว แหล่งของหลากหลาย ประเภทพื้นที่ว่างย่านตลาด แหล่งของถูก แหล่งของหลากหลาย แหล่งของกิน ประเภทย่านนักเรียนนั้น แหล่งของกิน แหล่งของถูก เป็นเหตุผลสำคัญ โดยที่แหล่งช้อปปิ้ง และแหล่งของหลากหลายเป็นเหตุผลรองลงไป พื้นที่ที่มีหลากหลายแหล่งสูงจึงทำให้คนไปใช้ พื้นที่มาก
คุณลักษณะของผู้คน ในพื้นที่	ประเภทถนนคนเดิน ผู้คนมากมายหลากหลาย เชื้อชาติหลากหลาย วิถีชีวิตพื้นถิ่น ส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะย่านตลาด ผู้คนมากมายหลากหลาย วิถีชีวิตคนพื้นถิ่นและความหลากหลาย ของวัยเป็นเหตุผลสำคัญ ส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะของคนหนุ่มสาวมหาวิทยาลัยเหตุผลผู้คน มากมายหลากหลาย ความสนุกสนานกันเองและความอิสระเสรีมีผลต่อการมาใช้พื้นที่ว่าง สาธารณะ

ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์	
ด้านคุณลักษณะของความเป็นสถานที่	เหตุผลเพราะความมีชีวิตชีวาทางเศรษฐกิจ วิธีชีวิตชุมชนมีเอกลักษณ์และ ความมีชีวิตชีวาทางสังคม
คุณลักษณะของสินค้าและบริการ	ถนนคนเดินประเภทสินค้า พื้นเมือง อาหารเครื่องดื่ม งานศิลปะของสะสมและสินค้า หัตถกรรม พื้นที่ย่านตลาดอาหารและเครื่องดื่มและของใช้ในชีวิตประจำวันมีความสำคัญมาก ส่วนพื้นที่ย่านมหาวิทยาลัยสินค้า ประเภทอาหารและเครื่องดื่มและสินค้าในชีวิตประจำวัน
ด้านคุณลักษณะสิ่งดึงดูดและประโยชน์ใช้สอย	ตลาดดึงดูดมากที่สุด รองลงมาคือร้านอาหารและร้านสะดวกซื้อที่เป็นเหตุผลให้คนมาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ส่วนนันทนาการ ธนาคาร ห้างสรรพสินค้า โรงเรียน สถานบันเทิง ไม่มีผลดึงดูดต่อการมาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ
ด้านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน	กิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ทำ ได้แก่ ไปกินดื่ม ไปซื้อสินค้าและบริการ และมาขายสินค้า และบริการ เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ ส่วนกิจกรรมมาทำงาน ทำธุระ มานัดพบ หรือมาขึ้นรถประจำทางมีความสำคัญน้อยมาก
ด้านกิจกรรมทางเลือก	พบว่ากิจกรรมทางเลือกที่คนชอบทำ คือการเดินเตร็ดเตร่ ท่องเที่ยว ดูงานประเพณีวัฒนธรรม นอกจากนั้นพื้นที่นักศึกษายังต้องการกิจกรรมนั่งคิดเงียบๆเพื่อนั่ง อ่านหนังสือเรียนหรือใช้ชีวิตส่วนตัวเพิ่มจากเหตุผลข้างต้นด้วย
ด้านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนพื้นที่	พื้นที่ถนนคนเดินคือมาดูการแสดงและดูโชว์ มากที่สุด ในภาพรวมพื้นที่ทั่วไปในชีวิตประจำวันได้แก่คุยกับคนรู้จัก คุยคน มากที่สุด และคุยกับคนแปลกหน้ารองลงมา ส่วนพื้นที่นักศึกษา กิจกรรมรองลงมาคือการเข้าร่วมกิจกรรม
ผลประโยชน์ได้ (Intangible Benefit) จากกิจกรรม	พบว่าในทุกพื้นที่ผลประโยชน์ได้คือ ความเพลิดเพลิน คลายเครียด และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม นอกจากนั้นพื้นที่นักศึกษายังมีผลลัพท์ได้คือการรับรู้ข่าวสาร เพิ่มขึ้นอีกประการ
การรับรู้สภาพแวดล้อม	ทัศนคติเชิงบวกต่อพื้นที่ทำให้คนอยากไปใช้พื้นที่มากขึ้นทั้งด้านจัดภูมิทัศน์ ประดับประดาแสงสว่าง ที่นั่งพัก ร่มเงา ป้องกันภูมิอากาศ แสงสว่างไฟฟ้า สาธารณูปการ ห้องน้ำโทรศัพท์น้ำใช้
การรับรู้ต่อการสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่	ทัศนคติเชิงบวกต่อพื้นที่ทำให้คนอยากไปใช้พื้นที่มากขึ้นทั้งด้าน ทางเท้า จักรยาน ที่จอดรถประจำทาง รถเมล์
การรับรู้ต่อระดับความเป็นสถานที่ (place)	ทัศนคติเชิงบวกต่อพื้นที่ทำให้คนอยากไปใช้พื้นที่มากขึ้น ลักษณะการปิดล้อมของพื้นที่ จุดสังเกตจุดหมายตา การจดจำได้ของทิศทาง ความประทับใจในสถานที่
อัตราการสัญจร	มีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลาและแตกต่างกันในตำแหน่งของที่ตั้ง

ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์	
รูปแบบการสัญจร	<p>- ถนนคนเดิน การสัญจรของผู้ใช้พบว่าพื้นที่ที่มีอัตราการสัญจรสูง บริเวณถนนสายหลัก โดยเฉพาะจุดตัดกับบริเวณสี่แยกกลางเวียงจะมีอัตราการสัญจรสูงที่สุด บริเวณที่มีสินค้าและบริการหนาแน่นก็เป็นจุดที่คนสัญจรมาก เส้นทางที่มีสิ่งดึงดูดใจ ที่ตั้งของสถานที่สำคัญ ที่ตั้งของร้านค้าแฟ สถานที่สวยงาม วัด สถานที่ให้บริการอาหารเครื่องดื่ม ห้องน้ำและสิ่งอำนวยความสะดวก</p> <p>- ย่านการค้า บริเวณที่ตั้งย่านสินค้าชนิดเดียวกันหลายๆจนเป็นแหล่งสินค้าเฉพาะด้าน เช่นร้านทอง ร้านผลไม้ ร้านสินค้าพื้นเมือง ย่านเสื้อผ้า ย่านสินค้าในชีวิตประจำวัน ย่านอาหาร</p> <p>- ย่านนักศึกษา แผงลอยขายอาหารและเครื่องดื่ม สินค้าและบริการนักศึกษา เช่นร้านถ่ายเอกสาร ร้านสะดวกซื้อ ตู้เบิกรเงินสด</p>
รูปแบบกิจกรรมการจับจองพื้นที่หรือจุดหยุดทำกิจกรรม	<p>- ถนนคนเดิน จุดที่หยุดทำกิจกรรม บริเวณโล่งกว้างพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นศูนย์กลางกิจกรรม จุดตัด ประตูกว้างเข้าออกพื้นที่ จุดตัดใจกลางถนนสายหลัก สถานที่สำคัญ จุดที่มีกิจกรรมการแสดงหนาแน่น จุดที่ดึงดูดคน มีบริการร้านค้าแฟ บริการนวด วัด จุดที่ขายอาหารและเครื่องดื่มและบริการห้องน้ำ</p> <p>- บาทวิถีย่านตลาด จุดหยุดทำกิจกรรม ได้แก่บริเวณ จุดตัด ที่มีกิจกรรมการค้าหนาแน่น ลานว่างหน้า มีคนขายสินค้าจำนวนมาก และบริเวณย่านขายส่งย่านสินค้าราคาถูก สินค้ามีชื่อเสียง ร้านดัง ร้านเก่าแก่ ร้านสะดวกซื้อ</p> <p>- บาทวิถีย่านมหาวิทยาลัย จุดหยุดทำกิจกรรม กระจุกวัดเป็นช่วงกับชนิดของสินค้าที่หนาแน่น</p>

6.5.1.2 ระดับอิทธิพลปัจจัยด้านผู้ใช้พื้นที่

ระดับอิทธิพลของปัจจัยด้านผู้ใช้พื้นที่ อธิบายเหตุผลที่ทำให้ผู้ใช้ต้องการใช้พื้นที่มากน้อยในระดับที่แตกต่างกัน โดยแยกเป็นคือปัจจัยพื้นฐาน เป็นปัจจัยที่ทุกพื้นที่ควรมีคุณสมบัติเหล่านี้ ส่วนปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยดึงดูดจะเป็นตัวที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่มากขึ้นตามลำดับ ทำให้เกิดการการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ ความแตกต่างของค่าสถิติที่วิเคราะห์ได้ จะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มของค่าสถิติที่เกาะกลุ่มกัน ค่าสถิติที่ห่างในแต่ละกลุ่มจะเป็นตัวแยกระดับชั้น โดยที่แต่ละคำตอบมีค่าร้อยละที่ไม่เท่ากัน ใช้การเกาะกลุ่มเป็นการพิจารณาแบ่งชั้นระดับ ผลการศึกษาสรุประดับปัจจัยได้ดังต่อไปนี้

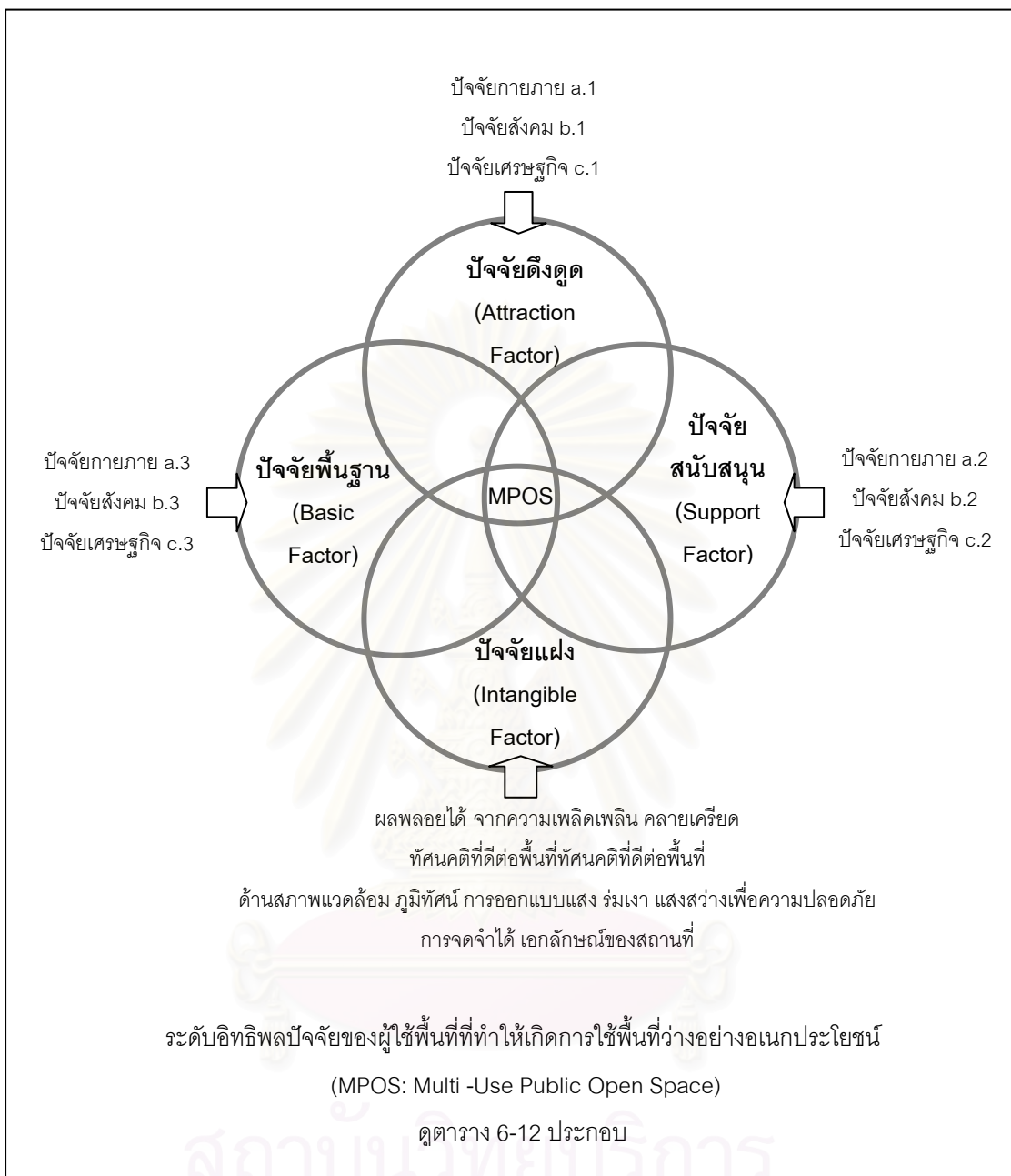
ตารางที่ 6-12 ตระกาะระดับอิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

เหตุผล	ปัจจัยดึงดูด (1)	ปัจจัยสนับสนุน (2)	ปัจจัยพื้นฐาน (3)
ปัจจัยกายภาพ (a)			
วิธีการเดินทาง	1. มอเตอร์ไซค์ 2. รถยนต์	1. รถขนส่งสาธารณะ	1. เดินมา 2. จักรยาน
คุณลักษณะที่ตั้ง	1. ใกล้ที่อาศัย 2. อยู่ใจกลางเมือง	1. อยู่ใกล้ชุมชน 2. เข้าถึงพื้นที่โดยสะดวก	1. ใกล้ขนส่งสาธารณะ 2. ใกล้ที่ทำงาน 3. ทางผ่าน
ปัจจัยสังคม (b)			
คุณลักษณะของย่าน	1. แหล่งของถูก 2. แหล่งกิน 3. แหล่งของหลากหลาย	1. แหล่งช้อปปิ้ง 2. แหล่งท่องเที่ยว 3. แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ 4. แหล่งของแปลกใหม่	1. แหล่งของหายาก 2. แหล่งของทันสมัย 3. แหล่งย่านอนุรักษ์
คุณลักษณะของผู้คนในพื้นที่	1. ผู้คนมากมายหลากหลาย	1. ความหลากหลายเชื้อชาติของผู้คน 2. วิถีชีวิตของผู้คนพื้นที่ 3. ความหลากหลายวัยของผู้คน 4. ผู้คนในสถานที่สนุกสนานกันเอง	1. ผู้คนในสถานที่รู้สึกอิสระเสรี 2. วิถีชีวิตของผู้คนทันสมัย 3. ความหลากหลายของฐานะ รายได้
คุณลักษณะของความเป็นสถานที่	1. ความมีชีวิตชีวาทางเศรษฐกิจ 2. วิถีชีวิตชุมชนมีเอกลักษณ์ 3. ความมีชีวิตชีวาทางสังคม	1. พื้นที่ประวัติศาสตร์ 2. ความชัดเจนเอกลักษณ์วัฒนธรรม 3. สถาปัตยกรรมพื้นที่	1. วัสดุและสีสีนของสถานที่ 2. สถานที่ออกแบบสวยงาม 3. ร้านค้าตกแต่งสวยงาม
จุดประสงค์ที่ไปทั่วไป *ข้อ 4. อื่นๆ: ผู้ตอบแบบสอบถามตอบเอง	1. เดินดูของ เดินเล่นพักผ่อน	1. จับจ่ายซื้อสินค้า	1. รับประทานอาหาร 2. ขายสินค้า 3. ออกกำลังกาย เล่นกีฬา 4. อื่นๆ เช่น ไหว้พระ ไปหาเพื่อน ดูหนัง เล่นอินเทอร์เน็ต
กิจกรรมในชีวิตประจำวัน	1. กิน ดื่ม 2. ซื้อสินค้าและบริการ	1. มาขายสินค้าและบริการ	1. มาทำงาน 2. มาธุระ 3. นัดพบ รอ

เหตุผล	ปัจจัยดึงดูด (1)	ปัจจัยสนับสนุน (2)	ปัจจัยพื้นฐาน (3)
			4. มาขึ้นรถประจำทาง
กิจกรรมทางเลือก	1. เดินเตร็ดเตร่ 2. ท่องเที่ยว	1. ดูงานประเพณี วัฒนธรรม	1. นันทนาการ กีฬา 2. นั่งคิดเฉยๆ 3. ร่วมงานเฉลิมฉลอง
กิจกรรมการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	1.คุยกับคนรู้จัก 2. ดูคน	1. ดูการแสดง ดูโชว์ 2. คุยกับคนแปลกหน้า	1. เข้าร่วมทำกิจกรรม 2. มาแสดง มาโชว์ 3. มาเดินโชว์
ผลพลอยได้จากกิจกรรม	1. เพลิดเพลิน 2. คลายเครียด	1. รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม 2. รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ได้เรียนรู้ 3. ประสบการณ์แปลกใหม่	1. ได้เครือข่ายสังคม 2. รู้สึกเป็นเจ้าของ 3. ได้ความคิด
ปัจจัยเศรษฐกิจ (C)			
คุณลักษณะของสินค้าและบริการ	1. อาหาร เครื่องดื่ม	1. ของใช้ในชีวิตประจำวัน 2. ของพื้นเมือง 3. ของสะสมที่ระลึก 4. งานศิลปะ 5. สินค้าหัตถกรรม	1. สินค้าเกษตรพืชผักสด 2. ของที่ไม่มีขายในชุมชน
คุณลักษณะของเศรษฐกิจรอบพื้นที่	1. ตลาด 2. ร้านสะดวกซื้อ	1. ร้านอาหาร	1. ร้านกาแฟ 2. นันทนาการ กีฬา 3. ธนาคาร 4. โรงเรียน 5. ห้างสรรพสินค้า 6. สถานบันเทิง

6.5.2 อภิปรายข้อค้นพบเกี่ยวกับผู้ใช้

ในการศึกษานี้ได้เสนอระดับปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้อย่างอเนกประโยชน์มี 3 ระดับ ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยดึงดูด ซึ่งปัจจัยพื้นฐานเป็นปัจจัยที่จำเป็นจะต้องมีในการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะ ส่วนปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยดึงดูด คือปัจจัยที่มีอิทธิพลที่จะทำให้พื้นที่นั้นเกิดการใช้มากหลากหลาย จนกลายเป็นการใช้พื้นที่อย่างอเนกประโยชน์ โดยปัจจัยดึงดูดจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยสนับสนุน ซึ่งการศึกษาในส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ใช้ด้านเหตุผลของการมาใช้พื้นที่ของแต่ละบุคคลนั้น ในปัจจัยแต่ละด้านในการศึกษาผู้ใช้นี้ไม่ได้วัดว่าระหว่าง 3 ปัจจัยอะไรสำคัญกว่ากัน แต่วัดว่าปัจจัยหลักทั้ง 3 ด้านได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพ

แผนภูมิที่ 6-35 ปัจจัยของผู้ใช้พื้นที่ที่ทำให้เกิดการ-useพื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์

ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยทางเศรษฐกิจ ในแต่ละด้านมีปัจจัยย่อยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ เพื่อพบว่าปัจจัยในแต่ละกลุ่มอะไรสำคัญกว่ากัน จึงทำให้ปัจจัยหลัก 3 ด้านนั้นมีปัจจัยย่อยเป็นทั้งปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยดึงดูด ที่เหตุผลดึงดูดให้ผู้ใช้เลือกไปใช้พื้นที่ดังกล่าว จากหัวข้อที่ 6.3.1 เหตุผลด้านกายภาพ 6.3.2 เหตุผลด้านสังคม 6.3.3 เหตุผลด้านเศรษฐกิจ สรุปได้ดังตารางที่ 6-12 อธิบายได้ดังนี้

1. กลุ่มปัจจัยพื้นฐาน

ปัจจัยกายภาพ ได้แก่ การเข้าถึงพื้นที่ด้วยการเดิน และจักรยาน
คุณลักษณะที่ตั้ง ได้แก่ ใกล้ขนส่งสาธารณะ ใกล้ที่ทำงาน ทางผ่าน

ปัจจัยทางสังคม คุณลักษณะของย่าน ได้แก่ แหล่งของหายาก แหล่งของ
ทันสมัย แหล่งย่านอนุรักษ์ คุณลักษณะของคนในพื้นที่ ได้แก่ คนรู้สึกอิสระเสรี วิถีชีวิตของผู้คน
ทันสมัย ความหลากหลายรายได้ของคน คุณลักษณะของความเป็นสถานที่ ได้แก่ วัสดุสีสันของ
สถานที่ สถานที่ออกแบบสวยงาม ร้านค้าตกแต่งสวยงาม มีสถานที่เพื่อทำกิจกรรมต่างๆได้แก่
รับประทานอาหาร ขายสินค้า ออกกำลังกาย สามารถทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ได้แก่ มาทำงาน
มาธุระ นัดพบรอ มาขึ้นรถประจำทาง กิจกรรมทางเลือก ได้แก่ นันทนาการและกีฬา นั่งคิดเสียบๆ
ร่วมงานเฉลิมฉลอง กิจกรรมทางสังคม ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรม การมาแสดง มาเดินโชว์

ปัจจัยเศรษฐกิจ คุณลักษณะสินค้าและบริการ ได้แก่ สินค้าเกษตรพืช ผัก
สด ของที่ไม่มีขายในชุมชน คุณลักษณะเศรษฐกิจรอบพื้นที่ ได้แก่ ร้านกาแฟ สถานที่นันทนาการและ
กีฬา ธนาคาร โรงเรียน ห้างสรรพสินค้า สถานบันเทิง

2. กลุ่มปัจจัยสนับสนุน

ปัจจัยกายภาพ ได้แก่ การเข้าถึงพื้นที่ด้วยขนส่งสาธารณะ คุณลักษณะที่ตั้ง
ได้แก่ อยู่ใกล้ชุมชน เข้าถึงพื้นที่ได้โดยสะดวก

ปัจจัยทางสังคม คุณลักษณะของย่าน ได้แก่ แหล่งช้อปปิ้ง แหล่งท่องเที่ยว
แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ แหล่งของแปลกใหม่ คุณลักษณะของคนในพื้นที่ ได้แก่ ความหลากหลายเชื้อ
ชาติของผู้คน วิถีชีวิตของคนพื้นถิ่น ความหลากหลายวัยของคน คนในสถานที่สนุกสนานเป็นกันเอง
คุณลักษณะของความเป็นสถานที่ ได้แก่ พื้นที่ประวัติศาสตร์ ความชัดเจนเอกลักษณ์วัฒนธรรม
สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มีสถานที่เพื่อทำกิจกรรมต่างๆได้แก่ จั๊บบายชื้อสินค้า สามารถทำกิจกรรมใน
ชีวิตประจำวัน ได้แก่ กิจกรรมทางเลือก ได้แก่ ดูงานประเพณีวัฒนธรรม กิจกรรมทางสังคม ได้แก่
การมาดูการแสดง ดูโชว์ คุยกับคนแปลกหน้า

ปัจจัยเศรษฐกิจ คุณลักษณะสินค้าและบริการ ได้แก่ ของใช้ใน
ชีวิตประจำวัน ของพื้นเมือง ของสะสมของที่ระลึก งานศิลปะ สินค้าหัตถกรรม คุณลักษณะ
เศรษฐกิจรอบพื้นที่ ร้านอาหาร

3. กลุ่มปัจจัยดึงดูด

ปัจจัยกายภาพ ได้แก่ การเข้าถึงพื้นที่ได้โดยมอเตอร์ไซด์ รถยนต์
คุณลักษณะที่ตั้ง ได้แก่ ใกล้ที่อยู่อาศัย อยู่ใจกลางเมือง

ปัจจัยทางสังคม คุณลักษณะของย่าน ได้แก่ แหล่งของถูก แหล่งของกิน แหล่งของหลากหลาย คุณลักษณะของคนในพื้นที่ ได้แก่ ผู้คนมากมายหลากหลาย คุณลักษณะของความเป็นสถานที่ ได้แก่ ความมีชีวิตชีวาทางเศรษฐกิจ วิถีชีวิตชุมชนมีเอกลักษณ์ ความมีชีวิตชีวาทางสังคม มีสถานที่เพื่อทำกิจกรรมต่างๆได้แก่ เดินดูของ เดินเล่น พักผ่อน สามารถทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ได้แก่ กินดื่ม ช็อปปิ้งและบริการ กิจกรรมทางเล็อก ได้แก่ เดินเตร็ดเตร่ ท่องเที่ยว กิจกรรมทางสังคม ได้แก่ คุยกับคนรู้จัก ดูคน

ปัจจัยเศรษฐกิจ คุณลักษณะสินค้าและบริการ ได้แก่ อาหารและเครื่องดื่ม คุณลักษณะเศรษฐกิจรอบพื้นที่ ตลาดและร้านสะดวกซื้อ

4. ปัจจัยแฝง

นอกจากนั้นผู้ใช้ซึ่งเป็นมนุษย์มีความซับซ้อนทางความคิด ความรู้สึก ซึ่งเป็นเหตุผลที่ไม่สามารถวัดได้เป็นปริมาณ อย่างไรก็ตามในแบบสอบถามการวิจัยนี้ได้ถามถึงเหตุผลเชิงความรู้สึกที่คนไปใช้สถานที่ ด้านความรู้สึกถึงความพึงพอใจและทัศนคติต่อสถานที่ สามารถอธิบายปัจจัยที่จับต้องไม่ได้แต่เป็นเหตุผลสำคัญทำให้คนมาใช้พื้นที่เป็นเหตุผลเชิง อารมณ์ความรู้สึก เรียกว่าปัจจัยแฝง ในการศึกษาเลือกผลพลอยได้และทัศนคติเป็นตัววัดปัจจัยแฝง

ผลพลอยได้ ดึงดูดมากที่สุดได้แก่ด้านความเพลิดเพลิน และคลายเครียด ความรู้สึกที่สนับสนุน ได้แก่ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้เรียนรู้ประสบการณ์แปลกใหม่ ส่วนผลพลอยได้ระดับพื้นฐานคือ ได้เครือข่ายสังคม ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ได้ความคิด ด้านความหากพิจารณาการออกแบบพื้นที่ให้เกิดความเพลิดเพลินและคลายเครียดแล้ว จะทำให้ผู้ใช้ต้องการมาใช้พื้นที่เหล่านั้นมากที่สุด ทั้งๆที่ไม่มีวัตถุประสงค์โดยตรงว่าจะมาช้อปปิ้งหรือจะมารับประทานอาหาร แต่จะใช้เวลาวางบนพื้นที่เหล่านั้นเป็นเวลานาน ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ ภูมิทัศน์ การออกแบบแสงสว่างเพื่อความสวยงาม ร่มเงา แสงสว่างเพื่อการส่องสว่างและความปลอดภัย การจดจำได้ เอกลักษณ์ของสถานที่ เป็นทัศนคติที่คนให้ความรู้สึกที่พื้นที่เหล่านั้นเป็นเชิงบวก และคำตอบของคนไทยที่ตอบว่าภาพรวมประทับใจ ในขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ทัศนคติเชิงบวกด้านป้ายร้านค้า การออกแบบแสงสว่างเพื่อความสวยงาม แสงสว่างเพื่อการส่องสว่างและความปลอดภัย และให้ค่าความประทับใจโดยรวมประทับใจ คำรองเป็นคำตอบว่าความประทับใจมากที่สุด ดังนั้นปัจจัยนี้มีผลต่อความพอใจของผู้ใช้ ทำให้มีโอกาสเกิดการใช้พื้นที่มากขึ้น

ดังนั้นเหตุผลด้านผู้ใช้ จึงประกอบไปด้วยปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยดึงดูดเป็นส่วนสำคัญ และมีอิทธิพลต่อผู้ใช้จากน้อยไปหามากตามลำดับ รวมทั้งยังมีปัจจัยแฝงเป็นส่วนตัดสินใจในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ หากพื้นที่ใดมีปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยดึงดูดมากจึงมีโอกาสของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

บทที่ 7

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาในบทนี้เป็นการสรุปผลของการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ ประกอบด้วยข้อสรุปผล การศึกษา ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย ซึ่งรายละเอียดดังต่อไปนี้

7.1 ผลสรุปจากการศึกษา

การศึกษานี้มีข้อสรุปของการศึกษาเพื่อตอบคำถามของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ เหตุผลความเชื่อมโยงขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน ตลอดจนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ โดยการศึกษแบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ ส่วนที่ 1) การศึกษารูปแบบของพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ วิเคราะห์หาเหตุผลด้านคุณลักษณะของพื้นที่ ที่สนับสนุนให้พื้นที่นั้นเกิดการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ ส่วนที่ 2) วิเคราะห์เหตุผลความเชื่อมโยงของพื้นที่ว่างสาธารณะกับโครงสร้างเชิงสัญญาณของเมืองและพื้นที่ ส่วนที่ 3) ศึกษาวิเคราะห์เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้พื้นที่ว่า มีเหตุผลอะไรสนับสนุนให้ไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ส่วนที่ 4) เป็นการสรุปข้อค้นพบของการศึกษานำไปสู่การสร้างนโยบายที่เหมาะสมของพื้นที่ว่างสาธารณะ ผลสรุปของการศึกษาดังต่อไปนี้

7.1.1 เงื่อนไขพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์

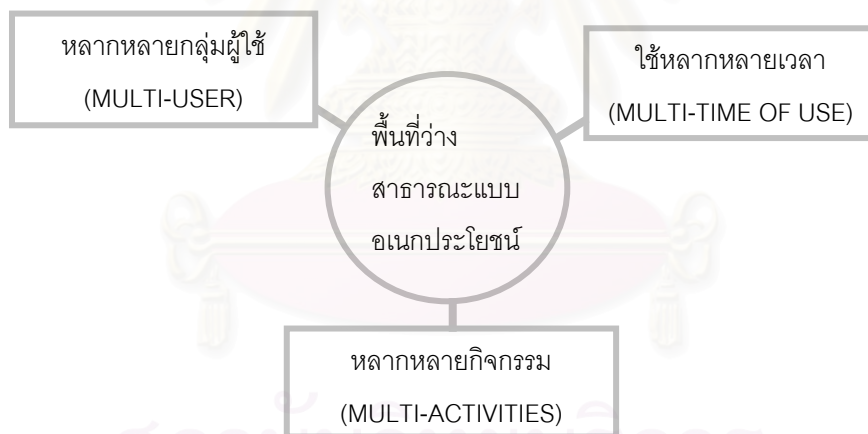
พื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของการใช้งานดังต่อไปนี้ ได้แก่ ความหลากหลายของคนหรือผู้ใช้ ความหลากหลายของเวลา ความหลากหลายของกิจกรรม ซึ่งสาเหตุของความหลากหลายเกิดขึ้นจากหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนเป็นเหตุผลเชื่อมโยงกัน ได้แก่ คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ว่าง โครงสร้างเชิงสัญญาณของเมืองและผู้ใช้ ดังสมมุติฐาน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

7.1.1.1 องค์ประกอบของพื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

1. ความหลากหลายของคนจะต้องประกอบด้วยความหลากหลายของ อายุ เพศ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ถิ่นที่อยู่อาศัย ที่มารวมตัวกันในพื้นที่ว่างสาธารณะ ปัจจุบันพบว่า ความแตกต่างของความหลากหลายเพคน้อย เพราะมีผู้หญิงและผู้ชายใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมากพอๆ กัน แม้ว่าพื้นที่ตลาดจะมีผู้หญิงมากกว่าเล็กน้อย และพื้นที่ท่องเที่ยวพักผ่อนจะมีผู้ชายมากกว่าเล็กน้อยจนไม่ใช่ประเด็นสำคัญ พื้นที่ในเมืองเชียงใหม่ยังปรากฏว่า มีเด็กและคนชราใช้พื้นที่น้อย ส่วนมากเป็นคนหนุ่มสาว เนื่องด้วยข้อจำกัดของการเดินทาง และวิถีชีวิตของคนเมือง

เปลี่ยนแปลงไป เด็กจะใช้ชีวิตสาธารณะตามศูนย์การค้า ส่วนคนชรานั้นแทบไม่มีพื้นที่ต่างจากในอดีตที่จะพบคนชราเล่นหมากรุกตามสวนใจกลางเมือง การที่คนเด็กและชราหายไปจากพื้นที่ว่างสาธารณะเมืองเชียงใหม่สาเหตุมาจากการเติบโตของชานเมือง ครอบครัวที่ย้ายไปอยู่ชานเมือง ทำให้คนเด็กและชราไม่สามารถเดินทางมายังพื้นที่ว่างสาธารณะใจกลางเมืองเองได้โดยสะดวก ส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชน มีคนชราใช้พื้นที่เหล่านั้น ดังเช่น ช่างบ้านช่างเคียน

ความหลากหลายของเวลา เกิดจากการใช้พื้นที่แต่ละส่วนของพื้นที่หรือทับซ้อนบนพื้นที่ส่วนเดียวกัน ในแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ทำให้พื้นที่เหล่านั้นเกิดความคึกคักตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน ยิ่งใช้หลากหลายเวลายิ่งเป็นจุดเด่นที่ดึงดูดคนให้มาใช้พื้นที่มากยิ่งขึ้น ความหลากหลายของเวลานั้นก่อให้เกิดผู้ใช้หลายกลุ่มมากยิ่งขึ้น ด้วยหน้าที่การงานที่แตกต่างกัน บางกลุ่มอาจจะมาใช้ตอนกลางวันบางกลุ่มอาจจะมาใช้ตอนกลางคืน การสร้างความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ในแต่ละเส้นทางบนพื้นที่ว่างสาธารณะ ทำให้ผู้ใช้ปรับเปลี่ยนการใช้สอยในแต่ละช่วงเวลา เป็นประสิทธิภาพของการใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่า ดังตัวอย่างอัตราการสัญจรคนเดินถนนตลาดวโรรส จะมีความแตกต่างกันในช่วงเวลา เช้า กลางวัน และค่ำ หนาแน่นบริเวณที่แตกต่างกัน เกิดจากหน้าที่ใช้สอยแตกต่างกันในแต่ละส่วนที่เชื่อมติดในพื้นที่เดียวกัน นอกจากนั้นยังรวมถึงการสร้างเหตุการณ์งาน

องค์ประกอบการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

(The Multi-use of Public Open Space)

แผนภูมิ 7-1 องค์ประกอบของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

เทศกาลต่างๆ ประจำฤดูกาลและประจำปี การสร้างกิจกรรมการใช้พื้นที่ทั้งระยะเวลาสั้นๆและระยะเวลานานๆ และกิจกรรมที่ตอบสนองของกลุ่มคนที่หลากหลาย หรือกิจกรรมที่ตอบสนองหลายช่วงเวลาที่แตกต่างกัน กิจกรรมคือสิ่งที่ดึงดูดคน ในความหลากหลายของกิจกรรมนั้น ประกอบไปด้วย กิจกรรมในชีวิตประจำวัน กิจกรรมทางเล็อก และกิจกรรมทางสังคม และตอบสนองทั้งกิจกรรมเดี่ยวและ

กิจกรรมกลุ่ม การจะเกิดกิจกรรมทั้งหลายได้ ต้องมีการสร้างพื้นที่หรือกายภาพที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีหน้าที่ใช้สอยหลากหลาย มีสิ่งสนุกสนานเพลิดเพลินที่ทำให้คนอยากใช้ มีสินค้าและบริการ สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะสร้างกิจกรรมที่เป็นชีวิตเมือง ชีวิตสังคมจึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับกิจกรรมเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์อย่างซับซ้อนและแนบแน่นเป็นของคู่กัน ดังนั้นเงื่อนไขเหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ สำหรับการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีชีวิตเมืองและมีชีวิตชีวาดึงดูดประชาชน

ข้อค้นพบของการวิจัย พื้นที่ว่างสาธารณะบาทวิถีย่านการค้าใจกลางเมือง มีความหลากหลายของคน เวลา และกิจกรรมมาก เพราะว่าเกิดจากการใช้พื้นที่ในชีวิตประจำวัน การซ้อนทับกิจกรรมบนพื้นที่ต่างๆ แยกจากกันแต่ละส่วนในพื้นที่นั้น สร้างการใช้คนหลายกลุ่มในแต่ละช่วงเวลา จึงทำให้แต่ละช่วงเวลาเกิดการใช้มากแตกต่างกันหรือระจุกตัวของกิจกรรมแตกต่างกัน ในแต่ละช่วงเวลาดังข้อค้นพบในบทที่ 6 ของพื้นที่ย่านตลาดวโรรส ในขณะที่ถนนคนเดินราชดำเนินแต่ละเส้นมีกิจกรรมแตกต่างกันไม่มากนักจึงมีความหนาแน่นของคนใกล้เคียงกันในแต่ละช่วงเวลา ส่วนพื้นที่ย่านมหาวิทยาลัยเกิดการใช้คนไม่หลากหลายกลุ่ม กิจกรรมก็ไม่หลากหลายจึงทำให้ความหลากหลายเวลาน้อยตาม ดังแนวคิดทฤษฎีของ Whyte (1980) และ Gehl (2001) ดังนั้นความหลากหลายของกิจกรรมจะนำมาซึ่งความหลากหลายคน และสร้างความหลากหลายของเวลาตาม ซึ่งมักมีโอกาสเกิดขึ้นมาในย่านใจกลางเมืองมากกว่าในเมืองและชานเมืองดังที่ Jacobs (1961) เห็นว่าความหนาแน่นและการใช้ประโยชน์ผสมผสานใจกลางเมือง ประกอบกับการมีประโยชน์ใช้สอยมากการเข้าถึงดี จะสร้างความสำเร็จของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ซึ่งใจกลางเมืองจะมีมากกว่าย่านอื่นดังข้อค้นพบในการศึกษา

7.1.1.2 ประโยชน์ใช้สอยของพื้นที่ว่างสาธารณะ

พบว่าพื้นที่ส่วนมากที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ มักจะเป็นพื้นที่องค์ประกอบเมือง พื้นที่ว่างในกลุ่มอาคาร พื้นที่ลานที่ว่าง ถนนคนเดิน และบาทวิถี พื้นที่เหล่านี้มักมีคุณสมบัติทางสังคม วัฒนธรรม และคุณลักษณะเชิงเศรษฐกิจ ทั้งบนตัวพื้นที่และสภาพโดยรอบ สันนิษฐานอยู่ และบางพื้นที่เป็นพื้นที่ซึ่งเทศบาลอนุญาตให้ใช้ถนนและบาทวิถีได้ จึงทำให้เกิดการใช้พื้นที่อย่างหลากหลาย พื้นที่ที่คนชอบไปในการศึกษาคือ ถนนคนเดินราชดำเนิน บาทวิถีตลาดวโรรส บาทวิถีหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ บาทวิถีหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และพลาซ่ากาดสวนแก้ว ซึ่งเป็นพื้นที่เต็มไปด้วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่คึกคักมีชีวิตชีวา และนำมาซึ่งกิจกรรมทางสังคม การปฏิสัมพันธ์ในระดับต่างๆ ของ การมอง การได้ยิน และการสนทนา

ส่วนพื้นที่ที่ไม่มีความหลากหลาย ทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะนั้นเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะแบบไม่อเนกประโยชน์ ได้แก่ กลุ่มพื้นที่ว่างตามแนวyarimแม่น้ำ และพื้นที่สวนสาธารณะ

เนื่องจากพื้นที่เหล่านี้ขาดกิจกรรมบนพื้นที่ ตลอดจนขาดการสร้างสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดการใช้ทั้งกิจกรรมในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงกิจกรรมกลุ่ม ทั้งระดับส่วนตัวและระดับสาธารณะ ทั้งกิจกรรมหยุดนิ่งและกิจกรรมกระตือรือร้น พื้นที่สวนสาธารณะในเมืองเชียงใหม่เกือบทั้งหมดเป็นเพียงพื้นที่ว่างที่มีที่นั่งเตรียมให้ แต่ปราศจากวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและถูกทิ้งรกร้าง ขาดความปลอดภัย ไม่น่าอยู่และไม่น่าใช้พื้นที่ของพื้นที่ ส่วนสำคัญคือขาดความเข้าใจพื้นที่ที่นำไปสู่การออกแบบที่ดี ไม่มี ความเชื่อมโยงกับพื้นที่อื่นๆ ไม่มีการสร้างเส้นทางหรือจุดดึงดูดให้คนไปใช้ ทั้งๆที่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงสำหรับการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะ ด้วยคุณลักษณะของพื้นที่มีเอกลักษณ์ของพื้นที่ มีกิจกรรมเศรษฐกิจและบริการรอบพื้นที่ การเข้าถึงพื้นที่ดี อีกทั้งที่ตั้งของสวนสาธารณะไม่เชื่อมโยงกับ แหล่งที่อยู่อาศัยประเภทชุมชนละแวกบ้าน ซึ่งมีความต้องการของเด็กในชุมชน แต่เด็กไม่สามารถเดินทางได้ในรัศมีไกลเกิน 200-500 เมตร เพื่อความปลอดภัยของเด็กควรอยู่ในสายตาของผู้ปกครอง หรือคนในชุมชน สวนสาธารณะหลายแห่งจึงมีอุปกรณ์เด็กเล่นทิ้งอยู่อย่างรกร้าง เช่น ที่สวนหายยา เป็นต้น เพราะที่ตั้งอยู่ในแหล่งที่เด็กไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้เอง

ดังนั้นพื้นที่กลุ่มสวนสาธารณะและกลุ่มสวนขนาดเล็ก จึงไม่มีผู้ใช้งาน หลากหลายทั้ง คน เวลาและกิจกรรม ทั้งๆที่มีคุณลักษณะที่ดีกว่าพื้นที่หลายๆแห่ง แต่ไม่มีคุณลักษณะ กิจกรรมทางสังคม-เศรษฐกิจ ทำให้ไม่มีผู้ใช้พื้นที่เหล่านี้ การสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะหากต้องการชีวิต เมือง ควรหลีกเลี่ยงการสร้างสวนสาธารณะ เพราะไม่มีผู้ใช้เนื่องจากความหนาแน่นของประชากรใน เมืองเชียงใหม่ยังไม่หนาแน่นมาก บ้านพักอาศัยมีพื้นที่รอบบริเวณบ้านกว้างขวาง คนจึงไม่ต้องการใช้ ชีวิตในสวนสาธารณะ ประกอบกับภูมิอากาศประเทศไทยเป็นเมืองร้อน คนจึงไม่นิยมไปที่โล่งแจ้งใน ตอนกลางวัน การวิจัยนี้พบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะไม่เหมาะสมสำหรับสภาพปัจจุบัน แต่ถ้าหากมีการ ออกแบบที่ดีพอสภาพการณ์อาจจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนั้นข้อค้นพบนี้ตรงตามแนวคิดทฤษฎี ของ Whyte (1980) และ Gehl (2001) อภิปรายว่า กิจกรรมคือสิ่งที่ดึงดูดคน และพื้นที่ว่างสาธารณะ จะต้องมีการเข้าถึงที่ดีไม่มีอุปสรรคกีดขวาง หรือไม่ควรมีระดับความสูงที่แตกต่างกันของพื้นที่และทางเท้า และควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกและการป้องกันแสงแดด ตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมให้ เหมาะสม

7.1.2 ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

จากตารางที่ 7 - 1 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของพื้นที่ (ช่อง2) กับโครงสร้าง สันฐานของเมือง (ช่อง3) ที่มีต่อการใช้อย่างอเนกประโยชน์ (ช่อง1) ช่อง 2 แสดงคุณลักษณะเฉพาะ พื้นที่ที่ดีส่วนช่อง 3 แสดงถึงพื้นที่ที่มีเงื่อนไขโครงสร้างที่ดี ความสัมพันธ์ของทั้ง3ประการ จากตาราง แสดงให้เห็นว่าการเกิดค่าอเนกประโยชน์มากและมากที่สุดได้ 2 แถวบนเกิดจากคุณลักษณะเฉพาะของ พื้นที่ที่มีเกือบทุกช่องยกเว้นสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีปานกลางเหมือนช่องอื่นๆ อีกทั้งทุกพื้นที่ที่อเนก

ประโยชน์จะมีโครงสร้างเชิงสัดส่วนระดับเมืองและรอบพื้นที่รัศมี 500 เมตรที่ต่อเนื่องทุกพื้นที่ จึงเป็นเหตุผลทำให้เกิดการใช้มากถึงมากที่สุด ส่วนแถวถัดมาค่าปานกลางและน้อย เกิดจากค่าคุณลักษณะเฉพาะพื้นที่ที่มีปานกลางและโครงสร้างเชิงสัดส่วนในกลุ่มนี้จะมีบ้างไม่มีบ้าง จึงสรุปได้ว่าความอเนกประโยชน์ปานกลางในกลุ่มนี้มาจากอิทธิพลของตัวพื้นที่มากกว่าเมือง เพราะหลายพื้นที่ไม่ได้มีโครงสร้างเชิงสัดส่วนที่ดีแต่ยังมีการใช้อเนกประโยชน์อยู่ ส่วนกลุ่มสุดท้ายน้อยที่สุดและไม่มีการใช้ จะเห็นว่าไม่มีคุณลักษณะเฉพาะหลายค่าและหลายพื้นที่ไม่มีโครงสร้างเชิงสัดส่วนที่ดีจึงไม่เกิดการใช้อเนกประโยชน์ แต่ยังมีค่าบางค่าอยู่ทั้งคุณลักษณะเฉพาะและโครงสร้างเชิงสัดส่วนของเมืองซึ่งพื้นที่เหล่านี้บางอันเป็นข้อยกเว้นเช่นไม่มีพื้นที่กิจกรรมเพียงพอ หรือทางการไม่อนุญาตให้ใช้พื้นที่ในทำกิจกรรมต่างๆ หรืออาจจะมาจากสาเหตุอื่นๆจึงต้องพิจารณาเป็นกรณีไป ในภาพรวมส่วนมากมีค่าสัมพันธ์แบบแปรผันตรง และมีรายละเอียดของตรรกะดังนี้

7.1.2.1 ตรรกะคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ว่างสาธารณะ

คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่นั้นเป็นคุณภาพของพื้นที่โดยตรง ซึ่งเกิดขึ้นจากการก่อตั้งพื้นที่ตั้งแต่เริ่มแรก เป็นผลจากนโยบายและวัตถุประสงค์ของการสร้างพื้นที่ รวมถึงการวางแผนการใช้และการดำเนินการของพื้นที่ ตลอดจนการออกแบบพื้นที่ว่างสาธารณะเหล่านี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้านได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ เป็นตรรกะเริ่มแรกที่ส่งผลโดยตรงต่อการใช้พื้นที่ว่า คนจะใช้มากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของพื้นที่ แนวคิดของการสร้างคุณภาพพื้นที่ที่สามารถสร้างได้ 2 แนวทาง แนวทางแรกพิจารณาจาก อุปสงค์ (demand) ด้วยการสำรวจความต้องการใช้พื้นที่ว่ามีมากเพียงพอหรือไม่ ประกอบกับยังไม่มีพื้นที่ใดรองรับความต้องการของประชาชน แนวทางที่สอง พิจารณาสร้างจาก อุปทาน (supply) คือสร้างจากข้อมูลที่มีอยู่ร่วมกับนโยบายการวางแผนของภาครัฐบาล ที่มุ่งหวังสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะขึ้น เพื่อเป็นกลยุทธ์ของการพัฒนาเมือง อย่างไรก็ตามความต้องการสร้างพื้นที่ว่างจะต้องมีคุณลักษณะเฉพาะหรือมีคุณภาพปัจจัยด้านต่างๆดังต่อไปนี้

1. ด้านกายภาพ

ตรรกะสำคัญอันดับแรกของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์คือกายภาพ เริ่มจากตัวพื้นที่จะต้องมีความเหมาะสมทางด้านกายภาพ เป็นปัจจัยสำคัญพื้นฐานที่ทำให้เกิดการใช้อย่างสะดวกสบาย ได้แก่ ใกล้เคียงอาศัย ตั้งอยู่ใจกลางเมือง อยู่ใกล้ชุมชน เข้าถึงสะดวกได้โดยการเดินทางวิธีต่างๆ ซึ่งตรงกับ Whyte (1980) ได้เสนอแนวคิดของพื้นที่ว่างสาธารณะที่ประสบความสำเร็จ เกิดจากการมองเห็นและกายภาพที่เชื่อมโยงกับพื้นที่โดยรอบส่งผลต่อการใช้พื้นที่ รวมถึงความหนาแน่นของคนที่สำคัญรอบพื้นที่ และระดับการเข้าถึงพื้นที่จากถนนโดยรอบพื้นที่ว่างสาธารณะ ถนนที่เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ว่างสาธารณะ หากมีรั้วแนวกันจะกลายเป็นสิ่งกีดขวางผู้ใช้ ทำ

ตารางที่ 7-1 ระดับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอนเนกประโยชน์ คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ 42 พื้นที่ และจำนวนพื้นที่ที่มีโครงสร้างเชิงซ้อนฐานดี

การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอนเนกประโยชน์ (1)	คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ (2)								โครงสร้างเชิงซ้อนฐานดี (3)															
	กายภาพ (4)		สังคม (5)			เศรษฐกิจ (6)			ระดับเมือง (7)											ระดับพื้นที่ รัศมี 500 เมตร (8)				
	การเข้าถึงพื้นที่	สิ่งอำนวยความสะดวก	กิจกรรมวัฒนธรรม	โปรแกรมเทศกาล	เอกลักษณ์พื้นที่	ชนิดสินค้า	การจ้างงานสินค้า	บริการรอบพื้นที่	ย่านโดดเด่น	ความหนาแน่นประชากรมาก	การใช้ประโยชน์ที่ดินผสมผสาน	โครงข่ายการเข้าถึงดี	ปริมาณการสัญจรปานกลาง	ขนส่งสาธารณะมาก	ใกล้ที่ตั้งราชการ	ใกล้ที่ตั้งธนาคารและตลาด	ใกล้ร้านอาหาร/คอฟฟี่	ใกล้โรงแรม	ใกล้วัด HERITAGE	ใกล้เส้นทางวัฒนธรรม	มวลอาคารต่อพื้นที่ว่างหนาแน่นมาก	ตั้งอยู่ในบล็อกเมืองขนาดปานกลาง	มีลักษณะโครงข่ายตารางกริด	มีการเชื่อมต่อดังต่อไปนี้
มากที่สุด	●	3	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	!	●	3	●	●	●	●	●	●	●	●	●
มาก	●	3	3	●	3	3	●	●	●	3	3	●	●	●	●	●	●	●	3	3	3	●	3	3
ปานกลาง	●	3	3	!	!	!	3	3	!	3	3	●	3	3	●	!	●	!	!	!	!	3	●	!
น้อย	●	3	!	!	!	!	3	3	!	3	●	3	3	●	!	!	!	!	!	!	!	!	●	!
น้อยที่สุด	●	!	!	!	!	!	3	!	!	●	●	!	!	●	!	!	!	!	!	!	!	!	!	!
ไม่มี	3	!	!	!	!	!	3	!	●	●	●	!	!	●	3	3	3	●	●	!	3	3	3	3
	● ค่ารวมของคุณลักษณะเฉพาะที่มีในพื้นที่ศึกษา 42 พื้นที่								● ค่ารวมจำนวนพื้นที่ที่มีเงื่อนไขโครงสร้างเชิงซ้อนฐานดี															

ให้การใช้พื้นที่ลดลง ผลของการศึกษานี้พบว่าเหตุผลที่คนไปใช้พื้นที่ เพราะใกล้ที่อยู่อาศัยและชุมชนมากที่สุด เพราะระยะทางใกล้ทำให้เกิดโอกาสไปใช้บ่อยมากกว่าระยะทางไกล นอกจากนี้ การที่ผู้ใช้มองเห็นพื้นที่เป็นประจำ สะท้อนว่าการเข้าถึงทางสายตาเป็นเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่ง ส่วนพื้นที่ใจกลางเมืองนั้น เป็นพื้นที่สำคัญของเมืองที่บรรจุนานาที่ใช้สอยต่างๆ ตลอดจนบริการต่างๆ อยู่มาก โอกาสของการไปยังพื้นที่ใจกลางเมืองจึงมีมากกว่าพื้นที่อื่นๆเช่นกัน ส่วนที่ตั้งที่อยู่ใกล้การขนส่งสาธารณะ ใกล้ที่ทำงาน เส้นทางผ่าน นั้นกลับพบว่าไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญ เพราะคนเชียงใหม่ใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลเดินทางจากบ้านไปที่ทำงาน หรือไปที่ต่างๆ เป็นส่วนมาก ซึ่งได้แก่มอเตอร์ไซด์และรถยนต์ ประกอบกับลักษณะการทำงานและสถานที่ทำงาน ไม่ได้เอื้อให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ เหตุผลของการเดินทางโดยทางผ่านพื้นที่ว่างสาธารณะก็มักจะมีน้อย การเดินทางผ่านทางเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนวิธีการเดินทางจากการเดินเท้าเป็นการขนส่งสาธารณะ หรือเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่สองพื้นที่ของผู้เดินทางที่มีพื้นที่ว่างสาธารณะอยู่ตรงกลาง ส่วนมากคนเชียงใหม่มักมีพฤติกรรมการเดินทางจากจุดเริ่มต้น (origin) ไปยังจุดหมายปลายทาง (destination) โดยตรงมากกว่า เพราะคนใช้ยานยนต์ส่วนบุคคลเป็นส่วนมาก การศึกษานี้พบว่าเมืองเชียงใหม่ มีการใช้มอเตอร์ไซด์เป็นวิธีการเดินทางไปพื้นที่ว่างสาธารณะมากที่สุด ในขณะที่การเดินทางด้วยรถยนต์และขนส่งสาธารณะเป็นการเดินทางอันดับรอง อย่างไรก็ตามการขนส่งสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญของพื้นที่ว่าง สำหรับเมืองเชียงใหม่ การขนส่งสาธารณะแบบรถแดงเป็นการเดินทางที่สามารถไปได้ทุกพื้นที่ ส่วนรถประจำทางยังไม่เป็นที่นิยม เนื่องจากยังอยู่ในระยะเริ่มต้นของการให้บริการ มีจำนวนเส้นทางครอบคลุมและมีความถี่ของการบริการมากไม่เพียงพอ ทั้งความตรงต่อเวลาที่สะดวกต่อผู้ใช้

ประเด็นการจัดสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นปัจจัยสำคัญดังที่ Whyte (1980) และ Gehl (2001) ได้นำเสนอไว้ ในการศึกษาพบว่าพื้นที่ต่างๆไม่ค่อยมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากนัก เกือบทุกพื้นที่ขาดที่นั่งที่เหมาะสม ไม่มีห้องน้ำบริการ รวมทั้งไม่มีน้ำและไฟฟ้าที่เตรียมไว้สำหรับแผงลอยชั่วคราวริมบาทวิถีหรือลานว่าง ไม่มีสถานที่ชำระล้างมือหรือส่วนประกอบอาหารกลางแจ้ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่ภาครัฐควรจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า หรือหากเป็นพื้นที่ที่เกิดขึ้นเองภาครัฐควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนา พบว่าพื้นที่อเนกประโยชน์และไม่อเนกประโยชน์ก็มีลักษณะคล้ายกัน ดังนั้นปัจจัยนี้จึงมีอิทธิพลต่อการใช้น้อยกว่าประเด็นอื่นๆ การจัดสภาพแวดล้อมที่ดี ได้แก่ การออกแบบภูมิทัศน์ การประดับประดาแสงสว่าง ร่มเงา ไฟฟ้าแสงสว่างเพื่อความปลอดภัย นอกจากนี้ยังควรมี ป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ ที่นั่งพัก สาธารณูปการ ห้องน้ำ โทรศัพท์สาธารณะ ประปา อำนวยความสะดวกอื่นๆ สำหรับผู้มาใช้พื้นที่ด้วย ซึ่งสภาพแวดล้อมนี้นำไปสู่ผลดีด้านอื่นๆตามมา ดังเช่นแนวคิดของ Gehl ที่ว่า สภาพแวดล้อมที่ดีจะสร้างการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และหากมีกิจกรรมทางเลือก

ในพื้นที่ด้วย ผลจะนำไปสู่กิจกรรมทางสังคมซึ่งคนจะปฏิสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามประเด็นนี้ผู้ใช้ก็ยอมรับสภาพดังนั้นการที่ผู้ใช้พื้นที่มากจึงมาจากสาเหตุอื่นๆ

2. ด้านสังคม

คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ว่างสาธารณะด้านสังคม มีผลต่อการใช้อย่างอเนกประโยชน์มากยิ่งขึ้นกว่าด้านกายภาพ แม้ว่ากายภาพเป็นสิ่งจำเป็นก็ตาม พิจารณาจากตาราง 7-1 จะเห็นว่าคุณลักษณะนี้เกิดขึ้นเฉพาะในพื้นที่อเนกประโยชน์มาก แสดงว่ามีอิทธิพลมากดังอภิปรายท้ายบทแต่ละบทแล้ว คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ว่างสาธารณะด้านสังคม ได้แก่ กิจกรรมทางวัฒนธรรม โปรแกรมน และเอกลักษณ์ของพื้นที่ ในการศึกษาที่พบว่า วัฒนธรรมที่ปรากฏบนพื้นที่ ได้แก่ กิจกรรมทางวัฒนธรรม โปรแกรมนมีผลต่อผู้ใช้มากที่สุด รองลงมาเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่รอบๆของตัวพื้นที่นั้น ดังแนวคิดของ Rapoport (1977) ในสร้างพื้นที่ เกิดจากกิจกรรมวัฒนธรรมและความสำคัญภูมิหลังทางสังคมวัฒนธรรม ในการศึกษาการนำเสนอเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดึงดูดสำหรับผู้มาเยี่ยมชม ทำให้พื้นที่นั้นประสบความสำเร็จ พื้นที่ย่านเก่าแก่เป็นสถานที่ส่งเสริมศิลปหัตถกรรมของเมือง พื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินและววัลายอยู่ในลักษณะแนวทงนี้ สำหรับถนนคนเดินววัลายแม้ว่าช่างฝีมือต่างๆไม่ได้อยู่ในพื้นที่แล้ว คงหลงเหลือเพียงกิจกรรมของชุมชนที่พยายามรื้อฟื้นหรือรักษาฝีมือช่างแกะสลักเงินเอาไว้ นอกจากนี้กลยุทธ์การสนับสนุนจากภาครัฐบาลด้วยโปรแกรมนงานเทศกาลต่างๆ จะทำให้พื้นที่นั้นมีเรื่องราวกิจกรรมมีสีสันและมีชีวิตชีวา สำหรับเชียงใหม่ก็มีโปรแกรมนเทศกาลตลอดทั้งปีเพื่อสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว อีกทั้งงานวัฒนธรรมประเพณีของเชียงใหม่มีทุกเดือน มีเส้นทางเฉลิมฉลองและเทศกาลงานประเพณีในบริเวณใจกลางเมือง ที่ถนนราชดำเนินและถนนท่าแพ การจัดโปรแกรมนงานจึงทำให้มีส่วนสนับสนุนพื้นที่ว่างสาธารณะในย่านนี้ เป็นไปตามแนวคิดของ Whyte (1980) and Gehl (2001) การรักษาชีวิตบนท้องถนนเช่น ย่านตลาดวโรรส ย่านมหาวิทยาลัย การใช้พื้นที่ในชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้จะสร้างเอกลักษณ์ของเมืองไว้ เพราะวิถีชีวิตเหล่านี้บริการสนองตอบผู้อยู่อาศัยในการใช้พื้นที่ และยังสามารถนำเสนอให้นักท่องเที่ยว และแนวคิดของ Jacobs (1961) อภิปรายไว้ว่า เป็นลักษณะที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของคนท้องถิ่น ซึ่งคนท้องถิ่นจะมีการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านใกล้เคียงยามไปตลาดและตามร้านค้าชุมชน ซึ่งปัจจุบันวิถีชีวิตเมืองได้เปลี่ยนแปลงไป แต่การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายยังคงพบเห็นอยู่มากกว่าเมืองอื่นๆ

3. ด้านเศรษฐกิจ

คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ว่างสาธารณะด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พื้นที่นั้นมีหน้าที่ใช้สอย และเป็นสถานที่ซึ่งคนไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมาก ในเมืองเชียงใหม่เกือบทุกพื้นที่ที่มีคนมาก จะต้องมีคุณลักษณะเชิงเศรษฐกิจเสมอ ไม่ว่าจะเป็นร้านค้าขนาดเล็ก แผง

ลอยขายสินค้า วางสินค้าบนพื้นบาทวิถี การตั้งโต๊ะยกระดับ หรือล้อเซ็นเคลื่อนย้ายไปมาได้ การค้าขายบนพื้นที่ว่างสาธารณะกลายเป็นสิ่งสำคัญที่ดึงดูดคนให้มาใช้พื้นที่ ดัง Whyte (1980) และ Gehl (2001) อภิปรายไว้ นอกจากนี้ความจำเป็นเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้ในพื้นที่ ที่ต้องการซื้อสินค้าราคาถูก ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ส่วนมากพบว่ามียาได้น้อย พื้นที่เหล่านี้มีค่าต้นทุนเช่าร้านค้าในราคาถูก บางแห่งอาจจะไม่มีค่าเช่าพื้นที่ เพราะจัดวางสินค้าบนลาน ผลิตผลจำนวนมาก เช่น ผักผลไม้ ไข่ไก่และสด จัดวางเสนอขายให้มองเห็นสินค้าโดยตรง เกิดแรงดึงดูดใจในการซื้อสินค้าอย่างมาก กองสินค้าจำนวนมากติดป้ายราคาถูก อีกทั้งหลากหลายและสะดวกในการเลือกจับสินค้า ทำให้คนพอใจในการจับจ่ายสินค้า นอกจากนี้พื้นที่ว่างสาธารณะยังโอกาสของการทำงาน เป็นไปตามแนวคิดของ Jacobs (1961) เป็นการที่ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชนและความคึกคักของเศรษฐกิจจะส่งผลต่อสังคมที่ดีด้วย โอกาสเกิดการซื้อ-ขายสินค้าบนลานเหล่านี้เป็นไปตามสัญชาตญาณอย่างง่ายดาย และแนวคิดของ Crawford (2005) การซื้อขายสินค้าบนลานและบาทวิถีกลายเป็นสีสันของเมือง ที่สร้างเศรษฐกิจคึกคักทั้งบนพื้นที่และพื้นที่บริเวณโดยรอบคุณลักษณะเศรษฐกิจสินค้าและการจัดวางสินค้า จึงเป็นเหตุผลสำคัญของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ นอกจากนี้พื้นที่โดยรอบด้านของพื้นที่ว่างสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นย่านที่อยู่ใกล้ตลาดใกล้ธนาคาร ซึ่งปัจจุบันมักเป็นธนาคารสาขาย่อยขนาดเล็กหรือตู้บริการเงินด่วน ร้านค้าขายและบริการต่างๆ ร้านสะดวกซื้อ ร้านอาหารเครื่องดื่มและสถานบันเทิง ตั้งอยู่ใกล้เคียงหรือรอบบริเวณนั้นเป็นส่วนส่งเสริมทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะเกิดการใช่มากยิ่งขึ้น

7.1.2.2 ตระกาะโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง

การศึกษาลักษณะโครงสร้างของเมืองเชียงใหม่ พบว่าลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ เป็นไปตามทฤษฎีดังนี้

1. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินเชียงใหม่มีลักษณะผสมผสาน ได้แก่การผสมผสานระหว่างที่อยู่อาศัยกับพาณิชยกรรม มีโอกาสของการใช้อย่างอเนกประโยชน์มาก สอดคล้องตามแนวคิดของ Jacob (1961) ย่านจะต้องมีประโยชน์ใช้สอยหลายอย่าง การผสมผสานของอาคารหลายยุคสมัย และความหนาแน่นของคนอย่างเพียงพอ ซึ่งพื้นที่ใจกลางเมืองเชียงใหม่เองก็มีลักษณะผสมผสาน ลักษณะริมถนนจะเป็นพื้นที่พาณิชยกรรม ส่วนที่อยู่อาศัยจะอยู่ด้านหลังหรือด้านหลังของพื้นที่พาณิชยกรรม บางแห่งด้านล่างเป็นพาณิชยกรรมด้านบนเป็นที่อยู่อาศัย ส่วนพื้นที่ในเขตกำแพงเมืองชั้นในและหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จะผสมผสานพื้นที่ของราชการเพิ่มขึ้นอีก

อย่างหนึ่ง ลักษณะผสมผสานนี้จะทำให้มีหน้าที่ใช้สอยหลากหลาย มีทางเลือกในการใช้บริการและสินค้า สร้างความสะดวกให้กับผู้อาศัยและสร้างการใช้พื้นที่ในเวลากลางวัน ในขณะที่พื้นที่ที่มีหน้าที่ใช้สอยเดียวจะถูกใช้เป็นบางเวลา เช่นพื้นที่ธุรกิจจะใช้แต่ตอนกลางวัน พื้นที่อยู่อาศัยจะใช้ในตอนกลางวัน พื้นที่ผสมผสานจะสร้างการใช้งานทั้งเวลากลางวันและกลางคืน จึงมีส่วนทำให้เกิดความหลากหลายของคนและเวลา

2. ความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างและความหนาแน่นประชากร

ความหนาแน่นของประชากร มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ ยิ่งความหนาแน่นของประชากรมาก โอกาสของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะยิ่งสูงมากกว่าพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อย ดังแนวคิดของ Jacobs (1961) เห็นว่าความหนาแน่นมีผลต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและความหลากหลาย สร้างความมีชีวิตชีวาและการเข้าถึงพื้นที่บริการของชุมชน ยิ่งมีความหนาแน่นมากการปฏิสัมพันธ์ยิ่งมาก ผลจากการศึกษาลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ว่างสาธารณะ อัตราส่วนความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างมาก มีโอกาสของการใช้อย่างอเนกประโยชน์มาก ยกเว้นพื้นที่ย่านมหาวิทยาลัย เชียงใหม่มีอัตราส่วนความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างน้อย ก็ยังมีโอกาสของการใช้อย่างอเนกประโยชน์ ซึ่งมาจากเหตุผลด้านการขาดแคลนพื้นที่และบริการเพราะเป็นพื้นที่พัฒนาใหม่ จึงต้องการพื้นที่ว่างสาธารณะที่ตอบสนองกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

3. โครงข่าย

ความสัมพันธ์ของโครงข่ายกับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ก็มีความสัมพันธ์กันเป็นไปตามทฤษฎีแนวคิด Jacobs (1961) Pushkarev and Zupan(1975) และ Trancik (1986) ความหนาแน่นของคนที่สำคัญรอบพื้นที่และระดับการเข้าถึงพื้นที่จากถนนโดยรอบพื้นที่ มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ที่ตั้งของจัตุรัสควรตั้งอยู่ในเนื้อเมืองเชื่อมโยงกับเส้นทางจราจร จัตุรัสควรตั้งอยู่ที่จุดชมวิวติดกับถนนสายหลัก โครงข่ายที่มีความเชื่อมโยงกับองค์ประกอบของเมืองดี มีโอกาสของการใช้อย่างอเนกประโยชน์สูง ดังพื้นที่ในย่านกำแพงเมืองชั้นใน ย่านการค้าใจกลางเมือง และย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนพื้นที่ที่มีการเข้าถึงไม่สะดวก โครงข่ายไม่ดีจะมีเกิดโอกาสน้อยกว่า ซึ่งในเชียงใหม่พบเป็นส่วนน้อย ในพื้นที่กำแพงเมืองชั้นนอกและในพื้นที่ในเมืองอาจจะมีลักษณะโครงข่ายเป็นธรรมชาติบางแห่ง เกิดภายในบล็อกระหว่างถนนสายหลัก ส่วนการเดินทางโดยการขนส่งสาธารณะและรถประจำทางในเมืองเชียงใหม่ มีความสัมพันธ์กับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ พื้นที่ที่มีปริมาณการสัญจรของขนส่งสาธารณะมากมีโอกาสของการเกิดการใช้มากกว่าพื้นที่ที่มีปริมาณการสัญจรน้อย หรือไม่มีเส้นทางเดินรถประจำทาง

4. แปลงที่ดิน

โครงข่ายยังส่งผลต่อลักษณะของแปลงที่ดินหรือบล็อกของเมือง เพราะถนนล้อมรอบเป็นตัวกำหนดขอบเขตของบล็อก ขนาดของแปลงที่ดินมีผลต่อการใช้พื้นที่ว่าง ดังความเห็นของ Jacobs (1961) ขนาดของบล็อกที่ไม่ใหญ่มีโอกาสของการเลี้ยวมุมถนนบ่อย ทำให้เกิดการพบปะปฏิสัมพันธ์กันบนบาทวิถีมาก ถนนไม่เงียบเหงาส่งผลต่อพื้นที่ว่างเกิดการใช้มาก ในการศึกษาขนาดของแปลงที่ดินปานกลางมีโอกาสของการใช้อย่างอเนกประโยชน์มากที่สุด ดังพื้นที่ย่านใจกลางเมืองภายในเขตกำแพงเมือง ซึ่งมีลักษณะโครงข่ายแบบตารางกริด มีโอกาสของการใช้อย่างอเนกประโยชน์มากกว่าลักษณะโครงข่ายแบบภูมิประเทศธรรมชาติ เนื่องจากโครงข่ายไม่ซับซ้อน ตรงไปมาระยะทางของแต่ละทางแยกคนสามารถสังเกตการณ์สัญจรไปมาได้ มีผลต่อระดับการใช้พื้นที่ตลอดจนการเข้าถึงพื้นที่ทางสายตา บล็อกขนาดเล็กมีผลต่อการมองเห็นได้ดี ดังความเห็นของ Carr (1992) การที่คนมองเห็นพื้นที่ว่างก่อนที่จะเข้าไป จะเกิดการตัดสินใจว่าจะใช้พื้นที่นั้น หากรู้สึกว่าเป็นที่นั้นสะดวกสบาย ยินดีต้อนรับ และปลอดภัย

5. ย่าน

ย่านที่โดดเด่นมีส่วนสำคัญในการสร้างพื้นที่ ให้มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์สูง ย่านเกิดจากการตั้งถิ่นฐาน พัฒนาการการใช้ประโยชน์ที่ดินและโครงข่าย ผสมผสานการใช้พื้นที่ วิถีชีวิต กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมเศรษฐกิจ รวมถึงเอกลักษณ์ต่างๆที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ ได้แก่อาคาร บ้านเรือน สถาปัตยกรรม ภูมิประเทศ ในการศึกษานี้มีย่านได้แก่ ย่านประวัติศาสตร์ และย่านการค้าอยู่ใจกลางเมือง ย่านในเมือง ย่านมหาวิทยาลัย และย่านชานเมือง พบว่าย่านที่โดดเด่นมีการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์มากได้แก่ ย่านประวัติศาสตร์ ย่านการค้าใจกลางเมืองและย่านมหาวิทยาลัย ย่านประวัติศาสตร์เป็นพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่มรดกของเมือง เอกลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นความรู้สึกแห่งสถานที่ (sense of place) เป็นสิ่งดึงดูดเศรษฐกิจการค้าได้ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวดังแนวคิดของ Ashworth and Tunbridge(1990) เพราะพื้นที่ย่านนี้มีสิ่งที่น่าสนใจนักท่องเที่ยวต้องการชมได้แก่มรดกประวัติศาสตร์ และมีสิ่งดึงดูดจากร้านอาหาร ที่พักต่างๆ ที่ตอบสนองนักท่องเที่ยว พื้นที่นี้เหมาะสำหรับเป็นถนนคนเดิน ส่วนย่านการค้าใจกลางเมือง เป็นย่านที่โดดเด่นด้วยกิจกรรมการค้า ผู้คนมีชีวิตชีวาคึกคักหนาแน่น เศรษฐกิจหน่วยเล็กนอกระบบจำนวนมาก อีกทั้งที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองการเข้าถึงพื้นที่สะดวกทำให้พื้นที่เหล่านี้ดึงดูดผู้คน ส่วนมากเป็นประชาชนในพื้นที่ทั้งในเมืองและนอกเมือง ย่านเมืองมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ มักมีผู้ใช้พื้นที่เฉพาะกลุ่มโดยเฉพาะผู้อาศัยและทำงานในย่านนั้น ลักษณะของพื้นที่รอบมีการขยายตัวและเติบโตอย่างรวดเร็ว ขาดพื้นที่สาธารณะจึงมีความต้องการใช้พื้นที่มาก กิจกรรมในชีวิตประจำวันจะสนับสนุนย่านนั้นให้โดดเด่น ในขณะที่ย่านในเมืองพื้นที่จะมีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ปานกลาง

จากหน้าที่ใช้สอยของเมืองและส่วนมากเป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง ส่วนพื้นที่ชานเมืองจะเป็นพื้นที่ว่างสลบที่อยู่อาศัยห่างกัน เอกลักษณะของย่านไม่มีลักษณะเด่น ไม่มีสิ่งดึงดูดใจจึงทำให้พื้นที่อเนกประโยชน์น้อย

6. ที่ตั้งกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ

การกระจุกตัวของแหล่งบริการโดยเฉพาะด้านที่พัก โรงแรม เกสต์เฮาส์ และร้านอาหาร ร้านกาแฟ ผับ ย่านที่มีการกระจุกตัวของกิจกรรมต่างๆเหล่านี้ ทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะ นั้นถูกใช้มากยิ่งขึ้น ส่วนพื้นที่ราชการ โรงเรียน ตลาด และธนาคาร มีผลต่อพื้นที่ไม่มากนักเพราะเศรษฐกิจเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นและใช้เวลาไม่มากนัก เมื่อเสร็จธุระก็จะออกจากพื้นที่ แต่ประเภทแรกนั้นเป็นกิจกรรมเศรษฐกิจที่สนับสนุนกิจกรรมทางเลือก ซึ่งจากแนวคิดของ Gehl (2001) กิจกรรมทางเลือกจะใช้เวลาในพื้นที่มากยิ่งขึ้น พื้นที่เมืองเชียงใหม่พบว่ากิจกรรมเชิงเศรษฐกิจในภาพรวมจะกระจุกตัวอยู่บริเวณย่านมรดกของเมือง ย่านการค้าใจกลางเมือง และย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การกระจุกตัวเกิดเป็นจุดแข็งของที่ตั้ง สร้างความถี่ในการใช้บริการและดึงดูดมายังบริเวณนั้นมากยิ่งขึ้น

แผนภูมิ 7-2 องค์ประกอบปัจจัยโครงสร้างเชิงสัญญาณที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

7. ที่ตั้งของกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม

ที่ตั้งของวัด ที่ตั้งและเส้นทางของงานประเพณีและวัฒนธรรม เทศกาล มักตั้งอยู่บนพื้นที่ที่สะท้อนภาพความสำคัญของเมืองนั้นๆ จึงมีผลส่งเสริมการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

บริเวณนั้น หรือจัดอยู่บนพื้นที่ว่างสาธารณะ หรือพื้นที่ว่างสาธารณะนั้นเป็นส่วนหนึ่งของเทศบาล เส้นทางและสถานที่เหล่านี้ จึงเป็นสถานที่รวมผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในยามมีงานประเพณี ยามปกติ พื้นที่ซึ่งถูกจัดจำจะสร้างโอกาสให้คนไปใช้พื้นที่ ดังเช่น พื้นที่ถนนราชดำเนิน ถนนท่าแพและถนนเลียบริมแม่น้ำปิงในเมืองเชียงใหม่ เป็นเส้นทางเทศบาลสำคัญของเมือง เป็นจุดสังเกตการณ์ จุดชมชบวนแห่ที่สำคัญ ดังนั้นจะเห็นว่าเส้นทางและสถานที่เทศบาล เหตุการณ์สำคัญ สัมพันธ์เกี่ยวโยง และมีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างมาก

จากหลักการพิจารณาโครงสร้างพื้นฐานของเมืองของ Conzen (1960) วิเคราะห์จากองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ การใช้ประโยชน์ที่ดิน ความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง โครงข่าย แปลงที่ดิน ในการศึกษานี้ได้ศึกษาปัจจัยเพิ่มอีก 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยย่าน ปัจจัยด้านที่ตั้งการรวมตัวกันของกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านที่ตั้งเส้นทางของงานประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งสองปัจจัยนี้ต่างมีอิทธิพลเกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมากดังกล่าวไปแล้ว

7.1.2.3 ตระกาะผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

ตัวแปรส่วนบุคคลของผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่ใช้ในการศึกษานี้ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพ การศึกษา รายได้ และที่อยู่อาศัย

1 ตัวแปรส่วนบุคคลของผู้ใช้

ด้านเพศของผู้ใช้ ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยมากพอๆกัน พื้นที่ว่างสาธารณะที่เกี่ยวกับท้องเที่ยวมีผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ในขณะที่พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทตลาดผู้หญิงจะมากกว่าผู้ชาย แต่จำนวนที่แตกต่างไม่มากนักเพียงร้อยละ 10 ด้านอายุพบว่าผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะวัยหนุ่มสาวมากที่สุด ในขณะที่พื้นที่ว่างสาธารณะย่านตลาดมีความหลากหลายของวัยมาก กว่า ด้านอาชีพผู้ใช้ส่วนมากมีอาชีพนักศึกษา และรองลงมาเป็นอาชีพค้าขาย ด้านสถานภาพผู้ใช้ เป็นคนโสดมากกว่า ส่วนย่านตลาดเป็นย่านที่คนแต่งงานแล้วมาใช้พื้นที่มากกว่าพื้นที่อื่นๆ ด้านการศึกษาส่วนมากมีการศึกษาระดับปริญญาตรี ด้านรายได้พบว่ารายได้กับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะแปรผกผันกัน ยิ่งรายได้มากยิ่งใช้พื้นที่ว่างสาธารณะน้อย ด้านที่อยู่อาศัยปัจจุบันพบว่าผู้ใช้ที่อยู่ในเทศบาลเมืองเชียงใหม่ ยกเว้นพื้นที่ว่างสาธารณะประเภทถนนคนเดิน มีนักท่องเที่ยวและคนต่างจังหวัดมาก ในขณะที่พื้นที่บาทวิถีและถนนตลาดวโรรส ผู้ใช้ส่วนมากเป็นคนในเขตเทศบาลคนต่างอำเภอรองลงมา เพราะมาซื้อของที่ตลาดวโรรสในฐานะที่เป็นศูนย์กลางการค้าปลีกและค้าส่ง

2. ลักษณะและพฤติกรรมกาไปใช้งาน

เวลาที่ไปใช้พื้นที่ส่วนมากเป็นเวลาช่วงเย็นถึงค่ำมากที่สุด ส่วนช่วงกลางวันมีคนใช้พื้นที่น้อยเพราะภูมิอากาศเมืองเชียงใหม่เป็นแบบเมืองร้อน และเป็นเวลาทำงาน

คนส่วนมากจึงเลือกไปใช้พื้นที่ยามพระอาทิตย์ตกดินไปแล้ว อากาศไม่ร้อน และเป็นเวลาพักผ่อน ดังนั้นภูมิอากาศมีผลต่อเวลาในการใช้พื้นที่มาก ระยะเวลาการใช้พื้นที่ว่างพบว่า ส่วนมากใช้ระยะเวลา 1 - 2 ชั่วโมง คนใช้เวลาในพื้นที่ชอบมากนานขึ้นถึง 3 - 4 ชั่วโมง การที่คนไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะค่อนข้างนาน เพราะใช้เวลาที่เป็นเวลาพักผ่อนนอกเวลางาน ไม่ได้ใช้พื้นที่ช่วงเวลาทำงานแตกต่างจากการศึกษาของ Whyte (1980) ที่ทำการศึกษาพลาซ่าในเมืองนิวยอร์กชี้ได้ พบว่า ผู้ใช้พลาซ่าด้านหน้าหรือระหว่างอาคารสำนักงานในเวลาทำงาน ประกอบกับเป็นเมืองหนาว ดังนั้นเวลาที่ไปใช้จึงเป็นช่วงเวลาพักเที่ยงระหว่างเวลาทำงาน ระยะเวลาที่ใช้ 10 นาที - 2 ชั่วโมง จึงมีความแตกต่างกันกับเมืองเชียงใหม่ ส่วนความถี่ที่ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะส่วนมากจะไป 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ความถี่ของการใช้พื้นที่ จึงขึ้นอยู่กับความเป็นไปได้ของการใช้เวลารว่าง คนส่วนมากมักใช้วันหยุดสุดสัปดาห์และช่วงเวลายื่นหลังเลิกงานหรือหลังเลิกเรียน การจัดการเรื่องเวลาของพื้นที่ว่างสาธารณะจึงเป็นสิ่งสำคัญ ย่านในเมืองที่มีประโยชน์ใช้สอยเดียวมักจะมีเวลาใช้งานจำกัด ในขณะที่ย่านพักอาศัยจะใช้เวลาทำกิจกรรมถึง 24 ชั่วโมง ดังนั้น นักออกแบบเมืองจึงควรเข้าใจรูปแบบของกิจกรรมและพฤติกรรม ทำอย่างไรจะชักชวนให้เกิดกิจกรรมที่มีให้เกิดการใช้เวลาหลายช่วงแตกต่างกัน และในพื้นที่เดียวกันให้เกิดหลายกิจกรรมพร้อมๆกัน Jacob(1961:162) ได้อธิบายถึงถนนที่ประสบความสำเร็จ ผู้คนมักจะปรากฏตัวในแต่ละเวลาที่แตกต่างกัน

บุคคลที่ไปร่วมกิจกรรมในพื้นที่ว่างสาธารณะด้วย ส่วนมากผู้ใช้ในเมืองเชียงใหม่จะไปกับเพื่อนมากที่สุด รองลงมาสามีภรรยาและลูกหรือครอบครัว และแม้ว่าจะมีบางกลุ่มไปคนเดียวแต่ก็มีไม่มากนัก ด้วยลักษณะสังคมของคนเชียงใหม่ ผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมักอยู่ในวัยหนุ่มสาว พฤติกรรมชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม การไปจึงนิยมไปกับเพื่อนมากกว่าไปกับครอบครัว หรือไปคนเดียว ทั้งๆที่ก่อนการศึกษา คาดว่าคนหนุ่มสาวมักไปกับคูรัก แต่จากผลการศึกษากลับพบว่าเป็นส่วนน้อยมากที่จะไปกับคูรัก ดังนั้นบุคคลที่ไปด้วยจึงส่งผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ของการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่า วัตถุประสงค์ที่ไปมากที่สุด ได้แก่ คนไปเดินดูของ เดินเล่นพักผ่อน รองลงมาคือ ไปจับจ่ายซื้อสินค้าและไปรับประทานอาหาร จากการสังเกตวัตถุประสงค์ของการสร้างพื้นที่ของประเทศไทย มักจะเน้นด้านนันทนาการ การศึกษานี้กลับพบว่าไม่มีความสำคัญสำหรับวิถีชีวิตเมืองแบบเชียงใหม่ คนนิยมที่จะเพลิดเพลินกับกิจกรรมชมสินค้า และรับประทานอาหารเครื่องดื่มมากกว่าไปใช้สวนสาธารณะเพื่อความเพลิดเพลินกับธรรมชาติ เหตุผลเพราะทั้งในเส้นทางการเดินทางและที่อยู่อาศัยเมืองเชียงใหม่ ล้วนตั้งอยู่บนพื้นที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติเหล่านั้นอยู่แล้ว

วิถีเดินทางไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะเกือบทุกแห่ง ผู้ใช้นิยมเดินทางด้วยวิธีใช้มอเตอร์ไซด์มากที่สุด รองลงมาคือรถยนต์และการขนส่งสาธารณะตามลำดับ ส่วนการเดินทางมาที่จักรยานน้อยที่สุด การเดินเท้าน้อยในเชียงใหม่ นั้น นอกจากภูมิอากาศร้อนไม่เอื้ออำนวยให้เดินแล้ว

อาจมาจากไม่มีเส้นทางสำหรับคนเดินเท้า รวมทั้งไม่มีถนนและที่จอดสำหรับจักรยานที่ดีพอ ขาดความเชื่อมโยงระหว่างชนิดของการขนส่งสาธารณะกับพื้นที่ ผู้ใช้รถยนต์มีสิทธิ์เหนือคนเดินเท้าเป็นเหตุให้คนไม่ใช้วิธีการเดินเท้าในชีวิตประจำวัน

คุณลักษณะของที่ตั้งพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งาน ตอบสนองกิจกรรมในวิถีชีวิตประจำวัน ที่ตั้งควรใกล้ที่อยู่อาศัยและใกล้ชุมชน การเข้าถึงพื้นที่โดยสะดวกเป็นเหตุผลรองลงมา หากเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะประเภทถนนคนเดิน กิจกรรมเชิงท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจที่ตั้งควรอยู่ใจกลางเมืองและใกล้ที่อยู่อาศัย ซึ่งได้อธิบายไปแล้วในหัวข้อกายภาพเรื่องที่ตั้งแล้ว

คุณลักษณะของย่านประเภทถนนคนเดิน เหตุผลที่คนมาเพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งของหลากหลาย เนื่องจากผู้ใช้ส่วนหนึ่ง ซึ่งมีจำนวนมากเป็นนักท่องเที่ยว คุณลักษณะที่ดูน่าสนใจนักท่องเที่ยว จึงเป็นเรื่องของสถานที่สวยงาม และการซื้อหาของที่ระลึก สินค้าหัตถกรรมซึ่งมีอยู่จำนวนมากในเมืองเชียงใหม่ ด้วยช่างฝีมือชาวบ้านที่เลือกลือชื่อทั้งในและต่างประเทศ การสร้างวัฒนธรรมจากความเป็นพื้นถิ่นจึงโดดเด่น ดังนั้นหากวัฒนธรรมและหัตถกรรมของเมืองเชียงใหม่ที่คงอยู่สะท้อนความเป็นพื้นถิ่นได้ดี นักท่องเที่ยวย่อมให้ความสนใจมาก กระบวนการผลิตของศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรม และงานฝีมือเป็นศิลปะพื้นบ้านมีมนต์เสน่ห์งานฝีมือชาวบ้านท้องถิ่น จากประสบการณ์เมื่อถนนคนเดินเปิดให้บริการกลับพบว่า เมืองเชียงใหม่ยังมีความโดดเด่นด้านการออกแบบท้องถิ่น ได้รับการยอมรับสู่สากลมากยิ่งขึ้น จากฝีมือนักออกแบบที่จบจากคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคณะออกแบบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา สร้างนักออกแบบจำนวนมากทั้งมืออาชีพและสมัครเล่น ถนนคนเดินเป็นสนามฝึกหัดสำหรับนักศึกษาและแม่บ้านในการสร้างสินค้าหัตถกรรม งานออกแบบ และงานฝีมือ นอกจากนั้น “สล่า” หรือช่างพื้นบ้านได้รับโอกาสสนับสนุน การสาธิต การแสดงออกอย่างเต็มที่ในถนนสายนี้ ได้มีพื้นที่นำเสนอภูมิปัญญาดั้งเดิมสู่สาธารณะ ตลอดจนการส่งเสริมของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ได้สร้างธุรกิจครัวเรือนจำนวนมากจากถนนคนเดินราชดำเนิน

ส่วนประเภทพื้นที่ว่างย่านตลาด เหตุผลที่คนมาใช้พื้นที่เพราะเป็นแหล่งของถูก แหล่งของหลากหลาย แหล่งของกิน เนื่องจากผู้ใช้ย่านตลาดที่มักเป็นชาวบ้าน ผู้อาศัยอยู่ในชุมชน ชาวบ้านต่างถิ่นต่างอำเภอรวมทั้งชาวบ้านจังหวัดใกล้เคียงมาจับจ่ายสินค้า ย่านนี้เป็นแหล่งขายสินค้าปลีกและส่ง ดังนั้น เหตุผลสำคัญจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับสินค้าและอาหาร ซึ่งเป็นสินค้าเกษตร ผัก ผลไม้ ท้องถิ่นและของเมืองหนาว ที่สามารถปลูกได้เฉพาะในบางพื้นที่ เช่น เชียงใหม่ นอกจากนั้น ย่านตลาดวโรรสยังเป็นพื้นที่สินค้ารวมตัวกันจำนวนมาก แบ่งแยกเป็นหมวดหมู่ เช่น ร้านขายผ้า ร้านขายทอง ร้านสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น

ประเภทย่านมหาวิทยาลัยและพื้นที่ที่นักศึกษานั้น เหตุผลที่มาใช้เพราะเป็นแหล่งของกิน แหล่งของถูก เป็นเหตุผลสำคัญ โดยที่แหล่งช้อปปิ้งและแหล่งของหลากหลายเป็น

เหตุผลรองลงไป เนื่องจากนักศึกษาจะใช้พื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมในชีวิตประจำวันมากกว่า จะเห็นว่าแตกต่างจากลักษณะของย่านที่กล่าวมาแล้ว พื้นที่ที่มีหลากหลายสูงจึงทำให้คนไปใช้พื้นที่มาก ดังแนวคิดของ Jacobs (1961:162-3) ที่ว่าความหลากหลายเป็นชีวิตชีวาของชุมชน

คุณลักษณะของผู้คนในพื้นที่ ประเภทถนนคนเดิน เหตุผลที่ไปเพราะผู้คนมากมายหลากหลาย หลากหลายเชื้อชาติ และวิถีชีวิตพื้นถิ่น ส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะย่านตลาด เหตุผลที่ไปเพราะผู้คนมากมายหลากหลาย วิถีชีวิตคนพื้นถิ่น และความหลากหลายของวัยเป็นเหตุผลสำคัญ ส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะย่านมหาวิทยาลัย เหตุผลเป็นเพราะผู้คนมากมายหลากหลาย ความสนุกสนานกันเองและความอิสระเสรีมีผลต่อการมาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ดัง Whyte พบว่า (1980: 13) สิ่งที่ตั้งใจดูคือการติดต่อผู้คนอื่นๆในพื้นที่สาธารณะ ทั้งชีวิตและกิจกรมนำมาซึ่งคนจำนวนมาก

ด้านคุณลักษณะของความเป็นสถานที่ เหตุผลเพราะความมีชีวิตชีวาทางเศรษฐกิจ วิถีชีวิตชุมชนมีเอกลักษณ์ และความมีชีวิตชีวาทางสังคม คุณลักษณะของสินค้าและบริการที่เป็นเหตุผลให้คนไปใช้พื้นที่ ในพื้นที่ถนนคนเดิน เหตุผลเพราะประเภทสินค้า พื้นเมือง อาหารเครื่องดื่ม งานศิลปะของสะสมและสินค้าหัตถกรรม ในพื้นที่ย่านตลาด เหตุผลเพราะอาหารและเครื่องดื่มและของใช้ในชีวิตประจำวันมีความสำคัญมากกว่า ส่วนพื้นที่ย่านมหาวิทยาลัยสินค้าก็เช่นเดียวกัน พบว่าพื้นที่ที่คนสามารถบริโภคสินค้าด้วยต้นทุนต่ำ สินค้าราคาถูก สอดคล้องกับความต้องการของคน นอกจากนั้นพื้นที่เหล่านี้ยังใช้ชูปชีวิตพื้นที่ใจกลางเมือง โดยเฉพาะในย่านใกล้กับศูนย์กลางการค้าใจกลางเมือง

ด้านคุณลักษณะสิ่งดึงดูดและประโยชน์ใช้สอยใกล้กับพื้นที่ พบว่าตลาดจะมีความดึงดูดมากที่สุด รองลงมาคือร้านอาหารและร้านสะดวกซื้อที่เป็นเหตุผลให้คนมาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ส่วนนั้นธนาคาร ธนาคาร ห้างสรรพสินค้า โรงเรียน สถานบันเทิง ไม่มีผลดึงดูดต่อการมาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะของคนเชียงใหม่

3. กิจกรรมการใช้พื้นที่

ด้านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เหตุผลที่ไปเพราะ ไปกิน - ดื่ม ไปซื้อสินค้าและบริการ และ มาขายสินค้าและบริการ เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อผู้ใช้ ดังที่ Whyte (1980) และ Gehl (1996) ได้อธิบายไว้ ส่วนกิจกรรมมาทำงาน ทำธุระ มานัดพบ หรือมาขึ้นรถประจำทาง มีความสำคัญน้อยมากต่างจากในประเทศตะวันตก ด้านกิจกรรมทางเลือกพบว่าเหตุผลที่ไปคือ การเดินเตร็ดเตร่ ท่องเที่ยว ดูงานประเพณีวัฒนธรรม ส่วนพื้นที่นักศึกษาเหตุผลที่ไปคือ มีกิจกรรมนั่งคิดเงี้ยวๆ เพื่อนั่งอ่านหนังสือเรียนหรือใช้ชีวิตส่วนตัว ด้านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนพื้นที่ของถนนคนเดิน เหตุผลที่ไปคือ ดูการแสดงและดูโชว์มากที่สุด ในภาพรวมพื้นที่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน

เหตุผลที่ไปคือ ได้คุยกับคนรู้จัก คุณคน มากที่สุด และคุยกับคนแปลกหน้ารองลงมา ส่วนพื้นที่ นักศึกษาหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าเหตุผลที่ไปคือ กิจกรรม รองลงมาคือการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นไปตามการสังเกตและการอภิปรายของ Whyte (1980: 94) ว่ากระบวนการ “โทรแองกูเลชัน” (Triangulation) เป็นกระบวนการภายนอกที่กระตุ้น และเชื่อมโยงระหว่างผู้คนและคนแปลกหน้า อย่างฉับพลัน ในการพูดคุยซึ่งกันและกันกับคนอื่นที่แปลกหน้าราวกับเป็นคนรู้จักกันในพื้นที่ว่าง สาธารณะ

4. การรับรู้

4.1 ความรู้สึกผลพลอยได้ (Intangible Benefit)

จากการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะแม้คนจะตั้งใจไปด้วยวัตถุประสงค์หลัก ยังมี เหตุผลอื่นที่ทำให้ไปพื้นที่ว่างสาธารณะ คือผลพลอยได้ของผู้ใช้ เหตุผลที่ไปคือ ความเพลิดเพลิน คลายเครียด และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม นอกจากนั้นพื้นที่ที่นักศึกษายังมีผลพลอยได้คือ การรับรู้ข่าวสารเพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่ง ผลพลอยได้เป็นเหตุผลสำคัญที่ไม่ได้เป็นเหตุผลตรง จึง เรียกว่าเป็นปัจจัยแฝง แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยแฝงก็มีความสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการไปใช้พื้นที่ พบว่า บางครั้งมีอิทธิพลมากกว่าตรรกะเชิงรูปธรรมอื่นๆที่มองเห็นจับต้องได้ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของ เหตุการณ์ทำให้คนรู้สึกถึงตัวเองว่ามีตัวตน ผู้ใช้พื้นที่จะใช้เวลานานมากขึ้นหากรู้สึกดีสุขสบายต่อ พื้นที่ที่ทั้งร่างกายและจิตใจ และการเข้าร่วมในเหตุการณ์ในพื้นที่ว่างสาธารณะ นำไปสู่ความรู้สึก พักผ่อน

4.2 ทศนคติต่อสภาพแวดล้อม

หากผู้ใช้มีทัศนคติเชิงบวกต่อพื้นที่ ทำให้คนอยากไปใช้พื้นที่มากขึ้น พบว่า ผู้ใช้มีทัศนคติเชิงบวกด้านภูมิทัศน์ การออกแบบแสงสว่างเพื่อความสวยงาม ร่มเงา ที่นั่งพัก แสง สว่างเพื่อการส่องสว่างและความปลอดภัย ส่วนป้ายบอกทาง สาธารณูปการ ห้องน้ำโทรศัพท์ น้ำใช้ มีทัศนคติเชิงลบ โดยเฉพาะพื้นที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีทัศนคติเชิงลบมากกับที่นั่งพัก เพราะพื้นที่ ไม่ได้ถูกเตรียมจัดหาไว้ให้เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เทศบาลไม่ได้มีส่วนในการจัดการ สิ่งเหล่านี้เป็น สิ่งจำเป็นพื้นฐานที่อำนวยความสะดวกให้ผู้รู้สึกสบาย เป็นเหตุผลของความสำเร็จของพื้นที่ว่าง สาธารณะ ดัง Whyte (1980) และ Gehl (2001) อภิปรายถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี จะทำให้คน ไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมากยิ่งขึ้น ตลอดจนความสะดวกจากการสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่ ทางเท้า จักรยาน ที่จอดรถ รถประจำทาง รถเมล์ ส่วนการรับรู้เชิงนามธรรมต่อระดับความเป็นสถานที่ (place) การปิดล้อมของพื้นที่ จุดสังเกตจุดหมายตา การจดจำได้ของทิศทาง ความประทับใจใน สถานที่ ตลอดจนความหมายของสถานที่ ล้วนเป็นเหตุผลที่ทำให้คนพอใจไปใช้สถานที่

5. รูปแบบการใช้พื้นที่

5.1 อัตราการสัญจร

อัตราการสัญจรของผู้ใช้มีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา รวมถึงแตกต่างกันในตำแหน่งของเส้นทางและรูปแบบการสัญจร ถนนคนเดิน พื้นที่ที่มีอัตราการสัญจรสูง ได้แก่ บริเวณถนนสายหลัก โดยเฉพาะจุดตัดกันของถนนแนวแกนบริเวณสี่แยกกลางเวียง จะมีอัตราการสัญจรสูงที่สุด บริเวณที่มีสินค้าและบริการหนาแน่นก็เป็นจุดที่คนสัญจรมาก เส้นทางที่มีสิ่งดึงดูดใจ ที่ตั้งของสถานที่สำคัญ ที่ตั้งของร้านค้าแฟฟ สถานที่สวยงาม วัด สถานที่บริการอาหาร เครื่องดื่ม ห้องน้ำและสิ่งอำนวยความสะดวก พื้นที่ประเภทย่านการค้า เส้นทางถนนสายหลัก เส้นทางเชื่อมโยงระหว่างจุดหมายปลายทาง เส้นทางที่มีที่ตั้งย่านสินค้าชนิดเดียวกันมาๆจนเป็นแหล่งสินค้าเฉพาะด้าน เช่นร้านทอง ร้านผลไม้ ร้านสินค้าพื้นเมือง ย่านเสื้อผ้า ย่านสินค้าในชีวิตประจำวัน ย่านอาหาร ส่วนพื้นที่ประเภทย่านนักศึกษา เส้นทางที่มีสินค้าและบริการมากได้แก่ แผงลอยขายอาหารและเครื่องดื่ม สินค้าและบริการนักศึกษา เช่น เส้นทางที่ตั้งของร้านถ่ายเอกสาร ร้านสะดวกซื้อ ตู้เบิกเงินสด เป็นเส้นทางที่คนใช้มาก

5.2 รูปแบบกิจกรรมการจับจองพื้นที่

การจับจองพื้นที่หรือจุดหยุดทำกิจกรรม พื้นที่ประเภทถนนคนเดินย่านประวัติศาสตร์ มักอยู่ในจุดที่หยุดทำกิจกรรมมาก บริเวณโล่งกว้างพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นศูนย์รวมกิจกรรม จุดตัด ประตูทางเข้าออกพื้นที่ จุดตัดใจกลางถนนสายหลัก สถานที่สำคัญ จุดที่มีกิจกรรมการแสดงหนาแน่น จุดที่ดึงดูดคน มีบริการร้านค้าแฟฟ บริการนวด วัด จุดที่ขายอาหารและเครื่องดื่มและบริการห้องน้ำ พื้นที่ประเภทบาทวิถีย่านตลาด จุดหยุดทำกิจกรรม ได้แก่บริเวณ จุดตัด ที่มีกิจกรรมการค้าหนาแน่น ลานว่างวางขายสินค้าบนลานที่มีคนขายสินค้าจำนวนมาก และบริเวณย่านขายส่ง ย่านสินค้าราคาถูก สินค้ามีชื่อเสียง ร้านดัง ร้านเก่าแก่ ร้านสะดวกซื้อ พื้นที่ประเภทบาทวิถีย่านมหาวิทยาลัย จุดหยุดทำกิจกรรม กระจุกตัวเป็นช่วงกับชนิดของสินค้าที่หนาแน่นประเภทอาหารและเครื่องดื่ม ร้านสะดวกซื้อ

7.1.3 ระดับอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ

จากการศึกษาแนวคิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่ประสบความสำเร็จที่ผ่านมา ได้เสนอปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ จากการรวบรวมแนวคิดของนักคิดต่างๆ และการวิจัยนี้ได้้นำแนวคิดหลักของ Jacobs (1961), Whyte (1980) และ Gehl (1961) แบ่งเป็นปัจจัยหลักระดับเมือง ระดับพื้นที่ และระดับผู้ใช้ และปัจจัยรอง ได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ มาเป็นปัจจัยศึกษา พบว่าปัจจัยทั้งหมดมีส่วนเกี่ยวข้องตามที่นักคิด

ได้เสนอไว้ แต่นักคิดทั้ง 3 คน ไม่ได้มีการเสนอว่าปัจจัยใดมีน้ำหนักความสำคัญมากกว่าปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของพื้นที่ จนทำให้เกิดการใช้งานอย่างหลากหลายคน หลากหลายเวลา และหลากหลายกิจกรรม จากสมมุติฐานของการวิจัยที่ว่า ตระกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่าง อเนกประโยชน์ มีน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ มีระดับอิทธิพล ต่อการใช้พื้นที่แตกต่างกัน 3 ระดับ คือน้อย ปานกลาง และมาก ซึ่งระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยเป็น เพียงปัจจัยพื้นฐานแต่เป็นปัจจัยที่จำเป็นต้องมีขาดไม่ได้ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลมากเป็นตัวเร่งให้เกิด การใช้อเนกประโยชน์มาก ในพื้นที่ว่างสาธารณะควรมีคือปัจจัยพื้นฐานที่ครบถ้วน และมีปัจจัย อิทธิพลบางตัวจึงจะทำให้เกิดการใช้อเนกประโยชน์

ผลของการศึกษาพบว่า จากปัจจัยหลัก 3 ประการได้แก่ คุณลักษณะของพื้นที่ว่าง สาธารณะ โครงสร้างเชิงสัมพันธ์ของพื้นที่ และผู้ใช้ พบว่ามีระดับอิทธิพลแตกต่างกัน 3 ระดับ ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยดึงดูด มีความแตกต่างกันดังนี้ ปัจจัยพื้นฐานคือ ปัจจัยที่มี อิทธิพลในระดับพื้นฐานมักมีอิทธิพลน้อย ปัจจัยสนับสนุนจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในระดับสูงกว่า ปัจจัยพื้นฐาน และปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุดคือปัจจัยดึงดูด มีความแตกต่างกันดังนี้

1. ปัจจัยพื้นฐาน หมายถึงปัจจัยสำคัญที่จำเป็นต้องมีเป็นพื้นฐานเบื้องต้นก่อน จึง จะทำให้พื้นที่นั้นมีโอกาสการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีปัจจัยนี้แล้วก็ไม่ได้ทำ ให้พื้นที่นั้นประสบความสำเร็จ หรือมีการใช้งานมากและหลากหลายเสมอไป

2. ปัจจัยสนับสนุน หมายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลมากปานกลาง สนับสนุนให้เกิดการใช้ อย่างอเนกประโยชน์ เมื่อพื้นที่ว่างสาธารณะมีปัจจัยพื้นฐานที่ดีแล้ว หากมีปัจจัยสนับสนุนด้วยก็จะมี โอกาสของการใช้อเนกประโยชน์มากยิ่งขึ้น ปัจจัยสนับสนุนได้แก่ปัจจัยด้านสังคม-วัฒนธรรม รอบพื้นที่ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจรอบพื้นที่

3. ปัจจัยดึงดูด หมายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด ดึงดูดคนให้มาใช้พื้นที่ว่าง สาธารณะนั้น เมื่อพื้นที่ว่างสาธารณะใดๆมีปัจจัยดึงดูด และมีปัจจัยพื้นฐานร่วมกับปัจจัยสนับสนุนดี แล้ว พื้นที่นั้นจะเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอเนกประโยชน์มากที่สุด มีความหลากหลาย สูง เมื่อเทียบกับปัจจัยอื่นๆ ปัจจัยดึงดูดมักอยู่ในด้านสังคมวัฒนธรรมบนพื้นที่ และด้านเศรษฐกิจ บนพื้นที่ ผลของปัจจัยดึงดูด ทำให้เกิดความหลากหลายของคน ความหลากหลายของเวลา และ ความหลากหลายของกิจกรรม เกิดรูปแบบการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ 2 รูปแบบ คือ เส้นทางของการ เดินเท้าที่หนาแน่น และรูปแบบของกิจกรรมหยุดกับที่กระจุกตัวกันมาก

เส้นทางของคนเดินเท้าจะสะท้อนภาพของพื้นที่นั้นๆ ว่าเส้นทางไหนถูกเลือกใช้มาก ที่สุด จะเป็นเส้นทางดึงดูด ซึ่งลักษณะของเส้นทางที่ถูกเลือกมากที่สุดหรือดึงดูดมากที่สุด จุดที่ทำให้ คนหยุดทำกิจกรรม จะเป็นจุดที่ดึงดูดใจ เป็นจุดที่ดีที่สุดในพื้นที่ว่างสาธารณะที่ทำให้คนมารวมตัว กันมากที่สุดในพื้นที่นั้น ดังนั้น ในพื้นที่ว่างสาธารณะแต่ละแห่ง เส้นทางและจุดที่คนรวมตัวกัน จึงไม่

เท่ากันทุกเส้นทางและไม่เท่ากันทุกจุด การสัญจรของผู้ใช้ พบกว่าพื้นที่ที่มีอัตราการสัญจรสูงและจุดที่คนรวมตัวมาก มักจะมีกิจกรรมมาก คนหนาแน่น เป็นจุดดึงดูด เส้นทางที่คนเดินมากที่สุด เป็นเส้นทางที่ดึงดูด รูปแบบการใช้พื้นที่จะสะท้อนปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อความดึงดูดคนไปในพื้นที่

สรุปอิทธิพลของปัจจัยที่มีต่อพื้นที่ว่างสาธารณะมีดังนี้ หากไม่มีปัจจัยอิทธิพลใดหรือมีเพียงปัจจัยพื้นฐาน ก็จะไม่เกิดการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ พื้นที่นั้นจะไม่มีผู้ใช้หรือใช้น้อย เกิดการใช้งานไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีความหลากหลาย ถ้าพื้นที่ใดมีปัจจัยพื้นฐานและปัจจัยสนับสนุนก็จะเกิดการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ หากพื้นที่ว่างสาธารณะใดมีทั้งปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยดึงดูด ก็จะเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์มากที่สุด ระดับอิทธิพลที่ค้นพบจากการศึกษาดังนี้

7.1.3.1 ระดับอิทธิพลปัจจัยด้านคุณลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะ

เมื่อพิจารณาคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ 3 ด้าน คือ กายภาพ สังคม เศรษฐกิจ พบว่ามีคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่แตกต่างกัน 3 ระดับ ดังนี้

1. ปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ การเข้าถึงพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก
2. ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ เอกลักษณะพื้นที่ เศรษฐกิจบริการรอบพื้นที่
3. ปัจจัยดึงดูด ได้แก่ ด้านสังคม กิจกรรมวัฒนธรรม โปรแกรมหางวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจคือเศรษฐกิจบนพื้นที่ ได้แก่สินค้าและบริการ การจัดวางสินค้า แผงลอย

7.1.3.2 ระดับอิทธิพลปัจจัยด้านโครงสร้างเชิงสัญญาณของเมือง

เมื่อพิจารณาด้านโครงสร้างเชิงสัญญาณของเมือง พบว่ามีระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลแตกต่างกันไม่มากนัก แบ่งความแตกต่างกัน 2 ระดับ ได้แก่ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยดึงดูด เพราะปัจจัยพื้นฐานนั้น ผูกติดกับตัวพื้นที่ ส่วนเมืองเป็นภาพกว้างที่สนับสนุนและดึงดูดตัวพื้นที่

1. ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ปัจจัยความหนาแน่นประชากร ปัจจัยการใช้ประโยชน์ที่ดิน ปัจจัยโครงข่าย ปริมาณการจราจร ปริมาณขนส่งสาธารณะ ปัจจัยกิจกรรมเศรษฐกิจ กิจกรรมภาครัฐบาล ที่ตั้งของโรงเรียน สถานที่ราชการ และ กิจกรรมภาคธุรกิจ ได้แก่ ร้านค้า ธนาคาร ตลาด และห้างสรรพสินค้า

2. ปัจจัยดึงดูด ได้แก่ ปัจจัยย่าน ปัจจัยที่ตั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กิจกรรมภาคธุรกิจ อาหาร ผับ ร้านกาแฟ โรงแรมที่พัก และเกสต์เฮ้าส์ ปัจจัยที่ตั้งและเส้นทางชวอนแห่งงานเทศกาล ประเพณีวัฒนธรรมของเมือง

7.1.3.3 ระดับอิทธิพลปัจจัยด้านผู้ใช้

1. กลุ่มปัจจัยพื้นฐาน

ปัจจัยกายภาพ ได้แก่ การเข้าถึงพื้นที่ด้วยการเดิน และจักรยาน
คุณลักษณะที่ตั้ง ได้แก่ ใกล้ขนส่งสาธารณะ ใกล้ที่ทำงาน ทางผ่าน

ปัจจัยทางสังคม คุณลักษณะของย่าน ได้แก่ แหล่งของหายาก แหล่งของ
ทันสมัย แหล่งย่านอนุรักษ์ คุณลักษณะของคนในพื้นที่ ได้แก่ คนรู้สึกริสรเสรี วิถีชีวิตของผู้คน
ทันสมัย ความหลากหลายรายได้ของคน คุณลักษณะของความเป็นสถานที่ ได้แก่ วัสดุสีสันทนของ
สถานที่ สถานที่ออกแบบสวยงาม ร้านค้าตกแต่งสวยงาม มีสถานที่เพื่อทำกิจกรรมต่างๆได้แก่
รับประทานอาหาร ขายสินค้า ออกกำลังกาย สามารถทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ได้แก่ มาทำงาน
มาธุระ นัดพบรอ มาขึ้นรถประจำทาง กิจกรรมทางเลือก ได้แก่ นันทนาการและกีฬา นั่งคิดเงียบๆ
ร่วมงานเฉลิมฉลอง กิจกรรมทางสังคม ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรม การมาแสดง มาเดินโชว์

ปัจจัยเศรษฐกิจ คุณลักษณะสินค้าและบริการ ได้แก่ สินค้าเกษตรพืช ผัก
สด ของที่ไม่มีขายในชุมชน คุณลักษณะเศรษฐกิจรอบพื้นที่ ได้แก่ ร้านกาแฟ สถานที่นันทนาการและ
กีฬา ธนาคาร โรงเรียน ห้างสรรพสินค้า สถาบันเท็ง

2. กลุ่มปัจจัยสนับสนุน

ปัจจัยกายภาพ ได้แก่ การเข้าถึงพื้นที่ด้วยขนส่งสาธารณะ คุณลักษณะที่ตั้ง
ได้แก่ อยู่ใกล้ชุมชน เข้าถึงพื้นที่ได้โดยสะดวก

ปัจจัยทางสังคม คุณลักษณะของย่าน ได้แก่ แหล่งช้อปปิ้ง แหล่งท่องเที่ยว
แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ แหล่งของแปลกใหม่ คุณลักษณะของคนในพื้นที่ ได้แก่ ความหลากหลายเชื้อ
ชาติของผู้คน วิถีชีวิตของคนพื้นถิ่น ความหลากหลายวัยของคน คนในสถานที่สนุกสนานเป็นกันเอง
คุณลักษณะของความเป็นสถานที่ ได้แก่ พื้นที่ประวัติศาสตร์ ความชัดเจนเอกลักษณ์วัฒนธรรม
สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มีสถานที่เพื่อทำกิจกรรมต่างๆได้แก่ จั๊บจ่ายซื้อสินค้า สามารถทำกิจกรรมใน
ชีวิตประจำวัน ได้แก่ กิจกรรมทางเลือก ได้แก่ ดูงานประเพณีวัฒนธรรม กิจกรรมทางสังคม ได้แก่
การมาดูการแสดง ดูโชว์ คุยกับคนแปลกหน้า

ปัจจัยเศรษฐกิจ คุณลักษณะสินค้าและบริการ ได้แก่ ของใช้ในชีวิิตประจำ
วัน ของพื้นเมือง ของสะสมของที่ระลึก งานศิลปะ สินค้าหัตถกรรม เศรษฐกิจรอบพื้นที่ ได้แก่
ร้านอาหาร

3. กลุ่มปัจจัยดึงดูด

ปัจจัยกายภาพ ได้แก่ การเข้าถึงพื้นที่ได้โดยมอเตอร์ไซค์ รถยนต์

คุณลักษณะที่ตั้งได้แก่ ใกล้ที่อยู่อาศัย อยู่ใจกลางเมือง

ปัจจัยทางสังคม คุณลักษณะของย่าน ได้แก่ แหล่งของถูก แหล่งของกิน แหล่งของหลากหลาย คุณลักษณะของคนในพื้นที่ ได้แก่ ผู้คนมากมายหลากหลาย คุณลักษณะของความเป็นสถานที่ ได้แก่ ความมีชีวิตชีวาทางเศรษฐกิจ วิถีชีวิตชุมชนมีเอกลักษณ์ ความมีชีวิตชีวาทางสังคม มีสถานที่เพื่อทำกิจกรรมต่างๆได้แก่ เดินดูของ เดินเล่น พักผ่อน สามารถทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ได้แก่ กินดื่ม ชื้อสินค้าและบริการ กิจกรรมทางเลือก ได้แก่ เดินเตร็ดเตร่ ท่องเที่ยว กิจกรรมทางสังคม ได้แก่ คุยกับคนรู้จัก ดูคน

ปัจจัยเศรษฐกิจ คุณลักษณะสินค้าและบริการ ได้แก่ อาหารและเครื่องดื่ม คุณลักษณะเศรษฐกิจรอบพื้นที่ ตลาดและร้านสะดวกซื้อ

4. ปัจจัยแฝง

ปัจจัยนี้คือผลพลอยได้ ปัจจัยดึงดูดได้แก่ ด้านความเพลิดเพลิน และคลายเครียด ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้เรียนรู้ ประสบการณ์แปลกใหม่ ส่วนผลพลอยได้ระดับพื้นฐานคือ ได้เครือข่ายสังคม ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ได้ความคิด ด้านสภาพแวดล้อมได้แก่ ภูมิทัศน์ การออกแบบแสงสว่างเพื่อความสวยงาม ร่มเงา แสงสว่างเพื่อการส่องสว่างและความปลอดภัย การจดจำได้ เอกลักษณ์ของสถานที่

7.1.3.4 ระดับอิทธิพลปัจจัยด้าน การจัดตั้ง และการดำเนินการพื้นที่

1. ปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ การจัดตั้ง และการดำเนินการพื้นที่โดยภาครัฐ
2. ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การสร้างโปรแกรม การประชาสัมพันธ์และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปการ จากภาครัฐบาล และนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว
3. ปัจจัยดึงดูด ได้แก่ ชุมชนและภาครัฐบาลท้องถิ่นร่วมกันจัดตั้งและดำเนินการร่วมกันโดยประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วม หรือจากการจัดตั้งของประชาชนจากความต้องการพื้นที่ในชีวิตประจำวัน และภาครัฐเป็นผู้อนุญาตในเบื้องต้น

7.2 สรุปข้อค้นพบของการวิจัย

ในการพิจารณาเพื่อจัดตั้งพื้นที่ว่างสาธารณะ จำเป็นต้องพิจารณาตัวพื้นที่และเมือง เพราะมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน โดยเริ่มพิจารณาย่านของเมืองก่อนเพราะเป็นภาพกว้าง ศึกษาถึงเงื่อนไขย่านต่างๆที่เหมาะสมแล้ว จึงมาพิจารณาคุณลักษณะของตัวพื้นที่ ซึ่งตัวพื้นที่นั้นจะเป็นเหตุผลสำคัญให้คนมาใช้พื้นที่มากหรือน้อย และพิจารณาลักษณะโครงสร้างเชิงสัณฐาน รวมทั้งควรพิจารณาตัวผู้ใช้ที่สอดคล้องกับที่ตั้งของพื้นที่ การกำหนดวัตถุประสงค์ของพื้นที่ประกอบ เพื่อ

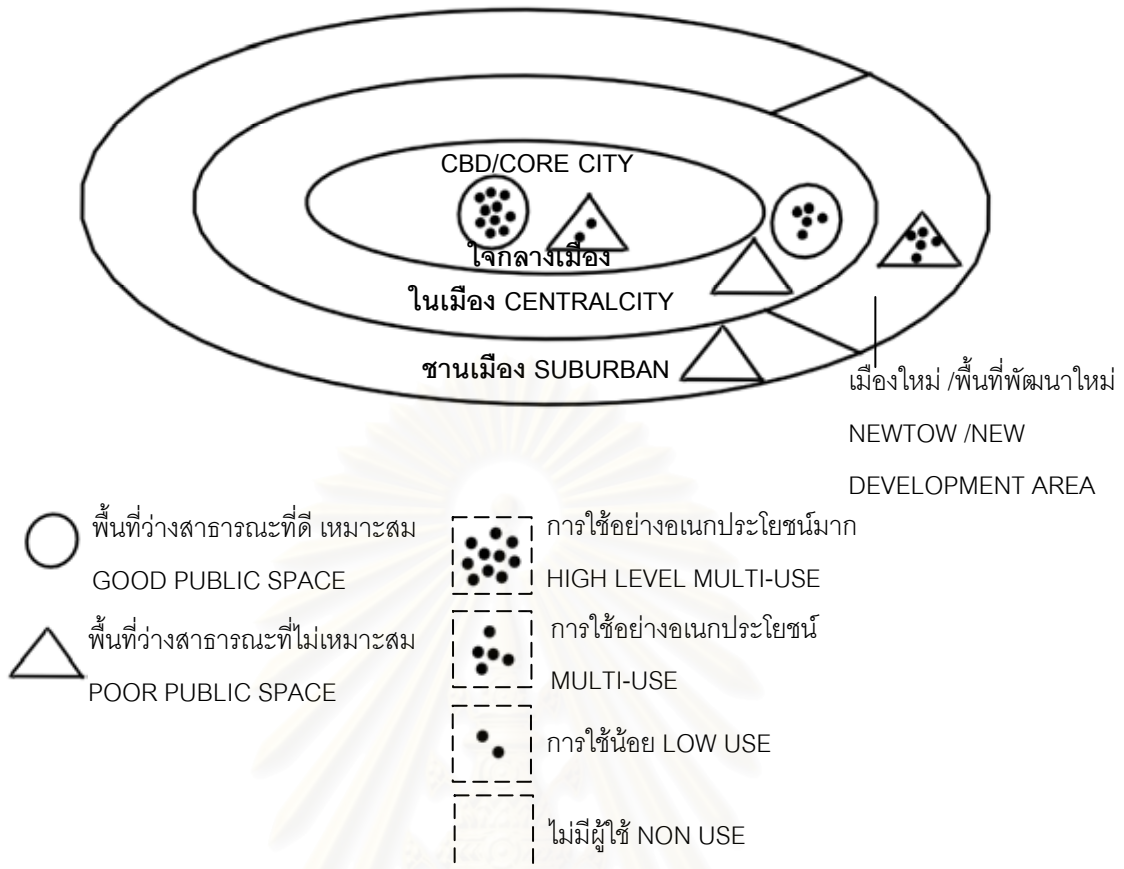
ประเมินเบื้องต้นว่าตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้หรือไม่ การจัดตั้งพื้นที่ว่างสาธารณะที่สอดคล้องกับตัวผู้ใช้ จึงจะเกิดอุปสงค์ของพื้นที่ อย่างไรก็ตามหากพื้นที่ว่างสาธารณะนั้นมีเพียงพอแล้ว ย่อมไม่มีอุปสงค์การใช้เพิ่มขึ้นอีก การจัดตั้งพื้นที่ว่างสาธารณะขึ้นใหม่ก็จะมีผู้ใช้เช่นกัน นอกจากนี้กลยุทธ์ของการสร้างพื้นที่ให้มีผู้ใช้มาก หลากหลายคน หลากหลายเวลา หลากหลายกิจกรรม จะต้องพิจารณาปัจจัยที่เป็นปัจจัยพื้นฐานให้ครบถ้วนก่อน หลังจากนั้นจะต้องมีปัจจัยสนับสนุน และสุดท้ายจะต้องมีปัจจัยดึงดูด ซึ่งระดับของปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยดึงดูดยิ่งมาก ก็ยิ่งทำให้เกิดโอกาสของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์มากขึ้นกัน อย่างไรก็ตามการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพคุ้มค่า เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาเสมอ ส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะที่เกิดขึ้นเองนั้นแสดงถึงศักยภาพของพื้นที่หรือความต้องการใช้พื้นที่ ซึ่งภาครัฐจำเป็นต้องพิจารณาต่อไปว่าจะจัดการ ดำเนินการต่อไปอย่างไรโดยความเข้าใจพื้นที่ เพื่อให้เป็นผลได้ต่อเมืองทุกๆด้าน โดยเฉพาะประชาชนที่เป็นผู้อยู่อาศัย

จากข้อค้นพบของผลการวิจัย สามารถนำไปสร้างแบบจำลองได้ดังนี้

1) แบบจำลองคุกกี เป็นแบบจำลองที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ของพื้นที่ว่างสาธารณะ โครงสร้างของเมืองและผู้ใช้พื้นที่ 2) แบบจำลองเค้ก เป็นแบบจำลองที่ใช้อธิบายถึงพื้นที่ว่างสาธารณะแต่ละพื้นที่ว่ามีปัจจัยที่เชื่อมโยงเป็นเหตุผลสนับสนุนให้เกิดการใช้แตกต่างกันอย่างไรในแต่ละพื้นที่ และประกอบด้วยปัจจัยที่มีอิทธิพลระดับแตกต่างที่เป็นเงื่อนไขซึ่งกันและกันดังรายละเอียด

7.2.1 แบบจำลองคุกกี (Cookie Model)

แบบจำลองคุกกี เป็นแบบจำลองเพื่อใช้อธิบายสรุปข้อค้นพบความสัมพันธ์ของโครงสร้างเมือง ที่ตั้งของพื้นที่ว่างสาธารณะ และการใช้อย่างอเนกประโยชน์ ดังแผนภูมิที่ 7-3 แบบจำลองคุกกีมีเงื่อนไขดังนี้ วงแหวนใหญ่แต่ละวงของคุกกีมีความแตกต่างกัน วงแหวนวงในที่สุดคือพื้นที่ใจกลางเมือง (CBD, core city) ถัดมาเป็นวงแหวนชั้นในคือพื้นที่ในเมือง (central city) ส่วนวงใหญ่นอกที่สุดคือพื้นที่ชานเมือง (suburban area) และพื้นที่ด้านขวาของวงใหญ่นอกที่สุดเป็นพื้นที่พัฒนาใหม่ หรือเมืองใหม่ พื้นที่วงกลมเล็กคือพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีคุณลักษณะเฉพาะดีองค์ประกอบเหมาะสม พื้นที่สามเหลี่ยมเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีคุณลักษณะเฉพาะไม่เหมาะสมเป็นพื้นที่ไม่มีคุณภาพ จำนวนจุดสีดำ 10 จุดแทนค่าการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์มาก จำนวนจุดสีดำ 5 จุด แทนค่าของการใช้อย่างอเนกประโยชน์ปานกลาง ส่วนจำนวนจุดสีดำ 2 จุดแทนค่าการใช้อย่างไม่อเนกประโยชน์ และไม่มีจุดแทนค่าพื้นที่ว่างสาธารณะที่ไม่มีผู้ใช้ หรือจำนวนจุดแทนภาพจำนวนผู้ใช้พื้นที่

แผนภูมิที่ 7-3 แบบจำลองคุกกี (Cookie Model) แสดงระดับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์บนย่านต่างๆ ของเมือง

แบบจำลองคุกกีอธิบายความสัมพันธ์ของพื้นที่ว่างสาธารณะ โครงสร้างของเมือง และผู้ใช้ดังนี้

พื้นที่วงแหวนด้านในใจกลางเป็นพื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมือง หรือพื้นที่ศูนย์กลางของเมือง เป็นพื้นที่ที่มีความเข้มข้นของการใช้ที่ดินและความหนาแน่นประชากรสูงที่สุด มีพื้นที่น้อย มีผู้อยู่อาศัยมาก มีการเข้าถึงพื้นที่ที่ดีที่สุด มีหน้าที่ใช้สอยและบริการมากที่สุด หากมีพื้นที่ว่างสาธารณะมีคุณลักษณะเฉพาะดีจะมีคนใช้อย่างอเนกประโยชน์มาก ดังรูปคุกกีได้กรุปทรงวงกลมมีจุดมาก จุดเสมือนจุดชอคโกแลตตกแต่งหน้าคุกกีที่มีความเข้มข้นมีรสชาติและมีชีวิตชีวาจำนวนมาก จำนวนของจุดสีดำที่มีเสมือนผู้ใช้มากหลากหลายคน หลายหลายเวลาและหลากหลายกิจกรรม เป็นเงื่อนไขการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ ดังนั้นพื้นที่ว่างสาธารณะนี้จึงเป็นพื้นที่ที่มีชีวิตชีวาดึงดูดให้คนมาใช้พื้นที่ เกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะหลากหลายมาก หากคุณลักษณะเฉพาะไม่ดีจะเกิดการใช้น้อย ดังคุกกีรูปสามเหลี่ยมมีจุดหน้าคุกกี

เพียง 2 จุด จำนวนคนและความหลากหลายน้อย ความหลากหลายของ คน เวลา และกิจกรรมน้อย คนจึงอยากมาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะวงกลมมากกว่าพื้นที่ว่างสาธารณะสามเหลี่ยม หากเปรียบเทียบที่สาธารณะเป็นคุกกี้คนก็อยากรับประทานรูปร่างกลมมีชอคโกแลตมาก มากกว่าสามเหลี่ยมมีชอคโกแลตน้อย

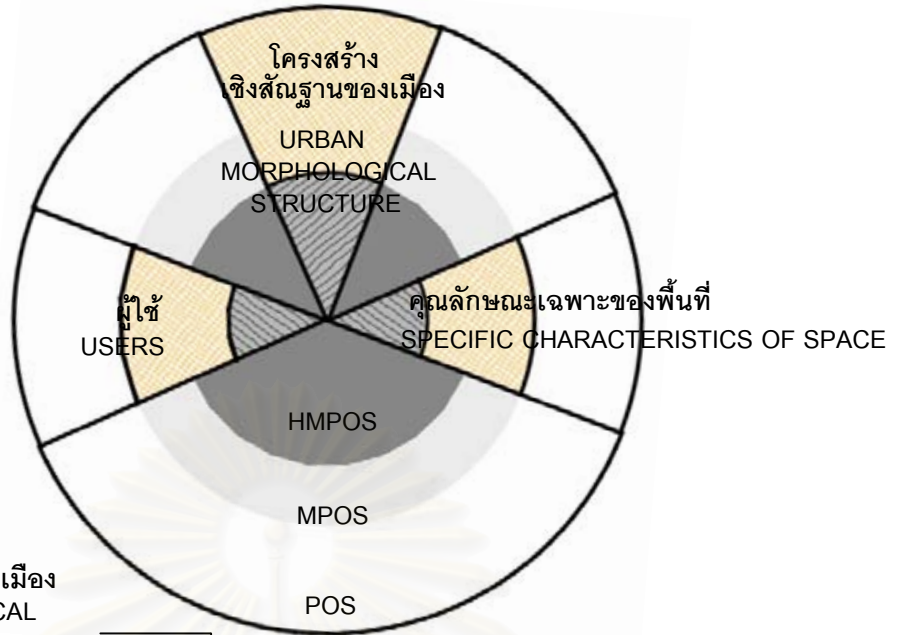
ส่วนวงแหวนถัดมาคือพื้นที่ในเมือง เป็นบริเวณเมืองที่มีผู้อาศัยอยู่หนาแน่นปานกลาง มีบริการและหน้าที่ใช้สอยพอควร มีพื้นที่ใหญ่ปานกลาง ความเข้มข้นของการใช้ที่ดินปานกลาง ถ้าพื้นที่ว่างสาธารณะมีคุณลักษณะดี จะมีการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ปานกลางดังคุกกี้วงกลมที่มีจุดสีดำเพียง 5 จุด หากคุณลักษณะเฉพาะไม่ดีจะไม่มีผู้ใช้ดังคุกกี้รูปทรงสามเหลี่ยมไม่มีจุด

วงแหวนนอกสุดเปรียบเสมือนพื้นที่ชานเมือง ที่มีความหนาแน่นน้อย มีหน้าที่ใช้สอยและบริการน้อย พื้นที่กว้างใหญ่ทำให้ที่อยู่อาศัยตั้งอยู่ห่างกัน ส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีคุณลักษณะเฉพาะไม่ดีที่ตั้งอยู่ชานเมืองจะไม่มีผู้ใช้ดังคุกกี้รูปทรงสามเหลี่ยมไม่มีจุด จึงไม่น่าสนใจสำหรับคนใช้พื้นที่ เพราะไม่มีสิ่งดึงดูดใจให้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะนั้น เปรียบเสมือนคุกกี้ไร้การตกแต่งหน้าจึงไม่น่าสนใจ ไม่มีรสชาติกลมกล่อมของชอคโกแลตที่ตกแต่ง เป็นคุกกี้หน้าเบือไม่น่าตื่นเต้น ส่วนพื้นที่ด้านขวาเป็นพื้นที่พัฒนาใหม่หรือเมืองใหม่ แม้คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ไม่ดีแต่มีอุปสงค์ของผู้ใช้ อุปสงค์นั้นเกิดจากเมืองใหม่ขาดแคลนบริการและหน้าที่ใช้สอยน้อย จึงเกิดเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ปานกลาง เหมือนคนที่หิวหากมีคุกกี้แม้ไม่อร่อยมากนักก็ยังต้องการกินเหมือนคุกกี้รูปสามเหลี่ยมมีจุดสีดำ 5 จุด เพราะมีอุปสงค์ของการใช้พื้นที่แต่พื้นที่ไม่มีคุณภาพ ถ้ามีทางเลือกอาทิพื้นที่ใหม่ที่ดีกว่าคนก็จะย้ายไปยังพื้นที่ใหม่ที่ดีกว่า เช่นเดียวกันถ้ามีคุกกี้รูปทรงกลมเกิดขึ้นในบริเวณนี้ คนจะย้ายจากพื้นที่ว่างสาธารณะรูปสามเหลี่ยมไปยังพื้นที่ว่างสาธารณะวงกลมทันที พื้นที่สามเหลี่ยมจะว่างเปล่าเสมือนเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะหน้าเบือ ไม่มีผู้ใช้ ไร้แรงดึงดูดและความน่าสนใจ

7.2.2 แบบจำลองเค้ก (Cake Model)

แบบจำลองเค้ก เป็นแบบจำลองเพื่อใช้อธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ว่างสาธารณะ มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ โครงสร้างเชิงสัดส่วนฐานของเมือง คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ และผู้ใช้ โดยมีปัจจัยย่อยต่างๆขององค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ กายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยมีสมมุติฐานว่าอิทธิพลแต่ละองค์ประกอบมีความแตกต่างกันต่อพื้นที่ว่างสาธารณะ ส่งผลให้พื้นที่ว่างสาธารณะมีระดับการใช้งานแตกต่างกัน อธิบายได้ดังนี้

พื้นที่วงกลมรองรับเค้กเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีระดับการใช้งานแตกต่างกัน โดยพื้นที่ HMPOS (high level multi use public open space) สีเข้มตรงใจกลางเป็นพื้นที่ที่มีระดับการ

โครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง URBAN MORPHOLOGICAL STRUCTURE

- ความหนาแน่นประชากร POPULATION DENSITY
- ความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง BUILDING STRUCTURE
- การใช้ประโยชน์ที่ดิน LAND USE
- โครงข่าย NETWORK
- ขนส่งสาธารณะ PUBLIC TRANSPORT
- ขนาดของบล็อก BLOCK PATTERN

คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ SPECIFIC CHARACTERISTICS OF SPACE

- ปัจจัยสังคม SOCIAL FACTORS
- ปัจจัยเศรษฐกิจ ECONOMIC FACTORS
- ปัจจัยกายภาพ PHYSICAL FACTORS

โครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง URBAN MORPHOLOGICAL STRUCTURE

- ย่าน DISTRICT
- ที่ตั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจ LOCATION OF ECONOMIC ACTIVITIES
- ที่ตั้งมรดกประวัติศาสตร์ เส้นทาง/ที่ตั้งกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม LOCATION OF HERITAGE / CULTURE ACTIVITIES & EVENT

ผู้ใช้ USERS

- ปัจจัยสังคม SOCIAL FACTORS
- ปัจจัยเศรษฐกิจ ECONOMIC FACTORS
- ปัจจัยกายภาพ PHYSICAL FACTORS

- ปัจจัยดึงดูด ATTRACTION FACTORS
- ปัจจัยสนับสนุน SUPPORT FACTORS
- ปัจจัยพื้นฐาน BASIC FACTORS

- HMPOS พื้นที่สาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์มาก HIGH LEVEL MULTI - USE POS
- MPOS การใช้อย่างอเนกประโยชน์ MULTI - USE POS
- POS พื้นที่ว่างสาธารณะ PUBLIC OPEN SPACE

แผนภูมิที่ 7-4 แบบจำลองเค้ก (Cake Model) ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ว่าง

สาธารณะ มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ โครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง

คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ และผู้ใช้

ใช้งานสูงที่สุด เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของคน ความหลากหลายของเวลาและความหลากหลายของกิจกรรม จนกลายเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ในระดับมาก ส่วนพื้นที่ MPOS (multi-use public open space) วงแหวนกลางสี่เทาอ่อนเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีระดับการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ และพื้นที่ POS (public open space) วงแหวนสีขาวเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีระดับการใช้อย่างไม่อเนกประโยชน์

เค้ก 3 ก้อนคือเหตุผลด้านต่างๆที่เป็นองค์ประกอบของปัจจัยอิทธิพลระดับต่างๆที่ทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะเกิดการใช้ออย่างอเนกประโยชน์ แต่ละเค้กมีจำนวนชั้น (layer) ชั้นที่แตกต่างกัน แต่ละชั้นเป็นตัวแทนของปัจจัยด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ และมีส่วน (part) จำนวนที่แตกต่างกันเป็นตัวแทนของระดับอิทธิพลที่มีต่อพื้นที่ว่างสาธารณะแตกต่างกัน 3 ระดับ ได้แก่ AF SF BF ระดับอิทธิพลเรียงจากมากไปหาน้อย

เค้กก้อนที่ 1 วางอยู่ด้านบน มี 2 ชั้น 2 ส่วน เค้กก้อนนี้แทนปัจจัยระดับเมือง ที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างได้แก่ โครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง มีปัจจัยย่อยอยู่ 2 ปัจจัยมีระดับอิทธิพลดังนี้คือส่วนที่อยู่ด้านในปัจจัยดึงดูด (AF) ได้แก่ ย่าน ที่ตั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่ตั้งมรดกประวัติศาสตร์เส้นทางและที่ตั้งกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และส่วนที่อยู่ด้านนอกมีระดับอิทธิพลเป็นปัจจัยสนับสนุน (SF) ได้แก่ ความหนาแน่นประชากร ความหนาแน่นมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง การใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายขนส่งสาธารณะ ขนาดของบล็อก

เค้กก้อนที่ 2 วางอยู่ด้านขวามือ มี 3 ชั้น และมี 3 ส่วน เค้กก้อนนี้แทนปัจจัยระดับพื้นที่คือคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ โดยชั้นล่างที่สุดคือปัจจัยด้านกายภาพมีระดับอิทธิพลเป็นปัจจัยพื้นฐาน (BF) ด้านบน 2 ชั้นเป็นปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยเศรษฐกิจ ด้านในมีระดับอิทธิพลเป็นปัจจัยดึงดูด (AF) ได้แก่ลักษณะเศรษฐกิจและสังคมบนพื้นที่ และตรงกลางมีระดับอิทธิพลปัจจัยสนับสนุน (SF) ได้แก่ลักษณะเศรษฐกิจและสังคมรอบๆพื้นที่

เค้กก้อนที่ 3 วางอยู่ด้านซ้ายมือ มี 3 ชั้น และมี 3 ส่วน แต่แตกต่างจากเค้กก้อนที่ 2 ดังภาพ เค้กก้อนนี้แทนเหตุผลผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในการไปใช้พื้นที่ มีอยู่ 3 ปัจจัยมี 3 ชั้น ได้แก่ชั้นล่างสุดเป็นปัจจัยด้านกายภาพ ชั้นกลางเป็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ชั้นบนสุดเป็นปัจจัยด้านสังคม ผู้แต่ละคนมีเหตุผลที่แตกต่างกัน ดังนั้นปัจจัยแต่ละด้านมีปัจจัยย่อยที่เป็นเหตุผลทั้ง 3 ระดับโดยมีระดับอิทธิพลเป็นทั้งปัจจัยพื้นฐาน (BF) ปัจจัยสนับสนุน (SF) และปัจจัยดึงดูด (AF)

ดังนั้นสรุปได้ว่าพื้นที่ HMPOS พื้นที่ด้านในสุดตรงใจกลางสี่เทาเข้ม เป็นตัวแทนของพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีองค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ว่างสาธารณะดังนี้ มีปัจจัยดึงดูด (AF) ของโครงสร้างเชิงสัณฐาน ปัจจัยดึงดูด (AF) ของคุณลักษณะเฉพาะพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม และมีปัจจัยพื้นฐาน (BF) ของคุณลักษณะเฉพาะพื้นที่ด้านปัจจัยกายภาพ และมีปัจจัยดึงดูด

(AF) ที่เป็นเหตุผลของผู้ใช้ องค์ประกอบของปัจจัยต่างๆเหล่านี้ทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะนั้นเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์มาก

ส่วนพื้นที่ MPOS วงแหวนกลาง สีเทาอ่อน เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ โดยมีองค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ว่างสาธารณะดังนี้ มีปัจจัยสนับสนุน (SF) ของโครงสร้างเชิงสัดส่วน ปัจจัยสนับสนุน (SF) ของคุณลักษณะเฉพาะพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ปัจจัยพื้นฐาน (BF) ของคุณลักษณะเฉพาะพื้นที่เป็นปัจจัยด้านกายภาพ และปัจจัยสนับสนุน (SF) ที่เป็นเหตุผลของผู้ใช้ จึงทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะนั้นกลายเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์

ส่วนพื้นที่ POS วงแหวนสีขาววงนอกสุด เป็นตัวแทนของพื้นที่ว่างสาธารณะทั่วไป ไม่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ทั้งด้านความหลากหลายของ คน เวลา และกิจกรรม โดยมีองค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ว่างสาธารณะดังนี้ มีปัจจัยสนับสนุน (SF) ของโครงสร้างเชิงสัดส่วน ปัจจัยพื้นฐาน (BF) ของคุณลักษณะเฉพาะพื้นที่เป็นปัจจัยด้านกายภาพ มีปัจจัยพื้นฐาน (BF) ที่เป็นเหตุผลของผู้ใช้ จึงทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะนั้นเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างไม่อเนกประโยชน์

ดังนั้นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์มาก จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ว่างสาธารณะดังนี้ มีโครงสร้างเชิงสัดส่วนที่เป็นปัจจัยดึงดูด (AF) มีคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่เป็นปัจจัยดึงดูด (AF) หรือสนับสนุน (SF) ก็ได้ ส่วนเหตุผลของผู้ใช้นั้นเป็นปัจจัยดึงดูดหรือสนับสนุน (SF) ก็ได้

พื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ว่างสาธารณะดังนี้ มีโครงสร้างเชิงสัดส่วนที่เป็นปัจจัยสนับสนุน (SF) มีคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่เป็นปัจจัยสนับสนุน (SF) ส่วนเหตุผลของผู้ใช้นั้นเป็นปัจจัยสนับสนุน (SF) เช่นกัน

พื้นที่ว่างสาธารณะที่ไม่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ว่างสาธารณะดังนี้ มีโครงสร้างเชิงสัดส่วนที่เป็นปัจจัยสนับสนุน (SF) มีคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน (BF) ส่วนเหตุผลของผู้ใช้นั้นเป็นปัจจัยเพียงพื้นฐาน (BF) เท่านั้น

สรุปผลการศึกษาวิจัย จากการศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาตรรกะที่อยู่เบื้องหลังของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ โดยได้ทำการศึกษานวนคิดของนักคิดต่างๆที่ได้ทำการศึกษาไว้ ว่าปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะต่างๆประสบความสำเร็จในการทำงาน และได้นำปัจจัยเหล่านั้นของนักคิดมาพิสูจน์กับพื้นที่ว่างสาธารณะของเมืองเชียงใหม่

และมีข้อสรุปตรงกับแนวคิดของนักคิดต่างๆดังที่ได้เสนอไป และยังมีข้อค้นพบเพิ่มเติมถึงความแตกต่างของปัจจัยว่ามีปัจจัยบางประการเป็นปัจจัยจำเป็น แต่ไม่ได้เป็นตัวเร่งหรือมีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่มากนัก แต่มีบางปัจจัยที่มีอิทธิพลมากกว่าที่ทำให้เกิดการใช้อย่างอเนกประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยทั้งสองจะต้องมีอยู่ในพื้นที่ว่างสาธารณะ ซึ่งปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้เกิดการใช้งบประมาณประสบความสำเร็จได้ ซึ่งข้อค้นพบของการวิจัยที่นำไปสร้างแบบจำลองคุณก็และแบบจำลองเค้นี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ หรือเป็นประโยชน์ด้านการศึกษากลับกับการออกแบบและการจัดทำแผนนโยบายพื้นที่ว่างสาธารณะต่อไป

7.3 ข้อเสนอแนะ

7.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะ

7.3.1.1 การสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะด้วยการพิจารณาความโดดเด่นของย่าน

จากผลการศึกษาและข้อค้นพบความแตกต่างของแต่ละย่าน มีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นแตกต่างกัน ดังนั้นการพิจารณาการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะจะต้องพิจารณาจุดมุ่งหมายของการสร้างพื้นที่ให้สอดคล้องกันกับย่านที่ตั้ง เพื่อใช้ข้อดีและได้เปรียบของย่านนั้น สนับสนุนการสร้างพื้นที่ให้ประสบความสำเร็จ เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ตามหลักการของแบบจำลองคุณก็ ดังนี้

1. พื้นที่ว่างสาธารณะย่านประวัติศาสตร์

การสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะจากคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ และที่ตั้งได้เปรียบทั้งกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ จากสภาพพื้นที่เดิมที่มีศักยภาพอยู่แล้ว สามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ ด้วยพื้นที่ในย่านประวัติศาสตร์และมรดกของเมือง ผู้ใช้พื้นที่ประเภทนี้มีหลายกลุ่มได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนที่อาศัยอยู่ และตลอดจนประชาชนในเมือง ด้วยที่ตั้งที่ได้เปรียบด้านการเข้าถึงพื้นที่ในเมือง อีกทั้งยังเป็นพื้นที่มีเอกลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม มีโปรแกรมการจัดงานเทศกาลต่างๆ เส้นทางชวชนแห่งพิถีพิถันของเมืองเป็นที่ตั้งของกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจด้านโรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร ร้านกาแฟ สถานบันเทิง จึงมีโอกาสของผู้ใช้เกิดขึ้นมากกว่าพื้นที่อื่นๆ สามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะประเภท จัตุรัส ถนนคนเดิน เหมาะสมสำหรับพื้นที่ลักษณะนี้

2. พื้นที่ว่างสาธารณะย่านการค้าใจกลางเมือง

การสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะ ด้วยความต่อเนื่องของพัฒนาการการใช้พื้นที่จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น พื้นที่ย่านการค้าใจกลางเมืองเก่า ย่านการค้าศูนย์กลางธุรกิจ มักเป็น

พื้นที่มีศักยภาพทั้งความหนาแน่นของประชากรและความหนาแน่นของอาคารมาก การใช้ประโยชน์ที่ดินผสมผสาน โครงข่ายการเข้าถึงพื้นที่ดี มีการใช้อาคารแบบผสมผสานสร้างความหลากหลายของเวลาในพื้นที่นี้ คุณสมบัติเหล่านี้จะมีในพื้นที่นี้มากกว่าพื้นที่อื่นๆ ซึ่งโดยปกติพื้นที่เหล่านี้มีผู้ใช้อยู่แล้วจำนวนมาก สามารถพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะประเภท พลาซ่า ถนนคนเดิน และบาทวิถี

3. พื้นที่ว่างสาธารณะย่านเมืองใหม่

การสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะในเขตพัฒนาใหม่หรือเมืองใหม่ ซึ่งอาจจะ เป็นเมืองมหาวิทยาลัย เมืองอุตสาหกรรม หรือเมืองที่อยู่อาศัย พื้นที่ใหม่จะเกิดจำนวนผู้อพยพมา อยู่ในเขตนี้มากพอ มีความต้องการใช้พื้นที่ในชีวิตประจำวัน เกิดเป็นอุปสงค์ของพื้นที่ว่างสาธารณะ แต่ในบริเวณนั้น ยังขาดพื้นที่สำหรับสินค้าและบริการอยู่ ประกอบกับภาวการณ์ที่เหมาะสม เช่นมี พื้นที่ว่างรอการพัฒนา ลาน พื้นที่รกร้าง บาทวิถี ก็จะถูกนำมาใช้เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะ ซึ่งพื้นที่ ประเภทนี้ถ้าหากพื้นที่ว่างสาธารณะไม่มีคุณภาพ เมื่อเกิดพื้นที่ว่างสาธารณะแห่งใหม่ที่มีคุณภาพ ดีกว่าในบริเวณใกล้เคียง คนก็จะย้ายไปใช้พื้นที่ใหม่ จึงไม่เกิดความยั่งยืนเพราะผู้ใช้มักมีกลุ่มเดียว นอกจากนั้นพื้นที่เหล่านี้ควรพิจารณาสนับสนุนให้เกิดขึ้น เพราะเป็นสาเหตุของการดึงดูดการพัฒนา ใหม่ๆ เกิดจากความคึกคักมีชีวิตชีวาของเศรษฐกิจนอกระบบเล็กๆบนพื้นที่ว่างสาธารณะเหล่านี้ พื้นที่ว่างสาธารณะที่เหมาะสมกับย่านนี้ได้แก่ประเภท บาทวิถี ลานว่าง พื้นที่ว่างระหว่างอาคาร

4. พื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชน

พื้นที่ว่างสาธารณะของชุมชน เป็นพื้นที่ที่สำคัญสำหรับผู้อาศัยอยู่ในละแวก บ้าน ประชาชนจำเป็นต้องมีพื้นที่ส่วนรวมในการพบปะติดต่อกันปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการสร้างความ ใจกว้างใจ ความร่วมมือ อาสาสมัคร และการป้องกันความปลอดภัยของชุมชน จากคนแปลกหน้าคน ต่างถิ่นหรือผู้ไม่ประสงค์ดี เป็นพื้นที่สำหรับเด็กและวัยรุ่นแสดงออก เล่น นันทนาการ รวมถึงพื้นที่ ของเด็กเล็กและคนสูงวัย คนกลุ่มนี้มีข้อจำกัดของความสามารถในการเดินทาง อีกทั้งเพื่อเกิดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สร้างความเข้มแข็งทั้งระดับครอบครัวและระดับชุมชน พื้นที่ว่าง สาธารณะอเนกประโยชน์ควรใช้สำหรับหลายกิจกรรม เช่น ตลาดเช้า - เย็น ตลาดนัด พื้นที่กิจกรรม ชุมชน พื้นที่สำหรับจัดงานประเพณีเทศกาล พื้นที่ว่างสาธารณะที่เหมาะสมสำหรับชุมชนได้แก่ พื้นที่ ว่างสาธารณะประเภท ลานที่ว่างในชุมชน หรือสวนสาธารณะละแวกบ้าน

7.3.1.2 การสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะด้วยการพิจารณาปัจจัย

จากข้อค้นพบระดับอิทธิพลปัจจัยดังกล่าวแบบจำลองเค้ก สามารถนำไปใช้เป็น นโยบายการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะ โดยพิจารณาปัจจัยที่ดึงดูดสนับสนุนให้พื้นที่นั้นมีการใช้งาน

อย่างหลากหลายจนเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้อย่างอเนกประโยชน์ ดังนี้เมื่อพิจารณาที่ตั้งพื้นที่ตั้งอยู่ในย่านไนท์ของเมืองดั่งแบบจำลองคูก็ แล้วจึงพิจารณาองค์ประกอบ 3 ส่วนได้แก่ ปัจจัยโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง ปัจจัยคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ และปัจจัยผู้ใช้ ทั้งด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ ดั่งแบบจำลองเค็ก ปัจจัยใดมีอยู่ในพื้นที่ก็ถือเป็นศักยภาพของพื้นที่ หลังจากนั้นจะต้องพิจารณาเพิ่มปัจจัยพื้นฐานของทุกองค์ประกอบให้ครบถ้วน อันดับต่อไปพิจารณาเพิ่มปัจจัยสนับสนุนบางตัว และปัจจัยดึงดูดบางตัวในแต่ละองค์ประกอบ ให้ครบถ้วนทั้ง 3 องค์ประกอบ และมีความสอดคล้องกับตัวที่ตั้งพื้นที่ ดังแผนภูมิที่ 7-3 และ 7-4 เพื่อพื้นที่นั้นมีโอกาสประสบความสำเร็จ

7.3.1.3 การสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะด้วยการพิจารณาเส้นทางและจุดดึงดูด

จากข้อค้นพบการศึกษาดัชนีการสัญจร เส้นทางและจุดดึงดูดผู้คน สามารถนำไปปรับใช้สำหรับการสร้างการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ได้ดังนี้

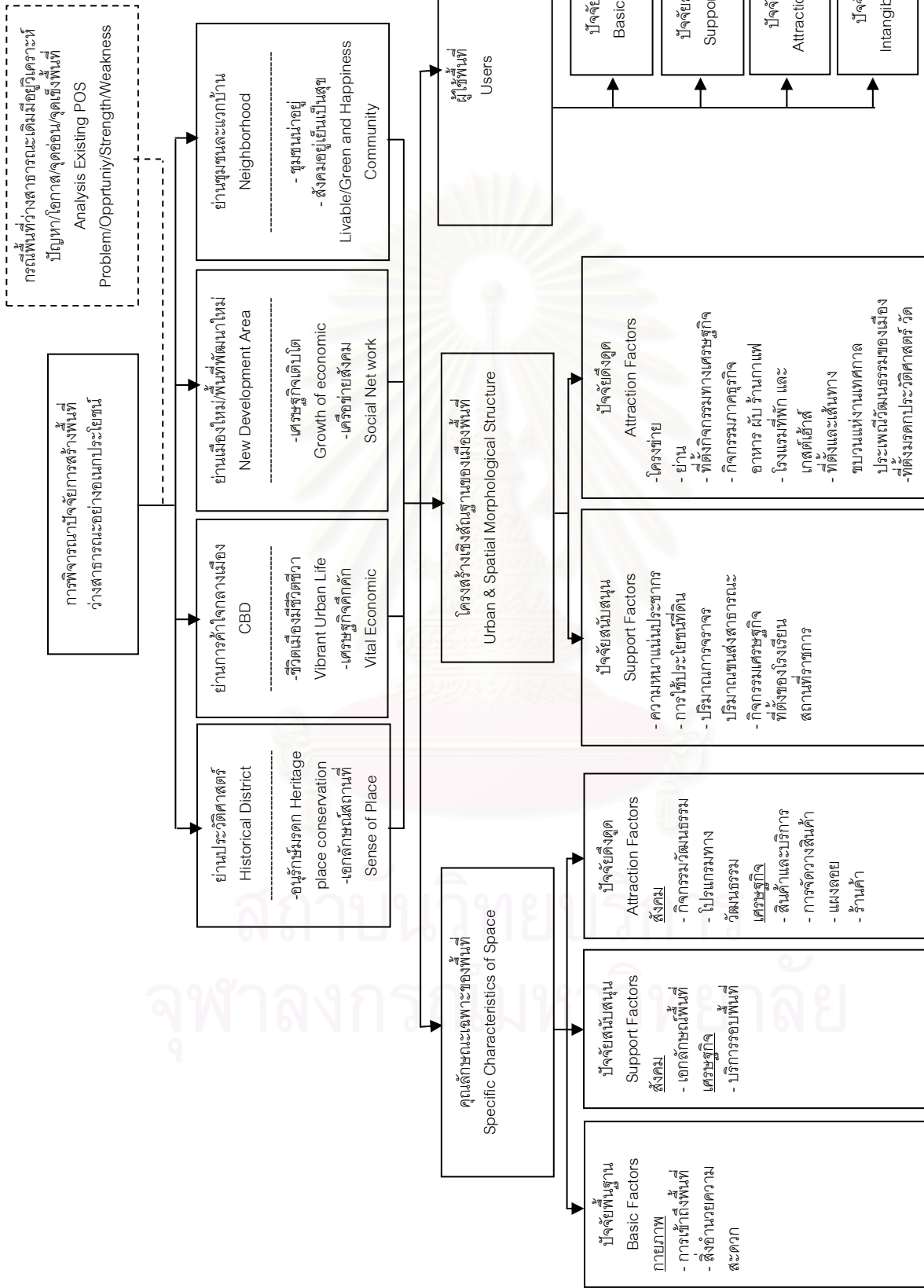
1. การสร้างความแตกต่างของดัชนีการสัญจรในแต่ละช่วงเวลา

โดยให้กิจกรรมความเด่นของส่วนต่างๆในพื้นที่แต่ละส่วน ทำหน้าที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา เพื่อสนองตอบกิจกรรมแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ผลได้จะสร้างความหลากหลายของเวลาในพื้นที่ ที่มีจุดประสงค์ของการใช้งานแตกต่างกัน ผลที่ตามมาเกิดความแตกต่างของกลุ่มคนในแต่ละช่วงเวลา ดังเช่นตอนเช้าจะเป็นพ่อค้าแม่ค้าขายสินค้าเกษตร ขายปลีก และส่ง ผู้ใช้พื้นที่ตอนเช้าจะสูงวัยเป็นคนในท้องถิ่น ในขณะที่ตอนกลางวันเป็นกิจกรรมหลักของพื้นที่ ขายสินค้าหลากหลาย ผู้ใช้คือคนมาจากในเมือง ต่างอำเภอและต่างจังหวัด ส่วนตอนเย็นเน้นอาหารปรุงสดและใส่ถุงกลับบ้าน และสินค้าแฟชั่น สินค้าในชีวิตประจำวัน ผู้ใช้เป็นกลุ่มของคนหนุ่มสาวที่อยู่ในเมืองมากกว่า หลักการสร้างสร้างความแตกต่างของเส้นทางที่ดึงดูด จะสามารถนำไปใช้ได้โดยสร้างเส้นทางที่มีความชัดเจนและน่าสนใจ ด้วยการสร้างจุดเด่นของพื้นที่

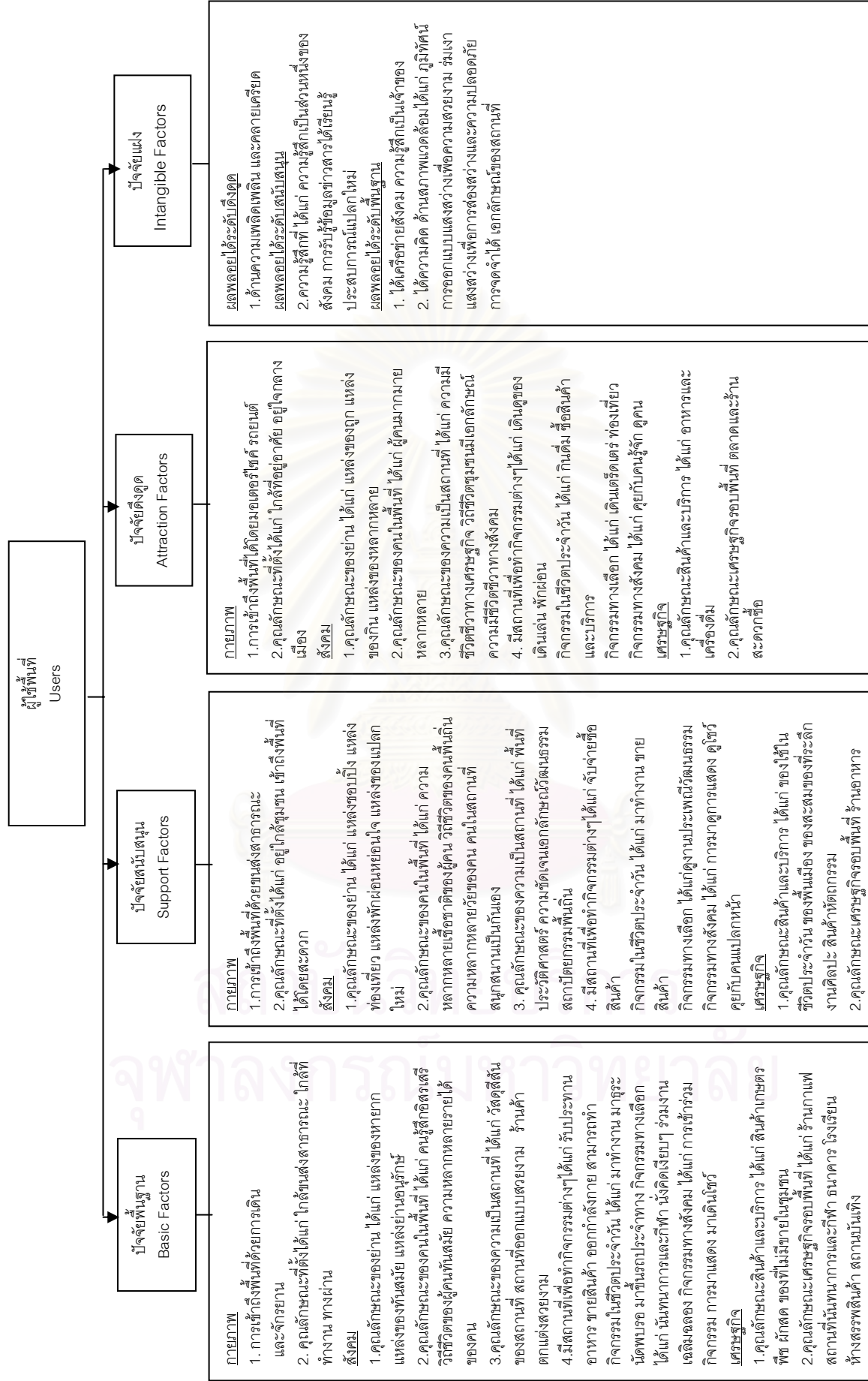
2. การสร้างเส้นทางสัญจรดึงดูดและจุดดึงดูด

โดยสร้างพื้นที่จากเส้นทางสายหลัก เส้นทางแนวแกน เส้นทางที่ตั้งของจุดประสงค์กิจกรรมที่ผู้ต้องการทำกิจกรรม เส้นทางที่ตั้งของสินค้าและบริการดึงดูดใจ เส้นทางของสิ่งดึงดูด จุดตัดหลักในพื้นที่ เป็นเส้นทางที่คนจะเดินมาก หากการสร้างพื้นที่ต้องการให้เส้นทางไหนมีคนเดินมากจึงต้องพิจารณาให้เป็นเส้นทางดึงดูด ด้วยอาศัยหลักการเหล่านี้

นอกจากนั้นการสร้างจุดดึงดูดจากจุดตัด จุดบริการ จุดสนใจด้วยสถานที่สำคัญ จุดที่มีกิจกรรมหนาแน่น กิจกรรมดึงดูด เพื่อสร้างพื้นที่ดึงดูด หากพื้นที่ไหนไม่มีคนไปหรือคน

แผนภูมิที่ 7-5 แนวทางการจัดทำพื้นที่วางผังสาธารณะที่มีมีการใช้อย่างเหมาะสมและระดับอิทธิพลของปัจจัยจากองค์ประกอบ 3 ประการ

แผนภูมิที่ 7-6 ระดับอิทธิพลของปัจจัยผู้ใช้ที่มีผลต่อการไปใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

ไปน้อย สามารถนำจุดต่างๆเหล่านี้ไปสร้างกลยุทธ์เป็นจุดสำคัญให้คนสนใจขึ้นมาได้ พื้นที่ที่ซบเซาก็จะมีชีวิตชีวาขึ้นจากการสร้างพื้นที่จุดดึงดูดด้วยกิจกรรมหยุดกับที่

ดังนั้นนโยบายด้านการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะ จำเป็นพิจารณาหลายด้านไปพร้อมๆกัน ด้วยการพิจารณาย่าน ปัจจัย และ การสัญจรและจุดดึงดูด เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของการสร้างพื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

7.3.2 ข้อเสนอแนะด้านการศึกษาวิจัย

1. ถ้าต้องการศึกษาการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ควรพิจารณาปัจจัยดึงดูดและปัจจัยสนับสนุนเป็นพิเศษ เพราะเป็นตัวที่มีอิทธิพลมากที่ทำให้พื้นที่มีการใช้งานอย่างหลากหลายและอเนกประโยชน์ อย่างไรก็ตามปัจจัยพื้นฐานก็ละเลยไม่ได้ เพราะมีความสัมพันธ์กันและจำเป็นต้องมีเป็นอันดับแรก

2. ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของย่าน โครงข่าย ที่ตั้งกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจและกิจกรรมเชิงสังคมวัฒนธรรม เพราะมีผลมากกว่าปัจจัยความหนาแน่นประชากรและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ถ้าศึกษาเกี่ยวกับผู้ใช้พื้นที่ ตัวแปรด้านเพศ และสถานภาพมีผลน้อย ควรศึกษาตัวแปรด้าน อาชีพ การศึกษา รายได้ ถิ่นที่อยู่อาศัย เพราะมีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะมากกว่า

3. ควรศึกษาบริบทพื้นที่บนฐานความรู้ของชนชาติตะวันออก เพราะพื้นที่บริบทแบบตะวันออกและแบบตะวันตกมีความแตกต่างกัน นอกจากนั้นความรู้ในฐานความคิดแบบตะวันออกยังมีน้อย จึงควรศึกษาในแนวทางนี้ นอกจากเป็นความรู้สอดคล้องกับตัวพื้นที่แล้ว ยังเป็นทรัพยากรทางปัญญาของท้องถิ่นภูมิภาคนี้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย :

- จุฬาลักษณ์. 1994. ชนชาติใต้ สถาปัตยกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีใต้ในสิบสองปันนา. แปลโดย งามพรรณ เวชชาชีวะ. เชียงใหม่: สุริวงส์บุ๊คเซนเตอร์.
- นิภาพร แสนสุภา. 2548. แนวทางการพัฒนาเส้นทางถนนคนเดินในนครเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบญญาจุณี มณีวรรณ. 2548. การให้บริการรถขนส่งสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณอม ตันสุขานันท์ และ มนสิชา เพชรานนท์. 2551. พื้นที่สาธารณะในเมือง: ชีวิตเมือง ขอนแก่น. เชียงใหม่: แม็กซ์ปริ้นท์.
- พงษ์สิน ทวีเพชร. 2542. การประยุกต์ใช้รูปแบบ "ช่วง" กับการพัฒนาที่โล่งในเมือง: กรณีศึกษา เมืองเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิเศษ เจียรจันทร์พงษ์. 2529. กำแพงเมืองเชียงใหม่. เมืองโบราณ. 23 (กรกฎาคม- กันยายน).
- วิลาวัลย์ ภมรสวรรณ. 2548. การเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอดของชุมชนริมน้ำดั้งเดิมในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลรัตน์ เสียมภักดี. 2544. พฤติกรรมของผู้ใช้บริการตลาดสดในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สกุลชัย ตันติเศรณี. 2549. แนวทางการพัฒนาด้านกายภาพของพื้นที่โล่งว่างเพื่อการพาณิชย์ภายในย่านถนนข้าวสาร กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล ดำริห์กุล. 2545. ช่วงเมืองและวัดหัวช่วงกับแบบแผนของเมือง. เชียงใหม่: คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อนุวิทย์ เจริญศุภกุล และ วิวัฒน์ เตมียพันธ์. 2537. เรือนล้านนาไทย และ ประเพณีการปลูกเรือน. กรุงเทพฯ: สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. 2539. วัดร้างในเวียงเชียงใหม่. เชียงใหม่: สุริวงส์บุ๊คเซนเตอร์.

ฮันส์ เพนธ์. 2529. ประวัติความเป็นมาของล้านนาไทย. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม.

ภาษาอังกฤษ :

Appleyard, D. 1981. Liveable Street. Berkeley: University of California Press. Cited in Marcus, C., Francis, C. People Places: Design Guildelines for Urban Space. New York: Van Nostrand Reinhold, 1990.

Arendt, H. 1958. The Human Condition. Chicago: University of Chicago. Cited in Lennard, S. and Lennard, H. Livable Cities Observed. Gondolier: Gondolier Press, 1995.

Ashworth, G. J. and Tunbridge, J. E. 1990. The Tourist-Historic City. Great Britain: Belhaven Press.

Buchanan. 1988. Facing up to façade. Architects journal. 188; 21-56. Cited in Camona, M., Heath, T., Oc, T. and Tiesdell, S. Public Place , Public space: The Dimensions of Urban Design. Amsterdam: Architectural Press, 2003.

Carmona, M., Heath, T., Oc, T. and Tiesdell, S. 2003. Public Place , Public space: The Dimensions of Urban Design. Amsterdam: Architectural Press.

Canter, D. 1977. The psychology of place. London: Architectural Press.

Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. G. and Stone, A.M. 1993. Public Space. Cambridge: Cambridge University Press.

Chapin. S. F. 1972. Urban Land Use Planning. U.S.A.: University of Illinois Press. อ้างถึงใน วิลาวัณย์ ภมรสวรรณ. การเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอดของชุมชนริมน้ำดั้งเดิมในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

Cohen, N. 1999. Urban Conservation. Massachusetts: The MIT Press.

Conzen, M. P. 1960. Alnwick: a study in town plan analysis. Transaction. Institute of British Geographer 27: 1-122. Cited in Camona, M., Heath, T., Oc, T. and Tiesdell, S. Public Place, Public space: The Dimensions of Urban Design. Amsterdam: Architectural Press, 2003.

Crawford, M. 1999. Outlaw entrepreneurs: Urban design professor supports street

- vendors use of public space”by Ken Gewertz[Online]. Available from:
<http://www.news.harvard.edu/gazette/2000/11.30/01-outlaw.html>
 [2005,November 1]
- Crawford, M. 2005. The Merchants of Venice:Malls on the Median[Online]. Available from: <http://www.harvardmagazine.com/on-line/03024.html> [2005, November 1]
- Crawford, M., Speaks, M. and Mehrotra, R. Eds. 2005. Everyday Urbanism: Michigan Debates on Urbanism. Michigan: University of Michigan, Taubman College of Architecture.
- Crotti, S. 1989. Urban Sites Rediscovered. In Abandoned Areas. Rassega 42. Cited in Khaisri Paksukchareon Thammaruangsrri. 2003. Node and Place: A Study on the spatial process of railway terminus area redevelopment in central London. Doctoral Dissertation. Faculty of Architecture, The Bartlett School of Graduate Studies, University college London.
- Cullen, G. 1975. Townscape. New York: Van Nostrand Reinhold Co.
- Douglass, M. 2002. Civic Spaces in a Global Age: An Agenda for Pacific Asia Cities [Online]. Available from: http://www.hawaii.edu/global/projects_activities/Shortcourse/Readings/Mike/CivicSpace_MD.pdf[2006, February 1]
- Douglass, M., Ho, K. C. and Ooi, G. L. 2002. Civic Space, Globalisation and Pacific Asia Cities. J. IDPR(International Development Planning Review) 24 (November): 345-361.
- Engelmann, F. 1997. Luang Prabang: World Heritage Site: Luang Prabang, a ghost town returns to life. Luang Prabang (ASA publishers, Paris, 1997)[Online]. Available from: http://www.unesco.org/courier/1999_08/uk/dossier/txt36.htm[2008, April1]
- Erskine, R. 1968. Ralph Erskine memorandum. Cited in Trancik., R. Finding Lost Space: Theory of Urban Design. New York: John Wiley & Sons, Inc, 1986.
- Garnham, H. L. 1985. Maintaining The Spirit of Place : A Process for The Preservation of Town Character. Mesa Arizona: PDA Publishers Corporation, 1985. อ้างถึงใน วิลาวัณย์ ภมรสวรรณ. การเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอดของชุมชนริมน้ำดั้งเดิมในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- Gehl, J. 1996, 2001, (first published 1971). Life Between Building: Using Public Space.

- (fourth edition). Arkitektens Forlag. Skive.
- Gibberd, F. 1969. Town Design. London: Architectural Press.
- Gleave, S. 1990. Urban Design. Architects journal 24 (October): 64.
- Glenn McCartney and Sanjay Nadkarni. 2008. Heritage versus Gaming: Odds on winning a piece of the tourist pie[online]. Available from: <http://www.nottingham.ac.uk/ttri/pdf/conference/Glenn%20McCartney.pdf>[2006, March 1]
- Golledge, R. and Stimson, R. 1997. Activities in Time and Space, in Spatial Behavior: A Geographic Perspective. New York: The Guilford Press. อ้างถึงใน วิลาวัณย์ ภมรสุวรรณ. การเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอดของชุมชนริมน้ำดั้งเดิมในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- Haryadi. 1994. Conservation of Cultural Setting: The Case of Yogyakarta's Inner City Kampung. In Askew, Mark and Logan, William S. (eds.), Cultural Identity and Urban Change in Southeast Asia: Interpretative Essays, pp.209-225. Geelong: Deakin University Press. อ้างถึงใน คณิศยา รอดเรืองศรี. ความสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมทางสังคมและการใช้พื้นที่ในชุมชนชาวไต่บ้านเมืองปอน จ.แม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- Hillier, B., Hanson, J. 1984. The Social Logic of space. Bartlett School of Architecture and Planning, University College London. Cambridge: University Press.
- Huo Ning¹ and Heng Chye Kiang. 2008. The Making of State-Business Driven Public Spaces in Singapore[online]. Available from: <http://ci.nii.ac.jp/naid/110006250063/en/>[2007, February 20]
- Jacob, J. 1961. The Death and Life of Great American Cities. Middlesex, England: Penguin Book in Association with Jonathan Cape.
- Khaisri Paksukcharern Thammaraungsri. 2003. Node and Place: A Study on the spatial process of railway terminus area redevelopment in central London. Doctoral Dissertation. Faculty of Architecture, The Bartlett School of Graduate Studies, University college London.
- Krier, R. 1979. Urban Space. New York: Rizzoli International Publications, Inc.

- Lennard, S. and Lennard, H. 1995. Livable Cities Observed. Gondolier: Gondolier Press.
- Leon Krier. 1984. Harvard University GSD Lectures. Reviewed by Mary E. Dolden of GSD News $\frac{1}{2}$ 1985. Cited in Trancik, R. Finding Lost Space. United States of America, 1943.
- Lim, M. 2002. Cyber- Civic Space in Indonesia: in Civic Space, Globalisation and Pacific Asia Cities. J. IDPR(International Development Planning Review) 24 (November): 383-399.
- Lynch, K. 1972. What time is this place?. Cambridge, MA: M.I.T. Press.
- Lynch, K. 1960. The Image of the City. Cambridge, MA: M.I.T. Press.
- Marcus, C., Francis, C. 1990. People Places: Design Guildelines for Urban Space. Van Nostrand Reinhold. New York.
- Moughtin, C. 1999. Urban Design, street and Square. Oxford: Butterworth.
- Niwat Tantayanusorn. 2003. Open Space in Chiang Mai Northern Thailand: The Preservation of the Local Culture in the Urban Open Space Provision. Doctor of dissertation. The school of Social Science and Planning, Faculty of Constructed Environment, Royal Melbourne Institute of Technology University.
- Norberg-Schulz, C. 1979. Genius Loci. New York: Rizzoli International Publication Inc. Cited in Trancik, R. Finding Lost Space. United States of America, 1943.
- Project for Public Space (PPS). 2001. How to Turn a Place Around: A Handbook for Creating Successful Public Space. New York: Project for Public Space, Inc.
- Project for Public Space. 2008. Hong Kong, China: A turn-around begins in a city once- notoriously bad for pedestrians[online]. Available from: http://www.pps.org/info/newsletter/march2008/hong_kong_china[2008, March 1]
- Pushkarev, B., Zupan, J. M. 1975. Urban Space for Pedestrian. Ma: The MIT Press.
- Putnam, R. D. 1994. Blowing Alone: Democracy and the End of the Twentieth Century. Harvard University. Cited in Rowe, P. G. Civic Realism. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1999.
- Rappoport, A. 1977. Human Aspect Urban Form: Towards a Man Environment Rapoport Amos. Humanity Culture and Social Life. In Tim Ingold (ed.), Companion Encyclopedia of Anthropology. New York: Routledge. Approach to urban Form and Design. Oxford: Pergamon Press.

- Rowe, C., and Koetter, F. 1978. Collage City. Cambridge: MIT Press.
- Sitte, C. 1889. City Planning According to Artistic Principles. Translated by Collin, G. R. and Collins, C. C. London: Phaidon Press. Cited in Camona, M., Heath, T., Oc, T. and Tiesdell, S. Public Place, Public space: The Dimensions of Urban Design. Amsterdam: Architectural Press, 2003.
- Sommer, R. 1989. Farmers' Markets as Community Events, in Irwin Altman And Ervin H. Zube (eds.), Public Places and Space, pp. 57-82. New York and London: Plenum Press.
- Sorkin, M. 1992. Variations on a theme Park: The New American City and the End of Public Space. New York: Hill & Wang.
- Tiesdell, S., Oc, T. and Heath, T. 1996. Revitalising Historic Urban Quarter. Oxford: Butterworths.
- Trancik., R. 1986. Finding Lost Space: Theory of Urban Design. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Tyburcry, J. & Sommer, R. 1983. Farmers' markets are good for downtown. California Agriculture 37: 30-32. Cited in Sommer, R. Farmers' Markets as Community Events. in Altman, I. And Ervin H. Zube (eds.), Public Places and Space. pp. 55-82. New York and London: Plenum Press.
- Whyte, W. H. 1980. The Social Life of Small Urban Space. Washington: The Conservation Foundation Washington, D.C.
- Zhang, T. Yamamura, T. 2003. The Spatial Structure of Urban Spaces in Lijiang (Digest vol.39, no.4)[online]. Available from:
<http://xbna.pku.edu.cn/en/view.xbna?id=1207>[2008, March 1]
- Zucker, P. 1959. Town and Square From The Agora To The Village Green. New York: Columbia University Press.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ก-1 แบบสอบถาม

แบบสอบถามการวิจัยการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองเชียงใหม่

ประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง

“ผลกระทบของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่”

โดยนางกาญจน์ นทีวุฒิกุล รหัส 4674401925

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองดุสิตบัณฑิต

สาขาการวางแผนภาคและเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. กรุณาตอบทุกคำถาม โปรดให้คำตอบที่ชัดเจน
2. คำตอบของท่านมีความสำคัญอย่างมากต่อความรู้ในการพัฒนาคุณภาพเมือง
3. เจ้าหน้าที่ผู้บันทึกข้อมูลโปรดกรอกข้อมูลให้ครบถ้วน

ผู้สัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

วันที่สัมภาษณ์.....เดือน.....ปี.....พ.ศ.....เวลา.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือนี้อย่างสูง

ผู้วิจัย นางกาญจน์ นทีวุฒิกุล โทร. 0819601971

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ.....ปี อาชีพ.....

3. สถานภาพ

 1. โสด 2. แต่งงาน 3. หย่า/หม้าย 4. แยกกันอยู่

จำนวนบุตร.....คน

4. ศาสนา

 1. พุทธ 2. คริสต์ 3. อิสลาม 4. อื่นๆ

5. เชื้อชาติ สัญชาติ.....

6. ระดับการศึกษา

 1. ต่ำกว่าหรือมัธยม 2. ปวส.-อนุปริญญา 3.ปริญญาตรี 4. สูงกว่าปริญญาตรี

7. ท่านมีรายได้ต่อเดือนประมาณ

 1. ต่ำกว่า 6,000 บาท 2. 6,000 - 10,000 บาท 3. 10,001-20,000 บาท 4. 20,001-30,000 บาท 5. 30,001- 40,000 บาท 6. มากกว่า 40,000บาท

8. ที่อาศัยปัจจุบัน

1. อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเชียงใหม่ 2. อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลใน อ.เมืองเชียงใหม่
3. อำเภออื่นในจังหวัดเชียงใหม่ (ระบุ) 4. จังหวัดอื่น (ระบุ)
5. ประเทศอื่น (ระบุ)

9. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเชียงใหม่

9.1 ผู้อาศัยในจังหวัดเชียงใหม่เดือน.....ปี

9.2 ผู้มาเยี่ยมเยือน ระยะเวลาพำนัก.....วันเดือน.....ปี

10. ภูมิลำเนาเดิมอำเภอ..... จังหวัด..... ประเทศ.....

ส่วนที่ 2 ภูมิหลังการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในชีวิตประจำวัน

2. กิจกรรมการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม(ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับคำตอบ)

2.1 กิจกรรมที่ทำ	ทุกวัน	หลายครั้งต่อสัปดาห์	1 ครั้งต่อสัปดาห์	1 ครั้งต่อเดือน	น้อยกว่าเดือนละครั้ง
1. ไปช้อปปิ้ง-ดูสินค้าตามห้างร้าน ตลาด ร้านค้า พื้นที่สาธารณะบ่อยแค่ไหน					
2. ไปทำกิจกรรมกลางแจ้ง นันทนาการ เล่นกีฬา เดินเล่น อื่นๆบ่อยแค่ไหน					
3. ไปพบปะเพื่อนทำกิจกรรม รับประทานอาหาร กินกาแฟ พุดคุย อื่นๆบ่อยแค่ไหน					
4. ไปพบปะญาติพี่น้อง ทำกิจกรรม รับประทานอาหาร อื่นๆบ่อยแค่ไหน					
5. ไปทำกิจกรรมศาสนา ประเพณี ความเชื่อ งานเทศกาลต่างๆ					
6. ทักทายกับคนในชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่บ่อยแค่ไหน					
7. ไปจับกลุ่มคุยกันในพื้นที่สาธารณะ ร้านกาแฟ ตลาด หน้าบ้าน ร้านขายของ					

2.2 พื้นที่ว่างสาธารณะที่ท่านชอบไปใช้ในเชียงใหม่ โดยดูรูปแบบที่ตั้งและรายชื่อ - สามารถเลือก ✓ ได้มากกว่า 1 ข้อ			
8. ชื่อสถานที่ที่ชอบไป(ระบุ)	อันดับ1.....	อันดับ2.....	อันดับ3.....
9. ช่วงเวลาที่ไป	☐ 1. ช่วงเช้า 6.00-9.00 น. ☐ 2. ช่วงสาย 9.01-12.00 น. ☐ 3. ช่วงบ่าย 12.01-13.30น. ☐ 4. ช่วงบ่าย 13.31-17.00น. ☐ 5. ช่วงเย็น 17.01-19.30 น. ☐ 6. ค่ำ 19.30-24.00 น. ☐ 7. อื่นๆ	☐ 1. ช่วงเช้า 6.00-9.00 น. ☐ 2. ช่วงสาย 9.01-12.00 น. ☐ 3. ช่วงบ่าย 12.01-13.30น. ☐ 4. ช่วงบ่าย 13.31-17.00น. ☐ 5. ช่วงเย็น 17.01-19.30 น. ☐ 6. ค่ำ 19.30-24.00 น. ☐ 7. อื่นๆ	☐ 1. ช่วงเช้า 6.00-9.00 น. ☐ 2. ช่วงสาย 9.01-12.00 น. ☐ 3. ช่วงบ่าย 12.01-13.30น. ☐ 4. ช่วงบ่าย 13.31-17.00น. ☐ 5. ช่วงเย็น 17.01-19.30 น. ☐ 6. ค่ำ 19.30-24.00 น. ☐ 7. อื่นๆ
10. ระยะเวลาที่อยู่ในสถานที่	☐ 1. น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ☐ 2. 1-2 ชั่วโมง ☐ 3. 3-4 ชั่วโมง ☐ 4. 4 ชั่วโมงขึ้นไป	☐ 1. น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ☐ 2. 1-2 ชั่วโมง ☐ 3. 3-4 ชั่วโมง ☐ 4. 4 ชั่วโมงขึ้นไป	☐ 1. น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ☐ 2. 1-2 ชั่วโมง ☐ 3. 3-4 ชั่วโมง ☐ 4. 4 ชั่วโมงขึ้นไป

11. ความถี่ที่ไป	☐ 1. ทุกวัน ☐ 2. 2-6 ครั้งต่อสัปดาห์ ☐ 3. 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ☐ 4. 1-3 ครั้งต่อเดือน ☐ 5. น้อยกว่าเดือนละครั้ง	☐ 1. ทุกวัน ☐ 2. 2-6 ครั้งต่อสัปดาห์ ☐ 3. 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ☐ 4. 1-3 ครั้งต่อเดือน ☐ 5. น้อยกว่าเดือนละครั้ง	☐ 1. ทุกวัน ☐ 2. 2-6 ครั้งต่อสัปดาห์ ☐ 3. 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ☐ 4. 1-3 ครั้งต่อเดือน ☐ 5. น้อยกว่าเดือนละครั้ง
12. บุคคลที่ไปกับท่าน (ระบุ)
13. จุดประสงค์ที่ไป (ระบุ)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่กำลังใช้อยู่ขณะตอบแบบสอบถามนี้

(ให้ทำเครื่องหมาย / หน้าข้อ ตอบได้หลายคำตอบ ตามความเป็นจริง)

3.1 การใช้พื้นที่

ชื่อสถานที่	เลือก ✓ ได้มากกว่า 1 ข้อ
1. ช่วงเวลาที่มา	☐ 1. ช่วงเช้า 6.00-9.00 น. ☐ 2. ช่วงสาย 9.01-12.00 น. ☐ 3. ช่วงบ่าย 12.01-13.30 น. ☐ 4. ช่วงบ่าย 13.31-17.00 น. ☐ 5. ช่วงเย็น 17.01-19.30 น. ☐ 6. ค่ำ 19.30-24.00 น. ☐ 7. อื่นๆ
2. ระยะเวลาที่คาดว่าจะอยู่ในสถานที่นี้	☐ 1. น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ☐ 2. 1-2 ชั่วโมง ☐ 3. 3-4 ชั่วโมง ☐ 4. 4 ชั่วโมงขึ้นไป
11. ความถี่ที่มาที่นี่	☐ 1. ทุกวัน ☐ 2. 2-6 ครั้งต่อสัปดาห์ ☐ 3. 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ☐ 4. 1-3 ครั้งต่อเดือน ☐ 5. น้อยกว่าเดือนละครั้ง
12. บุคคลที่มาพร้อมกับท่าน (ระบุ)
13. เดินทางมาด้วยวิธีใด	☐ 1. เดินมา ☐ 2. จักรยาน ☐ 3. มอเตอร์ไซด์ ☐ 4. รถยนต์ ☐ 5. รถขนส่งสาธารณะ รถแดง รถประจำทาง

3.2 เหตุผลและวัตถุประสงค์ที่มาสถานที่นี้ (เลือก✓ ได้มากกว่า1ข้อ)

1. คุณลักษณะที่ตั้ง	2. คุณลักษณะของย่าน	3. คุณลักษณะของสินค้าและบริการ	4. คุณลักษณะสิ่งดึงดูดและประโยชน์ใช้สอย	5. คุณลักษณะของผู้คนในพื้นที่	6. คุณลักษณะของความเป็นสถานที่
☐ 1. ใกล้ที่อาศัย	☐ 1. แหล่งของถูก	☐ 1.อาหาร เครื่องดื่ม	☐ 1.ธนาคาร	☐ 1.ผู้คนมากมาย หลากหลาย	☐ 1.สถานที่ ออกแบบสวยงาม
☐ 2. อยู่ใกล้ชุมชน	☐ 2.แหล่งของหายาก	☐ 2.ของใช้ในบ้าน ของใช้ใน ชีวิตประจำวัน	☐ 2.ร้านสะดวกซื้อ	☐ 2.ผู้คนในสถานที่ สนุกสนาน เป็นกันเอง	☐ 2.พื้นที่ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน มีคุณค่า
☐ 3. อยู่ใจกลางเมือง	☐ 3.แหล่งของแปลกใหม่	☐ 3.ของสะสมที่ระลึก	☐ 3.ตลาด	☐ 3.วิถีชีวิตของผู้คน พื้นที่	☐ 3.สถาปัตยกรรม พื้นที่
☐ 4. ใกล้ขนส่งสาธารณะ	☐ 4.แหล่งของทันสมัย	☐ 4.งานศิลป์	☐ 4.โรงเรียน	☐ 4.วิถีชีวิตของผู้คนทันสมัย	☐ 4.วิถีชีวิตชุมชนมีเอกลักษณ์
☐ 5.ใกล้ที่ทำงาน	☐ 5.แหล่งของหลากหลาย	☐ 5.ของพื้นเมือง	☐ 5.ห้างสรรพสินค้า	☐ 5.ผู้คนในสถานที่ รู้สึกอิสระเสรี	☐ 5.ความมีชีวิตชีวาทางเศรษฐกิจ
☐ 6.ทางผ่าน	☐ 6. แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ	☐ 6.สินค้า หัตถกรรม	☐ 6.ร้านอาหาร	☐ 6.ความหลากหลายของผู้คน	☐ 6.ความมีชีวิตชีวาทางสังคม
☐ 7.เข้าถึงพื้นที่โดยสะดวก	☐ 7.แหล่งท่องเที่ยว	☐ 7.สินค้าเกษตร พืชผักสด	☐ 7.ร้านกาแฟ	☐ 7.ความหลากหลายของฐานะ รายได้ ของผู้คน	☐ 7.ความชัดเจนของเอกลักษณ์วัฒนธรรม
☐ 8.อื่นๆ	☐ 8.แหล่งกิน	☐ 8.ของที่ไม่มีขายในชุมชน	☐ 8.สถานบันเทิง	☐ 8.ความหลากหลายเชื้อชาติของผู้คน	☐ 8.วัสดุและสีสีนของสถานที่ บาทวิถีโดดเด่น
	☐ 9.แหล่งช้อปปิ้ง		☐ 9.นันทนาการ กีฬา		☐ 9.ร้านค้าตกแต่งสวยงาม
	☐ 10. แหล่งย่านอนุรักษ์		☐ 10. อื่นๆ		

3.3 กิจกรรมและพฤติกรรมการใช้พื้นที่

กิจกรรมที่ท่านได้ทำในสถานที่นี้ (เลือก✓ ได้มากกว่า1ข้อ)			
กิจกรรมในชีวิตประจำวัน	กิจกรรมทางเลือก	การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	ผลพลอยได้จากกิจกรรม
☐ 1. กิน ดื่ม	☐ 1. ดูงานประเพณี วัฒนธรรม	☐ 1.คุยกับคนรู้จัก	☐ 1. รับรู้ข้อมูลข่าวสาร
☐ 2.ซื้อสินค้าและบริการ	☐ 2. ร่วมงานเฉลิมฉลอง	☐ 2. คุยกับคนแปลกหน้า	☐ 2. ได้ความคิด
☐ 3.มาทำงาน	☐ 3.นันทนาการ กีฬา	☐ 3.ดูคน	☐ 3. ได้เรียนรู้
☐ 4.มาขึ้นรถประจำทาง	☐ 4.ท่องเที่ยว	☐ 4.เข้าร่วมทำกิจกรรม	☐ 4. รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
☐ 5. มาขายของ	☐ 5. นั่งคิดเงิบๆ	☐ 5.ดูการแสดง ดูโชว์	☐ 5. คลายเครียด
☐ 6. มาดูระ	☐ 6. เดินเตร็ดเตร่	☐ 6. มาแสดง มาโชว์	☐ 6. เพลิดเพลิน
☐ 7.นัดพบ รอ	☐ 7.	☐ 7.มาเดินโชว์	☐ 7.ประสบการณ์แปลกใหม่
	☐ 8.		☐ 8. ได้เครือข่ายสังคม
			☐ 9. รู้สึกเป็นเจ้าของ

3.4 การรับรู้ (Perception) เลือก ✓ ได้เพียง 1 ข้อ

ท่านมีความรู้สึกอย่างไรกับสิ่งต่อไปนี้	เฉยๆ					เหมาะสม
	ไม่เหมาะสม	-2	-1	0	+1	
ป้ายและสัญลักษณ์						
1. ป้ายและสัญลักษณ์ เครื่องหมายบอกทาง	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐ เหมาะสม
2. ป้ายโฆษณา ป้ายร้านค้า	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐ เหมาะสม
การออกแบบ สภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก						
3. การออกแบบจัดภูมิทัศน์	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐ เหมาะสม
4. การออกแบบประดับประดาแสงสว่าง	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐ เหมาะสม
5. ที่นั่งพัก	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐ เหมาะสม
6. ร่มเงา ภูมิอากาศ	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐ เหมาะสม
7. แสงสว่างและไฟฟ้า	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐ เหมาะสม
8. สาธารณูปการ หอพักน้ำ โทรศัพท์ ประปา	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐ เหมาะสม
การสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่						
9. ทางเดินเท้า	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐ เหมาะสม
10. ทางจักรยาน	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐ เหมาะสม
11. ที่จอดยานพาหนะ	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐ เหมาะสม
12. รถประจำทาง รถเมล์ รถแดง	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐ เหมาะสม
ระดับความเป็นสถานที่ (place)						
13. ลักษณะการปิดล้อมของพื้นที่	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐ เหมาะสม
14. จุดสังเกต จุดหมายตา	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐ เหมาะสม
15. การจดจำได้ รู้ทิศทางของเส้นทาง	ไม่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐	☐ เหมาะสม
16. ความหมายของพื้นที่	น้อย	☐	☐	☐	☐	☐ มาก
17. เอกลักษณ์ของพื้นที่	น้อย	☐	☐	☐	☐	☐ มาก

3.5 ท่านประทับใจในสถานที่นี้ระดับไหน

ประทับใจน้อย	☐	☐	☐	☐	☐	ประทับใจมาก
	-2	-1	0	1	2	

3.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขพื้นที่นี้

.....

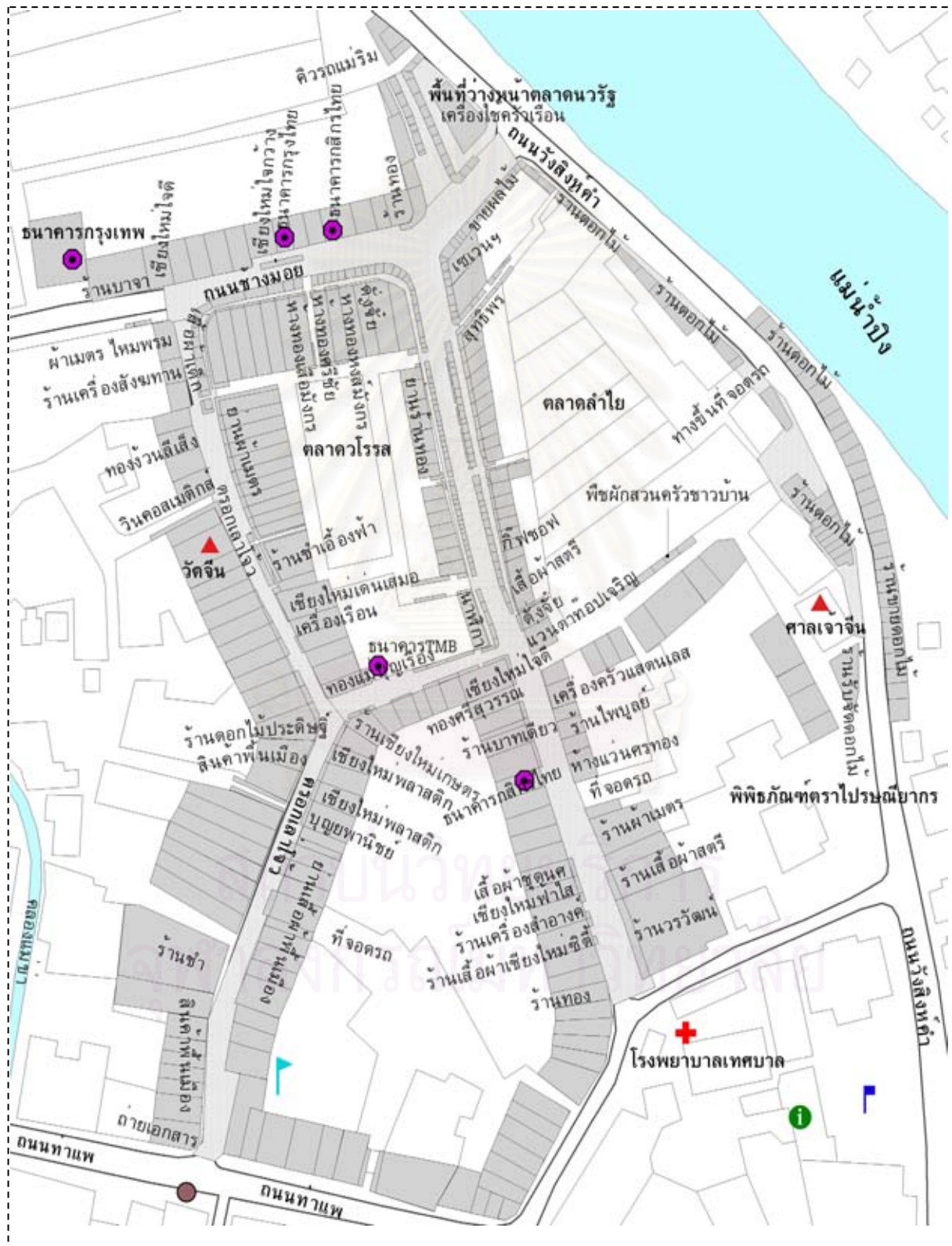
.....

.....

.....

3.7 กรูหมอบอกเส้นทางเดินบนพื้นที่ของท่านและจุดหยุดทำกิจกรรม (วาดเส้นทางและตำแหน่งโดยผู้สัมภาษณ์)

- 1 เส้นทางที่เดินวันนี้ และจุดหยุดทำกิจกรรม x
- 2 เส้นทางที่เคยมาประจำ และจุดที่เคยหยุดทำกิจกรรม *

ก-2 QUESTIONNAIRE

A Research of Public Open Space in Chiang Mai City Questionnaire

As a Supplement of Dissertation in

“LOGIC OF THE MULTI-USE OF PUBLIC OPEN SPACE IN CHIANG MAI CITY”

By Mrs. Kan Nathiwutthikun

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Doctor of Philosophy in Urban and Regional Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

1. Please give clarify answer to all questions.
2. Your answers are substantial material to the knowledge in the development of city qualities.
3. Interview person please completely fill-in the data.

Interviewer

Place of Interview

Interview dateเวลา.....

Thank you for answering this interview.

Researcher Mrs. Kan Nathiwutthikun mobile: 0819601971

Section 1: general information of the interviewed person.

1. Gender 1. Male 2. Female

2. Age years occupation

3. Marriage Status

1. Single 2. Marriage 3. Divorce 4. Separate

Number of Children.....

4. Religious

1. Buddhism 2. Christian/Catholic 3. Islamic 4. Others

5. Race Nationality

6. Education

1. Up to high school 2. Diploma

3. Bachelor degree 4. Master degree or higher

7. Estimated monthly income

- 1. Less than 6,000 baht
- 2. 6,000 - 10,000 baht
- 3. 10,001-20,000 baht
- 4. 20,001-30,000 baht
- 5. 30,001- 40,000 bath
- 6. more than 40,000 baht

8. Current Residence

- 1. Inside the municipal area of Chiang Mai
- 2. Outside the municipal area of Chiang Mai town district
- 3. Other district of Chiang Mai province Specify.....
- 4. Other provinces specify
- 5. Other country specify

9. Duration of living in Chiang Mai

- 9.1 Resident of Chiang MaiMonthYear
- 9.2 Visitor duration of stayday(s)month(s)year(s)

10. Native Habitat districtprovincecountry

Section 2 Public Open Space Usage Background and Social Interaction in everyday life.

2. Activities that using Public Open Space and Social Interaction (check ✓ in box corresponds to your answer)

2.1 Activity How often that you do the following activities?	Every day	Several times in a week	Once in a week	Once in a month	Less than once in a month
1. to go shopping – looking at merchandises in shops, markets, open spaces?					
2. to have outdoor activities, recreation, sport, walking, etc.?					
3. to have activities, meals, coffee, chat with friends?					
4. to have activities, meals, etc. with relatives?					
5. to join religious, traditional, belief activities and festivals?					
6. to greet people in your neighborhood?					
7. to have group conversation in public space, coffee shop, marketplace, in front of your living place, grocery store?					

2.2 Which public open space where you like to go in Chiang Mai? See pictures and name in the map – check ✓ in the box and be able to choose more than one choice.

8. Names of the preferred Places.	Rank No.1 (first).....	Rank No.2 (second).....	Rank No.3 (third).....
9. Time of the day	☐ 1. 6.00-9.00 a.m. ☐ 2. 9.01-12.00 a.m. ☐ 3. 12.01-1.30 p.m. ☐ 4. 1.31-5.00 p.m. ☐ 5. 5.31-7.30 p.m. ☐ 6. 7.30 p.m.-00.00 a.m. ☐ 7.other	☐ 1. 6.00-9.00 a.m. ☐ 2. 9.01-12.00 a.m. ☐ 3. 12.01-1.30 p.m. ☐ 4. 1.31-5.00 p.m. ☐ 5. 5.31-7.30 p.m. ☐ 6. 7.30 p.m.-00.00 a.m. ☐ 7.other	☐ 1. 6.00-9.00 a.m. ☐ 2. 9.01-12.00 a.m. ☐ 3. 12.01-1.30 p.m. ☐ 4. 1.31-5.00 p.m. ☐ 5. 5.31-7.30 p.m. ☐ 6. 7.30 p.m.-00.00 a.m. ☐ 7.other
10. Time spent in the place	☐ 1. less than 1 hr. ☐ 2. 1-2 hr. ☐ 3. 3-4 hr. ☐ 4. more than 4 hr.	☐ 1. less than 1 hr. ☐ 2. 1-2 hr. ☐ 3. 3-4 hr. ☐ 4. more than 4 hr.	☐ 1. less than 1 hr. ☐ 2. 1-2 hr. ☐ 3. 3-4 hr. ☐ 4. more than 4 hr.
11. Frequency of visiting	☐ 1. everyday ☐ 2. 2-4 times in a week ☐ 3. Once in a week ☐ 4. 1-3 times in a month ☐ 5. Less than 1 time in a month	☐ 1. everyday ☐ 2. 2-4 times in a week ☐ 3. Once in a week ☐ 4. 1-3 times in a month ☐ 5. Less than 1 time in a month	☐ 1. everyday ☐ 2. 2-4 times in a week ☐ 3. Once in a week ☐ 4. 1-3 times in a month ☐ 5. Less than 1 time in a month
12. Accompanied person
13. Purpose of the trip

Section 3 Information of the open space that this interview takes place

(Check ✓ in the box, can choose more than one choice, as to fact)

3.1 Use of space

Name of the place	Check ✓, can choose more than 1 choice
1. Arrival time	☐ 1. 6.00 -9.00 a.m. ☐ 2. 9.01-12.00 a.m. ☐ 3. 12.01-1.30 p.m. ☐ 4. 1.31-5.00 p.m. ☐ 5. 5.01-7.30 p.m. ☐ 6. 7.31 p.m.-00.00 a.m. ☐ 7. other (.....)

2. Time of stay	☐ 1. less than 1 hr. ☐ 2. 1-2 hr. ☐ 3. 3-4 hr. ☐ 4. more than 4 hr.
11. Frequency of visiting this place	☐ 1. every day ☐ 2. 2-3 times in a week ☐ 3. Once in a week ☐ 4. Once in a month ☐ 5. less once in a month
12. Accompanied person
13. Mode of transportation	☐ 1. on foot ☐ 2. by bicycle ☐ 3. by motorcycle ☐ 4. by car ☐ 5. on bus

3.2 Reasons and purposes to come to this place. (Use ✓ and can choose more than one choice)

1. Characteristics of the location	2. Characteristics of the area	3. Characteristics of merchandises and service	4. Characteristics of attractions and function	5. Characteristics of people in the place	6. Characteristics of the place
☐ 1. Near living place	☐ 1. Bargain price merchandises	☐ 1. Food & Beverage	☐ 1. Bank	☐ 1. People diversities	☐ 1. Beautiful design
☐ 2. Near community	☐ 2. Rare merchandises	☐ 2. Household appliances, Everyday life utensils	☐ 2. Convenience store	☐ 2. People in the place are joy and friendly	☐ 2. Historical worth place
☐ 3. Locate in the heart of the city	☐ 3. Strange goods	☐ 3. Souvenir collections	☐ 3. Marketplace	☐ 3. Lifestyle of Native people	☐ 3. Native architecture
☐ 4. Near public transportation	☐ 4. Trendy goods	☐ 4. Art objects	☐ 4. School	☐ 4. Lifestyle of trendy people	☐ 4. Uniqueness lifestyle community
☐ 5. Near working place	☐ 5. Diversity goods	☐ 5. Native goods	☐ 5. Department store	☐ 5. People in the place feel independently	☐ 5. Lively economics
☐ 6. Passage way	☐ 6. Relaxation place	☐ 6. Handicrafts (☐ 6. Foodshop	☐ 6. People have diversity in age	☐ 6. Lively social
☐ 7. Convenient access	☐ 7. Traveling Place	☐ 7. Agriculture goods	☐ 7. Coffee shop	☐ 7. Diversity in revenue status of people	☐ 7. Clarity of culture identity

10. Bike way	Not-proper	☐	☐	☐	☐	☐	Proper
11. Parking	Not-proper	☐	☐	☐	☐	☐	Proper
12. Public transport	Not-proper	☐	☐	☐	☐	☐	Proper
Level of Place (place)							
13. Enclosure of space	Not-proper	☐	☐	☐	☐	☐	Proper
14. Landmark	Not-proper	☐	☐	☐	☐	☐	Proper
15. Legibility of space	Not-proper	☐	☐	☐	☐	☐	Proper
16. Meaning of place	A little	☐	☐	☐	☐	☐	Very much
17. Identity of place	A little	☐	☐	☐	☐	☐	Very much

3.5 What is your impression for this place?

A little	☐	☐	☐	☐	☐	Very much
	-2	-1	0	1	2	

3.6 State problems and suggestions to improve this place?

.....

.....

.....

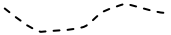
.....

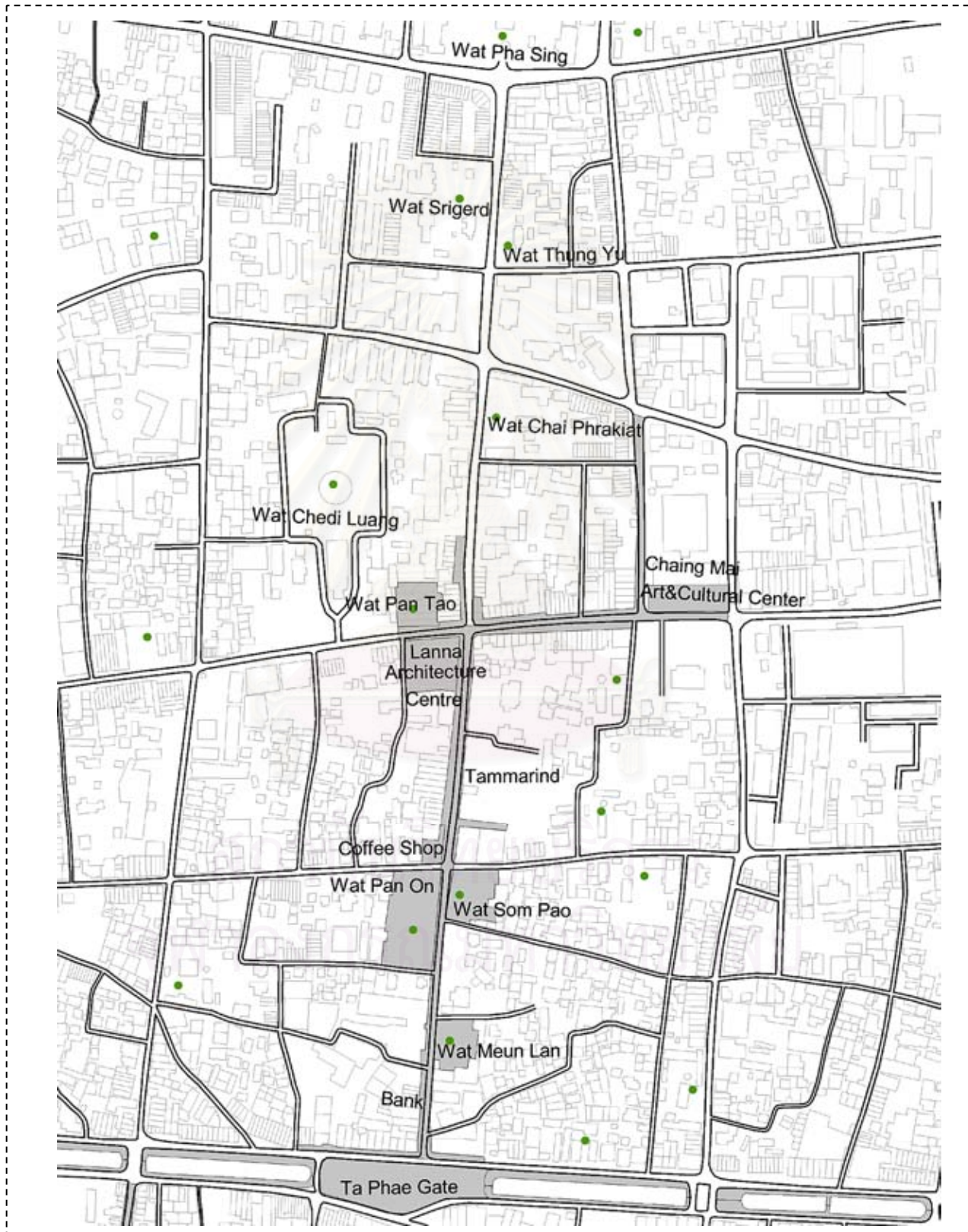
.....

.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.7 Please tell your route on this place and stop-spots for activities.

- 1 today route stop-spot x
- 2 previous days route previous days stop-spot *

ก-5 แบบบันทึกการนับคน

วันที่...../...../.....

สถานที่..... รายชื่อผู้รับผิดชอบ.....

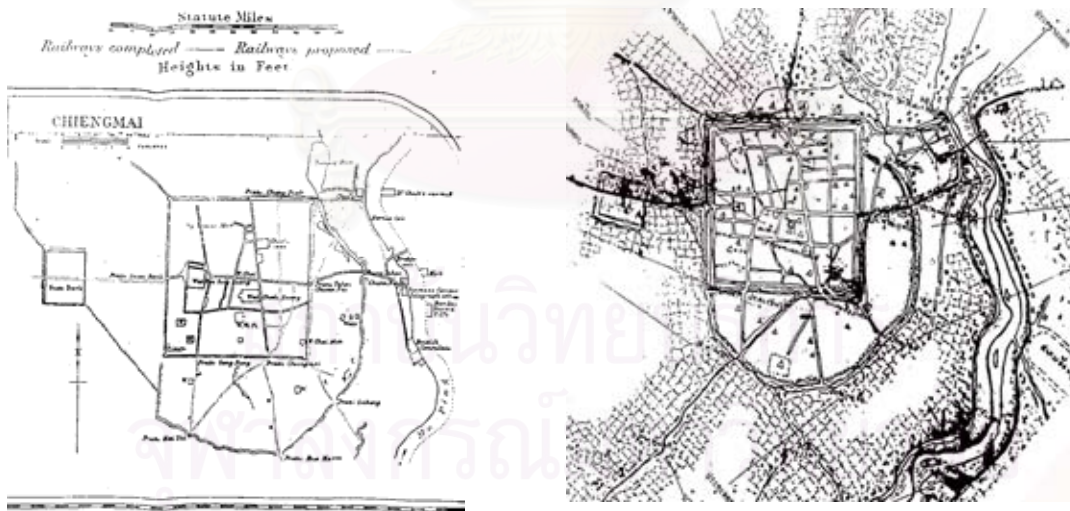
ประตู/เวลา	6.00	7.00	8.00	9.00	10.00	11.00	12.00	13.00	14.00	15.00	16.00	17.00	18.00	19.00	20.00	21.00	22.00
ประตูGateที่.....																	
ประตูGateที่.....																	
ประตูGateที่.....																	
ประตูGateที่.....																	
ประตูGateที่.....																	
ประตูGateที่.....																	
ประตูGateที่.....																	
ประตูGateที่.....																	
ประตูGateที่.....																	
ประตูGateที่.....																	

จำนวนคนบนถนนสาย.....จำนวน.....คน

ภาคผนวก ข

รูปที่ ข-1 ที่ตั้งของคุ้มเจ้านายในเวียงหนาแน่นบริเวณเขตกำแพงเมืองชั้นใน

รูปที่ ข-2 โครงข่ายเมืองเชียงใหม่ พ.ศ.2443 ซ้าย: รูปที่ 4 ขวา: รูปที่ 5 แผนที่ พ.ศ.2447
 ที่มา ซ้าย: รอดนรัตน์ วิเชียรเขียว, 2529 โดยพระวิภาคภูวดล หรือ James Mc Carthy
 เจ้ากรมแผนที่สยามคนแรก Surveying and exploring in Siam Originally
 published: London : J. Murray, 1900.171 ขวา: พิเศษ เจียรจันทร์พงษ์ (ตัดแผนที่
 บางส่วนและปรับทิศให้ตั้งตรง)

รูปที่ ข-3 ซ้าย:โครงข่ายเมืองเชียงใหม่ พ.ศ.2466 ขวา: แผนที่ พ.ศ.2529
ที่มา พิเศษ เจียรจันทร์พงษ์.กำแพงเมืองเชียงใหม่ (2529:95-6)

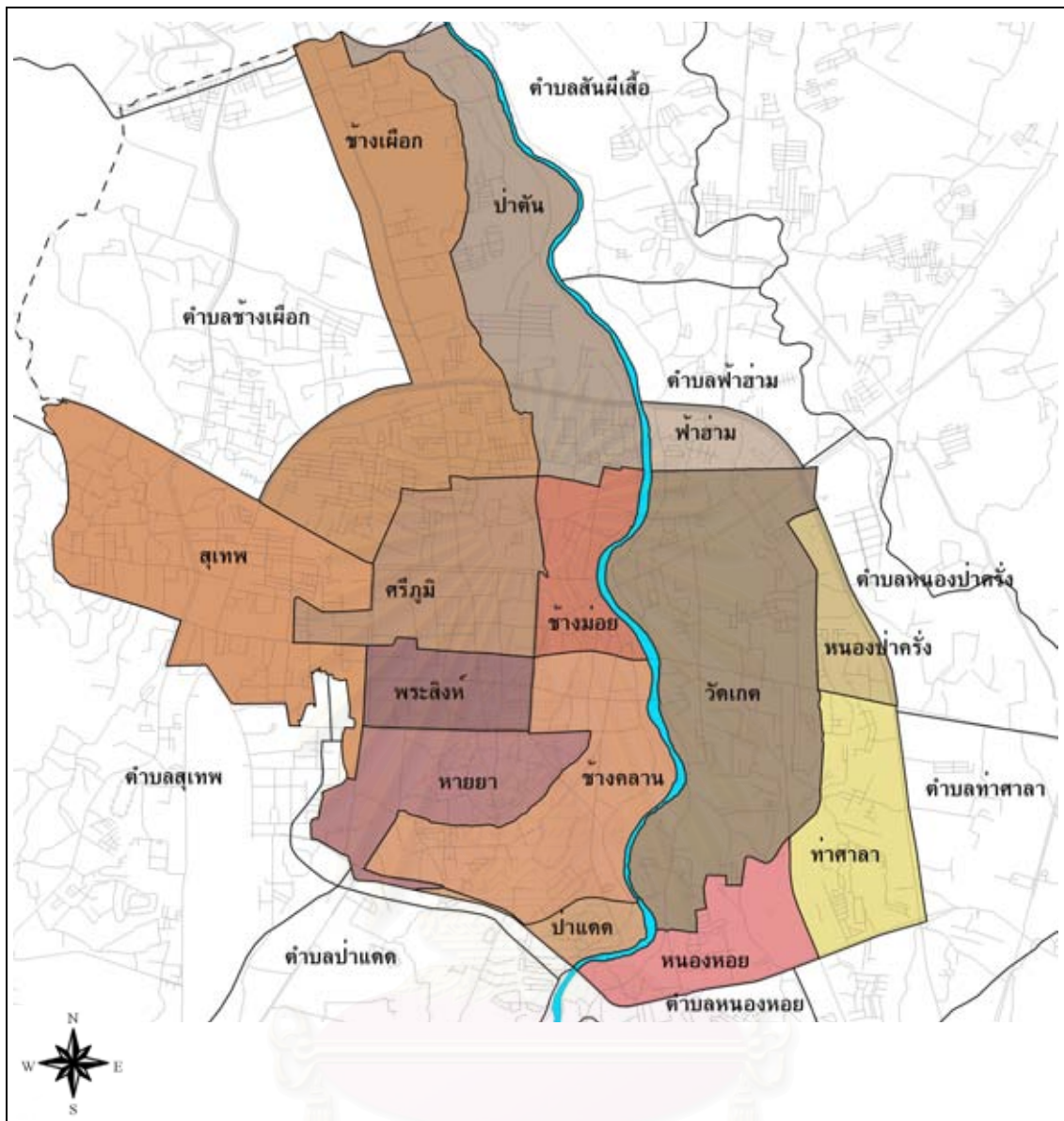
รูปที่ ข-4 ตำแหน่งวัดร้างในเมืองเชียงใหม่
ที่มา: อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว.วัดร้างในเมืองเชียงใหม่

รูปที่ ข-5 ตำแหน่งวัดปัจจุบันในเมืองเชียงใหม่

ที่มา: อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. วัดร้างในเมืองใหม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์: ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ ข-1 ตำบลในเขตเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

สัญลักษณ์:

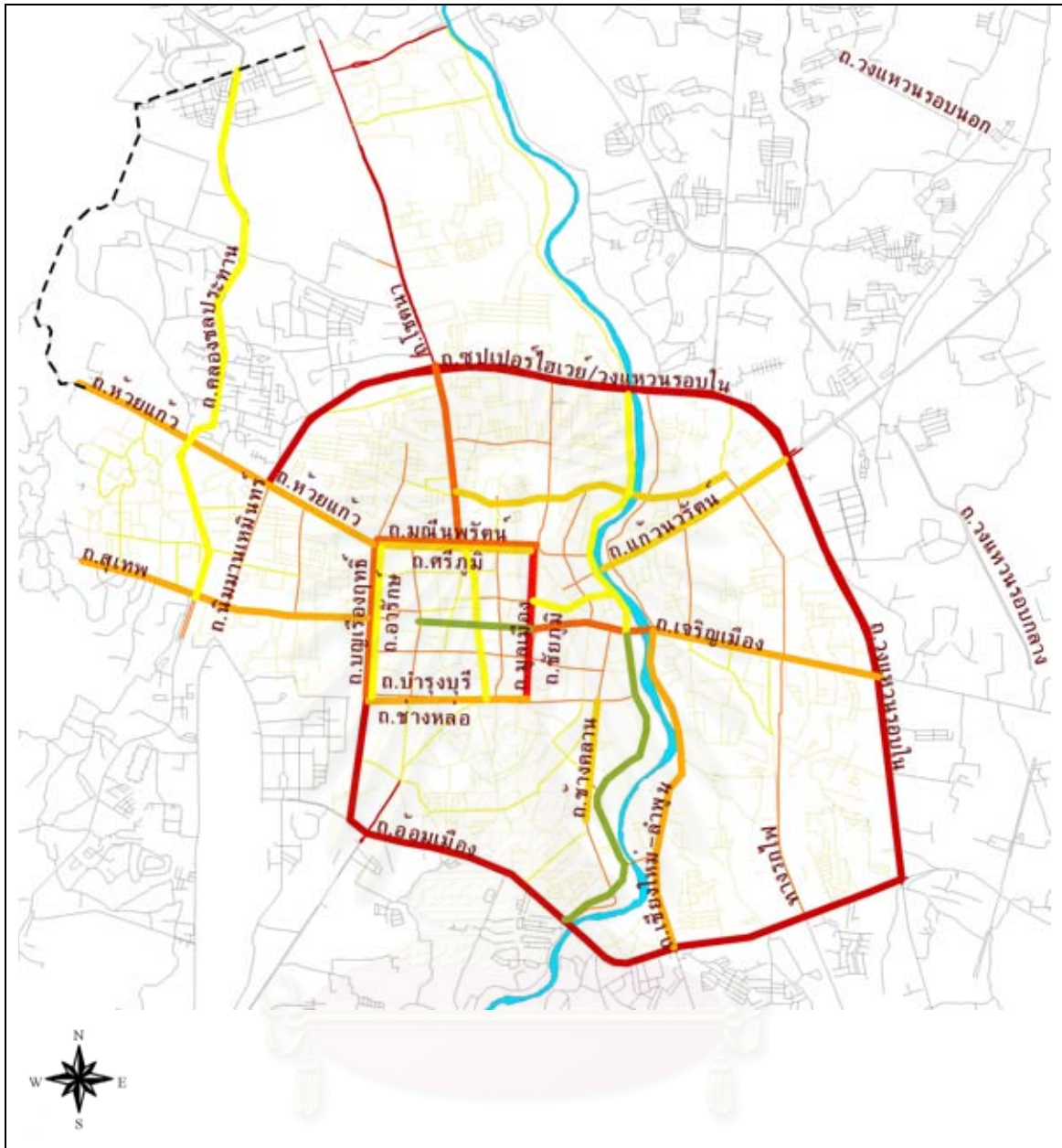
 แม่น้ำปิง

 ขอบเขตศูนย์ราชการ

ที่มา: ข้อมูลเทศบาลนครเชียงใหม่

มาตราส่วน

วิทยานิพนธ์: ตระกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

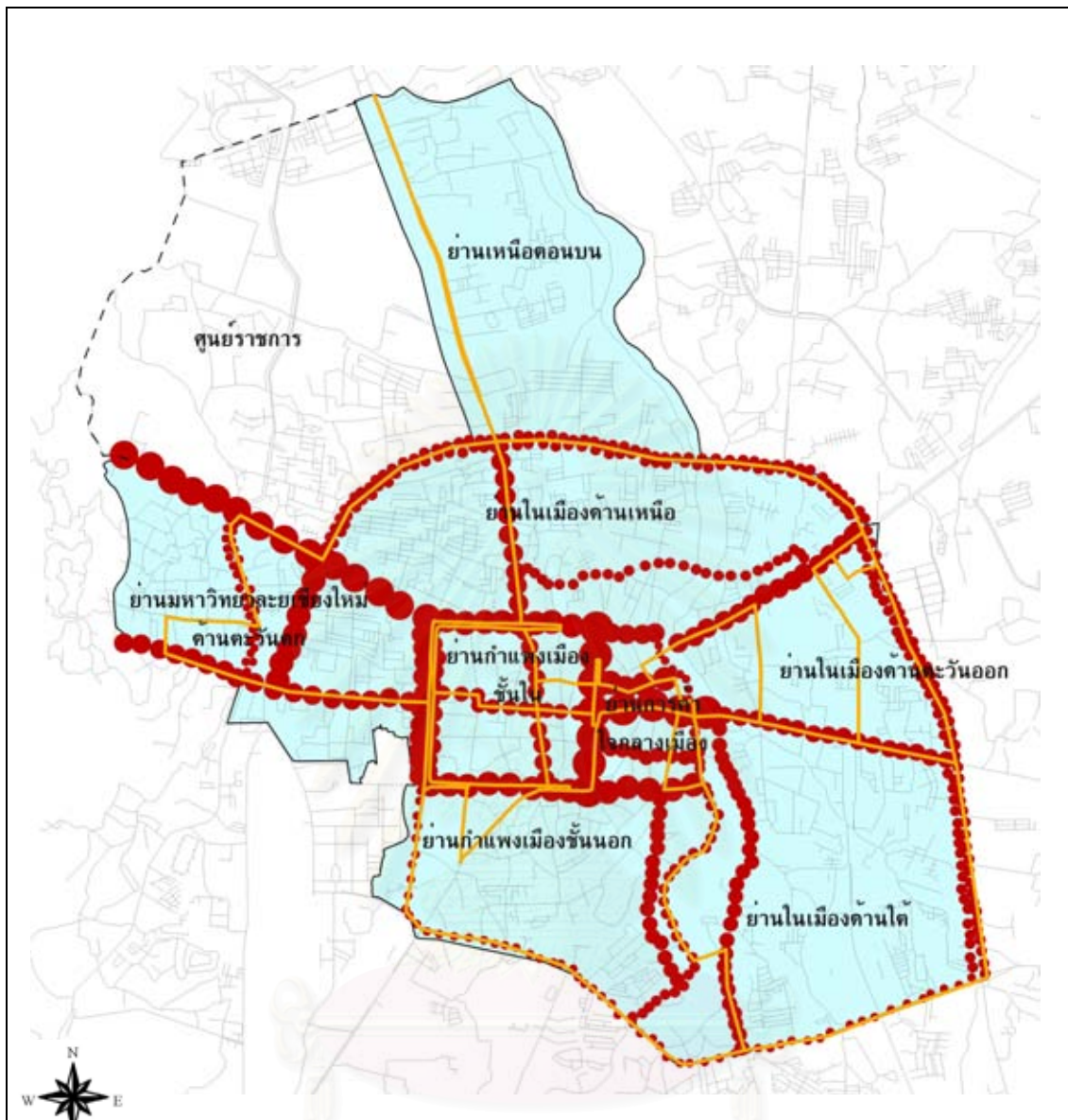
แผนที่ ข-2 ปริมาณการจราจรต่อวันในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2546

สัญลักษณ์ :

ที่มา: แผนที่ฐาน ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีและภูมิ
สารสนเทศ(ภาคเหนือ)
ข้อมูล:เบญญาจุจี มณีวรรณ (2548)

รูปที่ ๓.๓๖.๑: โครงข่ายของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ ข-3 ปริมาณขนส่งสาธารณะในเขตเมืองต่อวันพ.ศ.2546

สัญลักษณ์ :

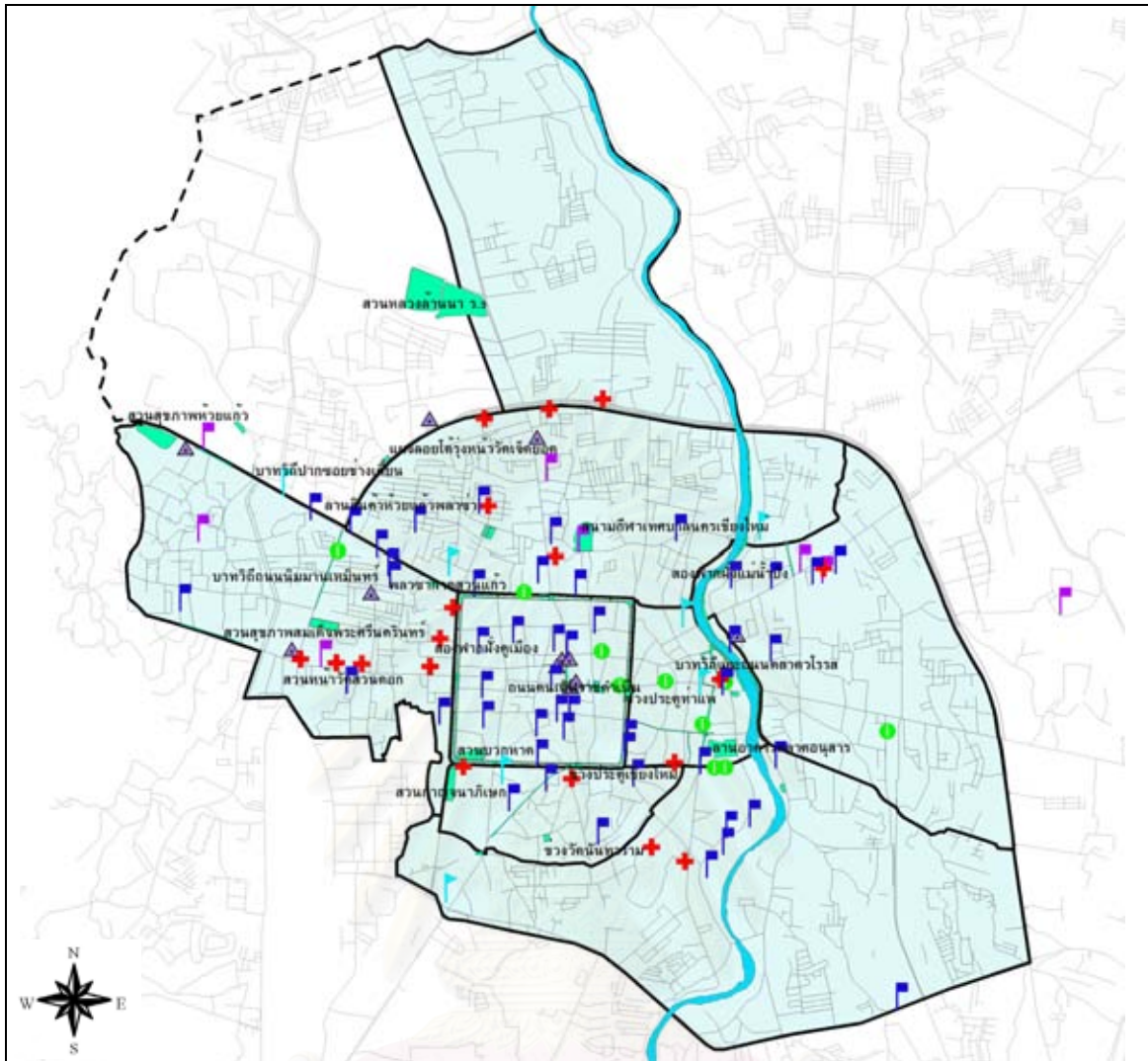
ที่มา: แผนที่ฐาน ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีและภูมิ

สารสนเทศ(ภาคเหนือ)

ข้อมูล:เบญญาจุจี มณีวรรณ (2548)

มาตราส่วน

วิทยานิพนธ์: ธรรมชาติของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอ่อนกปรโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

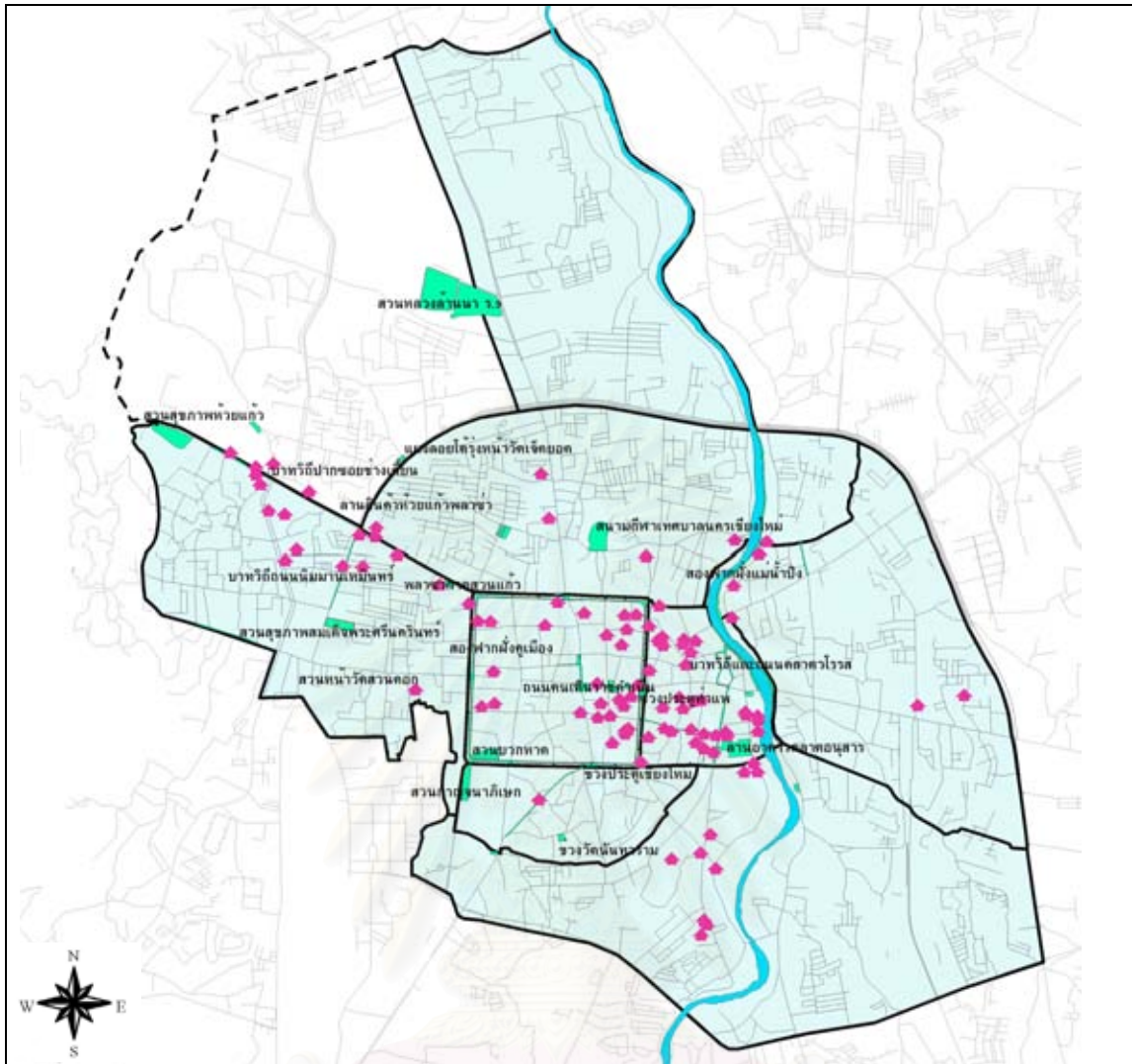
แผนที่ ข-4 ที่ตั้งของสถานที่ราชการและสถาบันการศึกษาในเมืองเชียงใหม่ พ.ศ.2550

สัญลักษณ์ :

- มหาวิทยาลัย
- สถานกงสุล
- พื้นที่สาธารณะ
- ทางน้ำ
- จุดบริการนักท่องเที่ยว
- โรงเรียน
- + โรงพยาบาล
- ▲ พิพิธภัณฑ์

ที่มา: จากการสำรวจของผู้วิจัย 2550
 แผนที่ฐาน ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี
 และภูมิสารสนเทศ(ภาคเหนือ)

วิทยานิพนธ์: ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ ข-7 ที่ตั้งโรงแรมและเกสต์เฮาส์ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2550

สัญลักษณ์ :

◆ โรงแรมและเกสต์เฮาส์
 พื้นที่สาธารณะ
 ทางน้ำ

ที่มา: จากการสำรวจของผู้วิจัย 2550

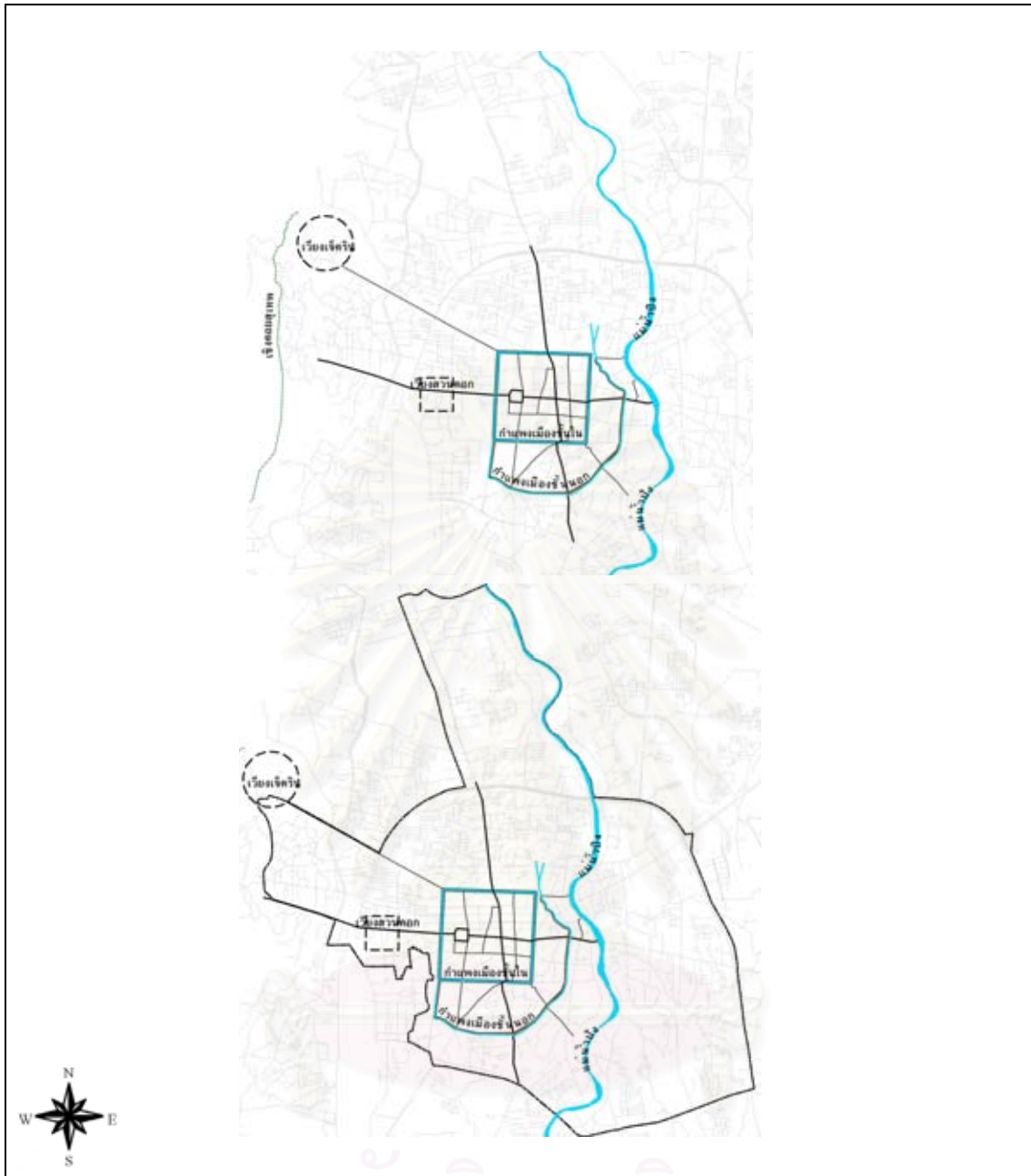
แผนที่ฐาน ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี

และภูมิสารสนเทศ(ภาคเหนือ)

มาตราส่วน

1 0 1 2 กิโลเมตร

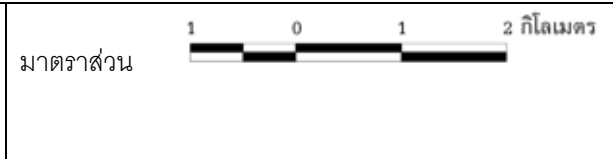

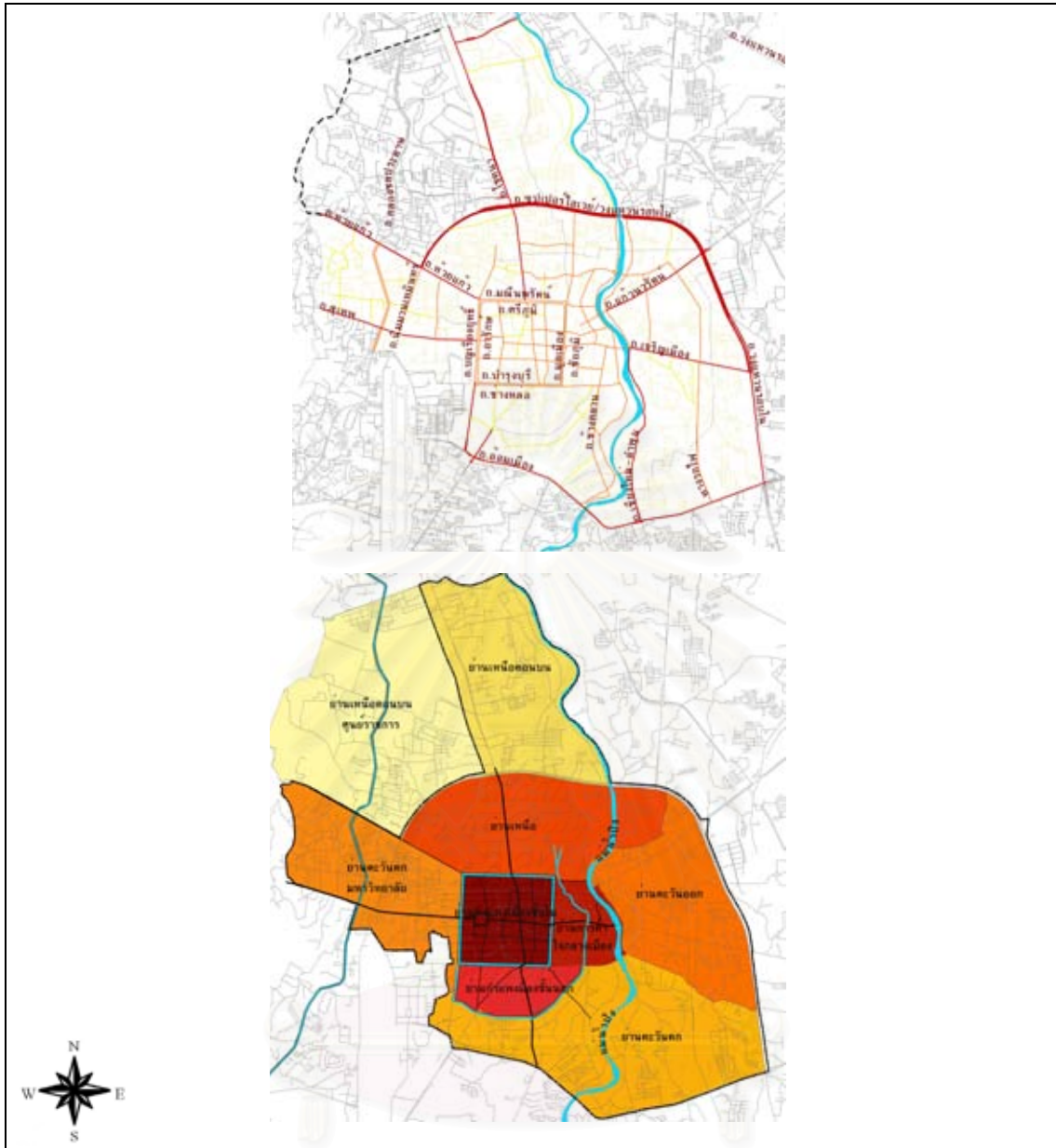
วิทยานิพนธ์: ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ ข-8 พัฒนาการของย่าน
 บน: ลักษณะโครงข่ายการตั้งถิ่นฐานเริ่มแรกสร้างเมือง
 ล่าง: โครงข่ายเมืองเริ่มแรกและขอบเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2550

สัญลักษณ์ :
 ทางน้ำ

ที่มา: จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย 2550
 แผนที่ฐาน ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี
 และภูมิสารสนเทศ(ภาคเหนือ)

วิทยานิพนธ์: ตรวจจับของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอนเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่

แผนที่ ข-9 พัฒนาการของย่าน

บน: ลักษณะโครงข่ายในขอบเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2550

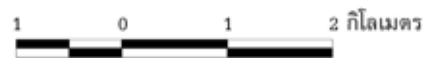
ล่าง: ย่าน ต่างๆที่โดดเด่นแตกต่างกัน จากโครงข่ายของเมือง การใช้ประโยชน์ที่ดิน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเมือง

สัญลักษณ์ :

- ถนนสายย่อย
- ถนนสายหลัก
- ถนนนอกเขตเทศบาล
- ถนนคั่นแคบและซอยตัน
- ถนนสายรอง
- ทางรถไฟ

ที่มา: จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย 2550
แผนที่ฐาน ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยี
และภูมิสารสนเทศ(ภาคเหนือ)

มาตราส่วน

ภาคผนวก ค

ตารางภาคผนวกที่ ค-1 การนับผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ถนนคนเดินราชดำเนิน

ประตู GATE	ช่วงเวลา 16.00-17.00 น.		ช่วงเวลา 17.00-18.00 น.		ช่วงเวลา 18.00-19.00 น.		ช่วงเวลา 19.00-20.00 น.		ช่วงเวลา 20.00-21.00 น.		ช่วงเวลา 21.00-22.00 น.		ช่วงเวลา 22.00-23.00 น.		รวม
	จำนวนคนต่อ3นาที	จำนวนคนต่อชั่วโมง	จำนวนคนต่อ3นาที	จำนวนคนต่อชั่วโมง	จำนวนคนต่อ3นาที	จำนวนคนต่อชั่วโมง	จำนวนคนต่อ3นาที	จำนวนคนต่อชั่วโมง	จำนวนคนต่อ3นาที	จำนวนคนต่อชั่วโมง	จำนวนคนต่อ3นาที	จำนวนคนต่อชั่วโมง	จำนวนคนต่อ3นาที	จำนวนคนต่อชั่วโมง	
	ถนนชัยภูมิ	17	340	16	320	24	480	22	440	20	400	47	940	5	
ป้ายจราจร	6	120	9	180	15	200	27	540	32	640	14	280	14	280	2340
ท่าแพ	5	300	16	320	28	560	27	540	16	120	47	940	4	80	2860
คชสาร	12	240	14	280	15	300	22	240	15	300	12	240	5	100	1700
the zest	11	220	13	260	6	120	14	280	26	520	25	500	13	260	2160
ราชดำเนินซอย1	4	80	7	140	4	80	8	160	4	80	0	0	3	60	600
ราชดำเนินซอย2	4	80	2	40	0	0	2	40	2	40	2	40	3	60	300
ราชดำเนินซอย3	1	20	2	40	0	0	2	40	0	0	3	60	0	0	160
ราชดำเนินซอย4	4	80	5	100	2	40	5	100	9	180	3	60	1	20	580
ราชดำเนินซอย5	2	40	2	40	16	320	6	120	16	320	1	20	1	20	880
ราชดำเนินซอย6	25	500	27	540	23	460	21	420	21	420	21	420	4	80	2840
ราชดำเนินซอย7	7	140	9	180	22	440	17	340	15	300	16	320	9	180	1900
โรงแรมทมาวรินทร์	19	380	23	460	23	460	1	20	2	40	0	0	1	20	1380
พระปกเกล้าซอย8	11	220	14	280	14	280	27	540	31	620	7	140	17	340	2420
หน้าวัดเจ็ดยอดหลวง	65	1300	72	1440	72	1440	90	1800	104	2080	30	600	20	400	9060
หน้าโรงพักกองเมือง	76	1520	83	1660	83	1660	129	2580	111	2220	125	2500	81	1620	13760
พระปกเกล้าซอย11	2	40	2	40	7	140	2	40	1	20	1	20	0	0	300
อินทวโรรส	41	820	44	880	83	1660	84	1680	69	1380	28	560	47	940	7920
วัดดวงดี	10	200	17	340	8	160	11	220	14	280	6	120	5	100	1420
พระปกเกล้า12	7	140	7	140	8	160	8	160	11	220	1	20	4	80	920
ถนนพระปกเกล้า	48	960	51	1020	119	2380	112	2240	129	2580	103	2060	36	720	11960
รวม	378	7740	435	8700	572	11440	627	12540	638	12760	492	9840	273	5460	68480

ตารางภาคผนวกที่ ค-2 การนับผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ บริเวณถนนสุเทพหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประตู GATE	ช่วงเวลา 16.00-17.00 น.		ช่วงเวลา 17.00-18.00 น.		ช่วงเวลา 18.00-19.00 น.		ช่วงเวลา 19.00-20.00 น.		ช่วงเวลา 20.00-21.00 น.		ช่วงเวลา 21.00-22.00 น.		ช่วงเวลา 22.00-23.00 น.		รวม
	จำนวนคนต่อ3นาที	จำนวนคนต่อชั่วโมง	จำนวนคนต่อ3นาที	จำนวนคนต่อชั่วโมง	จำนวนคนต่อ3นาที	จำนวนคนต่อชั่วโมง	จำนวนคนต่อ3นาที	จำนวนคนต่อชั่วโมง	จำนวนคนต่อ3นาที	จำนวนคนต่อชั่วโมง	จำนวนคนต่อ3นาที	จำนวนคนต่อชั่วโมง	จำนวนคนต่อ3นาที	จำนวนคนต่อชั่วโมง	
	A1 ประตูวิศวะ	3	36	8	96	10	120	1	12	7	84	2	24	1	
A2 คนลจรด	1	12	20	240	21	252	23	276	24	288	14	168	6	72	1308
A3 คนลจรด	2	24	4	48	4	48	2	24	6	72	3	36	0	0	252
B2 คนลจรด	12	144	14	168	17	204	18	216	21	252	11	132	3	36	1152
B1 คนลจรด	14	168	8	96	11	132	14	168	25	300	15	180	2	24	1068
C1 คนลจรด	3	36	10	120	6	72	5	60	7	84	4	48	3	36	456
C2 คนลจรด	5	60	8	96	10	120	9	108	13	156	10	120	5	60	720
C3 คนลจรด	3	36	7	84	9	108	6	72	5	60	5	60	3	36	456
D1 คนลจรด	12	144	14	168	11	132	16	192	23	276	21	252	25	300	1464
D2 คนลจรด	10	120	8	96	10	120	18	216	20	240	24	288	19	228	1308
D3 ประตูเกษตร	15	180	14	168	18	216	22	264	25	300	20	240	23	276	1644
รวม	80	960	115	1380	127	1524	134	1608	176	2112	129	1548	90	1080	10212

ภาคผนวก ง

ตารางภาคผนวกที่ ง-1 พื้นที่ว่างสาธารณะที่นิยมไปใช้อันดับ1

พื้นที่	คน	ร้อยละ	เวลาสามารถเลือกตอบได้ หลายเวลาจึงทำให้ค่ารวม มากกว่า 239 และเวลาที่ เลือกไม่ได้หมายถึงเวลาของ พื้นที่ด้านซ้ายมือ แต่เป็น ค่าสถิติโดยรวมของทุกพื้นที่	เวลา	คน	ร้อยละ
1. ถนนคนเดินราชดำเนิน	48	20.1		1.ช่วงเช้า 6.00-9.00 น.	11	3.8
2. พลาซ่ากาดสวนแก้ว	44	18.4		2.ช่วงสาย 9.01-12.00 น.	16	5.6
3. บาทวิถีสเทพหลัง ม.ช.	33	13.8		3.ช่วงบ่าย 12.01-13.30น.	11	3.8
4. บาทวิถีตลาดวโรรส	16	6.7		4.ช่วงบ่าย 13.31-17.00น.	48	16.7
5. ช่วงประท่ำ	12	5.0		5.ช่วงเย็น 17.01-19.30 น.	108	37.6
6. อื่นๆ	86	36.0		6. ช่วงค่ำ 19.30-24.00 น.	90	31.4
				7. อื่นๆ	3	1.1
รวม	239	100	รวม	287	100	

ตารางภาคผนวกที่ ง-2 พื้นที่ว่างสาธารณะที่นิยมไปใช้อันดับ2

พื้นที่	คน	ร้อยละ	เวลาสามารถเลือกตอบได้ หลายเวลาจึงทำให้ค่ารวม มากกว่า 239 และเวลาที่ เลือกไม่ได้หมายถึงเวลาของ พื้นที่ด้านซ้ายมือ แต่เป็น ค่าสถิติโดยรวมของทุกพื้นที่	เวลา	คน	ร้อยละ
1. พลาซ่ากาดสวนแก้ว	38	15.9		1.ช่วงเช้า 6.00-9.00 น.	5	1.9
2. ถนนคนเดินราชดำเนิน	37	15.5		2.ช่วงสาย 9.01-12.00 น.	14	5.4
3. บาทวิถีหน้า ม.ช.	26	10.9		3.ช่วงบ่าย 12.01-13.30น.	11	4.3
4. บาทวิถีสเทพหลัง ม.ช.	25	10.5		4.ช่วงบ่าย 13.31-17.00น.	29	11.2
5. บาทวิถีตลาดวโรรส	13	5.4		5.ช่วงเย็น 17.01-19.30 น.	103	39.9
6. อื่นๆ	100	41.8		6. ค่ำ 19.30-24.00 น.	96	37.2
				7. อื่นๆ	0	0
รวม	239	100	รวม	258	100	

ตารางภาคผนวกที่ ง-3 พื้นที่ว่างสาธารณะที่นิยมไปใช้อันดับ3

พื้นที่	คน	ร้อยละ	เวลาสามารถเลือกตอบได้ หลายเวลาจึงทำให้ค่ารวม มากกว่า 239 และเวลาที่ เลือกไม่ได้หมายถึงเวลาของ พื้นที่ด้านซ้ายมือ แต่เป็น ค่าสถิติโดยรวมของทุกพื้นที่	เวลา	คน	ร้อยละ
1. พลาซ่ากาดสวนแก้ว	24	10.0		1.ช่วงเช้า 6.00-9.00 น.	2	.8
2. ถนนคนเดินราชดำเนิน	21	8.8		2.ช่วงสาย 9.01-12.00 น.	14	5.7
3. บาทวิถีหน้า ม.ช.	19	7.9		3.ช่วงบ่าย 12.01-13.30น.	11	4.5
4. บาทวิถีสเทพหลัง ม.ช.	17	7.1		4.ช่วงบ่าย 13.31-17.00น.	31	12.7
5. บาทวิถีตลาดวโรรส	16	6.7		5.ช่วงเย็น 17.01-19.30 น.	99	40.6
6. อื่นๆ	142	59.5		6. ค่ำ 19.30-24.00 น.	86	35.2
				7. อื่นๆ	1	.4
รวม	239	100	รวม	244	100	

ตารางภาคผนวกที่ ง-4 เวลาและความถี่ที่ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

การใช้พื้นที่	พื้นที่อันดับ1		พื้นที่อันดับ2		พื้นที่อันดับ3	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
1.ระยะเวลาที่อยู่ในสถานที่						
1. น้อยกว่า1 ชั่วโมง	32	13.6	35	15.6	46	21.2
2.1-2 ชั่วโมง	128	54.2	151	67.1	136	62.7
3. 3-4ชั่วโมง	41	17.4	28	12.4	26	12.0
4.4ชั่วโมงขึ้นไป	35	14.8	11	4.9	9	4.1
รวม	236	100	225	100	217	100
2.ความถี่ที่ไป						
1. ทุกวัน	25	10.7	10	4.4	14	6.4
2. 2-4 ครั้งต่อสัปดาห์	53	22.6	46	20.4	23	10.5
3. 1 ครั้งต่อสัปดาห์	70	29.9	61	27.0	51	23.3
4. 1-3 ครั้งต่อเดือน	60	25.6	62	27.4	67	30.6
5. น้อยกว่าเดือนละครั้ง	26	11.1	47	20.8	64	29.2
รวม	234	100	226	100	219	100

ตารางภาคผนวกที่ ง-5 เวลาที่ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่ทำการสัมภาษณ์

พื้นที่ว่างสาธารณะ		ราคาดำเนิน		ไวรัส		หลัง ม.ช.		รวม	
เวลาที่ใช้พื้นที่ว่าง	เลือก ☒ ได้มากกว่าข้อ	ครั้ง	ร้อยละ	ครั้ง	ร้อยละ	ครั้ง	ร้อยละ	ครั้ง	ร้อยละ
1. ช่วงเวลาที่มา	☐ 1. ช่วงเช้า 6.00-9.00 น.	0	0	26	19.7	0	0	26	8.6
	☐ 2. ช่วงสาย 9.01-12.00 น.	0	0	29	22.0	1	1.4	30	9.9
	☐ 3. ช่วงบ่าย 12.01-13.30น.	0	0	10	7.6	2	2.7	12	4.0
	☐ 4. ช่วงบ่าย 13.31-17.00น.	15	15.3	27	20.5	3	4.1	45	14.9
	☐ 5. ช่วงเย็น 17.01-19.30 น.	29	29.6	25	18.9	34	46.6	88	29.0
	☐ 6. ค่ำ 19.30-24.00 น.	53	54.1	11	8.3	33	45.2	97	32.0
	☐ 7. อื่นๆ	1	1.1	4	3.0	0	0	5	1.7
รวม		98	100	132	100	73	100	303	100
2. ระยะเวลาที่คาดว่าจะ อยู่ในพื้นที่ว่างฯ	☐ 1. น้อยกว่า1 ชั่วโมง	4	4.4	16	16.0	14	28.8	34	14.2
	☐ 2.1-2 ชั่วโมง	53	58.9	54	54.0	23	46.0	130	54.2
	☐ 3. 3-4ชั่วโมง	13	14.4	10	10.0	4	8.0	27	11.3
	☐ 4.4ชั่วโมงขึ้นไป	20	22.2	10	20.0	9	18.0	49	20.4
รวม		90	100	100	100	50	100	240	100
3. ความถี่ที่มาที่นี่	☐ 1. ทุกวัน	0	0	23	23.0	17	34.0	40	16.7
	☐ 2. 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์	1	1.1	14	14.0	21	42.0	36	15.0
	☐ 3. 1 ครั้งต่อสัปดาห์	43	47.8	23	23.0	8	16.0	74	30.8
	☐ 4. 1 ครั้งต่อเดือน	23	25.6	24	24.0	2	4.0	49	20.4
	☐ 5. น้อยกว่าเดือนละครั้ง	23	25.6	16	16.0	2	4.0	41	17.1

พื้นที่ว่างสาธารณะ		ราชดำเนิน		วโรรส		หลัง ม.ช.		รวม	
เวลาที่ใช้พื้นที่ว่าง	เลือก✓ ได้มากกว่า1ข้อ	ครั้ง	ร้อยละ	ครั้ง	ร้อยละ	ครั้ง	ร้อยละ	ครั้ง	ร้อยละ
รวม		90	100	100	100	50.	100	240	100

ตารางภาคผนวกที่ ง-6 บุคคลที่ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะกับผู้ให้สัมภาษณ์ในเวลาปกติ และเวลาที่ให้สัมภาษณ์

บุคคลที่ไปด้วย	พื้นที่อันดับ1		พื้นที่อันดับ2		พื้นที่อันดับ3		ราชดำเนิน		ตลาดวโรรส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
1. คนเดียว	19	7.9	19	7.9	17	7.1	9	10.1	2	2.0	6	12.0	17	7.1
2. ญาติพี่น้อง	9	3.8	6	2.5	10	4.2	0	0	1	1.0	0	0	1	0.4
3. เพื่อน	102	42.7	104	43.5	98	41.0	40	44.9	26	26.0	25	50.0	91	38.1
4. คนรักและเพื่อน	2	0.8	1	0.4	1	0.4	0	0	4	4.0	2	4.0	4	1.7
5. คนรัก	12	5.0	12	0.5	5	2.1	4	4.5	6	6.0	4	8.0	14	5.9
6. ผู้ปกครอง/ พ่อแม่	1	.4	2	0.8	2	0.8	5	5.6	6	6.0	3	6.0	14	5.9
7. ครอบครัวสามี/	52	21.8	50	20.9	54	22.6	15	16.9	19	19.0	2	4.0	36	15.1
8. ไม่ตอบ	42	17.6	45	18.8	51	21.3	16	18.0	36	36	8	16.0	60	25.1
รวม	239	100	239	100	239	100	89	100	100	100	50	100	239	100

ตารางภาคผนวกที่ ง-7 จุดประสงค์ที่ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในเวลาปกติ

จุดประสงค์ที่ไป	พื้นที่อันดับ1		พื้นที่อันดับ2		พื้นที่อันดับ3	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
1. เดินของ เดินเล่น พักผ่อน	113	47.3	116	48.5	103	43.1
2. รับประทานอาหาร	9	3.8	19	7.9	21	8.8
3. จับจ่ายซื้อสินค้า	69	28.9	65	27.2	64	26.8
4. ขายสินค้า	24	10.0	8	3.3	7	2.9
5. ออกกำลังกาย เล่นกีฬา	9	3.8	9	3.8	10	4.2
6. อื่นๆ (ไหว้พระ หาเพื่อน เล่นอินเทอร์เน็ต ดู	7	2.9	5	2.1	9	3.8
7. ไม่ตอบ	8	3.3	17	7.1	25	10.5
รวม	239	100	239	100	239	100

ตารางภาคผนวกที่ ง-8 การเดินทางมาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

วิธีการเดินทาง	ราชดำเนิน		ตลาดวโรรส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
1. เดินมา	1	1.1	2	1.9	4	7.5	7	2.8
2. จักรยาน	1	1.1	2	1.9	2	3.8	5	2.0
3. มอเตอร์ไซด์	52	55.9	47	45.6	35	66.0	134	53.8
4. รถยนต์	33	35.5	27	26.2	11	20.8	71	28.5
5. รถขนส่งสาธารณะ	6	6.5	25	24.3	2	3.8	32	12.9
รวม(อาจจะเดินทางมากกว่า 1 วิธี)	93	100	103	100	53	100	249	100

ตารางภาคผนวกที่ ง-9 เหตุผลและวัตถุประสงค์ในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านคุณลักษณะของที่ตั้ง

คุณลักษณะที่ตั้ง	ราคาประเมิน		ตลาดไวรัส		หลังม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
1. ใกล้ที่อาศัย	27	18.9	46	28.4	34	39.5	107	27.4
2. อยู่ใกล้ชุมชน	17	11.9	36	22.2	16	18.6	69	17.6
3. อยู่ใจกลางเมือง	57	39.9	24	14.8	4	4.7	85	21.7
4. ใกล้ขนส่งสาธารณะ	2	1.4	18	11.1	1	1.2	21	5.4
5. ใกล้ที่ทำงาน	5	3.5	10	6.2	4	4.7	19	4.9
6. ทางผ่าน	4	2.8	3	1.9	10	11.6	17	4.3
7. เข้าถึงพื้นที่โดยสะดวก	26	18.2	22	13.6	14	16.3	62	15.9
8. อื่นๆ.....	5	3.5	3	1.9	3	3.5	11	2.8
รวม	143	100	162	100	86	100	391	100

ตารางภาคผนวกที่ ง-10 เหตุผลและวัตถุประสงค์ในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านคุณลักษณะของย่าน

คุณลักษณะของย่าน	ราคาประเมิน		ตลาดไวรัส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
1. แหล่งของถูก	38	13.8	53	28.3	21	20.4	112	19.8
2. แหล่งของหายาก	17	6.2	3	1.6	1	1.0	21	3.7
3. แหล่งของแปลกใหม่	32	11.6	5	2.7	3	2.9	40	7.1
4. แหล่งของทันสมัย	8	2.9	2	1.1	8	7.8	18	3.2
5. แหล่งของหลากหลาย	39	14.1	44	23.5	11	10.7	94	16.6
6. แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ	29	10.5	11	5.9	5	4.9	45	8.0
7. แหล่งท่องเที่ยว	42	15.2	16	8.6	4	3.9	62	11.0
8. แหล่งกิน	36	13.0	28	15.0	38	36.9	102	18.0
9. แหล่งช้อปปิ้ง	32	11.6	23	12.3	11	10.7	66	11.7
10. แหล่งย่านอนุรักษ์	3	1.1	2	1.1	1	1.0	6	1.1
รวม	276	100	187	100	103	100	566	100

ตารางภาคผนวกที่ ง-11 เหตุผลและวัตถุประสงค์ในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะคุณลักษณะของผู้คนในพื้นที่

คุณลักษณะของผู้คนในพื้นที่ (เลือก ✓ ได้มากกว่า 1 ข้อ)	ราคาประเมิน		ตลาดไวรัส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
1. ผู้คนมากมายหลากหลาย	66	32.7	75	51.7	36	50.0	177	42.2
2. ผู้คนในสถานที่สนกสนานกันเอง	16	7.9	8	5.5	11	15.3	35	8.4
3. วิถีชีวิตของผู้คนพื้นถิ่น	19	9.4	23	15.9	4	5.6	46	11.0
4. วิถีชีวิตของผู้คนทันสมัย	8	4.0	3	2.1	4	5.6	15	3.6
5. ผู้คนในสถานที่รู้สึกอิสระเสรี	15	7.4	3	2.1	10	13.9	28	6.7
6. ความหลากหลายวัยของผู้คน	19	9.4	15	10.3	5	6.9	39	9.3
7. ความหลากหลายของฐานะ รายได้	8	4.0	8	5.5	2	2.8	18	4.3
8. ความหลากหลายเชื้อชาติของผู้คน	51	25.2	10	6.9	0	0	61	14.6

คุณลักษณะของผู้คนในพื้นที่ (เลือก ✓ ได้มากกว่า 1 ข้อ)	ราชดำเนิน		ตลาดวโรรส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
รวม	202	100	145	100	72	100	419	100

ตารางภาคผนวกที่ ง-12 เหตุผลและวัตถุประสงค์ในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านคุณลักษณะของความเป็นสถานที่

คุณลักษณะของความเป็นสถานที่ (เลือก ✓ ได้มากกว่า 1 ข้อ)	ราชดำเนิน		ตลาดวโรรส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
1.สถานที่ออกแบบสวยงาม	10	5.0	4	3.1	3	4.3	17	4.3
2.พื้นที่ประวัติศาสตร์	32	16.0	8	6.2	0	0	40	10.1
3.สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น	23	11.5	8	6.2	0	0	31	7.8
4.วิถีชีวิตชุมชนมีเอกลักษณ์	34	17.0	36	27.9	5	7.2	75	18.8
5.ความมีชีวิตชีวาทางเศรษฐกิจ	28	14.0	37	28.7	23	33.3	88	22.1
6.ความมีชีวิตชีวาทางสังคม	21	10.5	24	18.6	23	33.3	68	17.1
7.ความชัดเจนเอกลักษณ์วัฒนธรรม	33	16.5	7	5.4	1	1.4	41	10.3
8.วัสดุและสีสันทนของสถานที่	11	5.5	3	2.3	5	7.2	19	4.8
9.ร้านค้าตกแต่งสวยงาม	8	4.0	2	1.6	9	13.0	19	4.8
รวม	200	100	129	100	69	100	398	100

ตารางภาคผนวกที่ ง-13 เหตุผลและวัตถุประสงค์ในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านคุณลักษณะของสินค้าและ บริการ และด้าน
คุณลักษณะสิ่งดึงดูดและประโยชน์ใช้สอย

	ราชดำเนิน		ตลาดวโรรส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
คุณลักษณะของสินค้าและบริการ								
1.อาหาร เครื่องดื่ม	49	19.2	72	42.6	47	69.1	168	34.1
2.ของใช้ในชีวิตประจำวัน	12	4.7	57	33.7	9	13.2	78	15.9
3.ของสะสมที่ระลึก	42	16.5	7	4.1	4	5.9	53	10.8
4.งานศิลปะ	45	17.6	2	1.2	4	5.9	51	10.4
5.ของพื้นเมือง	56	22.0	9	5.3	0	0	65	13.2
6.สินค้าหัตถกรรม	40	15.7	5	3.0	1	1.5	46	9.3
7.สินค้าเกษตรพืชผักสด	3	1.2	13	7.7	0	0	16	3.3
8.ของที่ไม่มีขายในชุมชน	8	3.1	4	2.4	3	4.4	15	3.0
รวม	255	100	169	100	68	100	492	100
คุณลักษณะสิ่งดึงดูดและ								
1.ธนาคาร	2	1.6	8	5.5	2	2.2	12	3.3
2.ร้านสะดวกซื้อ	23	18.0	31	21.4	23	25.8	77	21.3
3.ตลาด	37	28.9	82	56.6	11	12.4	130	35.9
4.โรงเรียน	3	2.3	8	5.5	1	1.1	12	3.3
5.ห้างสรรพสินค้า	5	3.9	3	2.1	3	3.4	11	3.0
6.ร้านอาหาร	27	21.1	5	3.4	32	36.0	64	17.7

	รายดำเนิน		ตลาดวโรรส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
7.ร้านกาแฟ	9	7.0	4	2.8	10	11.2	23	6.4
8.สถานบันเทิง	7	5.5	1	0.7	1	1.1	9	2.5
9.นันทนาการ กีฬา	10	7.8	3	2.1	3	3.4	16	4.4
10. อื่นๆ.....	5	3.9	0	0	3	3.4	8	2.2
รวม	128	100	145	100	89	100	362	100

ตารางภาคผนวกที่ ง-14 กิจกรรมและพฤติกรรม ในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะด้านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน, กิจกรรมทางเลือก, การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และผลพลอยได้จากกิจกรรม

	รายดำเนิน		ตลาดวโรรส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
กิจกรรมในชีวิตประจำวัน								
1. กิน ดื่ม	69	41.6	55	31.1	42	46.7	166	38.3
2.ซื้อสินค้าและบริการ	66	39.8	66	37.3	25	27.8	157	36.3
3.มาทำงาน	6	3.6	12	6.8	5	5.6	23	5.3
4.มาขึ้นรถประจำทาง	3	1.8	6	3.4	0	0	9	2.1
5. มาขายของ	15	9.0	22	12.4	8	8.9	45	10.4
6. มารอรถ	1	0.6	10	5.6	7	7.8	18	4.2
7.นัดพบ รอคอย	6	3.6	6	3.4	3	3.3	15	3.5
รวม	166	100	177	100	90	100	433	100
กิจกรรมทางเลือก								
1. ดงานประเพณี วัฒนธรรม	42	29.2	14	11.4	2	3.0	58	17.4
2. ร่วมงานเฉลิมฉลอง	5	3.5	4	3.3	1	1.5	10	3.0
3.นันทนาการ กีฬา	9	6.3	9	7.3	6	9.1	24	7.2
4.ท่องเที่ยว	43	29.9	31	25.2	13	19.7	87	26.1
5. นั่งคิดเงียบๆ	4	2.8	12	9.8	7	10.6	23	6.9
6. เดินเตร็ดเตร่	41	28.5	53	43.1	37	56.1	131	39.3
รวม	144	100	123	100	66	100	333	100
กิจกรรมการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม								
1. คอยกับคนรู้จัก	51	29.8	59	43.4	33	50.8	143	38.4
2. คอยกับคนแปลกหน้า	17	9.9	26	19.1	4	6.2	47	12.6
3. ดคน	36	21.1	35	25.7	19	29.2	90	24.2
4. เข้าร่วมทำกิจกรรม	9	5.3	4	2.9	4	6.2	17	4.6
5. ดการแสดง ดโชว์	52	30.4	10	7.4	3	4.6	65	17.5
6. มาแสดง มาโชว์	3	1.8	2	1.5	0	0	5	1.3
7. มาเดินโชว์	3	1.8	0	0	2	3.1	5	1.3
รวม	171	100	136	100	65	100	372	100

	ราชดำเนิน		ตลาดวโรรส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ผลพลอยได้จากกิจกรรม								
1. รับรู้ข้อมูลข่าวสาร	19	7.6	14	7.2	12	10.2	45	8.0
2. ได้ความคิด	15	6.0	2	1.0	2	1.7	19	3.4
3. ได้เรียนรู้	23	9.2	14	7.2	6	5.1	43	7.6
4. รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม	25	10.0	23	11.9	12	10.2	60	10.7
5. คลายเครียด	63	25.1	61	31.4	30	25.4	154	27.4
6. เพลิดเพลิน	69	27.5	64	33.0	33	28.0	166	29.5
7. ประสบการณ์แปลกใหม่	19	7.6	6	3.1	9	7.6	34	6.0
8. ได้เครือข่ายสังคม	8	3.2	7	3.6	8	6.8	23	4.1
9. รู้สึกเป็นเจ้าของ	10	4.0	3	1.5	6	5.1	19	3.4
รวม	251	100	194	100	118	100	563	100

ตารางภาคผนวกที่ ง-15 การรับรู้ทัศนคติ ด้านป้ายต่างๆ ป้ายโฆษณา และป้ายร้านค้า

	ราชดำเนิน		ตลาดวโรรส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ป้ายต่างๆ								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	2	2.2	8	8	0	0	10	4.2
-1 ไม่เหมาะสม	6	6.7	19	19	3	6.0	28	11.7
0 เฉยๆ	54	60.7	42	42	34	68	130	54.4
1 เหมาะสม	23	25.8	29	29	12	24.0	64	26.8
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	4	4.5	2	2	1	2	7	2.9
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
ป้ายโฆษณา ป้ายร้านค้า								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	3	3.4	0	0	1	2.0	4	1.7
-1 ไม่เหมาะสม	7	7.9	15	15.0	7	14.0	29	12.1
0 เฉยๆ	48	53.9	39	39.0	23	46.0	110	46.0
1 เหมาะสม	30	33.7	40	40.0	17	34.0	87	36.4
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	1	1.1	6	6.0	2	4.0	9	3.8
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100

ตารางภาคผนวกที่ ง-16 ทัศนคติต่อการรับรู้ต่อการออกแบบ สภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการออกแบบจัดภูมิทัศน์, การออกแบบประดับประดาแสงสว่าง, ที่นั่งพัก, ร่มเงา ภูมิอากาศ, แสงสว่างและไฟฟ้า และสาธารณูปการ ห้างน้ำ ไทวศัพท์ ประปา

การรับรู้	ราชดำเนิน		ตลาดวโรรส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
การออกแบบจัดภูมิทัศน์								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	0	0	8	8.0	2	4.0	10	4.2
-1 ไม่เหมาะสม	7	7.9	14	14.0	13	26.0	34	14.2

การรับรู้	ราชดำเนิน		ตลาดวโรรส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
0 เฉยๆ	22	24.7	43	43.0	20	40.0	85	35.6
1 เหมาะสม	50	52.2	32	32.0	12	24.0	94	39.3
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	10	11.2	3	3.0	3	6.0	16	6.7
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
การออกแบบประดับประดาแสงสว่าง								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	1	1.1	4	4.0	2	4.0	7	2.9
-1 ไม่เหมาะสม	2	2.2	10	10.0	5	10.0	17	7.1
0 เฉยๆ	24	27.0	35	35.0	21	42.0	80	33.5
1 เหมาะสม	46	51.7	46	46.0	12	24.0	104	43.5
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	16	18.0	5	5.0	10	20.0	31	13.0
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
ที่นั่งพัก								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	13	14.6	14	14.0	13	26.0	40	16.7
-1 ไม่เหมาะสม	16	18.0	20	20.0	13	26.0	49	20.5
0 เฉยๆ	23	25.8	40	40.0	13	26.0	76	31.8
1 เหมาะสม	32	36.0	24	24.0	9	18.0	65	27.2
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	5	5.6	2	2.0	2	4.0	9	3.8
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
ร่วมเงา ภูมิอากาศ								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	7	14.6	14	14.0	13	26.0	40	16.7
-1 ไม่เหมาะสม	8	18.0	20	20.0	13	26.0	49	20.5
0 เฉยๆ	29	25.8	40	40.0	13	26.0	76	31.8
1 เหมาะสม	33	36.0	24	24.0	9	18.0	65	27.2
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	12	5.6	2	2.0	2	4.0	9	3.8
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
แสงสว่างและไฟฟ้า								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	2	2.2	2	2.0	3	6.0	7	2.9
-1 ไม่เหมาะสม	9	10.1	8	8.0	6	12.0	23	9.6
0 เฉยๆ	35	39.3	42	42.0	15	30.0	92	38.5
1 เหมาะสม	27	30.3	39	39.0	18	36.0	84	35.1
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	16	18.0	9	9.0	8	16.0	33	13.8
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
สาธารณูปการ หิ้งน้ำ ไทโรคัพท์ ประปา								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	11	12.4	16	16.0	13	26.0	40	16.7
-1 ไม่เหมาะสม	17	19.1	24	24	10	20.0	51	21.3

การรับรู้	ราคาประเมิน		ตลาดไวรัส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
0 เฉยๆ	29	32.6	31	31	18	36.0	78	32.6
1 เหมาะสม	26	29.2	25	25	7	14.0	58	24.3
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	6	6.7	4	4.0	2	4.0	12	5.0
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100

ตารางภาคผนวกที่ ง-17 ที่สอดคล้องต่อการรับรู้ต่อการสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่ ด้านทางเดินเท้า, ที่จอดยานพาหนะ และรถประจำทาง รถเมล์ รถแดง

การรับรู้	ราคาประเมิน		ตลาดไวรัส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ทางเดินเท้า								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	2	2.2	14	14.0	2	4.0	18	7.5
-1 ไม่เหมาะสม	9	10.1	24	24.0	11	22.0	44	18.4
0 เฉยๆ	37	41.6	37	37.0	14	28.0	88	36.8
1 เหมาะสม	29	32.6	22	22.0	14	28.0	65	27.2
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	12	13.5	3	3.0	9	18.0	24	10.0
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
ทางจักรยาน								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	8	9.0	24	24.0	14	28.0	46	19.2
-1 ไม่เหมาะสม	16	18.0	14	14.0	11	22.0	41	17.2
0 เฉยๆ	38	42.7	38	38.0	17	34.0	93	38.9
1 เหมาะสม	22	24.7	22	22.0	4	8.0	48	20.1
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	5	5.6	2	2.0	4	8.0	11	4.6
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
ที่จอดยานพาหนะ								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	13	14.6	18	18.0	10	20.0	41	17.2
-1 ไม่เหมาะสม	23	25.8	18	18.0	11	22.0	52	21.8
0 เฉยๆ	30	33.7	35	35.0	15	30.0	80	33.5
1 เหมาะสม	19	21.3	27	27.0	9	18.0	55	23.0
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	4	4.5	2	2.0	5	10.0	11	4.6
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
รถประจำทาง รถเมล์ รถแดง								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	6	6.7	11	11.0	4	8.0	21	8.8
-1 ไม่เหมาะสม	14	15.7	8	8.0	7	14.0	29	12.1
0 เฉยๆ	39	43.8	30	30.0	24	48.0	93	38.9
1 เหมาะสม	25	28.1	39	39.0	13	26.0	77	32.2
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	5	5.6	12	12.0	2	4.0	19	7.9

การรับรู้	ราชดำเนิน		ตลาดวโรรส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100

ตารางภาคผนวกที่ 18 ที่เสนอต่อการรับรู้ต่อระดับความเป็นสถานที่ (place) ด้านลักษณะการปิดล้อมของพื้นที่, จุดสังเกต จุดหมายตา, การจดจำได้ รู้ทิศทางของเส้นทาง, ความหมายของพื้นที่, เอกลักษณ์ของพื้นที่

การรับรู้	ราชดำเนิน		ตลาดวโรรส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ลักษณะการปิดล้อมของพื้นที่								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	0	0	2	2.0	2	4.0	4	1.7
-1 ไม่เหมาะสม	8	9.0	6	6.0	8	16.0	22	9.2
0 เฉยๆ	36	40.4	42	42.0	19	38.0	97	40.6
1 เหมาะสม	38	42.7	37	37.0	12	24.0	87	36.4
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	7	7.9	13	13.0	9	18.0	29	12.1
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
จุดสังเกต จุดหมายตา								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	0	0	0	0	2	4.0	2	0.8
-1 ไม่เหมาะสม	7	7.9	5	5.0	4	8.0	16	6.7
0 เฉยๆ	38	42.7	33	33.0	25	50.0	96	40.2
1 เหมาะสม	37	41.6	43	43.0	12	24.0	92	38.5
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	7	7.9	19	19.0	7	14.0	33	13.8
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
การจดจำได้ รู้ทิศทางของเส้นทาง								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	3	3.4	0	0	0	0	3	1.3
-1 ไม่เหมาะสม	9	10.1	4	4.0	3	6.0	16	6.7
0 เฉยๆ	35	39.3	26	26.0	16	32.0	77	32.2
1 เหมาะสม	34	38.2	42	42.0	18	36.0	94	39.3
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	8	9.0	28	28.0	13	26.0	49	20.5
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
ความหมายของพื้นที่								
-2 น้อยอย่างยิ่ง	1	1.1	0	0	5	10.0	3	1.3
-1 น้อย	5	5.6	4	4.0	4	8.0	13	5.4
0 เฉยๆ	35	39.3	38	38.0	23	46.0	96	40.2
1 มาก	32	36.0	30	30.0	13	26.0	78	31.4
2 มากอย่างยิ่ง	16	18.0	28	28.0	8	16.0	52	21.8
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100
เอกลักษณ์ของพื้นที่								
-2 น้อยอย่างยิ่ง	0	0	0	0	2	4.0	2	0.8

การรับรู้	ราชดำเนิน		ตลาดวโรรส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
-1 น้อย	5	5.6	3	3.0	3	6.0	11	4.6
0 เฉยๆ	31	34.8	29	29.0	19	38.0	79	33.1
1 มาก	28	31.5	38	38.0	17	34.0	83	34.7
2 มากอย่างยิ่ง	25	28.1	30	30.0	9	18.0	64	26.8
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100

ตารางภาคผนวกที่ ง-19 การเปรียบเทียบความประทับใจโดยรวมของพื้นที่ว่างสาธารณะระหว่างพื้นที่ ราชดำเนิน ตลาดวโรรส หลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ความประทับใจต่อพื้นที่ว่างสาธารณะ	ราชดำเนิน		ตลาดวโรรส		หลัง ม.ช.		รวมทั้งหมด	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ของผิู้ใช้ในเมืองเชียงใหม่ที่มีต่อพื้นที่								
-2 ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	0	0	2	2.0	0	0	2	0.8
-1 ไม่เหมาะสม	2	2.2	5	5.0	1	2.0	8	3.3
0 เฉยๆ	20	22.5	23	23.0	23	46.0	66	27.6
1 เหมาะสม	51	57.3	58	58.0	18	36.0	127	53.0
2 เหมาะสมอย่างยิ่ง	16	18.0	12	12.0	8	16.0	36	15.1
รวม	89	100	100	100	50	100	239	100

ตารางภาคผนวกที่ ง-20 แสดงความประทับใจโดยรวมของพื้นที่ว่างสาธารณะของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อถนนราชดำเนิน

ความประทับใจต่อพื้นที่ว่างสาธารณะ	ราชดำเนิน	
	คน	ร้อยละ
ของชาวต่างชาติที่มีต่อพื้นที่ ศึกษา		
-2 ไม่ประทับใจมาก	0	0
-1 ไม่ประทับใจ	0	0
0 เฉยๆ	0	0
1 ประทับใจ	17	56.6
2 ประทับใจมาก	13	43.3
รวม	30	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

- ชื่อสกุล :** นางกาญจน์ นทีวุฒิมิกุล
- สถานที่ทำงาน :** อาจารย์ประจำ คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ถ.ห้วยแก้ว ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300
- ระดับการศึกษา :**
- สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต (สถาปัตยกรรมภายใน) เกียรตินิยมอันดับ2 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง ปี พ.ศ.2530
 - เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี พ.ศ.2543
 - ศึกษาต่อหลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองดุซงฎิบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ.2546
- วิชาชีพ :** วุฒิสถาปนิก สาขาสถาปัตยกรรมภายใน สภาสถาปนิกแห่งประเทศไทย สมาชิกสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาชิกสมาคมมัณฑนากรแห่งประเทศไทย
- งานค้นคว้า-วิจัย** : ทูลสำนักงำนคณะกรรมกำรวิจัยแห่งชำติ 2544 ชื่อโครงกำรวิจัย : ลักษณะแนวคิดตงวันออกในงำนสถำปัตยกรรมในประเทศไทยในปัจจุบัน
- ทูล :** สนับสนุนวิทยำนิพนธ์ “ทูล 90 ปี จุฬำลงกรณ์มหำวิทยำลัย” กองทูลรัชดำภิเษกสมโภช จุฬำลงกรณ์มหำวิทยำลัยรุ่น 2 ปีงบประมำณ 2550
- ที่อยู่ :** 455/205 ม.6 ต.สันทรำยน้อย อ.สันทรำย จ.เชียงใหม่ 50210

สถำบันวิทยบริการ
จุฬำลงกรณ์มหำวิทยำลัย